UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

POCA
Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale 2014-2020

DEZVOLTAREA ȘI PROMOVAREA TURISMULUI ÎN MARAMUREȘ

STRATEGIE SECTORIALĂ

FEBRUARIE 2023

www.poca.ro

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale 2014-2020

STRATEGIE SECTORIALĂ
DEZVOLTAREA ȘI PROMOVAREA TURISMULUI ÎN MARAMUREȘ
2021-2027

în cadrul proiectului:

MaraStrategy

cod SIPOCA 556 / cod SMIS 126337

FEBRUARIE 2023

CUPRINS

1. INTRODUCERE 13
1.1. Premisele de bază ale strategiei 13
1.2. Obiectivele elaborării strategiei de dezvoltare turistică 14
1.3. Metodologia de elaborare 14
2. ANALIZA FACTORILOR EXTERNI CARE AU INFLUENȚĂ ASUPRA DEZVOLTĂRII TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ 18
2.1. Context internațional, național, regional 18
2.2. Infrastructura tehnico-edilitară necesară dezvoltării turismului 19
2.2.1. Alimentare cu apă și canalizare 19
2.2.2. Alimentare cu energie electrică 20
2.2.3. Alimentare cu gaze naturale și încălzire centralizată 22
2.2.4. Telecomunicații 22
2.2.5. Infrastructura transporturilor din județul Maramureș 24
2.3. Cadrul economic 27
2.3.1. Mediul de afaceri județean 27
2.3.2. Comerț și servicii 28
2.3.3. Industria 28
2.3.4. Agricultura 30
2.3.5. Turismul 31
2.4. Cadrul social 31
2.4.1. Structura populației 33
2.4.2. Dinamica populației 35
2.4.3. Structura etnică a populației 36
2.4.4. Structura confesională a populației 36
2.5. Probleme de mediu și factori de risc natural 36
2.5.1. Relief 36
2.5.2. Climă 37
2.5.3. Apele 37
2.5.4. Flora și fauna 37
2.5.5. Biodiversitatea și ariile naturale protejate 38
2.5.6. Riscuri naturale 43

2.6. Aspecte legislative și politice 44
3. RELAȚIA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE ȘI PROMOVARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ CU POLITICA DE TURISM ȘI POLITICA DE DEZVOLTARE REGIONALĂ 51
3.1. Strategii europene 51
3.2. Strategii naționale 53
3.3. Strategii regionale 59
3.4. Strategii județene și locale 64
3.5. Proiecte în derulare 67
4. ANALIZA STADIULUI ACTUAL DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ 72
4.1. Analiza ofertei turistice în județul Maramureș 72
4.1.1. Resurse turistice antropice (materiale și imateriale) și naturale 73
4.1.1.1. Resurse turistice antropice (materiale și imateriale) 73
4.1.1.2. Resurse turistice naturale 113
4.1.1.3. Zonele turistice din județul Maramureș și formele de turism practicabile 122
4.1.2. Structuri de primire turistice 156
4.1.2.1. Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare 156
4.1.2.1. Structuri cu funcțiuni de alimentație publică 163
4.1.2.1. Structuri cu funcțiuni de agrement 166
4.1.2.1. Structuri cu funcțiuni de tratament balnear și wellness 170
4.1.3. Infrastructura pentru turismul de afaceri 171
4.1.4. Infrastructura pentru turismul medical (servicii medicale oferite la nivelul unităților medicale relevante din județ, acoperitoare pentru județele din zona de nord a Transilvaniei) 173
4.1.5. Infrastructura pentru turismul religios 175
4.1.6. Structuri de informare turistică 178
4.1.7. Produse turistice existente la nivel județean (programe, pachete, circuite etc.) 182
4.1.8. Resurse umane din turism 192
4.1.9. Principalele instituții și organizații cu rol în dezvoltarea turismului 198
4.1.10. Structura de management a destinației și promovarea acesteia 219
4.2. Analiza cererii turistice din județul Maramureș 221
4.2.1. Evoluția și structura cererii turistice 222
4.2.2. Elemente legate de sezonalitatea cererii turistice 231
4.3. Analiza raportului cerere-ofertă turistică (indicele de utilizare netă a locurilor de cazare) 234
5. TENDINȚE ÎN TURISM LA NIVEL REGIONAL, NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL 237
5.1. Tendințe ale cererii și ofertei turistice la nivel național și internațional 237
5.1.1. Tendințe ale ofertei turistice 238

5.1.2. Tendințe ale cererii turistice 239
5.1.2.1. Profilul turistului actual și ideal din Maramureș 240
5.2. Analiza concurenței 245
6. DIAGNOSTIC - EVALUAREA OFERTEI TURISTICE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ 261
7. ANALIZA SWOT 271
8. RECOMANDĂRI DE PROIECTE DIN DOMENIUL TURISMULUI 277
9. VIZIUNEA ȘI OBIECTIVELE STRATEGICE DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ 281
9.1. Public țintă 281
9.1.1. Public țintă principal și secundar – posibili turiști după grupa de vârstă 281
9.1.2. Public țintă principal – posibili turiști după interese de călătorie 282
9.1.3. Public țintă principal – posibili turiști după proveniență 286
9.1.4. Public țintă secundar – publicul intern 287
9.2. Viziunea și dezvoltarea turismului în județul Maramureș 290
9.3. Obiectivele de dezvoltare a turismului în județul Maramureș 294
9.4. Oferta turistică strategică 297
10. DIRECȚIILE STRATEGICE DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ 310
10.1. Direcțiile strategice de dezvoltare 310
10.2. Integrarea noilor tehnologii în dezvoltarea unei destinații turistice inteligente 312
11. PORTOFOLIUL DE PROIECTE 317
11.1.1. Management și comunitate 317
11.1.2. Identitate, marketing și comunicare 330
11.1.3. Ofertă turistică și experiențe 346
12. METODOLOGIA DE IMPLEMENTARE ȘI CONTROL 404
12.1. Structura de implementare a strategiei 404
12.1.1. Rolul Consiliului Județean Maramureș în susținerea dezvoltării turismului 404
12.1.2. Rolul Organizației de Management al Destinației Maramureș în susținerea dezvoltării turismului 406
12.2. Sistemul de monitorizare și evaluare propus pentru implementarea strategiei 407
12.3. Indicatorii de monitorizare și evaluare a strategiei 408
13. PREVIZIUNI ȘI MODELE DE BUNE PRACTICI ÎN TURISM 413
14. ANEXE 419
14.1. Calendarul evenimentelor cultural-artistice din Maramureș – anul 2023 419
15. SURSE BIBLIOGRAFICE 439

LISTĂ FIGURI

Figura 1. Proporția gospodăriilor cu acces la internet de acasă, pe regiuni de dezvoltare, în anul 2021 ... 23

Figura 2. Puncte de trecere ale frontierei în Maramureș ... 26

Figura 3. Populația pe domiciliu și evoluția populației după domiciliu în județul Maramureș, în perioada 2014-2021 ... 32

Figura 4. Piramida vârstelor pentru populația județului Maramureș, 2021 ... 33

Figura 5. Structura populației rezidente pe categorii de vârstă la nivelul județului Maramureș, 2021 ... 34

Figura 6. Amplasarea Ariilor Naturale Protejate la nivelul județului Maramureș ... 42

Figura 7. Elementul de identitate vizuală al județului Maramureș din punct de vedere administrativ (stânga) și identitatea vizuală a destinației turistice (dreapta) ... 64

Figura 8. Structura etnică a populației județului Maramureș, anul 2011 (%) ... 75

Figura 9. Structura confesională a populației județului Maramureș, anul 2011 (%) ... 76

Figura 10. Zone protejate prin Legea nr. 5/2000 – valori ale patrimoniului construit de interes național de la nivelul județului Maramureș ... 85

Figura 11. Distribuția pe categorii a monumentelor istorice din județul Maramureș, 2015 ... 86

Figura 12. Distribuția pe UAT-uri a numărului total de monumente istorice din județul Maramureș ... 87

Figura 13. Resursele turistice la nivelul județului Maramureș ... 129

Figura 14. Numărul de unități de cazare din județul Maramureș, după tipologia structurilor de primire turistică, anul 2022 ... 157

Figura 15. Distribuția unităților de cazare pe UAT-uri în județul Maramureș, 2022 ... 158

Figura 16. Numărul de unități de cazare din județul Maramureș, pe UAT-uri în mediul urban, anul 2022 ... 159

Figura 17. Numărul de unități de cazare din județul Maramureș, pe UAT-uri în mediul rural, anul 2022 160

Figura 18. Numărul de unități de cazare clasificate din județul Maramureș, pe categoriile de confort, anul 2022 ... 161

Figura 19. Evoluția capacității de cazare turistică existentă, pe tipuri de structuri turistice, număr locuri de cazare în perioada 2014-2021, în județul Maramureș ... 162

Figura 20. Numărul de structuri de cazare din județul Maramureș, coparație Ministerul Antreprenoriatului și Turismului – INS – Booking – Airbnb, anul 2021/2022 ... 162

Figura 21. Numărul de structuri de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică în județul Maramureș, după tipologia structurii, anul 2022 ... 163

Figura 22. Numărul de unități de alimentație publică clasificate din județul Maramureș, pe categorii, anul 2022 ... 164

Figura 23. Structurile de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică pe localitățile din județul Maramureș, anul 2022 165

Figura 24. Cele mai populare obiective, locuri, evenimente și atracții în rândul turiștilor cale aleg ca destinație județul Maramureș..... 203

Figura 25. Media nivelului de satisfacție privind calitatea serviciilor și produselor turistice din județul Maramureș..... 206

Figura 26. Principalele motive pentru care turiștii vizitează județul Maramureș 207

Figura 27. Principalele surse de informare pentru turiști în alegerea sau pe parcursul șederii în județul Maramureș..... 208

Figura 28. Măsura în care turiștii revin în județul Maramureș 208

Figura 29. Principalele aspecte care ar determina un turist să rămână câteva zile în județul Maramureș 211

Figura 30. Evoluția sosirilor și evoluția înnoptărilor în structuri de primire turistică, județul Maramureș, perioada 2014-2021..... 223

Figura 31. Evoluția duratei medii de șederi în județul Maramureș, ăerioada 2014-2021..... 223

Figura 32. Sosiri ale turiștilor în structuri de primire turistică la nivelul UAT-urilor componente ale județului Maramureș în anul 2019 și dinamica acestora..... 225

Figura 33. Repartiția sosirilor turistice pe tipuri de structuri de primire turistică, în județul Maramureș, în anul 2019, %..... 226

Figura 34. Înnoptări ale turiștilor în structuri de primire turistică la nivelul UAT-urilor componente ale județului Maramureș în anul 2019 și dinamica acestora..... 227

Figura 35. Ponderea înnoptărilor turistice pe tipuri de structuri de primire turistică, la nivelul județului Maramureș, în anul 2019, %..... 228

Figura 36. Durata medie de ședere în structurile de primire turistică la nivelul UAT-urilor componente ale județului Maramureș în anul 2019 și dinamica acesteia 229

Figura 37. Durata medie de ședere, pe tipuri de structuri cu primire turistică, în județul Maramureș, în anul 2019 (nopți / persoană) 230

Figura 38. Ponderea turiștilor străini și ponderea turiștilor români în totalul sosirilor turistice din județul Maramureș, în anii 2014, 2019 și 2020, %..... 230

Figura 39. Ponderea turiștilor străini și ponderea turiștilor români în totalul înnoptărilor turistice din județul Maramureș, în anii 2014, 2019 și 2020, %..... 231

Figura 40. Sezonalitatea cererii turistice din perspectiva sosirilor și înnoptărilor turiștilor în unitățile de cazare, județul Maramureș, anul 2019, %..... 232

Figura 41. Sezonalitatea cererii turistice în funcție de numărul de sosiri ale turiști lor în unitățile de primire turistică, în județul Maramureș, în anul 2019 232

Figura 42. Sezonalitatea cererii turistice în funcție de numărul de înnoptări ale turiștilor în unitățile de primire turistică, în județul Maramureș, în anul 2019 233

Figura 43. Sezonalitatea cererii turistice pe tipuri de turiști, români sau străini, în funcție de numărul sosirilor în unitățile de primire turistică din județul Maramureș, 2019 233

Figura 44. Indicele de utilizare netă a locurilor de cazare din județul Maramureș, în perioada 2015-20121, %..... 234

Figura 45. Evoluția indicelui de utilizare netă a locurilor de cazare pe tipuri de structuri de cazare în județul Maramureș, perioada 2015-2019, %..... 235

Figura 46. Ponderea sosirilor turistice în fiecare dintre cele 6 județe din regiune – din totalul sosirilor la nivelul Regiunii Nord-Vest, în anul 2014, 2019 și 2020..... 247

Figura 47. Evoluția numărului de sosiri turistice în județul Maramureș și în județele concurente, 2014-2020 249

Figura 48. Ponderea turiștilor străini din totalul sosirilor turistice, în județul Maramureș și în județele concurente, în anii 2014 și 2019..... 250

Figura 49. Evoluția numărului de înnoptări în structuri de primire turistică în județul Maramureș și județele concurente, în perioada 2014-2020..... 252

Figura 50. Ponderea înnoptărilor în scop turistic în județele din regiune, din totalul înnoptărilor la nivelul Regiunii Nord-Vest, 2014, 2019, 2020..... 253

Figura 51. Ponderea turiștilor străini în totalul înnoptărilor turistice în județul Maramureș și în județele concurente, în anii 2014 și 2019..... 254

Figura 52. Capacitatea de cazare existentă la nivelul județului Maramureș și la nivelul județelor concurente, în anii 2014, 2019 și 2020, număr locuri 256

Figura 53. Sezonalitatea sosirilor la nivelul județului Maramureș și a județelor concurente, 2019 258

Figura 54. Elementele care diferențiază județul din punct de vedere turistic..... 265

Figura 55. Elemente care dezavantajează județul din punct de vedere turistic 268

Figura 56. Publicul țintă din Maramureș și instrumentele de comunicare cu aceștia..... 289

Figura 57. Pilonii strategiei..... 290

Figura 58. Elementele fundamentale în dezvoltarea sectorului turistic..... 294

Figura 59. Obiectivele de dezvoltare a turismului în județul Maramureș..... 295

Figura 60. Conceptul de dezvoltare al zonelor turistice din județul Maramureș 297

Figura 61. Produse turistice strategice din următorii 10 ani în județul Maramureș 300

Figura 62. Pilonii Smart City..... 313

LISTĂ TABELE

Tabel. 1 Lista Ariilor Naturale Protejate de interes național din județul Maramureș 39

Tabel 2. Lista Ariilor Protejate de interes local..... 40

Tabel 3. Lista Ariilor Speciale de Conservare (SCI) 40

Tabel 4. Lista Ariilor de protecție specială avifaunistică (SPA) 41

Tabel 5. Zone protejate prin Legea nr. 5/2000 – Valori ale patrimoniului construit de interes național de la nivelul județului Maramureș..... 82

Tabel 6. Siturile de importanță comunitară (SCI) la nivelul județului Maramureș 114

Tabel 7. Siturile de protecție avifaunistică (SPA) de pe teritoriul județului Maramureș 115

Tabel 8. Numărul mediu de salariați din întreprinderile active, județul Maramureș, % 192

Tabel 9. Evoluția numărului mediu de salariați din județul Maramureș pe activități ale economiei naționale, în perioada 2014-2020..... 193

Tabel 10. Evoluția numărului de întreprinderi active din județul Maramureș pe activități ale economiei naționale, în perioada 2014-2019..... 194

Tabel 11. Evoluția cifrei de afaceri a întreprinderilor active din județul Maramureș pe activități ale economiei naționale, în perioada 2014-2020, milioane lei RON 196

Tabel 12. Evoluția principalilor indicatori referitori la cererea turistică din județul Maramureș, în perioada 2014-2019 și 2019-2020 222

Tabel 13. Poziția județului Maramureș raportat la indicatorii de măsurare a performanței turistice, comparativ cu județele din Regiunea Nord-Vest și județele Suceava, Sibiu, Brașov, Neamț și Harghita, 2019 246

Tabel 14. Evoluția sosirilor în unități de cazare turistică în județul Maramureș și în județele concurente, în perioada 2014-2020..... 247

Tabel 15. Evoluția înnoptărilor în unități de cazare turistică, în județul Maramureș și în județele concurente, în perioada 2014-2020..... 251

Tabel 16. Durata medie de ședere în structurile de primire turistică (zile/persoană) în județul Maramureș și în județele concurente, 2014 vs. 2019 și 2019 vs. 2020..... 255

Tabel 17. Rata de creștere a capacității de cazare existente la nivelul județului Maramureș și la nivelul județelor concurente, în perioada 2014-2019 și ponderea capacității de cazare din Regiunea Nord-Vest în perioada 2014 vs. 2019..... 256

Tabel 18. Diferența dintre luna în care sosesc cei mai mulți turiști și luna în care sosesc cei mai puțini turiști în județul Maramureș și în județele concurente, în anul 2019..... 259

LISTA DE ACRONIME

ADI	Asociația de Dezvoltare Intercomunitară
ADR	Agenția pentru Dezvoltare Regională
AFCN	Administrația Fondului Cultural Național
APL	Autoritatea Publică Locală
CAF	Common Assessment Framework (cadrul de auto-evaluare a modului de funcționare a instituţiilor din administrația publică)
CE	Comisia Europeană
CEE	Comunitatea Economică Europeană
CIT	Centru de Informare Turistică
CJ	Consiliul Județean
CJCPCT	Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș
CNIPT	Centrul Național de Informare și Promovare Turistică
FESI	Fonduri Structurale și de Investiții Europene
GAL	Grup de Acțiune Locală
HCJ	Hotărâre de Consiliu Județean
HG	Hotărâre de Guvern
HORECA	Hoteluri, Restaurante, Cafenea
INP	Institutul Național al Patrimoniului
INS	Institutul Național de Statistică
LMI	Lista Monumentelor Istorice
MICE	Meetings, Incentives, Conferences & Exhibitions
OAR	Ordinul Arhitecților din România
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
ODD	Obiective de dezvoltare durabilă
OG	Ordonanță de Guvern

OMD	Organizația de Management a Destinației
ONG	Organizație Non-Guvernamentală
OUG	Ordonanță de Urgență de Guvern
PATJ	Planul de Amenajare a Teritoriului Județean
PATN	Planul de Amenajare a Teritoriului Național
PDR	Planul de Dezvoltare Regională
PIB	Produsul Intern Brut
PMUD	Plan de Mobilitate Urbană Durabilă
PNR	Programul Național de Restaurare a Monumentelor Istorice
POCA	Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020
POR	Programul Operațional Regional
PSI	Plan Strategic Instituțional
SCI	Situri de importanță comunitară
SIDU	Strategie Integrată de Dezvoltare Urbană
SIPOCA	Sistemul Informatic al POCA
SPA	Situri de importanță avifaunistică
SWOT	Strengths (Puncte Forte), Weaknesses (Puncte slabe), Opportunities (Oportunități) și Threats (Amenințări/Vulnerabilități/Constrângeri)
TEN-T	Rețeaua Transeuropeană de Transport
UAT	Unitate Administrativ Teritorială
UE	Uniunea Europeană
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

01.

INTRODUCERE

1. INTRODUCERE

1.1. PREMISELE DE BAZĂ ALE STRATEGIEI

Sectorul turistic beneficiază de un potențial substanțial pentru a putea aborda numeroase provocări socio-economice și de mediu cu care se confruntă un teritoriu. Spre exemplu, prin crearea de locuri de muncă și de oportunități economice, inclusiv pentru grupurile vulnerabile, turismul și-a demonstrat potențialul de transformare la nivel global. Se estimează că, la nivel mondial, turismul reprezintă peste 10% din PIB și generează 1 din 11 locuri de muncă.[1] În condițiile unei dezvoltări și gestionări corespunzătoare, aceste beneficii ale turismului ar putea duce la creșterea numărului de locuri de muncă în zonele rurale sau pentru tineri.

Turismul reprezintă așadar un sector relevant pentru dezvoltarea economică a fiecărei regiuni. Dezvoltarea turismului în județul Maramureș este într-o strânsă legătură cu dezvoltarea turismului la nivel național. În acest sens, Strategia de Dezvoltare și Promovare a Turismului în Județul Maramureș reprezintă atât un proces de planificare, cat și un produs care promovează parteneriatul în rândul diferiților actori locali și regionali: administrația publică locală, comunitățile locale, sectorul privat, reprezentanții societății civile, locuitorii județului, cu scopul de a analiza împreună problemele legate de dezvoltare, de viziunea pentru viitor (perioada 2021-2027), tendințele identificate, mobilizarea resurselor, elaborarea și coordonarea strategiilor sectoriale de dezvoltare, propunerea și elaborarea proiectelor, precum și implementarea, monitorizarea și evaluarea acestora.

În această perioadă, instituțiile Uniunii Europene trasează cadrul strategic de implementare a politicilor europene pentru perioada 2021-2027, precum și bugetul aferent operaționalizării priorităților și politicilor definite. România, în calitate de Stat Membru, trebuie, la rândul său, să se alinieze la aceste priorități și politici atât la nivel național, cât și la nivel local. Această aliniere constă în principal în definirea priorităților naționale și locale de dezvoltare pentru perioada 2021-2027 sau pe termen lung, adaptarea la contextul strategic european și la instrumentele de suport (financiar, cu precădere) disponibile.

Elaborarea documentelor strategice în domeniul turismului conduce la diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului, prin sprijinirea unei creșteri favorabile a ocupării forței de muncă, prin dezvoltarea potențialului endogen ca parte a unei strategii teritoriale pentru anumite zone, care să includă spre exemplu, reconversia regiunilor industriale aflate în declin, precum și sporirea accesibilității și valorificarea resurselor naturale și culturale specifice (investiții în infrastructura în turism).

De asemenea, prezenta strategie atrage atenția asupra unor elemente fundamentale, importante pentru dezvoltarea teritoriului:

- Nevoia de protejare a patrimoniului natural, de conservare a biodiversității și încurajarea creării unui mediu curat, prietenos și atractiv pentru locuitorii județului Maramureș.
- Nevoia de protejare a patrimoniului local imaterial moștenit prin încurajarea cercetării și a promovării obiceiurilor, a stilului de viață și a culturii specifice comunității județului Maramureș .
- Nevoia de protejare, valorificare a patrimoniului cultural (construit) ca element de bază al identității locale, spațiu care găzduiește activități culturale, turistice, economice și sociale și mijloc de promovare a județului la nivel național și internațional.

[1] Strategia de Dezvoltare Turistică a României, Volumul 2 – Strategia și Planul de Acțiune, februarie 2019

- Importanța colaborării între entitățile de toate tipurile din județul Maramureș pentru dezvoltarea sustenabilă a turismului și a activităților culturale.

Pe lângă acestea, evoluția contextului socio-economic al ultimilor ani a afectat economia mondială și, implicit, industria turismului, care s-a confruntat cu cea mai mare scădere a fluxurilor turistice, acest lucru fiind pus pe seama pandemiei de Covid-19 și a limitărilor impuse în acest sector, la care se adaugă și contextul socio-politic de la granița cu Ucraina. Piața turistică, după șocul suferit, este caracterizată de o mai mare precauție, ceea ce face ca eforturile necesare din partea organizațiilor din industria turismului să fie considerabil mai mari pentru promovarea produselor și serviciilor turistice.

Implementarea direcțiilor de dezvoltare prevăzute în prezenta strategie va contribui la stimularea circulației turistice, la creșterea încasărilor obținute din turism, la creșterea performanței economice și a competitivității destinațiilor turistice, dar și la creșterea numărului mediu de salariați în județul Maramureș odată cu valorificarea, prin practicarea unor forme de turism specifice, a avantajelor competitive existente la nivel județean.

1.2. OBIECTIVELE ELABORĂRII STRATEGIEI DE DEZVOLTARE TURISTICĂ

Justificarea necesității dezvoltării sectorului turistic se manifestă pe diferite paliere, îmbinând perspectivele economice cu cele de dezvoltare durabilă și de creștere a calității vieții, cu importanță deosebită asupra locuitorilor județului Maramureș și viitorilor turiști. Prin urmare, este nevoie de o creștere coordonată a sectorului turistic, în armonie cu celelalte componente de dezvoltare teritorială precum: calitatea vieții, calitatea mediului, dezvoltarea economică, infrastructura etc.

Turismul este o resursă cu potențial de dezvoltare pe termen lung, fiind capabil de regenerare continuă și fără posibilitate de epuizare. Totodată, activitățile și serviciile turistice pot fi privite ca elemente dinamizante și antrenante ale altor sectoare economice, acționând ca un liant între diferitele componente ale dezvoltării. Acest efect se produce întrucât dezvoltarea turismului atrage și implică o serie de cerințe specifice, de bunuri și servicii.

Strategia de Dezvoltare și Promovare a Turismului în Județul Maramureș reprezintă pentru următorii 10 ani un document fundamental pentru acest domeniu, iar elaborarea acesteia a implicat acțiuni cu un mare grad de complexitate care au presupus: inventarierea actorilor locali, descrierea cadrului strategic, analize diagnostic pentru cunoașterea detaliată a situației din teritoriu, planificare strategică, prezentarea unei viziuni care să traseze direcții de dezvoltare, obiective clare, măsuri și proiecte prin care se vor realiza aceste obiective, angajarea comunității, lista de proiecte prioritare, precum și modalitatea de implementare, monitorizare și evaluare.

Totodată, promovarea acestui document strategic, a imaginii turistice a județului și a priorităților turistice ce vor rezulta din cadrul strategiei este un factor deosebit de important pentru implementarea cu succes a direcțiilor identificate.

1.3. METODOLOGIA DE ELABORARE

În ceea ce privește procesul de elaborare a prezentei strategii, acesta urmărește principalii pași ai unui proces integrat de planificare strategică, de la analiza potențialului local la stabilirea obiectivelor de dezvoltare și a căilor de acțiune, precum și la identificarea surselor pentru finanțarea obiectivelor de investiții stabilite în cadrul strategiei.

Implementarea prezentei strategii poate avea efecte economice și sociale pe termen scurt, dar mai ales pe termen mediu și lung. În acest context, scopul prezentului proces de planificare strategică este de a oferi maximă coerență și eficiență acțiunilor Consiliului Județean Maramureș și ale actorilor relevanți de pe teritoriul județului, precum și de a dezvolta o relație benefică între autoritățile și organizațiile locale în cadrul turismului maramureșean.

Cu ajutorul metodelor și instrumentelor de lucru s-a urmărit identificarea caracteristicilor turistice ale județului Maramureș, cu scopul identificării oportunităților de piață și a avantajelor competitive:

- Atractivitatea destinației turistice județul Maramureș la nivel național și internațional – s-au urmărit cu precădere următoarele aspecte: număr de turiști, număr de turiști străini, durata medie a sejururilor, gradul de ocupare a infrastructurii de cazare turistică, accesarea site-urilor de profil, comparația cu destinațiile concurente etc.
- Oferta turistică – s-au urmărit cu precădere următoarele aspecte: atracții turistice, capacitatea de cazare și evoluția acesteia, gama de facilități și servicii complementare, profilul turistic și produsele turistice ce se regăsesc pe teritoriul județului Maramureș, participarea la târguri/evenimente de promovare turistică, comparația cu destinațiile concurente etc.
- Cererea turistică – s-au urmărit cu precădere următoarele aspecte: fluxurile de turiști, identificarea grupurilor țintă, creionarea profilului turistului ideal, comparația cu destinațiile concurente etc.

Elaborarea prezentei strategii a început prin colectarea de date în vederea evaluării situației actuale a județului Maramureș din punct de vedere al turismului, precum și pentru identificarea principalelor probleme și provocări la nivel local. Procesul de colectare a datelor s-a realizat pe următoarele niveluri:

- **Primul nivel** – O parte a datelor relevante pentru profilarea județului Maramureș au fost culese direct de la Beneficiar, precum și de la alți actori relevanți la nivel local:
  - Colectare de date și informații de la direcțiile, serviciile și compartimentele Consiliului Județean Maramureș și alte instituții relevante, prin adresarea de solicitări oficiale, în vederea asigurării necesarului de informații și date pentru cercetarea cantitativă și calitativă.

- **Al doilea nivel** – S-au colectat date și informații de interes, publicate de instituțiile relevante:
  - Colectare de date statistice prin consultarea bazei de date TEMPO, a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului etc., în vederea asigurării necesarului de date pentru cercetarea cantitativă;
  - Extragerea de date și informații relevante în urma analizei surselor documentare (documente și documentații), în vederea fundamentării și asigurării necesarului de informații și date pentru cercetarea cantitativă și calitativă;
  - Vizite pe teren în vederea verificării acurateței datelor și informațiilor colectate și, unde a fost necesar, în vederea detalierii sau completării analizei situației existente.

- **Al treilea nivel** – Au fost consultați actorii locali reprezentativi ai instituțiilor publice, sectorului privat și societății civile pentru a identifica opinia acestor grupuri țintă cu privire la problemele, provocările, oportunitățile și direcțiile de dezvoltare pentru sectorul turistic din județul Maramureș.

În același timp, în procesul de elaborare a Strategiei de Dezvoltare și Promovare a Turismului în Județul Maramureș s-au aplicat și o serie de instrumente de cercetare sociologică precum **SONDAJE DE OPINIE** și **FOCUS-GRUPURI**.

Sondajul de opinie reprezintă o metodă cantitativă și se realizează pe baza unui chestionar aplicat publicului-țintă stabilit. Sondajele de opinie pregătite în cadrul procesului de elaborare a Strategiei de Dezvoltare și Promovare a Turismului în Județul Maramureș pentru perioada 2021-2027 au fost adresate administrațiilor publice locale din județul Maramureș și actorilor relevanți din domeniul turismului. Acestea au fost create astfel încât să permită exprimarea punctelor de vedere pe diferite paliere de interes, în corelare cu domeniile urmărite în cadrul analizei situației existente și a domeniilor prioritare din cadrul strategiei.

La conturarea direcțiilor de dezvoltare pentru perioada 2021-2027, au contribuit reprezentanți din partea administrației publice locale, cât și actori locali din diferite organizații și instituții turistice sau culturale. În același timp, organizarea întâlnirilor consultative, respectiv a grupurilor de lucru cu stakeholderii locali din județul Maramureș a fost realizată cu scopul de a se stabili direcțiile clare de acțiune pe care va trebui să se concentreze dezvoltarea turistică a județului în perioada următoare.

02.

ANALIZA FACTORILOR EXTERNI CARE AU INFLUENȚĂ ASUPRA DEZVOLTĂRII TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

2. ANALIZA FACTORILOR EXTERNI CARE AU INFLUENȚĂ ASUPRA DEZVOLTĂRII TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

2.1. CONTEXT INTERNAȚIONAL, NAȚIONAL, REGIONAL

Conform Legii nr. 315/2004 privind Regiunile de dezvoltare, pe teritoriul României sunt constituite opt regiuni de dezvoltare. Regiunile de dezvoltare nu sunt unități administrativ-teritoriale și nu au personalitate juridică.

Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest a fost creată în baza Legii 151/1998 prin asocierea voluntară a autorităților locale și județene din județele Bihor, Bistrița-Năsăud, Cluj, Maramureș, Satu Mare și Sălaj. Suprafața regiunii este de 34.160 km^2 , reprezentând 14,3% din teritoriul României, plasându-se astfel pe locul 4 la nivel național. În nomenclatorul statistic al unităților teritoriale europene (NUTS), regiunea se plasează pe locul 29 ca suprafață între cele 283[2] regiuni NUTS 2 ale UE (conform unităților „NUTS 2021 classification"). În spațiul național, Regiunea Nord-Vest (Transilvania Nord) face parte din Macroregiunea 1 (NUTS 1) și se învecinează în sud cu Regiunea Vest, în sud-est cu Regiunea Centru și în est cu Regiunea Nord-Est.

La nivelul anului 2022, județul Maramureș era organizat administrativ în 2 municipii (Baia Mare și Sighetu Marmației), 11 orașe (Baia Sprie, Borșa, Cavnic, Dragomirești, Săliștea de Sus, Seini, Șomcuta Mare, Tăuții-Măgherăuș, Târgu Lăpuș, Ulmeni și Vișeu de Sus), inclusiv 33 de localități componente ale acestora și 63 de comune cu 186 sate. Față de anul 2007, organizarea administrativ teritorială a județului nu s-a modificat, dar față de anul 1990 se constată o serie de schimbări:

- comunele Dragomirești, Săliștea de Sus, Șomcuta Mare, Tăuții-Măgherăuș și Ulmeni au trecut în categoria localităților urbane în anul 2004 (cel mai amplu proces de reurbanizare, alături de cel din județul Suceava). La nivelul orașului Dragomirești a fost organizat, în urma protestelor organizate de cetățeni, un referendum pentru trecerea la statutul de comună, care nu a fost încă pus în aplicare.
- comunele Coaș, Coltău, Gârdani, Groșii Țibleșului, Oncești (2004), Poienile Izei (1995) și Șieu (2002), desființate abuziv de regimul comunist, au fost reînființate, prin desprinderea din comunele cărora au fost alipite în 1968.[3]

Din perspectiva clasificării așezărilor din Planul Național de Amenajare a Teritoriului Național (PATN), Secțiunea a IV-a „Rețeaua de localități", județul Maramureș cuprinde[4]: 2 municipii de rangul II (municipii de importanță interjudețeană, județeană și cu rol de echilibru în rețeaua de localități) – Baia Mare și Sighetu Marmației; 11 orașe de rangul III – Borșa, Baia Sprie, Vișeu de Sus, Târgu Lăpuș, Seini, Șomcuta Mare, Ulmeni, Tăuții-Măgherăuș, Cavnic, Săliștea de Sus și Dragomirești; 63 comune de rangul IV și 186 de sate de rangul V, componente ale comunelor.

[2] Conform Eurostat, numărul de regiuni NUTS 2 pentru care se vor face raportările statistice la 1 ianuarie 2021 este de 283, incluzând cele 35 regiuni ale UK (https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/background).
[3] Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027
[4] Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027

Evidențierea rolului județului Maramureș în contextul suprateritorial este importantă pentru identificarea potențialului turistic, în special prin raportare la elementele macro-teritoriale. Așadar, accesibilitatea influențează pe de-o parte dezvoltarea județului din punct de vedere socio-economic, iar pe de altă parte gradul său de atractivitate și posibilele piețe țintă pentru vizitatori.

Din punct de vedere al accesibilității internaționale, județul Maramureș prezintă o conectivitate redusă la rețeaua europeană de transport. Județul Maramureș este traversat exclusiv de elemente de infrastructură, aparținând rețelei TEN-T Globale[5], respectiv calea ferată Satu-Mare – Dej, ce traversează municipiul Baia Mare și Aeroportul Internațional Maramureș.

La nivel național și regional, județul este deservit de drumurile naționale DN1C, DN17C, DN18, DN18B și DN19 și de rețeaua de drumuri județene, ce asigură legătura cu județele învecinate și cu principalele centre urbane de la nivel regional: Satu Mare, Bistrița, Cluj-Napoca, Zalău sau Oradea. Totodată, județul este străbătut de rețeaua feroviară națională prin intermediul liniilor de cale ferată 400, 409, 412, 422 și 423, acestea asigurând conexiunea cu orașe precum Satu Mare, Dej, Cluj-Napoca, Timișoara, Jibou sau București.

Este important de menționat faptul că în județul Maramureș există mai multe puncte de trecere a frontierei româno-ucrainene, însă doar Sighetu Marmației – Solotvino este funcțional, Câmpulung la Tisa – Teresova și Valea Vișeului – Delovoe fiind nefuncționale.

În ceea ce privește transportul aerian, în județul Maramureș se regăsește Aeroportul Internațional Maramureș, situat în orașul Tăuții-Măgherăuș, la aproximativ 10 km de centrul municipiului Baia Mare. Acesta dispune de un număr redus de rute cu zboruri către București, Milano, Paris sau Londra. Totodată, în vecinătatea județului se află Aeroportul Internațional Satu Mare și Aeroportul Avram Iancu Cluj ce asigură atât rute interne, cât și rute europene și internaționale.

2.2. INFRASTRUCTURA TEHNICO-EDILITARĂ NECESARĂ DEZVOLTĂRII TURISMULUI

Infrastructura tehnico-edilitară reprezintă o componentă importantă a nivelului de dezvoltare a județului. Accesul populației și al operatorilor economici la facilități necesare pentru asigurarea condițiilor de trai decent (funcționarea și desfășurarea activității în condiții optime) este o condiție esențială pentru dezvoltarea turismului.

2.2.1. ALIMENTARE CU APĂ ȘI CANALIZARE

În ceea ce privește alimentarea cu apă potabilă, la nivelul anului 2020, 72 de UAT-uri dispuneau de sistem centralizat de alimentare cu apă, respectiv toate cele 13 centre urbane și 59 de comune din județ, comunele Bicaz, Câmpulung la Tisa, Oncești și Vadu Izei reprezentând comunele ce nu sunt dotate cu sistem centralizat de alimentare cu apă.[6] În cazul comunelor Bicaz, Oncești și Vadu Izei au fost demarate proiectele pentru construirea rețelei de alimentare cu apă.

[5] Rețeaua TEN-T Centrală (Core) face referire la principalele coridoare de transport între statele membre UE ce urmează a fi finalizate până în anul 2030. Rețeaua TEN-T Globală (Comprehensive) face referire la rețeaua de transport secundară a statelor membre UE, finalizarea acesteia fiind estimată pentru anul 2050.
[6] Baza de date INS Tempo, 2020

Rețeaua simplă de distribuție a apei potabile în județul Maramureș măsoară în total 2.604,5 km. În perioada 2014-2020 lungimea totală a rețelei de apă a crescut cu 21,6%, fiind extinsă cu 307 km în mediul urban și 255,4 km în mediul rural.[7]

Pe teritoriul județului, principalele surse de alimentare cu apă potabilă a locuitorilor rămân sursele de suprafață (80% din volumul de apă furnizat zilnic), urmate de cele de profunzime (subterane)[8]. Este important de menționat faptul că la nivelul anului 2020, 272.616 dintre locuitorii județului Maramureș erau deserviți de sisteme centralizate de alimentare cu apă, însemnând aproximativ 52% din totalul populației stabile a acestuia. Ponderea cea mai ridicată a populației racordate este înregistrată la nivelul centrelor urbane și în comunele situate în proximitatea acestora.

Un factor benefic este reprezentat de faptul că în ultimii ani, atât sistemul orășenesc cât și sistemele comunale beneficiază de programe de dezvoltare și modernizare, acest aspect având efecte pozitive asupra dezvoltării județului și implicit a atractivității turistice a acestuia.

În ceea ce privește colectarea și epurarea apelor uzate, la nivelul anului 2020, doar cele 13 municipii și orașe și 22 dintre comune dispuneau de sistem centralizat de canalizare. Dintre acestea, în cazul unor UAT-uri lungimea rețelei este restrânsă, astfel doar 15 comune prezintă o rețea de canalizare mai extinsă de 20km. Cu toate acestea rețeaua de canalizare este în expansiune, lungimea acesteia dublându-se în perioada 2014-2020.[9]

Din punct de vedere al numărului de persoane racordate la rețeaua de canalizare, este asigurat un grad de acoperire de 63% din totalul populației deservite, însă, conform INS, în perioada 2014-2020 numărul persoanelor deservite de sistemul de canalizare a crescut cu 14%.

La nivel județean se observă o serie de probleme referitoare la infrastructura de alimentare cu apă și canalizare, astfel că în vederea reabilitării și extinderii sistemelor de alimentare cu apă și de apă uzată au fost accesate o serie de finanțări prin programele ISPA, SAMTID și POS mediu. Acestea reprezintă primele inițiative de modernizare a sistemelor de alimentare cu apă. De asemenea, perioada 2021-2027 oferă oportunități de finanțare guvernamentală importante pentru infrastructura de apă și apă uzată, atât în mediul urban cât și cel rural.

2.2.2. ALIMENTARE CU ENERGIE ELECTRICĂ

În județul Maramureș, infrastructura de transport a energiei electrice este administrată de CNTEE Transelectrica S.A., operatorul de transport și de sistem din România care realizează activitatea de transport al energiei electrice prin intermediul RET, formată din stații și linii electrice. Conform PATJ Maramureș, realizat în 2008, aceasta cuprinde următoarele facilități principale:[10]

- 425 km LEA/LES 110 kV;
- 2.252 km LEA/LES de medie tensiune;
- 4.517 km LEA/LES de joasă tensiune;
- 19 stații de transformare 110 kV;
- 1.627 de stații de transformare de joasă și medie tensiune.

[7] Baza de date INS Tempo, 2020
[8] Master Planul Județean pentru Apă și Apă Uzată Maramureș
[9] Baza de date INS Tempo, 2020
[10] PATJ Maramureș, 2008

În ceea ce privește infrastructura de distribuție a energiei electrice, aceasta este administrată de către compania de stat Distribuție Energie Electrică România (DEER), fiind responsabilă de asigurarea alimentării cu energie și de păstrarea și îmbunătățirea standardelor și parametrilor tehnici de funcționare ai rețelei de distribuție. În ultimii ani, o serie de proiecte pentru modernizarea rețelei de distribuție au fost implementate, având ca scop în principal mărirea capacității de distribuție și măsurarea inteligentă a consumului.

Un factor important din punct de vedere al dezvoltării turismului îl reprezintă accesul ridicat al localităților de pe teritoriul județului la rețeaua de energie electrică, toate localitățile fiind, in prezent electrificate.

În prezent, conform principiilor Uniunii Europene privind liberalizarea piețelor de energie electrică și gaze naturale, se impune crearea unui sector energetic modern prin acțiuni precum liberalizarea pieței electricității, promovarea producerii de energie electrică din surse regenerabile și a producerii de energie electrică în capacități noi de cogenerare. Mai mult, promovarea surselor alternative de energie prin pachetul legislativ „Energie-schimbări climatice 2030", elaborat de Comisia Europeană și adoptat de Parlamentul European, urmărește o serie de elemente printre care îndeplinirea țintei minime de reducere la nivel UE a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 40% față de nivelul din 1990. Acest lucru ar putea conduce la creșterea atractivității unor zone urbane poluate în prezent și transformarea lor în zone turistice cu un profil economic bazat mai mult pe sectorul turistic.

În context național, se consideră că județul Maramureș are un potențial mediu-ridicat de producere a energiei regenerabile din surse solare, eoliene, de biomasă agricolă și forestieră sau microhidroenergetice. În ceea ce privește energia fotovoltaică, potențialul județului, măsurat în intensitatea radiației solare, variază între 1.100 și 1.300 kWh/mp/an. În comparație cu restul țării, valorile sunt relativ scăzute (valorile maxime fiind de aproximativ 1.700 kWh/mp/an în zona Dobrogea-Bărăgan), dar pot asigura o rentabilitate ridicată a parcurilor fotovoltaice. Parcurile fotovoltaice din județ puse în funcțiune se regăsesc în localitățile Ariniș, Coltău, Baia Sprie, Remetea Chioarului, Stejera și Ulmeni.

Referitor la energia eoliană, potențialul județului este unul ridicat, viteza medie a vântului la 50m deasupra solului fiind de peste 10m/s în zona montană înaltă (ex. Munții Rodnei) și 2-3 m/s în zona depresionară (ex. Depresiunea Maramureșului). În ceea ce privește potențialul de producere a energiei din biomasă, județul Maramureș este situat între primele 10 locuri la nivel național, după potențialul biomasei lemnoase. De altfel, pe teritoriul județului sunt prezente mai multe unități de procesare a rumegușului și de producere a peleților de lemn. [11]

În ceea ce privește potențialul micro-hidroenergetic al județului, acesta este considerat a fi unul foarte ridicat, în contextul în care județul dispune de o rețea hidrografică densă, cu debite bogate. Cel mai ridicat potențial de amenajare hidrotehnică este în bazinul Săsarului, Lăpușului, Izei, Vișeului etc. [12] La nivel județean există 22 de microhidrocentrale aflate în funcțiune.

Este important de menționat că sursele de energie regenerabilă sunt valorificate într-o proporție redusă, cu excepția anumitor proiecte pilot și a unor inițiative punctuale. Totodată, există o serie de proiecte de finanțare pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor, pentru instalarea de sisteme fotovoltaice pentru gospodăriile izolate neracordate la rețeaua de distribuție a energiei electrice sau pentru modernizarea sistemului de iluminat public prin trecerea la tehnologia LED.

În județul Maramureș, sistemele de iluminat public se află în administrarea autorităților locale, fiind folosită în principal infrastructura rețelei de distribuție a energiei electrice deținută de operatorul de profil. În profil teritorial, 14 UAT-uri au primit finanțare pentru modernizarea sistemului de iluminat public cu trecerea la

[11] Studiul privind Evaluarea Potențialului Actual al Surselor Regenerabile de Energie din România – Ministerul Economiei

[12] SDD a județului Maramureș 2014-2020

tehnologia LED prin Administrația Fondului de Mediu. Alte localități au realizat investiții din res urse proprii pentru înlocuirea corpurilor clasice cu cele de tip LED, ce asigură reduceri importante de cost cu energia. Municipiul Baia Mare a accesat fonduri prin POR 2014-2020 pentru modernizarea iluminatului public. Astfel de inițiative referitoare la lucrările de modernizare realizate la nivelul sistemului de iluminat public constituie un element pozitiv pentru crearea unui cadru ambiant de calitate, propice dezvoltării unor zone turistice atractive și sigure.

2.2.3. ALIMENTARE CU GAZE NATURALE ȘI ÎNCĂLZIRE CENTRALIZATĂ

Conform Institutului Național de Statistică (INS), la nivelul anului 2020, doar 26 de UAT-uri (9 municipii și orașe alături de 17 comune) beneficiau de racordare la rețeaua de distribuție a gazului metan. Orașele care nu beneficiază de rețea de distribuție a gazelor naturale sunt Borșa, Vișeu de Sus, Dragomirești și Săliștea de Sus. În județul Maramureș, rețeaua de distribuție a gazelor naturale însumează în anul 2020 o lungime de 1.197,2km – valoare crescută cu 11% din 2014. [13]

Compania de stat TRANSGAZ, ce administrează infrastructura de transport a gazelor naturale din județ, a semnat în anul 2021 un contract de execuție a gazoductului Sighetu Marmației – Vișeu de Sus – Borșa (86 km). Astfel, va fi sporit gradul de acces la rețeaua de alimentare cu gaze a populației județului prin furnizarea gazelor naturale pentru UAT-urile din Maramureșul Istoric. De asemenea, rețeaua de distribuție a gazelor naturale este administrată de operatori privați (E.ON GAZ DISTRIBUȚIE, BERG SISTEM GAZ) ce investesc anual aproximativ 1 mil. Euro pentru reabilitarea rețelei.

Din punct de vedere al sistemelor centralizate de termoficare din județ, din cele 10 sisteme existente în perioada comunistă nu mai este în funcțiune niciunul. Sistemele centralizate de termoficare au fost desființate încă de la sfârșitul anilor '90, eveniment concomitent cu instalarea de către proprietarii de apartamente a centralelor termice proprii ce funcționează pe bază de gaze naturale sau lemne. În ceea ce privește vechile centrale termice și conducte, acestea au fost treptat dezafectate, construcțiile rămase fiind demolate sau reconvertite funcțional.

2.2.4. TELECOMUNICAȚII

Infrastructura pentru telecomunicații din județul Maramureș este bine dezvoltată, beneficiind în ultimii ani și de investiții importante în acest sector. Această evoluție s-a datorat în principal concurenței dintre operatorii privați, ce oferă unele dintre cele mai bune servicii la nivel european.

În ceea ce privește telefonia mobilă, gradul de acoperire a județului cu servicii de voce și date 3G este de aproape 100% pentru operatorii principali (VODAFONE, ORANGE, TELEKOM, DIGI). Zonele urbane și cele depresionare beneficiază de acoperire 4G din partea celor 4 operatori, iar în zonele muntoase doar DIGI și ORANGE au o acoperire mai extensivă.

În același timp, se poate observa în cazul telefoniei fixe o scădere constantă în ultimii ani a numărului de utilizatori, efect al substituirii serviciilor de telefonie fixă cu cele de telefonie mobilă. Totodată, calitatea serviciilor a crescut, prețurile devenind din ce în ce mai competitive. Acestea au devenit tot mai accesibile pentru populație și agenții economici, situație asemănătoare din punct de vedere al prețurilor cu cea de pe piața serviciilor de cablu TV, care acoperă peste 90% dintre gospodăriile din județ.

Nu în ultimul rând, județul Maramureș prezintă de un grad ridicat de acoperire în ceea ce privește serviciile de internet Broadband, ponderea populației conectate la infrastructura de internet fiind una ridica tă.

[13] Baza de date INS Tempo, 2020

Conform studiului referitor la accesul la internet realizat de INS[14], regiunea Nord-Vest beneficiază de un nivel ridicat în ceea ce privește gospodăriile care au acces la internet (81,9% din totalul gospodăriilor), aceasta fiind depășită doar de regiunile București-Ilfov și Vest, ce sunt mult mai urbanizate. Totodată, pe plan local, se observă o diferență între mediul rural și mediul urban din județul Maramureș, gradul de digitalizare fiind mult mai scăzut în cel dintâi. Unul dintre motivele ce poate explica nivelul mai slab de adoptare a internetului în mediul rural poate fi pus pe seama populației îmbătrânite, ce nu deține competențe digitale și nu are în general acces la metode de dezvoltare a acestora.

FIGURA 1. PROPORȚIA GOSPODĂRIILOR CU ACCES LA INTERNET DE ACASĂ, PE REGIUNI DE DEZVOLTARE, ÎN ANUL 2021

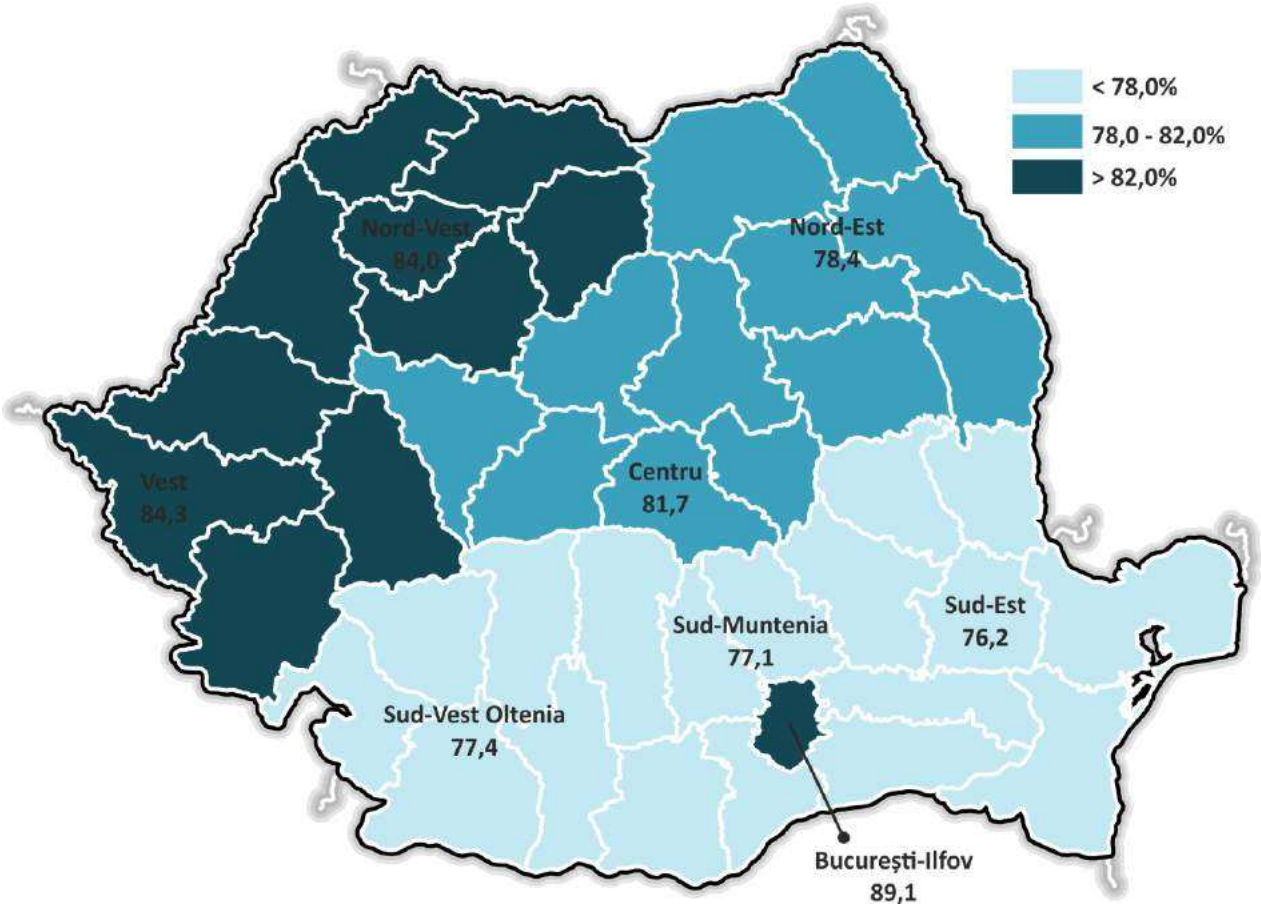

Sursa: INS – Accesul populației la Tehnologia Informațiilor și Comunicațiilor, 2021

Creșterea gradului de acces la internet a fost accelerată în ultimii ani de evoluția pandemiei de Covid – 19 care a determinat o schimbare fundamentală a modului în care trăim, interesul pentru conectarea la internet fiind în continuă creștere din cauza faptului că au fost afectate toate domeniile, de la muncă, la educație sau chiar la petrecerea timpului liber, toate acestea depinzând uneori majoritar de mijloacele de comunicare online.

[14] Accesul populației la tehnologia informațiilor și comunicațiilor, 2021, INS

2.2.5. INFRASTRUCTURA TRANSPORTURILOR DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ

TRANSPORT RUTIER

Rețeaua de transport rutier din județul Maramureș este formată din drumurile naționale, județene și comunale care traversează teritoriul administrativ al județului. Dintre acestea, județul este traversat de următoarele drumuri naționale:

- DN1C – pe tronsonul cuprins între limita cu județul Sălaj și limita cu județul Satu Mare;
- DN17C – pe tronsonul cuprins între Moisei și limita cu județul Bistrița-Năsăud;
- DN18 – pe tronsonul cuprins între Baia Mare și limita cu județul Suceava;
- DN18B – pe tronsonul cuprins între Baia Mare și limita cu județul Cluj;
- DN19 – pe tronsonul cuprins între Sighetu Marmației și limita cu județul Satu Mare.

Aceste drumuri asigură accesibilitatea către 9 din cele 13 așezări urbane din județ, în timp ce orașele Cavnic, Dragomirești, Săliștea de Sus și Ulmeni sunt conectate în teritoriu cu ajutorul drumurilor județene. În total, în județ există 39 de drumuri județene, care, similar drumurilor naționale, sunt puternic orientate către municipiile Sighetu Marmației și Baia Mare. În ceea ce privește calitatea rețelei de transport, la nivelul anului 2020, drumurile naționale din județ erau modernizate în totalitate, în timp ce o bună parte din drumurile județene și comunale necesitau lucrări de modernizare.

În contextul analizei rețelei de transport este important de menționat și relieful predominant muntos din județ, ceea ce îngreunează accesibilitatea rutieră în județ, în special în zona centrală a acestuia.

TRANSPORT AERIAN

Pe cale aeriană, accesibilitatea în județ este asigurată prin intermediul Aeroportului Internațional Maramureș, care se află în proces de modernizare și dezvoltare. Aeroportul se află în localitatea Tăuții-Măgherăuș, la o distanță de circa 10 km de reședința de județ – Baia Mare. Conform Master Planului General de Transport, acest aeroport este clasificat ca aeroport regional mic. La nivelul anului 2021, aeroportul a înregistrat un număr de 44.266 de pasageri, cu cca. 120% mai mulți față de anul 2014 (20.175 pasageri).

Pe perioada anului 2020, în special în perioada 1 martie – 31 decembrie 2020, numărul pasagerilor a scăzut drastic (12.313 în martie-decembrie 2020), pe fondul restricțiilor apărute ca urmare a pandemiei de Covid-19, ce au diminuat posibilitățile de călătorie în special la nivel internațional. [15]

În cadrul Aeroportului Internațional Maramureș sunt disponibile următoarele facilități și servicii: un ATM, automate de cafea și produse alimentare, servicii de închirieri auto, servicii taxi, servicii de transfer și parcare gratuită. În prezent, aeroportul are două proiecte mari în derulare și anume:

- Extindere și modernizare terminal pasageri la Aeroportul Internațional Maramureș – terminal nou, proiect matur, cu un buget estimat de 28 mil. EUR, având drept orizont de timp perioada 2022-2023;
- Creșterea siguranței și securității pasagerilor pe Aeroportul Internațional Maramureș, proiect în pregătire, cu un buget estimat de 12 mil. EUR, având drept orizont de timp perioada 2022-2023.

Alte aeroporturi din regiune care deservesc inclusiv populația județului Maramureș sunt: Aeroportul Internațional „Avram Iancu” Cluj-Napoca, Aeroportul Internațional Oradea și Aeroportul Internațional Satu

[15] Planul de Mobilitate al Județului Maramureș

Mare, cea mai diversificată ofertă de servicii de transport aerian fiind disponibilă în cadrul Aeroportul Internațional „Avram Iancu" Cluj-Napoca.

TRANSPORT FEROVIAR

Din punct de vedere al transportului feroviar, județul Maramureș este tranzitat de Magistrala Feroviară 400 (Brașov – Ciceu – Deda – Dej – Baia Mare – Satu Mare), una dintre cele mai importante infrastructuri TEN-T global din nord-vestul României. Lungimea totală a liniilor de cale ferată din județ este de 288.363 km, rețeaua nefiind funcțională în totalitate: liniile 402, 403 și 414, care împreună au o lungime de 91 .95km (31,8% din lungimea totală a rețelei) nu sunt deschise traficului. Liniile de cale ferată din județ, inclusiv Magistrala 400, sunt simple și neelectrificate, iar o parte din liniile din județ nu sunt nici interoperabile.

În județul Maramureș există 25 de stații/halte, toate fiind disponibile pentru transportul de călători și doar 13 fiind disponibile și accesibile pentru transportul de marfă. În ceea ce privește acoperirea județului cu transport feroviar, rețeaua feroviară acoperă doar 19 din cele 76 de UAT-uri ale județului, acestea însumând în total circa 52,35% din populația totală a județului.[16] Pentru perioada de programare 2021-2027 în județul Maramureș sunt planificate peste 15 proiecte de modernizare și extindere a rețelei de cale ferată, în vederea creșterii vitezei de circulație, extinderii teritoriale a serviciului și creșterii calității serviciilor de transport feroviar.

PUNCTE DE TRECERE A FRONTIEREI

Fiind situat la graniță cu Ucraina, județul Maramureș dispune și de un punct de trecere a frontierei funcțional, acesta fiind exclusiv rutier, situat în municipiul Sighetu Marmației. În ceea ce privește traficul feroviar cu Ucraina, acesta a fost suspendat cu circa 2 decenii în urmă.

[16] Planul de Mobilitate al Județului Maramureș

FIGURA 2. PUNCTE DE TRECERE ALE FRONTIEREI ÎN MARAMUREȘ

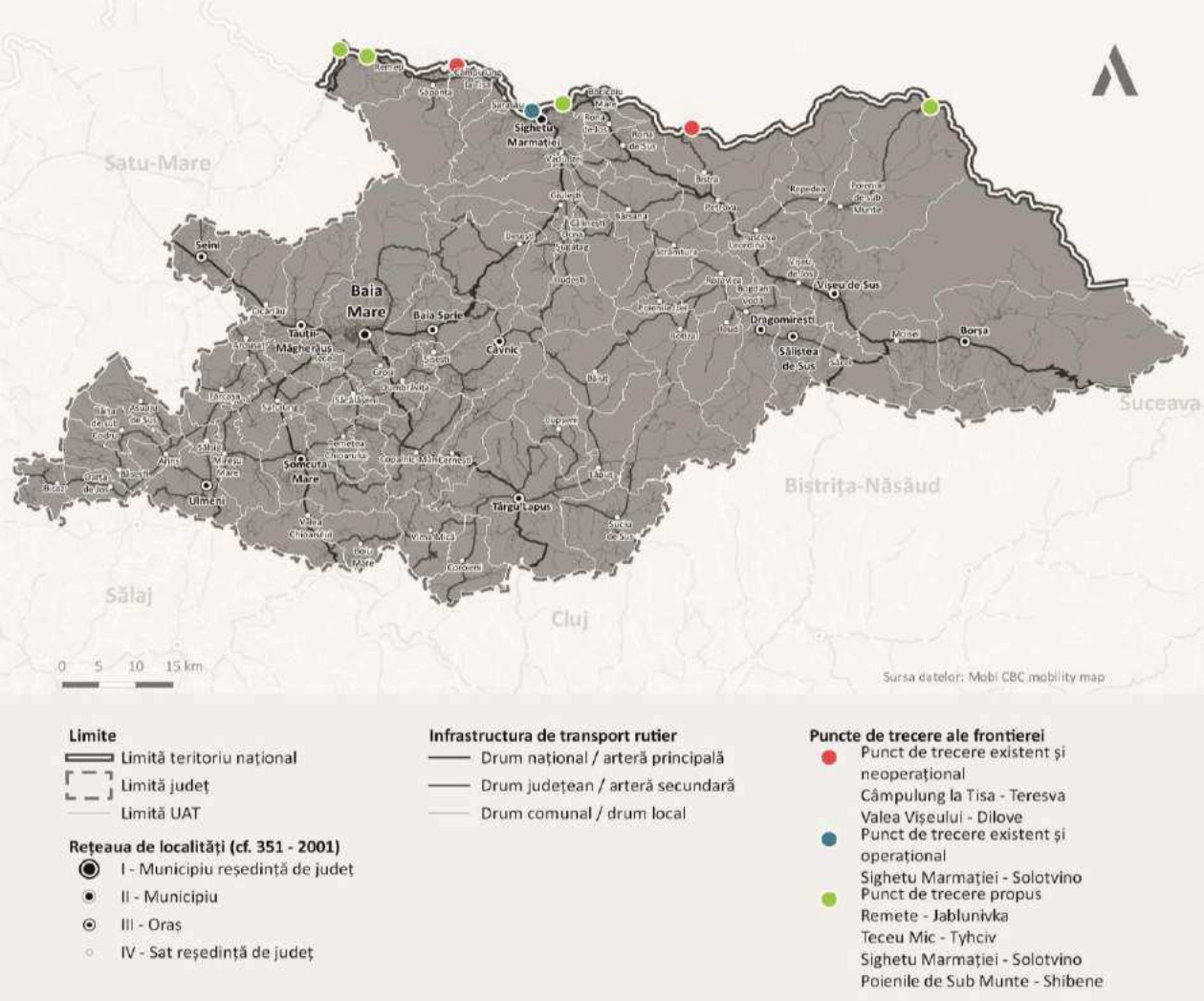

Sursa: Planul de Mobilitate al Județului Maramureș

Conform datelor publicate în Analiza activității ITFP Sighetu Marmației, în anul 2021[17], prin punctele de trecere a frontierei, în zona de competență a județelor Satu Mare, Maramureș și Suceava, s-a înregistrat un trafic de peste 4.300.000 de persoane (3.350.000 în anul 2020).

De departe, cel mai mare flux de pasageri în cadrul punctului de trecere a frontierei din Sighetu Marmației a avut loc odată cu începerea războiului din Ucraina, din 24 februarie 2022 – până în lunile aprilie-mai, când fluxul de refugiați a scăzut. Acest flux a fost însoțit de o suprasolicitare a unităților de cazare din imediată proximitate a punctului de trecere, în contextul în care o bună parte din refugiați aveau nevoie de pauză și odihnă.

[17] https://www.politiadefrontiera.ro/ro/sighetu-marmatiei/i-analiza-activitatii-itpf-sighetu-marmatiei-in-anul-2021-27982.html

2.3. CADRUL ECONOMIC

În ceea ce privește economia județului Maramureș, acesta este situat în categoria județelor mediu-dezvoltate la nivel național. Maramureș ocupă locul 19 din punct de vedere al PIB-ului în valori absolute, contribuind la PIB-ul național cu 1,6%. În Regiunea de dezvoltare Nord-Vest ocupă locul al treilea după Cluj și Bihor, contribuind cu 13,8% la PIB-ul regional. În intervalul de timp 2014-2018, în termeni nominali și monedă națională, PIB-ul județului Maramureș a înregistrat o creștere importantă (45,7%), valoare mai ridicată față de procentul de creștere înregistrat la nivel național (42,1%), dar sub cel regional (49,3%)[18].

În județul Maramureș, în anul 2018, indicatorul PIB/locuitor (PPS) prezenta o valoare de 13.900 Euro/locuitor. Astfel județul Maramureș se situează sub media regională (18.200 euro/locuitor) și cea națională (19.800 Euro/locuitor). De altfel, ritmul de creștere al PIB-ului județean (34,4%) în perioada 2014-2018 a fost mai scăzut decât media regională (37,7%), dar mai ridicat decât cel național (31,1%). Așadar, se remarcă o scădere a decalajelor față de alte zone ale țării, dar cresc cele la nivel regional. Este important de menționat faptul că în ciuda creșterii economice din județul Maramureș, acesta este considerat a fi o zonă săracă a Uniunii Europene, cu doar 46% din media UE-27 a indicatorului PPS[19].

PIB-ul județului Maramureș pe cap de locuitor la nivelul anului 2018 situează județul pe poziția 26 la nivel național. La nivel regional ocupă locul 6 din punct de vedere al PIB-ului/locuitor la puterea de cumpărare standard.

2.3.1. MEDIUL DE AFACERI JUDEȚEAN

Conform INS, în anul 2020, în județul Maramureș își desfășurau activitatea 12.776 de unități locale active (firme cu sediul sau subunități în județ, care au avut activitate economică). Numărul este în creștere cu 24,9% față de anul 2014, ritm inferior celui regional (+28,4%), dar superior celui național (+22,8%). Referitor la numărul de întreprinderi la 1.000 de locuitori, județul Maramureș înregistra o valoare de 24,6, sub media regională de 33,8 și sub cea națională de 28,9. Totuși, față de anul 2014, numărul întreprinderilor la 1.000 locuitori a crescut cu 5,2 unități.

În județul Maramureș, la nivelul anului 2018, conform Eurostat, 60,6% din valoarea adăugată brută (VAB) a fost generată de către sectorul serviciilor. Acesta a fost urmat de sectorul industrial, ce a generat 29,9% din VAB, sectorul construcțiilor cu 4,8% și sectorul agricol cu 4,7%. În comparație cu anul 2014, contribuția sectorului terțiar a înregistrat o creștere de 3%, spre deosebire de sectorul industrial ce a scăzut cu 1,6%, cel al construcțiilor ce a scăzut cu 1,4% și cel agricol ce a scăzut cu 0,8%.

În ceea ce privește sectorul terțiar, acesta este dominat de sectorul serviciilor cu valoare adăugată redusă (comerț, transporturi, HORECA) și de cele publice (administrație, apărare, educație, sănătate și asistență socială). În același timp, deși ponderea serviciilor private cu valoare adăugată mare a crescut față de 2014, aceasta rămâne încă redusă. Așadar, sectorul IT contribuia în anul 2018 cu doar 1,6% la valoarea adăugată județeană (dar cu o creștere de 72% față de anul 2014), cel financiar cu 1,7% (+50%), iar cel al activităților științifice, tehnice și profesionale cu 3,6% (+73%). De asemenea, sectorul tranzacțiilor imobiliare a avut o pondere mare în VAB județeană, de 10,7%, însă ritmul său de creștere a fost lent (+15% față de anul 2014).

Este important de menționat că județul Maramureș a înregistrat valori mai scăzute în ceea ce privește sectorul terțiar în structura valorii adăugate, cu o pondere de 60,6%, față de 63,8% la nivel regional și 64%

[18] EUROSTAT Database, 2018
[19] EUROSTAT Database, 2018

la nivel național. De asemenea, la nivel județean, sectorul industrial avea o contribuție de 29,9%, valoare mai ridicată față de nivelul regional (26%) și cel național (25,1%). [20]

2.3.2. COMERȚ ȘI SERVICII

Secțiunea referitoare la comerț și servicii cuprinde printre altele subsectorul HORECA, referitor la industria ospitalității (Hoteluri, Restaurante, Catering), dar și alte subsectoare relevante (precum alimentație publică, retail etc.) prin serviciile conexe pe care le oferă. Acestea prezintă un rol important pentru turiști prin accesul către facilități esențiale pe parcursul unei călătorii reușite.

Din punct de vedere al sectorului serviciilor, acesta este responsabil de cea mai mare contribuție la economia județului, generând aproximativ 60,6% din VAB în anul 2018. Sectorul serviciilor însuma un total de 77.100 de persoane ocupate, reprezentând 44% din total, valoare cu 5% mai mare decât în 2014. Este important de menționat că sectorul serviciilor punea la dispoziție cele mai bine plătite locuri de muncă, în contextul în care valoarea adăugată generată este superioară sectorului agricol și celui industrial și de construcții. [21]

La nivelul anului 2019, în sectorul serviciilor activau 8.004 întreprinderi, în creștere cu 15,7% față de anul 2014. În total, firmele respective au însumat o cifră de afaceri 11.8 mlrd. lei, în creștere nominală cu 57,6% față de anul 2014. Totodată, doar 5 întreprinderi depășeau numărul de 250 de angajați, fiind considerate firme mari, în timp ce restul erau IMM-uri. [22]

În ceea ce privește comerțul, acesta este cel mai puternic dezvoltat sector și prezintă cea mai mare contribuție la sectorul terțiar. Astfel, în 2019, în comerț erau active 3.323 de întreprinderi (cu 58 mai multe față de anul 2014), cu rulaje de 8.508 mil. lei (1,7 md. Euro) și 16.600 angajați. În comparație cu anul 2014, în termeni nominali, cifra de afaceri a întreprinderilor din ramura comerțului a crescut cu 53%. În subsectorul comerțului, cei mai mari actori sunt lanțurile de supermarket-uri, precum SC PROFI ROM FOOD, Kaufland sau cele de bricolaj (Dedeman), acestea din urmă înregistrând peste 200 de angajați și figurând în top 10 ca cifră de afaceri din ramura comerțului. Potrivit INS, în anul 2019, în sectorul comerțului erau ocupate aproximativ 24.500 de persoane, cu 700 persoane mai mult față de anul 2014.

În funcție de cifra de afaceri și numărul de angajați, cei mai mari și relevanți actori de pe piața respectivă își desfășurau activitatea în municipiul Baia Mare, urmând la mare distanță Sighetu Marmației. În celelalte localități din județ, sub-sectorul comerțului este reprezentat de câțiva actori de talie mijlocie și mică. De asemenea, este important de menționat faptul că retailerii au fost cei mai activi investitori străini din județul Maramureș în ultimii ani. În anul 2021 s-a inaugurat cel mai nou retail park din Baia Mare, în urma unei investiții de 14 mil. Euro, s-a renovat și modernizat un alt mall existent în municipiu, în timp ce un al treilea centru comercial inaugurat în anul 2018 a început lucrări de extindere. Un nou supermarket a fost inaugurat în același an în orașul Borșa.

2.3.3. INDUSTRIA

În context național și regional, județul Maramureș realizează 1,7% din producția industrială a României și 14,6% din cea a regiunii Nord-Vest. Cea mai mare contribuție o are industria prelucrătoare, mai ales prin ramurile de prelucrare a lemnului și mobilei, respectiv industria echipamentelor electrice și electronice. [23]

[20] EUROSTAT Database, 2018
[21] EUROSTAT Database, 2018
[22] Baza de date INS Tempo, 2014-2020
[23] Idem

Potrivit Eurostat, la nivelul anului 2018, sectorul secundar contribuia cu 29,9% la valoarea brută adăugată generată în județ. Valoarea este în ușoară scădere față de anul 2014, dar peste media regională și națională. Din punct de vedere al ocupării forței de muncă, în sectorul industrial activa 30,2% din populația județului. În acest context, din perspectiva națională și regională, județul Maramureș este o zonă industrializată. [24]

La nivelul anului 2020, în sectorul industrial din județul Maramureș, lucrau aproximativ 39.500 de salariați, dintre care 36.700 (92,8%) lucrau în industria prelucrătoare, 570 în industria extractivă, iar peste 2.000 în sectorul apă-canal, energie și gestionarea deșeurilor[25]. În industria prelucrătoare, ramurile cu un număr mare de angajați erau: industria de prelucrare a lemnului și mobilă (35% din totalul salariaților din industrie), cea textilă, a confecțiilor, pielăriei și încălțămintei (12,3%), ramura echipamentelor electrice (10,4%) și industria alimentară (9,7%). Este important de menționat că la nivelul anului 2019, în județ funcționau 1.620 de unități locale active cu profil industrial, în creștere cu 8,9% față de anul 2014, dintre care 21 aveau peste 250 de salariați. Cifra de afaceri cumulată a acestora era de 9.088 mil. lei (circa 1,91 md. Euro).

În prezent, cele mai dezvoltate ramuri care contribuie semnificativ la producția industrială din județ, sunt:

- Industria mobilei și a prelucrării lemnului – reunește un număr de 424 de firme, care însumează o cifră de afaceri de 742 mil. Euro (38,8% din producția industrială din județ) și antrenează peste 14.800 de salariați (39,1%);
- Industria echipamentelor electrice și electronice – cu un număr de 28 de firme care generează o cifră de afaceri de 384 mil. Euro (20,1%) și antrenează peste 4.700 de salariați (12,4%);
- Industria metalurgică și a construcțiilor metalice – cuprinde 180 de firme, cu o cifră de afaceri totală de 246 mil. euro (12,9%) și 4.375 salariați (11,5%);
- Industria alimentară și a băuturilor – reunește în județul Maramureș puțin peste 3.000 de salariați (8%), care activează în 270 de firme ce însumează o cifră de afaceri de 144,8 mil. euro (7,6%);
- Industria confecțiilor și a pielăriei (ușoară) – este o altă ramură industrială relevantă și cu tradiție la nivel județean, care, deși generează o performanță economică mai modestă (76 mil. euro, adică 4% din totalul producției industriale), reunește sub umbrela sa un număr important de angajați (4.180), ceea ce reprezintă 11% din totalul salariaților din industrie.

Sectorul industrial din județ este bazat pe produse cu o valoare adăugată redusă și medie, care exploatează extensiv resursele naturale (lemn) și umane din zonă. Acesta este vulnerabil la creșterea prețurilor materiei prime, precum și la unele aspecte legate de sustenabilitatea de mediu. Deși aceste ramuri prezintă avantaje competitive considerabile (de ex. județul deține locul I la nivel național la producția și exportul de mobilă), pe piața internă și externă, pe fondul tradiției, know-how-ului, al personalului calificat sau al clienților tradiționali, dezvoltarea lor este limitată de transferul tehnologic redus dinspre mediul de cercetare, precum și de slaba integrare pe orizontală și verticală, în lanțuri de furnizare (de ex. în industria alimentară).[26]

Un aspect important de menționat se referă la unitățile industriale abandonate sau terenul din jurul acestora ce prezintă un potențial puternic de dezvoltare. Reconversia funcțională a acestor zone poate ajuta la îmbunătățirea mediului urban, revitalizarea orașelor, regenerarea și decontaminarea terenurilor industriale dezafectate, reducerea poluării aerului etc. prin intermediul creării unor zone de relaxare, sport sau agrement sau utilizării fostelor spații industriale de către cetățeni. Totodată, dezvoltarea și amenajarea

[24] Idem
[25] Idem
[26] SDD al județului Maramureș 2014-2020

zonelor industriale ca obiective turistice poate conduce la creșterea atractivității turistice a județului. Un exemplu poate fi reprezentat de către fostele mine de aur, unele dintre acestea având potențial de a fi amenajare ca spații de vizitare.

2.3.4. AGRICULTURA

Sectorul agricol și forestier reprezintă una dintre ramurile dezvoltate ale economiei, solurile fertile din regiune și clima favorabilă contribuind la dezvoltarea acestui sector. În același timp, deși sectorul agricol generează doar 4,7% din VAB la nivel județean, acesta era responsabil de ocuparea a 25,6% din forța de muncă din județ, în anul 2020. Valoarea totală a producției agricole realizate la nivel județean era de aproximativ 1.702 mil. lei (15,1% din valoarea înregistrată la nivel regional și 2,1% din totalul înregistrat la nivel național). Din totalul producției agricole, 53,7% a provenit din sectorul vegetal, respectiv 46,2% din sectorul zootehnic, în timp ce sectorul serviciilor agricole avea o pondere nesemnificativă în producția agricolă. În intervalul 2014-2020, producția agricolă a crescut, în termeni nominali, cu 22,6%, ceea ce corespunde unei creșteri în termeni reali (actualizați cu rata inflației) de circa 12,7%[27].

În anul 2018, potrivit Eurostat, 17,6% din populația ocupată a județului Maramureș activa în sectorul agricol, procent mai scăzut față de cel înregistrat în anul 2014 (25,9%). În plus, sectorul agricol genera 4,7% din PIB-ul județean, în scădere față de anul 2014 (5,6%), ceea ce indică faptul că sectorul agricol înregistrează o productivitate a muncii mai redusă față de alte sectoare economice. Din totalul de 30.700 de persoane care activau în sectorul agricol în anul 2018, doar puțin peste 1.950 aveau statut de salariat, restul fiind persoane care practică agricultura pe cont propriu, cel mai adesea în regim de subzistență. Practicarea agriculturii de subzistență este considerată nerentabilă din punct de vedere economic. Totodată, județul are un potențial mai ridicat în ceea ce privește zootehnia, în defavoarea culturii plantelor, situație specifică județelor cu un relief preponderent montan.[28]

Conform Direcției Agricole Județene, în anul 2020, în județul Maramureș au fost cultivate 80.600 ha, dintre care 40,3% cu plante de nutreț, 33% cu cereale pentru boabe (preponderent porumb), 14% cu cartofi, 3,1% cu legume de câmp, ovăz și alte plante, în timp ce 7,4% erau acoperite cu pomi fructiferi. În ceea ce privește suprafețele cultivate, față de anul 2014, a fost înregistrată o creștere a suprafețelor cultivate cu grâu (+6,8%), orz (+27%), plante uleioase (+84,7%) și plante de nutreț (+3,3%). Totodată, au scăzut suprafețele cultivate cu ovăz de primăvară (-37%), porumb (-2,5%), fasole boabe (-29,5%) și cartofi (-9,2%). În acest context, este important de menționat că structura culturilor variază de la un an la altul, în funcție de condițiile meteo, rotația culturilor, cererea de pe piață, diferitele stimulente financiare oferite de autorități etc.[29]

Referitor la suprafețele arabile cultivate, județul Maramureș ocupă a 4-a poziție la nivel regional (depășind județele Bistrița-Năsăud și Sălaj). Județul ocupă poziția 35 la nivel național (depășind doar județele cu un procent mare de împădurire sau cu suprafață redusă: Hunedoara, Harghita, Sibiu, respectiv Ilfov). Astfel, în anul 2020, județul Maramureș ocupă ultimele locuri la producția totală de cereale boabe, ultimul loc la producția totală de grâu, a 35-a poziție la producția de porumb și a 38-a la producția de plante uleioase. Pe de altă parte, județul Maramureș ocupă locul 6 la nivel național la producția totală de cartofi, respectiv locul 11 la producția totală de furaje verzi din teren arabil, pentru care condițiile pedoclimatice din zonă sunt favorabile.[30] Se observă și alte categorii precum plantațiile pomicole (axate pe meri și pruni, dar cu

[27] Baza de date INS Tempo, 2020
[28] SDD a județului Maramureș 2014-2020.
[29] Direcția Agricolă Județeană Maramureș
[30] Baza de date INS Tempo, 2020

condiții favorabile și pentru nuci sau afini), viticultura (practicată pe suprafețe restrânse – preponderent pentru autoconsum), cultivarea legumelor în seră.

Din punct de vedere al zootehniei, aceasta este o ramură dezvoltată la nivel județean, ce are parte de o tradiție îndelungată. Numărul de efective de animale la 100 ha este mai mare decât media regională și națională pentru bovine și porcine, respectiv mai mic pentru ovine și caprine. În județul Maramureș, efectivul de animale totalizează 74.670 de bovine (din care 76% în ferme familiale), 58.108 porcine (65% în ferme familiale), 260.296 ovine (100%), 23.706 caprine (100%), 585.719 păsări (37%), 6.165 cabaline (100%), 5.496 iepuri (100%), 50.344 de familii de albine, 749 animale de blană. În perioada 2014-2020, efectivul de animale din județ a scăzut cu 13,5% la bovine, 34,7% la porcine, 9,5% la caprine, 38% la cabaline și 11% la iepuri.[31] Fenomenul este cauzat de reducerea efectivelor din gospodăriile populației, care este tot mai îmbătrânită. În special în mediul rural se renunță la practicarea agriculturii de subzistență, iar tinerii preferă să lucreze în alte domenii sau să migreze către zone urbane și alte țări.

Județul Maramureș ocupă locul II la nivel național (după Brașov) la numărul de produse tradiționale atestate (59), acestea fiind un adevărat brand gastronomic al județului. Printre acestea se numără produse de panificație, cofetărie și patiserie, de legume-fructe, de băuturi, de produse lactate etc. Produsele tradiționale – alimentare sunt apreciate atât la nivel național, cât și la nivel internațional. De asemenea, la fabricarea acestor produse se folosesc doar materii prime locale, care prezintă o rețetă tradițională, un mod de producție și/sau de prelucrare și un procedeu tehnologic tradițional. [32]

2.3.5. TURISMUL

Județul Maramureș beneficiază de resurse turistice bogate, care cuprind atât obiective de patrimoniu natural, cât și cultural, unice la nivel național. Județul reprezintă una dintre cele mai frecventate destinații turistice din România. În ciuda potențialului județului, sectorul turistic asigura în anul 2020 doar 2% din totalul locurilor de muncă din județ, iar firmele din domeniu generau numai 1,3% din totalul încasărilor din sectorul privat județean. În comparație cu anul 2014, se remarcă o creștere atât a persoanelor ocupate în domeniu, cât și a cifrei de afaceri a întreprinderilor. Pe de altă parte, câștigul salarial din HORECA este cel mai mic din județ, atrăgând atenția asupra necesității măsurilor suplimentare de valorificare a potențialului turistic al județului și de creștere a contribuției sale la generarea de valoare adăugată.

La nivel județean, cele mai răspândite și valorificate forme de turism sunt turismul rural, turismul cultural-religios, turismul balnear, turismul de afaceri și turismul montan, la care se adaugă anumite nișe ale acestora, precum turismul ecologic, turismul ecvestru, turismul sportiv și turismul științific.[33]

Pe lângă unitățile active din domeniul „Hoteluri și restaurante", relevante pentru turism mai sunt și sectoarele culturale și creative, ce au un impact important în ceea ce privește creștere a atractivității turistice. Capitolele următoare ale prezentei strategii oferă o analiză detaliată a elementelor de potențial turistic care contribuie la atractivitatea județului și care fac parte din oferta turistică a acestuia.

2.4. CADRUL SOCIAL

La data de 1 iulie 2021, conform INS, populația județului Maramureș era de 515.971 de persoane, în scădere cu 2,2% față de anul 2014 și cu 3% față de 2011. Tendințele demografice de scădere a populației regăsite la nivelul județului se remarcă pe întreg teritoriul național. Astfel, este indicată o tendință de

[31] DAJ Maramureș
[32] SDD a județului Maramureș 2014-2020
[33] SDD a județului Maramureș 2014-2020.

migrație a locuitorilor către alte centre urbane din țară sau din străinătate, ce oferă mai multe oportunități de locuri de muncă.

Maramureș se situează pe al treilea loc, la nivelul regiunii, din punct de vedere al numărului de locuitori, după județul Cluj (736.575 locuitori) și Bihor (612.754 locuitori) și înainte de Satu Mare (382.876 locuitori), Bistrița-Năsăud (325.944 locuitori și Sălaj (241.167 locuitori). La nivel național se situează pe locul 17, după județele Mureș (585.494 locuitori) și Neamț (559.047 locuitori) și peste județele Dâmbovița (512.740 locuitori) și Vaslui (506.165 locuitori). Astfel, județul Maramureș se află în prima jumătate a topului după cei mai mulți locuitori.

FIGURA 3. POPULAȚIA PE DOMICILIU ȘI EVOLUȚIA POPULAȚIEI DUPĂ DOMICILIU ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ, ÎN PERIOADA 2014-2021

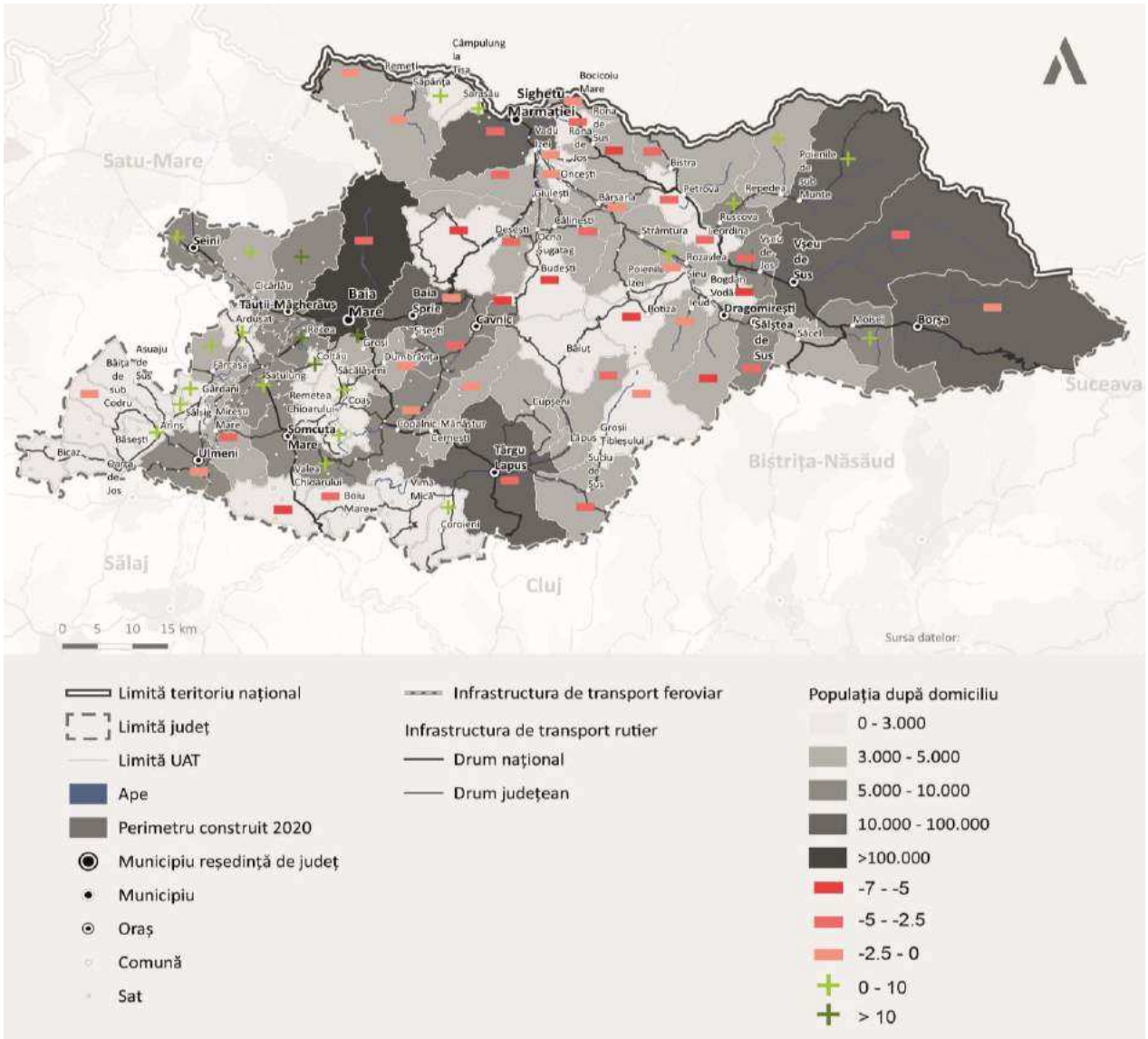

Sursa: Baza de date INS Tempo, prelucrare proprie

În profil teritorial, în anul 2021, din numărul total al locuitorilor cu domiciliu, 59,8% (308.681 locuitori) locuiau în mediul urban, iar 40,2% (207.290 locuitori) în mediul rural. Comparativ cu nivelul național (56,3%) și cel regional (53,7%), județul Maramureș înregistrează un grad de urbanizare mai ridicat cu o

valoare de 59,8%. Totodată, este important de menționat că în intervalul 2014-2021 ponderea populației urbane a început să scadă, în special pe fondul amplificării fenomenului migrației interne și externe și a procesului de suburbanizare.

2.4.1. STRUCTURA POPULAȚIEI

În ceea ce privește repartiția pe sexe, populația județului Maramureș era alcătuită în anul 2021 din 262.176 (50,8%) femei și 253.795 bărbați (49,2%). În intervalul 2014-2021, structura populației pe sexe nu a înregistrat variații mari, ponderea femeilor fiind superioară, dar nedepășind 51%.

Din punct de vedere al structurii pe vârste a populației, se remarcă îmbătrânirea populației și scăderea populației tinere. Se observă că forma piramidei vârstelor prezintă o tendință continuă de îngustare a acesteia, ceea ce corespunde scăderii natalității de după anul 1989. De asemenea, se observă o pondere ridicată a populației adulte, în vârstă de muncă (30-54 de ani), ce corespunde generațiilor născute în perioada 1967-1989, moment în care existau politici de încurajare a natalității. Se poate observa că piramida prezintă o formă treflată cauzată în principal de anumite fenomene demografice.

FIGURA 4. PIRAMIDA VÂRSTELOR PENTRU POPULAȚIA JUDEȚULUI MARAMUREȘ, 2021

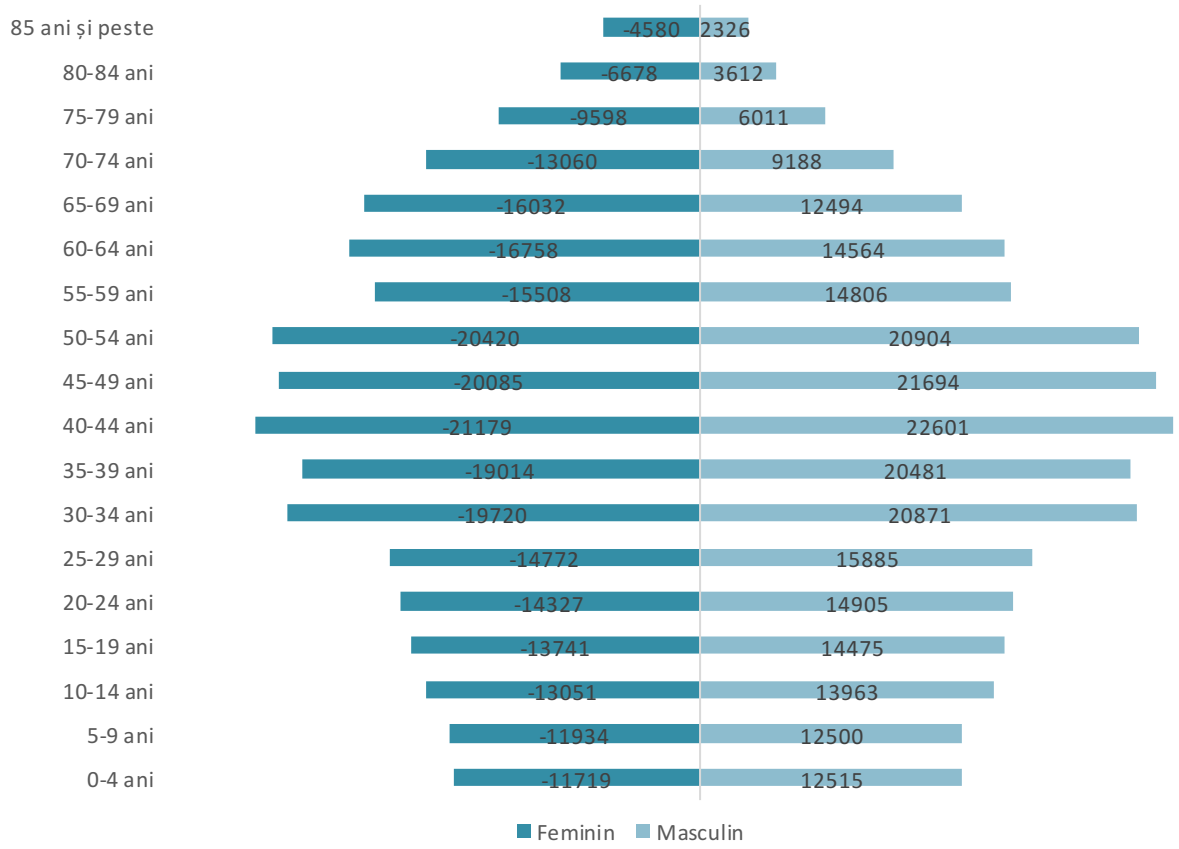

Sursa: Baza de date INS Tempo, prelucrare proprie

Baza îngustă (0-25 de ani) indică o rată a natalității scăzută în ultimii ani, urmată de un segment (25-30 de ani) al populației influențat de finalul politicii pronataliste. Segmentul următor (30-54 de ani) reprezintă un rezultat al instaurării politicii de creștere demografică (interzicerea metodelor de planificare a reproducerii). Grupa de vârstă 55-59 este marcată de o perioadă influențată de cultura vestică și

liberalizarea contracepției. Ultima categorie este reprezentată de Baby-Boomers, ce reprezintă un efect al ratelor de natalitate ridicate de după cel de-al Doilea Război Mondial.

FIGURA 5. STRUCTURA POPULAȚIEI REZIDENTE PE CATEGORII DE VÂRSTĂ LA NIVELUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ, 2021

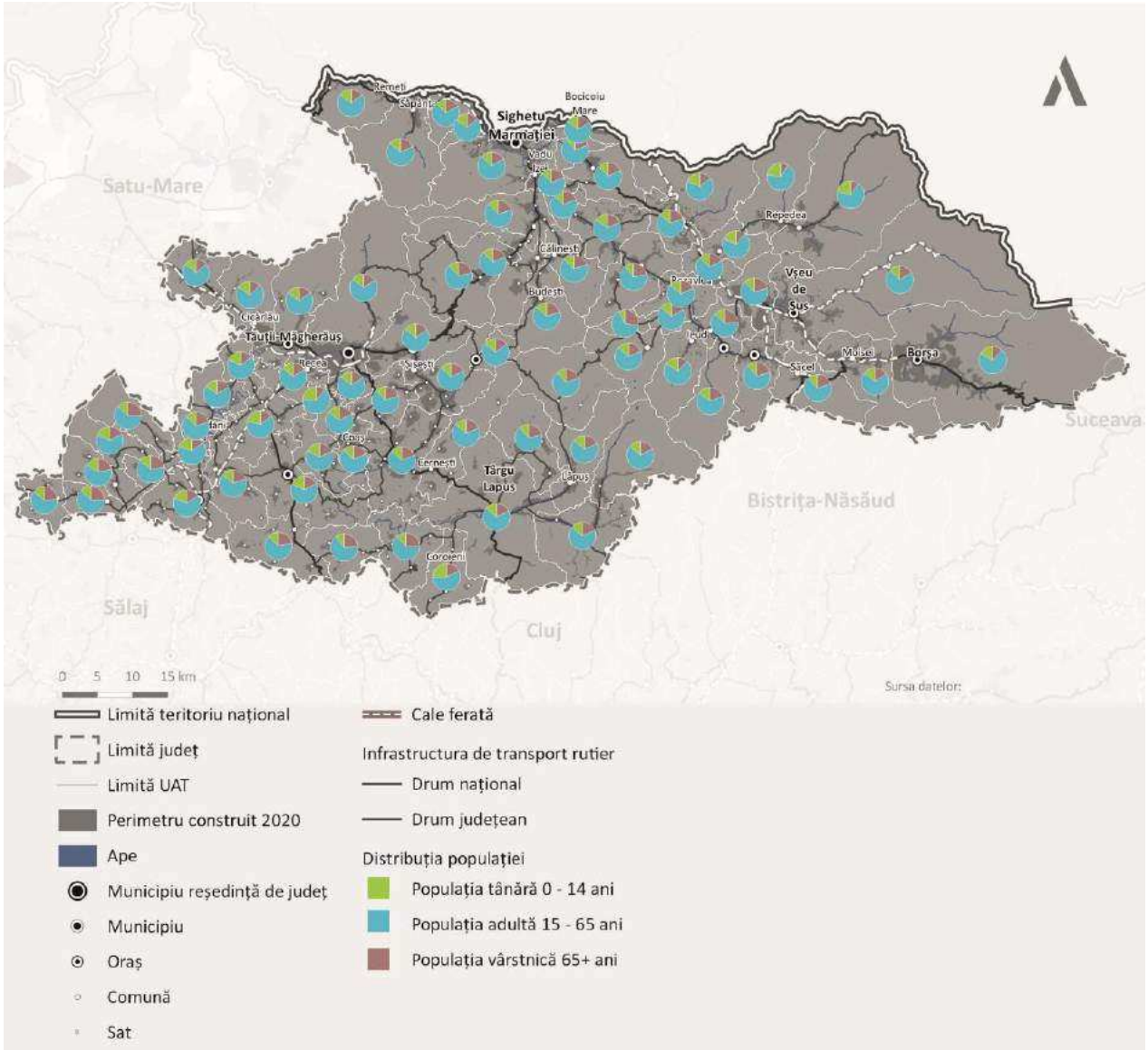

Sursa: Baza de date INS Tempo, prelucrare proprie

La nivelul anului 2021, grupa de vârstă de peste 65 reprezenta 17,92% din totalul populației la nivel județean. Comparativ cu nivelul național (17,27%) și regional (16,62%), județul Maramureș prezintă valori ale populației vârstnice ușor mai ridicate. În plus, se poate observa că UAT-urile cu un procent ridicat de vârstnici se suprapun cu UAT-urile cu tendință de scădere a numărului de locuitori. În perioada 2014-2021 se observă o creștere a numărului de vârstnici cu 4,36% din totalul populației. În acest context, pe termen lung și mediu apar provocări inclusiv cu privire la nevoile de deplasare ale cetățenilor.

Din punct de vedere al serviciilor turistice și de agrement din județ, este important să se țină cont de tendința generală de îmbătrânire a populației (tendință prezentă la nivel național). Adaptarea serviciilor și

dotărilor la nevoile vârstnicilor va deveni o necesitate în dezvoltarea urbană și teritorială. De asemenea, tendințele de scădere a populației și de îmbătrânire demografică care se manifestă la nivelul județului pot avea mai multe efecte negative, în contextul în care potențialul turistic al unei regiuni și tendințele demografice din spațiul geografic respectiv se află într-o relație de interdependență. În general, sectorul serviciilor este dependent de resursele umane, iar calitatea serviciilor este influențată de disponibilitatea și de pregătirea personalului. Lipsa de personal, generată de tendințele de depopulare ale anumitor regiuni, poate afecta negativ potențialul turistic dintr-un anumit teritoriu printr-o slabă deservire.

Este important de menționat că potențialul turistic existent poate fi o premisă importantă pentru păstrarea sau activarea unor comunități, prin creșterea și menținerea interesului locuitorilor de a trăi și dezvolta afaceri în zonele de interes turistic. În același timp patrimoniul imaterial este supus pericolului de a fi diminuat sau chiar pierdut, ca urmare a tendințelor demografice de îmbătrânire și reducere a populației. Așadar, politicile viitoare în domeniul turismului trebuie să propună măsuri de păstrare a tradițiilor și valorilor locale, care să găsească soluții la efectele negative demografice.

2.4.2. DINAMICA POPULAȚIEI

Prin intermediul mișcării naturale și migratorii a populației se analizează evoluția numărului, structurii și distribuției teritoriale a locuitorilor, dar și nașterile, decesele, emigrările și imigrările. În funcție de soldul acestor intrări și ieșiri se poate preconiza evoluția populației pe termen mediu și lung. În acest context se pot lua decizii de intervenții publice ce pot contribui la menținerea unei structuri echilibrate din punct de vedere demografic. În plus, apare necesitatea asigurării unei evoluții care să susțină nevoile populației inactive de către populația în vârstă de muncă.

MIȘCAREA NATURALĂ A POPULAȚIEI

În județul Maramureș, în anul 2020, rata natalității era de 9‰, valoare mai scăzută față media națională (9,1‰) și regională (9,6‰). Din perspectiva mediului de rezidență, rata natalității a fost mai mare în mediul rural (9,6‰) decât în mediul urban (8,7‰). În ceea ce privește rata mortalității, aceasta prezenta valori de 13‰, valoare inferioară mediei regionale (13,1‰) și naționale (13,5‰). În dinamică, rata mortalității a crescut semnificativ față de anul 2011 (10‰). Pe medii de rezidență, rata mortalității era mai ridicată în mediul rural (14,3‰) decât în mediul urban (12,2‰).

La nivelul anului 2020, rata sporului natural din județul Maramureș a fost de -4‰, peste media națională de -4,4‰, dar sub media regională de -3,5‰. În profil teritorial se observă o diferență a indicatorului între mediul urban (-3,5‰) și mediul rural (-4,7‰). De asemenea, rata sporului natural este în scădere constantă, la nivelul județului, din anul 2018. Această evoluție este influențată de scăderea ușoară a natalității și de creșterea mortalității, în special pe parcursul anului 2020 când mortalitatea a crescut pe teritoriul întregii țări ca urmare a efectelor negative ale pandemiei de COVID – 19.

MIȘCAREA MIGRATORIE A POPULAȚIEI

Din punct de vedere al evoluției demografice a unui teritoriu, mișcarea migratorie este un proces important. Evoluția acestui fenomen poate echilibra sau dezechilibra bilanțul demografic. Alături de mișcarea naturală a populației, migrația internă și externă de la nivelul unei localități reliefează informații importante cu privire la tendințele de mobilitate a populației.

În ceea ce privește soldul migratoriu, acesta prezintă date cu valori negative (-819), în special în mediul urban unde se observă o scădere medie de -122 de locuitori. Mediul rural se diferențiază prin valori pozitive ale indicatorului cu o creștere medie de 12 locuitori pe UAT. Acest aspect evidențiază o tendință apărută

la nivel național, de migrare a locuitorilor din mediul urban către mediul rural, în cadrul căruia regăsesc un grad mai crescut de confort și o accesibilitate relativ ridicată către centrele urbane.

În acest context, se observă o tendință de depopulare a județului care alături de sporul natural aflat în declin au un impact negativ asupra bilanțului și structurii demografice. Tendința națională de scădere a numărului de locuitori este regăsită și la nivelul județului Maramureș, fapt ce conduce la necesitatea implementării unor măsuri pentru creșterea atractivității locale, pentru creșterea calității locuirii și îmbunătățirea serviciilor locale.

2.4.3. STRUCTURA ETNICĂ A POPULAȚIEI

La nivelul județului Maramureș structura etnică a populației este dominată de populația de naționalitate română (82,9% dintre locuitori). Populația de etnie maghiară reprezintă 7,2% din totalul populației județului, urmată de populația de etnie ucraineană (6,8%) și romă (2,7%). În județ se regăsesc și i populațiile din etniile minoritate cu ponderi scăzute, sub 1% (germani, italieni, evrei, turci, ruși-lipoveni, slovaci etc.).

La nivelul județului, multiculturalitatea reprezintă o trăsătură distinctivă, structura demografică integrând de-a lungul istoriei populația de etnie maghiară, ucraineană și română. Astfel, se observă o comunitate vibrantă și atractivă, cu un potențial ridicat de dezvoltare a unei diversități unice de produse turistice.

2.4.4. STRUCTURA CONFESIONALĂ A POPULAȚIEI

Structura confesională este mai diversă decât cea etnică. Astfel, la recensământul din 2011, 79,4% dintre locuitorii județului Maramureș s-au declarat ortodocși, 5,1% romano-catolici, 4,9% greco-catolici, 3,7% penticostali, 3,6% reformați, 1,3% martorii lui Iehova, 0,8% adventiști de ziua a 7-a, 0,5% baptiști, 0,2% creștini după Evanghelie, 0,1% creștini de rit vechi etc., în timp ce pentru 5,7% dintre locuitorii județului informația cu privire la confesiune nu a putut fi obținută.

Sunt, în același timp, importante de menționat și lăcașurile și edificiile de cult de pe teritoriul județului Maramureș, care pe lângă aportul semnificativ pe care îl aduc la identitatea județului, prezintă și un rol esențial în menținerea coeziunii sociale, prin serviciile culturale, educative și comunitare pe care le asigură. Totodată, lăcașurile și edificiile de cult diverse și reprezentative pentru diferite perioade istorice, comunități religioase și moduri de construire reprezintă obiective deosebite pentru turismul religios.

2.5. PROBLEME DE MEDIU ȘI FACTORI DE RISC NATURAL

2.5.1. RELIEF

Relieful județului Maramureș este unul preponderent montan (43% din suprafața totală), reprezentat de lanțul vulcanic al grupei nordice a Carpaților Orientali (Munții Oaș, Gutâi, Țibleș), cu altitudini de 1.200 – 1.800 m (altitudine maximă Vf. Țibleș - 1.839 m). Acesta separă zona etnografică a Maramureșului Istoric de restul județului, respectiv de lanțul cristalin format din Munții Maramureșului și Rodnei, cu altitudini mai mari, de 1.600 – 2.300 m (Vf. Pietrosu Mare – 2.303 m, Vf. Ineu – 2.279 m). Între cele două lanțuri muntoase se desfășoară Depresiunea Maramureșului, una dintre cele mai mari din România. Aceasta găzduiește regiunea etno-folclorică a Maramureșului Istoric.

Zona de sud-vest a județului prezintă un relief mai jos, format din dealuri, podișuri (Culmea Codrului, Dealurile Sălajului, Dealurile/Masivele Preluca și Șatra, Culmea Breaza, Dealul Mare, Dealul Prisnel) și depresiuni (Depresiunea Lăpușului, Depresiunea Baia Mare sau Depresiunea Copalnicului). Relieful din această zonă este fragmentat de terase și lunci (Someș, Săsar, Lăpuș, Bârsău, Sălaj – parte din Subcarpații

Transilvăneni și Podișul Transilvaniei), cu altitudini de sub 200 m. Dealurile și podișurile acoperă 30% din suprafața județului, iar depresiunile circa 27%. Diversitatea unităților de relief din județul Maramureș, prezintă o premisă importantă de dezvoltare a traseelor turistice, activități lor de petrecere a timpului liber sau drumețiilor. Zona montană prezintă în special un potențial ridicat de valorificare datorită cadrului peisagistic valoros, fiind un suport pentru posibile activități turistice.

2.5.2. CLIMĂ

Județul Maramureș aparține zonei climatice de tip temperat-continental, cu influențe scandinavo-baltice, determinând un climat mai umed și mai rece, cu ierni geroase. În profil teritorial se observă diferențe între zonele montane și cele depresionare și de deal, în funcție de relief și altitudine. Temperatura medie anuală variază între 2 grade Celsius (Vârful Iezer) și 10 grade în zona joasă din sud-vestul județului (Baia Mare). Precipitațiile variază între 1.500 și 700 mm, zona montană a județului fiind aria cu cele mai bogate precipitații din România. Cele mai scăzute temperaturi medii se înregistrează în ianuarie (-3 grade Celsius), iar cele mai ridicate în iulie (20 grade Celsius).

La nivelul județului se poate observa că practicarea turismului este favorabilă în aproape toate lunile anului. Turismul activ de exemplu, poate avea un rol important la nivel local pentru promovarea traseelor turistice aproape pe tot parcursul anului datorită temperaturilor medii anuale favorabile. Totodată, sezonul rece, cu lunile de ninsori, favorizează practicarea sporturilor de iarnă.

2.5.3. APELE

În condițiile în care relieful județului Maramureș este unul preponderent muntos, rețeaua hidrografică este una densă cu debite relativ bogate și cu ape freatice ce asigură alimentarea râurilor mici. Cele mai importante cursuri de apă din județ sunt Tisa, Vișeu, Iza, Someș și Lăpuș, fiecare drenând bazine hidrografice relativ extinse. În plus, județul dispune de o serie de lacuri naturale, mai ales în zonele montane și depresionare, de tip glaciar (Iezerul Pietrosului, Tăurile Buhăescu, Izvorul Bistriței Aurii, Gropilor), natural (Vinderel, Măgura, Morărenilor) și de prăbușire a unor ocne de sare și galerii de mine (Ocna Șugatag, Coștiui, Lacul Albastru), precum și de 14 acumulări de interes local pentru pescuit, agrement. Lacurile artificiale din județ acoperă o suprafață de peste 160 ha, cel mai mare fiind Firiza, care asigură și alimentarea cu apă a municipiului reședință de județ.[34]

Rețeaua hidrografică din județul Maramureș prezintă un potențial de organizare a sporturilor nautice pe cursul râurilor. De asemenea, lacurile naturale reprezintă o resursă importantă pentru activitățile de agrement, petrecere a timpului liber, dar și a practicării sporturilor.

2.5.4. FLORA ȘI FAUNA

La nivelul județului Maramureș pot fi identificate majoritatea zonelor de vegetație existente în România, ca efect al reliefului său divers și diferitelor tipologii de soluri și etaje climatice. Astfel, etajul alpin se întâlnește la altitudini de 1.900-2.000 m, unde se întâlnesc specii precum rugina, părușca, lichenul renilor, coarna, clopoțelul alpin, piciorul cocoșului alpin, garofița Rodnei. Etajul subalpin este bine reprezentat în Munții Rodnei, Munții Maramureșului și Țibleș, cu specii lemnoase de arbuști boreal-alpin (jneapănul, ienupărul, arinul de munte, smârdarul, afinul și merișorul). În zona de deal și podiș înalt, cu altitudini de peste 1.000 m, se regăsesc specii precum molidul, însoțit de paltin și scoruș. Zonele depresionare din județ, care ocupă suprafețe extinse, prezintă păduri de amestec și păduri de foioase.

[34] Consiliul Județean Maramureș - "Studiu privind dezvoltarea economică locală a Județului Maramureș".

Fauna județului este reprezentată de numeroase specii de interes cinegetic, precum ursul, cerbul, căpriorul, mistrețul, râsul, lupul, vulpea, jderul, capra neagră, cocoșul de munte și iepurele. Practic, fondul cinegetic acoperă aproape integral suprafața Maramureșului. Cu toate acestea, suprafețele ocupate de vegetație naturală s-au restrâns în timp în favoarea peisajelor puternic antropizate, mai ales în jurul centrelor urbane mai importante[35].

Peisajul forestier prezintă un potențial important de organizare de activități. Pot fi organizate drumeții pe trasee turistice, curse de alergare și ciclism, expediții geologice, camping, excursii călare pe trasee desemnate special, excursii cu ghizi turistici specializați (excursii pentru descoperirea florei și faunei, arborilor seculari, ariilor protejate, excursii în comunitățile locale), culesul fructelor de pădure, al ciupercilor și al plantelor medicinale, concursuri pentru tineri desfășurate în pădure, plimbări cu sania, sporturi extreme, realizarea unor trasee prin copaci, trasee cu tiroliană, trasee de escaladă, realizarea reportajelor sau filmelor în natură etc.

2.5.5. BIODIVERSITATEA ȘI ARIILE NATURALE PROTEJATE

Biodiversitatea reprezintă varietatea ecosistemelor, a speciilor și genelor dintr-un anumit habitat. Biodiversitatea este esențială pentru starea de bine a oamenilor, dar și pentru serviciile ecosistemice, prin reglarea climei, protecția împotriva inundațiilor, fertilitatea solului și producerea de alimente. Biodiversitatea are un rol determinant în asigurarea durabilității lumii și a vieților oamenilor, ceea ce face ca stoparea și inversarea declinului biodiversității să devina unul dintre obiectivele foarte importante ale guvernelor țărilor Uniunii Europene.

Ariile naturale protejate reprezintă zone terestre sau acvatice destinate protejării și menținerii biodiversității și a resurselor naturale și culturale. Județul Maramureș înglobează mai multe arii care contribuie la protejarea biodiversității județului.

Județul Maramureș prezintă un patrimoniu natural important, recunoscut la nivel local, național, comunitar (european) și internațional, protejat prin acte normative specifice, reprezentative pentru arealul geografic din care face parte județul. În profil teritorial, aproximativ jumătate din UAT-urile din Maramureș cuprind arii naturale protejate.

În județul Maramureș există un număr de 64 de arii naturale protejate. Dintre acestea, 35 de arii naturale protejate sunt de interes național (din care 2 rezervații științifice, 14 rezervații naturale, 17 monumente ale naturii, 1 parc natural și 1 parc național), 22 de arii protejate sunt situri Natura 2000, 1 de interes internațional, iar 6 sunt arii naturale protejate de interes local, care reunesc o biodiversitate ridicată (habitate de diverse tipuri, specii de floră și faună de interes comunitar și național), aflată într-o stare relativ bună de conservare. Este important de menționat că singura arie protejată de interes internațional din județ este Parcul Național Munții Rodnei – Rezervație a Biosferei. Alături de acestea, păduri de fag din zona Maramureșului, Groșii Țibleșului și Strâmbu Băiuț au fost incluse în patrimoniul UNESCO, împreună cu alți codri seculari de pe teritoriul României. Pădurile seculare cu structuri primare (pădurile virgine și cvasivirgine) sunt mostre ale ultimelor ecosisteme terestre care au mai rămas în Europa și care s-au format fără o influență umană semnificativă, ci ca rezultat al unei îndelungate evoluții naturale de mii de ani.

Din punct de vedere turistic, valoarea acestor situri este dată de speciile și habitatele protejate prezente aici și de posibilitatea organizării unor activități diverse de petrecere a timpului liber și de agrement, activități educaționale, activități cultural-științifice, conectarea acestora prin trasee turistice sau tematice, care să permită integrarea siturilor în viața cultural-turistică a județului.

[35] PATJ Maramureș, 2008

TABEL. 1 LISTA ARIILOR NATURALE PROTEJATE DE INTERES NAȚIONAL DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ

NR.	DENUMIRE ARIE NATURALĂ PROTEJATĂ
1	Pietrosu Mare
2	Piatra Rea
3	Lacul Morărenilor
4	Mlaștina Poiana Brazilor
5	Pădurea Ronișoara
6	Pădurea Crăiasca
7	Pădurea Bavna
8	Pădurea de Iarice Coștiui
9	Cornu Nedeii-Ciungii Bălăsinei
10	Arboretul de castan comestibil Baia Mare
11	Defileul Lăpușului
12	Pădurea cu pini Comja
13	Arcer-Țibleș
14	Vf. Farcău – L. Vinderel – Vf. Mihăilescu
15	Poiana cu narcise Tomnatec – Sehleanu
16	Rezervația fosiliferă Chiuzbaia
17	Lacul Albastru
18	Peștera Vălenii Șomcutei
19	Peștera cu Oase
20	Stâcăriile Sâlhoi Zâmbroslavele
21	Mlaștina Vlășinescu
22	Tăul lui Dumitru
23	Creasta Cocoșului
24	Cheile Tătarului
25	Cheile Babei
26	Peștera Boiu mare
27	Mlaștina Iezeru Mare
28	Coloanele de la Limpedea

NR.	DENUMIRE ARIE NATURALĂ PROTEJATĂ
29	Rozeta de piatră de la Ilba
30	Peștera din Dealul Solovan
31	Mlaștina Tăul Negru
32	Izvorul Bătrâna (Ponorul Izei)
33	Peștera și Izbucul Izei
34	Parcul Natural Munții Maramureșului
35	Parcul Național Munții Rodnei

Sursa: APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020

TABEL 2. LISTA ARIILOR PROTEJATE DE INTERES LOCAL

NR.	DENUMIRE ARIE NATURALĂ PROTEJATĂ
1	Peștera Ponorul Jitelor
2	Tăurile și turbăria de la Hoteni
3	Mlaștina Dumbrava
4	Tăurile Chendroaiei
5	Ursoi
6	Râul Mara

Sursa: APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020

TABEL 3. LISTA ARIILOR SPECIALE DE CONSERVARE (SCI)

DENUMIRE ARIE NATURALĂ PROTEJATĂ	COD SIT	ADMINISTRARE
Arboratele de castan comestibil de la Baia Mare	ROSCI0003	custode Ocolul Silvic Municipal Baia Mare
Defileul Lăpușului	ROSCI0030	custode Asociația Profesională Geommed
Gutâi – Creasta Cocoșului	ROSCI0089	custode Asociația Ecologic
Igniș	ROSCI0092	administrator Parcul Național Munții Maramureșului
Munții Maramureșului	ROSCI0124	administrator Parcul Național Munții Maramureșului
Munții Rodnei	ROSCI0125	administrator Parcul Național Munții Rodnei
Tisa Superioară	ROSCI0251	custode Asociația Heidenroslein

DENUMIRE ARIE NATURALĂ PROTEJATĂ	COD SIT	ADMINISTRARE
Valea Izei și Dealul Solovan	ROSCI0264	-
Peștera Măgurici	ROSCI0192	jud. Maramureș și Sălaj, custode Asociația Grupul de Acțiune Locală Valea Someșului
Bârsău Șomcuta	ROSCI0275	jud. Maramureș și Satu Mare
Codrii seculari de la Strâmbu Băiuț	ROSCI0285	custode WWF. Programul Dunăre Carpați
Pricop Huta Certeze	ROSCI0358	jud. Maramureș și Satu Mare – custode Asociația Heidenroslein
Grosii Țibleșului	ROSCI0411	-
Bozânta	ROSCI0302	-
Pădurea celor Două Verevițe	ROSCI0421	-
Someșul Inferior	ROSCI0436	-

Sursa: APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020

TABEL 4. LISTA ARIILOR DE PROTECȚIE SPECIALĂ AVIFAUNISTICĂ (SPA)

DENUMIRE ARIE NATURALĂ PROTEJATĂ	COD SIT	ADMINISTRARE
Munții Rodnei	ROSPA0085	Administrator Parcul Național Munții Rodnei
Munții Maramureșului	ROSPA0131	Administrator Parcul Național Munții Maramureșului
Munții Gutâi	ROSPA0134	Administrator Parcul Național Munții Maramureșului
Tisa Superioară	ROSPA0143	custode Asociația Heidenroslein
Cursul Mijlociu al Someșului	ROSPA0114	jud. Maramureș și Sălaj
Valea Izei și Dealul Solovan	ROSPA0171	jud. Maramureș și Bistrița-Năsăud

Sursa: APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020

FIGURA 6. AMPLASAREA ARIILOR NATURALE PROTEJATE LA NIVELUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ

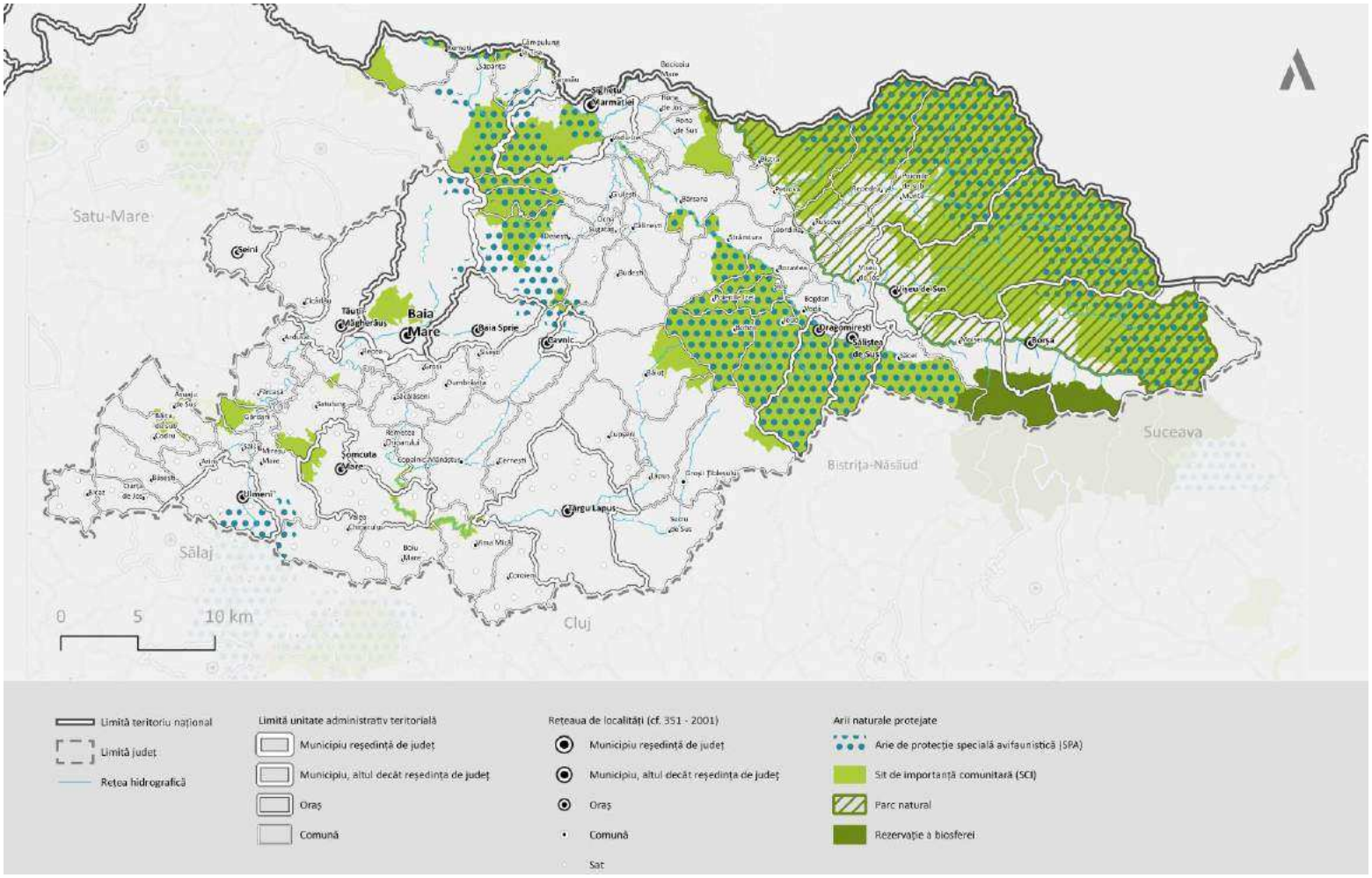

Sursa: APM Maramureș

Pentru județul Maramureș este importantă de luat în considerare și practica silvoturismului. Silvoturismul este o formă de ecoturism care pune în valoare frumusețea peisajelor pădurilor, cu bine cunoscuta varietate a structurilor, formelor și coloritului. Acest tip de turism este practicat prin intermediul cabanelor și cantoanelor silvice special amenajate în acest sens. Se poate desfășura sub îndrumarea personalului de teren al ocoalelor silvice. Acest tip de turism poate reprezenta atât un mijloc practic prin care populația ar conștientiza importanța biodiversității forestiere în ansamblu, cât și un suport financiar suplimentar de protejare a pădurilor.

2.5.6. RISCURI NATURALE

Conform Planului județean de analiză și acoperire a riscurilor [36] și hărților cu zone de risc la inundații (EPRI)[37], principalele riscuri naturale la care este expus județul Maramureș se referă la inundații, alunecări de teren, incendii de pădure și vegetație uscată, avalanșe, cutremure și alte riscuri naturale (vijelii, grindină etc.).

Zonele expuse la riscul de inundații măsoară peste 28.000 ha de teren, iar frecvența medie de producere a inundațiilor pe teritoriul județului este de 2-3 inundații/an. Durata inundațiilor variază de la 12 la 15 ore pe cursurile mici, la 5-6 zile pe râurile mai importante. Viiturile se produc cel mai adesea în lunile martie, aprilie și mai, de ex. pe râul Vișeu, Iza, Cisla, Vaser, Ruscova. De obicei, viiturile sunt de natură pluvio-nivală (precipitații sub formă de ploi, dar și apă rezultată din topirea zăpezii). Debitele maxime istorice au ajuns, de exemplu, pentru râul Vișeu de circa 900 mc/s, iar pentru Lăpuș de circa 300-400 mc/s. Zonele cu risc semnificativ la inundații sunt râurile Tisa, Rona, Vișeu, Ruscova, Vaser, Țâsla, Iza, Cosău (Depresiunea Maramureșului), Someș, Sălaj, Bârsău, Lăpuș, Dobric, Cavnic, Săsar sau Firiza (în Țara Chioarului, Țara Lăpușului, Țara Codrului). În anul 2021 fenomenele hidrometeorologice au afectat 41 de UAT-uri (mai ales localitățile Moisei, Săcel, Borșa, Vișeu de Sus, fiind inundate și avariate 6 locuințe, 11 anexe gospodărești, un obiectiv public, 15 poduri, 92 de podețe și traversări pietonale, 0,8 km de drumuri județene și 51,8 km de drumuri locale, 221 km de străzi și 27 km de drumuri agricole și forestiere, 16 ha de teren arabil și 30 ha de pășuni, 9 construcții hidrotehnice etc.

Conform Secțiunii a V-a din PATN, aprobată prin Legea nr. 575/2001, la nivelul județului Maramureș există un număr de 32 de UAT-uri cu potențial de producere a alunecărilor de teren. Printre UAT-urile cu cel mai ridicat risc sunt încadrate Mireșu Mare, Groși, Dumbrăvița, Băsești și Bicaz, respectiv 2 UAT-uri în care există risc de prăbușiri de teren în zonele unde s-a exploatat sare (Ocna Șugatag, Rona de Sus). În contextul defrișărilor ilegale, a lipsei de întreținere a lucrărilor de stabilizare, a manifestării fenomenelor asociate schimbărilor climatice, alunecările de teren pot reapărea. Doar în anul 2021[38] s-au produs alunecări de teren în 14 UAT-uri (Borșa, Fărcașa, Bogdan Vodă, Vișeu de Jos, Ulmeni, Suciu de Sus, Moisei, Copalnic Mănăștur, Baia Sprie, Valea Chioarului, Boiu Mare, Șișești, Vadu Izei și Mireșu Mare). Alunecările de teren au creat următoarele pagube: un zid de sprijin afectat, 7 case avariate, 3 anexe gospodărești, 2,50 teren agricol, 0,46 km drum comunal, 0,272 km Drum județean, 0,93 km străzi și 0,45 km apărări de mal.

În contextul suprafețelor extinse ocupate cu păduri (peste 40% din suprafața totală), județul Maramureș este foarte vulnerabil la incendii de pădure, mai ales în perioada de primăvară, când proprietarii derulează lucrări de igienizare, în perioadele de secetă din sezonul cald, dar și în perioadele de sărbătoare sau de weekend, când pădurile sunt folosite ca locuri de picnic. Doar la nivelul anului 2020, conform datelor CJSU, au avut loc aproape 200 de intervenții pentru stingerea incendiilor de vegetație uscată și forestieră, care au afectat o suprafață de 1.742 ha.

[36] Planul de analiză și acoperire a riscurilor, al județului Maramureș, 2018
[37] http://www.rowater.ro/EPRI/EPRI.aspx
[38] ISU Maramureș

În același timp, având în vedere relieful județului, în zona montană a Maramureșului, în special în culoarele traversate de căi de comunicații (în zona pasurilor și trecătorilor – de ex. Gutâi, dar și a zonelor cu facilități de ski Cavnic, Baia Sprie și Borșa), există risc de producere de avalanșe cu victime ca urmare a căderilor masive de zăpadă, pe terenuri cu pantă mare, urmate de perioade de încălzire bruscă a vremii.

În ceea ce privește cutremurele[39], municipiile Baia Mare și Sighetu Marmației, precum și orașele Baia Sprie și Cavnic, sunt centre urbane amplasate în zone pentru care intensitatea seismică, echivalată pe baza parametrilor de calcul privind zonarea seismică a teritoriului României, este minimum VII (exprimată în grade MSK). Celelalte localități din zona de competență sunt încadrate sub VII MSK. Până în prezent nu au fost înregistrate pagube asociate mișcărilor telurice. Din punct de vedere turistic, în special al turismului montan, este necesar să fie acordată o grijă specială siguranței locuitorilor și turiștilor. De asemenea, este importantă asigurarea și consolidarea obiectivelor turistice pentru a nu fi afectate de riscurile naturale.

2.6. ASPECTE LEGISLATIVE ȘI POLITICE

Cadrul legislativ care coordonează activitatea turistică precum și implementarea prezentei strategii cuprinde următoarele acte normative, fără a se limita însă la acestea:

ARHEOLOGIA:

- Legea nr. 150 din 24 iulie 1997 privind ratificarea Convenției europene pentru protecția patrimoniului arheologic (revizuita), adoptata la Valetta la 16 ianuarie 1992;
- ORDONANȚA nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, republicată, cu modificările ulterioare.

MONUMENTE ISTORICE:

- Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată;
- Legea nr. 157/1997, privind ratificarea convenției pentru protejarea Patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Granada la 03.10.1985și semnată de România la 22.06.1996, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 274 /13.10.1997;
- Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a III-a – Zone protejate;
- Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul modificată și completată cu Legea nr. 289 / 2006;
- ORDONANȚA nr. 47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista Patrimoniului Mondial, cu modificările și completările ulterioare;
- HOTĂRÂREA nr. 1268/2010 privind aprobarea Programului de protecție și gestiune a monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO;
- Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial;
- HG nr. 886/2008 pentru aprobarea Normelor de clasare a bunurilor culturale mobile;
- HG nr. 691/23 septembrie 2019 privind utilizarea fondurilor obținute din aplicarea timbrului monumentelor istorice.

[39] Legea nr. 575 din 2001, privind aprobarea PATN, Secțiunea a V-a - Zone de risc natural

PATRIMONIUL TEHNIC:

- Legea nr. 6/2008 privind regimul juridic al patrimoniului tehnic și industrial.

SPRIJIN FINANCIAR PENTRU PROIECTE TURISTICE:

- Ordonanța de urgență nr. 10/2021 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 224/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar pentru întreprinderile din domeniul turismului, structuri de cazare, structuri de alimentație și agenții de turism, a căror activitate a fost afectată în contextul pandemiei de COVID-19, precum și privind unele măsuri fiscale.

TURISM – LEGISLAȚIE NAȚIONALĂ:

- OG nr. 107/1999 privind activitatea de comercializare a pachetelor de servicii turistice, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 170/2016 privind impozitul specific unor activități;
- Norme metodologice din 10 iunie 2013 privind eliberarea certificatelor de clasificare a structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică, a licențelor și brevetelor de turism;
- Ordinul Ministerului Turismului 874/ 10.10.2019 pentru modificarea OMT 1183/2018;
- OG nr. 58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România;
- OG nr. 2/2018 privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate, precum și pentru modificarea unor acte normative;
- Ordinul nr. 1183/2018 pentru aprobarea modelului, conținutului, modalității de depunere și gestionare a „Declarației privind activitatea desfășurată de către agențiile de turism organizatoare”;
- Ordinul nr. 1387/2015 pentru aprobarea contractului de comercializare a pachetelor de servicii turistice;
- Ordinul ministrului turismului nr. 156 din 15 ianuarie 2019 pentru aprobarea Procedurilor de garantare a sumelor plătite de călători în legătură cu pachetele de servicii de călătorie/serviciile de călătorie asociate în cazul insolvenței agenției de turism organizatoare și procedurile de despăgubire a călătorilor;
- HG nr. 1267/2010 privind eliberarea certificatelor de clasificare, a licențelor și brevetelor de turism;
- Ordinul 65/2013 pentru aprobarea normelor metodologice privind eliberarea certificatelor de clasificare a structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică, a licențelor și brevetelor de turism – modificat prin Ordinul nr. 1179/2018;
- Ordinul nr. 1179/2018 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice privind eliberarea certificatelor de clasificare a structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică, a licențelor și brevetelor de turism, aprobate prin Ordinul președintelui Autorității Naționale pentru Turism nr. 65/2013;
- OUG 34/2014 privind drepturile consumatorilor în cadrul contractelor încheiate cu profesioniștii, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 427, în data de 11 iunie 2014;
- HG nr. 571 din 8 august 2019 privind aprobarea Strategiei pentru dezvoltarea turismului balnear;
- HG nr. 358 din 30 mai 2019 privind aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective – 2019-2029;

- HG nr. 558 din 4 august 2017 privind aprobarea Programului pentru dezvoltarea investițiilor în turism – Masterplanul investițiilor în turism – și a criteriilor de eligibilitate a proiectelor de investiții în turism.

TURISM – LEGISLAȚIE EUROPEANĂ:

- Directiva nr. 2302/2015 privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate;
- Directiva 2006/123/CE privind serviciile în cadrul pieței interne;
- Directiva nr. 112/2006 privind sistemul comun privind taxa pe valoarea adăugată;
- Directiva 2005/29/CE privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului;
- Directiva 2000/31/CE privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (directiva privind comerțul electronic);
- Directiva 2008/52/CE privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială;
- Regulamentul 2004/261/CE de stabilire a unor norme comune în materie de compensare și de asistență a pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare și anulării sau întârzierii prelungite a zborurilor și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 295/91;
- Regulamentul 2011/181/CE privind drepturile pasagerilor care călătoresc cu autobuzul și autocarul;
- Regulamentul 1371/2007/1371/CE privind drepturile și obligațiile călătorilor din transportul feroviar.

De asemenea, în momentul de față, **reglementările privind dezvoltarea turismului în România** se pot regăsi la nivelul mai multor legi, ordonanțe sau norme metodologice. În acest sens, Ordonanța de Urgență nr. 86 din 23 iunie 2022 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 309 din 26 august 1998, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 755/2001, cu modificările și completările ulterioare, prevede din punct de vedere al organizării și coordonării turismului la nivel central o serie de reglementări [40] [41].

Spre exemplu, prin aceste reglementări este specificat faptul că Organizația de Management al Destinației (OMD) se va constitui, în condițiile legii, ca asociație cu personalitate juridică de drept privat, în baza avizului emis de autoritatea publică centrală responsabilă în domeniul turismului, respectiv Ministerul Antreprenoriatului și Turismului (MAT). Conform procedurii, avizul va fi solicitat anterior depunerii cererii de înscriere în Registrul asociațiilor și fundațiilor, de către persoana sau persoanele împuternicite.

Pentru îndeplinirea obiectivelor, OMD-urile vor derula activități care fac referire la coordonarea procesului de realizare și implementare a brand-ului destinației, precum și a strategiei de dezvoltare și marketing turistic, la integrarea și coroborarea datelor statistice, realizarea de cercetări de piață și studii, participarea la formarea resurselor umane din turism, atragerea de fonduri naționale și europene, dar și la încheierea

[40] ORDONANȚĂ nr. 58 din 21 august 1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România publicat în Monitorul Oficial nr. 309 din 26 august 1998 – https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/15492
[41] ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 86 din 23 iunie 2022 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România publicat în Monitorul Oficial nr. 619 din 24 iunie 2022 – https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/256709

de parteneriate cu alte destinații apropiate geografic sau tipuri de produse turistice, în vederea creșterii competitivității regionale.

Acest lucru este relevant în special în contextul în care în această perioadă se înființează Asociația Organizația de Management al Destinației Județene Maramureș. Principalele atribuții pe care Asociația de Management al Destinației va trebui să le îndeplinească sunt: dezvoltarea durabilă, crearea, dezvoltarea și managementul destinației turistice Maramureș, creșterea competitivității destinației turistice, stimularea și sprijinirea dezvoltării locale prin inițiative, activități și măsuri care să crească numărul de turiști, să atragă investiții pentru realizarea proiectelor de dezvoltare și promovare a turismului în Maramureș.

Atingerea indicatorilor de performanță, stabiliți prin strategiile de dezvoltare și marketing turistic, va fi monitorizată de către Ministerul Antreprenoriatului și Turismului, instituție care va putea retrage avizul unui OMD, în cazul în care acesta nu mai îndeplinește condițiile care au stat la baza avizării.

În același timp, s-a constatat o nevoie **stringentă a descentralizării (ca proces instituțional), care să transfere de la nivel central la nivel județean atribuții privind autorizarea, clasificarea și controlul agenților economici din turism.** Conform legislației în vigoare, Normele metodologice privind eliberarea certificatelor de clasificare a structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică, a licențelor și brevetelor de turism, aprobate prin Ordinul președintelui Autorității Naționale pentru Turism nr. 65/2013, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 353 și 353 bis din 14 iunie 2013, cu modificările și completările ulterioare prin ORDINUL nr. 510 din 22 februarie 2022[42], precizează modul în care structurile de primire turistice cu funcțiuni de cazare și de alimentație publică se clasifică, alături de criteriile și de condițiile existente pentru eliberarea și radierea certificatului de clasificare sau încetarea temporară a activității.

Astfel, operatorul economic poate fi reprezentat de persoana fizică, persoana fizică autorizată, întreprinderea individuală sau familială, societatea sau altă persoană juridică constituită conform legii, care desfășoară activități de cazare, alimentație publică și alte servicii specifice în structuri de primire turistice ca proprietar și/sau administrator al acestora, respectiv societatea sau altă persoană juridică constituită conform legii, care desfășoară activități economice specifice agențiilor de turism.

De asemenea, eliberarea certificatului de clasare pentru persoane fizice, se poate realiza inclusiv pentru structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare de tipul apartamente și/sau camere de închiriat în locuințe familiale. Cu toate acestea, operatorii economici persoane fizice pot solicita clasificarea doar pentru un număr maxim de 7 camere încadrate la tipul de structură de primire turistică apartamente și/sau camere de închiriat în locuințe familiale proprietate personală, indiferent de numărul de locuințe în care sunt situate acestea.

Conform legii, în cadrul structurilor de primire turistică cu funcțiune de cazare, se încadrează următoarele: hoteluri, hoteluri-apartament, hosteluri, moteluri, vile turistice, cabane turistice, bungalow-uri, sate de vacanță, campinguri, popas turistic, căsuțe tip camping, apartamente și camere de închiriat în locuințe familiale, nave fluviale și maritime inclusiv pontoane plutitoare, pensiuni turistice și pensiuni agroturistice și alte unități cu funcțiuni de cazare turistică.

Tot conform legii, operatorii economici și/sau administratorii de structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare și/sau alimentație publică clasificate, precum și agențiile de turism, au obligația de a afișa într-

[42] ORDIN nr. 510 din 22 februarie 2022 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice privind eliberarea certificatelor de clasificare a structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică, a licențelor și brevetelor de turism, aprobate prin Ordinul președintelui Autorității Naționale pentru Turism nr. 65/2013 – https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/252243

un mod vizibil, la intrarea în structura de primire turistică cu funcțiune de cazare și/sau alimentație publică/sediul agenției de turism, logoul brandului turistic național.

Pentru eliberarea certificatului de clasificare, operatorii economici proprietari și/sau administratori de structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare și/sau alimentație publică depun la sediul instituției publice centrale responsabile în domeniul turismului, un dosar ce conține o serie de documentații necesare, alături de cererea solicitantului care este analizată și soluționată în cel mai scurt termen, dar nu mai mult de 30 de zile calendaristice de la data depunerii acestei cereri. În cazul unei documentații incomplete, instituția publică centrală responsabilă în domeniul turismului informează solicitantul, în termen de 5 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii, printr-o notificare, cu privire la necesitatea transmiterii de documente suplimentare.

Instituția publică centrală responsabilă în domeniul turismului, prin personalul de specialitate, verifică documentația depusă și eliberează solicitantului o autorizație provizorie de funcționare, urmând ca în termen de 90 de zile de la data emiterii autorizației provizorii, instituția publică centrală responsabilă în domeniul turismului să verifice structura de primire turistică supusă procedurii de clasificare, acțiune în urma căreia structura de primire turistică poate fi clasificată sau i se poate reține autorizația provizorie de funcționare.

În acest sens, în cadrul grupurilor de lucru ce au avut loc în procesul de elaborare a prezentei strategii, s-a constatat o nevoie de intervenție la nivel local pentru a ajunge la agenții economici și pentru a le oferi asistență pentru clasarea unităților de cazare. Tot la nivel local, se poate face și un control mai amănunțit al calității serviciilor oferite, cu scopul de a avea o ofertă și o calitate a serviciilor turistice la cele mai înalte nivele.

Tot din punct de vedere legislativ, se constată **necesitatea armonizării legislației naționale cu normele și directivele europene și internaționale în domeniul turismului**. Astfel, din punct de vedere al **legislației europene**, trebuie luate în considerare următoarele[43]:

- Directiva nr. 2302/2015 privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate;
- Directiva 2006/123/CE privind serviciile în cadrul pieței interne;
- Directiva nr. 112/2006 privind sistemul comun privind taxa pe valoarea adăugată;
- Directiva 2005/29/CE privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului;
- Directiva 2000/31/CE privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (directiva privind comerțul electronic);
- Regulamentul 2004/261/CE de stabilire a unor norme comune în materie de compensare și de asistență a pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare și anulării sau întârzierii prelungite a zborurilor și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 295/91;
- Regulamentul 2011/181/CE privind drepturile pasagerilor care călătoresc cu autobuzul și autocarul;
- Regulamentul 1371/2007/1371/CE privind drepturile și obligațiile călătorilor din transportul feroviar;
- Directiva 2008/52/CE privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială.

[43] https://www.anat.ro/legislatie/#1551865182082-e2f7e2b5-26b6

Din punct de vedere al **legislației naționale**, cadrul general este guvernat de următoarele:

- Ordinul Ministerului Turismului 874/ 10.10.2019 pentru modificarea OMT 1183/2018;
- OG 58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România;
- OG nr. 2/2018 privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate, precum și pentru modificarea unor acte normative;
- Ordinul nr. 1183/2018 pentru aprobarea modelului, conținutului, modalității de depunere și gestionare a „Declarației privind activitatea desfășurată de către agențiile de turism organizatoare";
- Ordinul nr. 1387/2015 pentru aprobarea contractului de comercializare a pachetelor de servicii turistice;
- Ordinul ministrului turismului nr. 156 din 15 ianuarie 2019 pentru aprobarea Procedurilor de garantare a sumelor plătite de călători în legătură cu pachetele de servicii de călătorie/serviciile de călătorie asociate în cazul insolvenței agenției de turism organizatoare și procedurile de despăgubire a călătorilor;
- OUG 34/2014 privind drepturile consumatorilor în cadrul contractelor încheiate cu profesioniștii, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 427, în data de 11 iunie 2014.

În Uniunea Europeană, sectorul turismului, în accepția sa clasică (de furnizor tradițional de servicii de călătorie și turistice) cuprinde 2,3 milioane de întreprinderi, în special întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri), care oferă locuri de muncă unui număr de aproximativ 12,3 milioane de persoane. În 2018, sectorul călătoriilor și al turismului a contribuit în mod direct cu 3,9 % la PIB-ul UE, iar 5,1 % din populația activă lucra în acest sector (adică aproximativ 11,9 milioane de persoane). Având în vedere legăturile strânse ale turismului cu alte sectoare economice, contribuția sectorului turismului este chiar mai mare (10,3 % din PIB și 11,7 % din totalul locurilor de muncă, respectiv 27,3 milioane de lucrători).[44]

În 2019, turismul internațional la nivel mondial a înregistrat 1,5 miliarde de sosiri (+4 %), dintre care 745 de milioane în Europa, adică 50% din total. Izbucnirea pandemiei de COVID-19 în martie 2020, cu nesiguranța pe care a creat-o în ceea ce privește interdicțiile de călătorie și obligațiile sanitare, constituie în prezent cea mai grea încercare pentru viitorul sectorului turismului.[45]

Din perspectivă europeană, politica în domeniul turismului contribuie, de asemenea, la îndeplinirea obiectivelor politice generale în domeniul ocupării forței de muncă și al creșterii economice. În plus, importanța dimensiunii de mediu a turismului va crește în timp. Acest lucru se reflectă deja în proiectele privind turismul sustenabil, responsabil și etic. În acest context, este foarte importantă realizarea prezentei strategii în coroborare cu legislația națională privind dezvoltarea turismului, alături de cele europene și ale O.M.T.

[44] Parlamentul European. Politica în domeniul transportului și turismului – https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/126/tourism
[45] Parlamentul European. Politica în domeniul transportului și turismului – https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/126/tourism

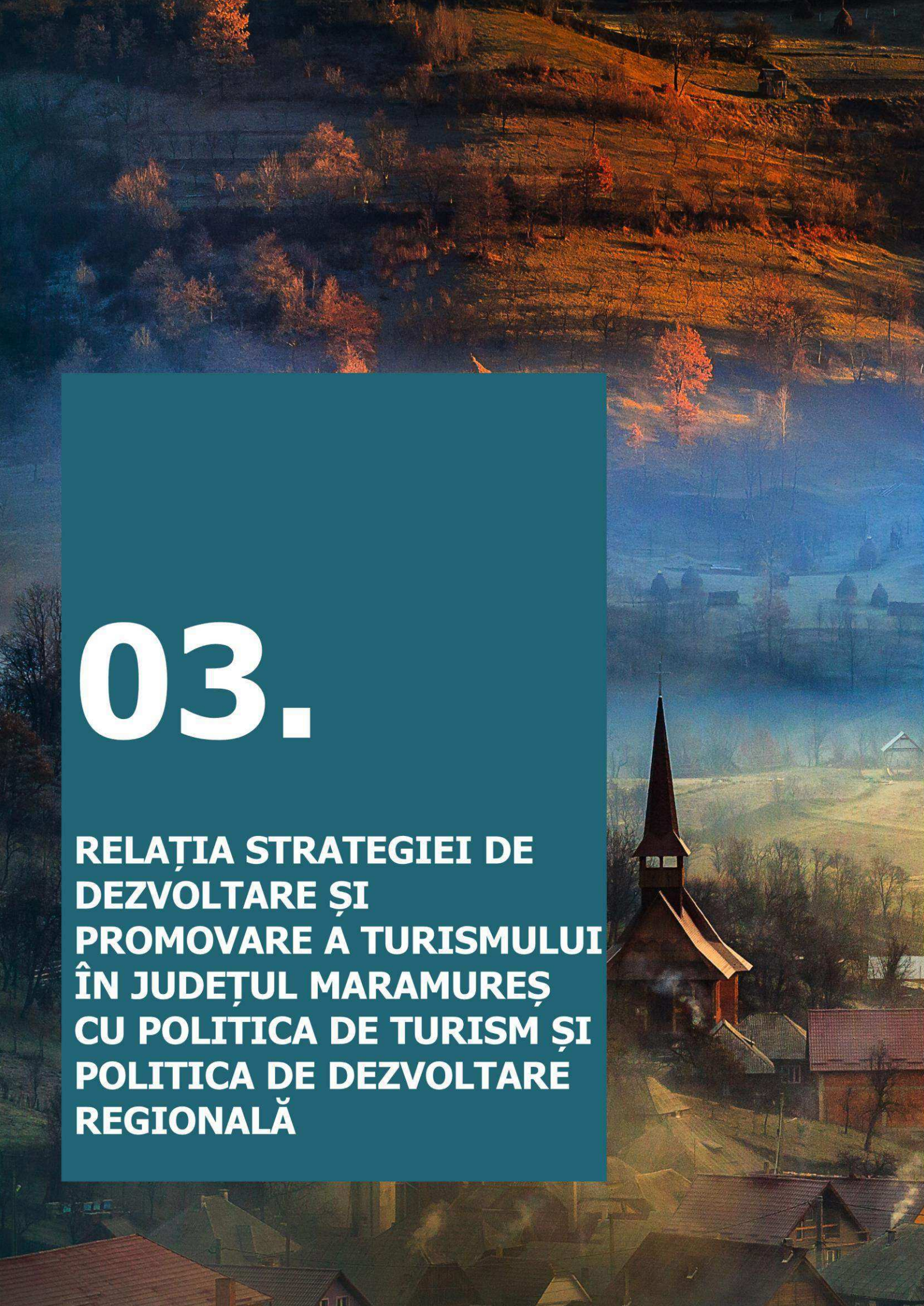

03.

RELAȚIA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE ȘI PROMOVARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ CU POLITICA DE TURISM ȘI POLITICA DE DEZVOLTARE REGIONALĂ

3. RELAȚIA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE ȘI PROMOVARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ CU POLITICA DE TURISM ȘI POLITICA DE DEZVOLTARE REGIONALĂ

Cadrul financiar multianual este reglementat cu fiecare Stat Membru printr-un Acord de Parteneriat, încheiat la fiecare 7 ani cu impact atât asupra asigurării finanțării obiectivelor strategice ale Uniunii pentru următorii ani, cât și asupra obiectivelor de dezvoltare ale statelor membre, inclusiv ale României. În calitate de Stat Membru, România trebuie să se alinieze la aceste priorități și politici atât la nivel național, cât și la nivel local și sectorial, fiind astfel urmărită adaptarea documentelor strategice la contextul strategic european și la instrumentele de suport disponibile.

Realizarea Strategiei de Turism a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027 este marcată de necesitatea actualizării obiectivelor și priorităților de dezvoltare ale județului Maramureș în contextul noii perioade de programare, precum și de adaptarea la noul context strategic european.

Strategia a luat în considerare și a integrat: tendințele actuale și cele de perspectivă în dezvoltarea județului Maramureș, problemele majore și potențialul de dezvoltare care ar putea contribui la rezolvarea acestora, strategiile sectoriale relevante, planurile de dezvoltare la nivel local, județean, regional, național și european, planurile și proiectele de mare anvergură care influențează dezvoltarea județului, politicile, liniile directoare la nivel local, județean, regional și național, liniile directoare ale documentelor strategice și de politici sectoriale la nivelul Uniunii Europene, aspecte majore care marchează dezvoltarea Uniunii Europene, identificarea direcțiilor strategice prioritare în raport cu rolul, locul, atribuțiile, precum și competențele și responsabilitățile legale ale Consiliului Județean Maramureș .

3.1. STRATEGII EUROPENE

AGENDA 2030 PENTRU DEZVOLTARE DURABILĂ A UE reprezintă noul cadru global de dezvoltare durabilă și stabilește 17 obiective de dezvoltare durabilă (ODD), în toate domeniile esențiale ale societății umane. Aceasta a fost adoptată de liderii mondiali în anul 2015, iar obiectivele la care agenda face referire pun un mare accent pe sectorul cultural și patrimoniu, vizând așadar, dezvoltarea turismului și promovarea acestuia. Fiecare dimensiune din cei 4 indicatori tematici pentru cultură în Agenda 2030, combină mai multe obiective și ținte ale ODD pentru a surprinde contribuția culturii la dezvoltarea durabilă. Cadrul acordă prioritate domeniilor care sunt relevante pentru mandatul UNESCO în domeniul culturii și turismului.

EUROPEAN CHARTER FOR SUSTAINABLE TOURISM IN PROTECTED AREAS este un proces care cuprinde 3 părți, respectiv: I. Destinații durabile, II. Parteneri durabili în zonele protejate și III. Operatori de turism durabili în zonele protejate. În cadrul acestora se propun o serie de principii pentru dezvoltarea turismului în ariile protejare, fiind un instrument practic de gestionare care permite ariilor protejate să dezvolte turismul în mod durabil.

Documentele promovează o serie de principii care ar trebui să reglementeze modul în care turismul este dezvoltat și gestionat în zonele protejate, astfel:

- Îmbunătățire continuă – Dezvoltarea și gestionarea turismului ar trebui să asigure o îmbunătățire continuă a impactului redus asupra mediului, a satisfacției vizitatorilor, a performanței economice,

a prosperității locale și a calității vieții, necesitând o monitorizare și o raportare periodică a progreselor și a rezultatelor;

- Planificarea eficientă a turismului durabil – Dezvoltarea și gestionarea durabilă a turismului ar trebui să fie ghidate de un plan bine documentat care să stabilească obiectivele și acțiunile convenite;
- Implicarea tuturor părților interesate/stakeholderilor – Toți cei vizați de dezvoltarea unui turism durabil ar trebui să poată participa la deciziile privind dezvoltarea și gestionarea acestuia, iar activitățile de parteneriat ar trebui încurajate;
- Contribuirea la o dezvoltare durabilă – Turismul ar trebui să respecte principiile dezvoltării durabile, ceea ce înseamnă abordarea tuturor aspectelor legate de impactul său asupra mediului, social și economic pe termen scurt și lung;
- Protejarea are prioritate – O prioritate fundamentală pentru dezvoltarea și gestionarea turismului durabil ar trebui să fie protejarea patrimoniului natural și cultural al zonei și creșterea gradului de conștientizare, înțelegere și apreciere a acestuia.

Principalele priorități ale Uniunii Europene se referă la încurajarea competitivității, la promovarea turismului sustenabil, responsabil și de calitate, la consolidarea imaginii Europei ca destinație sustenabilă și la maximizarea potențialului politicilor financiare în scopul dezvoltării turismului.

EUROPA, DESTINAȚIA TURISTICĂ FAVORITĂ LA NIVEL MONDIAL – UN NOU CADRU POLITIC PENTRU TURISMUL EUROPEAN ADOPTATĂ DE UNIUNEA EUROPEANĂ, definește o politică de dezvoltare turistică, având ca scop sporirea contribuției acestei industrii la dezvoltarea ocupării forței de muncă și a cooperării între statele membre, încurajând promovarea exemplelor de bună practică.

Comisia Europeană se concentrează asupra unor direcții de acțiune care vizează în principal sporirea cererii turistice, atât în cadrul Uniunii Europene, cât și în exteriorul acesteia, diversificarea produselor și serviciilor turistice, precum și promovarea Europei ca destinație unică. În completarea acestor priorități, este necesară inclusiv dezvoltarea inovării în industria turistică prin accelerarea integrării instrumentelor și serviciilor societății informaționale în ansamblul activităților turistice, în special în activitățile desfășurate de IMM-uri.

STRATEGIA PATRIMONIULUI CULTURAL EUROPEAN PENTRU SECOLUL XXI definește rolul și obiectivele în raport cu patrimoniul cultural în Europa și orientează spre o bună guvernanță și participare la gestionarea și la punerea în valoare a patrimoniului.

Aceasta vizează în același timp soluții inovative pentru a îmbunătăți mediul și calitatea vieții cetățenilor. Astfel, se consideră că strategia pune accentul pe faptul că patrimoniul cultural, prin toate componentele sale, tangibile și intangibile, este un factor cheie pentru ca societățile să se concentreze din nou asupra dialogului dintre culturi, respectului pentru identități și diversitate și asupra sentimentului de apartenență la o comunitate a valorilor.[46]

O serie de **ALTE DOCUMENTE CU CARACTER STRATEGIC LA NIVEL EUROPEAN** reglementează și stabilesc dezvoltarea sectorului cultural și au implicații directe asupra dezvoltării turismului: Noua agendă europeană pentru cultură, Convenția privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale, European Framework for Action on Cultural Heritage, Convenția privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, Agenda 21 pentru Cultură, demers al Comitetului pentru Cultură, Rezoluția Parlamentului European privind promovarea

[46] Strategia Patrimoniului Cultural European pentru secolul XXI – https://patrimoniu.ro/images/ST21-ROMANA.pdf

sectoarelor culturale și creative europene ca surse de creștere economică și generatoare de locuri de muncă sau Planul de lucru în domeniul culturii pentru perioada 2019-2022.

3.2. STRATEGII NAȚIONALE

STRATEGIA NAȚIONALĂ PENTRU DEZVOLTARE DURABILĂ A ROMÂNIEI 2030 stabilește obiective concrete pentru trecerea, într-un interval de timp rezonabil și realist, la modelul de dezvoltare generator de valoare adăugată, propulsat de interesul pentru cunoaștere și inovare, orientat spre îmbunătățirea continuă a calității vieții oamenilor și a relațiilor dintre ei în armonie cu cadrul natural.[47]

Acest document strategic urmărește o dezvoltare durabilă în raport cu 17 obiective: fără sărăcie, foamete zero, sănătate și bunăstare, educație de calitate, egalitate de gen, apă curată și sanitație, energie curată și la prețuri accesibile, muncă decentă și creștere economică, industrie, inovație și infrastructură, inegalități reduse, orașe și comunități durabile, consum și producție responsabile, acțiune în domeniul schimbărilor climatice, viață acvatică, viața terestră, pace, justiție și instituții eficiente, parteneriate pentru realizarea obiectivelor.

Printre țintele stabilite până în anul 2030, evidențiate în Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României 2030, se numără și următoarele:

- Realizarea unui turism competitiv pe termen lung, dezvoltarea agroturismului, ecoturismului, turismului rural, balnear și cultural și îmbunătățirea imaginii României ca destinație turistică;
- Valorificarea resurselor culturale specifice pe plan local prin protejarea patrimoniului cultural, identității culturale și îndeletnicirilor tradiționale (artizanale, artistice, culinare) sau încurajarea dezvoltării în continuare a agroturismului.

STRATEGIA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI PENTRU DEZVOLTAREA TURISMULUI 2019-2030 este un plan strategic format din 2 volume, respectiv: Evaluarea sectorului turistic în România și Strategia și Planul de Acțiune. Volumul 1[48] include analiza stării actuale a sectorului turistic din România, precum și provocările și oportunitățile cu care se confruntă acesta în încercarea de a se dezvolta în mod sustenabil în următorii zece ani.

Volumul 2[49] reprezintă un rezumat al procesului, constatărilor și recomandărilor, precum și planul de acțiune pentru implementarea strategiei, inclusiv activitățile specifice, obiectivele de referință care trebuie îndeplinite și responsabilii pentru fiecare dintre acestea. Pentru a răspunde problemelor identificate, strategia stabilește două obiective generale care pot să fie sprijinite prin dezvoltarea turismului și care contribuie la dezvoltarea socio-economică a comunităților locale:

- Sprijinirea creării de locuri de muncă în comunitățile locale, inclusiv pentru grupurile vulnerabile, precum femeile, tinerii și persoanele din mediul rural, prin dezvoltarea sustenabilă a turismului;
- Creșterea ponderii turismului în economie.

---

[47] Guvernul României, Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile. Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României Orizonturi 2013-2020-2030, 2008 – https://insse.ro/cms/files/IDDT2012/StrategiaDD.pdf

[48] Strategia națională a României pentru dezvoltarea turismului 2019-2030. Volumul 1 – http://b2b-strategy.ro/b2b/wp-content/uploads/Strategia-na%C8%9Bional%C4%83-a-Rom%C3%A2niei-pentru-dezvoltarea-turismului-Volumul-1.pdf

[49] Strategia de Dezvoltare Turistică a României. Volumul 2, Versiunea finală a metodologiei pentru elaborarea documentelor strategice și aplicarea acesteia – http://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2020/09/Strategia-de-Dezvoltare-Turistic%C4%83-a-Rom%C3%A2niei-volum-2-Strategia-%C8%99i-Planul-de-Ac%C8%9Biune.pdf

Mai mult, strategia subliniază viziunea ca până în anul 2030, România să fie o destinație turistică bine cunoscută, de înaltă calitate, disponibilă pe parcursul întregului an, valorificând unicitatea patrimoniului său cultural și natural și oferind servicii la standarde internaționale.

De asemenea, Strategia Națională a României pentru Dezvoltarea Turismului 2019-2030[50], propune în mod direct: (1) creșterea numărului de turiști străini, (2) creșterea cheltuielii medii per turist și (3) creșterea numărului de locuri de muncă. Acești trei indicatori strategici pot măsura cel mai bine reușita implementării strategiei, prin evaluarea rezultatelor intermediare, raportat la obiectivele stabilite. În plus, dezvoltarea turismului ecologic, natural și rural reprezintă o prioritate stabilită prin programul de guvernare. Nevoia de a elabora reglementări și norme în vederea susținerii dezvoltării durabile este prezentată corespunzător în document. Documentul vizează în același timp și îmbunătățirea rețelei de centre de informare turistică în fiecare zonă de interes, inclusiv prin aplicații GPS cu hărți sau rute, cazare ecologică și transport.

PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU VALORIFICAREA PATRIMONIULUI CULTURAL ÎN VEDEREA SPORIRII COMPETITIVITĂȚII TURISMULUI (2022) propune valorificarea patrimoniului național cultural în vederea creșterii competitivității economice și promovarea transformării socio-economice durabile în zonele rurale și defavorizate. Prin intermediul a 6 acțiuni principale și 8 acțiuni secundare, care cuprind entitățile responsabile, termenele limită, bugetele și modalitatea de monitorizare, documentul reprezintă abordarea interdisciplinară necesară pentru ca instituțiile publice și mediul privat din România să dezvolte și diversifice ofertele turistice culturale.

Un alt scop este conștientizarea la nivel internațional a faptului că România este o destinație culturală cu obiective și atracții turistice de valoare europeană și universală.

Planul de acțiune trasează liniile directoare în vederea realizării următoarelor [51]:

- Activitatea de cartografiere a zonelor geografice pentru identificarea destinațiilor optime privind înființarea și operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinațiilor (OMD);
- Stabilirea locurilor cu impact național și internațional ce pot fi utilizate pentru promovarea turismului în România și care vor contribui la promovarea dezvoltării socio-economice durabile în zonele rurale și defavorizate;
- Investițiile ce urmează a se finanța în cadrul componentei C 11 din PNRR privind restaurarea unor obiective unice – bisericile fortificate, mănăstirile din Moldova, capodoperele arhitecturale din lemn, cetățile dacice, satele tradiționale, cetățile, castelele etc.

PROGRAMUL PENTRU DEZVOLTAREA INVESTIȚIILOR ÎN TURISM – MASTER PLANUL INVESTIȚIILOR ÎN TURISM (HOTĂRÂRE nr. 558 din 4 august 2017) prevede activități majore în domeniul turismului, precum: dezvoltarea turismului de sănătate, a domeniului schiabil, a infrastructurii turistice de agrement dar și dezvoltarea echilibrată și integrată a zonei turistice din Delta Dunării și a stațiunilor de pe litoralul Mării Negre, a infrastructurii turistice de-a lungul Dunării și cea din zona montană înaltă și, nu în ultimul rând, extinderea infrastructurii de vizitare din ariile naturale protejate, altele decât cele din zona montană.

Programul are ca obiectiv principal dezvoltarea comunităților locale din zonele cu potențial turistic ridicat, prin creșterea investițiilor publice în infrastructura turistică. De asemenea, se urmărește dezvoltarea competitivă a turismului prin identificarea, evaluarea, prioritizarea pe forme de turism și o direcționare

[50] http://b2b-strategy.ro/b2b/wp-content/uploads/Strategia-na%C8%9Bional%C4%83-a-Rom%C3%A2niei-pentru-dezvoltarea-turismului-Volumul-1.pdf și http://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2020/09/Strategia-de-Dezvoltare-Turistic%C4%83-a-Rom%C3%A2niei-volum-2-Strategia-%C8%99i-Planul-de-Ac%C8%9Biune.pdf

[51] Plan de acțiune pentru valorificarea patrimoniului cultural în vederea sporirii competitivității sectorului turismului din România – https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2022/03/18270a91105dfcca722c6c5007b4c31a.pdf

eficientă a investițiilor publice, dezvoltarea unei rețele de destinații turistice competitive pe plan internațional, valorificarea durabilă a specificului local și a elementelor de identitate națională prin turism și promovarea unei abordări integrate a politicii turistice la nivelul regiunilor, prin dezvoltarea durabilă a turismului.

MASTER PLAN PENTRU DEZVOLTAREA TURISMULUI NAȚIONAL 2007-2026 prezintă un cadru general al politicilor pentru dezvoltarea și managementul durabil al industriei turismului în ceea ce privește resursele naturale și culturale. Acesta reprezintă politica umbrelă care include diferite planuri și strategii, descrise în așa fel încât să optimizeze contribuția sectorului la economia națională.

Masterplanul pentru dezvoltarea turismului Național al României 2007-2026 cuprinde următoarele obiective: Aducerea economiei și societății românești la nivelul existent în Țările Uniunii Europene; Creșterea calității vieții; Creșterea și încurajarea investițiilor în toate domeniile adiacente ale turismului; Stimularea creării de locuri de muncă; Stimularea dezvoltării; Consolidarea sporirii și păstrării patrimoniului cultural; Contribuția la dezvoltarea și conservarea resurselor materiale și naturale din întreaga țară; Distribuirea beneficiilor turismului în toate regiunile României și Creșterea încasărilor valutare.

STRATEGIA PENTRU CULTURĂ ȘI PATRIMONIU NAȚIONAL 2016-2022 stabilește priorități care influențează sectorul turismului prin intermediul realizării, modernizării și exploatării de rețele și trasee cultural-turistice care promovează monumentele sau locurile înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO și posibila conectare a acestora cu unele monumente de categoria A sau B din vecinătate sau cu cele relevante în contextul cultural respectiv.

De asemenea, se promovează conectarea itinerariilor culturale tematice din spațiul românesc cu trasee similare de la nivel european / internațional, inclusiv prin cuprinderea monumentelor istorice și a peisajelor culturale-naturale în traseele realizate de operatorii de turism.

STRATEGIA NAȚIONALĂ PRIVIND PROTEJAREA MONUMENTELOR ISTORICE 2022-2032 stabilește și reglementează dezvoltarea sectorului cultural și prezintă implicații directe și asupra dezvoltării turismului durabil. Astfel, patrimoniul cultural este recunoscut drept resursă non-regenerabilă pentru dezvoltarea societății, resursă a cărei valorificare durabilă și conservare integrată sunt esențiale pentru generațiile actuale și viitoare.

PLANUL DE AMENAJARE A TERITORIULUI NAȚIONAL reprezintă sinteza programelor strategice de dezvoltare sectorială, pe termen mediu și lung, iar acesta se întocmește pe secțiuni specializate care se referă la aspectele de interes major pentru dezvoltarea echilibrată și durabilă a teritoriului național.

Secțiunea a VIII-a a fost actualizată conform Hotărârii 874/2021 și reprezintă secțiunea zonelor cu resurse turistice și zone cu resurse naturale și antropice, ce prevede o serie de unități administrativ-teritoriale cu resurse turistice care sunt enumerate în anexele la Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 142 / 2008.

Astfel sunt selectate o serie de areale turistice, în baza unor criterii precum resursele turistice naturale, resursele turistice antropice, infrastructura specific turistică și infrastructura tehnică. Pe teritoriul județului Maramureș s-au identificat următoarele unități administrativ-teritoriale cu resurse naturale și antropice mari și foarte mari după cum urmează[52]:

UAT-uri cu concentrare foarte mare a resurselor: municipiul Baia Mare (resurse antropice), municipiul Sighetu Marmației (resurse antropice), oraș Baia Sprie (resurse antropice), oraș Borșa (resurse naturale),

[52] Unități Administrativ Teritoriale cu resurse naturale și antropice mari și foarte mari. Ordonanță de urgență 142/2008 – https://lege5.ro/Gratuit/geytsnjsgi/unitati-administrativ-teritoriale-cu-resurse-naturale-si-antropice-mari-si-foarte-mari-ordonanta-de-urgenta-142-2008?dp=gqzdcnrrgq4dg

oraș Șomcuta Mare (resurse antropice), oraș Târgu Lăpuș (resurse antropice), oraș Vișeu de Sus (resurse antropice), Bârsana (resurse antropice), Budești (resurse antropice), Desești (resurse antropice), Ieud (resurse antropice), Ocna Șugatag (resurse antropice și resurse naturale), Poienile Izei (resurse antropice), Rona de Jos (resurse antropice), Săpânța (resurse antropice), Satulung (resurse antropice), Șișești (resurse antropice).

UAT-uri cu concentrare mare a resurselor: oraș Săliștea de Sus (resurse naturale), oraș Cavnic (resurse naturale), oraș Seini (resurse naturale), oraș Tăuții-Măgherăuș (resurse antropice), oraș Ulmeni (resurse naturale și antropice), Asuaju de Sus (resurse naturale și antropice), Băița de sub Codru (resurse naturale), Băiuț (resurse naturale), Băsești (resurse naturale și antropice), Bicaz (resurse naturale și antropice), Bistra (resurse naturale), Bocicoiu Mare (resurse naturale și antropice), Bogdan Vodă (resurse naturale), Boiu Mare (resurse naturale), Botiza (resurse antropice), Călinești (resurse naturale și antropice), Câmpulung la Tisa (resurse naturale și antropice), Cernești (resurse naturale și antropice), Cicârlău (resurse naturale), Coaș (resurse antropice), Coltău (resurse antropice), Copalnic-Mănăștur (resurse naturale și antropice), Coroieni (resurse naturale), Cupșeni (resurse naturale și antropice), Dumbrăvița (resurse naturale și antropice), Fărcașa (resurse naturale și antropice), Giulești (resurse naturale și antropice), Lăpuș (resurse naturale și antropice), Leordina (resurse naturale), Moisei (resurse naturale), Oarța de Jos (resurse naturale și antropice), Petrova (resurse naturale), Poienile de sub Munte (resurse naturale), Remetea Chioarului (resurse naturale și antropice), Remeți (resurse antropice), Repedea (resurse naturale), Rona de Sus (resurse naturale), Rozavlea (resurse naturale), Ruscova (resurse naturale), Sarasău (resurse naturale și antropice), Săcălășeni (resurse naturale și antropice), Săcel (resurse naturale), Suciu de Sus (resurse naturale), Șieu (resurse antropice), Vadu Izei (resurse antropice), Valea Chioarului (resurse naturale și antropice), Vima Mica (resurse naturale și antropice) și Vișeu de Jos (resurse naturale).

STRATEGIA PENTRU DEZVOLTAREA TURISMULUI BALNEAR[53] reprezintă o analiză a evoluției concrete a turismului în sectorul balnear, respectiv analiza surselor de finanțare disponibile din fondurile structurale europene acordate României și analiza noului cadru strategic creat în Europa pentru turismul de sănătate de către Directiva 2011/24/UE.

Trebuie subliniat aici că potențialul apelor termale, sărate și minerale din regiune este departe de a fi valorificat, neexistând resurse financiare pentru explorarea și studiul efectelor curative ale acestora în condițiile în care specialiștii apreciază ca regiunea Transilvania Nord este una dintre cele mai bogate în astfel de resurse din Europa.

Sunt descrise astfel resursele balneoturistice din România, fiind menționate pentru județul Maramureș prezența apelor minerale carbogazoase, care conțin cel puțin 1 gram de CO2/litru, formând în timp alve ole mofetice, larg dezvoltate în formațiunile geologice din vecinătatea unor foști vulcani. În România, au fost înregistrate peste 1.500 de localizări de acest gen în zona Maramureș, a Munților Căliman-Gurghiu, precum și în zona Vatra Dornei.

Principalul obiectiv al Strategiei pentru Dezvoltarea Turismului Balnear este de a asigura eficacitatea și coerența demersurilor de dezvoltare a turismului balnear din România, lucru care se poate realiza prin 4 teme de lucru și 9 acțiuni, care fac referire la:

- Acțiunea 1: Dezvoltarea unui cluster balneo-turistic la nivel național;
- Acțiunea 2: Crearea unui OMD pentru turismul de sănătate din România;
- Acțiunea 3: Dezvoltarea animării stațiunilor balneare;

[53] Strategia pentru Dezvoltarea Turismului Balnear – http://bioclima.ro/HG571.pdf

- Acțiunea 4: Identificarea măsurilor de stimulare fiscală și a oportunităților de finanțare pentru a sprijini modernizarea capacităților de cazare și centrelor de tratament;
- Acțiunea 5: Elaborarea și implementarea unui plan de comunicare;
- Acțiunea 6: Stabilirea unui criteriu referitor la amenajarea urbană și turistică;
- Acțiunea 7: Identificarea măsurilor necesare segmentului luptei împotriva îmbătrânirii;
- Acțiunea 8: Încurajarea dezvoltării de produse anti-îmbătrânire pe bază de apă termală sau de elemente naturale;
- Crearea și implementarea unei carte anti-îmbătrânire comune.

Planul de dezvoltare al regiunii Nord-Vest pentru perioada 2014-2020 identifică turismul balnear și stațiunile turistice balneare sau cu potențial balnear ca atuuri importante pentru dezvoltarea circulației turistice. Astfel, PDR 2014-2020 menționează: *„Dintre cele 14 stațiuni turistice atestate, 8 pot fi considerate cu specific balnear: Băile Felix (Bihor), Sângeorz-Băi (Bistrița-Năsăud), 1 Mai (Bihor), Băile Turda (Cluj), Băile Băița (Cluj), Ocna Șugatag (Maramureș), Tășnad (Satu Mare), Tinca (Bihor). Doar arealul Băile Felix din structura comunei Sânmartin, județul Bihor este declarată stațiune balneo-climaterică în Regiunea Nord-Vest. Trebuie subliniat aici că potențialul apelor termale, sărate și minerale din regiune este departe de a fi valorificat neexistând resurse financiare pentru explorarea și studiul efectelor curative ale acestora în condițiile în care specialiștii apreciază ca regiunea Transilvania Nord este una dintre cele mai bogate în astfel de resurse din Europa. Mai mult există și tradiție și branduri cu notorietate internațională (ex. Gerovital sau Aslavital produse de Farmec S.A Cluj) care exploatează proprietățile curative ale apei, nămolurilor, argilei, etc. dintre resursele regiunii."*

Aceste activități, deși generale, pot justifica implementarea de proiecte pentru dezvoltarea și promovarea produselor de turism balnear în regiune și în special în contextul județului Maramureș.

STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE A ECOTURISMULUI 2019-2029 promovează ecoturismul, ca formă principală de turism în cadrul acestor destinații și creșterea rolului pe care ecoturismul îl joacă în dezvoltarea economică a ariilor naturale protejate și a zonelor adiacente acestora și în prosperitatea populației locale.

Strategia se structurează pe un set de domenii prioritare, la nivelul cărora s-au trasat obiectivele strategice:

- Domeniul A – CADRUL INSTITUȚIONAL ȘI ASOCIATIV
  - Crearea cadrului de cooperare inter-instituțională pentru creșterea numărului de parteneriate în domeniul ecoturismului, la nivel local, regional și național.
  - Crearea cadrului necesar pentru recunoașterea la nivel național și internațional a Criteriilor pentru desemnarea destinațiilor ecoturistice din România.
  - Întărirea capacității administrative a instituțiilor pentru implementarea politicilor și programelor de dezvoltare a ecoturismului.

- Domeniul B – INFRASTRUCTURĂ TURISTICĂ ȘI AMENAJAREA TERITORIULUI
  - Crearea instrumentelor pentru dezvoltarea unei infrastructuri ecoturistice specifice la nivelul destinațiilor care să permită lărgirea gamei de servicii oferite, fără un impact negativ asupra mediului.
  - Crearea instrumentelor pentru protejarea și menținerea arhitecturii tradiționale și pentru limitarea procesului de urbanizare la nivelul destinațiilor ecoturistice/cu potențial ecoturistic.

- Domeniul C – EDUCAȚIE ȘI CONȘTIENTIZARE
    - Creșterea nivelului de conștientizare, apreciere și cunoaștere a valorilor naturale și culturale, a principiilor de ecoturism în rândul comunităților locale și a vizitatorilor pe de o parte, dar și în rândul administrațiilor publice centrale și locale, ONG-urilor, instituțiilor de învățământ, altor instituții și organizații pe de altă parte, pentru a orienta comportamentul acestora spre responsabilitate, participare, implicare în activitățile specifice ecoturismului.

- Domeniul D – DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE
    - Îmbunătățirea nivelului de pregătire profesională, precum și dezvoltarea organizațională, profesională și a carierei pentru personalul implicat în activitățile de ecoturism din cadrul ariilor naturale protejate și a resurselor umane ce desfășoară o activitate lucrativă de turism și în special de ecoturism.

- Domeniul E – DEZVOLTAREA AFACERILOR ȘI DEZVOLTAREA LOCALĂ
    - Dezvoltarea ofertei de produse ecoturistice realizată de comunitățile locale din cadrul destinațiilor ecoturistice/cu potențial ecoturistic.
    - Îmbunătățirea cadrului legal propice activităților din sfera ecoturismului pentru micii întreprinzători la nivel local.

- Domeniul F – CONSERVAREA NATURII ȘI PROTECȚIA MEDIULUI
    - Participarea activă la conservarea și gestionarea durabilă a biodiversității.
    - Aplicarea acțiunilor de protecția mediului și dezvoltare durabilă la nivelul destinațiilor ecoturistice sau cu potențial ecoturistic.
    - Identificarea unor instrumente pentru transportul turistic durabil în interiorul și către destinație.

- Domeniul G – MARKETING ȘI PROMOVARE
    - Intensificarea activității de cercetare de piață și de monitorizare a fluxurilor turistice, în scopul fundamentării deciziilor viitoare de dezvoltare.
    - Îmbunătățirea calității experienței ecoturistice.
    - Realizarea unor branduri locale pentru destinațiile ecoturistice, înglobate într-un brand ecoturistic național.
    - Promovarea produsului ecoturistic la nivel național și internațional.

Obiectivul general al strategiei este de creare a condițiilor de dezvoltare a ecoturismului la nivelul ariilor naturale protejate și în zonele din vecinătatea acestora, prin dezvoltarea unei rețele de destinații ecoturistice recunoscute și prin realizarea de produse ecoturistice competitive pe plan național și internațional.

Pentru județul Maramureș aceasta oferă drept model de bună practică în privința contribuției turismului la conservarea naturii – Fondul de conservare creat la nivelul destinației ecoturistice Mara – Cosău – Creasta Cocoșului. Fondul a fost realizat de WWF în anul 2012, în cadrul unui proiect finanțat de UNEP și de Comisia Europeană și este gestionat de Centrul de Ecologie și Turism Maramureș – ONG local ce face parte din Parteneriatul Local. În prezent, Maramureșul este printre principalele zone din România în care se concentrează programe de ecoturism precum: programe de descoperire a naturii, călărie, cicloturism, descoperirea ocupațiilor și a arhitecturii tradiționale etc.

3.3. STRATEGII REGIONALE

STRATEGIA SECTORIALĂ DE TURISM 2021-2027 A REGIUNII DE DEZVOLTARE NORD-VEST[54] are drept suport fundamental bogăția, diversitatea și atractivitatea remarcabilă a elementelor de patrimoniu natural și antropic ale celor șase județe din regiune, inclusiv județul Maramureș. Strategia are menirea de a creiona coordonatele majore ale dinamicii fenomenului turistic astfel încât acesta să se impună, prin competitivitatea sa, nu numai în plan regional sau național, ci și la nivel internațional într-o manieră durabilă, sustenabilă. Strategia propune focalizarea pe o serie de linii directoare în ceea ce privește turismul:

- Identificarea elementelor de autenticitate, unicitate și atractivitate a destinației (pentru poziționare – identitate și branding).
- Atragerea și implicarea comunităților, producătorilor și produselor locale în oferta turistică din cadrul destinației, pentru a beneficia de produse turistice atractive și competitive atât pentru rezidenți cât și pentru turismul intern și piața internațională, în scopul creșterii calității vieții comunității locale, prin:
    - Creșterea numărului de sosiri ale turiștilor străini în cadrul destinației și / sau creșterea sumelor de bani cheltuite de aceștia în cadrul destinației;
    - Scăderea numărului de plecări ale rezidenților în afara destinației și / sau scăderea sumelor de bani cheltuite de aceștia în alte destinații;
    - Atragerea rezidenților înspre consumul produselor locale.

De asemenea, se dorește să se aibă în vedere și următoarele aspecte: digitalizarea atracțiilor și serviciilor turistice din regiune, accesibilizarea regiunii pentru persoanele cu deficiențe / handicap, dezvoltarea, poziționarea și valorificarea turistică integrată, coerentă și sustenabilă, ținând cont de specificul micro-destinațiilor adiacente, specializarea personalului din industria turismului și a ospitalității și sustenabilitatea regiunii.

Pentru județul Maramureș, se are în vedere dezvoltarea turismului rural în „țările" Maramureșului, Lăpușului, Chioarului și în „ținuturile" Codrului. Pe lângă acestea, turismul recreativ montan bazat pe practicarea sporturilor de iarnă și a „curei reci", este favorizat în dezvoltarea sa de prezența unor masive montane spectaculoase în Maramureș, ce pot ajuta la dezvoltarea domeniului schiabil. În acest context, una dintre măsurile și soluțiile date de strategie este de a crește competitivitatea turismului hibernal din întreaga regiune prin dezvoltarea domeniului schiabil integrat Borșa-Vișeu. Printre principalele măsuri și soluții privind dezvoltarea turismului în județul Maramureș sunt:

- Amenajarea unor trasee și circuite turistice culturale și revitalizarea și utilizarea în scop turistic a vechilor linii de cale ferată cu ecartament îngust (mocănițe) din județele Maramureș și Bistrița-Năsăud;
- Favorizarea implicării turiștilor în activități tradiționale specifice mediului rural pentru crearea unor experiențe autentice;
- Implementarea programului de dezvoltare a infrastructurii turistice în mediul rural ,,Nicio comună fără o pensiune turistică";

[54] Strategia Sectorială de Turism 2021-2027 pentru Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest – https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2022/06/Proiect-Strategie-Sectoriala-de-Turism-2021-2027-pentru-regiunea-Nord-Vest.pdf

- Valorificarea potențialului turistic minier și amenajare acces pietonal spre Lacul Albastru în Baia Sprie;
- Dezvoltarea unor centre atractoare cu rol polarizant prin diversificarea ofertei turistice urbane în principalii poli ai regiunii și consolidarea ofertei din stațiunile turistice de interes național;
- Afirmarea susținută a turismului rural prin exploatarea valorilor etnografice și peisagistice ale localităților aferente „țărilor" și „ținuturilor";
- Dezvoltarea unor forme noi de turism și a turismului de nișă;
- Valorificarea potențialului speoturistic remarcabil al regiunii prin amenajarea unor peșteri și sisteme carstice;
- Dezvoltarea ecoturismului și a turismului de tip „natură și aventură";
- Realizarea și amenajarea unui parc tematic de distracții de talie internațională, a unor parcuri de aventură și a altor baze de agrement de importanță regională.

Evaluarea potențialului turistic urban din Regiunea de Nord-Vest a fost realizată prin prisma a patru criterii de maximă relevanță: prezența resurselor turistice naturale, a resurselor turistice antropice, a infrastructurilor turistice de bază (structuri de primire turistică cu o capacitatea de cazare optimă, amenajări și facilități recreative - inclusiv pentru SPA și wellness sau sporturi de iarnă) și a infrastructurilor de transport. Acest demers conturează o ierarhie valorică a orașelor sub aspect turistic, ceea ce le conferă atribute distincte în acțiunea de implementare a strategiei de dezvoltare.

În același timp pentru județul Maramureș, au fost identificate și o serie de comune cu potențial turistic curativ (ape minerale): Ocna Șugatag, Băiuț, Botiza, Dragomirești, Ieud, Oncești, Rona de Sus, Săpânța, Stoiceni, Strâmtura, Șișești, Dumbrăvița și Remeți.

Documentul este supus consultării publice pe site-ul Agenției de Dezvoltare Regională Nord-Vest – https://www.nord-vest.ro/strategia-sectoriala-de-turism-2021-2027/.

PLANUL DE DEZVOLTARE REGIONALĂ (PDR) NORD-VEST 2021-2027[55] pune în evidență faptul că Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest beneficiază de un complex de factori turistici morfologici, climatici, hidrografici și biogeografici cu valoare atractivă deosebită.

Planul, elaborat de către Agenția de Dezvoltare Nord-Vest, reprezintă un document de planificare strategică ce își propune realizarea celor trei obiective de bază ale politicii de dezvoltare regională în România: diminuarea dezechilibrelor regionale existente, corelarea politicilor sectoriale guvernamentale la nivelul regiunilor și stimularea cooperării inter-regionale, interne și internaționale, transfrontaliere. Astfel, la nivelul județului Maramureș se urmărește creșterea inteligentă și sustenabilă a economiei, valorificând diversitatea locală prin promovarea dezvoltării durabile și creșterea / îmbunătățirea calității vieții.

Obiectivul general al Planului de Dezvoltare Regională este de „Creșterea inteligentă și sustenabilă a economiei regionale, valorificând diversitatea locală și stimulând inovarea, în vederea diminuării disparităților intra și inter-regionale și creșterea standardului de viață". Acesta este susținut de 5 obiective specifice: OS1. Economie competitivă, bazată pe inovare și digitalizare; OS2. Capital uman și social dezvoltat; OS3. Cadru de viață sustenabil, autentic și atractiv; OS4. Mediu natural valorificat responsabil; OS5. Conectivitate fizică și digitală ridicată.

[55] Planului de Dezvoltare Regională Nord-Vest 2021-2027 – https://www.nord-vest.ro/planul-de-dezvoltare-regionala-2021-2027/

În ceea ce privește dezvoltarea turismului în regiune, prin obiectivul specific 3 se propun o serie de direcții de acțiune în acest sens:

- 3.1. Dezvoltarea integrată și sustenabilă a zonelor urbane funcționale, a municipiilor și orașelor.
- 3.2. Dezvoltarea zonelor rurale și creșterea calității vieții în mediul rural, prin echiparea cu infrastructură și dotări.
- 3.3. Dezvoltarea infrastructurii și susținerea evenimentelor culturale, sportive și de agrement.
- 3.4. Digitalizarea serviciilor publice dedicate comunității, vizitatorilor și actorilor economici.
- 3.5. Protejarea și valorificarea patrimoniului antropic.
- 3.6. Dezvoltarea și valorificarea potențialului turistic.

Justificarea acestor direcții constă în faptul că deși regiunea are un potențial ridicat, activitatea turistică este concentrată în câteva centre, restul obiectivelor fiind nevalorificate. Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest beneficiază de un complex de factori turistici morfologici, climatici, hidrografici și biogeografici ce conferă regiunii un potențial turistic atractiv.

Un număr însemnat de resurse naturale din regiune au potențial ridicat de a fi (mai bine) valorificate, însă rămân în umbră din cauza dificultăților de acces (în lipsă sau nemodernizate) și a lipsei unor amenajări minime care să permită vizitarea lor în condiții optime. Spre exemplu, o mare parte din bisericile fortificate și castelele regiunii sunt în paragină și le lipsește infrastructura de acces și funcționalitățile necesare introducerii lor în circuitul turistic.

De asemenea, este menționat faptul că turismul nu utilizează la adevăratul potențial punctele tari ale regiunii – spre exemplu, turismul cultural are de suferit pe fondul imaginii nefavorabile a monumentelor istorice neîntreținute, turismul montan este slab valorificat pe fondul unei slabe calități și dezvoltări a serviciilor și infrastructurii turistice (insuficienta dezvoltare a unor dotări precum pârtii de ski alpin, piste de ski fond, trasee pentru mountain-bike, trasee belvedere etc.) etc.

PROGRAMUL REGIONAL NORD-VEST 2021-2027[56] propune intervenții pentru dezvoltarea capacității de cercetare, dezvoltare, inovare și digitalizare, creșterea performanței energetice a fondului existent de clădiri publice și rezidențiale, valorificarea spațiilor degradate de la nivelul orașelor, mobilitatea urbană sustenabilă, investiții în rețeaua de drumuri județene și în infrastructura educațională, precum și acțiuni de valorificare a potențialului cultural, turistic și balnear.

În cadrul exercițiului financiar 2021-2027, pot obține finanțări autorități și instituții publice, mediul de afaceri, mediul academic și de cercetare și ONG-urile.

Programul este împărțit pe 7 priorități astfel: Prioritatea 1: O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice; Prioritatea 2: O regiune cu localități smart; Prioritatea 3: O regiune cu localități prietenoase cu mediul; Prioritatea 4: O regiune cu mobilitate urbană multimodală sustenabilă; Prioritatea 5: O regiune accesibilă; Prioritatea 6: O regiune educată; Prioritatea 7: O regiune atractivă și Asistență tehnică.

[56] Programul Regional Nord-Vest 2021-2027 – https://www.nord-vest.ro/comisia-europeana-a-adoptat-astazi-programul-regional-nord-vest-pentru-2021-2027/?fbclid=IwAR0JSSuqC8hb9jQxEokL0oVFneU7kSK7RXBV4e9rtmd8g3YtfAea8_FJ3D0

STRATEGIA REGIONALĂ DE MOBILITATE URBANĂ DURABILĂ ȘI ORAȘE INTELIGENTE A REGIUNII DE DEZVOLTARE NORD-VEST 2021-2027[57] propune pentru anul 2030 un teritoriu inteligent susținut de o rețea de orașe interconectate și inovatoare, care folosesc tehnologia pentru facilitarea dezvoltării durabile. Regiunea inteligentă Nord-Vest mizează pe o rețea digitală de localități formată din centre regionale, județene, micro-regionale și locale de inovare și orașe care se dezvoltă pe palierele *smart city*[58] în funcție de potențial: turism, energie – mediu, calitatea locuirii, educație etc.

În ceea ce privește protejarea habitatelor naturale, în județul Maramureș a fost implementat deja un proiect transfrontalier pentru crearea coridoarelor pentru animalele sălbatice și resurse durabile.

Nu în ultimul rând, prin Strategia Regională de Mobilitate Urbană Durabilă și Orașe Inteligente a Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest 2021-2027, s-au propus o serie de proiecte regionale de tip „Smart City" care prevăd la nivelul județului Maramureș următoarele: aplicație regională pentru promovarea obiectivelor turistice, platformă pentru promovarea și vânzarea produselor locale, dezvoltarea unui centru multifuncțional inteligent, platformă pentru conectarea actorilor implicați în producția și vânzarea produselor locale din domeniul agricol, industrii creative (meșteșuguri, artizanat, etc.) sau implementarea unui sistem integrat de tip city pass / passport la nivel metropolitan, care să ofere intrarea / reduceri la un anumit număr de dotări culturale, oferte în cadrul barurilor și restaurantelor, accesul la transportul public, închiriere de biciclete, locuri de parcare etc. (corelat cu aplicația regională / județeană de turism) și dezvoltarea unei platforme/ rețele de „personal city helpers" (posibil de integrat portalului web de promovare a destinației) în cadrul căreia turiștii să poată adresa întrebări înaintea și în timpul vizitei la care să primească răspunsuri prin intermediul unui call center local / regional turistic pe bază de „machine learning"[59] (pe modelul funcționarului digital).

STUDIUL PRIVIND INVENTARIEREA, EVALUAREA ȘI PRIORITIZAREA PUNERII ÎN VALOARE A RESURSELOR TURISTICE ALE REGIUNII NORD-VEST propune punerea în evidență a resurselor naturale și antropice, cât și a unor atracții turistice neconvenționale (realizată prin inventarierea riguroasă a obiectivelor și activităţilor cu funcţie turistică din teritoriu) din Regiunea de Nord-Vest, evidențierea potențialului ei de atractivitate printr-o evaluare multicriterială, ierarhizarea valorică a principalelor grupe de obiective și prioritizarea punerii lor în valoare, în contextul mai larg al unei strategii de dezvoltare turistică a regiunii.

Propunerile de intervenții se vor înscrie în viziunea de dezvoltare turistică a Regiunii de Nord-Vest pentru următoarea perioadă de programare, astfel fiind detaliate o serie de intervenții pentru județul Maramureș:

- Propuneri de intervenții pentru chei și defilee:
    - Defileul Lăpușului, Masivul Preluca – Amenajări pentru navigație de agrement și pescuit.
- Propuneri de intervenții pentru peșteri și avene:
    - Peștera Tăușoare, Munții Rodnei – Amenajare complexă.

[57] Strategia Regională de Mobilitate Urbană Durabilă și Orașe Inteligente a Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest 2021-2027 – https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2020/10/SRMUOIRNV-2021-2027-Strategia_Versiune-finala.pdf și https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2020/08/10.-Anexa-2-Fise-orase-Nord-Vest-print.pdf

[58] Un oraș inteligent sau smart city este un concept de dezvoltare urbană care integrează tehnologii și sisteme pentru a administra în mod eficient și securizat resursele unui oraș, în vederea îmbunătățirii calității vieții cetățenilor, dezvoltării comunității și protejării mediului

[59] Machine learning (ML) este un subset al inteligenței artificiale (AI) care se axează pe construcția sistemelor care pot învăța – sau își pot îmbunătăți performanțele – în funcție de datele pe care le procesează. Inteligența artificială este un termen vast care se referă la sisteme sau mașini care imită inteligența umană. Termenii machine learning și AI sunt adesea puși în discuție împreună și utilizați uneori în mod interschimbabil, dar nu înseamnă același lucru. O diferență importantă este aceea că, deși toate sistemele machine learning sunt IA, nu toate IA sunt machine learning.

- Jghiabul lui Zalion, Munții Rodnei – Dotări pentru practicarea în siguranță a speoturismului extrem.

- Propuneri de intervenții pentru vârfuri și creste:
  - Vârful Pietrosu și Vârful Ineu – Munții Rodnei.
  - Creasta Cocoșului, Vârful Igniș – Munții Gutâi.
  - Vârful Toroioaga – Munții Maramureșului.
  - Vârful Țibleș, Vârful Huedin – Munții Țibleș.

- Propuneri de intervenții pentru geosituri:
  - Coloanele de la Limpedea – Dep. Baia Mare.
  - Rozeta de piatră Ilba – Munții Gutâi.
  - Stâncăriile Salhoi-Zambroslavele – Munții Maramureșului.

- Propuneri de intervenții pentru valorificarea climatului:
  - Băile Borșa – Dezvoltarea domeniului schiabil.

- Propuneri de intervenții pentru valorificarea ariilor protejate:
  - Munții Țibleș – Includerea Munților Țibleș în categoria ariilor naturale protejate naționale; Crearea unei eco-destinații turistice; Dezvoltarea unor servicii turistice.
  - Pietrosul Rodnei – Crearea unei eco-destinații turistice; Dezvoltarea unor servicii turistice.
  - Munții Rodnei, Munții Maramureșului – Includerea ariilor protejate în pachete turistice și diversificarea ofertelor existente.

- Propuneri de intervenții pentru valorificarea castrelor și cetăților:
  - Cetatea Chioarului din comuna Remetea Chioarului.

- Propuneri de intervenții pentru valorificarea obiectivelor religioase:
  - Biserica de lemn din Vălenii Șomcuței, comuna Șomcuța Mare.
  - Biserica de lemn din Frâncenii Boiului, comuna Boiu Mare.

Pe lângă cele menționate anterior la elaborarea prezentei strategii, s-a avut în vedere consultarea, procesarea și raportarea la **Programele și Strategiile de Dezvoltare Locală și Rurală, Programele Operaționale, Grant-uri, Strategiile Naționale aferente domeniilor identificate ca prioritate, Planurile Regionale de Dezvoltare**, alături de **Politicile comunitare naționale și europene – Politica de Mediu, Politica de Coeziune, Politica Agricolă Comună, Politica Externă, Acordul de parteneriat între România și Uniunea Europeană pentru perioada 2021-2027, Masterplanul General de Transport al României, Strategia de Dezvoltare Regională a României 2014-2020, Programe operaționale pentru perioada 2014 – 2020 și 2021-2027, Planul de Dezvoltare al Regiunii Nord-Vest 2014-2020**.

3.4. STRATEGII JUDEȚENE ȘI LOCALE

DEZVOLTAREA TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ 2007-2013 reprezenta un model de dezvoltare urbană și rurală, cu accent pe creșterea economică, prin specializarea funcțională a teritoriului (model economic). Astfel, până în anul 2027, se doreau a fi atinse următoarele obiective strategice:

- Creșterea competitivității economiei județene prin stimularea activităților inovative în scopul obținerii de produse cu valoare adăugată ridicată, mai ales în sectoarele prioritare;
- Asigurarea securizării accesului la coridoarele europene și dezvoltarea infrastructurii suport pentru susținerea activităților economice și sociale ale polilor de dezvoltare din regiune;
- Dezvoltarea resurselor umane pentru creșterea gradului de ocupare pe piața muncii, prin modernizarea învățământului, dezvoltarea de abilități antreprenoriale și promovarea educației adulților și a formării continue.

Pentru perioada de programare 2014-2020 nu s-a mai realizat niciun studiu / strategie în vederea dezvoltării turismului în județul Maramureș, în perioada aceasta dezvoltarea județului Maramureș fiind axată pe promovarea și realizarea unui studiu de branding.

STUDIUL PROSPECTIV DE PROMOVARE ȘI BRANDING a fost realizat de către Consiliul Județean Maramureș în anul 2018 și propune noua imagine de brand a județului Maramureș, alături de slogan și elementele de identitate vizuală și planul de promovarea a acesteia.

Consiliul Județean Maramureș a aprobat, prin Hotărârea 235 / 28.11.2016, „Studiul prospectiv de promovare și branding", anexă la „Strategia de dezvoltare durabilă a județului Maramureș pentru perioada 2014-2020", iar elementul de identitate vizuală a fost structurat în jurul elementelor tradiționale din Maramureș: *poartă* și *biserică din lemn* alături de sloganul *Maramureș – Poartă spre tradiție*. Acest logo este folosit în prezent mai ales în comunicarea instituțională și reprezintă imaginea județului Maramureș.

FIGURA 7. ELEMENTUL DE IDENTITATE VIZUALĂ AL JUDEȚULUI MARAMUREȘ DIN PUNCT DE VEDERE ADMINISTRATIV (STÂNGA) ȘI IDENTITATEA VIZUALĂ A DESTINAȚIEI TURISTICE (DREAPTA)

Sursa: Consiliul Județean Maramureș și portalul Visit Maramureș.ro

În același timp trebuie menționată și dezvoltarea între timp a identității vizuale a destinației turistice, fiind reprezentată de imaginea stilizată a unei biserici de lemn alături de textul Visit Maramureș, care este folosită în special pentru promovarea destinației din punct de vedere turistic. Odată cu înființarea noii Organizații de Management a Destinației se poate lua în calcul revitalizarea identității vizuale a Maramureșului, pentru a urmări o abordare mai actuală, însă trebuie ținut cont și de impactul asupra actorilor locali, care asociază din ce în ce mai mult actuala identitate cu noua Organizație, fapt ce poate contribui la atragerea acestora în cadrul parteneriatului.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ A JUDEȚULUI MARAMUREȘ 2014 – 2020 reprezintă o bază strategică în vederea dezvoltării județului prin planificarea direcțiilor de acțiune în scopul unei dezvoltări eficiente și corelate.

La nivelul județului Maramureș au fost identificate patru obiective strategice:

- Creșterea conectivității și atractivității județului Maramureș pentru investitori, care să realizeze activități inovative și cu valoare adăugată ridicată și pentru turiști;
- Creșterea atractivității județului Maramureș pentru locuitori și asigurarea unei dezvoltări integrate și echilibrate a teritoriului;
- Asigurarea bunei guvernanțe și întărirea relațiilor de cooperare teritorială ale județului Maramureș;
- Asigurarea unui management adecvat al resurselor naturale și a riscurilor naturale și antropice în județul Maramureș.

În prezent, se află în curs de elaborare Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027.

PLANUL STRATEGIC INSTITUȚIONAL AL CONSILIULUI JUDEȚEAN MARAMUREȘ PENTRU PERIOADA 2021 – 2024 este un document de management și de programare bugetară internă pe termen scurt și mediu elaborat în cadrul proiectului „Mara Strategy" finanțat prin Programul Operațional Capacitate Administrativă, Cerea de proiecte POCA/350/2/1 (CP10/2018 pentru regiunile mai puțin dezvoltate) – „Fundamentarea deciziilor, planificare strategică și măsuri de simplificare pentru cetățeni la nivelul administrației publice locale din regiunile mai puțin dezvoltate".

Planul are ca obiectiv general: „Consolidarea structurii și capacității administrative prin creșterea calității, eficienței și gradului de adresabilitate al actului administrativ la nivelul Consiliului Județean Maramureș, dezvoltarea planurilor și strategiilor de dezvoltare ale județului, coroborat cu implementarea măsurilor de reducere a birocrației și simplificarea accesului pentru cetățeni, în perioada de implementare a proiectului".

Proiectele care vizează dezvoltarea infrastructurii turistice incluse în cadrul portofoliului de proiecte al Planului Strategic Instituțional al Consiliului Județean Maramureș pentru perioada 2021-2024 sunt:

- Construire Aquapark – Mireșu Mare (în solicitare teren);
- Valorificare Valea Vaserului – Mocănița – reabilitare cale ferată îngustă și valorificare cabane silvice;
- Reabilitare Muzeul de Istorie (INP – SF);
- Reabilitare Teatru de Vară – Muzeul Județean de Etnografie și Artă populară (în discuții actualizare DALI).

Alte proiecte de interes sunt reprezentate și de proiectul de Dezvoltare și dotare SALVAMONT (în discuții elaborare SF și DALI), Althera – Construire Centru de Terapii Alternative în județul Maramureș (procedură de PT + Execuție în finalizare), proiectul de Construire piețe tradiționale (parteneriate semnate cu 6 UAT-uri), Reabilitarea Palatului Administrativ (actualizare SF – contract în derulare), Reabilitare Casa Tineretului (SF – cerere de finanțare depusă CNI), Reabilitare clădiri de patrimoniu (Castelul Pribilești) sau proiectul de Extindere și Modernizare Terminal pentru Pasageri la Aeroportul Internațional Maramureș (SF – Cerere în evaluare Jaspers – Ministerul Transporturilor).

Prin implementarea proiectului „Mara Strategy", Planul Strategic Instituțional (PSI) contribuie la susținerea Axei 2 POCA „Administrație publică și sistem judiciar accesibile și transparente" și totodată, facilitează accesarea Fondurilor Structurale și de Investiții Europene (FESI) în perioada 2021-2027 de către Consiliul

Județean Maramureș. Planul Strategic Instituțional va fi actualizat și/sau revizuit în acord cu prevederile Strategiei de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș aferent perioadei 2021-2027 aflată în curs de elaborare în cadrul proiectului implementat de CJ Maramureș.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE CULTURALĂ A MUNICIPIULUI BAIA MARE 2015 – 2030 stabilește 9 obiective majore privind cele 6 tipologii de capital (uman, cultural, economic, patrimonial, simbolic și administrativ), ce permit crearea unui pol cultural, sustenabil, activ și atractiv.

Unele dintre cele mai mari proiecte propuse prin această strategie sunt reprezentate de:

- Centre comunitare culturale în toate cartierele orașului:
  - Șase spații educaționale și culturale versatile cu destinație multiplă;
  - Utilizare gratuită pentru toți cetățenii și vizitatorii;
  - Tele-centre pentru gestionarea și inițierea proiectelor la scară redusă, ca centre de voluntariat, dar și ca spații expoziționale și cadre de desfășurare a evenimentelor alternative.
- Centru pentru Excelență în Management Cultural:
  - Centru de pregătire pentru auditori culturali, centru de pregătire pentru susținere culturală și strângere de fonduri.
- Platformă Multimedia și Spațiu de Creație:
  - Deține un centru de educație vocațională care oferă utilizarea gratuită a spațiilor pentru activități educative susținute de școli și ONG-uri;
  - Include o cameră de proiecție și audiție care poate servi și ca cinematograf alternativ – oferă asistență tehnică și îndrumare pentru proiecte media.
- Centru pentru Asistență și Microfinanțare în Turism:
  - Oferă pregătire pentru ghizi culturali și turistici;
  - Oferă consultanță pentru atragerea finanțărilor pentru investiții turistice de durată și pe termen scurt;
  - Oferă cursuri și pregătire pentru antreprenori, personal și directori.
- Centru pentru Industrii Creative Cuprom:
  - Centru de industrii creative, stagii și intervenții artistice;
  - Incubator și accelerator creativ de afaceri;
  - Include un centru de pregătire care oferă și găzduiește cursuri specializate de pregătire.
- Cardul pentru cultură:
  - Reprezintă un sistem de acces util pentru monitorizarea și evaluarea în timp real a participării publicului la evenimente culturale;
  - Generează raporturi și evaluări detaliate legate de participarea la evenimente culturale pe baza datelor demografice.
- Rețea display-uri culturale:
  - Soluție cu impact minim asupra mediului pentru promovarea evenimentelor culturale într-un mod dinamic.
- Aplicație mobilă privind viața culturală a orașului:
  - Hartă detaliată a locațiilor alături de un calendar al evenimentelor;

- Oferă alerte în timp real pentru evenimente folosind servicii de geolocalizare și personalizarea recomandărilor pe baza alegerilor anterioare.

De asemenea, strategia vizează dezvoltarea unei comunități incluzive, creșterea accesului la cultură și dezvoltarea publicului, creșterea calității produselor culturale, profesionalizarea operatorilor, capitalizarea economică a resurselor creative, conjugarea turismului cultural cu programele culturale, generarea de parteneriate trans-naționale etc.

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A MUNICIPIULUI SIGHETU MARMAȚIEI are la bază 5 obiective generale ce vizează dezvoltarea și regenerarea urbană prin prisma unui management pe termen lung, dar și pe termen scurt. Politicile, planificarea strategică urbană, precum și realizarea programelor și proiectelor urmăresc următoarele principii: dezvoltarea durabilă pentru realizarea unor schimbări majore în ceea ce privește utilizarea resurselor de către cetățeni, întărirea capacității instituționale, evaluarea nevoilor comunităților, protecția mediului, realizarea de programe și proiecte în parteneriat cu sectorul privat și asigurarea publicării informațiilor cu impact în investiții.

La cele menționate anterior se mai adaugă și strategii ce oferă un impact pozitiv asupra mediului înconjurător și asupra turismului precum: **Strategia de Dezvoltare a orașului Borșa 2021-2030**, **Strategia Integrată de Dezvoltare Târgu Lăpuș 2021-2027**, **Strategia de Dezvoltare Durabilă a orașului Tăuții-Măgherăuș**, **Strategia de Dezvoltare Durabilă a orașului Seini 2021-2027**, **Strategia de Dezvoltare Locală Durabilă a orașului Cavnic 2017-2025**, **Strategia de Dezvoltare a orașului Dragomirești 2015-2020, Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a Comunei Groși 2022-2027** sau **Planul de Acțiune pentru Energie Durabilă al Municipiului Baia Mare**.

3.5. PROIECTE ÎN DERULARE

Consiliul Județean Maramureș este implicat constant în inițiative de sprijinire a activităților turistice, fiind demarate constant o serie de proiecte de sprijinire și promovare a activităților turistice din județ. Pe lângă suportul autorităților în evenimente locale sau naționale, cum sunt târgurile, festivalurile sau dezvoltarea sectorului digital în ceea ce privește promovarea județului Maramureș, o serie de alte proiecte cu implicații în turism se află în momentul elaborării prezentei strategii, în derulare.

Un astfel de exemplu este proiectul „**ALTHERA – Alternative Therapies in Maramureș and Ivano – Frankivsk**" – 1HARD/4.1/37, ce a fost aprobat pentru finanțare în cadrul Programului Operațional Comun România-Ucraina 2014-2020 prin Obiectivul tematic 8. Provocări comune în domeniul siguranței și securității, Prioritatea 4.1. Sprijin în dezvoltarea serviciilor de sănătate și acces la sănătate. Perioada de implementare a proiectului este 25.03.2021 – 25.03.2023.

Obiectivul general al proiectului îl constituie îmbunătățirea serviciilor medicale și complementare a terapiilor alternative pentru copiii cu dizabilități din Maramureș și Ivano-Frankivsk. Obiectivul are un impact deosebit social și arhitectural, promovând egalitatea de șanse și protecția mediului înconjurător. În cadrul acestuia va fi realizat un nou centru în Maramureș, care va fi unul dintre cele mai complexe centre de terapii alternative pentru copii cu dizabilități. În cadrul acestuia, terapiile tradiționale precum psihoterapie și diagnostic, ergoterapie, ludoterapie, kinetoterapie, hidroterapie și masaj vor fi completate cu terapii efectuate cu ajutorul animalelor, precum: cai, ponei și câini. [60]

[60] Consiliul Județean Maramureș. Proiecte în curs de implementare – https://www.cjmaramures.ro/dezvoltare/proiecte/proiecte-in-curs-de-implementare/althera-alternative-therapies-in-maramures-and-ivano-frankivsk-1hard-4-1-37

În același context, Consiliul Județean Maramureș, în calitate de partener alături de Universitatea de Științe Aplicate Turku- Finlanda – lider de parteneriat și alți parteneri din Marea Britanie, Spania, Bulgaria și Olanda au fost desemnați câștigători ai proiectului „**REDUCES – Regândirea Dezvoltării Durabile în Regiuni Europene Utilizând Modele de Afaceri ale Economiei Circulare (REthinking Sustainable Development in European Regions by Using Circular Economy Business ModelS)**”, depus spre finanțare în cadrul programului INTERREG EUROPE. [61]

Proiectul REDUCES are printre obiective: formarea unei rețele de regiuni preocupate de economia circulară, care să schimbe bune practici și modele de afaceri specifice economiei circulare, să se evalueze reciproc în acest domeniu. Regiunile partenere vor promova tranziția la o economie circulară în care produsele, materialele și resursele sunt menținute în economie cât mai mult timp posibil, generarea deșeurilor fiind astfel minimizată.

Proiectului REDUCES va promova astfel o rețea de cooperare a regiunilor care se află la diferite niveluri de dezvoltare a Economiei Circulare și au o voință împărtășită puternică în sprijinirea în continuare a afacerilor regiunii lor în tranziția către Economia Circulară. [62]

Un alt proiect foarte important pentru județul Maramureș este și proiectul „**MaraStrategy**”. Scopul proiectului este consolidarea structurii și capacității administrative prin creșterea calității, eficienței și gradului de adresabilitate al actului administrativ la nivelul Consiliului Județean Maramureș prin dezvoltarea planurilor și strategiilor de dezvoltare ale județului, coroborat cu implementarea de măsuri de reducere a birocrației și simplificare pentru cetățeni, în perioada de implementare a proiectului.

Proiectul asigură elaborarea unui set de planuri și strategii la nivel județean coerent și armonizat între componentele fundamentale, esențial pentru dezvoltarea teritorială și sectorială. Astfel, Planul de amenajare a teritoriului județean va fi actualizat și corelat cu direcțiile strategice de dezvoltare teritorială.

Sectorul economic va fi sprijinit prin elaborarea Planului investițional județean, care va permite o mai bună cunoaștere a nevoilor investiționale precum și a cerințelor și a tendințelor de dezvoltare a afacerilor, iar în ceea ce privește turismul, pentru a asigura o fundamentare optimă a deciziilor în baza unor analize și propuneri clare și unitare, se va elabora Strategia sectorială de dezvoltare a turismului județean. La nivelul instituției se va elabora Planul de dezvoltare instituțional care are menirea de a eficientiza activitatea instituției de a furniza serviciile în mod judicios, optim, în condiții de eficiență organizatorică și funcțională.[63]

Proiectul „MaraStrategy”, cod MySMIS 126337, are asigurată finanțare nerambursabilă 100% prin Programul Operațional Capacitate Administrativă, iar Autoritatea de Management este Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice.

În ceea ce privește promovarea și protejarea patrimoniului cultural valoros al județului Maramureș, Consiliul Județean Maramureș depune constant eforturi pentru dezvoltarea unor astfel de proiecte. Un astfel de exemplu este proiectul finalizat „**Circuitul bisericilor de lemn din Transilvania de Nord**”. Proiectul este finanțat prin Programul Operațional Regional 2007-2013, Axa Prioritară 5 – Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului, Domeniul de Intervenție-5.1. Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, precum și crearea / modernizarea infrastructurilor conexe. [64]

---

[61] Consiliul Județean Maramureș. Proiecte în curs de implementare – https://www.cjmaramures.ro/dezvoltare/proiecte/proiecte-in-curs-de-implementare/proiectul-reduces

[62] Proiectul Reduces – https://projects2014-2020.interregeurope.eu/reduces/

[63] Consiliul Județean Maramureș. Proiecte în curs de implementare – https://www.cjmaramures.ro/dezvoltare/proiecte/proiecte-in-curs-de-implementare/marastrategy

[64] Proiectul Circuitul bisericilor de lemn din Transilvania de Nord – http://www.bisericimaramures.eu/#1500144432216-53d37bb7-3a37

Obiectivul general al proiectului îl constituie valorificarea durabilă a potențialului turistic al bisericilor de lemn recunoscute ca valori ale patrimoniului mondial UNESCO și valori ale patrimoniului cultural de importanță națională și universală, prin crearea și îmbunătățirea infrastructurilor conexe respectiv prin includerea acestora într-un circuit turistic cultural-religios, fapt ce va determina o creștere calitativă a ansamblului condițiilor de practicare a acestei forme de turism, cu impact direct atât asupra creșterii atractivității turistice a județului Maramureș cât și asupra consacrării acestuia ca și destinație turistică europeană.

Obiectivele specifice ale proiectului au fost:

- Creșterea gradului de accesibilitate al bisericilor de lemn selectate, respectiv realizarea pentru fiecare locație în parte a următoarelor lucrări:
    - reabilitarea drumurilor de acces din drumul județean sau național principal până în punctul de vizitare din incinta monumentului pe o distanță de maxim un km.
    - realizarea de parcări pentru autoturisme și autocare în proximitatea drumului de acces în incinta obiectivului.

- Dezvoltarea infrastructurii conexe zonei turistice aferente monumentelor istorice, respectiv pentru fiecare locație în parte:
    - construirea unui punct de informare turistică
    - alimentarea cu apă din surse locale individuale sau prin racordarea la sistemul centralizat de alimentare cu apă în cel mai apropiat punct;
    - canalizarea apelor uzate;
    - iluminatul stradal în zona monumentului istoric și a parcării;
    - iluminatul arhitectural și de punere în valoare a obiectivului.

- Consacrarea monumentului istoric ca destinație turistică prin sporirea vizibilității acestuia, respectiv o serie de activități de informare și promovarea a circuitului turistic.

Proiectul „Circuitul bisericilor de lemn din Transilvania de Nord" se dorește a fi un proiect care să ajute la creșterea importanței turismului în regiunea Nord-Vest prin punerea în valoare a simbolurilor de identitate regională reprezentate de monumentele istorice (bisericile din lemn).

Un alt proiect de impact derulat de Consiliul Județean Maramureș este și proiectul „**Moștenire Maramureșeană între Mara și Cosău**". Prin implementarea acestui proiect s-a urmărit creșterea vizibilității zonei Mara-Cosău prin măsuri de promovare specifice în vederea dezvoltării unei identități și a unei imagini turistice a zonei și realizării unei deschideri către piața turistică.

În final, unul dintre cele mai recente proiecte derulate este și cel de evidențiere a patrimoniului cultural material al județului: **Biserici de lemn din Țara Maramureșului. Tururi Virtuale, alături de Biserici de lemn din Țara Chioarului. Tururi Virtuale, Biserici de lemn din Țara Lăpușului. Tururi Virtuale și Biserici de lemn din Zona Codrului. Tururi Virtuale**, care pot fi accesate pe platforma Maramureș – Cultură și Patrimoniu Cultural: https://www.culturamm.ro/.

Proiectul își propune, în acest context, să pună la dispoziția publicului informații actualizate, obținute pe baza celor mai recente cercetări aparținând instituțiilor abilitate. Acesta urmărește să valorifice informațiile din arhive, precum și expertiza unor instituții și organizații cu activitate în domeniul conservării patrimoniului cultural, al arhitecturii, al educației, al dezvoltării durabile și promovării turistice. Prin urmare, alături de CJCPCT Liviu Borlan Maramureș, în proiect au fost implicați nu mai puțin de opt parteneri: Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Muzeul Maramureșean Sighetu

Marmației, Direcția Județeană pentru Cultură Maramureș, Facultatea de Litere Baia Mare, Ordinul Arhitecților din România – Filiala Nord-Vest, Asociația Valea Verde, Asociația Ghizilor de Turism Maramureș și Asociația pentru Promovarea Turismului și Dezvoltare Durabilă Nord-Vest.

Alte proiecte și inițiative desfășurate atât de Consiliul Județean Maramureș, cât și de alți actori, sunt prezentate și detaliate în cadrul Capitolului 4. Analiza stadiului actual de dezvoltare a turismului în Maramureș.

04.

ANALIZA STADIULUI ACTUAL DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

4. ANALIZA STADIULUI ACTUAL DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

4.1. ANALIZA OFERTEI TURISTICE ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

Turismul reprezintă un sector de perspectivă, ce poate contribui la dezvoltarea economică a unui teritoriu prin promovarea identității locale a acestuia și a caracteristicilor sale distinctive, precum și prin gradul de atractivitate pe care îl poate determina. Notorietatea turistică a unei destinații se reflectă prin capacitatea acesteia de a-și optimiza gradul de atractivitate pentru vizitatori, în vederea satisfacerii cerințelor acestora prin servicii de calitate, inovatoare și atractive de turism, dar și pentru a câștiga cote de piață pe pieţele interne și globale, asigurând în același timp că resursele disponibile pentru sprijinirea turismului sunt utilizate eficient și într-un mod durabil.

În același timp, digitalizarea societății moderne a deschis o multitudine de oportunități pentru furnizorii de servicii turistice de a împărtăși informații către o gamă largă de tipuri de turiști. Turismul inteligent sprijină eforturile integrate ale unei destinații de a găsi modalități inovatoare de a colecta și utiliza date derivate din infrastructura fizică, conexiunea socială și sursele organizaționale (atât guvernamentale, cât și neguvernamentale), precum și de la utilizatori, în combinație cu tehnologii avansate pentru dezvoltarea unor servicii și experiențe turistice atractive și adaptate intereselor și comportamentelor diverse de călătorie ale turiștilor.

Dacă în 2019, călătoriile și turismul reprezentau unele dintre cele mai importante sectoare ale economiei mondiale – aproape 10% din PIB-ul global, pentru anul 2020, turismul a cunoscut cea mai dificilă perioadă din istorie, atât pe plan local, cât și internațional. Pandemia de coronavirus a luat prin surprindere pe toată lumea în anul 2020, iar planurile de vacanță și călătorie au fost anulate de restricțiile impuse de autorități și frica instalată.

După 2 ani de pandemie și o serie de restricții impuse călătoriilor, anul 2022 reprezintă anul în care turismul începe să își revină la normal. Cu toate acestea, invazia rusă din Ucraina adaugă presiune incertitudinilor economice existente, împreună cu restricțiile de călătorie legate de COVID-19. Chiar dacă este prea devreme pentru a evalua impactul, căutările și rezervările de călătorii aeriene pe diferite canale au arătat o încetinire în săptămâna de după invazie[65], iar județul Maramureș a fost și el afectat de acest incident.

Despre Maramureș s-a spus adesea că e un tărâm uitat de vreme, cu biserici de lemn și obiceiuri de când lumea.[66] Maramureșul încântă cu peisaje, munți, dealuri și văi în care viața satului a rămas neschimbată, cu o liniște incredibil de adâncă și persistentă. Maramureșul înseamnă natură și cultură, credință și stăruința de a duce mai departe deprinderile și poveștile de la părinți și bunici.

Regiunea Maramureșului este una dintre cele mai întinse depresiuni ale lanțului Carpatic și se întinde dincolo de granițele României, în Ucraina și are o istorie bogată de mii de ani, în secolul XVII Maramureșul fiind dominat de Principatul Transilvaniei, urmând ca din anul 1690 să fie dominat de Imperiul Austriac.

[65] WNWTO. *Tourism enjoys strong start to 2022 while facing new uncertainties*, 25 martie 2022 – https://www.unwto.org/news/tourism-enjoys-strong-start-to-2022-while-facing-new-uncertainties

[66] Visit Maramureș.ro. *12 motive să vizitezi Maramureșul* – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/12-motive-sa-vizitezi-maramuresul

Frumusețea regiunii este dată în principal de bogăția peisajelor oferite de natură. Relieful din regiunea Maramureș este în cea mai mare parte muntos, alături de văi adânci și depresiuni largi, în care specificul zonei este dat de bisericile, porțile și casele din lemn construite de meșterii locului.

4.1.1. RESURSE TURISTICE ANTROPICE (MATERIALE ȘI IMATERIALE) ȘI NATURALE

Maramureșul este cunoscut în toată România și nu numai, pentru frumusețea caselor cu porți înalte pline cu decorațiuni, precum și a bisericilor și mănăstirilor construite din lemn. Județul Maramureș, numit și „tărâmul bisericilor de lemn", adăpostește peste 100 de astfel de edificii, grăitoare pentru bogata moștenire spirituală a acestor locuri. Începând cu anul 1999, opt dintre aceste monumente de arhitectură tradițională au fost incluse pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO – Budești, Desești, Bârsana, Poienile Izei, Ieud, Șurdești, Plopiș și Rogoz.[67] Pe lângă aceste embleme arhitecturale, județul Maramureș se mândrește și cu alte atracții care l-au plasat pe harta patrimoniului mondial. Pădurile virgine de la Strâmbu-Băiuț și Groșii Țibleșului au fost, la rândul lor, incluse într-un sit UNESCO, fiind o expresie a măreției naturii cu care Maramureșul a fost binecuvântat.[68]

Pe lângă aceste atracții și obiective turistice deosebite, județul atrage turiștii și cu alte obiective precum: centrele de ceramică și artizanat de la Săcel și Breb, Cimitirul Vesel Săpânța, Mănăstirile Bârsana și Moisei, unul dintre ultimele trenuri funcționale cu aburi din lume – Mocănița de la Vișeu de Sus, numeroasele pârtii de schi de la Borșa sau Cavnic, faimoasele porți și porturi maramureșene, stațiunile de la Borșa, Ocna Șugatag sau Coștiui, Parcul Național Munții Rodnei, Parcul Natural Munții Maramureșului, pasul Prislop, complexul lacustru glaciar Munții Rodnei, lacul Vinderelu, lacurile sărate din Maramureș, instalațiile tradiționale precum Moara lui Dănilă Mecleș, Vâltoarea lui Gheorghe Opriș, Moara de apă din Ieud, Botiza, Mara, Vadu Izei, precum și alte instalații hidraulice ce formează cel mai complex ansamblu păstrat în Europa, alături de singurele pive pe apă rămase în funcțiune din lume.

Cu toate acestea, conform opiniei actorilor locali, o serie de resurse turistice antropice și naturale sunt în prezent **insuficient valorificate** și ar putea beneficia în viitor de acțiuni de promovare și valorificare mai sporite. Printre acestea se numără: traseele montane turistice din Maramureș, meșteșugurile și tradițiile locale, arhitectura tradițională a locului (gospodării tradiționale din lemn, instalații de tehnică țărănească etc.), pârtiile de schi sau atracții precum Muzeul Județean de Artă, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței, Mocănița, Planetariul Baia Mare, Turnul Ștefan din Baia Mare, centrul istoric al municipiului Sighetu Marmației și Baia Mare, parcurile de distracții, casele memoriale din județ, Muzeul de Etnografie și Artă Populară, Muzeul de Mineralogie Baia Mare, siturile arheologice, lacurile din județ (Lacul glaciar Știol, Lacul Bodi Mogoșa, Lacul de acumulare Firiza etc.), ariile naturale protejate din județul Maramureș, izvoarele de apă minerală din județ, lacurile cu apă sărată, zonele de agrement și zonele cu specific rural.

În același context, se menționează faptul că multe dintre obiectivele turistice incluse pe Listele Patrimoniului Mondial UNESCO sunt puțin valorificate în raport cu importanța lor din punct de vedere cultural-turistic. Dintre cele opt biserici de lemn incluse, doar Biserica „Intrarea Maicii Domnului în Biserică" din Bârsana este vizitată de cei mai puțini turiști, aceasta fiind confundată cu mănăstirea Bârsana (care nu se află în Patrimoniul UNESCO), mult mai accesibilă și vizitată de cei mai mulți turiști.

4.1.1.1. RESURSE TURISTICE ANTROPICE (MATERIALE ȘI IMATERIALE)

Aspectele referitoare la cultură și petrecerea timpului liber reprezintă elemente de plus valoare și un avantaj competitiv nu numai la nivel local, dar și la nivel de regiune, acestea putând fi utilizate pentru a

[67] Ministerul Afacerilor Externe, *UNESCO* – https://www.mae.ro/node/1614#null
[68] Visit Maramureș, *Patrimoniul UNESCO* – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/patrimoniul-unesco

atrage atenția și a spori notorietatea județului. Fie că este vorba despre importante resurse de patrimoniu, fie că se remarcă oportunitățile de loisir din mediul urban și din împrejurimi, toate acestea stau la baza identității județului, având un rol semnificativ în conturarea imaginii de ansamblu a teritoriului.

Dincolo de impactul economic, cultura și în special patrimoniul cultural sunt valoroase și din perspectiva posibilităților de exprimare umană. Astfel, cultura și industriile creative sunt din ce în ce mai utile teritoriilor a căror economie este bazată și pe aceste resurse. De asemenea, cultura poate reprezenta elementul catalizator în jurul căruia se pot cristaliza și dezvolta și alte sectoare ale serviciilor.

Astfel, datorită resurselor sale turistice extrem de bogate și autentice, care cuprind atât obiective de patrimoniu natural, cât și cultural, unice în România, județul Maramureș reprezintă una dintre cele mai frecventate destinații turistice din țară, fiind intens vizitată atât de turiștii autohtoni, cât și de cei străini pentru a petrece aici excursii și vacanțe de neuitat.

CONTEXT ISTORIC

Județul Maramureș dispune de importante resurse de patrimoniu cultural, cu valoare arhitecturală și urbanistică complexă, protejate și recunoscute la nivel local și național, reprezentative pentru dezvoltarea comunităților locale urbane și rurale, pentru dezvoltarea regiunii istorice sub diferite influențe culturale și pentru rolul pe care acest teritoriu l-a avut în evoluția sa.

Din punct de vedere istoric, Maramureșul este foarte vechi, acesta figurând în documente după ce vine în contact cu ungurii, fiind amintit pentru prima dată în 1199. În documentele latine poartă numele de: *Maramorisius*, *Maramurus*, *Maramorosius*, *Maramoros* și *Marmația*, iar în cele grecești, slavone și poloneze: *Maramureș* și *Maramorâș.*[69]

În Maramureș romanii au construit drumuri, au reparat cetățile și au pus în exploatare minele de sare de pe Ronișoara, pentru apărarea cărora au construit o fortăreață, numită *Castellum*,[70] după care satul Coștiui și-a luat numele. În prezent, amintirea originii daco-romane se păstrează încă vie în tradiția poporului maramureșean prin legende și obiceiuri locale care s-au păstrat de-a lungul timpului.

Maramureșul a suferit în decursul veacurilor mai multe modificări. Pentru stabilirea întinderii inițiale documentele din secolele XIV-XV vorbesc despre un Maramureș mare, locuit numai de români și condus de voievozi și cneji independenți, după normele dreptului valah.[...] La începutul secolului al XIV-lea Maramureșul avea ca hotare Carpații Păduroși și Munții Rodnei, Lăpușului, Oașului și Bârjavei, iar pe câmpia Tisei se întindea până la Teceu, de unde începea ținutul locuit de coloniștii germani, aduși de Regele Andrei al III-lea. În 1329 câmpia Tisei până la Crăia este anexată Maramureșului, care în 1385 se transformă în comitat feudal al Ungariei.

În 1454, la cererea nepoților fostului Voievod Seneslau de Ung și la intervenția lui Iancu Huniade, se mai anexează Maramureșului și ținutul superior al văii Bârjava, cu 5 localități și hotarele lor, care formau proprietățile voievodului român de Ung (cf. dr. I. Mihalyi Dipl. M. p. 2, 4, 51, 219). În 1920 Maramureșul din dreapta Tisei a fost cedat Cehoslovaciei, iar în 1939 Ungariei, reducându-se suprafața Maramureșului. Redus la o treime și lipsit de legătură feroviară cu Polonia și cu restul țării, Maramureșul a devenit un județ deficitar și un colț mort din trupul viu al României.[71]

[69] Prof. Dr. Alexandru Filipașcu de Dolha și de Petrova. *Istoria Maramureșului*, București, editura GUTINUL Baia Mare, 1997

[70] Prof. Dr. Alexandru Filipașcu de Dolha și de Petrova. *Istoria Maramureșului*, București, editura GUTINUL Baia Mare, 1997

[71] Prof. Dr. Alexandru Filipașcu de Dolha și de Petrova. *Istoria Maramureșului*, București, editura GUTINUL Baia Mare, 1997

Conform geografului, istoricului și ghidului de turism Teofil Ivanciuc, județul Maramureș de azi este de fapt alcătuit din „adevăratul" Maramureș („Țara Maramureșului" ori Maramureșul „voievodal", „istoric" sau „de dincolo de Deal", cum mai este denumit), mărginit la sud de „Țările" Lăpușului, Chioarului (parte rămasă în județul Sălaj) și Codrului (parțial, restul aflându-se în județele Satu Mare și Sălaj).

COMUNITĂȚILE MINORITARE DIN MARAMUREȘ ȘI PREZENTAREA MULTICONFESIONALĂ A JUDEȚULUI

În momentul elaborării analizei, cele mai recente date disponibile cu privire la structura etnică și confesională a populației județului Maramureș sunt datele de la Recensământul General al Populației și Locuințelor din anul 2011. Astfel, în anul 2011 în județul Maramureș, din totalul populației stabile aproximativ 78,2% au declarat că sunt români, 6,8% au declarat că sunt maghiari, 6,4% au declarat că sunt ucraineni, 2,6% - romi, în timp ce 0,3% erau reprezentați ai altor etnii (germani, italieni, evrei, turci, slovaci etc.). Pentru 5,7% dintre locuitorii județului etnia nu este cunoscută, aceștia nefiind găsiți la reședință de către recenzori în procesul de recenzare. Comparativ cu alte județe din țară, județul Maramureș se bucură de o diversitate etnică deosebită, ceea ce este specific județelor din Transilvania.

Față de recensămintele anterioare, se poate observa o creștere a ponderii populației de etnie romă, de la 1,2% în 1992, la 1,7% în 2002, respectiv la 2,6% în 2011. Acest fenomen este explicat de creșterea demografică a persoanelor de etnie romă și de scăderea numărului de romi care anterior s-au declarat de etnie română sau maghiară, din diverse motive.

FIGURA 8. STRUCTURA ETNICĂ A POPULAȚIEI JUDEȚULUI MARAMUREȘ, ANUL 2011 (%)

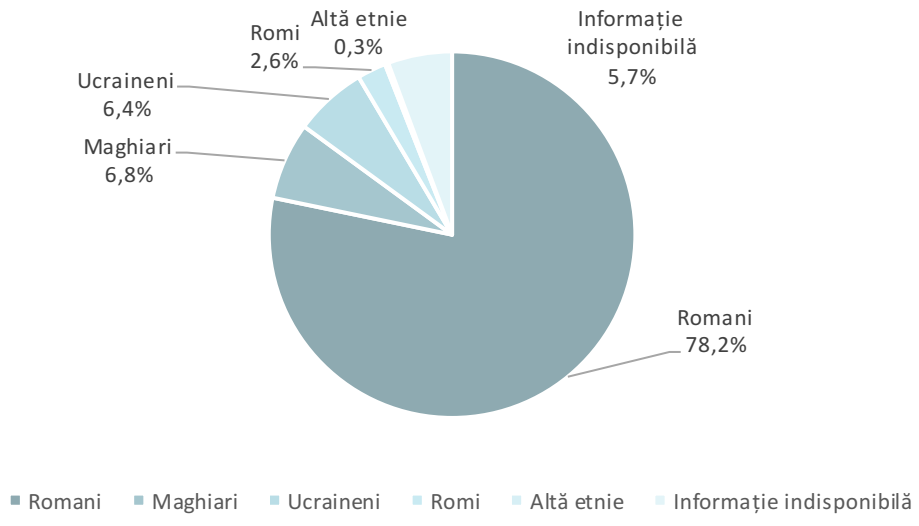

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor RGPL 2011

Pe de altă parte, ponderea populației de etnie maghiară din județ s-a redus de la 10,2% în 1992, la 9,1% în 2002 și la 6,8% în 2011. Această situație este explicată de procesul de îmbătrânire demografică și de migrația internă și externă, reprezentând o situație similară și pentru populația de etnie germană.

Conform RGPL din anul 2011, ponderea populației de etnie ucraineană era de 6,4%. În contextul migrației în masă cauzată de războiul declanșat în februarie 2022, este de așteptat ca ponderea populației de etnie ucraineană din județul Maramureș să fie mult mai ridicată, în special în contextul în care în municipiul Sighetu Marmației există unul dintre cele mai importante puncte de trecere a frontierei între Ucraina și România.

Conform aceleiași surse, **comunitățile de ucraineni** erau destul de compacte, reunind un număr mic de comune din județ unde această etnie era majoritară: Repedea (97,3% din populația totală), Poienile de sub Munte (96,3%), Ruscova (92,9%), Bistra (87,2%), Rona de Sus (86,3%), Remeți (72%) și Bocicoiu Mare (53,7%). În cazul etniei maghiare, aceasta era predominantă doar în două comune – Câmpulung la Tisa – 70,8% din populația totală și Coltău – 55,3% din populația totală.

În elaborarea analizei structurii etnice a populației este necesară și menționea **comunității de evrei** din județul Maramureș, care în prezent numără sub 50 de membri. Totuși, în perioada interbelică, comunitatea evreiască număra peste 40.000 de persoane, (13% din populația totală a județului), concentrate în special în mediul urban (Sighetu Marmației – 38,6% din populația totală a municipiului, Vișeu de Sus – 31,6%, Borșa – 22%, Șomcuta Mare – 11,4%, Baia Mare – 11,1%, Seini – 11%, etc.). Dispariția aproape completă a acestei etnii poate fi explicată de fenomenul de deportări din anii '40 împreună cu fenomenul migrației celor care au supraviețuit.

În același timp, structura confesională a populației județului era și mai diversificată decât structura etnică. Conform datelor recensământului din 2011, 74,7% din populația stabilă a județului se declara de religie ortodoxă, 4,8% romano-catolică, 4,6% greco-catolică, 3,5% penticostală, 3,4% reformată, 1,2% martorii lui Iehova, 0,4% baptistă și alte minorități religioase. De asemenea, pentru 5,9% din populația județului apartenența confesională rămâne necunoscută.

FIGURA 9. STRUCTURA CONFESIONALĂ A POPULAȚIEI JUDEȚULUI MARAMUREȘ, ANUL 2011 (%)

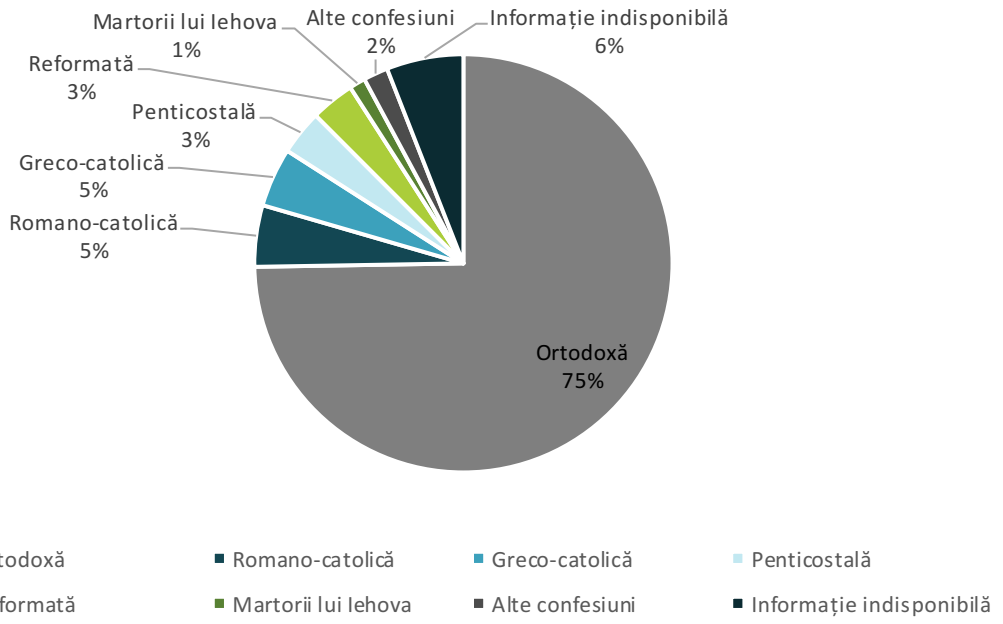

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor RGPL 2011

Diversitatea etnică din trecut a lăsat o amprentă asupra județului, în materie de patrimoniu construit, tradiție, gastronomie etc. Spre exemplu, comunitatea evreiască, care deși în prezent nu mai este la fel de numeroasă, de-a lungul anilor a avut un impact care în prezent poate fi relaționat cu următoarele obiective turistice: Muzeul Evreiesc „Casa Elefant" Vișeu de Sus, Cimitirul Evreiesc Sighetu Marmației, Casa Memorială "Elie Wiesel" din Sighetu Marmației, care este și Muzeul Culturii Evreiești din Maramureș și desigur Marea Nouă Sinagogă din Sighetu Marmației, care a fost construită în anul 2021 și care este una din cele mai mari sinagogi din Europa. Astfel, datorită faptului că în municipiul Sighetu Marmației înainte

de anii '40 locuia o comunitate evreiască destul de numeroasă, în prezent municipiul este atractiv din punct de vedere al turismului istoric, în special pentru comunitatea de evrei.

Mai mult, începând cu anul 2021, Sighetu Marmației, odată cu consacrarea noii Sinagogi, a intrat, cu drepturi depline, pe harta locurilor de pelerinaj sacru hasidic. Peste 420 de evrei din toată lumea au participat la istoricul eveniment, avându-l în frunte pe Aaron Teitelbaum, Marele Rabin al Dinastiei Satmar din New York, continuatoarea de drept a Dinastiei Sighet, cu o tradiție ce merge până pe la anul 1820. [72]

Încă din secolul al XIX-lea, Sighetu a reprezentat un loc de pelerinaj pentru evreii conservatori, care veneau să se roage la mormintele marilor rabini Teitelbaum, cei care au condus destinele hasizilor locului vreme de peste un secol. Toate sinagogile orașului (cu excepția celei Sefarde), în frunte cu Marea Sinagogă – pe locul căreia a fost reconstruită acum Palm Tree Court, au fost incendiate de naziști în 1944 și ulterior demolate.

În aceste circumstanțe, aproape toți evreii maramureșeni supraviețuitori care s-au repatriat s-au strâns în anul 1945 la Sighet, iar în 1946, fostul rabin de Senta (Serbia), Moshe Teitelbaum, sighetean de origine, a preluat conducerea comunității sighetene, până în 1947, când a emigrat în SUA.

Până la consacrarea noii sinagogi, hasizii veniți de pretutindeni se rugau exclusiv în cimitir, ei neacceptând să intre în Sinagoga Sefardă. Noua Sinagogă va servi ca loc de întâlnire și închinare pentru pelerinii hasizi care vor ajunge la Sighet în număr mai mare, aceasta având desemnat și un rabin (primul rabin de Sighet după o întrerupere de 75 de ani. [73]

Una dintre cele mai numeroase minorități etnice din județul Maramureș este și comunitatea de ucraineni. Dezvoltarea acestei comunități poate fi explicată printr-un cumul de factori, precum: factorul istoric, factorul geografic și al proximității granței și factorul geopolitic – declanșarea războiului din februarie 2022. Astfel, deși conform recensământului din 2011, în județ se declaraseră ucraineni circa 6,4%, în prezent se așteaptă ca ponderea acestora să fie mai mare.

Din punct de vedere al sectorului turistic, județul Maramureș este atractiv pentru ucraineni prin prisma bisericilor ortodoxe din județ (în special cele de lemn incluse în patrimoniul UNESCO sau bisericile de lemn declarate monument național, Biserica Ucraineană „Înălțarea Sfintei Cruci") și prin intermediul unor evenimente culturale, precum: Colindele Ucrainene din Repedea, Festivalul de Cântece și Dansuri Ucrainene din Repedea, Festivalul Județean „Obiceiuri de Toamnă la Ucraineni", Alaiul datinilor și obiceiurilor de iarnă ale ucrainenilor din Sighetu Marmației. Tot în Sighetu Marmației se află și Casa Clericală Ucraineană (Sighetu Marmației), monument de importanță deosebită pentru comunitatea de ucraineni din municipiu și județ.

Nu în ultimul rând, comunitatea de maghiari din județul Maramureș reprezenta circa 6,8% din populația județului în anul 2011. Ponderea mare a maghiarilor în totalul populației este o caracteristică des întâlnită în județele din Nord-Vestul României, fiind explicată de factorul istoric și geografic. Impactul pe care îl are populația maghiară poate fi observat în spectrul gastronomic din județ, porturile populare, limbaj și regionalisme, arhitectură etc. La nivel de județ, obiective turistice strâns legate de cultura maghiară sunt: Colecția „Totfalusi Kis Miklos" din Tăuții-Măgherăuș, Casa Maghiară Teleki, Casa Muzeu Dr. Ioan Mihalyi de Apșa, Várvédő Galéria precum și Poarta Maghiară (Poarta de Sud), construită după anul 1500 din Baia Mare, Casa Memorială „Petofi Sandor" Coltău, Castelul „Geza Teleki" din Pribilești și Ansamblul Castelului „Teleki" din Satulung.

[72] Blog Teofil Ivanciuc – https://teofil-ivanciuc.weebly.com/home/a-fost-consacrata-cea-mai-noua-sinagoga-din-europa-palm-tree-court-curtea-curmalului-din-sighet
[73] Blog Teofil Ivanciuc – https://teofil-ivanciuc.weebly.com/home/a-fost-consacrata-cea-mai-noua-sinagoga-din-europa-palm-tree-court-curtea-curmalului-din-sighet

RESURSE CULTURALE

Printre **PRINCIPALELE DOTĂRI CULTURALE** și elemente încă prezente în județul Maramureș, ce constituie totodată și un aport considerabil la resursele turistice, se regăsesc următoarele echipamente majore [74] [75]:

MUZEE | Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Baia Mare, Muzeul Rezistenței Anticomuniste – Memorialul Sighet, Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare, Muzeul de Științe Astronomice Baia Mare, Muzeul Județean de Artă „Centrul Artistic Baia Mare", Muzeul de Icoane și Carte Veche „Episcopul Gavril de Bârsana", Muzeul Maramureșului Sighetu Marmației (are în subordine Secția de Etnografie Bârsana (Muzeu Școlar), Casa Memorială „Ilie Lazăr" Giulești, Casa „Dunca Panțu" Ieud, Casa Memorială „Stan Ioan Pătraș" Săpânța, Casa Memorială „Elie Wiesel" Sighetu Marmației (Muzeul Culturii Evreiești din Maramureș), Casa-Muzeu „Dr. Ioan-Mihaly de Apșa" (Galeriile de Artă), Muzeul Etnografic al Maramureșului și Muzeul Satului Maramureșean), Colecția Muzeală Sătească Lăpuș, Ansamblul Muzeal și Monumental „Vasile Lucaciu" Șișești, Muzeul Satului Șurdești, Muzeul Țărăncii Române Dragomirești, Colecția „Totfalusi Kis Miklos" Tăuții-Măgherăuș, Muzeul „Born și Papp" Cavnic, Muzeul de Etnografie și Istorie Vișeu de Sus, Muzeul „Florean" Baia Mare, Muzeul Satului „Acasă" Tăuții-Măgherăuș, Muzeul Evreiesc „Casa Elefant" Vișeu de Sus sau Colecția Muzeală a Mănăstirii Rohia.

CASE MEMORIALE | Casa Memorială a poetului Ion Șiugariu Tăuții-Măgherăuș, Casa Memorială „Gh. Pop de Băsești" Băsești, Casa Memorială „Petofi Sandor" Coltău, Casa Martirilor de la Moisei, Casa Memorială „Havrelo Clempuș" Valea Vișeului, Casa „Pipaș" Tisa, Casa „Vasile Kazar" Vadu Izei și Colecția Etnografică a familiei Pleș Ieud.

TEATRE | Teatrul Municipal Baia Mare cu secțiile Dramă și Păpuși și Teatrul Ararat.

BIBLIOTECI | Biblioteca Județeană „Petre Dulfu" Baia Mare, Biblioteca Municipală „Laurențiu Ulici" Sighetu Marmației, alături de celelalte biserici orășenești.

CENTRE CULTURALE | Centrul de studiu al nobilimii Maramureșului Vișeu de Sus, Casa Tineretului din Baia Mare precum și dotările locale – 148 de cămine culturale situate în mediul rural, care sunt folosite în interes local în principal pentru oficializarea stării civile, însă, așa cum se întâmplă deja în unele cazuri unde au loc și evenimente tradiționale precum concerte de folclor sau serbări ale zilelor comunelor, acest lucru se poate dezvolta din ce în ce mai mult.

GALERII DE ARTĂ | Casa Maghiară Teleki, Colonia Pictorilor Baia Mare, Galeria de Artă EleoNora, Galeria de Artă „Oliver Thurman"/ Atelierul Memorial Gheza Vida, Galeria de Artă UAP Baia Mare, Galeria de Artă Vassiliev, Galeria Partner, Secția de Istoria Culturii - Memorialistică - Artă - Casa Muzeu Dr. Ioan Mihalyi de Apșa, Várvédő Galéria.

BISERICI DE LEMN UNESCO | Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din Poienile Izei, Biserica de lemn „Intrarea Maicii Domnului în Biserică" din Bârsana, Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului" din Ieud Deal, Biserica de lemn „Sfânta Paraschiva" din Desești, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli" din Șurdești, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din Plopiș, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din Rogoz și Biserica de lemn „Sf. Nicolae" din Budești – Josani.

BISERICI DE LEMN MONUMENT ISTORIC | Absida bisericii de lemn din Șișești, Absida Bisericii de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" din Cufoaia, Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Copalnic, Biserica „Cuvioasa Paraschiva" din Cetățele, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului" a fostei mănăstiri

[74] Portal Maramureș – https://maramures.org/
[75] Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/?locale=ro

„Izvorul Negru” din Moisei, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Călinești Susani, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Cărpiniș, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Lăpuș, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Săcălășeni, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Șieu, Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Botiza, Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Izvoarele, Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Rogoz, Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Sârbi Susani, Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Sat Șugatag, Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Stejera, Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Valea Stejarului, Biserica de lemn din Muzeul Satului Maramureșean Sighetu Marmației, Biserica de lemn „Înălțarea Domnului” din Poienile de sub Munte, Biserica de lemn „Intrarea în Biserică” din Dobricu Lăpușului, Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului” din Călinești Căieni, Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului” din Dealul Corbului, Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului” din Hărnicești, Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului” din Ieud Vale, Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului” din Lăschia, Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului” din Rona de Jos, Biserica de lemn „Nașterea Preacuratei” din Remecioara, Biserica de lemn reformată din Someș-Uileac, Biserica de lemn „Sfânta Ana” din Coruia, Biserica de lemn „Sfânta Maria” din Fântânele, Biserica de lemn „Sfântul Dumitru” din Larga, Biserica de lemn „Sfântul Dumitru” din Răzoare, Biserica de lemn „Sfântul Ilie” din Posta, Biserica de lemn „Sfântul Ilie Proorocul” din Cupșeni, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Bogdan Vodă, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Budești Susani, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Cornești, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Costeni, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Ferești, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Frâncenii Boiului, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Glod, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Săliștea de Sus, Buleni, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Săliștea de Sus, Nistorești, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Sârbi Josani, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Valea Chioarului, Biserica de lemn „Sfinții Apostoli” din Groape, Biserica de lemn „Sfinții Apostoli” din Poiana Botizii, Biserica de lemn „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Costeni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli” din Săpâia, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli” din Ulmeni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli” din Ungureni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli” din Vălenii Șomcutei, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli” din Vărai, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli” din Vima Mică, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Mănăstirea, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Strâmtura, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Arduzel, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Bicaz, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Boiereni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Buteasa, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Buzești, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Codru Butesii, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Culcea, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Culcea, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Cupșeni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Dobricu Lăpușului, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Drăghia, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Dumbrava, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Hoteni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Inău, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Jugăstreni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Libotin, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Orțița, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Peteritea, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Răzoare, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Remetea Chioarului, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Rozavlea, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Stoiceni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Șurdești – „Pe Corni”, Biserica de lemn „Sfinții Împărați” din Aspra, Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Întrerâuri, Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Preluca Veche și Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Coaș.

BISERICI DE ZID | Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Copalnic, Biserica „Cuvioasa Paraschiva” din Cetățile, Biserica „Nașterea Sfintei Maria” din Vălenii Lăpușului, Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul” din Berchez, Biserica „Sf. Nicolae” din Berința, Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Preluca Veche,

Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Coaș, Biserica Hramul Nașterea Maicii Domnului din Arieșu de Câmp, Biserica de zid Adormirea Maicii Domnului din Baia Mare, Biserica de zid „Soborul Sfinților 12 Apostoli” din Baia Mare, Biserica de zid „Sfântul Mucenic Dimitrie” din Baia Mare, Biserica de zid „Nașterea Maicii Domnului” din Baia Mare-Ferneziu, Biserica de zid „Sf. Ana” din Baia Mare-Ferneziu, Biserica de zid „Buna Vestire” din Baia Mare, Biserica de zid „Înălțarea Domnului” din Baia Mare, Biserica de zid „Nașterea Domnului” din Baia Mare, Biserica de zid „Sfântul Apostol Andrei” din Baia Mare, Biserica de z id „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Baia Mare, Biserica de zid „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Baia Mare, Biserica de zid „Sfântul Proroc Ilie” din Baia Mare, Biserica de zid „Sfântul Nicolae” din Baia Mare, Biserica de zid „Pogorârea Sfântului Duh” din Baia Sprie etc.[76]

CASTELE ȘI CETĂȚI | Castelul „Teleki” Coltău, Castelul „Apaffi” Coștiui, Castelul „Geza Teleki” Pribilești, Ansamblul Castelului „Teleki” Satulung, Castelul Blomberg Gârdani și Cetatea Baia Mare.

MONUMENTE ARHITECTURALE | Centrul Istoric al Municipiului Baia Mare, Ansamblul de arhitectură și tehnică populară „Dealul Florilor” Baia Mare, Ansamblul „Turnul Ștefan” Baia Mare, Bastionul Măcelarilor (Turnul de Muniții) – sistemul de fortificații medievale ale orașului, Magazinul „Central” Baia Mare, Centrul Istoric al Orașului Baia Sprie, Primăria Baia Sprie, Stâlpii de piatră ai „Drumului Crucii” Moisei, Centrul Istoric al Orașului Sighetu Marmației, Ansamblul Urban „Piața Libertății” Sighetu Marmației, sediul fostei Bănci Albina Sighetu Marmației, fosta Închisoare Sighet, Centrul Cultural Pastoral „Sf. Iosif Mărturisitorul” (fostul Palat Cultural Sighetu Marmației), fosta clădire a Băncii Naționale Sighetu Marmației, Casa de Lemn „Kazar” Vadu Izei.

Obiectivele turistice de neratat în județul Maramureș sunt prezentate detaliat pe platforma oficială de turism a județului Maramureș – *Visit Maramureș*[77] și oferă turiștilor primele informații necesare pentru a cunoaște o parte din istoria și frumusețea locului, precum și primele direcții de realizare a unui sejur plăcut în județ. Mai mult, oferta culturală a județului Maramureș se face remarcată atât prin valorile cultural-turistice pe care le-a valorificat de-a lungul secolelor, precum și prin tradițiile, obiceiurile, poveștile, legendele, natura spectaculoasă și oamenii locului.

Astfel, oferta culturală a județului este completată de peisajele impresionante ce cuprind munți împăduriți, râuri și pâraie, dealuri verzi, căpițe de fân, pășuni, cascade, izvoare și specii florale excepționale. Vizitatorii Maramureșului se declară îndrăgostiți de maramureșeni, de felul lor de a fi simplu, sincer, de vorbele lor pline de tâlc, de modul în care te poftesc în casă, de pofta lor de joc și horit și de mândria cu care povestesc despre locurile în care s-au născut. Alături de aceștia, viața la țară completează oferta cultural-turistică pe care Maramureșul o oferă celor care îi trec pragul, reprezentând o atracție și o sursă de tihnă pentru turistul obișnuit cu aglomerația și zgomotul citadin.

Tot în acest context, **BISERICILE DE LEMN** nu sunt doar obiective turistice: în fiecare duminică și de sărbători, sătenii, mulți dintre ei îmbrăcați în straie tradiționale, vin aici să se închine. Cu toate acestea, în Maramureșul Istoric, din cele 34 de biserici vechi, doar un număr redus de biseri ci (aproximativ 9) sunt deschise pentru slujbe. Alături de acestea, **PORȚILE DE LEMN** sunt, de când lumea, simbolul satelor maramureșene. Motivele încrustate în stâlpii porților, pe acest hotar simbolic dintre lume și gospodărie, dintre spațiul neutru și cel sacru, au rolul de a proteja casa și familia. În final, **MUZEELE UNICAT** concentrate în jurul municipiilor Baia Mare și Sighetu Marmației, sunt dedicate arhitecturii tradiționale și etnografiei, spunând totul despre casele, meșteșugurile, mobilierul țărănesc, portul, ceramica și alte îndeletniciri ale localnicilor. Alături de acestea, alte muzee și obiective culturale din zonele rurale oferă turiștilor o experiență culturală complexă.

[76] O listă completă a bisericilor de zid poate fi consultată pe site-ul Episcopiei Ortodoxă Română a Maramureșului și Satmarului – https://www.episcopiammsm.ro/

[77] Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/?locale=ro

PATRIMONIUL CULTURAL MATERIAL

Patrimoniul cultural este format din totalitatea bunurilor tangibile și intangibile care reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor naționale, indiferent de regimul de proprietate al acestora. Patrimoniul cultural național este alcătuit din bunuri cu valoare deosebită sau excepțională, istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică, reprezentând mărturii materiale ale evoluției mediului natural și ale relațiilor omului cu acesta, ale potențialului creator uman și ale contribuției românești la civilizația universală. În acest cadru de definire a patrimoniul cultural se remarcă importanța patrimoniului construit atât prin valoarea sa arhitecturală, culturală, istorică și memorială, cât și prin valoarea sa funcțională, aceea de cadru de desfășurare a activităților culturale.

La nivel național, județul Maramureș se încadrează în categoria județelor cu o concentrație foarte mare a patrimoniul construit cu valoare culturală de interes național, în conformitate cu legislația națională în vigoare. Acest patrimoniu construit reprezintă o mărturie a comunităților din această zonă și este ilustrativ pentru arhitectura vernaculară de tip religios din această regiune.

În România, sunt înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO un număr de aproximativ 33 bunuri, grupate în 8 poziții: 6 poziții fac referire la bunuri care aparțin patrimoniului cultural (Bisericile din Moldova – 8 bunuri localizate în județul Suceava; Mănăstirea Hurezu – județul Vâlcea; Situri sătești cu biserici fortificate din Transilvania – 7 în județele Alba, Brașov, Mureș, Sibiu, Harghita; Cetățile Dacice din Munții Orăștie – 6 bunuri localizate în județele Hunedoara, Alba; Centrul istoric Sighișoara – localizat în județul Mureș, Ansamblul de Biserici de lemn din Maramureș – 8 bunuri localizate în județul Maramureș) și două poziții fac referire la bunuri din categoria patrimoniul natural (Delta Dunării din județul Tulcea și situl transnațional / transfrontalier Pădurile virgine și Codrii Seculari din Carpați – un bun alcătuit din 12 locații în județele Brașov, Maramureș, Suceava, Vâlcea, Gorj, Caraș Severin, Mehedinți).[78]

Dintre acestea, 11 bunuri sunt localizate în județul Maramureș: 3 bunuri aparținând patrimoniului natural (Pădurile virgine și Codrii Seculari din Carpați, înscrise în anul 2017) și 8 bunuri aparținând patrimoniului cultural, respectiv Ansamblul de Biserici de lemn din Maramureș, înscris în anul 1999:[79]

Pădurile virgine și Codrii Seculari din Carpați și din alte regiuni ale Europei:

- Nr. 1133bis-047/2017 – Grosii Țibleșului – Izvorul Șurii (210,55 ha și 563,57 ha zona de protecție);
- Nr. 1133bis-048/2017 – Grosii Țibleșului – Preluci (135.82 ha, zona de protecție comună cu situl Codri Seculari Grosii Țibleșului – Izvorul Șurii);
- Nr. 1133bis-050/2017 – Strâmbu-Băiuț (598,14 ha și 713,09 ha zona de protecție).

Ansamblul de Biserici de lemn din Maramureș (nr. 904/1999):

- Biserica Intrarea Maicii Domnului in Biserică, sat Bârsana, comuna Bârsana;
- Biserica Sf. Nicolae, sat Budești, comuna Budești;
- Biserica Sf. Paraschiva, sat Desești, comuna Desești;
- Biserica Nașterea Maicii Domnului, sat Ieud, comuna Ieud;
- Biserica Sf. Arhangheli, sat Plopiș, comuna Șisești;

[78] SIDU Târgu Lăpuș 2021-2027
[79] Institutul Național al Patrimoniului – https://patrimoniu.ro/monumente-istorice/lista-patrimoniului-mondial-unesco

- Biserica Sf. Paraschiva, sat Poienile Izei, comuna Poienile Izei;
- Biserica Sf. Arhangheli, sat Rogoz, oraș Târgu Lăpuș;
- Biserica Sf. Arhangheli, sat Șurdești, comuna Șisești.

Cele 8 biserici de lemn din județul Maramureș au fost înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO pe baza criteriului (iv) care exprimă valoarea universală excepțională: „bisericile de lemn din Maramureș sunt exemple excepționale ale arhitecturii vernaculare religioase în lemn, care a rezultat din schimburile între tradițiile religioase ortodoxe și influențele gotice, într-o interpretare specific vernaculară a tradițiilor construirii în lemn, arătând un nivel artistic înalt și maturitate a deprinderilor meșteșugurilor construirii”.[80]

Poziția Codrilor Seculari din Carpați reunește cele mai importante și bine conservate păduri de fag din întreg arealul natural al speciei și ilustrează procesul ecologic, aflat în plină desfășurare de extindere a distribuției fagului pe continentul european.

Componenta Codrii seculari Groșii Țibleșului este alcătuită din Izvorul Șurii (210,5 ha) și Preluci (135,8 ha), ambele fiind incluse într-o zonă tampon comună de 563,6 ha. Componenta este constituită din arborete cu vârste diferite, a căror compoziție este dominată de fag, alături de care mai apare bradul sau paltinul de munte. Arboretele sunt integral regenerate natural, dinamica dezvoltării acestora fiind influențată exclusiv de factori naturali. Trupurile de pădure prezintă frecvent arbori seculari și lemn mort în diferite stadii de descompunere, iar intervenția umană nu a afectat în vreun fel procesele naturale.

Componenta Pădurile virgine de la Strâmbu-Băiuț totalizează 598,1 ha, fiind inclusă într-o zonă tampon de 713,1 ha. Aceasta cuprinde cele mai bine conservate arborete de fag și de amestec de fag-brad, care împreună cu componenta Groșii Țibleșului aparțin unor trupuri de pădure din partea nordică a Carpaților Orientali ce reprezintă un culoar de expansiune al fagului în Munții Carpați după ultima glaciațiune. Pădurea prezintă un nivel ridicat de naturalitate, fără intervenții antropice privind extracțiile de material lemnos și suficient de extinsă pentru a menține integritatea proceselor ecologice.[81]

ZONE PROTEJATE DE INTERES NAȚIONAL | În conformitate cu Legea nr. 5/2000 (*actualizată*), zonele protejate sunt zonele naturale sau construite, delimitate geografic și/sau topografic, care cuprind valori de patrimoniu natural și/sau cultural și sunt declarate ca atare pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare a valorilor de patrimoniu.[82]

La nivelul județului Maramureș au fost identificate 21 de obiective declarate valori ale patrimoniului construit de interes național. Dintre acestea, 18 sunt incluse în categoria monumente și ansambluri de arhitectură, iar 3 obiective sunt incluse în categoria monumente și situri arheologice.

TABEL 5. ZONE PROTEJATE PRIN LEGEA NR. 5/2000 – VALORI ALE PATRIMONIULUI CONSTRUIT DE INTERES NAȚIONAL DE LA NIVELUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ

NR. LEGE	CATEGORIE	TIP/ SUBCATEGORIE	DENUMIRE	LOCALITATE
a) 26.	Monumente și ansambluri de arhitectură	Cetăți	Cetatea Chioarului	Comuna Remetea Chioarului, satul Berchez

[80] UNESCO – https://whc.unesco.org/en/list/904
[81] SIDU Târgu Lăpuș 2021-2027
[82] Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a III-a – zone protejate – http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/21860

NR. LEGE	CATEGORIE	TIP/ SUBCATEGORIE	DENUMIRE	LOCALITATE
h)35.	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Sfântul Nicolae	Comuna Bogdan Vodă, satul Bogdan Vodă
h)36	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Sfântul Nicolae	Comuna Budești, satul Budești
h)37	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Nașterea Maicii Domnului	Comuna Călinești, satul Călinești
h)38	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Nașterea Maicii Domnului	Comuna Ieud, satul Ieud
h)39	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Nașterea Maicii Domnului („din deal”)	Comuna Ieud, satul Ieud
h)40	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Sfânta Paraschiva	Comuna Poienile Izei, satul Poienile Izei
h)41	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Sfinții Arhangheli	Comuna Șișești, satul Plopiș
h)42	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Sfinții Arhangheli	Comuna Șișești, satul Șurdești
h)43	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Sfinții Arhangheli	Comuna Remetea Chioarului, satul Remetea Chioarului
h)44	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Sfinții Arhangheli	Orașul Târgu Lăpuș, satul Rogoz
h)45	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Sfinții Arhangheli	Comuna Rozavlea, satul Rozavlea
h)46	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Cuvioasa Paraschiva	Comuna Ocna Șugatag, satul Sat-Șugatag
h)47	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Adormirea Maicii Domnului	Comuna Săcălășeni, satul Săcălășeni
h)48	Monumente și ansambluri de arhitectură	Biserici de lemn	Biserica Sfântul Nicolae	Comuna Bârsana, satul Bârsana
i)4.	Monumente și ansambluri de arhitectură	Muzee etnografice în aer liber	Muzeul Etnografic al Maramureșului	Municipiul Sighetu Marmației
m)8.	Monumente și ansambluri de arhitectură	Monumente de arhitectură populară (locuințe sătești)	Casa de lemn Deac Vasile Moșu	Comuna Bogdan Vodă, satul Bogdan Vodă

NR. LEGE	CATEGORIE	TIP/ SUBCATEGORIE	DENUMIRE	LOCALITATE
m)9.	Monumente și ansambluri de arhitectură	Monumente de arhitectură populară (locuințe sătești)	Casa de lemn Iurca	Comuna Deseşti, satul Hărnicești
c)3.	Monumente și situri arheologice	Așezări și necropole din epoca bronzului	Necropole tumulare epoca bronzului final – grupul Lăpuș	Comuna Lăpuș, satul Lăpuș
c)4.	Monumente și situri arheologice	Așezări și necropole din epoca bronzului	Așezare eponimă a culturii Suciu de Sus (bronz final) și așezări aparținând culturii Suciu de Sus	Comuna Suciu de Sus,
j)9.	Monumente și situri arheologice	Monumentele medievale identificate pe baza cercetărilor arheologice	Fundațiile bisericii cneziale	Comuna Giulești, satul Giulești

Sursa: LEGE nr. 5 din 6 martie 2000 (*actualizată*)

Este important de menționat faptul că valorile de patrimoniu cultural de interes național de pe teritoriul județului Maramureș includ tipologii variate de construcții, monumente și ansambluri:

- 1 construcție reprezentativă pentru arhitectura de apărare – Cetatea Chioarului, așezată la marginea Maramureșului, a fost timp de secole la rând nucleul economic și de siguranță al zonei.
- 14 biserici de lemn reprezentative pentru comunitățile din această zonă – amplasate în comunele Bârsana, Ocna Șugatag, Săcălășeni, Rozavlea, Remetea Chioarului, Șișești, Poienile Izei, Ieud, Călinești, Budești, Bogdan Vodă sau orașul Târgu Lăpuș.
- 2 locuințe populare reprezentative pentru comunitatea sătească din această zonă – casa de lemn Deac Vasile Moșu din comun Bogdan Vodă și casa de lemn Iurca din comuna Deseşti.
- 1 muzeu etnografic în aer liber – Muzeul Etnografic al Maramureșului expune unelte și instalații legate de principalele meșteșuguri tradiționale (unelte agricole, unelte legate de arta țesutului, cergi, icoane, măști, ceramică, elemente de arhitectură), însă oferă vizitatorilor, prin secția etnografică în aer liber, ocazia să sesizeze adevărata esență a arhitecturii populare a Țării Maramureșului de-a lungul secolelor.
- 2 așezări și necropole din epoca bronzului, reprezentative pentru dezvoltarea zonei – necropole tumulare din epoca bronzului final la Lăpuș și o așezare eponima a culturii Suciu de Sus, ce își datorează celebritatea mai ales ceramicii sale deosebite, bogat decorate cu motive spiralo-geometrice, realizate în tehnica combinată a exciziei și inciziei.

- 1 monument medieval identificat pe baza cercetărilor arheologice.[83]

FIGURA 10. ZONE PROTEJATE PRIN LEGEA NR. 5/2000 – VALORI ALE PATRIMONIULUI CONSTRUIT DE INTERES NAȚIONAL DE LA NIVELUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ

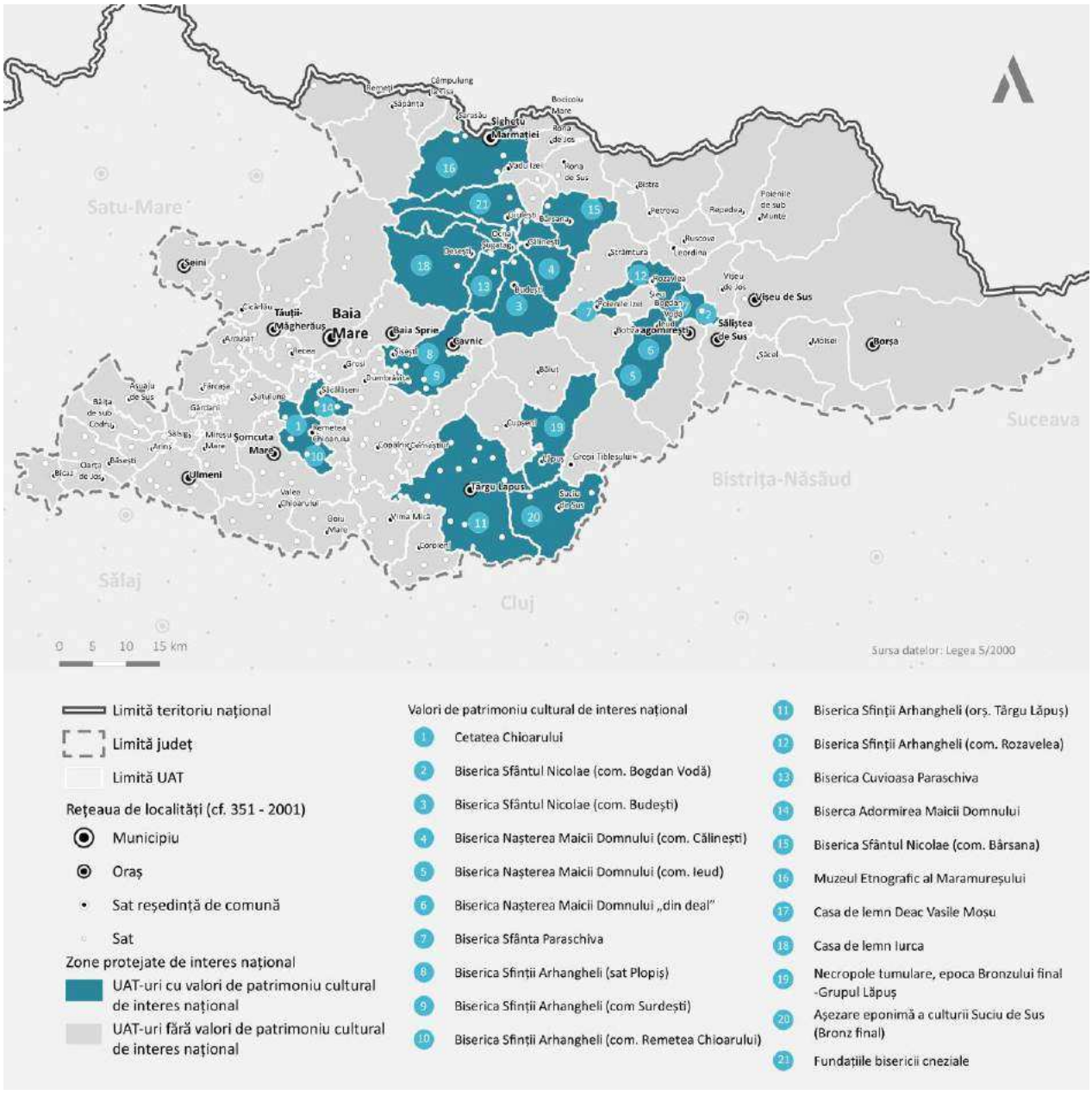

Sursa: LEGE nr. 5 din 6 martie 2000 (*actualizată*)

Din această listă de monumente istorice cu valoare excepțională se remarcă bisericile de lemn, recunoscute prin tehnica îmbinărilor din lemn și a realizării învelitorilor din șindrilă, prin motivele ornamentale vizibile pe suprafața portalurilor și ancadramentelor, ce se susțin pe stâlpi zvelți, simbolizând elemente de natură vegetală, animală și geometrică realizate prin dăltuire sau crestare. Bisericile sunt înguste, dar înalte, cu

[83] Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a III-a – zone protejate – http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/21860

turle suple și lungi la capătul vestic al clădirii, fiind expresia particulară și locală a peisajului cultural al acestei zone din nordul României.

PATRIMONIUL CONSTRUIT DE IMPORTANȚĂ NAȚIONALĂ ȘI LOCALĂ | Monumentele istorice, în conformitate cu legislația în vigoare, sunt bunuri imobile, construcții și terenuri situate pe teritoriul României, semnificative pentru istoria, cultura și civilizația națională și universală. Monumentele istorice, alături de elementele de patrimoniul mobil și imaterial fac parte integrantă din patrimoniul cultural național.[84]

La nivelul județului Maramureș sunt localizate un număr de 610 monumente istorice de importanță națională și locală, înscrise în Lista Monumentelor Istorice 2015, distribuite pe teritoriul a 65 de UAT-uri, din totalul de 76 de UAT-uri existente în județ. Se remarcă o concentrare mai mare a monumentelor istorice în zonele urbane din județ, precum municipiul Sighetu Marmației (cu 99 de monumente istorice), urmat de municipiul Baia Mare (cu 73 de monumente istorice), orașul Vișeu de Sus (cu 36 de monumente istorice) și orașul Seini (cu 35 de monumente istorice).

FIGURA 11. DISTRIBUȚIA PE CATEGORII A MONUMENTELOR ISTORICE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, 2015

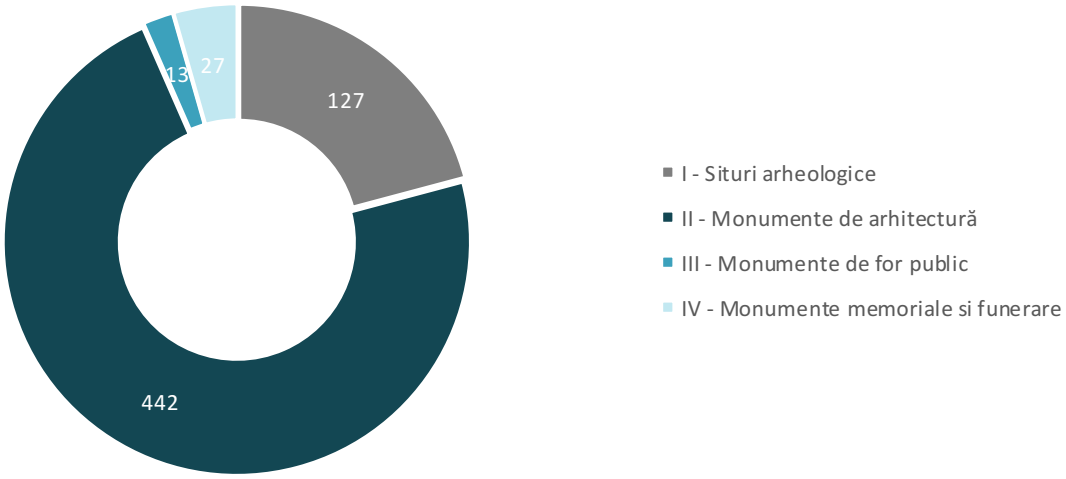

Sursa: Lista Monumentelor Istorice 2015

Monumentele istorice din județul Maramureș, 181 monumente de importanță națională sau universală (categoria A) și 429 de importanță locală (categoria B), sunt distribuite în cele 4 categorii astfel: 127 situri arheologice (I), 442 monumente de arhitectură (II), 13 monumente de for public (III) și 27 de monumente memoriale și funerare (IV). Se remarcă un procent ridicat de monumente de arhitectură, în special locuințe urbane, case sătești, regăsite cu precădere în mediul urban, dar și rural, castele construite în secolele XV-XVIII sau XIX, dar și renumitele biserici de lemn construite încă din secolul al XVII-lea, distribuite pe întreg teritoriul județului și care prezintă diferite particularități arhitecturale în funcție de regiune și de epoca din care datează.

Bisericile tipic maramureșene au turn înalt, robust și acoperiș masiv, fiind destul de mici la interior și întunecoase. În mod tradițional sunt decorate la interior de pictori naivi, reprezentanți ai comunității locale a vremii. Din totalul celor circa 100 de biserici de lemn din județul Maramureș, 8 sunt incluse în Lista

[84] Legea nr. 422 / 2001, privind protejarea monumentelor istorice, republicată – http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/29761

Patrimoniului Mondial UNESCO (Budești, Desești, Bârsana, Poienile Izei, Ieud, Șurdești, Plopiș și Rogoz) din Țara Maramureșului, Chioarului și Lăpușului și reprezintă expresia arhitecturală a particularității peisajului cultural local.

Autenticitatea acestor biserici este legată de combinarea inovativă a elementelor de arhitectură răsăritene (planul tipic bizantin) și apusene (elementele gotice), în care lemnul de brad și de stejar folosit de meșteri populari este acoperit cu picturi ce înfățișează scene din Biblie.[85] Prezența acestor biserici de lemn, subliniază astfel importanța pe care arhitectura vernaculară a comunităților de români a avut-o în dezvoltarea culturală a acestei regiuni și faptul că arhitectura bisericească din lemn este recunoscută ca fiind un element de identitate națională.

Aceste categorii de construcții dețin un semnificativ potențial de susținere a unor activități culturale și turistice la nivel județean, au oportunitatea de a fi incluse în trasee turistice culturale la nivel regional și național și contribuie la conturarea unei identități locale unice care diferențiază județul Maramureș și infrastructura turistică de care acesta dispune, de alte județe din regiune.

FIGURA 12. DISTRIBUȚIA PE UAT-URI A NUMĂRULUI TOTAL DE MONUMENTE ISTORICE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ

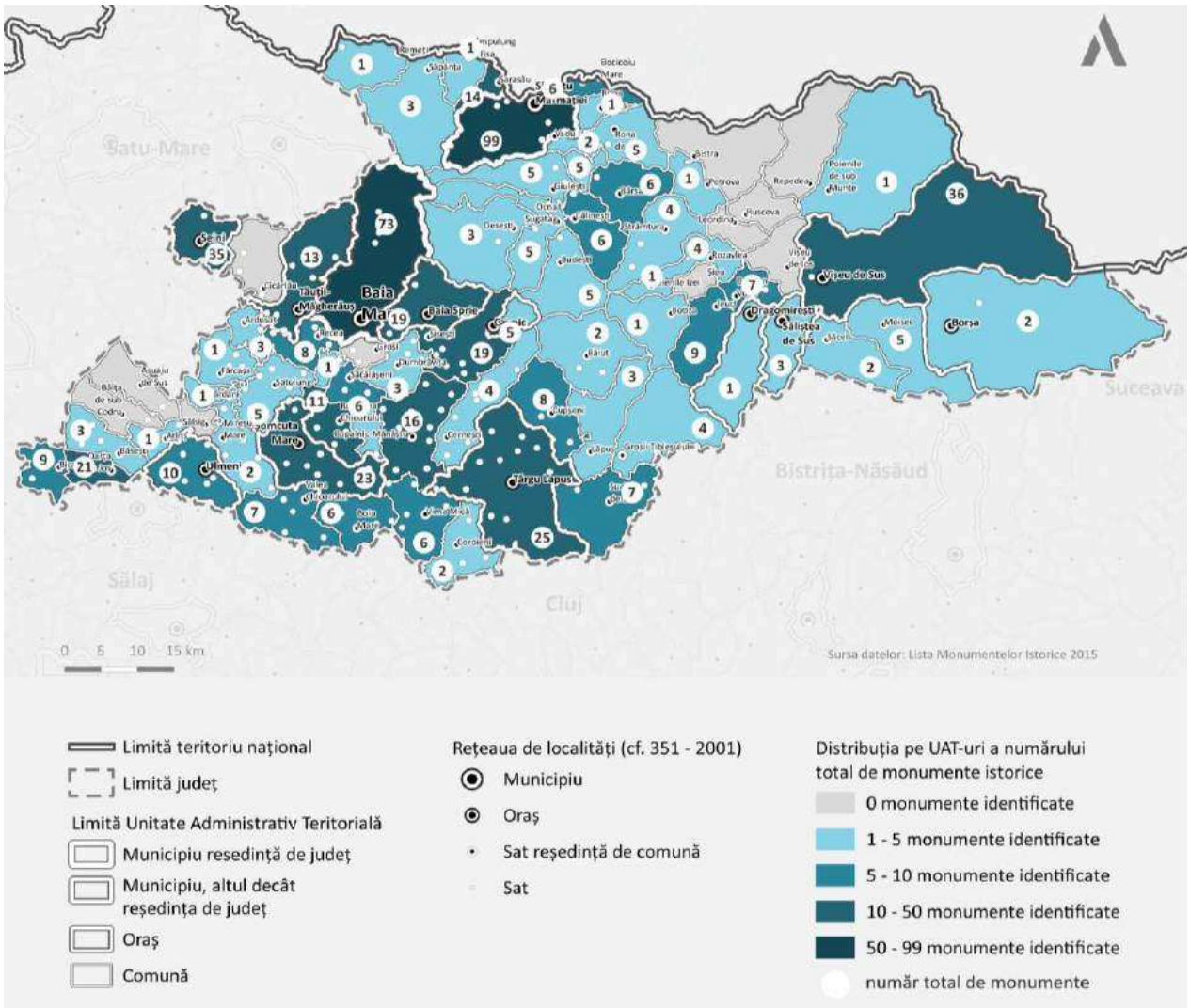

[85] Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027

Sursa: Lista Monumentelor Istorice 2015

În același timp, se remarcă numărul mare de situri arheologice, reprezentând circa 21% din totalitatea monumentelor istorice de pe teritoriul județului Maramureș. Din cele 127 de situri arheologice identificate, 22 fac parte din categoria A: așezările din Epoca Bronzului din Bicaz, Bogdan Vodă, Lăpuș, Oarța de Sus, Suciu de Sus, Cetatea Chioarului – sec al XIII-XVIII-lea, Mănăstirea Cuhea Bogdan Vodă – sec al XIII-XIV-lea, Ruinele Bisericii Cneziale Giulești – sec al XIV-lea, Situl Arheologic Zăpodie-Sarasău – sec al IX-XIII-lea sau Așezarea fortificată Sighetu Marmației – Cultura Gava.

Este de menționat faptul că unele dintre acestea se află în stare foarte proastă de conservare, cum este cazul Cetății Chioarului. Autoritățile locale din Remetea Chioarului au început demersuri de intabulare a terenului pe care se afla ruinele Cetății, dorindu-se realizarea unui circuit turistic în jurul acestui monument arheologic de importanță națională.

În prezent, siturile arheologice de pe teritoriul județului Maramureș sunt insuficient valorificate, existând potențialul continuării cercetărilor arheologice și realizării unor muzee arheologice, cum sunt cele aferente siturilor arheologice „La Obreja" din satul Dămăcușeni și Eghereș din orașul Târgu Lăpuș. Alte situri arheologice cu potențial de valorificare sunt: Necropola supraterană, tumulară (aproximativ 40 de movile vizibile) de la Bicaz, Necropola supraterană, tumulară (movile vizibile), de la Lăpuș, Ruinele Cetăților Medievale de la Seini și Oncești, Grădina lui Cârlig/reședința voievodală – Bogdan Vodă, Fortificația de pe Valea Borcutului – Baia Mare, Zona ,,La Mănăstire" – Bogdan Vodă etc.[86]

În martie 2022, Consiliul Județean Maramureș a elaborat „Studiul de fundamentare pentru identificarea resursei culturale atașate sitului cu urme materiale ale Primului Război Mondial în vederea clasării în Lista Monumentelor Istorice", respectiv Pasul Prislop, în categoria s-sit, II-arhitectură, grupa valorică A. Amplasamentul cercetat se află în extremitatea estică a județul Maramureș, la o altitudine de peste 1400 m. Situl cercetat are o valoare deosebită atât din perspectiva cadrului natural, cât și a vestigiilor pe care le conservă.

Clasarea Pasului Prislop ca peisaj istoric de conflict se realizează conform legislației din domeniul protejării patrimoniului imobil, mai precis legea 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice și Ordinul Ministrului Culturii 2260/2008 privind aprobarea normelor metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice.

PATRIMONIUL CONSTRUIT DIN MEDIUL URBAN ȘI RURAL | În ceea ce privește mediul urban al județului Maramureș, în municipiile Baia Mare, Sighetu Marmației și orașele Baia Sprie, Borșa, Cavnic, Dragomirești, Săliștea de Sus, Seini, Șomcuta Mare, Târgu Lăpuș, Tăuții-Măgherăuș, Ulmeni și Vișeu de Sus, sunt amplasate 344 de monumente istorice (din numărul total de 610 monumente istorice), reprezentând peste jumătate din numărul total de monumente în județ, fiind prezente în special monumente de arhitectură civilă, așezări fortificate sau monumente de for public.

Dintre cele menționate anterior, municipiul Sighetu Marmației deține cele mai multe monumente istorice, 99 la număr, urmat de municipiul Baia Mare cu 73 de monumente istorice, orașul Vișeu de Sus cu 36 de monumente istorice și orașul Seini cu 35 de monumente istorice. Cel mai mic număr de monumente istorice se regăsește la nivelul orașului Dragomirești, acesta având un singur monument istoric de grupa B, urmat de orașul Borșa cu 2 monumente istorice înregistrate și orașul Săliștea de Sus cu 3 monumente istorice înregistrate.

Spre deosebire de mediul urban, mediu rural deține un total de 266 de monumente istorice, reprezentând puțin sub jumătate din numărul total de monumente din județ, fiind prezente atât monumente de

[86] Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027

arhitectură, cât și foarte multe așezări fortificate sau centre istorice. În acest sens, cele mai multe monumente sunt deținute de comune precum: Oarța de Jos (21 de monumente dintre care 20 sunt situri arheologice și 1 singur din categoria monumente de arhitectură), urmată de comuna Șișești (19 monumente în total dintre care 14 din categoria monumente de arhitectură și 5 monumente memoriale), comuna Copalnic-Mănăștur (cu 16 monumente dintre care 6 situri arheologice, 9 monumente de arhitectură și 1 monument memorial) și în final comuna Remetea Chioarului (11 monumente din care 1 sit arheologic și 10 monumente de arhitectură).

Deși patrimoniul construit protejat prezintă un rol important în crearea identității culturale a localităților, acesta nu este un factor determinant în stabilirea importanței culturale sau a atractivității turistice a unei localități la nivel național sau internațional. Alături de aceste resurse culturale, o serie de alte elemente favorabile ajută la creșterea atractivității turistice a unei localități – aici putem adăuga pe lângă toate elementele ce țin de patrimoniul construit și elemente ce țin de patrimoniul natural, patrimoniul imaterial, infrastructura specific turistică și cea tehnică.

La nivelul mediului urban din județul Maramureș, se observă diferite categorii de clădiri și construcții reprezentative cu valoare arhitecturală, culturală și istorică, în special cele de tipul bisericilor de lemn, care reflectă complexitatea patrimoniului cultural, preocupările culturale ale comunităților locale, structura socială și evoluția istorică a acestor comunități precum și modul în care cultura locală a incorporat influențele curentelor arhitecturale și culturale existente la nivel regional și național.

Ansambluri urbane și centre istorice:

La nivelul județului Maramureș, unele dintre cele mai emblematice și cunoscute ansambluri urbane sunt centrele istorice de la nivelul municipiului Baia Mare (Orașul medieval Rivulus Dominarum), alături de sistemul de fortificații medievale ale orașului ce cuprinde Bastionul Măcelarilor (Turnul de Muniții), zidul de apărare al cetății Baia Mare (fragment) – sistemul de fortificații medievale ale orașului, Centrul istoric al orașului Baia Sprie, Ansamblul de locuințe de mineri din Baia Sprie, Ansamblul de locuințe și administrația minei Cavnic (Cartier Handal), Centrul istoric al orașului Sighetu Marmației, Ansamblul urban „Cămara Sării” (din Sighetu Marmației), precum și Ansamblul urban Piața Libertății (din Sighetu Marmației).

Centrul istoric din Baia Mare este unul dintre cele mai frumoase locuri ale orașului, în care se găsesc multe dintre obiectivele istorice ale localității maramureșene. Orașul a fost atestat pentru prima dată în anul 1329, însă săpăturile arheologice au scos la iveală faptul că au existat așezări încă din epoca paleoliticului superior. În prezent centrul istoric al municipiului Baia Mare (Orașul medieval Rivulus Dominarum), alături de un bogat fond construit emblematic, recunoscut la nivel național, beneficiază de o infrastructura de spații publice pietonale și spații verzi adaptate necesităților de utilizare ale comunității locale și turistice reprezentând un bun suport pentru o viață urbană activă și atractivă, fapt ce contribuie la creșterea potențialului cultural al municipiului și gradului de atractivitate pentru turiști.

Din sistemul de fortificații ale orașului, astăzi poate fi văzut și vizitat Turnul Măcelarilor, ridicat în jurul anului 1500, cunoscut și sub numele de Bastionul de Muniții, deoarece în încăperea boltită aflată la primul nivel s-a depozitat, într-o anumită perioadă, muniția necesară pentru apărare. Accesul în interiorul orașului se realiza prin mai multe porți de intrare, cele mai importante fiind: Poarta Maghiară (Poarta de Sud), construită după anul 1500, în zona Pieței Izvoarelor de azi, respectiv Poarta Podului (Poarta de Nord), localizată la capătul străzii Podul Viilor. Acestora li se adăugau o poartă situată în est, pe actuala stradă Vasile Lucaciu și una înspre vest, în zona actualului Colegiu Național „Gheorghe Șincai”. Hotarele orașului

se întindeau, conform diplomei de la 1347, confirmată inclusiv de regele Matia la 1476, dincolo de sistemul de apărare amintit, cuprinzând domeniul orașului.[87]

Municipiul Baia Mare, dispune de un număr relativ ridicat de monumente istorice în comparație cu celelalte centre urbane din județ, cele mai multe fiind concentrate în zona centrului istoric. Locuințele din centrul municipiului Baia Mare formează un ansamblu care reflectă modul de viață și ocupațiile cetățenilor orașului de-a lungul timpului, în timp ce numeroasele clădiri de învățământ (Claustrul mănăstirii Minoriților, azi internat școlar, Școala confesională, azi Școala ajutătoare nr. 1), religioase (Biserica „Sf. Anton", Fostul palat episcopal, azi Întreprinderea de tricotaje, Biserica „Adormirea Maicii Domnului", Palatul Episcopiei Greco – Catolice, Biserica Luterană etc.) și culturale (Monetăria, azi Muzeul Județean de Istorie, Oficiul Salinelor, azi Muzeul de Artă, Ansamblul „Turnul Ștefan", Ansamblul de arhitectură și tehnică populară „Dealul florilor", Secție a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș etc.) reflectă rolul administrativ, economic și religios pe care municipiul Baia Mare l-a deținut de-a lungul timpului, în special în calitatea sa de centru administrativ al regiunii istorice a Maramureșului.

Arealul centrului istoric a beneficiat în ultimii ani de importante operațiuni de reabilitare și revitalizare urbană, reprezentând un exemplu de bune practici la nivel național. Nucleul zonei istorice e reprezentat de ansamblul format de trei piețe, Piața Libertății, Piața Cetății și Piața Păcii. Proiectul „Centrul de Afaceri Milennium III Baia Mare", finalizat la sfârșitul anului 2004, a făcut parte dintr-un program mai amplu al Primăriei Baia Mare de reabilitare a orașului istoric, program demarat în anul 1999 când a fost organizat un concurs de idei al cărui scop era selecția unei echipe care să întocmească planul urbanistic zona l.

Continuarea operațiunii de reabilitare urbană în zona istorică a fost reluată în anul 2012 când Primăria Municipiului Baia Mare a inițiat toate demersurile pentru includerea proiectului de consolidare, conservare și punere în valoare a Pieței Cetății și a Turnului Ștefan, embleme ale municipiului Baia Mare. Scopul proiectului a fost cel de a readuce în memoria orașului cel mai important edificiu ecleziastic – Biserica Sf. Ștefan – legat de perioada de naștere a localității Rivulus Dominarum și transformarea Pieței Cetății într-un spațiu urban cu destinație preponderent culturală.[88]

Astăzi, Centrul istoric din Baia Mare este compus din mai mult de 20 de clădiri medievale și dintr-un complex arhitectural, declarat monument istoric. Piața publică a devenit zonă pietonală, astfel că reprezintă un adevărat spațiu expozițional în aer liber. De asemenea, terenurile din jurul pieței au fost parcelate astfel încât să semene cu orașele secolelor XIV-XV din Europa Centrală. Printre cele mai reprezentative clădiri din Centrul istoric din Baia Mare se numără: Vechiul han Vulturul Negru, Casa Lendvay, Casa Iancu de Hunedoara sau Casa Elisabeta sau Localul Monetăriei Imperiale.

Alături de Baia Mare, municipiul Sighetu Marmației a jucat un rol foarte important pentru Mara mureșul istoric, fiind centrul economic și cultural al regiunii. Orașul Sighetu Marmației (numit în trecut și Sighetu Maramureșului) este atestat documentar în anul 1326 și ca oraș în anul 1352 – fiind prima Capitală a Maramureșului timp de 6 „veacuri", orașul fiind astăzi cunoscut drept Capitala simbolică a Maramureșului Istoric.

Centrul istoric Sighetu Marmației s-a dezvoltat în secolele XVIII-XIX, când au fost construite multe dintre clădirile ce pot fi văzute astăzi. Declarate monumente istorice, acestea au fost ridicate pentru a fi folosite de instituțiile administrative. Cele mai importante clădiri care pot fi admirate și astăzi în oraș sunt: clădirea în care se află sediul Prefecturii Maramureșului istoric (combinație de stiluri eclectic, baroc și ne oclasic), Clădirea Școlii Generale Nr.2 din Centrul istoric Sighetu Marmației (este cel mai reprezentativ exemplu al stilului secession din oraș), Centrul Cultural Pastoral „Sf. Iosif Mărturisitorul" (care găzduiește expoziții de

[87] Portal Primăria Municipiului Baia Mare – https://www.baiamare.ro/ro/Descopera-Baia-Mare/Orasul-Baia-Mare/Istoria-orasului/Istoria-orasului/

[88] Revista zeppelin – https://e-zeppelin.ro/reabilitare-cu-multa-grija-9-optiune-piata-cetatii-baia-mare/

artă religioasă și laică), Clădirea Muzeului Maramureșului, Fostul sediu al Băncii Naționale Române, Casa cu cariatide sau Sediul Primăriei Sighetu Marmației.

Arhitectura civilă destinată instituțiilor publice, administrative și socio-culturale: Numeroasele clădiri destinate instituțiilor publice, administrative și socio-culturale care se regăsesc în municipiile Baia Mare și Sighetu Marmației reflectă rolul administrativ, cultural, comercial pe care acestea l-au avut și îl au la nivel județean, regional și național, contribuind la identitatea județului. Printre aceste obiecte de arhitectură se numără: Oficiul Salinelor, azi Muzeul de Artă, Monetăria, azi Muzeul Județean de Istorie, Magazinul „Central", Colonia pictorilor – din Baia Mare, precum și Primăria, azi Casa Armatei, Poșta, Tribunalul vechi, azi Primăria și Judecătoria municipiului Sighetu Marmației, Închisoare, azi Muzeul victimelor comunismului și rezistenței anticomuniste Sighet, Fosta Școală Normală, azi secție a Facultății Babeș-Bolyai Cluj, Hotel-restaurant, azi Muzeul Maramureșean și cinematograf, Sediul Asociației pentru Cultura poporului român din Maramureș cu Preparandia, azi sediu Acaterm, Centrul Cultural Pastoral „Sf. Iosif Mărturisitorul", Banca Națională, azi sediu BCR – din Sighetu Marmației.

Se observă o refuncționalizare și transformare a anumitor clădiri cu valoare arhitecturală deosebită, în special la nivelul municipiului Sighetu Marmației. În cele mai multe cazuri clădirile au fost transformate în unități culturale sau clădiri administrative de interes public. Alături de acestea, în mediul urban se mai pot identifica și următoarele monumente istorice cu valoare importantă: Sediul Oficiului minelor, azi Primăria Baia Sprie (din Baia Sprie), Casa Stancsek, azi Administrația financiară Baia Sprie, Fosta prefectură, azi Spitalul Vișeu (secția externă), Judecătoria, azi Școala generală nr.1, Casa Crăciun, azi Primăria orașului Seini, Curia familiei Nyilvan, azi societate comercială, Sediul Districtului Chioar, azi Unitate militară de jandarmi (din Șomcuta Mare), Cazino, azi B.C.R.- filiala Șomcuta Mare, Tribunalul de plasă, azi Judecătoria și Parchetul Șomcuta Mare, Casa Maniu, farmacie și locuință (din Tăuții-Măgherăuș), Primăria Veche, azi Poliția Tg. Lăpuș, Casa Pop Simion, azi Primăria orașului Vișeu, Fosta Administrație a moșiilor lui Pop Simion, azi Primăria orașului Vișeu sau Fostul Spital Public „Irina", azi atelier meșteșugăresc (din Vișeu de Sus).

Arhitectura rezidențială din mediul urban: Arhitectura rezidențială a ocupat un loc important în peisajul construit al secolelor al XV-lea-XVIII-lea și al XIX-lea din mediul urban, cu precădere în Baia Mare, Sighetu Marmației, Seini sau Baia Sprie. Construcțiile încadrate în categoria locuințelor urbane și locuințelor negustorești reprezintă elemente valoroase din punct de vedere istoric, cultural, arhitectural și urbanistic, acestea reflectând poziția orașului de important târg regional în perioada premodernă și modernă. Cele mai reprezentative clădiri de acest fel se regăsesc în municipiul Baia Mare – cu aproximativ 33 de astfel de monumente istorice, precum și în Sighetu Marmației – cu aproximativ 44 de astfel de monumente istorice. La acestea se mai adaugă și locuințe din orașele Seini (10 monumente), Baia Sprie (5 monumente), Tăuții-Măgherăuș (2 monumente), Târgu Lăpuș (1 monument), Săliștea de Sus (1 monument), Șomcuta Mare (1 monument), Vișeu de Sus (1 monument).

Printre cele mai importante reședințe din mediul urban se numără:

- Casa Iancu de Hunedoara (MM-II-m-A-04463), din municipiul Baia Mare – sf. sec. XV - sec. XVIII.
- Casa Schreiber (MM-II-m-A-04464), din municipiul Baia Mare – sec. XVI – XVIII.
- Casa Bay (MM-II-m-A-04465), din municipiul Baia Mare – sec. XVI – XVIII.
- Casa Bay (MM-II-m-A-04646), din orașul Seini – sf. sec. XIX.
- Casă (MM-II-m-A-04695), din municipiul Sighetu Marmației – sec. XIX.
- Casă (MM-II-m-A-04713), din municipiul Sighetu Marmației – sec. XIX.
- Casă (MM-II-m-A-04739), din municipiul Sighetu Marmației – sec. XIX.
- Casa Mihaly de Apșa (MM-IV-m-A-04835), din municipiul Sighetu Marmației – 1880.

Lista locuințelor reprezentative ale mediului urban este lungă, însă la cele menționate anterior se mai adaugă și alte monumente istorice de o importantă valoare culturală precum: Casa Schönherr (Baia Mare), Casa Degenfeld (Baia Mare), Casa Teleky (Baia Mare), Casa Harácsek (Baia Mare), Casa Husovski – Petrescu, (Baia Mare), „Ansamblul de locuințe de mineri din Baia Sprie" (Baia Sprie), Casa de lemn Csaszi, azi casă de rugăciune, cult baptist (Baia Sprie), Casa Füstös (Baia Sprie) „Casă cu spații comerciale la parter" (Sighetu Marmației), Casa Clericală Ucraineană (Sighetu Marmației), Casa cu cariatide, la parter Librăria „Luceafărul" (Sighetu Marmației), Casa Ellie Wiesel (Sighetu Marmației) etc.

Altfel, patrimoniul cultural regăsit pe teritoriului municipiilor și orașelor din județul Maramureș și pus în valoare asigură premisele pentru promovarea turistică și culturală a acestuia și de dezvoltare a numeroase activități culturale și comerciale care să contribuie la dezvoltarea infrastructurii turistice.

Clădiri de cult (biserici și mănăstiri): Bisericile ca monumente istorice din zid, piatră sau lemn sunt o reflexie a tradiției culturale a comunității religioase și o emblemă a perioadei istorice în care au fost construite. Clădirile de cult se regăsesc într-un număr mare pe teritoriul județului Maramureș, cu o concentrație foarte mare în mediul rural și nu numai. Astfel, județul Maramureș, numit și „tărâmul bisericilor de lemn", adăpostește peste 100 de astfel de edificii, grăitoare pentru bogata moștenire spirituală a acestor locuri. Începând cu anul 1999, opt dintre aceste monumente de arhitectură tradițională au fost incluse pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO: Bisericile de la Budești, Desești, Bârsana, Poienile Izei, Ieud, Șurdești, Plopiș și Rogoz, din Țara Maramureșului, Chioarului și Lăpușului – care sunt expresia arhitecturală, cu influențe ortodoxe și gotice, a particularității locale a pe isajului cultural al zonei montane a Maramureșului. Includerea celor 8 lăcașuri de cult (din totalul celor circa 100 de biserici de lemn din județ) în patrimoniul UNESCO s-a făcut ținând cont de vechimea lor, încadrarea în mediu, stilul arhitectural, tehnica de construcție, pictură interioară și starea de conservare. Șase dintre acestea sunt reprezentative pentru biserica maramureșeană clasică, cea din Rogoz pentru biserica din Transilvania de Nord, iar cea din Plopiș pentru tranziția dintre cele două stiluri.

În continuare sunt descrise pe scurt cele 8 lăcașuri de cult din patrimoniul UNESCO:[89]

- **Biserica de lemn „Intrarea Maicii Domnului în Biserică" din Bârsana** – *Construită la începutul secolului al XVIII-lea, ca loc de rugăciune pentru o importantă comunitate monahală, actuala biserică monument UNESCO a fost catedrala episcopului Gavriil al Maramureșului.*
- **Biserica de lemn „Sfântul Nicolae" din Budești din Josani** – *Bogatele păduri din zona râului Cosău au dăruit oamenilor lemn pentru construirea frumoasei biserici din Budești-Josani, situată la circa 30 km sud de Sighetu Marmației, în direcția orașului Cavnic. Dedicată Sfântului Nicoară – numele popular al Sfântului Nicolae – edificiul a fost ridicat în anul 1642 și face parte din grupul bisericilor maramureșene de mari dimensiuni.*
- **Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli" din Șurdești** – *La poalele munților Gutâi, la intersecția drumurilor care leagă orașele Baia Sprie de Cavnic, se deschide o frumoasă zonă colinară, înconjurată de munți. Aici, splendoarea armoniilor naturii e egalată doar de monumentala biserică de lemn ce se înalță în această depresiune. Ridicat deasupra spațiului și timpului, turnul de 54 de metri al bisericii din Șurdești dă senzația păcii depline între oameni și natură.*
- **Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din Rogoz** – *Situat chiar în inima Țării Lăpușului, satul Rogoz se mândrește cu una dintre cele mai frumoase biserici de lemn ale Maramureșului. A fost înălțată în anul 1663, pe locul unei biserici arse de tătari la invazia lor din 1661, iar legendele spun că a fost construită din două lemne uriașe aduse din Dealul Popii. Biserica*

[89] Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/patrimoniul-unesco

închinată Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil se înscrie, în linii mari, în arhitectura specifică acestor locuri.

- **Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din Poienile Izei** – *Pe Valea Izei, drumul ce însoțește pârâiele Botiza și Poieni duce spre satul Poienile Izei, unde se află impresionanta biserică de lemn „Cuvioasa Parascheva". Construită în prima jumătate a secolului al XVII-lea – perioadă în care voievodul moldovean Vasile Lupu a adus moaștele Cuvioasei Parascheva la Iași – biserica atestă peste ani legăturile culturale și religioase între românii maramureșeni și cei moldoveni.*
- **Biserica de lemn „Sfânta Paraschiva" din Deseși** – *Drumul dinspre Baia Mare spre Sighetu Marmației traversează Munții Gutâiului, trecând prin comuna Deseși. Pe aceste meleaguri, nu departe de izvoarele râului Mara, se păstrează una dintre cele mai importante biserici ale Maramureșului. Zidită în anul 1717 – după alte surse, în anul 1770, pe locul alteia mai vechi, lăcașul de cult a primit hramul Cuvioasei Paraschiva și a fost pictată, în jurul anului 1780, de Radu Munteanu și Alexandru Ponehalschi.*
- **Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului" din Ieud Deal** – *Străvechea vatră de locuire umană, Valea Izei adăpostește mai multe sate a căror istorie se pierde în negura vremurilor. Satul Ieud a făcut parte din domeniul lui Bogdan de la Cuhea, legendarul voievod maramureșean care, prin cucerirea pământurilor de la răsărit de Carpați și declararea independenței față de Regatul Ungar, a devenit mai târziu principele întemeietor al Moldovei. Conform legendelor, Biserica din Ieud Deal, având hramul „Nașterea Maicii Domnului", a fost înălțată în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, însă cercetările recente au datat-o la începutul secolului al XVII-lea. Construit din lemn de brad, monumentul demonstrează și peste ani măiestria meșterilor lemnari de pe aceste meleaguri.*
- **Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din Plopiș** – *Satul Plopiș de pe Valea Cavnicului uimește prin modul în care creativitatea omului se împletește cu frumusețea naturii. Armonia, eleganța și suplețea fac din întregul areal un adevărat templu, al cărui punct central este biserica de lemn ce poartă hramul „Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil". Intrarea în cimitirul bisericii se face printr-o portiță cu pridvor, care deschide aleea ce trece printre mormintele ctitorilor acestui monument.*

Mai multe informații despre aceste biserici și patrimoniul bisericilor de lemn, se pot găsi la secțiunea specială de pe site-ul de promovare a județului Maramureș despre Patrimoniul UNESCO: https://www.visitmaramures.ro/ro/places/patrimoniul-unesco sau secțiunea dedicată bisericilor de lemn de pe teritoriul județului: https://www.visitmaramures.ro/ro/places?cat_type=ir4ot0b9euipsq.

În contextul în care aceste biserici au fost, în cea mai mare parte, construite în secolele al XVII-lea - al XVIII-lea, picturile murale (mai ales post-bizantine) se conservă încă destul de bine, însă o bună parte au nevoie de reparații. Astfel, în Programul Național de Restaurare realizat sub egida Ministerului Culturii, au fost incluse 4 proiecte, după cum urmează:

- un proiect de consolidare și restaurare la „Biserica de lemn Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din comuna Șurdești;
- 2 proiecte de conservare și restaurare componente artistice la „Biserica de Lemn Sf. Nicolae" com. Săliștea de Sus (un proiect la Biserica Bulenilor și unul la Biserica Nistoreștilor);
- un proiect de conservare și restaurare a componentelor artistice la „Biserica de Lemn Cuvioasa Paraschiva Poienile Izei".

În același context, a fost implementat un proiect prin POR 2014-2020, în valoare de peste 5,7 mil. Lei, prin care au fost realizate lucrări de restaurare la biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din Plopiș. O altă biserică de lemn la nivelul căreia s-au executat lucrări de reparație este cea din Breb, unde a intervenit ambulanța pentru monumente și cu sprijin financiar din partea Prințului Charles. Biserica de lemn din

Costeni, avariată de o furtună în anul 2017, a fost restaurată cu fonduri de la Ministerul Culturii (Programul Timbrul Monumentelor Istorice), Consiliul Județean Maramureș și parohie.[90]

În acest moment, bisericile vechi de lemn ale Maramureșului istoric au un website nou numai al lor – www.maramures.culturamm.ro – realizat în cadrul proiectului „Biserici de lemn din Țara Maramureșului. Tururi virtuale", co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național. Proiectul a demarat în 1 iulie 2020 și a fost implementat de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan" Maramureș, alături de opt parteneri: Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Muzeul Maramureșean Sighetu Marmației, Direcția Județeană pentru Cultură Maramureș, Facultatea de Litere Baia Mare, Ordinul Arhitecților din România – Filiala Nord-Vest, Asociația Valea Verde, Asociația Ghizilor de Turism Maramureș și Asociația pentru Promovarea Turismului și Dezvoltare Durabilă Nord-Vest. Cele 32 de biserici de lemn cu statut de monument istoric din Țara Maramureșului au fost „personajele" principale ale acestui proiect, fiind vizitate, cercetate, fotografiate, (unele) filmate, pentru fiecare dintre aceste monumente realizându-se tururi virtuale cu 4-7 „puncte de stație", concretizate în 162 de panorame imersive. Acum, la final de proiect, materialele adunate pot fi văzute prin intermediul portalului www.culturamm.ro, în secțiunea dedicată Țării Maramureșului – https://maramures.culturamm.ro/

Similar, proiectul cultural „Biserici din Țara Chioarului. Tururi virtuale" vizează cercetarea și promovarea a 30 de biserici , monumente istorice din Țara Chioarului, prin realizarea de tururi virtuale și scurte descrieri ale acestor obiective, precum și publicarea informațiilor în mediul on-line. Proiectul propune, prin utilizarea unor mijloace de informare virtuale-interactive, cu un impact puternic asupra utilizatorilor de internet, adoptarea unor metode moderne de punere în valoare a patrimoniului național din Țara Chioarului – https://chioar.culturamm.ro/.

De asemenea, bisericile de lemn din Țara Lăpușului – https://lapus.culturamm.ro și Țara Codrului – https://codru.culturamm.ro beneficiază și ele de site propriu și de tururi virtuale, fiind astfel valorificate toate bisericile de lemn de pe teritoriul județului Maramureș. La fel ca în cazul celor 2 proiecte menționate anterior, bisericile de lemn din Țara Lăpușului și Țara Codrului au fost supuse aceluiași mod de cercetare pentru a se putea realiza conținutul digital.

Arhitectura tradițională din mediul rural: Arhitectura tradițională din Maramureș este o arhitectura a lemnului care prin textura și cromatica sa se detașează cu discreție din mediul natural înconjurător și se raportează cu armonie la aceasta. Maramureșul are parte de 4 zone distincte – Țara Maramureșului (zona istorică de peste munți), Țara Lăpușului, cea de la granița cu Năsăudul, Țara Chioarului și Ținutul Codrului. Fiecare parte este distinctă ca arhitectură, obiceiuri, oameni și locuri. Casele diferă, deși ca materiale de bază au similitudini.

SPECIFICUL ARHITECTURII DIN MEDIUL RURAL

Statutul de oameni liberi, de nemeși, adică de mici nobili, le-a permis maramureșenilor să-și „rânduiască" viața, satul și gospodăria după propria lor voință, după „rânduiala lor". Casele țărănești din Maramureș au fost construite fie din lemn de brad, fie de stejar și sunt piesa centrală a gospodăriilor în care se intra, de obicei, pe o poarta înaltă, sculptată cu măiestrie de meșteri pricepuți. La gospodăriile vechi casa era așezată în fundul curții , cu fața spre drum și de obicei spre răsărit sau miazăzi.

Caracteristica generală a gospodăriei țărănești românești și cu subliniere pentru Maramureș este aspectul „deschis" al acesteia. Gardurile de nuiele sau alte materiale sunt joase, așa încât se poate vedea toată gospodăria. Gospodăriile din zonele montane aproape că nu aveau garduri. Poarta este un

[90] Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027

deziderat cultural deosebit, cu conotații istorice și etnologice speciale. Adevărate arcuri de triumf, porțile monumentale sunt specifice zonelor de sate de oameni liberi, neaserviți.

Decorul de un mare interes artistic, al construcțiilor țărănești din Maramureș se caracterizează prin factura sa stilizata și viguros caracteristică datorată tehnicii folosite: cioplirea și dă ltuirea în lemn a unor obiecte cum ar fi: consolele ferestrelor, ramele ușilor și ferestrelor, porțile mari, intrările în grajduri, ce sunt ornamentate cu motive scoase puternic în relief. De asemenea, decorul și compoziția fațadei la casă (reprezentate de arcadele construite din lemn, stâlpii-căpriorii) sunt alte elemente ce dovedesc o deosebită sensibilitate artistică a meșterilor populari.

Decorul arhitectural țărănesc maramureșean este unul dintre cele mai reprezentative sisteme ornamentale ale arhitecturii de lemn din România. Caracteristica principală a decorului ornamental este dată de tratarea robustă, în volume și relief, a materialului lemnos. Zona Maramureșului este cea mai reprezentativă în întreg nordul Transilvaniei din punct de vedere al decor ului, acesta fiind influențat ca formă de realizare și de esența lemnoasă care se folosește (stejar sau brad). Decorul caselor și al acareturilor este prezent prin stâlpii de șatra, executați într-o mare varietate de forme și fiind deosebit de frumoși prin proporții și monumentalitate. Alt element decorativ remarcabil este reprezentat de consolele ferestrelor și ale ușilor de la intrare, împodobite cu șiruri de elemente decorative străvechi în arhitectura populară din Romania.

Porțile se constituie ca atribute de ordin cultural ce conferă identitate zonală. Poarta a fost cândva o marcă socială a proprietarului, fiind privilegiul exclusiv al nobililor. Ea desparte spațiul sacru al gospodăriei de spațiul din afară și reprezintă mândria maramureșeanului. Dacă astăzi porțile sunt foarte încărcate cu tot felul de motive decorative și chiar supradimensionate, exemplarele restaurate și conservate în Muzeul Satului Maramureșean sunt cele clasice, cu proporții ideale, iar decorul este cel tradițional. Pierzându-și semnificațiile inițiale, motivele sculptate au trecut din planul magico-mitic în cel artistic, estetic. Preponderent, pe stâlpii porților sunt sculptate „pomul vieții", ca simbol al vieții fără de moarte, însemne solare și stelare, linia în zigzag, „dintele de lup", mărci creștine, dar și șarpele, cocoșul sau figuri antropomorfe, toate fiind expresia unor profunde credințe încifrate și pierdute în negura vremurilor. Frecvent, pe pragul de sus al portiței, apar consemnate numele proprietarului și data construcției porții. Nu rareori, în locuri mai ascunse este gravat și numele meșterului.

Muzeul Satului Maramureșean din cadrul Muzeului Maramureșului, așa cum arată astăzi, creează impresia unui sat cu specific zonal care a evoluat de la cel de tip „răsfirat" și „risipit" la unul de tip „adunat". Ulițe drepte (principale) și întortocheate, poteci și „prilazuri" alcătuiesc structura intimă a „satului" și converg spre un promotoriu pe care, ca în toate satele maramureșene, este așezată biserica.

În Muzeul Satului Maramureșean sunt restaurate și conservate printre cele mai valoroase monumente de arhitectură populară din România (majoritatea acestora fiind datate cert cu inscripții gravate sau săpate în lemn pe parcursul secolelor al XVI-lea, XVII-lea, XVIII-lea și XIX-lea). În cadrul satului-muzeu, casele și gospodăriile au fost grupate pe principalele subzone ale Maramureșului istoric (Mara – Cosău și Iza Inferioară până la Strâmtura, Iza Mijlocie, Vișeu – Borșa, subzona Tisei și a bazinului Ruscova). În ansamblul său, muzeul se constituie ca o rezervație de monumente de arhitectură țărănească, selecționate după criterii științifice având ca bază tipologia construcțiilor, evoluția acestora în plan arhitectural și ca sistem constructiv, totul în diacronie (pornind de la cele mai vechi construcții găsite în teren) și în sincronie (așa cum s-au statornicit în cadrul așezărilor și s-au păstrat în majoritatea lor funcțional până în zilele noastre). [91]

[91] Portal Muzeul Maramureșului – http://muzeulmaramuresului.ro/descopera/muzeul-satului-maramuresean/

Originalitatea arhitecturii țărănești și măiestria de a construi în lemn sau în pământ, au fost dezvoltate și amplificate de-a lungul anilor de către meșterii acestor meleaguri. Arhitectura din Maramureș, una dintre cele mai frumoase din sud-estul Europei, și-a pus amprenta asupra întregii arte tradiționale din zonă. Fie că vorbim de țesături, ceramică, biserici de lemn sau pictură naivă, motivele decorative întâlnite pe stâlpii caselor sau la ferestrele acestora, se regăsesc în mod inevitabil în toată arta din Țara Maramureșului.

PROIECTE DE RESTAURARE / PROMOVARE A PATRIMONIULUI CULTURAL MATERIAL REALIZATE LA NIVELUL JUDEȚULUI | Este bine știut faptul că Maramureșul deține un bogat patrimoniu cultural, atât în privința monumentelor istorice, cât și sub aspectul tradițiilor și meșteșugurilor și al altor manifestări ce sunt incluse în patrimoniul cultural imaterial. La nivelul județului Maramureș, au fost realizate o serie de demersuri privind promovarea patrimoniului cultural, atât în mediul digital, cât și în format printat. De altfel, au existat și o serie de proiecte de restaurare și punere în evidență a monumentelor istorice sau a unor zone cu importante elemente de patrimoniu cultural, demarate de Consiliul Județean Maramureș alături de alți parteneri.

În prezent, promovarea patrimoniului cultural material se realizează prin promovarea materialelor printate de tipul flyere, broșuri, hărți sau prin intermediul postărilor zilnice din social media, fie pe pagina oficială de Facebook a Consiliului Județean Maramureș sau a portalului de turism Visit Maramureș, fie pe paginile de Instagram ale acestora sau pe canalele media. În același timp, participarea la evenimente de promovare precum târgurile de turism sau proiecte mai recente cum a fost cel de la Washington – Romanian Weekend at the Wharf, oferă un cadru propice pentru promovarea patrimoniului cultural material al județului.

Începând cu anul 2018, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan" Maramureș a inițiat un amplu program de promovare a bisericilor reprezentative pentru cele patru zone etnografice ale județului. Ideea a prins contur și, prin colaborarea cu alți actori culturali din județ – Facultatea de Litere din Baia Mare, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Direcția Județeană pentru Cultură Maramureș, Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș, Ordinul Arhitecților din România – filiala NV, Aedilis Proiect, la sfârșitul anului trecut au fost realizate 30 de tururi virtuale pentru bisericile din Țara Lăpușului, în cadrul unui proiect cofinanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN). În anul 2019, echipa de proiect și-a fixat ca obiectiv promovarea în aceeași manieră modernă a patrimoniului cultural material din Țara Chioarului, implementând proiectul „Biserici din Chioar. Tururi Virtuale", cofinanțat de AFCN.

Pe parcursul anilor 2020 și 2021, toate bisericile de lemn din Țara Maramureșului și Zona Codrului au fost incluse în proiect, oferind vizitatorilor posibilitatea de a vedea în amănunt aceste monumente în online – https://www.culturamm.ro/.

Pentru revitalizarea satului maramureșean, Consiliul Județean Maramureș împreună cu Ordinul Arhitecților din România – filiala Nord-Vest, au organizat un concurs de arhitectură, prin care s-a dorit premierea celor mai bune soluții de locuințe tip în stil tradițional, specifice Maramureșului istoric, prin realizarea serviciilor de proiectare pentru CASE MARI / MICI în cadrul proiectului „Plan de revitalizare a satului maramureșean - Case tip pe Valea Marei, Valea Cosăului și Valea Izei".

Concursul s-a desfășurat în două etape. Prima etapă a concursului a avut loc în anul 2017, iar a doua etapă la sfârșitul anului 2018. În urma concursului ce a avut loc la sediul Consiliului Județean Maramureș au fost selectate 11 proiecte câștigătoare (5 proiecte pentru case mari și 6 proiecte pentru case mici). Proiectele pentru modelele de locuințe în stil tradițional sunt puse gratuit la dispoziția persoanelor interesate – faza D.T.A.C. și P.T.[92]

[92] https://www.cjmaramures.ro/dezvoltare/proiecte/proiecte-pentru-revitalizarea-satului-maramuresean

Mai mult, în prezent, pentru arhitectura rurală din Maramureș, există Ghiduri de Arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Ghidurile își propun să prezinte un set de reguli ușor de aplicat, cu exemple clare, care să faciliteze alegerea modelelor adecvate de către cei care vor să construiască în mediul rural. Obiectivul esențial al acestei serii de ghiduri este păstrarea spiritului așezărilor rurale din Maramureș și creșterea calității vieții în mediul rural, concomitent cu conservarea tradițiilor și a peisajului cultural existent. Toate acestea sunt privite ca resurse de bază pentru dezvoltarea durabilă a mediului rural. Astfel de ghiduri pot fi descărcate și consultate, fiind realizate pe specificul celor 4 zone etnografice din Maramureș – Țara Chioarului, Țara Lăpușului, Țara Maramureșului și Ținutul Codrului. [93]

În ceea ce privește proiectele de restaurare a patrimoniului cultural, unul dintre cele mai importante proiecte derulate de Consiliul Județean Maramureș, prin Biroul Relații Internaționale, a fost și cel de reabilitare a Turnului Măcelarilor. Proiectul a fost aprobat în aprilie 2009 și finanțat prin Mecanismului Financiar SEE - prioritatea Conservarea patrimoniului cultural european, având un buget de 1.788.028 euro, din care 15 % a reprezentat contribuția Consiliului Județean Maramureș. Proiectul a vizat restaurarea constructivă a Turnului Măcelarilor prin amenajarea și dotarea unei săli multimedia la parter și a unui spațiu expozițional la primul nivel. În același timp, partea de revitalizare a constat în amenajarea în curtea interioară și dotarea unor spații cu dublă funcțiune: ateliere demonstrative pentru meșteri populari și standuri de expunere vânzare produse tradiționale.[94]

Bastionul Măcelarilor a trecut în patrimoniul cultural și turistic al zonei, fiind un punct de reper pe harta oricărui turist, mai ales că revitalizarea acestui monument a fost făcută cu mult profesionalism. Organizarea Târgului Meșterilor Populari de Crăciun, implicarea în activitățile dedicate „Săptămânii Altfel" din școli, dar și implicarea în alte activități precum „Noaptea Albă a Muzeelor" asigură continuitatea acestui proiect și susțin esența acestuia: crearea unui „muzeu viu", un nucleu al breslelor tradiționale cu un real potențial educativ.

Conform Direcției Județene pentru Cultură, în prezent, următoarele monumente istorice din județul Maramureș necesită măsuri urgente de restaurare:[95]

- Biserica de lemn ,,Nașterea Maicii Domnului'' din comuna Desești – degradare avansată a acoperișului;
- Biserica de lemn „Sf. Nicolae" – Sat Costeni, comuna Cupșeni – are acoperișul degradat;
- Casa Maria Pop – Sat Remetea Chioarului – se află în stare de colaps;
- Foișorul ,,Izvorul Românilor" – Sat Șișești – se află în stare de colaps;
- Curie – Sat aparținător Țicău, oraș Ulmeni – se află în stare de colaps;
- ,,Stâlpul tătar" monument din 1717 în cinstea victoriei împotriva tătarilor – stare de degradare avansată;
- Casa Mihaly de Apsa – Sighetu Marmației – se află în stare de precolaps;
- Castelul Geza Teleki – comuna Satulung – se află în stare de precolaps;
- Curtea Kahan – Sighetu Marmației – se află în stare de precolaps;
- Rezervorul de apă al vechiului apeduct din Baia Mare – se află în stare de precolaps;
- Casa Stancsek, azi administrația financiară Baia Sprie – se află în stare de precolaps.

[93] Ordinul Arhitecților din România. Ghiduri de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural – https://oar.archi/buna-practica/ghiduri-de-arhitectura/

[94] https://www.cjmaramures.ro/dezvoltare/proiecte/proiecte-finalizate/reabilitarea-si-revitalizarea-bastionului-macelarilor

[95] Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027

Alte exemple de monumente care necesită măsuri urgente de restaurare au fost identificate și pe teritoriul orașului Târgu Lăpuș: Casa de lemn din satul Rohia, a cărei avansată stare de degradare a condus la pierderea elementelor care constituie valoarea culturală a acesteia și în consecință, la demararea procedurii de declasare.

De asemenea, la bisericile din lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din satul Boiereni, „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din satul Dumbrava, „Sf. Maria" din satul Fântânele, „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din satul Inău și „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din satul Stoiceni sunt necesare lucrări de conservare-restaurare, imobilele prezentând tasări și fisuri ale fundațiilor, având acoperișurile și învelitorile din șindrilă degradate sau având pardoseala interioară degradată, cum este cazul bisericii din Dumbrava. Biserica Reformată din Târgu Lăpuș prezintă tasări și fisuri ale fundației și fisuri ale pereților interiori și exteriori. Un alt factor de risc pentru bisericile din lemn din orașul Târgu Lăpuș este reprezentat de gradul ridicat de umiditate care afectează atât pictura interioară cât și structura clădirilor. [96]

Mai mult, bisericile de lemn din întreg județul prezintă un ridicat risc la incendiu, cauzat de focul deschis provenind de la lumânările aprinse in biserică, dar și de la cele din cimitir, instalații electrice interioare și trăsnet.

Valoarea intangibilă a bisericilor de lemn de pe teritoriul județului Maramureș este recunoscută și de prezența acestora în cadrul Patrimoniului UNESCO, alături de alte elemente de valoare recunoscute din județ. În acest sens, Muzeul Satului Maramureșean este cuprins în rețelele ICOM[97] (la ICOM sunt afiliate 14 organizații internaționale specializate, printre care și AEOM[98]), iar ca o recunoaștere valorică pe plan internațional, aici s-a ținut în septembrie 1993 a XVI-a Conferință a Asociației Europene a Muzeelor în Aer Liber. În iunie 2000 sub egida Diviziei de Patrimoniu din cadrul Consiliului Europei, în Muzeul Satului Maramureșean s-a desfășurat conferința europeană „Drumul lemnului în Europa". De asemenea, muzeul a fost nominalizat de către Forumul European al Muzeelor pentru Premiul EMYA acordat de Consiliul Europei, iar în anul 2001 a fost distins cu Premiul „Gheorghe Focșa" acordat de Ministerul Culturii și Cultelor.[99]

În anul 2019, Muzeul Satului Maramureșean a fost premiat de către prestigiosul Ghid Michelin cu 2 stele din 3. De altfel, județul Maramureș se poate lăuda cu un număr de 17 obiective turistice care dețin stele Michelin: 3 stele acordate Văilor Izei, Matei și Cosăului, iar 2 stele acordate pentru Memorialul Victimelor Comunismului și Muzeului Satului din Sighet, Cimitirul Vesel, Mocănița de pe Valea Vaserului, Șoseaua Gutin, Biserica UNESCO din Desești, Muzeul de Istorie și Arheologie și Turnul Ștefan din Baia Mare. Câte 1 stea a fost acordată pentru Muzeul de Artă, Muzeul Satului și Piața Libertății din Baia Mare, Muzeul Etnografic și Casa Elie Wiesel din Sighetu Marmației, precum și Biserica din Călinești.

PATRIMONIUL CULTURAL IMATERIAL

În ceea ce privește **PATRIMONIUL CULTURAL IMATERIAL**, acest termen este definit ca fiind totalitatea practicilor, reprezentărilor, expresiilor, cunoștințelor, abilităților – împreună cu instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale asociate acestora – pe care comunitățile, grupurile sau, după caz, indivizii le recunosc ca parte integrantă a patrimoniului lor cultural. Patrimoniul cultural imaterial este transmis din generație în generație, recreat în permanență de comunități și grupuri umane, în interacțiune cu natura și

[96] SIDU Târgu Lăpuș 2021-2027
[97] Consiliul Internațional al Muzeelor. Comitetul Național Român ICOM – https://cnr-icom.ro/afiliate.htm
[98] Asociația Muzeelor Europene în Aer Liber
[99] http://muzeulmaramuresului.ro/descopera/muzeul-satului-maramuresean/

istoria lor, conferindu-le acestora un sentiment de identitate și continuitate, contribuind în același timp la promovarea respectului față de diversitatea culturală și creativitatea umană.[100]

Patrimoniul imaterial, în abstract, este unul dintre punctele de bază în construcția identitară a destinației turistice și una dintre resursele principale pentru dezvoltarea dimensiunii culturale a județului, precum și una dintre premisele dezvoltării unui turism cultural-istoric și ecoturism și turism rural în județ. De asemenea, este o resursă care are potențialul de a prelua din atenția de care se bucură atracțiile statice (arhitectură, monumente, centre istorice etc.) și de a îndrepta atenția către cultura vie, care poate fi asumată mai ușor de comunitățile locale (în special rurale) ca element motivațional de implicare în activitatea turistică.

Patrimoniul cultural imaterial bogat al județului Maramureș cuprinde tradiții și obiceiuri etnofolclorice consacrate, în special datorită celor 4 zone etnografice existente în cadrul județului – Țara Maramureșului, Țara Chioarului, Țara Lăpușului și Țara Codrului. Pentru mulți necunoscători, județul Maramureș de azi este alcătuit din *adevăratul* Maramureș, respectiv din Țara Maramureșului ori Maramureșul „voievodal", „istoric" sau „de dincolo de Deal", mărginit la sud de „Țările" Lăpușului, Chioarului (parte rămasă în județul Sălaj) și Codrului (parțial, restul aflându-se în județele Satu Mare și Sălaj).[101]

ȚARA MARAMUREȘULUI sau Maramureșul Istoric, o zonă de referință pentru moștenirea cultural-tradițional-istorică a României, înglobează jumătatea nordică a județului Maramureș, numită și Maramureșul Istoric. Cultura tradițională autentică răzbate din fiecare colț al acestei zone, fiind reliefată în special prin arta prelucrării lemnului și portul tradițional care încă este purtat cu mândrie, dar și prin obiceiurile seculare.[102] Alături de aceasta, **ȚARA LĂPUȘULUI**, un mic ținut din Maramureș, înconjurat de munți și străbătut de râul Lăpuș, se află în sudul județului, remarcându-se printr-un impresionant patrimoniu cultural imaterial. Aici istoria își croiește loc în prezent prin comori arhitecturale, vestigii arheologice meșteșuguri și legende nemuritoare, dar și prin modul de viață simplu și frumos al oamenilor.[103]

Valoros pol de cultură și civilizație, care și-a scris în lemn și piatră povestea nemuritoare, **ȚARA CHIOARULUI** este amplasată în partea de sud-vest a județului Maramureș, distingându-se ca zonă etno-folclorică cu particularități, dar si cu o serie de caracteristici apropiate sau comune zonei Codru, cu care se învecinează.[104] Nu în ultimul rând, **ȚARA CODRULUI** se întinde pe o zonă deluroasă a județului Maramureș și relevă un caracter relativ conservator, cu un puternic respect pentru valorile ancestrale, perpetuate cu mare grijă de la o generație la alta. Cu o tradiție semnificativă a artei populare, zona păstrează încă obiceiurile și ocupațiile antice, dar și multe gospodării tradiționale.[105]

Maramureșul este una dintre cele mai frumoase zone ale României, fiind definit în general, de un mediu cultural cu o serie de obiceiuri și tradiții care se păstrează cu sfințenie din generație în generație. Astfel, județul se bucură de o diversitate de **TRADIȚII ISTORICE ȘI CULTURALE**, ce constituie puncte de interes pentru turiștii interesați de cultura locului. Așezările pitorești, bisericile de lemn, pădurile întinse și dealurile înverzite formează un univers rural autentic, fermecător prin simplitatea și tradițiile lui. În

[100] Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial. Publicat în Monitorul Oficial nr. 168 din 5 martie 2008 – http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/90098
[101] Teofil Ivanciuc. *Diferența dintre Țara Maramureșului și județul Maramureș,* februarie 2014 – https://teofil-ivanciuc.weebly.com/diferen355a-dintre-bdquo354ara-maramure351uluirdquo-351i-bdquojude355ul-maramure351rdquo.html
[102] Visit Maramureș. *Țara Maramureșului* – https://www.visitmaramures.ro/ro/regions/tara-maramuresului
[103] Visit Maramureș. *Țara Lăpușului* – https://www.visitmaramures.ro/ro/regions/tara-lapusului
[104] Visit Maramureș. *Țara Chioarului* – https://www.visitmaramures.ro/ro/regions/tara-chioarului
[105] Visit Maramureș. *Țara Codrului* – https://www.visitmaramures.ro/ro/regions/tara-codrului

Maramureș, în multe zone rurale, cultura, obiceiurile și modul de viață s-au pastrat, reflectând spiritualitatea și imaginea idilica a satului românesc.

Astfel, tradițiile ocupa un loc important în sufletul și în viața acestui ținut, fiecare sărbătoare (fie ea laică sau religioasă) fiind trăită intens de către comunitatea locală ce poartă cu mândrie portul popular specific fiecărei regiuni etnografice a județului, alături de turiștii dornici de astfel de experiențe. Din păcate, doar în unele locuri din județul Maramureș se mai practică aceste tradiții, fiind însă foarte căutate de turiștii doritori să aibă parte de un Crăciun sau un Paște autentic în stil maramureșean.

TRADIȚII DE IARNĂ – CRĂCIUNUL ȘI ANUL NOU ÎN MARAMUREȘ | Obiceiurile specifice sărbătorilor de iarna au la baza superstițiile maramureșenilor si practicile cu origini străvechi. Odată realizate, acestea aduc oamenilor sănătate, fericire, prosperitate, armonie în casă și recolte bogate. Perioada premergătoare Crăciunului debutează cu pregătirile pentru colindat, curățenia în gospodărie, împodobitul bradului și prepararea bucatelor tradiționale. În seara de Crăciun, copiii și tinerii pornesc la colindat. Casele sunt luminate toată noaptea de Ajun, iar porțile deschise, pentru a le arăta colindătorilor că sunt bine primiți de gazde.

Un obicei foarte vechi păstrat în zona Maramureșului este cel al *Brondoșilor*, practicat în orașul Cavnic. Cete formate din 7-15 băieți îmbrăcați în costume tradiționale, ornate cu clopoței și tălăngi și cu măști din piele de oaie pleacă prin sate. Bătrânii spun că îmbrățișarea *brondoșilor* te ferește de spiritele rele și îți aduce noroc în anul viitor. În seara de Crăciun, pe Valea Izei se umblă cu *Viflaimul*, datina care pune în scenă momentul nașterii lui Iisus.

TRADIȚII DE PAȘTE ÎN MARAMUREȘ | Pentru locuitorii din Maramureș, Paștele este cea mai mare sărbătoare religioasă și cea mai importantă zi a primăverii, prilej cu care sunt urmate atât obiceiurile creștine ale locului, cât și cele cu origini păgâne.

TRADIȚII DE NUNTĂ ÎN MARAMUREȘ | Nunta maramureșeană este un ritual spectaculos, încărcat de obiceiuri menite să integreze noua familie în comunitate. Spre deosebire de celelalte zone ale țării, în Maramureș, ceremonia de nuntă este însoțită de numeroase cântece și strigături.

În satele maramureșene, nunta constituie un adevarat spectacol și o manifestare artistică a întregii comunități. Costumele foarte elaborate ale mirilor, strigăturile nuntașilor, steagul colorat, muzica și dansurile populare creează o veritabilă atmosferă de petrecere, la care se sărbătorește cu fast întemeierea noii familii.

TRADIȚII DIN TIMPUL ANULUI ÎN MARAMUREȘ | Un alt eveniment important de menționat este și Buna Vestire sau Blagovestenia care se sărbătorește pe 25 martie și care marchează momentul în care sătenii din Maramureș adună lucrurile nefolositoare din gospodării și le dau foc.

Oamenii din Maramureș au știut să nu se înstrăineze de tradiții, păstrate din timpurile de demult, astfel că în zonă se păstrează o serie de obiceiuri tradiționale care bucură orice călător care este în căutare de autentic. Toate aceste tradiții și informații despre tradițiile maramureșene au fost promovate intens de Consiliul Județean Maramureș prin Biroul de Turism și platforma oficială de promovare a zonei *visitmaramures.ro*, alături de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan" Maramureș și alți actori importanți. Activitatea Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș este concretizată prin planificarea și realizarea campaniilor de cercetare în teren, prin susținerea de manifestări cultural-tradiționale în județ, vernisarea de expoziții

în țară, în străinătate, târguri ale meșterilor populari în județ și în țară, promovarea tinerilor interpreți ai muzicii populare autentice etc.[106]

O altă resursă importantă a turismului antropic din județul Maramureș este și bogăția **EVENIMENTELOR CULTURAL-ARTISTICE** care se organizează anual. Astfel, pe parcursul unui an, calendarul evenimentelor ce se petrec în Maramureș este unul variat, însă s-a constatat faptul că perioada cu cele mai multe evenimente înregistrate este perioada de primăvară-vară, respectiv din aprilie până în august și luna decembrie – în această lună predominând evenimentele ce pun în prim plan sărbătorile de iarnă și oferta turistică de Crăciun și Revelion.

An de an, în Maramureș au loc o serie de evenimente menite să ducă mai departe și să nu permită să fie uitate obiceiuri, datini și tradiții. Astfel, în fiecare lună a anului sunt păstrate o serie de festivaluri, jocuri, spectacole ori concursuri folclorice. Majoritatea sunt organizate în jurul aceleiași date.

Dacă unele au rădăcini în obiceiuri agrare, precreștine, altele sunt mult mai noi și au doar rol de divertisment, însă se întâmplă constant, în aceeași perioadă a anului. Probabil unele dintre cele mai așteptate și cunoscute evenimente se petrec în special în perioada Paștelui, aici fiind enunțate Udătoriu din Șurdești (în a doua zi de Paște) sau măsurișul oilor, devenit în timp un adevărat spectacol și care se întâmplă la începutul lunii mai – oile sunt grupate în turme şi trimise la stână în munți, pentru toată vara.

Un calendar al evenimentelor cultural-artistice[107] din județul Maramureș ce conține unele dintre cele mai importante evenimente care se realizează anual în județ este prezentat la finalul documentului în secțiunea de Anexe. Evenimentele cultural-artistice care se desfășoară lunar sunt prezentate pe Visit Maramureș – atât în aplicația mobilă, cât și portalul online la secțiunea dedicată de Evenimente sau pe rețelele de socializare – Facebook și Instagram.

Județul Maramureș a fost din timpuri străvechi o vatră a creației, astfel că oamenii de aici și-au folosit mereu imaginația pentru a înnobila prin munca mâinilor lor iscusite ceea ce le-a oferit natura. În acest context, **MEȘTEȘUGURILE**[108] nu sunt doar meserii tradiționale, acestea presupunând talent, pricepere, îndemânare și un strop de suflet. Indiferent de categoria lor, meșteșugurile au îmbinat mereu latura practică cu cea estetică, rezultând astfel obiecte nu doar utile, ci și adevărate piese de artă care atrag mereu privirea călătorilor curioși:

ARTA ȚESUTULUI | Țesutul are o tradiție străveche pe meleagurile Maramureșului. Meșterii populari folosesc și azi războiul de țesut, iar ca materie primă, bumbacul și lâna. Țesăturile tradiționale maramureșene au atât rol decorativ cât și de uz gospodăresc, de aceea tehnicile de țesătură sunt foarte variate. Printre cele mai cunoscute țesături tradiționale se numără: cămeșile, sumnele, poalele, gatiile, ștergarele, fețele de masă, așternuturile de pat etc. În timpul țesutului se pot realiza diverse motive geometrice, vegetale, avimorfe, zoomorfe, antropomorfe și multe altele.

Trebuie menționat și faptul că portul maramureșenilor prezintă diferențe majore față de alte zone etnografice. De exemplu, portul de pe valea Marei și valea Cosăului nu este unitar în toate satele. Există diferențe care constau în mici detalii: culorile zadiilor (fotele în dungi pe care le poartă femeile) sunt diferite

[106] Consiliul Județean Maramureș – https://www.cjmaramures.ro/organizare/institutii-si-servicii-subordonate/institutii-de-cultura/centrul-judetean-pentru-conservarea-si-promovarea-culturii-traditionale-liviu-borlan-maramures

[107] Lista nu este exhaustivă și prezintă evenimentele cultural-artistice de interes public județean pe anul 2023 primite în luna februarie 2023 – cu mențiunea că acest calendar mai poate suferi modificări în decursul anului.

[108] Visit Maramureș. *Meșteri populari* – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/mesteri-populari

în fiecare sat, predominând însă dungile negre combinate cu cele roșii, portocalii, ori cu cele galbene. În același context, în fiecare sat există diferențe vizibile ale portului în funcție de vârstă. Zadiile sunt mai viu colorate la fetele nemăritate, cămeșile sunt mai ornate și cu mai multe volane, năframele și sugnele (fustele înflorate) sunt mai viu colorate.

Mai mult, tehnica tradițională de realizare a covoarelor din Maramureș, a fost inclusă în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO în cadrul celei de-a 11-a sesiuni ale Comitetului privind Păstrarea Moștenirilor Culturale Intangibile al ONU în cadrul dosarului comun „Tehnici tradiționale de realizare a scoarței în România și Republica Moldova". Ca exemple de bune practici, în baza de date au fost introduse un număr de opt țesătoare maramureșene: Maria şi Ioana Hodor, Maria Știopei şi Iuliana Frânc (toate patru din Bârsana) şi Parasca şi Anghelina Sidău, respectiv Ana şi Maria Trifoi (toate din Botiza), alături de alte țesătoare din Botoșani, Buzău, Dolj, Neamț și Republica Moldova. [109]

Printre cei mai cunoscuți meșteri populari în domeniul țesutului sunt: Antonela Ciocan, Dana Dobrai, Florica Vâț, Ileana Bizău, Ileana Erdeli, Ileana Părasca Toma, Ioana Creț, Ioana Mihuț, Maria Demian, Mihaela Tibil, Rodica Sabadîș și Victoria Berbecar, alături de cele 8 țesătoare maramureșene recunoscute în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

ARTA OLĂRITULUI | Olăritul a fost și este cel mai răspândit meșteșug casnic și era practicat în trecut ca o necesitate pentru obținerea recipientelor de depozitare a hranei, iar lutul era modelat manual. Acesta devine un meșteșug specializat odată cu apariția roții olarului și a cuptorului de ars ceramică.

Ceramica dacică din Săcel de pe Valea Izei este unică în țară, iar meșteșugul olăritului se practică și azi cu aceleași tehnici străvechi. Aici, s-a produs dintotdeauna doar ceramică roșie nesmălțuită, lustruită, nu și ceramică neagră lustruită. Ceramica de Săcel este arsă din lutul roșu, de foarte bună calitate, scos de la o mare adâncime din puțuri de 15 – 17 m adâncime. Prin forma vaselor, elementele decorative și prin tehnicile de lucru, ceramica de Săcel este foarte asemănătoare cu ceramica dacică, însă cuptorul în care ceramica se arde este de proveniență romană.

Acest tip de ceramică se făcea până pe la jumatatea secolului al XX-lea în mai multe centre de pe Valea Izei, iar Săcelul avea nu mai puțin de 9 olari. Acum, mai este o singură familie care continuă această tradiție. Chiar dacă multe din vasele de Săcel produse acum ajung în posesia turiștilor sau colecționarilor, ele sunt încă mult timp folosite de țăranii maramureșeni, deoarece își păstrează calitățile care le-au făcut cunoscute: robustețea și rezistența la căldură, putând fi puse direct pe plita sobei sau, cum este tigăița cu trei picioare, de pus pe jar.

În același context, încă din secolul al XVII-lea în Baia Sprie există un centru de ceramică, alcătuit din bresle de olari. Centrul de ceramică de la Baia Sprie se încadrează în familia ceramicii românești smălțuită și nesmălțuită. Astăzi printre cei mai cunoscuți meșteri populari în domeniul olăritului sunt: Daniel Leș și Vasile Chira.

ARTA LEMNULUI | Maramureșul este regiunea care a reușit să-și conserve foarte bine tradițiile și obiceiurile străvechi, arta cioplirii lemnului fiind reprezentativă în acest sens. Maramureșenii au fost întotdeauna credincioși lemnului, căruia i-au dat cele mai felurite forme, de la blidul în care mâncau, până la acoperământul de deasupra capului și bisericile în care se închinau.

Porțile de lemn reprezintă dintotdeauna simbolul satelor maramureșene. Azi, în Maramureș, mai pot fi văzute porți și case vechi din lemn, în special în satele de pe Valea Cosăului și Valea Marei, precum și în Muzeul Satului din Baia Mare și Sighet.

[109] Blog Teofil Ivanciuc – https://teofil-ivanciuc.weebly.com/opt-355es259toare-maramure351ene-au-fost-nominalizate-pe-lista-patrimoniului-mondial-imaterial-unesco.html

Mai mult, numele Maramureșului se substituie de multe ori și cu „țara bisericilor de lemn”. Aproape toate satele din Maramureș, au în centrul așezării vechea lor biserică de lemn, creație a meșterilor locului. Bisericile nu sunt doar obiective turistice: în fiecare Duminică și de sărbători, sătenii, mulți dintre ei îmbrăcați în straie tradiționale, vin aici să se închine. Cu turnuri înalte, ca să fie cât mai aproape de Dumnezeu, cu stâlpi grei de brad sau stejar, sculptați manual și cu acoperișuri de șindrilă, cu valoroase picturi interioare și de o vechime impresionantă, fiecare biserică are istoria și povestea ei. Dintre acestea, 8 biserici de lemn au fost incluse în Patrimoniul Mondial UNESCO datorită valorilor excepționale pe care le oferă patrimoniului cultural.[110]

Printre cei mai cunoscuți meșteri populari în domeniul lemnăritului sunt: Alexandra Arvai, Dan Avram, Dumitru Pop Tincu, Florin Teleptean, Gheorghe Mihuț, Gheorghe Popovici, Ioachim Rus, Ioan Sabo, Nicolae Șerban, Nicu Pop, Petru Codrea, Ștefan Fărcaș și Toader Bârsan.

ARTA PIELĂRITULUI & CONFECȚIONAREA MĂȘTILOR | Meșteșug important regăsit în gospodăriile din zonă, produsele realizate din piele de către meșterii populari sunt: obiecte de vestimentație, încălțăminte, curele bărbătești, șei pentru cai, curele pentru hamuri de cai, genți, chimire, teci de cuțite etc. Cele mai căutate sunt cojoacele, pieptarele, pantalonii, căciulile, opincile, cizmele și bocancii, toate fiind lucrate din piele tăbăcită împodobită cu aplicații din metale, oglinzi sau modele cusute manual.

În județul Maramureș se păstrează meșteșugul confecționării măștilor arhaice, fiind locul în care misticul se împletește cu realitatea, atmosfera fiind mult mai aparte decât în alte zone ale țării. Măștile combină simbolurile păgâne cu cele creștine și au primit influențe de la alte culturi, trecând treptat de la ritual la spectacol. Fiecare mască a devenit un personaj ce face parte dintr-un teatru popular sau alaiul de măști, care în sărbătorile de iarnă se întâlnesc într-un spectacol fascinant, ce aduce aminte de vechile ritualuri precreștine. [111]

Unul dintre cei mai cunoscuți meșteri populari care confecționează astfel de măști în Maramureș este Vasile Șușca din comuna Săcel, care a devenit cunoscut în toată lumea cu măștile tradiționale pe care le confecționează de peste 20 de ani. Acestea sunt realizate din piele, blană, pânză, coarne și decorate cu ciucuri, mărgele, clopoței. În credința populară maramureșeană, măștile au rolul de a alunga spiritele rele și de a da curaj celor care le poartă. Alți meșteri populari recunoscuți în domeniul pielăritului și confecționării de măști sunt: Gheorghe Roman sau Olga Keller.

ICOANE PICTATE PE STICLĂ ȘI LEMN | În Maramureș, icoanele pictate pe sticlă sunt cu predilecție icoane țărănești. De-a lungul timpului, acestea s-au transformat din imagini religioase în obiecte de decor pentru casele din comunitățile rurale și nu numai. Această activitate tradițională este păstrată în comuna Moisei încă din perioada anilor 1874, când funcționa în cadrul Mănăstirii Moisei o școală de pictură bisericească. În ultimii ani, această tradiție s-a materializat prin organizarea Taberei de vară și de pictură „Sfântul Sava Brancovici” la Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului Moisei, de obicei în perioada lunii iulie.

Mai mult, la Săpânța, doamna Ioana Luțai pictează de mai bine de 14 ani pictură naivă pe sticlă sau pe lemn, dând naștere unor adevărate opere de artă. Pentru realizarea acestora, sunt folosite culori specifice zonei în care predominantă este culoarea albastră. Celelalte culori care se regăsesc în lucrări sunt roșu, verde, galben și negru, culori ce se integrează perfect în simbolistica maram ureșeană: roșu – pasiune, verde – viață, galben – fertilitate, negru – moarte. Aceleași culori se regăsesc și pe crucile de lemn din Cimitirul Vesel. Printre cei mai cunoscuți meșteri populari în domeniul icoanelor pictate pe sticlă sau pe lemn sunt: Maria Georgeta Iuga și Ioana Luțai.

[110] Consiliul Județean Maramureș. *Turism* – https://www.cjmaramures.ro/judetul-maramures/turism/bisericile-vechi-din-lemn

[111] Primăria Comunei Săcel – https://sacel-maramures.ro/cultura/traditii/masti/364.html

ÎNCHISTRITUL OUĂLOR | În satele din Maramureș, înaintea Sfintelor Sărbători de Pasti, există tradiția închistritului ouălor. În Săptămâna Luminată, în Joia Mare, gospodinele își pregătesc cele necesare: cele mai albe oua din cuibar, ceara în care vor fi scăldate și culorile care vor fi folosite. Este un proces migălos care necesită mai multe etape. Cele mai întâlnite simboluri desenate manual pe ouă sunt crucea, coarnele berbecului, frunza, floarea de măceș, floarea Paștelui, spicul grâului sau figuri geometrice. Printre cei mai cunoscuți meșteri populari în domeniul închistritului ouălor este Reghina Cozma din Rogoz, sat aparținător de orașul Târgu Lăpuș.

CONFECȚIONAREA PĂLĂRIILOR DE PAIE | Deși pălăriile de paie fac parte din costumele populare din toate zonele etnografice ale Maramureșului, confecționarea clopurilor nu este un meșteșug foarte des întâlnit. Pălăria denumită și clop, este specifică zonelor Oaș si Maramureș și completează ținuta din costumul popular. Tradiția spune că în fiecare an de Paște fiecare bărbat își ia un clop nou. Printre cei mai cunoscuți meșteri populari în domeniul confecționării pălăriilor de paie de tip Codru și Chioar se regăsește și Gheorghe Uță.

Pentru confecționarea de clopuri brand din Țara Maramureșului, unii dintre cei mai cunoscuți meșteri sunt Manuela Victorița Borodi și Vasile Borodi. Manuela Borodi zisă Victorița lu` Bârlea, continuă tradiția familiei după moartea tatălui său, cunoscutul meșter pălărier Ioan Bârlea care a fost cel mai vestit meșter clopar de pe Valea Cosăului și pe toate văile din jur.

Vasile Borodi este un renumit meșter care confecționează vestitele clopuri din paie de grâu și din talaș de lemn de plop.

Toate detaliile despre meșteșugurile tradiționale și date de contact ale meșterilor populari și tipurile de meșteșuguri tradiționale pe care fiecare dintre aceștia le practică se pot găsi pe platforma oficială de promovare a județului Maramureș – Visit Maramureș.ro, la secțiunea Meșteri Populari: https://www.visitmaramures.ro/ro/places/mesteri-populari.

Studiul „Nomenclatorul ocupațiilor și meșteșugurilor populare din Țara Maramureșului”[112] dedicat vieții tradiționale din una dintre cele mai bine conservate regiuni din România prezintă Maramureșul ca fiind o arie ce deține astăzi una dintre cele mai ridicate densități cunoscute ale ocupațiilor și meșteșugurilor autentice. Meșteșugurile au fost sistematizate ținându-se cont de materia primă prelucrată: prelucrarea fibrelor textile, prelucrarea lânii, mărgelit, confecționarea cununilor de mireasă, prelucrarea lemnului, confecționarea instrumentelor muzicale, felurite tipuri de împletituri, prelucrarea pielii, cojocări t, instalații tehnice hidraulice, prelucrarea osului și cornului, prelucrarea metalelor, prelucrarea pietrei, prelucrarea lutului, finalul fiind alocat unei categorii eterogene numită „alte ocupații, meșteșuguri, servicii și aptitudini”.[113]

Au fost astfel identificate un număr de 221 de activități practicate azi în Țara Maramureșului, dintre care 69 fiind catalogate drept ocupații, iar celelalte 152 fiind catalogate drept meșteșuguri populare. De asemenea, se constată faptul că ocupațiile casnice, creșterea animalelor, cultura fânului, culesul din natură și agricultura de semi-subzistență sunt încă practicate de un număr foarte ridicat de persoane, în timp ce numărul practicanților tuturor meșteșugurilor populare scade, iar media lor de vârstă crește. Dintre meșteșugurile de viitor (cu mulți ucenici tineri și cu sute de practicanți) cele mai fezabile sunt cele din familia prelucrării lemnului, în special cele din confecționarea porților, bisericilor și a obiectelor de artizanat, precum și prelucrarea textilelor și a lânii.

[112] Ivanciuc, Teofil, Nomenclatorul ocupațiilor și meșteșugurilor populare din Țara Maramureșului. Memoria Ethnologică, nr. 74 - 75 * ianuarie - iunie * 2020

[113] Ivanciuc, Teofil, Nomenclatorul ocupațiilor și meșteșugurilor populare din Țara Maramureșului. Memoria Ethnologică, nr. 74 - 75 * ianuarie - iunie * 2020

La polul opus, alte meșteșuguri mai sunt ținute în viață de către un ultim meșter, maximum doi, acestea fiind în pericol de extincție. În această categorie sunt incluse spătăritul, confecționarea instrumentelor muzicale, a măștilor rituale, a majorității tipurilor de cununi, prelucrarea cânepei, pivele și daracele hidraulice ș.a.[114]

De asemenea, începând cu anul 2021, în județul Maramureș a apărut o nouă rută turistică „Meșteri și meșteșuguri", în cadrul căreia se pot vedea diverse activități: țesutul pânzei și al lânii, olărit, cioplirea lemnului, pictura pe sticlă etc. Ruta „Meșteri și meșteșuguri", a fost recunoscută de Ministerul Antreprenoriatului și Turismului și prezintă atracții din mai multe zone etnografice ale Maramureșului. Traseul poate fi parcurs integral, fiind o idee buna de vacanță, dar poate fi incorporat în diverse activitati, concedii sau planuri de vizitare a Maramureșului sau de înțelegere a valoroasei sale moșteniri istorice.

În același timp, unul dintre cele mai recente evenimente de promovare a tradițiilor și meșteșugurilor tradiționale maramureșene a fost realizat în perioada 9-10 iulie 2022 la Washington DC, în cadrul evenimentului Romanian Weekend at the Wharf.[115] Organizat pentru a celebra cei 25 de ani de la lansarea parteneriatului strategic dintre România și Statele Unite ale Americii, evenimentul a cuprins spectacole de dans popular și concerte live oferite de artiștii Ansamblului Folcloric Național „Transilvania", demonstrații de meșteșuguri tradiționale oferite de meșterii populari Daniel Leș și Petre Codrea, expoziții de straie populare, degustări culinare și oenologice, dar și un colț special amenajat în care doritorii și-au făcut fotografii pe baloții de fân acoperiți cu cergile tradiționale de lână.

Publicul prezent s-a bucurat de fiecare moment prezentat în cadrul programului, fiind curios de elementele meșteșugurilor prezentate, cum ar fi tipul de lemn folosit în sculptură, de lutul folosit în olărit, instrumentele, dar și tehnica folosită. Și expoziția de costume populare a atras atenția, iar artiștii Ansamblului Folcloric Național „Transilvania" au strâns oamenii în hore și au dansat pe cântecele din folclorul maramureșean. Festivalul inedit a adunat americani dornici să cunoască cultura și tradițiile maramureșene, dar și membri ai comunității româno-americane, dornici să petreacă două zile în spiritul românesc chiar în capitala SUA.[116]

Un alt eveniment la fel de important este și inițiativa Asociației La blouse roumaine IA care susține inițiativa comunității patrimoniale Maramureș de includere a Țării Maramureșului ca Peisaj Cultural Tradiț ional pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. În scrisoarea semnată de peste 50 de membri ai comunității și iubitori ai Maramureșului, sunt descrise motivele pentru care Țara Maramureșului ar trebui inclusă în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO[117].

Este menționat astfel faptul că locuitorii regiunii practică în continuare unele dintre cele mai numeroase meserii populare de pe continent, recent aici fiind recenzate 221 de ocupații și meșteșuguri, implicând mii de persoane, unele foarte tinere (cea mai tânără brodeuză având vârsta de 12 ani, iar confecționer de șindrile, vârsta de 15 ani). Sute de femei utilizează în continuare războiul de țesut, produsele lor fiind în principal covoarele (printre care peretarele din Patrimoniul Cultural Imaterial UNESCO), pânz a necesară celor peste 20 de variante de costum popular utilizate în prezent ș.a.

---

[114] Ivanciuc, Teofil, Nomenclatorul ocupațiilor și meșteșugurilor populare din Țara Maramureșului. Memoria Ethnologică, nr. 74 - 75 * ianuarie - iunie * 2020

[115] Consiliul Județean Maramureș. *Comunicate de presă* – https://www.cjmaramures.ro/activitate/comunicare/comunicate-de-presa/maramuresenii-i-au-cucerit-pe-americani-cu-portul-folclorul-si-mestesugurile-traditionale-in-cadrul-romanian-weekend-at-the-wharf

[116] Evenimentul a fost organizat de Ambasada României în SUA, Institutul Cultural Român la New York în parteneriat cu Consiliul Județean Maramureș.

[117] https://www.emaramures.ro/tara-maramuresului-peisaj-cultural-traditional-unesco/

În acest context, Maramureșul este menționat ca fiind ultimul loc unde mai persistă în uz ambele tipuri de straie tradiţionale: de iarnă și de vară. „Cămeșile” țărănești sunt atent elaborate, lucrate manual (necesitând luni de muncă) și la scară largă, folosind modele și tehnici străvechi.

Este menționată de asemenea și păstrarea unui grup de instalații hidraulice țărănești aflate în uz pentru nevoile comunității: vâltorile folosite la spălatul covoarelor, morile de cereale (în pericol iminent de abandon), pivele pentru postav (ultimele rămase în funcțiune din lume), daracele și leagănele pentru scărmănat lâna etc.

Spiritualitatea laică și religioasă a locului este bine conservată, fiind vorba de păstrarea ritualurilor legate de naștere, nuntă și moarte, de obiceiurile de Paști, Rusalii, Sf. Maria, Crăciun, ori din alte momente cu dată fixă sau variabilă. Sunt prezente și rituri cu iz arhaic, precum „Tânjaua” (încheiată cu o rugăciune adresată Soarelui), decorarea acareturilor cu ramuri de copaci ori aprinderea de focuri de ziua anumitor sfinți, variatele pomeniri ale morților, „măsurișul oilor” etc. Alături de acestea, folclorul și muzica, ambele categorii fiind îmbogățite încontinuu cu noi piese (prin activitatea a sute de instrumentiști și cântăreți vocali), alături de dansul tradițional și de graiul maramureșean, constituie alte elemente ale bogatului tezaur spiritual regional.

Deși nedeclarat oficial, peisajul cultural maramureșean este larg recunoscut ca atare de numeroșii turiști care vin să descopere „locul unde tradițiile sunt păstrate ca nicăieri altundeva”, cât și de cercetătorii care efectuează studii științifice, ca într-un laborator deschis.

Pe lângă cele menționate anterior, celelalte elemente de Patrimoniu Mondial Imaterial UNESCO înregistrate în România sunt dansul „Călușul”, ceramica de Horezu, Doina, Colindul și Dansul bărbătesc. Dintre acestea, Doina (în Maramureș Horea cu noduri) a fost înscrisă în UNESCO în 2009 în care au fost notate 11 persoane provenind din șase sate din Lăpuș. Colindatul de ceată Bărbătească a fost înscris în UNESCO în anul 2013, într-un dosar comun România și Republica Moldova. Selecția satelor reprezentative unde acest obicei ar fi încă viu, cuprinde 14 comunități din România, printre care și Bixadul din Oaș.

În anul 2015, Dansul bărbătesc (Feciorescul în Maramureș), a fost înscris în UNESCO, printre localitățile de referință unde s-a jucat regulat, regăsindu-se și Bogdan Vodă (Maramureș), aleasă printre alte 38 de localități din 12 județe ale țării.[118]

Cu o multitudine de produse tradiționale specifice, cunoscute în toată țara și chiar în străinătate, **GASTRONOMIA** maramureșeană ocupă un loc aparte printre resursele turistice ale județului Maramureș, fiind totodată un produs și o etichetă importantă pentru județ. Pentru maramureșeni, masa reprezintă mai degrabă un act cultural, cu valențe sociale, desfășurat după cutume străvechi.

De exemplu, în satele lăpușene, specialitatea casei a rămas „tocana”, adică mămăliga cu brânză de oi, clădită în pături succesive cu brânză și felii mici de slănină prăjită. Tocana, spun gospodarii, mai poate fi servită ca mic dejun sau după o dimineață de coasă, cu urdă, smântână sau caș de oaie feliat, în funcție de preferințe. Tot la mic dejun, dar ca desert, e servită „plăcinta creață” cu caș, cu brânză de burduf sau cu urdă, la care se mai poate adăuga mărar sau cozi de ceapă verde, îndeosebi primăvara, când ceapa e fragedă. Plăcinta e un foarte bun aliment și pentru zilele lungi ale posturilor religioase de peste an, când se poate umple cu cartofi, varză sau dulceață, în funcție de preferințe.

Nelipsitele sarmale sunt mereu prezente în meniul țăranilor, dar și al pensiunilor. Sarmalele pregătite cu carne de porc sau păsat, cunoscute sub numele de „curechi”, sunt unul dintre preparatele mereu prezente pe masa locuitorilor din zona Lăpușului. La loc de cinste în majoritatea gospodăriilor din Maramureș,

[118] Blog Teofil Ivanciuc – https://teofil-ivanciuc.weebly.com/opt-355es259toare-maramure351ene-au-fost-nominalizate-pe-lista-patrimoniului-mondial-imaterial-unesco.html

indiferent de sezon, rămâne fasolea frecată, asezonată cu ceapă, murături, gogoșari, varză murată sau alte acrituri. E servită indiferent de anotimp, asortată cu afumătură de porc, slăninuță și cârnați de casă.

Ciorbele, cunoscute sub numele de „zamă", pregătite cu rântaș, smântână și carne de porc, afumătură sau cârnați, fac mereu deliciul meselor de zi cu zi. Primăvara, gospodinele pregătesc pentru masa de prânz „zama de șălate" sau ciorba de salată, cu un gust acrișor obținut prin adaosul de oțetului de mere, dar și „îndulcită" cu smântână. În zilele mohorâte de toamnă sau în cele friguroase de iarnă se prepară „ciorbă de afumătură cu moare de varză". În zilele de duminică, dar și în multele sărbători religioase, gospodinele pregătesc supa de pui cu „tojmagi", adică tăiței de casă, papricaș sau „îngroșală de pui". Ca desert, aproape la orice masă din zilele de duminică sau de sărbători se servesc „pancovele" sau gogoșile pudrate cu zahăr praf ori umplute cu dulceață. De asemenea, horinca sau palinca, nu e doar băutura tradițională, ci și mândria fiecărui maramureșean gospodar, *licoarea care stropește orice ospăț, descrețește frunțile, leagă prietenii, dezleagă limbi, un soi de elixir cu puteri tămăduitoare*.[119]

În județul Maramureș erau atestate, la finele lui 2021, 56 de produse tradiționale în următoarea componență: 26 de produse din carne, 6 produse lactate, 11 produse de panificație și patiserie, 6 produse legume fructe, 6 băuturi alcoolice și 1 produs de sucuri și siropuri, băuturi alcoolice.[120] Printre produsele atestate ca fiind tradiționale, în Maramureș sunt înregistrate: zacuscă de ciuperci, magiun de prune, suc de mere, jumări, tobă, caltaboș, costiță afumată, ceafă crud uscată, cârnați de casă, slănină afumată, prăjitură cu foi, cornulețe, brânză telemea, cașcaval, pastramă de oaie, pâine de casă, dulceață de afine, pălincă de mere, horincă de prune, sarmale, plăcinte etc.

Produsele tradiționale maramureșene atestate de Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale sunt printre cele mai căutate pe piața locală, la târgurile producătorilor sau expoziții. Dintre producătorii locali atestați se pot enumera[121]: Alco – Ulei presat la rece, Bunătăți de la Vali, Bunătăți din Maramureș, Carmangeria TOTO, Distiland Maramureș, Mary-Cordo Fresh și Răstăuțe Maramureșene – afacere locală care oferă diverse paste realizate din făină de calitate superioară, atent aleasă din cereale Românești: colțunași, flori, lăști, macaroane colorate, melci, radiatoare colorate, răstăuțe, răsucite, scoici, spaghete sau țădi maramureșene.

Pentru promovarea bucătăriei maramureșene, trebuie menționat și faptul că pe teritoriul județului Maramureș există în acest moment o serie de Puncte Gastronomice Locale (PGL). Acestea sunt obiective reprezentate de bucătăriile particulare, unde se prepară alimente după rețete culinare specifice zonei, ce sunt servite direct către consumatorul final. Produsele preparate și servite în PGL sunt realizate din materii prime de origine animală și non-animală provenite, pe cât posibil, din surse locale.

Produsele sunt preparate, pe cât posibil, după metode tradiționale, cele folosite în mod curent în gospodărie fiind destinate consumului în stare proaspătă, în aceeași zi și la cât mai scurt timp după gătire. Printre pensiunile acreditate și ca Puncte Gastronomice Locale de pe teritoriul județului Maramureș, conform listării acestora pe platforma oficială de promovare Visit Maramureș, sunt: Agropensiunea Maria din Dumbrăvița, Casa Tand din Rozavlea, Pensiunea Agroturistică Vivat din Moisei, Pensiunea Ca sa Firuța din Băile Borșa, Pensiunea Eco-Tim din Moisei, Pensiunea Hanțig-Lucian din Borșa, Pensiunea Ileana din Ieud, Pensiunea Iz de Maramureș din Surdești, Pensiunea Maramureș Guesthouse din Vișeu de Jos, Pensiunea pe Deal din Șișești sau Pensiunea Popasul Vânătorului din Moisei.[122]

[119] Consiliul Județean Maramureș. *Turism* – https://www.cjmaramures.ro/judetul-maramures/turism/horinca
[120] 2mnews.ro. *Știri din Maramureș* – https://2mnews.ro/fapt-in-maramures-sunt-atestate-doar-56-de-produse-traditionale-agro-alimentare/
[121] Visit Maramureș. *Producător local* – https://www.visitmaramures.ro/ro/places?cat_type=i1hijoivpxyoiw
[122] Visit Maramureș. *Punct Gastronomic Local* – https://www.visitmaramures.ro/ro/places?cat_type=pbexi8qzrsa09a

În același timp, pentru a veni în sprijinul producătorilor din zona montană, a fost instituită schema de calitate europeană „Produs Montan". Acestea sunt produse destinate consumului uman, obținute din materii prime provenite din zona montană și prelucrate în zona montană, care oferă consumatorilor opțiunea de a consuma o hrană sănătoasă provenită dintr-un teritoriu cu poluare redusă, unde se practică în principal o agricultură extensivă, durabilă, în echilibru cu mediul înconjurător.

În același timp, pentru a marca gastronomia locală maramureșeană, Consiliul Județean Maramureș a organizat în anul 2018, proiectul „FoodChains 4 Europe" – o evaluare de tip Peer Review, în cadrul căreia 22 de specialiști din domeniul alimentar din Olanda, Bulgaria, Italia și Marea Britanie au analizat lanțul alimentar din județul Maramureș. Proiectul „FoodChains 4 Europe – FC4EU (Lanțuri alimentare pentru Europa)" a fost implementat de Consiliul Județean Maramureș în perioada 2017-2021, fiind finanțat prin Programul Interreg Europe cu scopul de a îmbunătăți punerea în aplicare a politicilor regionale care să stimuleze furnizarea de inovare pentru a crea lanțuri alimentare durabile, în cinci regiuni participante: Flevoland (Olanda), Plovdiv / Sofia (Bulgaria), Emilia-Romagna (Italia), Maramureș (România) și Greater Manchester (Marea Britanie).

Pe baza recomandărilor, Consiliul Județean Maramureș a realizat un plan de acțiune care a inclus și introducerea unui sistem de etichetare pentru produsele locale, denumit „Bun de Maramureș". Eticheta nu reprezintă un certificat propriu-zis, ci o garanție oferită de Consiliul Județean Maramureș cu privire la potențialul unui produs local de a deveni reprezentativ pentru județ, deoarece folosește resurse locale și este produs pe baza unei rețete tradiționale sau prin tehnici inovative axate pe calitate și nu pe cantitate.[123]

Printre principalele rezultate ale sistemului de etichetare „Bun de Maramureș", în urma acestui proiect pentru perioada 2020-2021 se pot enumera următoarele:[124]

- 10 producători locali s-au alăturat Asociației „Bun de Maramureș";
- 64 de produse locale au obținut eticheta „Bun de Maramureș";
- A fost dezvoltată o rețea locală pentru a sprijini inovarea lanțurilor alimentare;
- A fost creat site-ul „Bun de Maramureș" – http://www.bundemaramures.ro/
- A fost creată o hartă interactivă a produselor cu eticheta „Bun de Maramureș" – http://www.bundemaramures.ro/harta-interactiva-2/
- S-au creat broșuri și cataloage al produselor „Bun de Maramureș" în română și engleză – https://anyflip.com/jehse/elxf/ (RO) sau https://anyflip.com/jehse/jwet/ (EN);
- Peste 10.000 de etichete „Bun de Maramureș" disponibile pentru produsele licențiate local;

Cu ocazia acestei etichete, anual se desfășoară și Târgul „Bun de Maramureș", eveniment de succes la Muzeul Satului Baia Mare și ajuns deja la a VI-a ediție în 2022. Evenimentul se desfășoară în parteneriat cu Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan" Maramureș, Ansamblul Folcloric Național Transilvania și Asociația Bun de Maramureș în fiecare an în luna mai.

Meșterii populari pregătesc mesele pline de zadii, gătii, mânecări, opinci, straițe, zgărdane, brățări, toate autentice. Nu lipsesc nici obiectele de decor, măști, căsuțele tradiționale miniaturale, vasele dantelate,

[123] Consiliul Județean Maramureș. *Comunicate de presă* – https://www.cjmaramures.ro/activitate/comunicare/comunicate-de-presa/oportunitati-si-provocari-pentru-dezvoltarea-si-inovarea-produselor-locale-traditionale-din-judetul-maramures-prin-proiectul-foodchains-4-europe
[124] FC4EU Action Plan of Maramureș – https://projects2014-2020.interregeurope.eu/foodchains4eu/news/news-article/13220/fc4eu-action-plan-of-maramures/

calendarele, adevărate bijuterii realizate din lemn, lut, argint și ceramică, precum și obiecte de uz casnic, toate purtând simboluri străvechi cum ar fi sita vieții, soarele, funia, dinții de lup sau crucea.

Publicul amator de „Bun de Maramureș" se bucură și de oferta producătorilor tradiționali. Aceștia oferă în fiecare an din propriile cămări zacuscă, murături, dulcețuri și siropuri. Tot ei au oferit vizitatorilor prăjituri cu cele mai fine creme, toate făcute după rețete de pe vremea bunicilor.[125]

Tot în cadrul inițiativelor ce țin de gastronomie, patru mari zone ale Maramureșului, concentrate în două trasee, au fost incluse în Traseul gastronomiei tradiționale românești (care cuprinde doar 28 de trasee): Țara Chioarului și Țara Codrului (un traseu) și Țara Maramureșului și Țara Lăpușului (alt traseu), ambele trasee fiind menționate sub sloganul „Maramureș, plai cu bucate din mălai".[126] Aceste trasee au fost incluse în cadrul Investiției nr. 1 „Promovarea celor 12 rute turistice/culturale" de la nivelul Componentei 11. „Turism și Cultură" din PNRR. Această investiție presupune sprijin financiar în valoare de 103,5 milioane euro pentru promovarea a 12 rute și modernizarea / reabilitarea siturilor turistice cu impact național și internațional incluse în acestea, identificate în zonele considerate a fi destinații optime.

Pe lângă cele menționate anterior, județul Maramureș are o bogată agendă de **EVENIMENTE CULTURALE**, fapt ce se poate observa din inventarierea unui număr foarte mare de manifestări în cadrul teritoriului. An de an, în Maramureș au loc o serie de evenimente menite să ducă mai departe și să nu permită să fie uitate obiceiuri, datini și tradiții. Astfel, în fiecare lună a anului sunt păstrate o serie de festivaluri, jocuri, spectacole ori concursuri folclorice, care acoperă toate perioadele anului, cum sunt: Colindele Ucrainene din Repedea, Jocul cu Coșarca din Copalnic-Mănăștur, Festivalul de Colinde și Obiceiuri de Iarnă Târgu Lăpuș, Festivalul de Datini și Obiceiuri de Iarnă „Marmația", „Crăciun în Maramureș", Festivalul Interjudețean de Colinde și Datini Vișeu de Sus – în preajma sărbătorilor de iarnă, „Udătoriul din Șurdești" și „Danțul la Șură" din Groși, Sărbătoarea Cireșelor Coruia, Sărbătoarea Păcurarilor Săcel, Festivalul „Sânzienele" Borșa, Festivalul Folcloric „Cununa de Sânzienev" Tăuții-Măgherăuș, Târgul Sânzienelor Băița de sub Codru, Festivalul-Concurs de Cântece și Dansuri pentru Copii din Țara Chioarului „Florile Someșului" Mireșu Mare, Festivalul Portului, Dansului și Cântecului de pe Fișculaș Dumbrăvița, Festivalul Cântecului și Dansului din Țara Chioarului „Maramureșul Răsună" Satulung, Festivalul de Cântece și Dansuri Ucrainene Repedea, Festivalul „Drumul Lung spre Cimitirul Vesel" Săpânța, Balul Strugurilor din Câmpulung la Tisa, Festivalul Județean „Obiceiuri de Toamnă la Ucraineni" Remeți, Festivalul Stuparilor Cernești, Balul Coșercilor Săbișa, Târgul Cepelor și Festivalul Interjudețean al Folclorului din Țara Codrului Asuaju de Sus, Festivalul „Toamna Chioreană" Remetea-Chioarului, precum și multe altele cum sunt evenimentele culturale locale, zilele comunelor sau târgurile din piețe.

Contextul perioadei 2020-2021 a fost unul special, fiind momentul în care cele mai multe instituții culturale și nu numai s-au confruntat cu imposibilitatea de a realiza evenimentele tradiționale importante de la nivelul județului. Cu toate acestea, o serie de festivaluri importante pentru județul Maramureș s-au desfășurat în condiții de maximă siguranță.

Un astfel de exemplu este și Festivalul Interjudețean de Folclor Hora la Prislop, acesta fiind un eveniment de tradiție, ajuns la cea de-a 50-a ediție, care reconectează oamenii la valorile culturale, la portul popular și la folclorul tradițional.[127] În organizarea acestuia parteneri au fost Consiliul Județean Maramureș, Consiliul Județean Suceava, Consiliul Județean Bistrița-Năsăud și Primăria Orașului Borșa. Din partea

[125] Conform pagina oficială de Facebook a Consiliului Județean Maramureș – postare publicată pe 18 mai 2022, respectiv 24 mai 2021.

[126] https://2mnews.ro/fapt-doua-biserici-de-lemn-din-maramures-incluse-in-ruta-turistica-culturala-nationala-vor-fi-restaurate-si-sau-promovate-prin-finantare-din-pnrr/

[127] Consiliul Județean Maramureș. *Evenimente* – https://www.cjmaramures.ro/activitate/comunicare/evenimente/festivalul-interjudetean-de-folclor-hora-la-prislop-un-eveniment-care-reconecteaza-oamenii-la-valorile-culturale-la-portul-popular-si-la-folclorul-traditional

județului Maramureș, la reușita a evenimentului și-au mai adus aportul: Ansamblul Folcloric Național „Transilvania”, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș, Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Muzeul Județean de Artă „Centrul Artistic Baia Mare”, Muzeul de Științe Astronomice Baia Mare, Serviciul Public Județean Salvamont Maramureș.

Evenimentul inedit de folclor a adunat maramureșeni din toate colțurile județului, dar și turiști prezenți în Maramureș, dornici să cunoască cultura și tradițiile specifice acestui loc minunat în care cele două regiuni, Maramureș și Bucovina, se întâlnesc.

Un alt eveniment de succes pentru județul Maramureș este și Festivalul Național Concurs „Ion Petreuș” ce se desfășoară în Baia Mare și care a ajuns la cea de-a XIV-a ediție. Evenimentul evocă memoria inegalabilului rapsod popular Ion Petreuș, vocea de neuitat din duetul Frații Petreuș, în același timp fiind și un concurs care se adresează soliștilor vocali și instrumentiștilor cu vârste cuprinse între 16 și 35 de ani. Evenimentul este realizat de Consiliul Județean Maramureș prin Ansamblul Folcloric Național „Transilvania”. La acesta se adaugă și alte Festivaluri Concurs remarcate precum Festivalul Concurs de Romanțe „Poveste de Toamnă”, Festivalul Concurs pentru copii „Maramureșul Răsună” sau Festivalul Concurs pentru copii „Cât îi Maramureșul”.

În prezent, pentru Țara Lăpușului, sunt organizate o serie de evenimente importante la nivel local, realizate în special de administrația publică locală și Centrul Național de Informare și Promovare Turistică, în parteneriat cu terți sau de diverse organizații, acestea compunând Calendarul Agendei Culturale desfășurate în orașul Târgu Lăpuș[128]:

- Spectacole folclorice: Spectacol folcloric dedicat sărbătorii de Dragobete cu cântece și dansuri populare, Sărbătoarea Armindenului, Festival “Horea în grumaz”, Festivalul Internațional de Folclor „Maramureșul și Prietenii”;
- Sărbători dedicate portului popular și tradițiilor locale: manifestații dedicate Zilei Universale a Iei; derularea proiectului educațional „De Sânziene, Îmbracă o bucurIE”[129] cu scopul de a promova tradițiile și obiceiurile locale și de a educa elevii cu privire la tradițiile Țării Lăpușului; Festivalul de Literatură, Artă și Tradiții - Zilele Iei, Zilele Poeziei;
- Manifestații realizate cu ocazia sărbătorilor religioase (Festivalul de Colinde și Obiceiuri de Iarnă, de Dragobete), manifestații comemorative (Aprindem Candela Amintirilor, Omagiu Martirilor Lăpușeni).

În municipiul Sighetu Marmației, anual se organizează o serie de evenimente socio-culturale cu puternic impact în viața locuitorilor și nu numai. Dintre acestea enumerăm: Alaiul datinilor și obiceiurilor de iarnă ale ucrainenilor, Zilele Sighetului, Festivalul național de poezie, Ziua Internațională a Comemorării victimelor Holocaustului, Paște în Maramureș, Eternul Maramureș, Primăvara culturală sigheteană, Ziua teatrului, Gala Muzicii Folk FLOARE DE COLȚ sau Festivalul național al datinilor de iarnă Marmația.[130]

Alte evenimente importante realizate anual în localitățile din județul Maramureș sunt: Verjelul (obicei foarte vechi specific satului Cupșeni), Tiralexa (Cupșeni), Jocul Ionilor (Oncești), Festivalul de colinde pe rit vechi (Repedea), Serbările zăpezii (Borșa), Dăneștii Chioarului (Mireșu Mare), Winterhills (Baia Sprie), Lăsatul Secului (Rozavlea), Moșii de Florii (Cupșeni), De Florii în Maramureș – Satul Maramureșean Călinești (Călinești), Ziua Orașului Borșa (Borșa), Târg de Sfântul Gheorghe (Baia Mare), Ziua Fermierului (Borșa),

[128] SIDU Târgu Lăpuș 2021 – 2027
[129] Proiect realizat în parteneriat între Primăria Orașului Târgu Lăpuș, Centrul Național de Informare și Promovare Turistică, Liceul Teoretic Petru Rareș, Liceul Tehnologic Grigore Moisil, în anul 2021
[130] Strategia de Dezvoltare a Municipiului Sighetu Marmației

Încondeiatul Ouălor (Budești), Ciocota de pe Boci (Seini), Moșii de Paște (Cupșeni), Obiceiuri și Tradiții de Paște – Verjel (Bogdan Vodă), Parada portului popular și Joc în sat (Poienile Izei), Joc la șură (Cupșeni), J oc în Sat (Valea Stejarului), Udătoriu din Șurdești (Șurdești), Festivalul folcloric Joc de pe Cosău (Budești), Stână la Budești (Budești), Veghetori la obârștii (Dragomirești), Mira la Huțui (Bistra), Festivalul – Concurs Național de Satiră și Umor „Zâmbete în Prier" (Vișeu de Sus), Festivalul Primăverii „Câte florin pe Iza -n sus" (Dragomirești), „Primăvara la cetate" (Berchezoaia), Festival Internațioal de Cântece și Jocuri Populare (Strâmtura), Nuntă în Maramureș (Oncești), Tânjaua Hotenarilor (Valea Dărasca - Hoteni), Zilele Maramureșului – „Haida, hai în Maramureș!" (Baia Mare), „Ruptu sterpelor" (Leordina), – Festivalul Portului și Dansului Popular „Vatra Chioreană" (Valea Chioarului), Festivalul Lacului Albastru – Baia Sprie (Baia Sprie), Festivalul Național de Literatură și Folclor „Armonii de Primăvară" (Vișeu de Sus), „Floare mândră de pe Iza" (Șieu), Festivalul Concurs interjudețean de dansuri populare „Mândru-i dantu' pe la noi" (Recea), „Ziua Lucernei" (Valea Chioarului), Festival-concurs „Florile Chioarului" (Șomcuta Mare), Festivalul „Nu vă uitaţi că-s micuţ" (Budești), „Dantu la șură" (Groși), „Cloacă de coasă pe Valea Mare" (Groși), Mândrie Maramureșeană – Ziua Internațională a Iei (Baia Mare), Zilele culturale ale orașului Șomcuta Mare CULTURĂ TRADIȚIE ȘI CONTINUITATE ÎN ȚARA CHIOARULUI (Șomcuta Mare), Sărbătoarea orașului „Cununa de Sânziene" (Tăuții-Măgherăuș), Ziua Universală a iei și cămășii universale (Oncești), Festivalul Luminii (Borșa), Festival folcloric "Nopți de sânziene" (Borșa), „Sânziene în Țara Codrului" – Băița de sub Codru, Sărbătoarea Rădăcinilor Străbune (Călinești), „Festivalul portului, dansului și cântecului de pe Fisculaș" (Dumbrăvița), Gusturi în Țara Chioarului (Baia Sprie), Zilele Orașului Seini – Cetatea Zynyr, Hoinărind prin tradiții (Breb), Festivalul Gospodarilor (Recea), Fiii Satului, Întoarcerea la Obârșii (Mireșu Mare), precum și multe alte festivaluri și evenimente culturale importante pentru județul Maramureș. [131]

Evenimentele culturale care au loc neîntrerupt pot fi considerate elemente puternice de branding deoarece, în percepția turiștilor, locurile sunt asimilate cu aceste evenimente care valorifică tradițiile și obiceiurile specifice din județul Maramureș.

În completarea valorilor de patrimoniu imaterial trebuie menționată titulatura de **TEZAUR UMAN VIU**, care a pornit ca o inițiativă UNESCO pentru salvgardarea, păstrarea și transmiterea patrimoniului cultural imaterial, vizând creșterea gradului de recunoaștere și vizibilitate a păstrătorilor și transmițătorilor elementelor de patrimoniu cultural imaterial în cadrul comunităților din care fac parte. De asemenea, această inițiativă își dorește să identifice acele persoane care, făcând dovada caracterului excepțional al performării, sunt capabile să transmită un anumit element de patrimoniu imaterial în forma și cu mijloacele tradiționale nealterate, contribuind astfel la asigurarea vizibilității acestuia. [132]

Astfel, pentru județul Maramureș, creatorul de măști populare Vasile Șușca (61 de ani) din comuna Săcel a devenit al patrulea maramureșean care a primit titlul onorific de Tezaur Uman Viu.

Meșterul Cimitirului Vesel din Săpânța, Dumitru Tincu Pop a primit în toamna anului 2021 distincția de Tezaur Uman Viu pentru spiritualitate, cruci și epitafuri – acesta a fost până în anul 2022 meșterul cimitirului după moartea lui Stan Ioan Pătraș. Cimitirul Vesel din Săpânța a fost creația meșterului popular Stan Ioan Pătraș. Prima cruce, creația acestuia, a fost realizată în 1935, iar imaginile cioplite în lemn înfățișează în mod naiv una din caracteristicile vieții celui îngropat acolo, alături de epitafurile care reprezintă scurte poezioare pline de tâlc, scrise în limbaj popular, la persoana întâi.

După moartea artistului din Săpânța din 1977, a început să lucreze celebrele cruci meșterul Dumitru Pop Tincu, cel care a fost lăsat continuatorul meșteșugului până la moartea acestuia din 2022. Din 1977, meșterul Tincu Pop a lucrat și a dus Cimitirul Vesel la nivelul de acum. În cei peste 40 de ani de lucru în

[131] Consiliul Județean Maramureș. Evenimente culturale organizate în Maramureș în anul 2019 – https://www.cjmaramures.ro/attachments/info-utile/evenimente-culturale-2019.pdf
[132] Ministerul Culturii. *Tezaure Umane Vii* – http://www.cultura.ro/tezaure-umane-vii

cimitir, meșterul Tincu Pop a îngrijit moștenirea cu peste 1.200 de cruci albastre lăsată de Stan Ioan Pătraș, inclusiv casa în care a fost realizat atelierul celebrului meșter.

Alături de Dumitru Tincu Pop, Nicolae Pițiș poreclit și Niculai al lui Iacob din comuna Lăpuș și Valer Burzo din comuna Suciu de Sus au primit în anul 2011 titlul de Tezaur Uman Viu – rapsod popular.

Alături de toate aceste elemente, trebuie punctat și faptul că Maramureșul se remarcă printr-o serie de personalități din diferite domenii, care au avut contribuții semnificative de-a lungul anilor. Exemplele sunt multe și răsunătoare, însă unele dintre cele mai importante **PERSONALITĂȚI MARAMUREȘENE** sunt: scriitorul Elie Wiesel (născut la Sighetu Marmației) – câștigător al Premiului Nobel pentru Pace, scriitorii Augustin Buzura și Nicolae Breban, folcloristul Mihai Pop, membri ai Academiei Române: Petre Dulfu, Ion Șiugariu, Ion Burnar, Gavril Ciuban, Gheorghe Chivu, Vasile Muste, Ioan Es. Pop, Ioan Pop, Gheorghe Pârja, Lucian Perța, Domokos Szilagyi, Tiberiu Utan, Ion Zubașcu, Alexandru Ivasiuc, Simion Pop, Ioan Groșan, Adrian Oțoiu, Marian Ilea, Laszlo Nemeth, Pavlo Romaniu, Vasile Igna, Ion Iuga, Grigore Latiș, Echim Vancea, Petre Got, precum și criticii literari Laurențiu Ulici și Gheorghe Glodeanu, folcloriștii Ioan Chiș Șter, Dumitru Pop, Pamfil Bilțiu etc.

De asemenea, s-au remarcat pe plan internațional membrii „Școlii de pictură de la Baia Mare", precum: Max Buri și Hans Emmenegger (Elveția), Ada Löwith, Richard Gerst, Leo Kober și Josef Engelhart (Austria), Emil Pottner și Jakob Nussbaum (Germania), Leo Kamir-Kaufmann, Konrad Krzyzanovski și Edmund Okun (Polonia), Károly Ferenczy, Béla I. Grünwald, Sándor Kubiny și Dezsõ Wimmer-Czigány (Ungaria), Mstislav Dobujinski (Rusia), Adrian Ghenie (România) și Arthur G. Verona (România).[133]

Pentru a marca personalitățile importante ale județului Maramureș, prin programele culturale Maramureșul perpetuu și Maramureșul la Centenar, Biblioteca Județeană „Petre Dulfu" din Baia Mare, alături de Centrul de Cercetare și Documentare Baia Mare al Academiei Române, cu sprijinul Consiliului Județean Maramureș au realizat lucrarea scrisă „100 de personalități maramureșene care au făcut istorie".[134] Cele o sută de personalități acoperă arii profesionale, cultural-științifice și preocupări extrem de vaste și diversificate: cadre didactice de la toate nivelurile, folcloriști, lingviști, etnologi, muzeografi, publicați, pictori, sculptori, graficieni, fotografi, matematicieni, preoți, protopopi, episcopi, istorici, geografi, poeți, prozatori, ingineri, compozitori, juriști, medici, critici literari, interpreți de muzică populară, actori, performeri ai sportului sau ai carierei militare.

Conform lucrării scrise, *dincolo de natura fermecătoare și de încărcătura etnofolclorică unică – elemente care au constituit puncte de atracție pentru iubitorii de frumos din întreaga lume, aici, în Maramureș s-au făcut primele traduceri de texte religioase în limba română, de aici au pornit descălecătorii Moldovei, [...] de aici se trage întemeietorul stomatologiei românești – dr. Gheorghe Bilașcu și tot de aici a pornit unul dintre iluștrii făuritori ai României Întregite – George Pop de Băsești [...].*[135] Pe lângă aceste personalități marcante, se spune că, în Maramureș, fiecare deal are misterele și comoara lui, iar dacă nu există comori, cu siguranță există legenda unei comori. Nu face excepție nici comoara care ar fi aparținut celebrului haiduc Pintea Viteazu, ascunsă pe muntele Gutâi, într-o pivniță săpată în stâncă. Bătrânii povestesc că și astăzi poate fi văzută acea pivniță, ale cărei uși se deschid o dată la șapte ani. Unii susțin chiar că au văzut ușile deschise. Existența comorii apare în folclorul transmis pe cale orală până în zilele noastre, chiar dacă amplasamentul ei diferă. De altfel, despre haiducul Pintea circulă și o legendă conform căreia pentru a scăpa de urmăritori, acesta ar fi zburat de pe înălțimile Maramureșului cu un fel de planoare făcute din

[133] Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027

[134] Biblioteca Județeană Petre Dulfu Baia Mare – https://www.bibliotecamm.ro/resurse/100-de-personalitati-maramuresene-care-au-facut-istorie/

[135] Biblioteca Județeană „Petre Dulfu" Baia Mare, Academia Română. Centrul de Cercetare și Documentare Baia Mare, 2018. *100 de personalități maramureșene care au făcut istorie. 100 de ani de la Marea Unire* – https://www.bibliotecamm.ro/pdf/100-personalitati-maramuresene.pdf

șindrilă. Despre Fata Pădurii există numeroase mărturii adunate de scriitorii maramureșeni în cărțile lor. Fata Pădurii este considerată în satele din Maramureș aducătoare de rău, ghinion, o fată care uneori apare ca femeie tânără, alteori foarte bătrână, cu părul lung până la pământ, momind pe drumeții rătăciți.

Alături de acestea, legendele Uriașilor din Rozavlea sau Iacarul maramureșean, Omul nopții, Omul lup, Omul dintre focuri, Omul apei, Popii brazilor, Șolomonarii, Sânzienele, Balaurii, Baba Dochia etc. sunt numai o parte din legendele populare pe care județul Maramureș le deține. Satul maramureșean rămâne astfel locul unde unii bătrâni mai cred încă într-o lume paralelă, populată cu ființe mitice, care pot pune viața maramureșenilor în pericol sau dimpotrivă, să îi ajute.[136]

Toate aceste povești, legende și basme ale locului au fost culese din lumea satului maramureșean și transpuse în cadrul unui atelier digital. Proiectul cultural Povești din Satul de pe Deal – Atelierul digital de lectură aflat la prima ediție în anul 2021, permite tinerilor și copiilor să ia parte la o lectură digitală a istoriei locale. Astfel, muzeografii din cadrul Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș citesc basme populare, legende locale sau povestesc întâmplări reale în fiecare duminică seara pe pagina oficială de Facebook a muzeului.[137]

4.1.1.2. RESURSE TURISTICE NATURALE

Spațiul biogeografic al județului Maramureș cuprinde, într-o proporție relativ egală, cele trei unități geografice – de câmpie, de deal și de munte, cu o diversitate mare de condiții pedoclimatice și hidrologice ce diferențiază eco-regiuni cu o varietate de ecosisteme terestre și acvatice (deal, munte, lacuri, cursuri de apă și luncile acestora, zone secetoase sau umede etc).

Județul Maramureș prezintă un **PATRIMONIU NATURAL** important, recunoscut la nivel local, național, comunitar (european) și internațional, protejat prin acte normative specifice, reprezentative pentru arealul geografic din care face parte județul. Astfel, diversitatea și valoarea biodiversității din județul Maramureș au condus la constituirea mai multor arii naturale protejate. O arie protejată este un spațiu geografic clar definit, recunoscut, destinat și administrat, prin mijloace legale sau alte mijloace efective, cu scopul de a realiza conservarea pe termen lung a naturii, precum și a serviciilor de ecosistem și a valorilor culturale asociate. [138] Județul Maramureș are o suprafață de 6.304 kmp (630.400 ha) din care un procent de 38,91 % din suprafață este acoperit cu arii naturale protejate de diverse tipuri și categorii. Mai mult, conform clasificărilor adoptate de România, pe teritoriul județului Maramureș se găsesc toate categoriile și tipurile de arii naturale protejate, conform Ordonanței de Urgență nr. 236/2000 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și a faunei sălbatice.

Pe teritoriul județului Maramureș există în prezent în total 64 de arii naturale protejate, dintre care 35 sunt de interes național (14 rezervații naturale, 17 monumente ale naturii, 1 parc natural – Parcul Natural Munții Maramureșului, 2 rezervații științifice și 1 parc național) și 22 de arii naturale protejate de interes comunitar (16 situri de importanță comunitară (SCI) și 6 arii de protecție specială avifaunistică (SPA)), 6 arii naturale protejate de interes local și 1 arie naturală protejată de interes internațional – Parcul Național Munții Rodnei – Rezervație a Biosferei.[139]

---

[136] Visit Maramureș. *Lumea de fantasme a satului maramureșean* – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/lumea-de-fantasme-a-satului-maramuresean

[137] Agerpres – https://www.agerpres.ro/cultura-media/2021/03/16/maramures-povestile-legendele-si-basmele-locului-povestite-publicului-in-cadrul-unui-atelier-digital--679315

[138] Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (IUCN), Ghidul privind Aplicarea Categoriilor de Management al Ariilor Protejate, https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAPS-016-Ro.pdf

[139] Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027

TABEL 6. SITURILE DE IMPORTANȚĂ COMUNITARĂ (SCI) LA NIVELUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ

NR. CRT.	COD	DENUMIRE SIT	LOCALITATE
1.	ROSCI0003	Arboretele de castan comestibil de la Baia Mare	Baia Mare
2.	ROSCI0030	Cheile Lăpușului	Boiu Mare, Coaș, Copalnic-Mănăștur, Remetea Chioarului, Șomcuta Mare, Târgu Lăpuș, Vima Mică
3.	ROSCI0089	Gutâi-Creasta Cocoșului	Budești, Cavnic, Desești, Ocna Șugatag, Șișești
4.	ROSCI0092	Igniș	Baia Mare, Câmpulung la Tisa, Desești, Giulești, Ocna Șugatag, Săpânța, Sarasău, Sighetu Marmației
5.	ROSCI0124	Munții Maramureșului	Bistra, Borșa, Leordina, Moisei, Petrova, Poienile de Sub Munte, Repedea, Ruscova, Vișeu de Jos, Vișeu de Sus
6.	ROSCI0125	Munții Rodnei	Borșa, Moisei, Săcel, Bârsana, Bistra, Bocicoiu Mare, Câmpulung la Tisa, Remeți, Rona de Jos, Rona de Sus, Săpânța, Sarasău, Sighetu Marmației
7.	ROSCI0192	Peștera Măgurici	Boiu Mare
8.	ROSCI0251	Tisa Superioară	Bistra, Bârsana, Rona de Jos, Rona de Sus, Bocicoiu Mare, Sighetu Marmației, Sarasău, Câmpulung la Tisa, Săpânța, Remeți și Petrova
9.	ROSCI0264	Valea Izei și Dealul Solovan	Băiuț, Bârsana, Bogdan Vodă, Botiza, Budești, Călinești, Dragomirești, Groșii Țibleșului, Ieud, Lăpuș, Moisei, Oncești, Poienile Izei, Rozavlea, Săcel, Săliștea de Sus, Șieu, Sighetu Marmației, Strâmtura, Vadu Izei
10.	ROSCI0275	Bârsău – Șomcuta	Bârsău, Fărcașa, Șomcuta Mare, Satulung, Gârdani, Asuaju de Jos,
11.	ROSCI0285	Codrii seculari de la Strâmbu – Băiuț	Băiuț, Lăpuș
12.	ROSCI0358	Prico – Huta – Certeze	Săpânța
13.	ROSCI0436	Someșul Inferior	Ardusat, Cicârlău, Recea, Seini, Tăuții-Măgherăuș
14.	ROSCI0421	Pădurea două Verevițe	Satulung,
15.	ROSCI0302	Bozânta	Recea, Tăuții-Măgherăuș
16.	ROSCI0411	Groșii Țibleșului	Groșii Țibleșului

Sursa: ANPM Maramureș

TABEL 7. SITURILE DE PROTECȚIE AVIFAUNISTICĂ (SPA) DE PE TERITORIUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ

NR. CRT.	COD	DENUMIRE SIT	LOCALITATE
1.	ROSPA0085	Munții Rodnei	Borșa, Moisei, Săcel
2.	ROSPA0114	Cursul mijlociu al Someșului	Mireșu Mare, Ulmeni, Valea Chioarului
3.	ROSPA0131	Munții Maramureșului	Bistra, Borșa, Poienile de sub Munte, Repedea, Vișeu de Sus
4.	ROSPA0134	Munții Gutâi	Baia Mare, Baia Sprie, Budești, Cavnic, Câmpulung la Tisa, Desești, Giulești, Ocna Șugatag, Remeți, Sarasău, Sighetu Marmației, Săpânța, Șișești
5.	ROSPA0143	Tisa Superioară	Bocicoiu Mare, Câmpulung la Tisa, Remeți, Sarasău, Sighetu Marmației, Săpânța
6.	ROSPA0171	Valea Izei și Dealul Solovan	Băiuț, Bârsana, Bogdan Vodă, Botiza, Budești, Călinești, Dragomirești, Groșii Țibleșului, Ieud, Lăpuș, Moisei, Oncești, Poienile Izei, Rozavlea, Săcel, Săliștea de Sus, Șieu, Sighetu Marmației, Strâmtura, Vadu Izei

Sursa: ANPM Maramureș

Este important de menționat că singura arie protejată de interes internațional din județ este **PARCUL NAȚIONAL MUNȚII RODNEI – REZERVAȚIE A BIOSFEREI**. Acesta este principalul obiectiv natural din județ, cu o suprafață totală de 47.277 ha, din care 36.974 ha (adică aproximativ 80%) se află în județul Bistrița-Năsăud și 9.798 ha (respectiv 20%) se află în județul Maramureș. A fost înființat în anul 1990 în jurul rezervației naturale Pietrosu Mare (constituită încă din 1932) și are ca scop conservarea speciilor de faună și floră și păstrarea geologiei și geomorfologiei specifice.

Ghețarii cuaternari din Munții Rodnei au lăsat în urmă o varietate de forme rezultate în urma erodării, vizibile aici mai bine decât în multe alte zone din Carpații românești. Printre aceste amprente se numără crestele alpine cu aspect de custuri zimțate, văile și circurile glaciare, stâncăriile calcaroase și peșterile. Acest peisaj specific este bine conservat, remarcabilă fiind prezența celor 15 lacuri glaciare.

Munții Rodnei constituie al doilea parc național ca mărime din țară și unul dintre cele mai bine conservate peisaje glaciare. Acești munți găzduiesc cea mai înaltă cascadă din România, reprezintă singurul loc din lume în care se poate admira floarea opaițul Munților Rodnei și constituie una dintre puținele zone rămase la noi în țară în care întâlnim cocoșul de mesteacăn. [140]

În Munții Rodnei întâlnim mai multe zone de protecție strictă, cu valoare conservativă mare, dintre care se poate aminti **REZERVAȚIA NATURALĂ PIETROSU MARE**. În anul 1980 această zonă a fost declarată rezervație a biosferei în cadrul programului „Omul și Biosfera" inițiat de UNESCO. Aici se înalță Vârful Pietrosu Mare (2.303 m), cel mai înalt din Carpații Orientali, ce este înconjurat de mai multe circuri glaciare precum Zănoaga Mare, Zănoaga Mică și Zănoaga Iezerului, unde este adăpostit lacul glaciar Iezer, aflat la o altitudine de peste 1.800 m.

Patrimoniul natural prezintă areale importante din punct de vedere al biodiversității faunei și florei. Aceste zone au rolul de păstrare a echilibrului ecologic, de petrecere a timpului liber și turistic. Relația ariilor

[140] România Sălbatică – https://romaniasalbatica.ro/ro/parc-national/muntii-rodnei

naturale protejate cu mediul înconjurător și dispunerea în teritoriu reprezintă premise ale dezvoltării durabile și creșterii atractivității turistice. În profil teritorial, în județul Maramureș, se regăsesc o serie de atracții naturale potrivite pentru activități de petrecere a timpului liber, precum piscicultura, privitul de păsări, plimbări în natură etc.

Ariile protejate regăsite pe teritoriul județului prezintă un potențial important de creștere a atractivității turistice și dezvoltare a economiei locale. Includerea zonelor protejate într-un circuit turistic și dezvoltarea unei infrastructuri turistice potrivite pot conduce la dezvoltarea turismului ecologic în județ.

Spre exemplu, păduri de fag din zona Maramureșului, Groșii Țibleșului și Strâmbu Băiuț au fost incluse în patrimoniul UNESCO, împreună cu alți codri seculari de pe teritoriul României. Copacii din pădurile seculare de la Strâmbu Băiuț și Groșii Țibleșului au dimensiuni impresionante, diametrul depășind 180 cm, iar înălțimea fiind de peste 50 m pentru specia Fagus silvatica (fag). Pădurile virgine sunt ultimele zone în care natura supraviețuiește în forma sa pură, fără niciun fel de intervenție umană. [141]

Printre cele mai importante zone naturale protejate se mai regăsesc următoarele:

CHEILE LĂPUȘULUI | Cheile Lăpușului sunt un defileu extrem de frumos din Maramureș, fiind unic în România datorită structurii și dimensiunii sale. Defileul cuprinde sectoare de tip canion (Vima Mică – Sălnița, Buteasa Râu – La Împreunături) și are în versanți custuri stâncoase (Custura Cetățelii, Custura Vimei), pereți și pinteni stâncoși, peșteri și cascade (La Pișătoare).

Cheile Lăpușului sunt menționate în spațiul online ca fiind un loc ideal pentru iubitorii de sporturi extreme, aici existând posibilitatea de a practica raftingul, însă aceștia trebuie să urmărească prognoza meteo. De obicei apa este foarte mare în timpul primăverii, iar în august foarte mică. Specialiștii în rafting consideră Cheile Lăpușului un traseu greu, pe ape mari, între Sălnița și Buteasa Râu, aproximativ 14 km. De asemenea, defileul este perfect și pentru pescuitul sportiv, fiind totodată și o zonă extrem de frumoasă pentru campare.

GUTÂI – CREASTA COCOȘULUI | Aria naturală Creasta Cocoșului (1.423 metri altitudine) din Munții Gutâi, este o rezervație geologică protejată încă din 1954 cu suprafață de peste 50 de hectare și este apreciată atât de turiștii români, cât și de cei străini, pentru unicitatea peretelui aproape vertical, fost coș al unui vulcan stins ce se înalță brusc spre cer.

Creasta Cocoșului e una dintre cele mai stranii formațiuni geologice, formată cel mai probabil ca urmare a activităților vulcanice în urmă cu milioane de ani. Odată ajuns pe platou, turistul are o imagine panoramică a unor localități din Maramureș, iar în zilele senine se poate admira lanțul muntos al Carpaților care trece geografic din România spre Ucraina. Creasta Cocoșului reprezintă una dintre cele mai spectaculoase zone alpine din județul Maramureș care-i încântă pe iubitorii de drumeție. Zona include de asemenea Aria naturală protejată Creasta Cocoșului, Aria naturală protejată Lacul Morărenilor și Aria Naturală protejată de interes local Tăurile Chendroaiei.

Situl este principala Arie naturală protejată din destinația de ecoturism Eco Maramureș (Mara-Cosău-Creasta Cocosului) – prima destinație de ecoturism la nivelul țării, desemnată de Autoritatea Națională pentru Turism în 2014.

MUNȚII MARAMUREȘULUI | Parcul Natural Munții Maramureșului se întinde pe una dintre cele mai pitorești zone istorice din țară, în care tradiția se îmbină cu natura, dând naștere unei atracții aparte. Este cel mai mare parc natural din țară, iar diversitatea peisajului și tradițiile zonei atrag an de an din ce în ce mai mulți turiști. Este de asemenea unul dintre puținele locuri din România în care mai putem admira cocoșul de mesteacăn. Înființat în anul 2004, parcul este situat în partea de nord a României, mai exact în județul Maramureș, până la granița cu Ucraina. Se întinde pe o suprafață de 133.418 ha, reprezentând

[141] http://turismmaramures.ro/paduri-de-fag-din-grosii-tiblesului-si-strambu-baiut-incluse-in-patrimoniul-unesco/

peste 10% din totalul zonelor protejate din România. Cuprinde 171 km de trasee turistice marcate, 3 trasee de bicicletă și 4 trasee tematice.

Nu doar munții sunt vizitați de către turiști în această zonă, ci și localitățile care intră în incidența parcului, Vișeu de Sus, Vișeu de Jos, Borșa, Moisei, Bistra, Repedea, Poienile de sub Munte, Leordina, Petrova și Ruscova. Aici, turiștii nu regăsesc doar o arie naturală cu peisaje specifice, ci și un mediu tradițional ale cărui particularități sunt păstrate și astăzi de către oamenii locului.

În cadrul Parcului Natural Munții Maramureșului se regăsesc următoarele arii protejate: Rezervația naturală faunistică Cornu Nedeii – Ciungii Bălăsânii, Rezervația naturală Vârful Farcău – Lacul Vinderel – Vârful Mihailecu, Rezervația naturală Poiana cu narcise Tomnatec – Sehleanu, Rezervația naturală Stâncăriile Sâlhoi – Zâmbroslavele. De altfel, în anul 2013, parcul natural a fost inclus în topul mondial al zonelor de neînlocuit de către Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (IUCN). [142]

VALEA IZEI ȘI DEALUL SOLOVAN | Zona care cuprinde Valea Izei și Dealul Solovan a fost declarată arie de protecție specială avifaunistică și a fost inclusă în rețeaua ecologică europeană Natura 2000, alături de alte zone, în urma unei hotărâri de Guvern ce a fost adoptată în 14 septembrie 2016. Alături de Valea Izei și Dealul Solovan, au fost incluse pe lista ariilor de protecție specială avifaunistică și alte zone, precum Râul Prut, Piatra Craiului, Defileul Crișului Alb sau Lunca Buzăului. Situl reprezintă o zonă naturală încadrată în bioregiunea alpină și continentală a munților și Depresiunii Maramureșului, ce conservă habitate naturale și protejează specii importante din fauna, ihtiofauna și flora Maramureșului.

În vecinătatea rezervației naturale se află mai multe obiective de interes turistic printre care: Biserica „Adormirea Maicii Domnului", construcție 1892, monument istoric, Biserica reformată, construcție secolul al XIV-lea, monument istoric, Biserica „Sf. Carol de Borromeo", construcție 1730-1806, monument istoric, Biserica ucraineană „Înălțarea Sfintei Cruci", Sinagoga (1902), Muzeul Etnografic al Maramureșului, Muzeul Satului Maramureșean, Muzeul Culturii Evreiești, Închisoarea – azi Muzeul victimelor comunismului și rezistenței anticomuniste Sighet, Casa-Muzeu „Dr. Ioan Mihalyi de Apșa", Situl arheologic Dealul Solovan (Hallstatt, Cultura Gáva), Situl arheologic Valea Mare și Valea Izei.

Alte **ELEMENTE DE CADRU NATURAL** majore ale județului Maramureș care au potențial de dezvoltare și de promovare mai intensă, mai pot fi amintite:

VALEA VASERULUI | Întinzându-se pe o suprafață de 400 kmp și o lungime de 48 km, Valea Vaserului reprezintă o regiune pitorească din România. Cei care au vizitat această zonă își amintesc cu entuziasm de Mocănița care circulă prin zonă. Acesta este unul dintre puținele trenuri cu aburi care mai circulă din țara noastră, iar turiștii sunt impresionați de peisajul fascinant din zonă pe care îl pot admira din vagoanele Mocăniței.

LACUL ALBASTRU | Situat în Baia Sprie, lacul este unicat în Europa datorită felului în care s-a format și datorită unei proprietăți pe care acesta o are – schimbarea culorii apei în funcție de poziția soarelui și de temperatura apei. Primăvara, lacul are o culoare albastru deschis și albastru închis, vara acesta are culoarea verde închis cu reflexe de smarald, iar toamna acesta devine verde închis. Explicația științifică a acestui fenomen constă în procesul de apariție a lacului: acesta s-a format după prăbușirea unei mine, iar mineralele reziduale sunt cele care influențează culoarea apei.

Acesta a fost declarat rezervație naturală, fiind unic prin origine, iar organizațiile neguvernamentale, împreună cu Administrația Parcului Național Munții Maramureșului, supervizează conservarea peisajului respectiv în scop educativ și științific.

[142] România Sălbatică – https://romaniasalbatica.ro/ro/parc-natural/muntii-maramuresului

CASCADA CAILOR | Cascada Cailor este cea mai mare din România, având aproximativ 90m înălțime. Cascada Cailor este impresionantă atât vara cât și iarna, atunci când este înghețată. Numele cascadei este legat de o legendă locală, conform căreia turmele de cai erau duse în partea de sus a Munților Rodnei, pentru a paște din primăvară până în toamnă. Aceasta este spectaculoasă deoarece apele care se adună pe Muntele Cailor se strâng într-un cerc glaciar, alunecând pe versantul abrupt al Muntelui Piatra Rea și revărsându-se peste Podul Cailor.

Turiștii pot ajunge la aceasta prin pădure, într-o plimbare de o oră sau cu telecabina care urcă spre vârful pârtiei de schi, de unde aceștia trebuie să coboare câteva minute prin pădure.[143]

CODRII SECULARI DE LA STRÂMBU-BĂIUȚ | Parte a istoriei și a identității culturale a Maramureșului, codrii seculari de la Strâmbu Băiuț constituie o expresie a echilibrului natural nestăvilit prin intervenția umană. Pădurile virgine și cvasi-virgine de aici, a căror vârstă depășește în unele cazuri 500 de ani, au fost incluse într-un sit de importanță comunitară, cu principalul scop de protejare și conservare a acestora. Începând cu anul 2017, un număr de 598 de hectare din totalul de 2.962 de hectare care constituie suprafața sitului au fost incluse pe Lista Patrimoniului Mondial al UNESCO, o inițiativă importantă pentru conservarea biodiversității din zonă.

ZONE DE BELVEDERE | Cadrul natural favorabil, alături de peisajele spectaculoase, munții împăduriți, dealurile verzi, căpițele ivite la tot pasul, lacurile, pășunile și cascadele răspândite în teritoriu, oferă vizitatorilor zone spectaculoase din care pot observa toate aceste elemente unice.

Cele mai spectaculoase puncte de belvedere pe care județul le pune la dispoziția turiștilor și nu numai sunt: punctul de belvedere Turnul Ștefan din Baia Mare, punctul de belvedere de pe Creasta Cocoșului, punctul de belvedere de pe Vârful Mogoșa, punctul de belvedere de pe Dealul Groșilor, punctul de belvedere de la Groape, Văleni, Vima Mică, Ieud, punctul de belvedere de pe Vârful Pietrosul Rodnei și punctul de belvedere de la Pasul Hera.

Toate acestea oferă o perspectivă unică asupra județului Maramureș și asupra resurselor extraordinare de cadru natural pe care le posedă.

ZONE DE PESCUIT | Maramureșul oferă cadrul perfect inclusiv pentru pescarii care doresc să se relaxeze într-o zi de pescuit. Unele dintre cele mai cunoscute locații pentru pescuit sunt: Balta Două Verevițe, Camping Maramureș Balta Costin, Hotelul de Bumbac - Crapul furios, Lacul Firiza, Lacul Nistru sau Pescăria Han Moroșan.

Pe lângă balta de pește, unele locuri au amenajate restaurante tradiționale, sală de nunți, pescărie, spații de recreere sau o mini-grădină zoologică. Un astfel de exemplu este Pescăria Han Moroșan care se află la doar 12 km de Sighetu Marmației. În plus, Hotelul de Bumbac – Crapul frumos este primul glamping & fishing resort din România, fiind un camping de lux, amenajat în jurul unui lac de pescuit sportiv ce pune la dispoziția turiștilor și celor pasionați de experiențe inedite, posibilitatea de a avea parte de o experiență unică în mijlocul naturii.

În același context, Balta Costin" este amenajată în spatele bălții „Două Verevițe". Pescarii pot găsi aici specii de crap, caras, știucă, biban, șalău și batcă. Întreaga zonă a fost amenajată pentru a oferi turiștilor cele mai bune condiții de campare și petrecere a timpului liber.

FONDURI DE VÂNĂTOARE | Direcția Silvică Maramureș gestionează un numar de 9 fonduri cinegetice cu o suprafață cumulată de 110.617 ha, arondate astfel: Valea Babei (12.477 ha), Faina (14.365 ha), Rica

[143] https://blog.dertour.ro/general/obiective-turistice-maramures-10-locuri-pe-care-trebuie-sa-le-vizitezi/

(16.026 ha), Baicu Ieud (18.115 ha), Valea Neagră (12.116 ha), Băița (7.202 ha), Fersig (9.013 ha), Strâmbu (10.203 ha) și Țibleș (11.100 ha).[144]

La elemente favorabile ale cadrului natural mai pot fi menționate și: Cascada Șipot, Lacul Iezer, Lacul Știol, Munții Gutâi, Munții Țibleș, Pădurea Crăiască, Rezervația Fosiliferă Răzvan Giuvulescu Chiuzbaia, Rezervația Naturală Cheile Babei, Rezervația Naturală Cheile Tătarului, Rezervația Naturală Coloanele de la Limpedea, Rezervația Naturală Cornu Nedeii – Ciungii Bălăsinii, Rezervația Naturală Izvorul Bătrâna, Rezervația Naturală Mlaștina Iezeru Mare, Rezervația Naturală Mlaștina Poiana Brazilor, Rezervația Naturală Mlaștina Tăul Negru, Rezervația Naturală Mlaștinile Vlășinescu, Rezervația Naturală Pădurea Bavna, Rezervația Naturală Peștera Boiu Mare, Rezervația Naturală Peștera cu Oase, Rezervația Naturală Peștera din Dealul Solovan, Rezervația Naturală Peștera și Izvorul Albastru al Izei, Rezervația Naturală Piatra Rea, Rezervația Naturală Poiana cu Narcise Tomnatec – Sehleanu, Rezervația Naturală Rozea de Piatră Ilba, Rezervația Naturală Stâncăriile Sâlhoi – Zâmbroslaviile, Rezervația Naturală Vârful Farcău – Lacul Vinderelu – Vârful Mihăilecu, Rezervația Pietrosu Rodnei și Vârful Pleștioara.[145]

Elementele de cadru natural acoperă circa o treime din suprafața totală a județului și reprezintă obiective atractive pentru ecoturism și turism științific, cu posibilitate de observare și explorare a habitatelor naturale protejate, care impresionează prin diversitatea de floră și faună sălbatică de care dispun. Din punct de vedere turistic, valoarea acestor situri este dată de speciile și habitatele protejate prezente aici și de posibilitatea organizării unor activități diverse de petrecere a timpului liber și de agrement, activități educaționale, activități cultural-științifice, conectarea acestora prin trasee turistice sau tematice, care să permită integrarea siturilor în viața cultural-turistică a județului.

În același context, trebuie precizat faptul că **MINEREURILE NEFEROASE** și sarea reprezintă alte bogății naturale ale județului Maramureș, care pot reprezenta elemente favorabile turismului. Excepționala dezvoltare a civilizației din această zonă a fost în conexiune directă cu practicarea unui minerit intens al sării, cuprului și aurului, fiind fructificate nu numai resursele de la suprafață, ci și unele aflate la adâncime în pământ. Numeroasele depozite de bronzuri și tezaure de aur descoperite în Maramureș, cu precădere în regiunea Țibleșului, dar și obiecte și instalații găsite în saline, reprezintă mărturii ale activității miniere din epoca bronzului, importante pentru dezvoltarea de astăzi a județului. [146]

Cu toate că județul Maramureș dispune de acumulări de minerale cu compoziții diferite, constituite în zăcăminte de substanțe minerale utile metalifere, închiderea în anul 2007 a activităților miniere a stopat exploatarea și valorificarea acestora. Cele mai importante resurse minerale de pe teritoriul județului sunt reprezentate de:[147]

- minereurile polimetalice, de la Ilba, Nistru, Băita, Herja, Baia Sprie, Șuior, Cavnic, Băiuț, Poiana Botizii, Țibleș, Baia Borșa (Gura Băii, Colbu, Burloaia, Dealu Bucății) și Vișeu (Măcârlău, Novicior);
- mineralizațiile cuprifere de la Nistru, Poiana Botizii, Baia Borșa, Vișeu (Măcârlău și Catarama);
- mineralizațiile auro – argentifere de la Săsar, Valea Roșie, Dealu Crucii, Șuior, Băița;
- acumulările de minereu de fier și mangan de la Răzoare;
- depozitele de bentonită de la Răzoare și Valea Chioarului;
- acumulări de șisturi bituminoase în raza localităților Vișeu, Borșa, Săcel, Tg. Lăpuș;

[144] http://baiamare.rosilva.ro/articole/vanatoare__p_272.htm
[145] Visit Maramureș. *Atracție naturală* – https://www.visitmaramures.ro/ro/places?cat_type=eb6vilq5nsocjg
[146] Minerit și civilizație în Maramureș, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș; coord.: Carol Kacso, Lucia Pop. Baia-Mare, 2010
[147] https://www.baiamare.ro/Baiamare/Proiecte/plam%20mediu/Partea%20II_PROFIL%20DE%20MEDIU.pdf

- roci utile: andezite, amfibolite, calcare, gresii, tufuri vulcanice, folosite ca piatră spartă în diverse construcții și ca placaje decorative; roci silicoase pentru abrazivi;
- pietriș și nisipuri în albiile majore ale râurilor Someș, Lăpuș, Vișeu, Ruscova, Tisa și Iza.

În anii '30, activitatea productivă minieră cea mai intensă se realiza la Baia Mare și se desfășura în cadrul Minei Valea Roșie. Aceasta avea o galerie cu o lungime de 9.000 m, fiind cea mai lungă din Transilvania. De-a lungul secolelor cele mai importante exploatări miniere s-au aflat cu siguranță în împrejurimile orașului Baia Mare, însă există și alte localități maramureșene unde s-a practicat intens mineritul precum: Baia Sprie, Chiuzbaia, Băița, Șurdești, Ilba, Cavnic, Băiuț, Borșa, Burloaia, Budești, Tăuții-Măgherăuș, Șișești sau Ocna Șugatag, precum și alte galerii sau ocne mai mici exploatate în zonă.

Ca ocupație străveche, mineritul în Carpații României se reflectă în conștiința mitică a poporului român prin superstiții, datini și tradiții ancestrale. Astfel, credințele populare plasează piticii în șirul personajelor fantastice care, prin faptele, însușirile sau virtuțile lor, constituie un element important din viața băieșilor. Piticii sunt vioi și isteți, muncesc fără odihnă și au reputația de mari meșteri în prelucrarea lemnului și a metalului. Sunt numiți „păstorii băilor" și se crede că ei le arată minerilor locurile cu aur și argint. Aceste credințe au rămas puternic înrădăcinate în mentalitatea colectivă, dar și în toponimia zonei județului Maramureș, dovadă fiind existența Minei Piticilor din Chiuzbaia sau Peștera Piticilor din Șurdești.

În anii postbelici, mineritul maramureșean a cunoscut o serie de transformări, dintre care unele au fost pozitive, altele au avut însă un efect negativ. Deși producția minieră a crescut, au fost introduse metode moderne de exploatare și s-au deschis noi exploatări în acea perioadă, din păcate activitatea minieră a avut repercusiuni grave în multe domenii ale vieții sociale și un impact negativ asupra mediului. [148]

Cu toate acestea, minele reprezintă o resursă turistică pe care județul Maramureș o poate valorifica, fostele zone miniere, galeriile și orașele miniere putând transforma aceste zone în adevărate puncte turistice. Orașe precum Baia Sprie sau Cavnic ar putea oferi adevărate galerii și muzee naturale care să prezinte istoria mineritului în județul Maramureș.

În acest context, orașul Baia Sprie, fost oraș minier mai bine de 50 de ani, va găzdui un muzeu al mineritului, primul de acest gen din județul Maramureș. Asociația Valorile Monte Medio prin președintele Hitter Ferenc, cu activitățile cultural artistice existente, cu contribuția deosebită a sculptorului Koter Vasile a realizat o serie de lucrări, sculpturi dedicate mineritului, minerilor, obiceiurilor, așa cum sunt: minerul, totemuri sculptate cu această temă și statuia sfintei Varvara. Acestea vor servi spre aducere aminte a tuturor, a urmașilor, a străinilor care calcă pe acest pământ sacru și să aducă un omagiu pentru cei care au fost strămoșii harnici și vrednici de cinstire. [149]

Consiliul Județean Maramureș în parteneriat cu Asociația Mineritului Maramureșean demarează un proiect unic de promovare și valorificare a patrimoniului minier, în parteneriat cu Asociația Mineritului Maramureșean. Proiectul „Parcul Minelor – Dealul Minei" prevede promovarea, valorificarea și conservarea patrimoniului generat de activitățile miniere din zona Lacul Albastru, Dealul Minei.

Valorificarea patrimoniului istoric rezultat din activitățile miniere desfășurate de-a lungul timpului în zona Lacul Albastru, Dealul Minei din Baia Sprie, este unul dintre obiectivele importante ale Consiliului Județean Maramureș, având în vedere tradiția și istoria pe care județul Maramureș o are în extragerea și prelucrarea minereurilor de metale prețioase.

[148] Minerit și civilizație în Maramureș, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș ; coord.: Carol Kacso, Lucia Pop. Baia-Mare, 2010

[149] http://maramuresmedia.ro/2021/07/primul-muzeu-al-mineritului-in-baia-sprie/

Prin realizarea acestui proiect se propune realizarea unor circuite tematice cu caracter geo-minier pe Dealul Minei, prin organizarea unor acțiuni de amenajare și marcare a traseului și a unor galerii de mină, amplasarea în teren a unor panouri informative și indicatoare, construcția de balustrade și podețe, redactarea și tipărirea materialelor de promovare, muncă de documentare, acțiuni de întreținere, mentenanță și reparații. Durata de implementare a proiectului este de trei ani și a fost aprobat de Consiliul Județean prin Hotărârea nr. 131 din 25.05.2022.[150]

De asemenea, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș deține o expoziție care pune în valoare aproape 1.500 de piese datând din perioada cuprinsă între secolele XIV-XX. Zonele miniere de unde provin acestea sunt Baia Mare, Baia Sprie, Băiuț, Nistru, Ilba, Cavnic, Baia Borșa, Ocna Șugatag, Coștiui.

Tipologic, bunurile culturale au fost grupate astfel: unelte, mijloace pentru evacuarea minereului din subteran, mijloace de iluminat (instituția păstrează o colecție superbă de opaițe și lămpi de mina), veșminte și accesorii. Acestora li se adaugă componente păstrate *in situ*[151] de la prima instalație de afinare din România care a funcționat în acest spațiu începând cu anul 1926 până în 1967, inclusiv cel mai bine păzit spațiu din zonă, Trezoreria, unde se păstrau lingourile de aur și argint înainte de a ajunge în seifurile Băncii Naționale a României.[152]

În același timp, Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare este unul dintre cele mai mari muzee cu profil geologic din România și unul dintre cele mai importante muzee regionale din Europa. Activitatea de dezvoltare continuă a patrimoniului muzeal, în cei peste 40 de ani de activitate, se concretizează astăzi printr-o colecție impresionantă ce cuprinde peste 20.800 de piese, grupate în patru colecții: minerale, fosile, roci și minereuri. Toate acestea provin din aflorimentele și în special din minele ce au funcționat până în anul 2006, în așa numita regiune minieră Baia Mare.

O altă resursă naturală importantă pentru județul Maramureș sunt și **APELE MINERALE** de pe teritoriul Țării Maramureșului. Datorită condițiilor geologice și hidrologice specifice, Depresiunea Maramureșului adăpostește numeroase surse minerale de diferite tipuri: clorosodice, sulfuroase, feruginoase, carbogazoase etc., apărute ca urmare a spălării depozitelor de către apele de adâncime, prin intermediul fracturilor adânci prin care gazul carbonic a pătruns în straturile acvifere din aglomeratele andezitice ori depozitele sedimentare, în jurul aureolei mofetice de sub Toroiaga, în Vaser și pe Valea Vinului etc.[153]

Apele minerale locale au fost cunoscute și utilizate încă din vechime, fiind astfel menționate încă din timpurile medievale maramureșene văile sărate de la Slătioara – în 1353 și Ocna Șugatag, la 1355, izvorul mineral de la Feredeauă din hotarul Vălenilor la 1390 sau izvorul sărat din hotarul Ronei de Jos în 1418.

În afara lacurilor cu apă sărată sau a pâraielor puternic mineralizate, cele mai importante izvoare sunt la: Ocna Șugatag (apă sărată), Coștiui (sărat), Breb (trei izvoare, bicarbonate, sărate, sulfatate), Botiza (patru surse din toate gamele, unul fiind sărat), Dragomirești (izvor sulfuros, calcic, bicarbonat), Poienile de sub Munte - Cvașnița, Glod (surse bicarbonate, clorurate, carbogazoase), Oncești (sursă bicarbonată, sodică, calcică, magneziană, feruginoasă), Săpânța (trei izvoare cu profil bicarbonat, clorosodic, carbogazos), Văleni - Feredeauă (patru surse bicarbonate, sulfuroase, sodice, carbogazoase), Săliștea de Sus (două surse dintre care una sărată), Borșa-Vinișor (23 de surse bicarbonate, sodice, calcice), Vișeu de Sus - Valea Vinului

[150] https://www.cjmaramures.ro/dezvoltare/strategii/planificare-teritoriala/hotararea-nr-131-din-25-05-2022
[151] În mediul natural, la fața locului.
[152] Portal Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Baia Mare – https://www.muzeubaiamare.ro/minerit-si-civilizatie-in-maramures/
[153] Visit Maramureș. *Izvoare minerale pe teritoriul Țării Maramureșului* – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/izvoare-minerale-pe-teritoriul-tarii-maramuresului

(27 de izvoare minerale, bicarbonate, clorurate, carbogazoase) sau Valea Vaser (cu 53 de izvoare minerale recenzate, dintre care se remarcă sursele de la Șuligu-bicarbonate, carbogazoase).[154]

Datorită acestor ape minerale și a cadrului natural favorabil, județul Maramureș beneficiază în acest moment de 1 stațiune cu specific balneoclimatic de interes național – Stațiunea Ocna Șugatag. Cu toate acestea, pe teritoriul orașului Borșa există în prezent izvoare cu ape minerale carbogazoase sau cu un conținut mare de fier, calciu și magneziu, în jurul cărora au fost amenajate o serie de unități balneo. De altfel, gazele terapeutice mofetice sunt o altă sursă de ape minerale importante pentru Borșa – acestea se află în Complexul Turistic Borșa.

În ansamblu, se remarcă faptul că elementele naturale reprezintă o resursă foarte importantă a teritoriului județean, ele având o contribuție deosebit de importantă în definirea identității turistice locale. Unicitatea acestor elemente naturale constituie o competență distinctivă importantă a județului Maramureș din punct de vedere al potențialului dezvoltării turistice. Cu toate acestea, vizibilitatea resurselor turistice naturale este una încă scăzută, majoritatea turiștilor cunoscând doar reperele turistice naturale majore și intens promovate în mediul online pe diferite canale media.

Pe lângă cele prezentate anterior, activitățile precum drumețiile, traseele marcate, traseele de bicicletă și infrastructura oferită, posibilitatea de a practica pescuitul sportiv sau alte activități precum zbor cu parapanta, echitație sau schi în perioada de iarnă, precum și peisajele unice în orice anotimp, oferă un cadru perfect pentru a îmbina resursele naturale cu oferta turistică a județului. În acest sens, platforma Visit Maramureș.ro – https://www.visitmaramures.ro/, pune la dispoziția turiștilor o secțiune dedicată special pentru Turismul verde / Aer liber, unde turiștii pot alege între diferite secțiuni: Natura în Maramureș, Atracții naturale, Trasee de drumeție, Trasee de bicicletă, Centre de echitație, Pârtii de schi, Sporturi acvatice, Piscine, Ștranduri, Patinoare, Pescuit de agrement și sport sau Zbor cu parapanta.

De asemenea, platforma pune la dispoziție și o secțiune specifică pentru Turismul balneoclimatic, secțiune unde se pot descoperi foarte multe lucruri interesante despre resursele de ape minerale ale județului, dar și informații despre stațiunile atestate, posibilități de cazare și infrastructura existentă în județ.

4.1.1.3. ZONELE TURISTICE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ ȘI FORMELE DE TURISM PRACTICABILE

Condițiile specifice ale dezvoltării istorice, economice și social-politice a județului Maramureș, induse de poziționarea geografică și de condițiile geografice specifice, au permis dezvoltarea unor zone particulare din punct de vedere cultural-turistic. Astfel, județul Maramureș beneficiază de un potențial turistic însemnat datorită resurselor turistice antropice, istorice, religioase, culturale, dar și datorită atracțiilor specifice turismului natural de excepție, rezervațiilor naturale protejate sau zonelor de petrecere a timpului liber și practicării sporturilor de iarnă și nu numai.

Județul Maramureș este recunoscut ca fiind Țara celor 4 Țări – Țara Maramureșului sau Maramureșul Istoric, Țara Chioarului, Țara Lăpușului și Țara Codrului, fiecare dintre acestea având particularitățile ei specifice. Acestea reprezintă destinații în sine în cadrul județului și pot sta la baza creării unor pachete turistice complexe, axate pe specificitatea fiecărui loc în parte. Cele 4 Țări se disting prin diferite elemente și au în componența lor unele dintre cele mai surprinzătoare atracții turistice, după cum urmează :

ȚARA CHIOARULUI este una dintre regiunile istorice ale României, fiind delimitată de lanțul de munți Oaș – Gutâi – Țibleș (nord), Platforma Someșană (sud), valea râului Someș (vest) și dealurile care separă Țara Lăpușului şi Baia Mare (est). Cea mai importantă cetate care a aparținut de Țara Chioarului a fost Cetatea

[154] Visit Maramureș. *Izvoare minerale pe teritoriul Țării Maramureșului* – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/izvoare-minerale-pe-teritoriul-tarii-maramuresului

Chioarului sau Cetatea de piatră, a doua denumire provenind de la cuvântul maghiar „Kovar", alcătuit din alte două cuvinte: „ko" (piatră) și „var" (cetate). Deși cetatea a fost prima dată atestată documentar în anul 1319, numele regiunii istorice a apărut în documente abia în anul 1367, fiind menționată drept „Castrum Kewar".

Între secolele XIII – XV, cetatea a fost una dintre cele mai importante din această zonă, pentru că era foarte greu de cucerit. Pe lângă zidurile de incintă, cetatea era apărată și de formele de relief: dealul pe care era amplasată era înconjurat de Valea Lăpușului, aceasta asigurând apărarea a două treimi din fortificație.

Chioarul cuprinde atât satele ce au aparținut domeniului Baia Mare („fisculaș") și cetății Chioar (așa-numita „Țară a Chioarului"), precum și satele dintre Baia Mare și Seini. Geografic, zona etnografică Chioar se *întinde la răsărit de la Cavnic până la vârful Șatra și dealul Pietriș, apoi pe versantul estic și sudic al masivului Preluca (precum și pe culmea Breaza și podișul Boiu) se ajunge, pe dreapta Someșului, până la Seini, iar limita de nord a Chioarului este marcată de partea de sud a munților Gutâi, de la Seini până la Cavnic*.[155]

În zona etnografică Chioar există un număr însemnat de monumente de arhitectură religioasă, din lemn și din piatră. Majoritatea datează din secolul al XVIII–lea, iar câteva din secolul al XIX–lea. Valoarea artistică remarcabilă a bisericilor de lemn este dată de simplitatea acestora și îmbinarea elegantă a ornamenticii acestora. Printre aceste biserici se evidențiază[156]:

- Municipiul Baia Mare – Biserica de lemn „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" din Muzeul Satului;
- Oraşul Baia Sprie – Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Baia Sprie;
- Comuna Boiu Mare – Biserica de lemn „Sfântul Nicolae" din Frâncenii Boiului;
- Comuna Coaș – Biserica „Sf. Apostoli Petru şi Pavel" din Întrerâuri, Biserica „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din Coaș;
- Comuna Copalnic-Mănăștur – Biserica „Sf. Apostoli Petru și Pavel" din Preluca Veche, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului" din Cărpiniș, Biserica de lemn „Naşterea Maicii Domnului" din Lăschia, Biserica „Sfântul Nicolae" din Berința, Biserica „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din Copalnic;
- Comuna Mireșu Mare – Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva" din Stejera;
- Comuna Remetea Chioarului – Biserica de lemn „Sf. Ilie" din Posta, Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril" din Săpâia, Biserica de lemn „Naşterea Preacuratei" din Remecioara, Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din Remetea Chioarului, Biserica „Sf. Ioan Botezătorul" din Berchez;
- Comuna Săcălășeni – Biserica de lemn „Sf. Ana" din Coruia, Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din Culcea, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului" din Săcălășeni;
- Comuna Șișești – Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din Plopiș (UNESCO), Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din Șurdești (UNESCO), Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din Șurdești (Pe Corni), Absida Bisericii de lemn din Șișești, Biserica „Cuvioasa Paraschiva" din Cetățele;
- Oraşul Șomcuta Mare – Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril" din Buteasa, Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril" din Codru Butesii, Biserica de lemn „Sf. Arhangheli" din Vălenii Șomcuței;
- Comuna Valea Chioarului – Biserica de lemn „Sf. Nicolae" din Valea Chioarului, Biserica de lemn „Sf. Arhangheli" din Vărai;

[155] https://chioar.culturamm.ro/tara-chioarului/
[156] https://chioar.culturamm.ro/tara-chioarului/

- Comuna Vima Mică – Biserica de lemn „Duminica tuturor Sfinților” din Dealul Corbului.

Aceste biserici fac parte din Proiectul cultural „BISERICI DIN ȚARA CHIOARULUI. TURURI VIRTUALE” ce vizează cercetarea și promovarea a 30 de biserici, monumente istorice din Țara Chioarului, prin realizarea de tururi virtuale și scurte descrieri ale acestor obiective, precum și publicarea informațiilor în mediul on-line. Tururile virtuale pot fi accesate pe platforma oficială a proiectului – https://chioar.culturamm.ro/.

Chiar dacă Țara Chioarului nu a fost atât de mult cercetată ca Maramureșul Istoric, aceasta este o regiune istorică deosebită ce se remarcă prin tradițiile păstrate din generație în generație, prin portul popular, dar și prin folclorul care însoțește toate evenimentele importante din viața unui om. De asemenea, relieful din această zonă este unul special, atrăgând anual un număr mare de turiști.

Printre cele mai **importante atracții turistice din Țara Chioarului** se pot aminti următoarele: Cetatea Chioarului (din Remetea Chioarului), Muzeul Memorial „Dr. Vasile Lucaciu” (din Șișești), Statuile de piatră din Negreia (Șișești), Bulbucul din Șurdești (Șurdești), Casa Memorială „Justinian Chira” (Plopiș), Complex balneo-turistic (din Dănești), Castelul Teleki (din Coltău), Muzeul Memorial „Petofi Sandor” (din Coltău), Castelul Teleki (din Pribilești), Pădurea Două Veverițe (Lăpușel), Castelul Teleki (Satulung), SPA și agrement (Satulung), Balta Satulung (Satulung), Pădurea Bavna (Satulung), localitatea Șomcuta Mare, Fostul Sediu al Districtului Chioar din Șomcuta Mare, Ferma de Lavandă din Șomcuta Mare, activități sportive pe râul Lăpuș (Săcălășeni), căsuțele acoperite cu paie din Preluca Nouă, Poarta Pintii (Dealul Măgureni), Cascada Hovrila (Hovrila), Balta Neagră (Defileul Lăpușului), Cascada Pișetoarea (Defileul Lăpușului), Peștera Valea Rea (Vălenii Șomcuței), Centrul de echitație de la Curtuiușu Mare sau Peștera Boiu Mare (Boiu Mare). [157]

Situată în nord-vestul Transilvaniei, **ZONA CODRULUI** reprezintă un spațiu bine conturat din punct de vedere etnografic, dar care de-a lungul timpului a resimțit influențe multiple din partea regiunilor etnografice învecinate. Zona Codrului este situată în nord-vestul țării, de o parte și de alta a culmii Făgetului sau Codrului, cum îi spun localnicii – munți de origine hercinică. Din punct de vedere administrativ, Zona Codrului face parte din județele Maramureș, Sălaj și Satu Mare. Delimitarea geografică a zonei s-a făcut cu oarecare aproximație, pe baza culturii populare tradiționale – folclor, limbă și obiceiuri, stabilindu-se că este o arie „de trecere” și, implicit, „de contact” între realități istorice, politice, economice și culturale diferite.[158]

Bisericile de lemn în zona lărgită a Codrului constituie o zestre valoroasă pentru identitatea și spiritualitatea regiunii, au trăsături ce le particularizează și, în același timp, le integrează în ansamblul bisericilor de lemn din România. Cu toate că sub raport procentual, în această zonă s-au păstrat într-o proporție mai mică decât în alte părți de țară, bisericile de lemn de aici sunt relevante pentru cultura materială și spirituală a comunităților transilvănene, căpătând în timp și valențe identitare. [159] Printre aceste biserici se evidențiază cele din județul Maramureș astfel:

- Oraș Ulmeni – Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Arduzel, Biserica de lemn reformată din Someș-Uileac și Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli” din Ulmeni;
- Comuna Bicaz – Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Bicaz;
- Comuna Fărcașa – Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Buzești;
- Comuna Oarța de Jos – Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Orțița.

[157] https://portal-maramures.ro/tara-chioarului/
[158] https://codru.culturamm.ro/zona-codrului/
[159] https://codru.culturamm.ro/zona-codrului/

Aceste biserici fac parte din Proiectul cultural „BISERICI DE LEMN DIN ZONA CODRULUI. TURURI VIRTUALE" ce vizează cercetarea și promovarea a 18 biserici vechi de lemn codrenești cu statut de monument istoric, care încă se păstrează într-o zonă etnografică întinsă pe suprafața județelor Maramureș, Sălaj și Satu Mare. Tururile virtuale pot fi accesate pe platforma oficială a proiectului – https://codru.culturamm.ro/.

De asemenea, pentru această zonă etnografică au rămas vestite în portul popular „gubele", purtate atât de bărbați, cât și de femei, precum și „zgărzile" ce împodobeau gâtul femeilor. În cultura materială au rămas apreciate „șurile", prin proporțiile lor care nu se întâlnesc în altă parte, precum și prin diferite alte obiecte, rezultate din prelucrarea lemnului: mobilier și alte lucruri necesare gospodăriei – lăzile de zestre și lăzile pentru grâne, specifice satului Băița de sub Codru, războaiele de țesut și furcile de lemn de la Asuajul de Sus. Locuitorii satului Băița de sub Codru au mai practicat olăritul, cu materialul aflat în dealul Pleșca, dinspre Asuajul de Sus.

Printre cele mai **importante atracții turistice din Țara Codrului** se pot aminti următoarele: Arborele Sequoia gigantea (din Ardusat), Ruinele conacului Degenfeld (din Ardusat), Castelul Blomberg (Gârdani), Casa muzeu Ion Georgescu Muscel (Lucăcești), orașul Ulmeni, activități sportive pe Râul Someș (Ulmeni), crucile celtice din Ariniș, Balta Ariniș, Pădurea Potoc (Băsești), Casa Memorială „George Pop de Băsești", Teiul Unirii de la Băsești, Muzeul Satului (din Oarța de Sus), Tumulii Dacici (din Oarța de Sus), Ruinele castelului Bornemisza Elemér (din Asuaju de Sus), Ruinele castelului Péchy (Țicău) sau Cheile Țicău de pe râul Someș.[160]

ȚARA LĂPUȘULUI, situată în sudul județului Maramureș de azi, deține un extraordinar patrimoniu cultural, de la situri arheologice, biserici și case tradiționale, până la elemente de patrimoniu cultural imaterial, expresii culturale tradiționale etc. Din punct de vedere istoric, pe la 1700 Țara Lăpușului devine centru de operațiuni al haiducului Grigore Pintea „Viteazul" răsculat împotriva preluării zonei de autoritățile austriece. Țara Lăpușului vuiește și azi de legende, doine și toponimii (Șatra Pintii, cu referire la masivul Șatra de lângă Târgu Lăpuș).

Numele Țării Lăpușului, cât și al centrului acesteia, derivă de la numele râului Lăpuș, cea mai veche atestare documentară a toponimului Lăpuș datând din 1070 și se referă la *Lapus et Fluenta Zamos*.

La fel ca în cazul celorlalte Țări, bisericile de lemn din Țara Lăpușului constituie o zestre valoroasă pentru identitatea și spiritualitatea regiunii. Printre aceste biserici se evidențiază [161]:

- Comuna Suciu de Sus – Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" din Inău, Biserica de lemn „Sfântul Dumitru" din Larga;
- Comuna Cernești – Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva" din Izvoarele, Biserica de lemn „Sfântul Ioan Evanghelistul" din Izvoarele;
- Vima Mică – Biserica de lemn „Sfinții Împărați" din Aspra, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail şi Gavril" din Jugăstreni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli" din Vima Mică, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" din Peteritea;
- Târgu Lăpuș – Biserica de lemn „Sfântul Nicolae" din Boiereni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" din Boiereni, Biserica de lemn „Sfânta Maria" din Fântânele, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" din Dumbrava, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" din Stoiceni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" din Dobricu Lăpușului, Biserica de lemn „Intrarea în Biserică" din Dobricu Lăpușului, Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva" din Rogoz, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" din Rogoz (UNESCO),

[160] https://portal-maramures.ro/tara-codrului/
[161] https://lapus.culturamm.ro/biserici-de-lemn/

Absida Bisericii de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Cufoaia, Biserica de lemn „Sfinții Apostoli” din Groape, Biserica de lemn „Sfântul Dumitru” din Răzoare, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Răzoare;

- Comuna Cupșeni: Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail şi Gavril” din Libotin, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli” din Ungureni, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Costeni, Biserica de lemn „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Costeni, Biserica de lemn „Sfântul Ilie Proorocul” din Cupșeni, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Cupșeni;
- Comuna Coroieni – Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Drăghia;
- Comuna Băiuț – Biserica de lemn „Sfinții Apostoli” din Poiana Botizii;
- Comuna Lăpuș – Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Lăpuș.

Aceste biserici fac parte din Proiectul cultural BISERICI DE LEMN DIN ŢARA LĂPUŞULUI. TURURI VIRTUALE ce vizează cercetarea și promovarea a 31 de biserici de lemn, monumente istorice din Țara Lăpușului, prin realizarea de tururi virtuale și scurte descrieri narative ale acestor obiective, precum și publicarea informațiilor pe platforma oficială – https://lapus.culturamm.ro/.

Printre cele mai **importante atracții turistice din Țara Lăpușului** se mai pot aminti și următoarele: Rezervația naturală Cheile Lăpușului (Custura Vimei, Răzoare), Defileul Lăpușului, Peștera Curtea Căpitanului, Muzeul Florean de la Cernești, Peștera cu Oase din Munții Lăpușului, Muntele Șatra, orașul Târgu Lăpuș, atelierul lui Alexandru Perța-Cuza din Târgu Lăpuș, Centrul de echitație din Târgu Lăpuș, dotări de SPA și agrement în Târgu Lăpuș, Lacul Lighet, Casa părintească Grigore Leșe (Stoiceni), Tăul lui Țuli (Târgu Lăpuș), Colecția muzeală sătească de la Mănăstirea Ruoaia, Muzeul etnografic Casa Lăpușeană din Rogoz, atelierul sculptorului Nicolae Șerban (Rogoz), Trovanții de la Rohia, Mănăstirea Rohia, Chilia-muzeu a lui Nicolae Steinhardt, Mănăstirea Rohița din Boiereni, Mlaștina Tăul Negru (Băiuț), Peștera Ponorul Jitelor (Groșii Țibleșului), Codrul secular Valea Prelucilor (Groșii Țibleșului), Vârful Țibleș, Grădina Fetei Pădurii din Vf. Arcer sau Cheile Babei.[162]

Nu în ultimul rând, **ȚARA MARAMUREȘULUI** este una dintre cele mai distincte zone etnografice ale României, desprinsă dintr-o regiune istorică de renume în nordul Carpaților. În acest spațiu se întâlnesc și conviețuiesc mai multe etnii cu propriile lor limbi și dialecte, unite într-o istorie și un destin comun. Partea de sud se află azi în cuprinsul României iar partea de nord în Ucraina, cele două state împărțind responsabilitatea de a menține și împleti mai departe firele istorice, culturale și identitare comune ale regiunii, în spirit european.

Țara Maramureșului este cunoscută pentru cultura tradițională autentică reliefată prin arta prelucrării lemnului, dar și pentru muzeele, mănăstirile, bisericile de lemn aflate în patrimoniul UNESCO, Cimitirul Vesel sau Mocănița de pe Valea Vaserului, acestea fiind doar câteva dintre atracțiile acestei zone.

În cultura Țării Maramureșului, bisericile de lemn ocupă un loc de frunte, atât de o parte cât și de alta a Tisei, fiind însemne semnificative ale unei entități religioase regionale și ale unei vieți comunitare în cadrul fiecărei așezări. Lăcașurile de cult din Șurdești, Plopiș, Rogoz, Ieud, Poienile Izei și alte cateva au fost recunoscute ca fiind unele dintre cele mai importante componente ale patrimoniului mondial UNESCO. Alături de acestea, pe teritoriul Țării Maramureșului se mai identifică:

- Comuna Bârsana – Biserica de lemn „Intrarea Maicii Domnului în Biserică” din Bârsana (monument UNESCO);

[162] https://portal-maramures.ro/tara-lapusului/

- Comuna Bogdan Vodă – Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Bogdan Vodă;
- Orașul Borșa – Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Borșa;
- Comuna Botiza – Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Botiza;
- Comuna Ocna Șugatag – Biserica de lemn “Sfinții Arhangheli Mihai și Gavriil” din Breb, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Hoteni, Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Sat-Șugatag;
- Comuna Budești – Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Budești Josani (monument UNESCO), Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Budești Susani, Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Sârbi Susani, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Sârbi Josani;
- Comuna Călinești – Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Budești Susani, Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Călinești Susani, Biserica de lemn “Sfântul Nicolae” din Cornești,
- Comuna Giulești – Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Fereşti, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Mănăstirea;
- Comuna Desești – Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Desești, Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului” din Hărnicești;
- Comuna Strâmtura – Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” din Glod, Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din Strâmtura;
- Comuna Ieud – Biserica de lemn „Naşterea Maicii Domnului” din Ieud Deal (monument UNESCO), Biserica de lemn „Naşterea Maicii Domnului” din Ieud „din Vale”;
- Comuna Poienile de Sub Munte – Biserica de lemn „Înălțarea Domnului” din Poienile de sub Munte;
- Comuna Moisei – Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” a fostei mănăstiri „Izvorul Negru” din Moisei;
- Comuna Poienile Izei – Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Poienile Izei (monument UNESCO);
- Comuna Rona de Jos – Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului” din Rona de Jos;
- Comuna Rozavlea – Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail şi Gavril” din Rozavlea;
- Orașul Săliștea de Sus – Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” a Bulenilor din Săliștea de Sus, Biserica de lemn „Sfântul Nicolae” a Nistoreștilor din Săliștea de Sus;
- Municipiul Sighetu Marmației – Biserica de lemn din Muzeul Satului Maramureșean Sighetu Marmației;
- Comuna Șieu – Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Șieu;
- Comuna Vadu Izei – Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Valea Stejarului.

Aceste biserici fac parte din Proiectul cultural BISERICI DE LEMN DIN ȚARA MARAMUREȘULUI. TURURI VIRTUALE ce vizează cercetarea și promovarea a 32 de biserici de lemn, monumente istorice din Țara Maramureșului, prin realizarea de tururi virtuale și scurte descrieri narative ale acestor obiective, precum și publicarea informațiilor pe platforma oficială – https://maramures.culturamm.ro/.

Bisericile de lemn din Maramureș se disting prin tehnica dulgherească de bună calitate, dimensiuni mari, turnuri zvelte, structură înaltă protejată de două acoperișuri suprapuse, care le dau numele generic de biserici cu două poale. În zona Hustului, pridvoarele sunt masive, au turnuri robuste și prezintă o preferință pentru altarele arhaice pătrate. Bătrâna biserică „cu ochi” din Rona de Jos nu seamănă cu nici una din cele din jur, fiind un unicat în partea de sud, deoarece aparține stilistic grupului de la nord de Tisa. În turnul ei puternic, încă bate clopotul cel dintâi, de la 1637.

Meșterii de biserici ai Maramureșului au fost printre cei mai pricepuți din vremea lor, dovedind, prin lucrările rămase, performanțe uimitoare în Carpați, care le-au dus faima departe în lume. Remarcabile sunt picturile murale post bizantine de secol XVIII și cele baroce de început de XIX ale bine cunoscuților zugravi locali sau stabiliți în zonă, precum Alexander Ponehalsky din Berbești, Radu Munteanu din Ungureni, Toader Hodor din Vișeu de Mijloc sau Ioan Plohod din Dragomirești. În lucrările lor, ne întâlnim atât cu slovele cele vechi cât și cu primele manifestări de limbă românească în arta maramureșeană, care ies din filele cărților de slujbă și cuceresc pereții bisericilor.

Printre cele mai **importante atracții turistice din Țara Maramureșului** se mai pot aminti și următoarele: Pasul Gutâi din Munții Gutâi, Tăurile Chendroaiei din Munții Gutâi, Creasta Cocoșului, Drumul verde din Maramureș de la Mara la Ocna Șugatag, Satul Mara, Cheile Tătarului din Munții Gutâi, Barajul Runcu, Tăul Morărenilor, Satul Desești, Tăurile din Hoteni (Valea Cosăului), Satul Breb (fiind în top 20 de la National Geographic), Casa sculptorului Ioan Petric (din Breb), Stațiunea balneară Ocna Șugatag, Lacurile sărate din Ocna Șugatag, Pădurea Crăiască, Turbăria Iezerul Mare, Ansamblul tehnicilor populare (din Sârbi), Casa memorială dr. Ilie Lazăr (Giulești), Cascada Șipot, Peștera din Dealul Solovon, Râul Iza, Memorialul Victimelor Comunismului, Muzeul Satului Maramureșean, Cimitirul Vesel din Săpânța, Casa memorială Stan Ioan Pătraș din Săpânța, Piatra Săpânței, Cascada Săpânța, Râul Tisa, Pasul Huta, Ferma de struți de la Călinești, Muzeul etnografic Pleș, Casa muzeul Dunca Pâțu, Moara lui Mecleș din Săcel, Atelier de măști tradiționale, Vasile Șușca din Săcel, Atelierul de ceramică dacică din Săcel, Muzeul Ţărăncii Române (Dragomirești), Castelul Apaffi (Coștiui), Muzeul Huțulilor maramureșeni (Repedea), Muzeul Nobilimii Maramureșene din Vișeu de Sus, Muzeul de Istorie și Etnografie din Vișeu de Sus, Mocănița, Valea Vaser, Parcul Național Munții Maramureșului, Vârful Pop Ivan, Poiana cu narcise Tomnatec – Sehleanu, Vârful Farcău, Lacul Vinderel, Vârful Toroiaga, Stâncăriile Salhoi – Zâmbroslavele, Izvorul Albastru al Izei, Peștera Izvorul Albastru al Izei, Izvorul Bătrâna sau Ponorul Izei, stațiunile de schi, Lacul Iezer, Lacurile Buhăescu, Peștera Din Piatra Rea, Cascada Cailor, Pasul Prislop etc.

De asemenea, din distribuția resurselor turistice pe teritoriul județului Maramureș, se poate observa o concentrare impresionantă de resurse turistice în cele 4 Țări și distribuția a unora dintre cele mai variate tipologii de resurse turistice: atracții și monumente, ape minerale, termale sau izvoare, ateliere meșteșugărești, manifestări cultural artistice, muzee, peșteri, avene, lacuri, cascade, situri arheologice, ruine și artefacte, situri naturale UNESCO, trasee turistice, zone de agrement și multe altele.

Mai mult, din punct de vedere al resurselor, se poate observa că Țara Chioarului, Țara Lăpușului și Țara Codrului dispun de un număr impresionant de resurse turistice, distribuite uniform la nivelul teritoriilor.

FIGURA 13. RESURSELE TURISTICE LA NIVELUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ

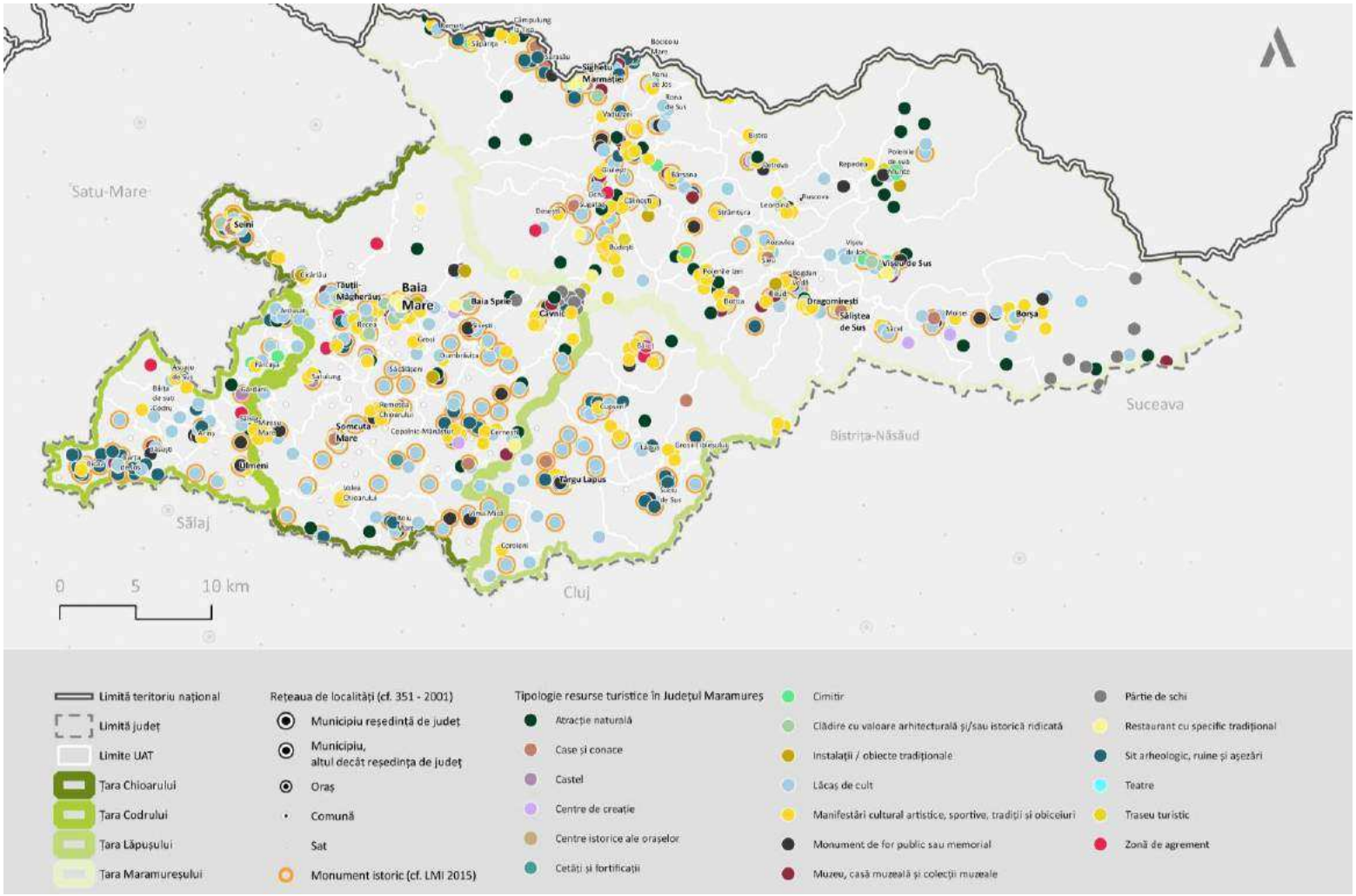

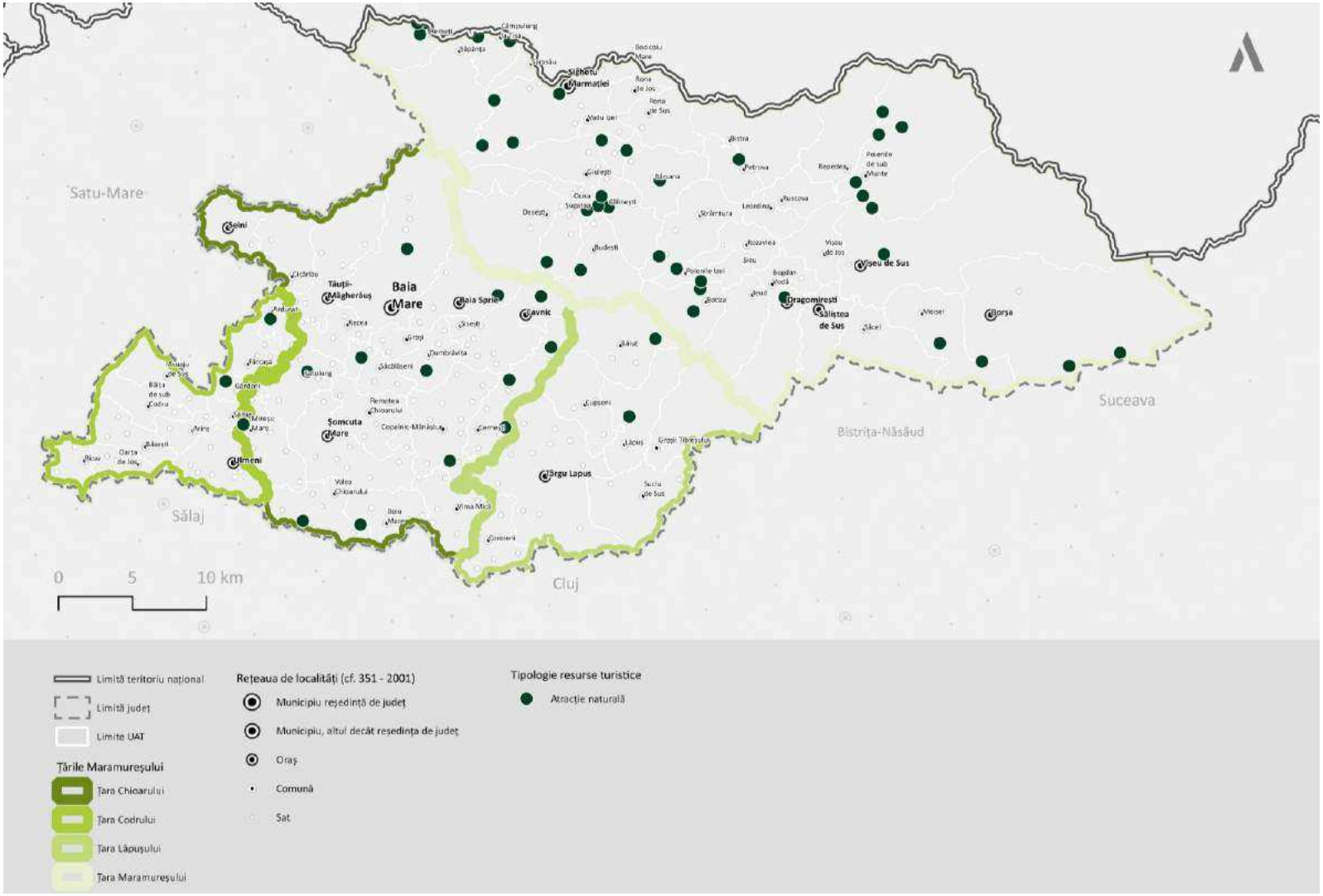
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Baia Mare
Baia Sprie
Cavnic
Târgu Lapus
Dragomirești
Sălișteа de Sus
Vișeu de Sus
Borșa
Ulmeni
Șomcuta Mare
Șelni
Sighetu Marmației
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Atracție naturală

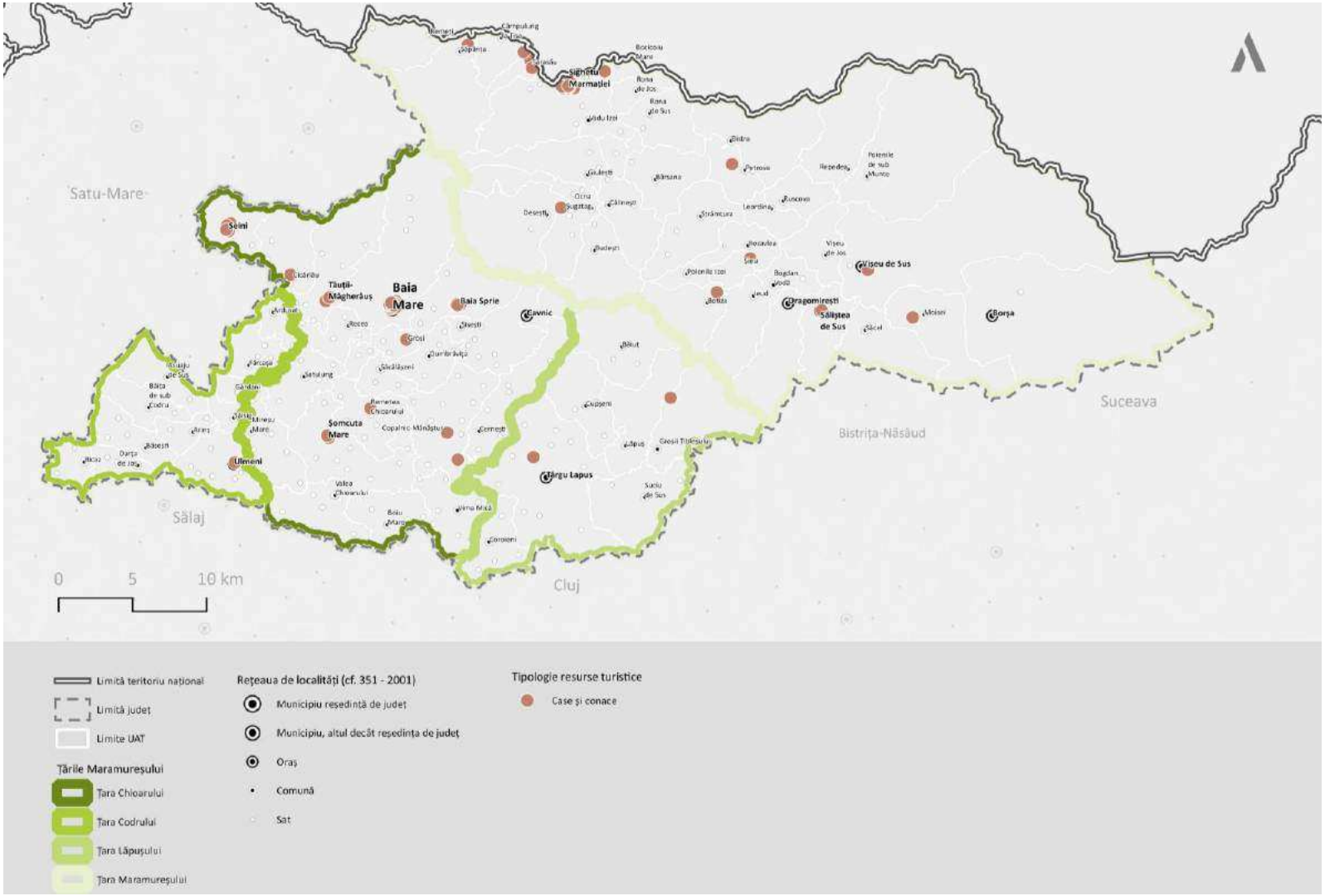
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Baia Mare
Baia Sprie
Cavnic
Tăuții-Măgherăuș
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapuș
Sighetu Marmației
Viseu de Sus
Dragomirești
Săliștea de Sus
Borșa
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Case și conace

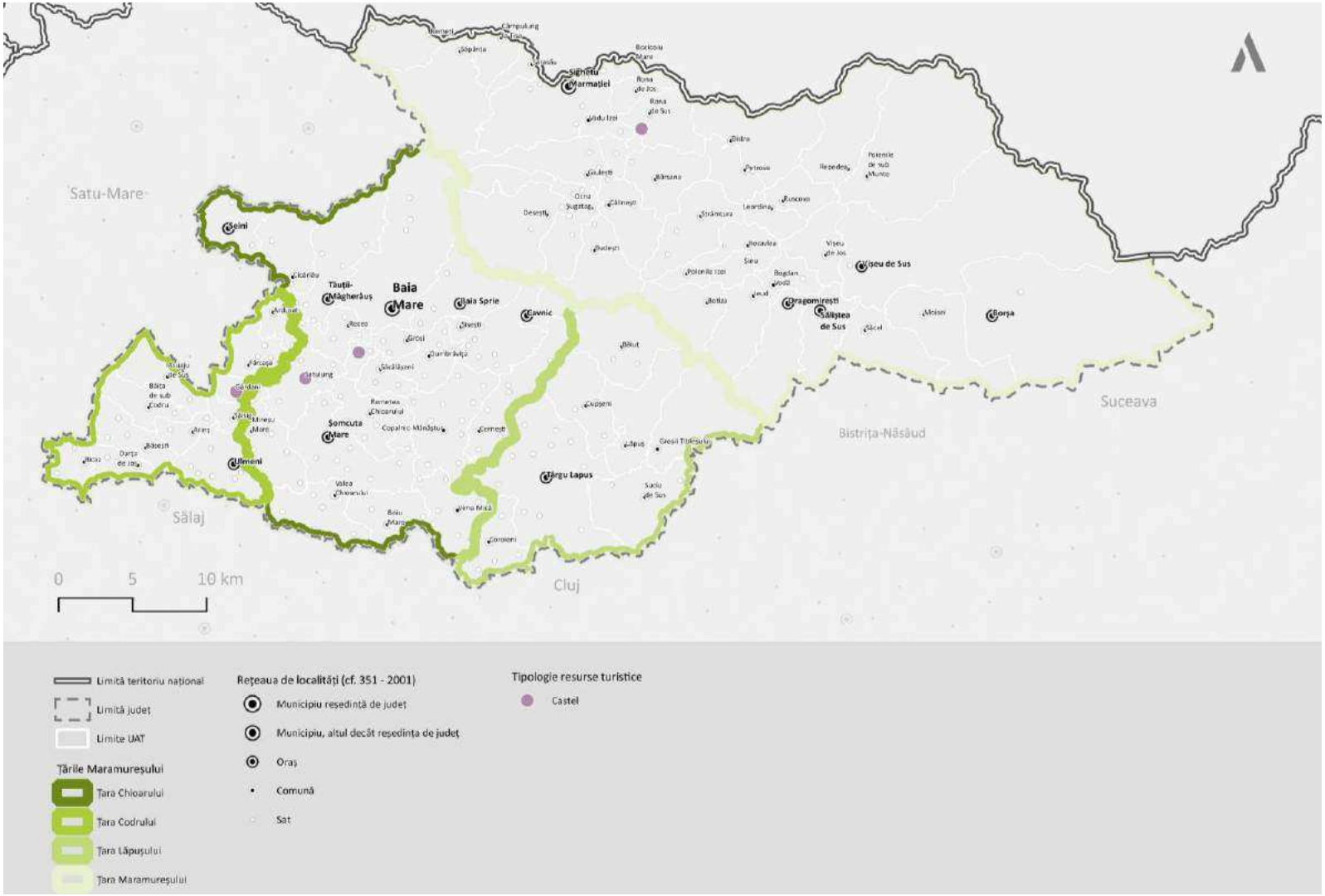
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Baia Mare
Seini
Ulmeni
Somcuta Mare
Târgu Lapus
Baia Sprie
Cavnic
Dragomirești
Săliștea de Sus
Borșa
Vișeu de Sus
Sighetu Marmației
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Castel

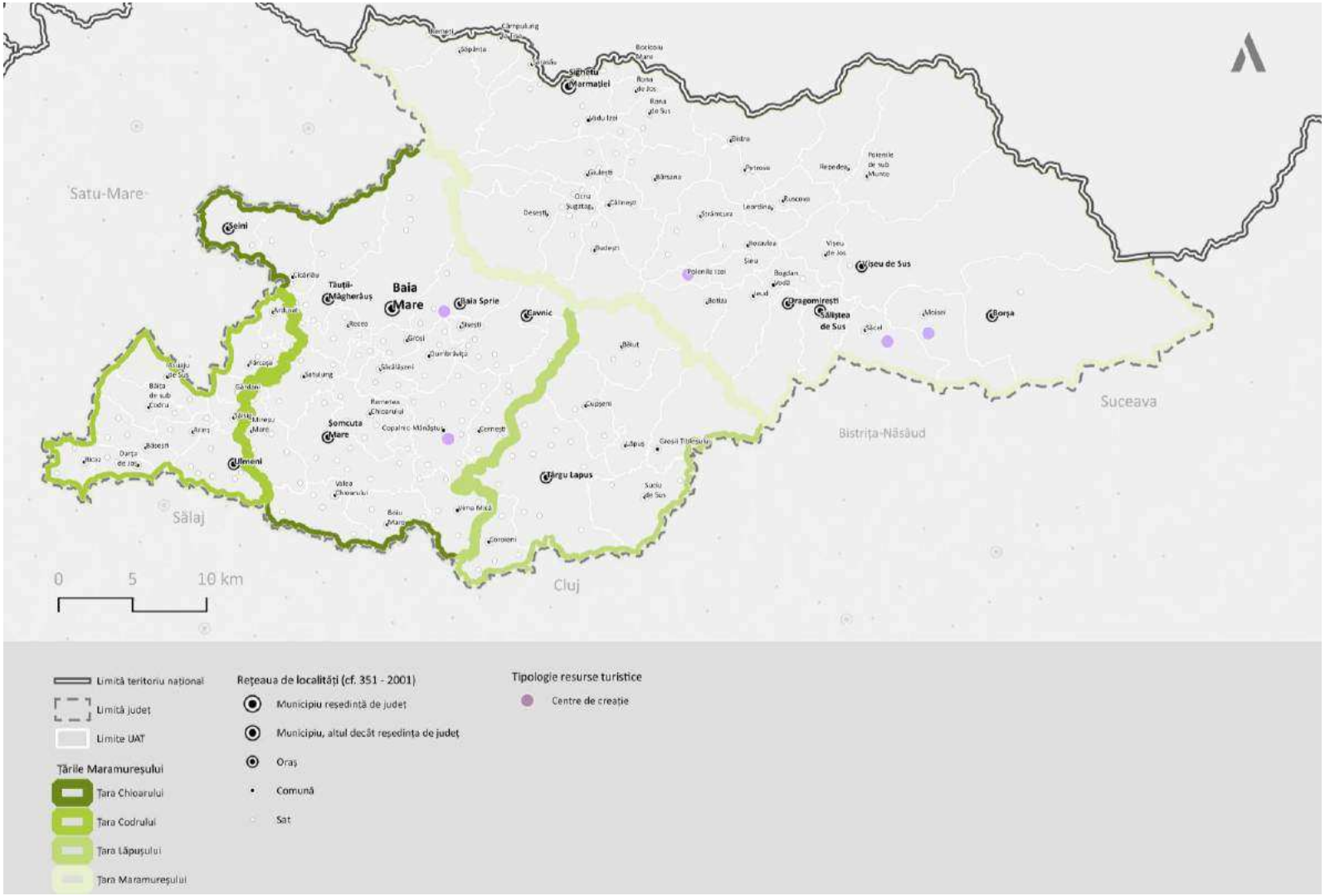
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Baia Mare
Baia Sprie
Cavnic
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Sighetu Marmației
Seini
Vișeu de Sus
Borșa
Dragomirești
Săliștea de Sus
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Centre de creație

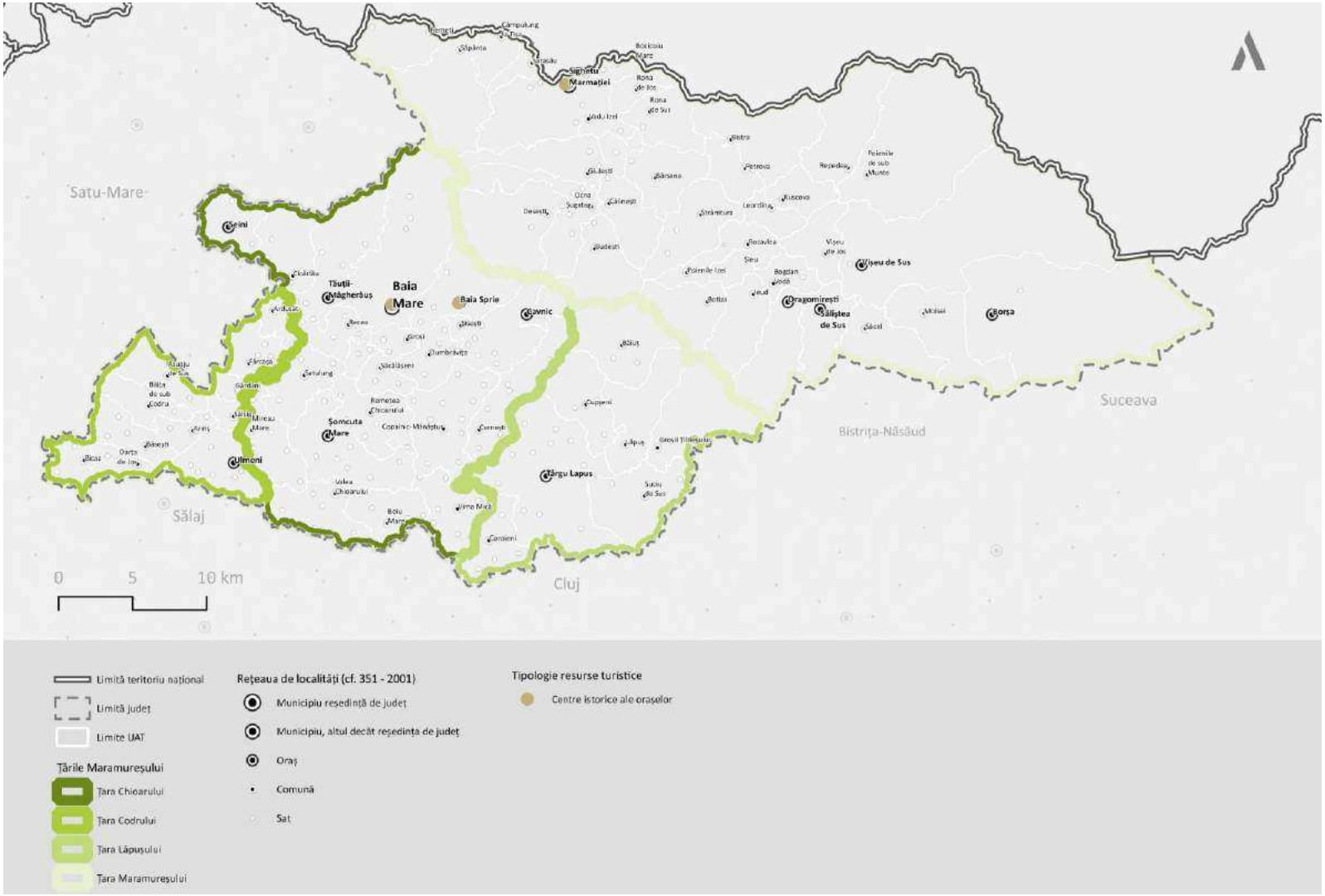
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Baia Mare
Baia Sprie
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Săliștea de Sus
Vișeu de Sus
Borșa
Sighetu Marmației
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Centre istorice ale orașelor

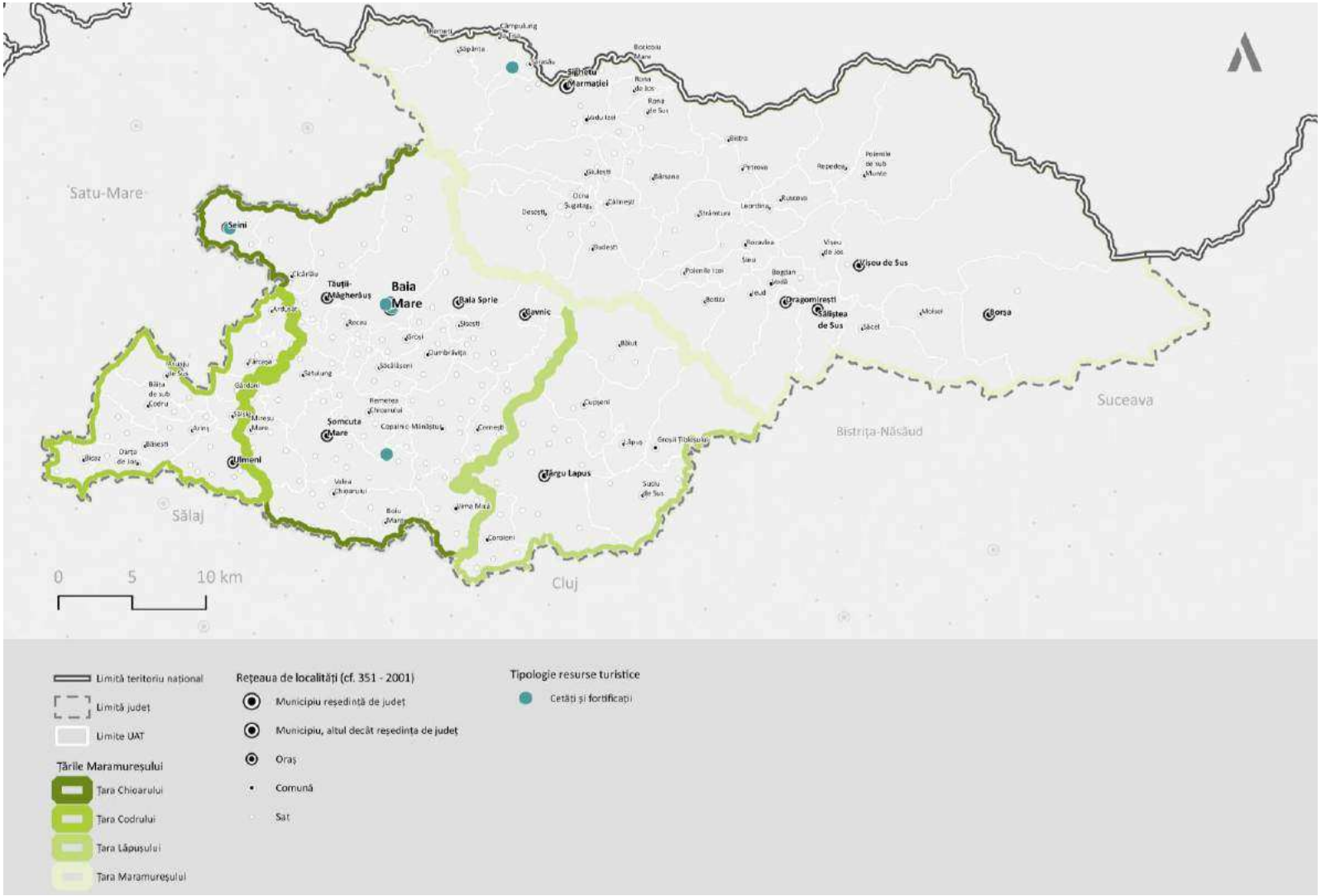
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Seini
Baia Mare
Baia Sprie
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Sighetu Marmației
Vișeu de Sus
Borșa
Săliștea de Sus
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Cetăți și fortificații

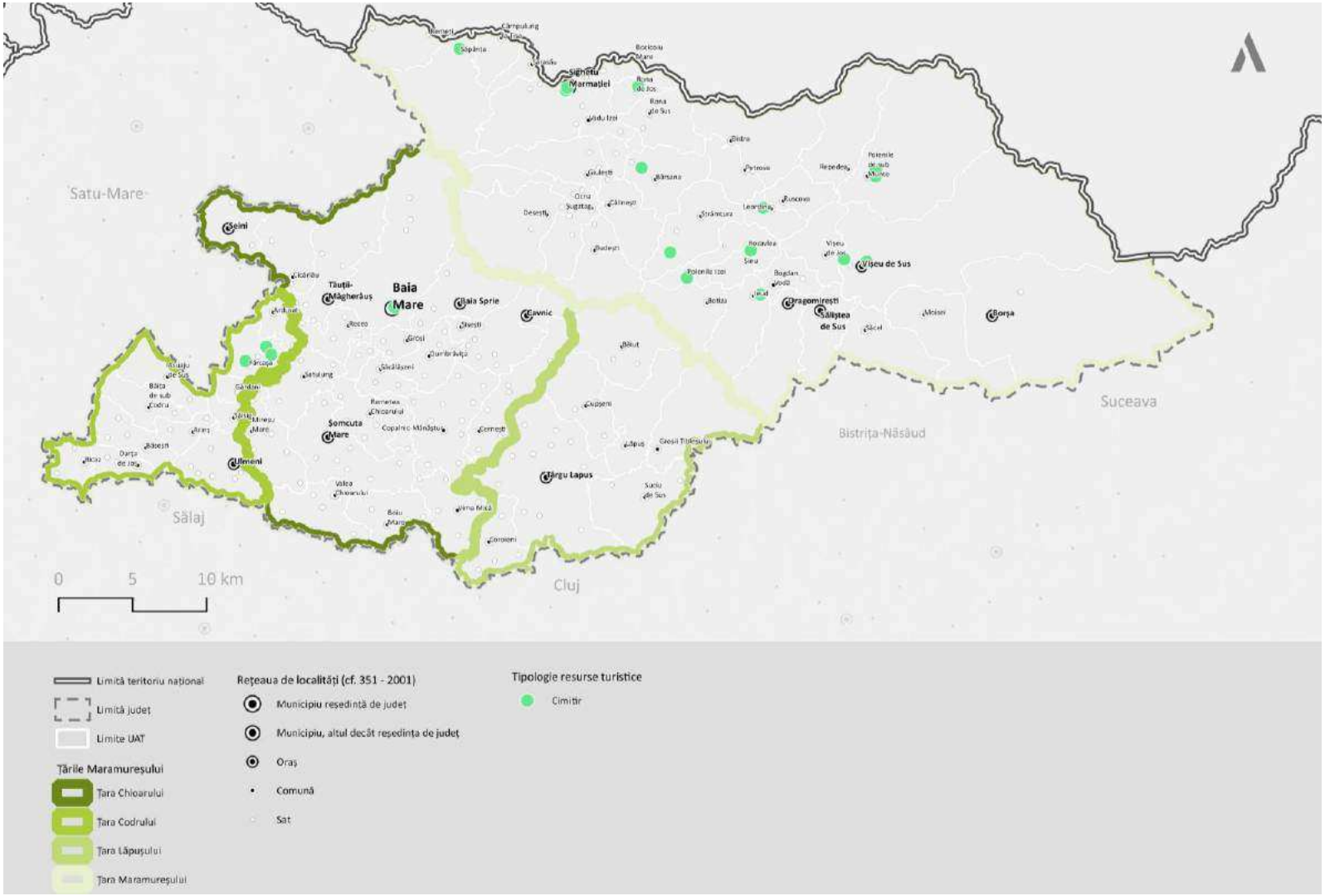
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Suceava
Bistrița-Năsăud
Sighetu Marmației
Seini
Baia Mare
Baia Sprie
Cavnic
Tăuții-Măgherăuș
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Vișeu de Sus
Dragomirești
Săliștea de Sus
Borșa
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Cimitir

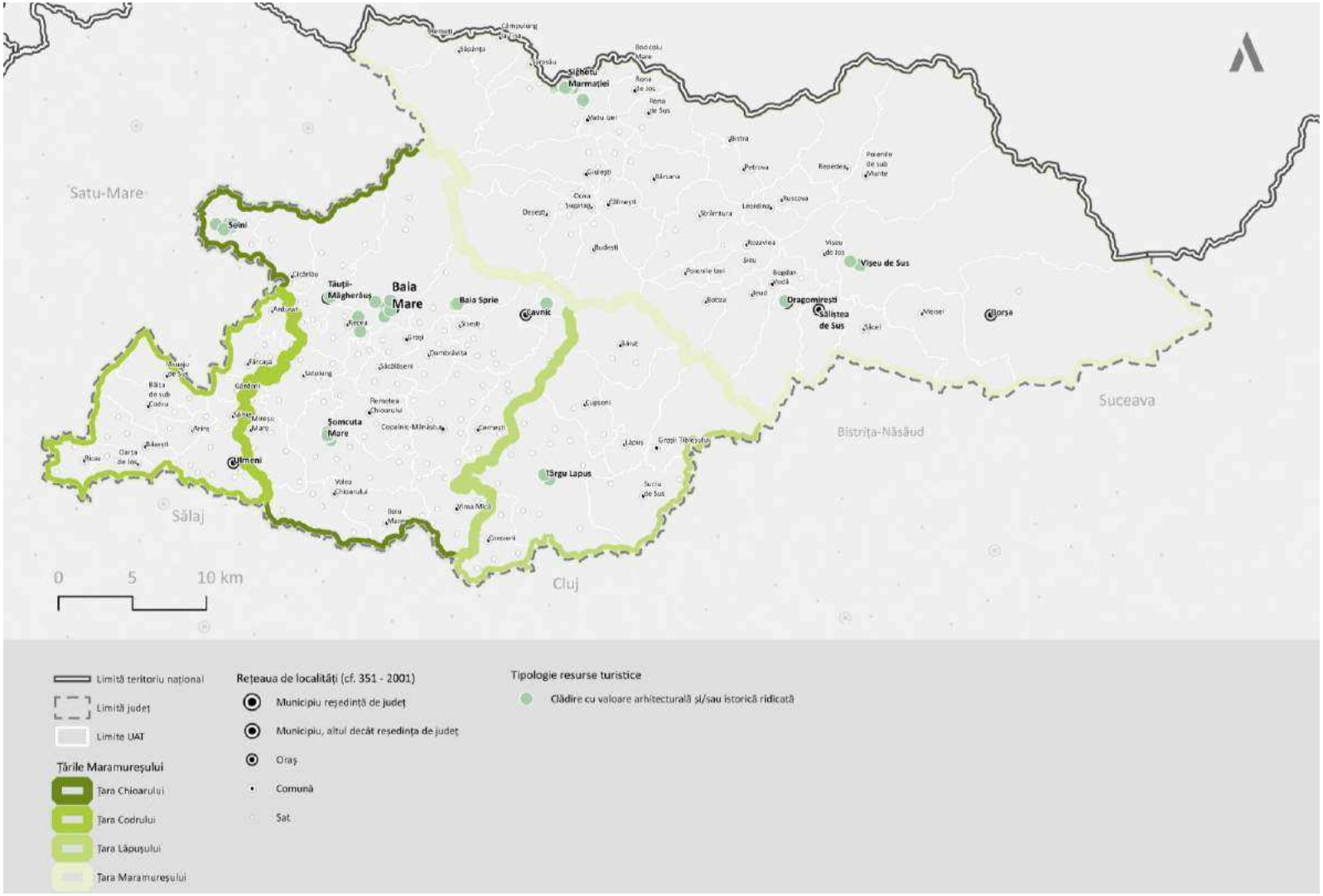
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Șeini
Tăuții-Măgherăuș
Baia Mare
Baia Sprie
Cavnic
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Dragomirești
Sălștea de Sus
Vișeu de Sus
Borșa
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Clădire cu valoare arhitecturală și/sau istorică ridicată

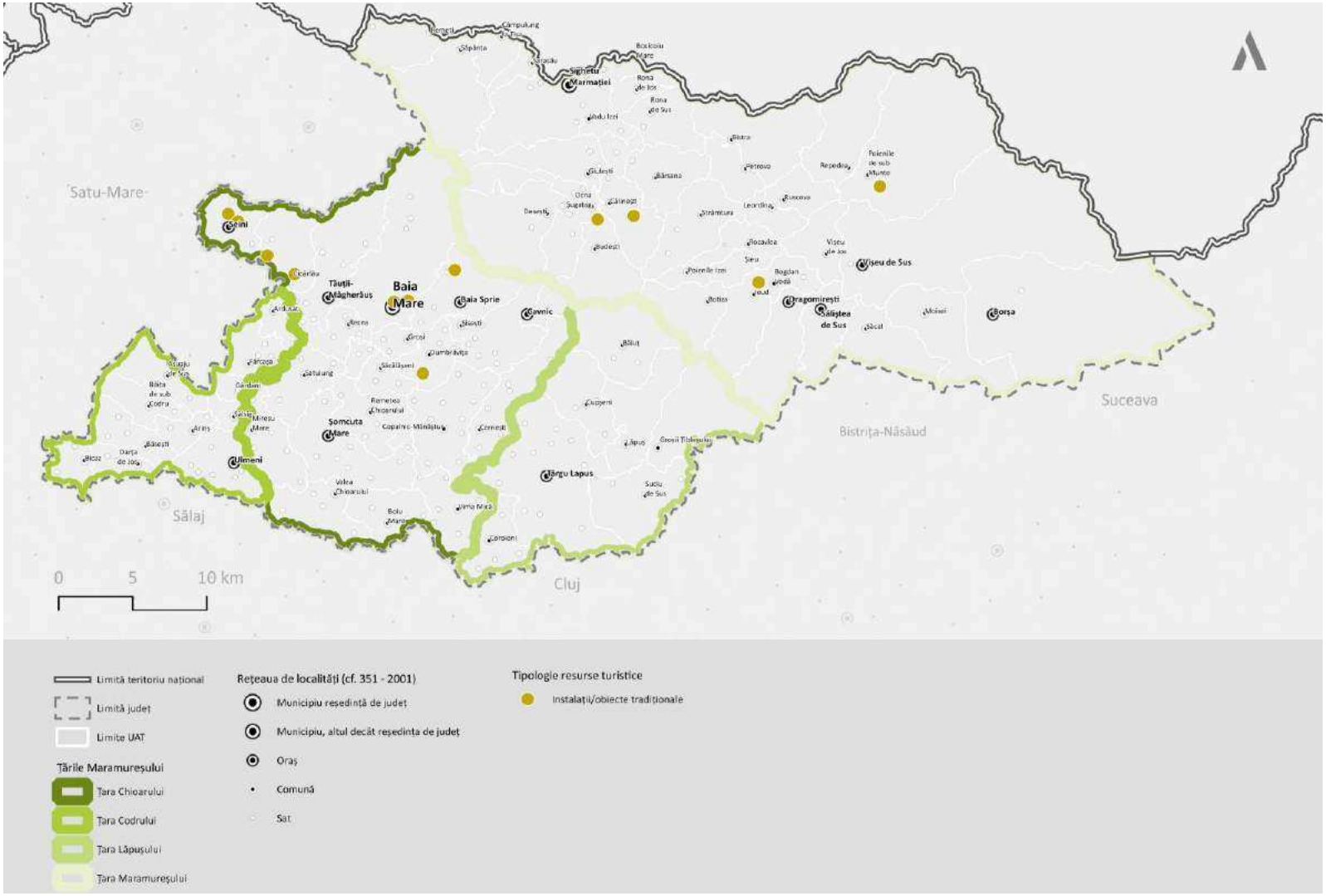
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Baia Mare
Seini
Tăuții-Măgherăuș
Baia Sprie
Cavnic
Sighetu Marmației
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Vișeu de Sus
Borșa
Dragomirești
Săliștea de Sus
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Instalații/obiecte tradiționale

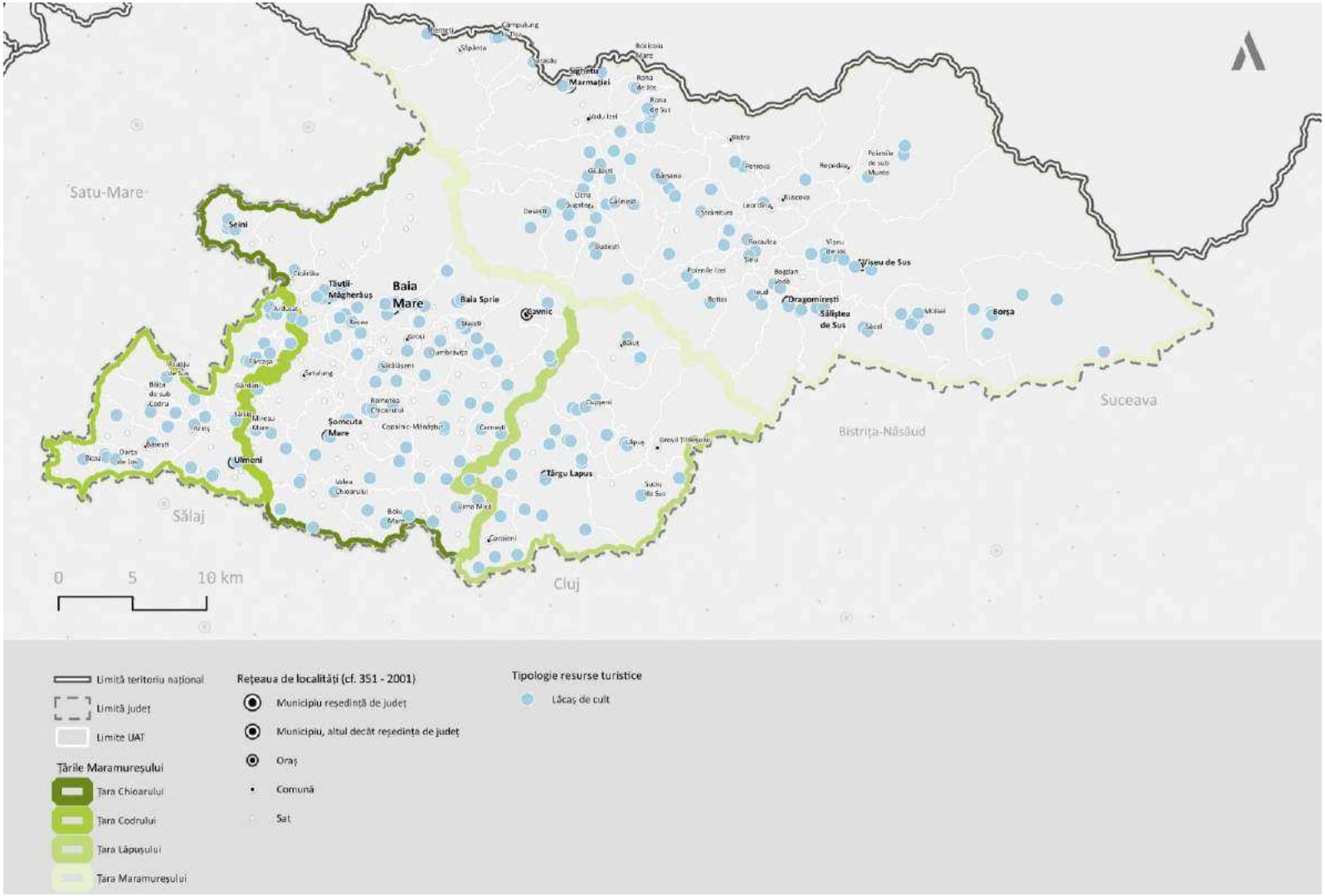
Satu-Mare
Seini
Baia Mare
Baia Sprie
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Vișeu de Sus
Borșa
Sighetu Marmației
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Lăcaș de cult

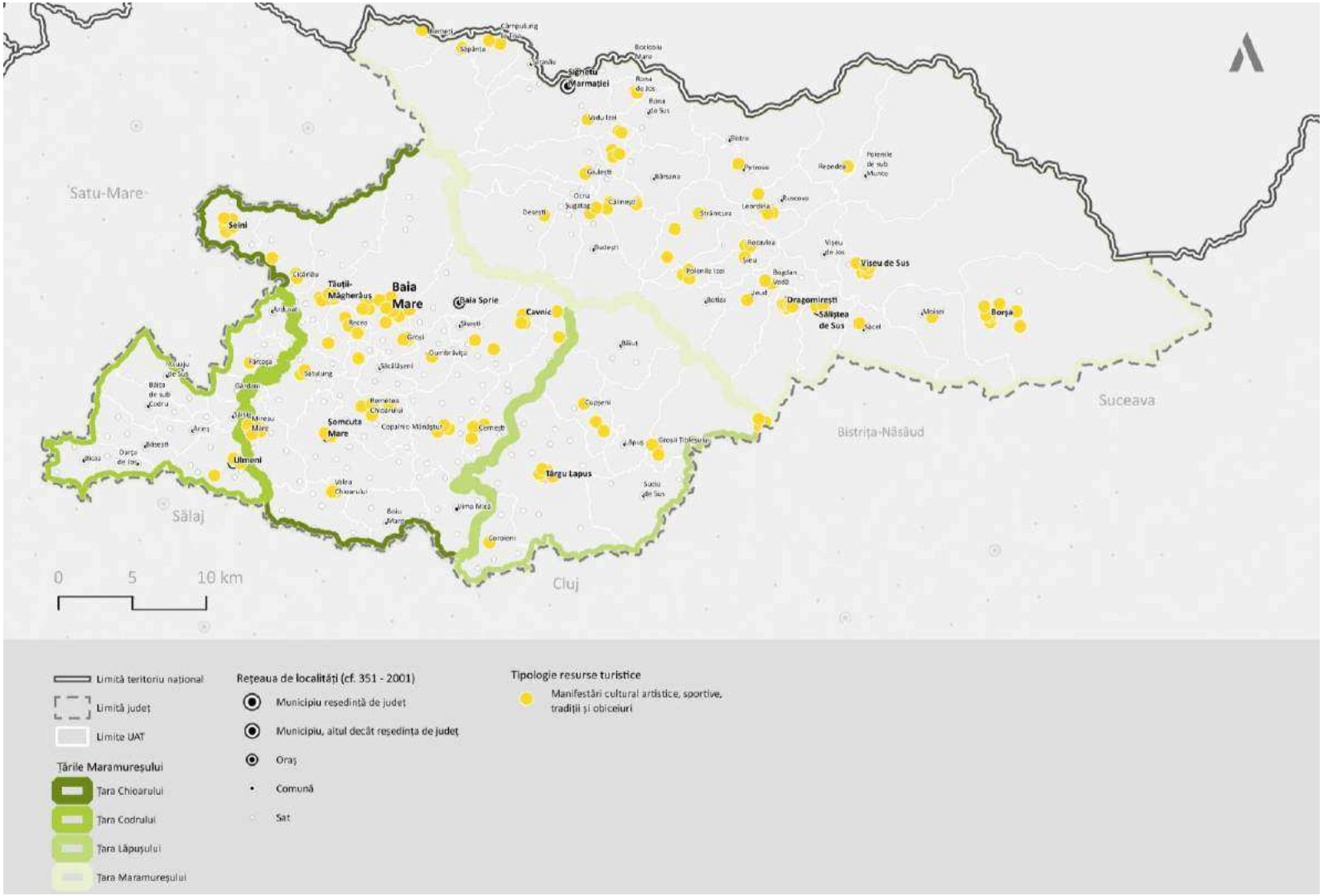
Satu-Mare
Seini
Baia Mare
Baia Sprie
Cavnic
Tăuții-Măgherăuș
Somcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Sighetu Marmației
Viseu de Sus
Dragomirești
Săliștea de Sus
Borșa
Suceava
Bistrița-Năsăud
Sălaj
Cluj
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Manifestări cultural artistice, sportive, tradiții și obiceiuri

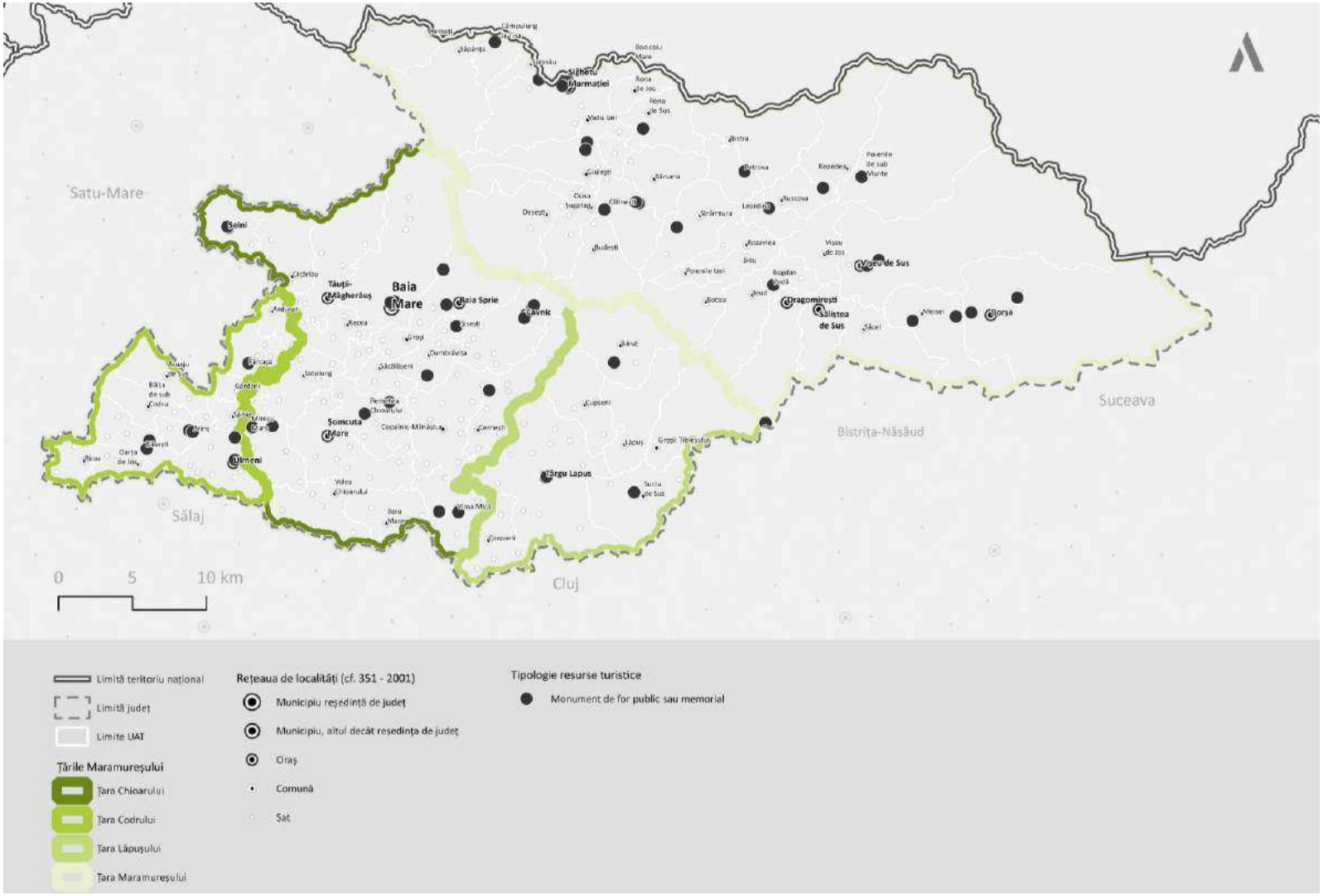
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Baia Mare
Baia Sprie
Tăuții-Măgherăuș
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Dragomirești
Săliștea de Sus
Borșa
Sighetu Marmației
Șeini
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Monument de for public sau memorial

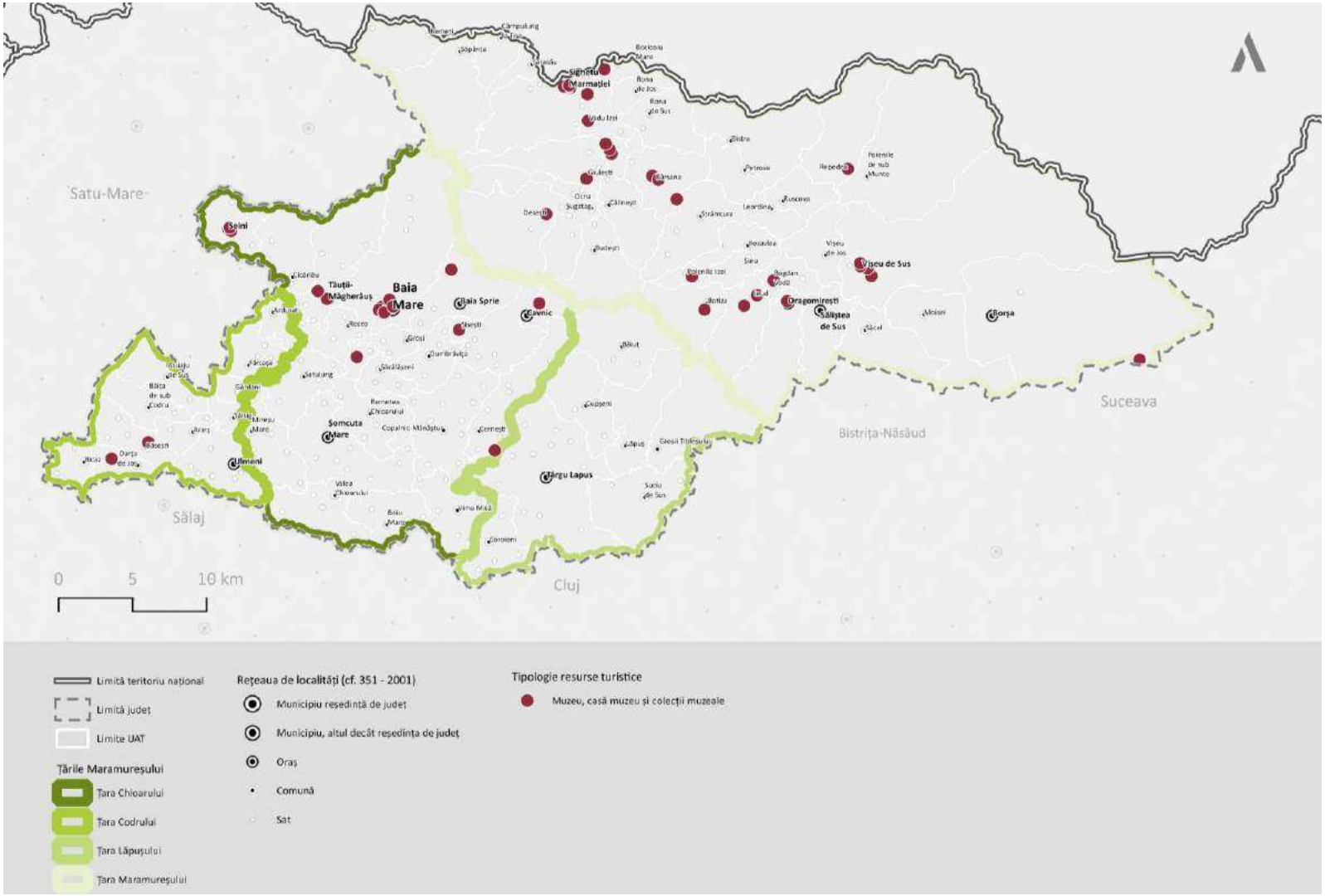
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Sighetu Marmației
Seini
Baia Mare
Baia Sprie
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Viseu de Sus
Dragomirești
Săliștea de Sus
Borșa
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Muzeu, casă muzeu și colecții muzeale

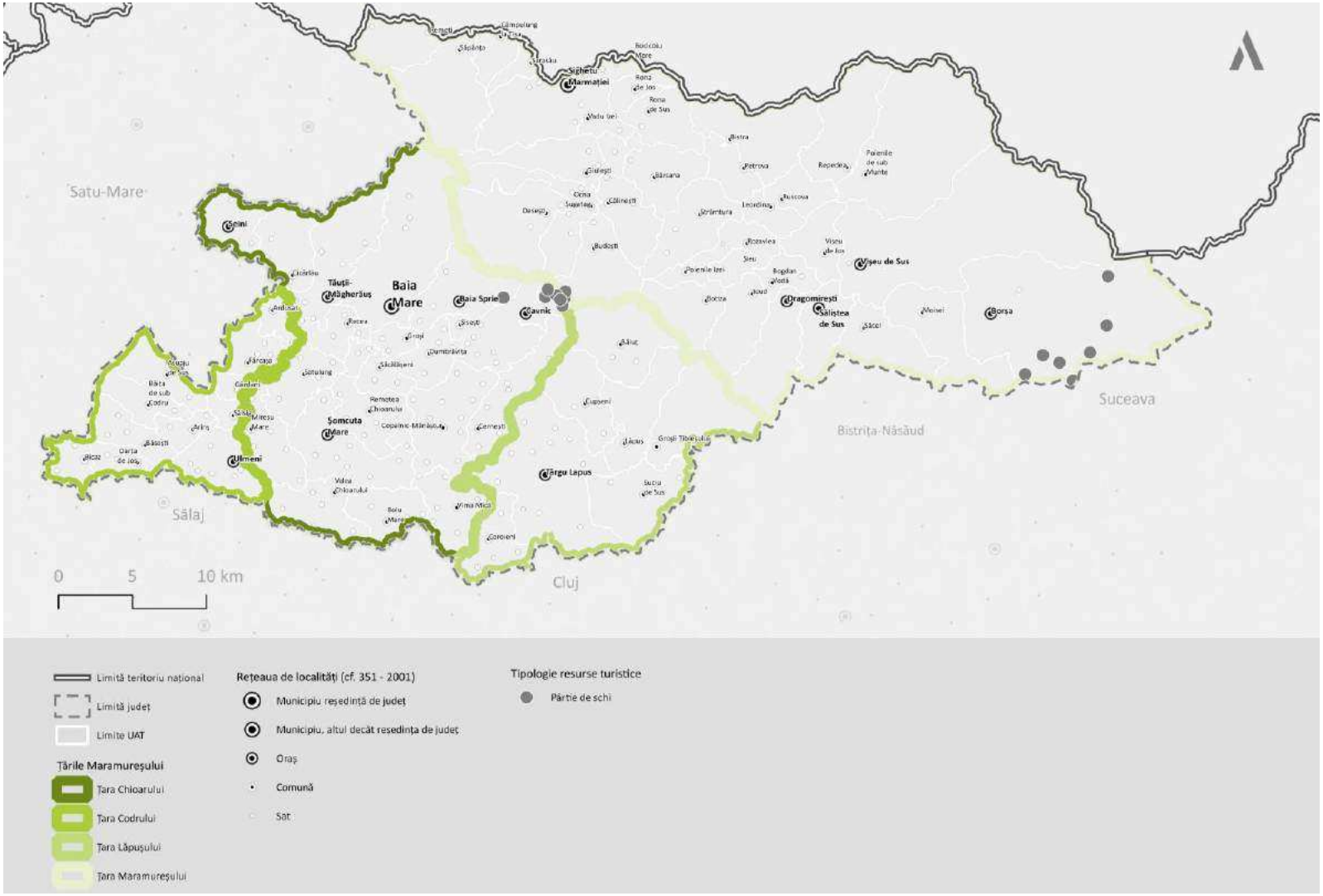
Satu-Mare
Baia Mare
Baia Sprie
Cavnic
Tăuții-Măgherăuș
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Dragomirești
Săliștea de Sus
Vișeu de Sus
Borșa
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Pârtie de schi

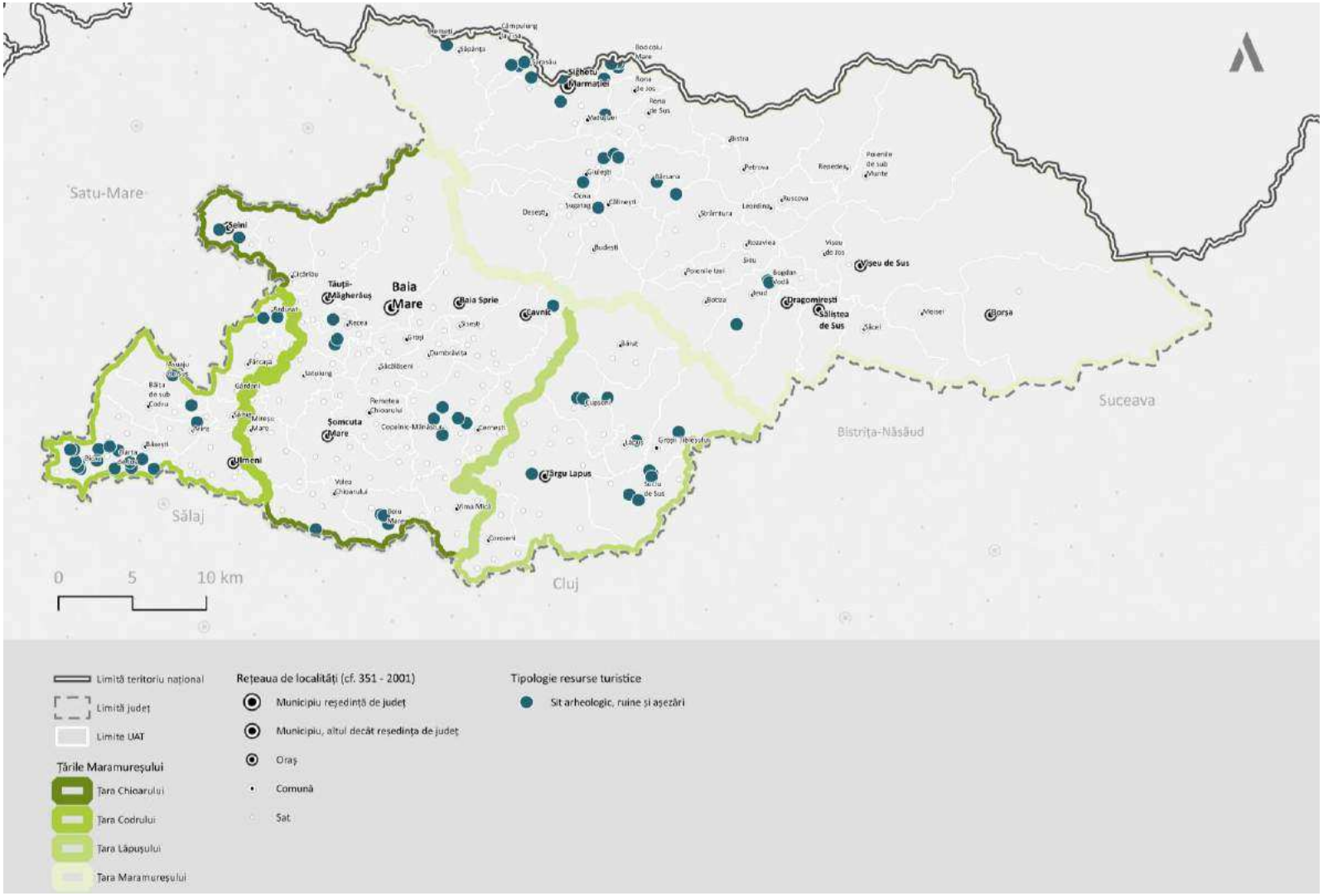
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Suceava
Bistrița-Năsăud
Baia Mare
Baia Sprie
Cavnic
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Dragomirești
Sălișteа de Sus
Vișeu de Sus
Borșa
Șeini
Sighetu Marmației
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Sit arheologic, ruine și așezări

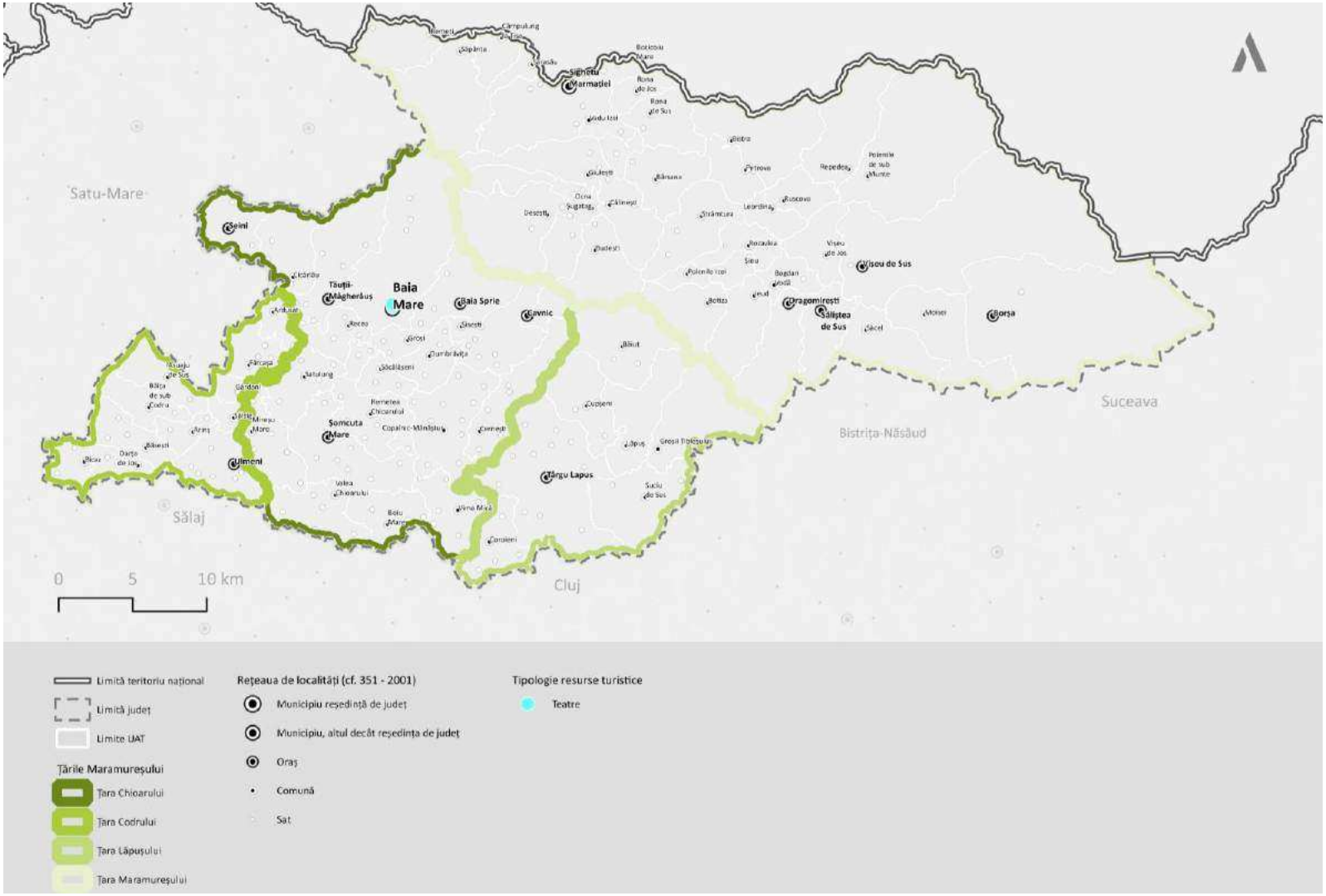
Satu-Mare
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
Sighetu Marmației
Seini
Baia Mare
Baia Sprie
Șomcuta Mare
Ulmeni
Târgu Lapus
Vișeu de Sus
Dragomirești
Săliștea de Sus
Borșa
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țările Maramureșului
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Teatre

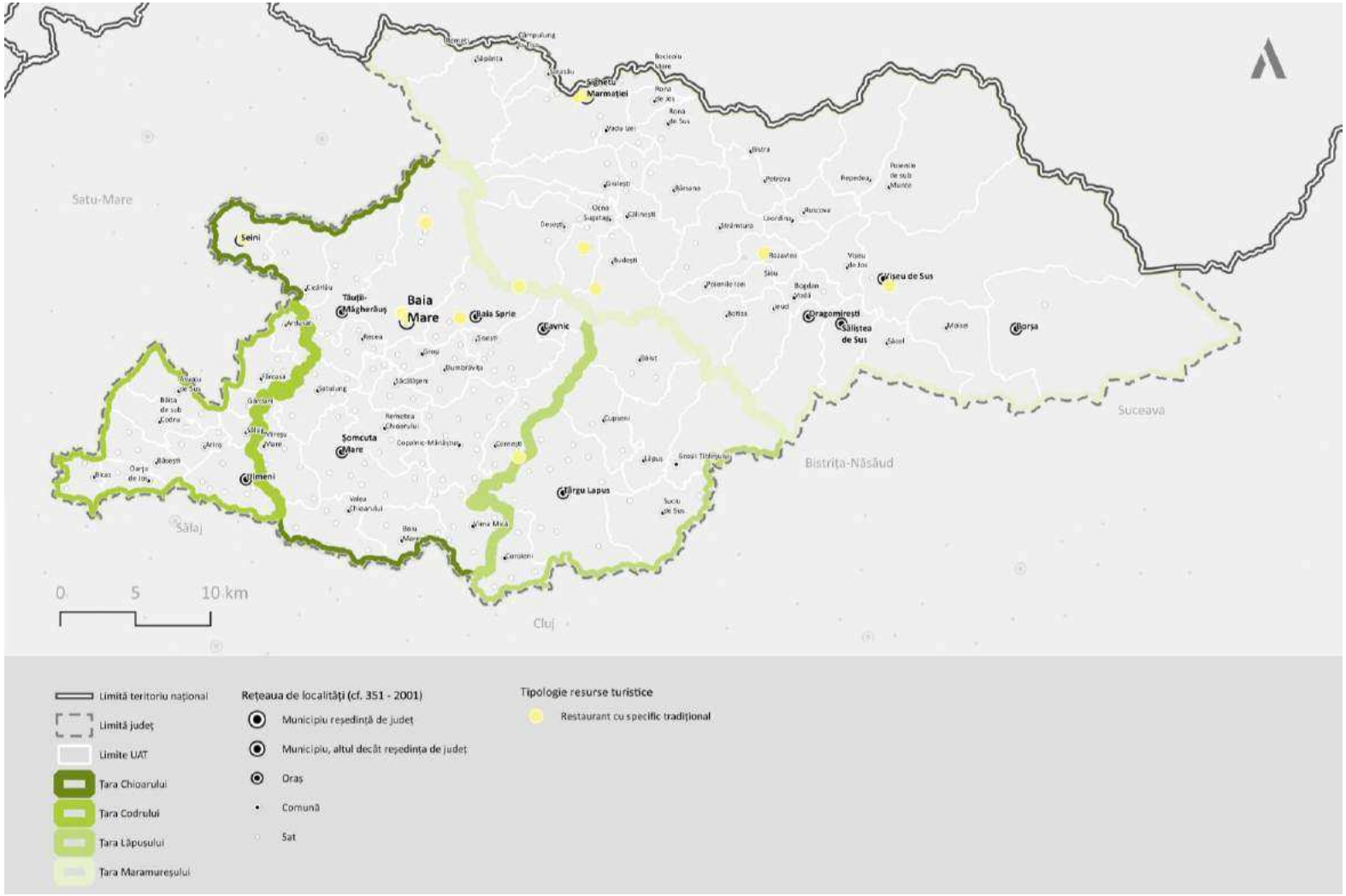
Satu-Mare
Seini
Baia Mare
Baia Sprie
Cavnic
Șomcuta Mare
Ilimeni
Târgu Lapus
Tăuții-Măgherăuș
Sighetu Marmației
Vișeu de Sus
Dragomirești
Călinești
Borșa
Sălaj
Cluj
Bistrița-Năsăud
Suceava
0 5 10 km
Limită teritoriu național
Limită județ
Limite UAT
Țara Chioarului
Țara Codrului
Țara Lăpușului
Țara Maramureșului
Rețeaua de localități (cf. 351 - 2001)
Municipiu reședință de județ
Municipiu, altul decât reședința de județ
Oraș
Comună
Sat
Tipologie resurse turistice
Restaurant cu specific tradițional

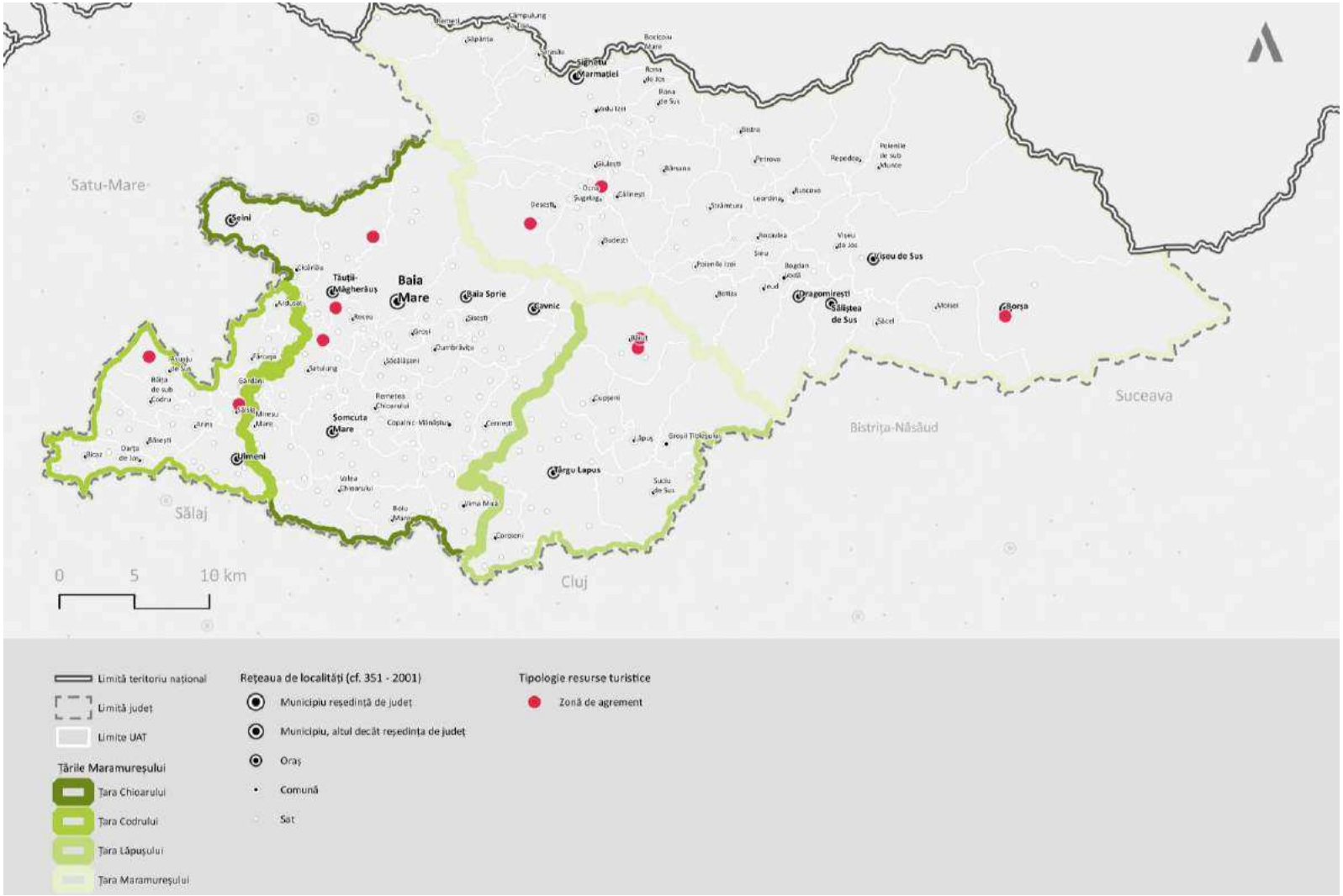

Sursa: cercetare proprie, informații primite de la Consiliul Județean Maramureș și inventarul resurselor turistice primit din partea administrațiilor publice locale din județ

În acest context, ținând cont și de investițiile realizate în ultimii ani în județul Maramureș și tradiția și interesul turiștilor pentru a cunoaște mai bine această zonă, se poate vorbi de o gamă din ce în ce mai variată de **TIPOLOGII DE TURISM** care există sau care ar putea fi mai mult valorificate și promovate.

TURISMUL CULTURAL-ISTORIC | Turismul cultural este definit ca orice deplasare a unei persoane din motive esențial culturale cum ar fi circuitele turistice de studiu, artele performative (dansul, teatrul, muzica etc.), circuitele culturale, călătoriile la festivaluri sau alte evenimente culturale, vizitele în locuri culturale și la monumente etc.[163]

Acest tip de turism abordează cultura unui loc, în special valorile ei artistice și se bazează pe resursele locale din categoria lăcașurilor de cult religios, a instituțiilor de cultură, a monumentelor istorice și a spațiilor cu potențial de valorificare culturală, inclusiv prin implicarea patrimoniului imaterial, care a devenit din ce în ce mai promovat. De la muzee în aer liber, care refac imaginea satului maramureșean, la cele care vorbesc despre istorie, artă, astronomie, științe ale naturii și mineralogie sau case memoriale care duc mai departe amintirea unor mari personalități ale locului, Maramureșul este adevărat paradis al amatorilor acestui tip de turism. Muzeul de Etnografie și Artă Populară Maramureș, Muzeul de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței sau Casa Memorială „Elie Wiesel" sunt doar câteva astfel de instituții, care descriu bogata moștenire a acestor meleaguri.

În același timp, „Drumul patrimoniului muzeal maramureșean" a fost recunoscut ca rută cultural turistică în anul 2020, în aceasta fiind cuprinse 34 de muzee și case memoriale din întreg județul Maramureș, după cum urmează: (1) Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș, (2) Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, (3) Muzeul Județean de Artă „Centrul Artistic Baia Mare", (4) Bastionul Măcelarilor, (5) Turnul Ștefan, (6) Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare, (7) Muzeul de Științe Astronomice Baia Mare, (8) Muzeul Satului „Acasă", (9) Muzeul Totfalusi Kis Miklós, (10) Casa Memorială „Ion Șugariu", (11) Muzeul Memorial „George Pop de Băsești", (12) Castelul Teleki - Muzeul Petőfi Sándor, (13) Muzeul Florean, (14) Colecția muzeală a Mănăstirii Rohia, (15) Muzeul Etnografic și de Artă Populară „Casa Lăpușeană", (16) Colecția Muzeală Sătească Lăpuș – Mănăstirea Ruoaia, (17) Complexul Muzeal și Monumental „Dr. Vasile Lucaciu", (18) Muzeul Born și Papp, (19) Casa Memorială „Dr. Ilie Lazăr", (20) Muzeul Satului Maramureșean, (21) Muzeul Etnografic al Maramureșului, (22) Muzeul Maramureșului – Secția de Istorie – Arheologie, (23) Muzeul Maramureșului – Secția de Științe Naturale, (24) Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței, (25) Casa Memorială „Elie Wiesel", (26) Secția de Istoria Culturii - Memorialistică - Artă - Casa Muzeu Dr. Ioan Mihalyi de Apșa, (27) Casa Memorială „Stan Ioan Pătraș", (28) Muzeul de icoane și carte veche „Episcopul Gavril de Bârsana", (29) Muzeul Țărănesc Pleș, (30) Muzeul Țărăncii Române, (31) Colecția Huțulilor Maramureșeni, (32) Muzeul de Istorie și Etnografie, Vișeu de Sus, (33) Ansamblul Memorial al Martirilor de la Moisei și (34) Muzeul Rădăcinilor.[164]

Ruta Regională „Drumul patrimoniului muzeal maramureșean", dezvoltată de către Consiliul Județean Maramureș și recunoscută de MEAT[165], a obținut premiul special al juriului la categoria *Walking Tourism and Slow Travel* din cadrul concursului Destinații ale Turismului Cultural Durabil în anul 2021, pentru reacția în fața impactului pandemiei de COVID-19.

În același context, ruta cultural-turistică „Meșteri și meșteșuguri" propune un traseu al principalilor meșteri populari și meșteșuguri tradiționale din județul Maramureș. În atelierele meșterilor populari, vizitatori de toate vârstele, în special copiii și tinerii, sunt inițiați să cunoască și să lucreze alături de meșterii populari, lemnul și alte materiale utilizate de aceștia. Astfel această rută cultural turistică deschide porți noi de

[163] Conform World Tourism Organization
[164] Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/drumul-patrimoniului-muzeal-maramuresean
[165] Ministerul Antreprenoriatului și Turismului

tradiție, cultură, istorie, artă și creație populară, în conștiința și sufletul vizitatorilor județului Maramureș.[166]

Județul Maramureș este posesorul unui bogat și complex patrimoniu cultural, a cărui tradiție istorică multimilenară este dovedită de vestigii arheologice, de prezența unui număr impresionant de monumente istorice, de arhitectură și de artă aparținând diferitelor perioade istorice. Pe lângă acestea, patrimoniul cultural valoros pe care județul Maramureș îl deține, se reflectă inclusiv prin rutele cultural-turistice existente la nivelul județului și nu numai.

Totodată, alături de patrimoniul cultural bogat, patrimoniul religios, patrimoniul arheologic și cel istoric vor deține în continuare un rol foarte important în dezvoltarea turismului cultural prin produse turistice precum circuite istorice, muzee și colecții, evenimente culturale periodice sau perpetuate în cadrul unor ateliere meșteșugărești și nu numai. Mai mult, un astfel de turism este pretabil în cadrul tuturor celor patru țări – Țara Maramureșului, Țara Lăpușului, Țara Chioarului și Țara Codrului, fiecare țară având particularitățile cultural-istorice aferente.

TURISMUL RELIGIOS | Componentă a turismului cultural-istoric, acesta este identificat drept fiind de interes în special în zonele rurale ale județului, fiind un element de atracție atât pentru turiștii români, cât și pentru cei străini.

Acest tip de turism implică din partea turiștilor un nivel de instruire și de cultură relativ mai ridicate, care să permită aprecierea obiectivelor cultural-religioase din punct de vedere al arhitecturii, construcției, valorii, semnificațiilor spirituale și conținutului de obiecte de artă. La nivelul județului Maramureș, turismul religios se suprapune în mod semnificativ peste turismul cultural, mănăstirile și bisericile din lemn împreună cu muzele integrate reprezentând o componentă importantă a turismului cultural.

Bisericile de lemn din Maramureș sunt o reflectare a condițiilor socio-economice și istorice, o convingătoare demonstrație de continuitate a unei vieți spirituale de veche tradiție. Ele sunt documente ce reflectă unitatea poporului român prin rolul pe care l-au împlinit în viața românilor transilvăneni. Ansamblul arhitectural bisericesc din Maramureș a evoluat în timp în funcție de priceperea, experiența și fantezia constructorilor locali, ei reușind să impună un anume stil în redarea plastică a formelor și motivelor ornamentale.

Există totuși și unele deosebiri între bisericile construite în diferitele zone din Maramureș:[167]

- bisericile de lemn ce se impun prin monumentalitate îndeplinind în unele cazuri rolul unor adevărate catedrale prin dimensiuni, dar și prin cutezanța liniilor și proporțiilor;
- bisericile de lemn ce se remarcă prin spectaculozitatea turlelor și frumusețea șarpantelor;
- bisericile de lemn de mai mici dimensiuni dar perfect proporționate și cu ornamente interioare și de pridvor de mare acuratețe;
- biserici de lemn ce se remarcă prin frumusețea pridvoarelor și prispelor funcționale.

În prezent, ruta cultural-turistică „Circuitul Bisericilor din lemn din Maramureș" pune în evidență 16 dintre cele mai importante biserici de lemn de pe teritoriul județului în care sunt incluse și cele 8 biserici de lemn incluse în patrimoniul UNESCO. Cele 16 biserici de lemn incluse în această rută sunt: (1) Biserica de lemn „Sfântul Nicolae" din Bogdan Vodă, (2) Biserica de lemn „Sfântul Nicolae" din Budești Josani, (3) Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului" din Călinești Căeni, (4) Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului" din Ieud Deal, (5) Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului" din Ieud Vale, (6) Biserica de lemn „Cuvioasa Parascheva" din Poienile Izei, (7) Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din Plopiș, (8) Biserica

[166] Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/mesteri-si-mestesuguri
[167] Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/circuitul-bisericilor-de-lemn-din-maramures

de lemn „Sfinții Arhangheli” din Șurdești, (9) Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Remetea Chioarului, (10) Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Rozavlea, (11) Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Sat-Șugatag, (12) Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Săcălășeni, (13) Biserica de lemn „Intrarea Maicii Domnului în Biserică” din Bârsana, (14) Biserica de lemn „Sfânta Paraschiva” din Desești, (15) Biserica de lemn „Cuvioasa Paraschiva” din Botiza și (16) Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Cărpiniș.

De asemenea, peste 100 de biserici de lemn din județul Maramureș fac parte din Ruta Cultural Turistică a Bisericilor de Lemn din România, recunoscută de Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, ce poate fi descrisă ca o călătorie în timp, de-a lungul a sute de ani de istorie.

ECOTURISMUL | Reprezintă una dintre formele turistice cu cea mai mare tendință de creștere în ultimii ani, în special în ariile naturale protejate sau în zonele rurale. Ecoturismul este un turism practicat în spații naturale sălbatice și culturale tradiționale puțin modificate de om, care trebuie să constituie sanctuare de protecție a naturii și a formelor ancestrale de civilizație pentru a sprijini dezvoltarea economică a comunităților locale.

De asemenea, activitatea de a petrece vacanța se realizează în mijlocul naturii, prin întoarcerea la viața și obiceiurile tradiționale. Acest tip de turism se referă la toate activitățile ocazionate de petrecere a unei perioade de timp determinate în mediul rural, mijlocul de cazare fiind fie gospodăria țărănească, fie echipamente turistice generale cum sunt hanurile, hotelurile, popasurile etc., fiind bazat pe cunoașterea comunităților locale din aceste zone.

Tot mai mulți turiști caută experiențe inedite când aleg să-și petreacă un sejur în astfel de zone. Sectorul de agrement și de petrecere a timpului liber este o verigă importantă în dezvoltarea și promovarea conceptului de ecoturism, acesta fiind extrem de ofertant, fie că ne referim la ospitalitatea specifică pensiunilor, la condițiile de relaxare și serviciile de agrement, la gastronomie sau la promovarea meșteșugurilor și comunităților locale, oamenii putând astfel alege pachete integrate diverse de a petrece vacanța. Meșteșugurile, patrimoniul natural și istoric, gastronomia, folclorul, portul popular, ospitalitatea locuitorilor reprezintă elemente care, incluse într-un program care beneficiază de o bună promovare, contribuie decisiv la dezvoltarea comunităților locale. [168]

În prezent, la nivelul județului Maramureș există destinația de ecoturism Eco-Maramureș: Mara-Cosău-Creasta Cocoșului. Aceasta este „o insulă de viață autentică, în care natura și oamenii locului și-au dat mâna pentru a crea un peisaj cultural unic”. [169] Destinația ecoturistică Eco Maramureș este susținută printr-un parteneriat local care include reprezentanți ai administratorilor ariilor protejate, autorități publice locale, ONG-uri dedicate dezvoltării durabile și conservării naturii și reprezentanți ai sectorului privat.

Destinația propune turiștilor locul perfect pentru ciclism, escaladă, parapantă și schi, observarea și fotografierea vieții sălbatice, băi în apă sărata, precum și experiențe culturale cum sunt vizite la bisericile de lemn, meșteri populari, petrecerea unei zile din viața maramureșenilor sau participarea la sărbătorile locale și multe altele. [170]

TURISMUL ACTIV ȘI SPORTIV | Turismul activ își propune să combine recreerea, educația și sportul și poate aduce beneficii atât pentru turiști, cât și pentru zonele vizitate. Turismul activ are multe aspecte comune cu ecoturismul și se intersectează, de asemenea, în unele activități cu turismul de aventură. În prezent, atât ecoturismul, cât și turismul activ vizează valorificarea, dar și protejarea naturii și biodiversității, scopul lor fiind de a avea un impact cât mai redus posibil asupra ecosistemului și locației vizitate.

[168] SIDU Târgu Lăpuș 2021 – 2027
[169] Descoperă Eco-România – https://www.eco-romania.ro/eco-destinatii/eco-maramures/
[170] Eco Maramureș – https://www.ecomaramures.com/

La nivelul județului Maramureș se poate spune că în mare parte turismul activ este combinat cu ecoturismul și alături de toate formele sale, reprezintă o alternativă viabilă pentru dezvoltarea turismului maramureșean. Resursele naturale ale județului favorizează practicarea mai multor activități de turism în natură, precum echitația, picnicuri în natură, sporturi aeriene – parapantă, alpinism, zbor în tandem, trasee de drumeție sau trasee de bicicletă, precum și sporturi de iarnă sau sporturi acvatice, conturând astfel un produs turistic complex în cadrul județului Maramureș.

Pentru cei interesați de turismul activ, există aproximativ 7 centre de echitație pe teritoriul județului Maramureș: Centrul Aldo Camp (Târgu Lăpuș), Cai Borșa Maramureș (Borșa), Centrul de Călărie Casa Pașcu (Budești), Centrul de echitație Curtuiușu Mare (Curtuiușu Mare), Centrul de Echitație și Hidroterapie Hipopas (Băița), Centrul de echitație Western CM Satulung (Satulung) și SunRai Village (Sighetu Marmației). Locațiile oferă o paletă largă de servicii, incluzând cursuri de inițiere și perfecționare în practicarea călăriei, plimbări călare, tabere de echitație și team buiiding-uri, natural horsemanship și multe alte surprize pentru cei ce doresc să își petreacă timpul în natură alături de aceste animale.

Pentru practicarea zborului cu parapanta, AirSports și Zbor în Tndem cu Lacy Fly din Baia Mare pr opun pasionaților de sporturi active sesiuni de zbor liber în maximă siguranță, sub supravegherea instructorilor autorizați. Pe lângă acestea, turismul de drumeție, cicloturismul, turismul sportiv acvatic, turismul de pescuit sau turismul de iarnă sunt alte tipuri de turism ce fac parte din categoria turismului activ și care se pot practica la nivelul județului Maramureș.

Astfel, pescuitul sportiv acvatic se poate practica la Clubul Simared situat pe malul lacului Firiza, Lacul Bodi-Mogoșa din Baia Sprie sau Lacul de acumulare Firiza din Baia Mare. Aici se pot practica sporturi nautice cu ajutorul bărcilor, a hidrobicicletelor sau a caiacelor, precum și pescuit sportiv pentru pescarii cu autorizație de pescuit.

Pentru pasionații de sporturi de iarnă, Pârtia Izvoare Resort din Deseși, Pârtia Olimpică de la Borșa, Pârtia Poiana Știol din Borșa, Pârtia Prislop din Borșa, Pârtia Vârful Știol din Borșa, Pârtiile de schi Icoana din Cavnic, Pârtiile de schi Roata de la Cavnic sau Pârtiile Șuior-Mogoșa propun iubitorilor de sport o oază de relaxare în inima naturii.

TURISMUL DE AGREMENT | Prin agrement se înțeleg acele activități care se pot desfășura în intervalul dintre anumite momente ale zilei, când turistul nu mai este preocupat de odihnă, tr atament balnear etc. Din acest punct de vedere structurile de agrement s-au diversificat tot mai mult, având forme specifice adaptate pentru aproape toate tipurile de turism: montan, litoral, urban sau cultural.

Formele turismului de agrement și activitățile care se desfășoară la nivelul județului Maramureș sunt variate, începând cu cele prezentate anterior – turism ecvestru-echitație, turism de aventură, parapantă, turism pentru sporturi nautice, pescuit sportiv sau sporturi de iarnă. Alături de acestea, s tațiunile turistice recunoscute din județul Maramureș atrag în fiecare an un număr mare de turiști pasionați de turismul de agrement.

De asemenea, un factor important pentru dezvoltarea turismului de agrement îl au și unitățile de cazare și proprietarii acestora, care pot dezvolta, împreună cu agențiile de turism, ghizii turistici din județ sau alți factori interesați, o serie de pachete turistice pentru turiștii cazați în unitățile de cazare, astfel încât aceștia ar putea avea parte de o serie de activități pe parcursul sejurului, reușind totodată să îi țină în destinație mai mult timp.

În același timp, stațiunile turistice atestate din zonă cu specific de agrement montan precum Stațiunea Borșa, dar și rețeaua hidrografică foarte extinsă a județului, au dus la dezvoltarea unor activități sportive nautice cu ajutorul bărcilor, a hidrobicicletelor sau a caiacelor. De asemenea, lacurile naturale reprezintă o resursă importantă pentru activitățile de agrement, petrecere a timpului liber sau a practicării sporturilor.

TURISMUL RURAL ȘI AGROTURISMUL | Acest tip de turism se referă la toate activitățile ocazionate de petrecerea unei perioade de timp în mediul rural, mijlocul de cazare fiind fie gospodăria țărănească, fie echipamente turistice generale cum sunt hanurile, hotelurile, popasurile etc. Turismul rural îmbrățișează toate activitățile turistice derulate în mediul rural, având drept scop valorificarea potențialului natural și uman al satelor tradiționale maramureșene și este în strânsă legătură cu practicarea ecoturismului.

Maramureșul, este o destinație de călătorie originală din România, care trebuie vizitată cel puțin o dată în viață. Această zonă este renumită ca fiind un tărâm de poveste, în care tradițiile se îmbină perfect cu peisajele, iar partea culinară încântă gusturile turiștilor în cel mai plăcut mod posibil. Totuși, unele dintre cele mai frumoase experiențe trăite de turiști sunt cele din satele tradiționale maramureșene și petrecerea timpului într-o astfel de cazare.

Unul dintre cele mai frumoase sate tradiționale este satul Breb. Faima acestei așezări a fost sporită de către vizita Regelui Charles al III-lea din 2004. Prințul a vorbit în repetate rânduri despre acest sat din inima Maramureșului și astfel satul Breb a ajuns să fie cunoscut în întreaga Europă. Zona a fost prezentată și în cadrul documentarului Wild Carpathia.

În acest sat, tradițiile sunt respectate cu sfințenie, iar în perioada sărbătorilor, turiștii au ocazia de a lua parte la obiceiurile localnicilor și de a le admira portul tradițional. Tot în satul Breb, se pot descoperi și câteva comori naturale, precum Lacul Morărenilor sau Ocna Șugatag, dar și biserica de lemn ce datează din anul 1623.

Vrăjiți de frumusețea satului Breb, mai mulți străini au decis să investească aici și să construiască complexuri formate din case tradiționale, mizând pe experiența unică pe care o pot oferi oaspeților. Englezi, olandezi și, mai târziu, clujeni au strămutat și renovat case vechi, transformându-le în niște atracții în sine. Cu timpul, cererea de cazare în astfel de case a crescut și au ajuns să fie mai căutate decât camerele în clădirile moderne, astfel că și localnicii s-au reorientat către construcțiile tradiționale.

La fel ca și Breb, Preluca Nouă a fost desemnat unul dintre cele mai frumoase sate din Maramureș. Acest sat fascinează prin simplitatea și peisajele superbe pe care le deține, cărările înguste, precum și prin casele de pământ și acoperite cu paie care încă sunt locuite de localnici. La fel ca și în Breb, tradițiile în acest sat sunt respectate cu sfințenie, iar turiștii pot avea parte de amintiri de neuitat.

Alte sate tradiționale recunoscute pentru autenticul lor sunt și satul Săpânța – cunoscut datorită Cimitirului Vesel, Vișeu de Sus sau Bârsana, renumite pentru atracțiile naturale ale acestora și peisajele excepționale, dar și prin faptul că aici încă s-au mai păstrat anumite elemente autentice maramureșene.

Totodată, o experiență autentică maramureșeană poate fi completată și prin cazările unice pe care județul Maramureș le deține. Unele dintre cele mai frumoase cazări din Maramureș precum Poiana Creasta Cocoșului, Casa lu Ion, Soare-n Maramureș, Iz de Maramureș, Hanu lu Cobâlă, Village Hotel Maramureș, Landhaus Bed&Breakfast, Sub Cetate la Matei, Pensiunea Pajiști Verzi, Pensiunea Talhaus, Breb Cosy Barn, Căsuțele din Moisei, precum și multe alte cazări de genul acesta, oferă turiștilor o experiență turistică autentică în inima satului Maramureșean și posibilitatea de a se caza în case vechi, de peste 200 de ani, recondiționate și răsfirate în curte, pentru a da senzația că te afli într-un sat. Pe lângă experiența de a dormi într-o locuință tradițională și bucatele tradiționale servite la masă, turiștii pot lua parte și la treburi gospodărești prin curte sau ateliere de prelucrare a lemnului și multe altele.

La acestea se adaugă și prezența locurilor de campare și posibilitatea turiștilor de a sta într-un loc special amenajat pentru rulote. Numărul acestora nu este foarte mare, însă posibilitatea de a sta în inima naturii în cadrul unui peisaj de excepție este la mare căutare de către turiștii străini.

Conform site-ului Visit Maramureș, există 14 zone de camping și parc de rulote dintre care menționăm: Cabana Brădet, Camping Bârsana – BRADOVA (Bârsana), Camping Green Place (Ocna Șugatag), Camping Maramureș Balta Costin (Recea), Camping Noroc (Săcălășeni), Camping Poieni – Casa Ana (Săpânța),

Complex Căprioara (Baia Mare), Hostel & Camping Iza (Sighetu Marmației), Hotelul de bumbac – Crapul furios (Hoteni), Maramureș Glamping Resort (Berchez), Pensiunea Babou Maramureș (Breb), Pensiunea la Domnița (Poienile Izei), Pensiunea Manolo (Ocna Șugatag) sau Pensiune-Camping Laura (Băile Borșa).

TURISMUL GASTRONOMIC | Turismul gastronomic reprezintă experimentarea culinară a unei regiuni geografice și este considerat o componentă importantă a turismului în general și a ecoturismului în special. Alături de peisaj, cazare și climă – în funcție de care turiștii își aleg destinațiile, experiența culinară a ajuns definitorie pentru cei care caută experiențe memorabile.

Asocierea dintre mâncare și turism este tot mai atractivă în ultimii ani. Atât turiștii români, cât și turiștii străini, atunci când vizitează o destinație, degustă tot mai mult produsele caracteristice acelui loc și iau parte la evenimente și tradiții locale. Acest lucru a adus un plus de imagine destinațiilor turistice și a impulsionat activitatea economică din destinație și din împrejurimi.

Județul Maramureș este recunoscut pentru mâncarea tradițională bună și gustoasă, omenia maramureșenilor care gătesc preparatele precum și horinca gustoasă care este nelipsită de la mese. Mai mult, cultura gastronomică reprezintă o nouă direcție de dezvoltare pentru județul Maramureș, în cadrul acestuia fiind recunoscute o serie de produse tradiționale de excepție.

La nivelul județului există de asemenea, un sistem de etichetare numit Bun de Maramureș, pentru cele mai reprezentative produse locale. Scopul acestei etichete este de a sprijini producătorii de alimente în promovarea produselor pe care le realizează si de a facilita intrarea pe noi piețe sau în retele comerciale. Această etichetă își propune să devină o garanție oferită de Consiliul Județean Maramureș cu privire la potențialul unui produs local de a deveni reprezentativ pentru județul Maramureș, în cazul în care produsul se realizează prin exploatarea unei resurse locală, are o rețetă tradițională și/sau folosește o tehnică tradițională sau sunt produse locate realizate pe baza unor tehnici inovatoare.

Produsele licențiate sunt promovate în activitățile și evenimentele desfășurate de Consiliul Județean Maramureș, cum ar fi Zilele Maramureșului, Crăciunul în Maramureș, târguri și expoziții etc. „Bun de Maramureș" este o alternativă și oportunitate pentru producătorii locali de alimente care nu au certificatul „Produs tradițional" să fie recunoscuți ca exponenți ai mâncărurilor tradiționale din Maramureș pe baza rețetelor și materialelor locale.[171]

TURISMUL ȘTIINȚIFIC | Turismul științific reprezintă o nișă a formelor alternative de turism care împart specificul învățării, aventurii, culturii și experimentelor. Este descris ca un turism care generează și împărtășește cunoștințele dobândite, dar are implicații și beneficii mai largi (Bourlon & Torres 2016).

Deși în prezent această formă de turism nu este foarte dezvoltată la nivelul județului Maramureș, aceasta poate reprezenta în viitorul apropiat o nouă direcție de dezvoltare a turismului pentru această zonă. Numeroase mine din Romania au primit o nouă funcționalitate de-a lungul anilor, după ce s-a încheiat activitatea miniera. Pe modelul salinelor de la Praid, Turda sau Slănic Prahova, mai multe galerii au fost transformate relativ recent în puncte turistice. Speologii din Maramureș încearcă promovarea unei astfel de inițiative și în această zonă, măsura având numeroase beneficii atât în plan economic, cât și din punct de vedere al gestionării unor astfel de spații care, în prezent, sunt lăsate în paragină.

De exemplu, istoria orașului Baia Sprie spune că a fost unul dintre cele mai importante centre miniere din nord-vestul României. Aici au existat exploatări de aur și argint, menționate în documente scrise în Evul Mediu. Mai exact, în perioada în care sașii au colonizat regiunea. Cu toate acestea, recentele schimbări administrative și restructurarea industriei miniere românești au dus la oprirea aproape completă a acestei activități. În minele din apropierea orașului Baia Sprie se găsesc zăcăminte de filon epitermal de aur, care au fost exploatate, alături de alte metale, încă din secolul al XIV-lea până în 2006.

[171] Portal Bun de Maramureș – http://www.bundemaramures.ro/

Specialiștii spun că aici, în minele Baia Sprie, există un sistem filonian hidrotermal. Acest sistem este format din două vene majore de-a lungul unor fracturi care delimitează un bloc de andezit și o intruziune subvulcanică. Baia Sprie, alături de alte foste mine de aur și zăcăminte, ar putea fi deschise publicului pentru practicarea turismului științific.

Un proiect de modificare a minelor din județ în puncte turistice a fost început de către Consiliul Județean Maramureș împreună cu mai multe instituții în anul 2006. Conform reprezentanților Clubului de Speologie „Montana" din Baia Mare, care au luat parte la acea vreme la proiect, demersul a rămas la stadiul de colectare a bazelor de date și inventariere a obiectivelor, însă ulterior nu s-a mai întâmplat nimic. Aceștia arată că, prin investiții, mai multe galerii din județ ar putea deveni destul de ușor puncte de atracție pe harta circuitelor turistice miniere, pe baza cărora se pot dezvolta o serie de activități de cercetare speologică sau activități de tipul tabere / excursii cu turiștii pasionați de acest tip de turism.

TURISMUL BALNEOCLIMATIC, DE SĂNĂTATE ȘI WELLNESS | În ceea ce privește definirea turismului de wellness, acesta reprezintă asocierea turismului cu nevoia de a menține și de a îmbunătăți starea de bine a unei persoane. Această definiție include turismul de sănătate sau turismul balnear, dar permite și extinderea conceptului de wellness la o varietate de produse ce pot face parte dintr-un sejur, indiferent că este vorba de unul de afaceri sau de agrement.

Stațiunile balneare românești pot să valorifice un real know-how la nivel medical și trebuie să dezvolte mai mult paradigma wellness, în special în segmentul turismului în natură. Ca tipuri de turism reținem: turismul de tratament, turismul de odihnă, pescuitul sportiv, turismul nautic, precum și turismul de cunoaștere, confundabil pana la un punct, cu turismul cultural.

Este o formă specifică a turismului de odihnă care a luat o amploare mare, atât ca urmare a dorinței de a preveni anumite îmbolnăviri, cât și pe fondul creșterii surmenajului și a bolilor profesionale provocate de ritmul vieții moderne. Din această cauză, el este legat mai mult de anumite stațiuni cunoscute pentru proprietățile lor terapeutice, pentru apele minerale, termale sau pentru nămoluri.

Una dintre cele mai cunoscute stațiuni balneo este Stațiunea Ocna Șugatag – renumită pentru faptul că aceasta este o destinație potrivită în orice anotimp, situată în inima Maramureșului Istoric. Aici turiștii pot găsi ape cloro-sodice utilizate în tratarea unui spectru larg de afecțiuni, dar și multe alte ingrediente pentru un sejur de neuitat. Stațiunea balneoclimatică adăpostește lacul Gavril, renumit datorită formei sale antropomorfe, dar și datorită faptului că în partea de sus dispune de un strat de apă dulce, iar în cea de jos de apă sărată. Acesta se întinde pe o suprafață de mai bine de două hectare și s-a format prin surparea unei mine de sare, în urmă cu peste 60 de ani, având o adâncime care atinge aproximativ 30 de metri.

Pe lângă activitățile de relaxare pe care stațiunea le propune turiștilor, în zonă se poate vizita Pădurea Crăiasca, Sat Șugatag, Breb, Budești, Călinești, Sighetu Marmației sau Săpânța.

Alături de Ocna Șugatag, stațiunea din Tăuții-Măgherăuș adăpostește o gamă largă de obiective turistice naturale și antropice și s-a remarcat, în special în anul 2019, când a obținut locul întâi în cadrul competiției EDEN cu tema turismul de sănătate și relaxare. Acest important premiu a făcut ca orașul să fie inclus recent în Ruta Destinațiilor Europene de Excelență (EDEN) din România, recunoscută oficial de către Ministerul Antreprenoriatului și Turismului.[172]

Arealul geografic variat al județului Maramureș oferă posibilitatea practicării și sporturilor de iarnă, stațiunea Borșa fiind renumită pentru acest lucru. De asemenea, stațiunile de interes local atestate din județ oferă o gamă variată de activități culturale, naturale, gastronomice și turistice, pentru orice tip de călător.

[172] Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/statiunea-tautii-magheraus

Județul dispune de o serie de lacuri naturale, mai ales în zonele montane și depresionare, de tip glaciar (Iezerul Pietrosului, Tăurile Buhăescu, Izvorul Bistriței Aurii, Gropilor), natural (Vinderel, Măgura, Morărenilor) și de prăbușire a unor ocne de sare și galerii de mine (Ocna Șugatag, Coștiui, Lacul Albastru), precum și de 14 acumulări de interes local pentru pescuit, agrement, dintre cele mai frecventate fiind lacurile de agrement Bodi-Mogoșa, Firiza sau Nistru.

TURISM DE WEEKEND | Această formă de turism se desfășoară ca un sejur scurt, de obicei cuprins între 2-4 zile, în care se pot vizita mai multe obiective. Pe lângă acestea, turismul cultural și turismul religios pot face parte din acest tip de turism și pot cuprinde o gamă diversificată de activități pentru petrecerea plăcută a timpului liber de către turiști. Acestea pot fi reprezentate de activități scurte, de la drumeții la circuite ale bisericilor din lemn și ale mănăstirilor dintr-o anumită zonă – cu precădere în jurul orașelor sau stațiunilor turistice de pe teritoriul județului Maramureș.

TURISMUL DE AFACERI ȘI EVENIMENTE | Reprezintă acea formă de turism practicată de angajați sau de alte categorii de persoane, în interes de serviciu, incluzând: participarea la întâlniri de afaceri, târguri și expoziții, conferințe, sesiuni de team-building sau reuniuni. Această tipologie de turism este în prezent accesată de vizitatori care au o perioadă relativ scurtă sau medie de ședere și este susținută de o infrastructura turistică relativ bine dezvoltată.

Acest tip de turism se regăsește în municipiul Baia Mare în cea mai mare parte, prin buna accesibilitate față de Aeroportul Internațional Maramureș (AIMM) situat în apropiere de Baia Mare și care face posibilă deplasarea facilă și într-un timp relativ scurt către această zonă a României. La momentul actual, destinații precum Londra, Milano, Paris, București[173] pot fi vizitate de pe Aeroportul Maramureș.

Municipiul Baia Mare prezintă un potențial ridicat de dezvoltare a acestui tip de turism, ce poate oferi participanților și turiștilor o serie de activități turistice ce vin în completarea activităților clasice de afaceri. Alături de acest tip de turism, turismul de evenimente poate reprezenta un element la fel de important în vederea atragerii unui număr mare de turiști străini, interesați de oferta de evenimente variată a județului Maramureș.

În același context, activitățile de team-building pot aduce în Maramureș un important flux turistic, acesta oferind în principal o serie de experiențe de tipul outdoor, fiind modalitatea perfectă de a ieși din mediul cotidian și de a petrece momente în echipă. Un astfel de exemplu este Pensiunea Soare-n Maramureș care oferă pachete de „Team-building în stil Românesc" care conțin: activități în aer liber, de vizită și hrănire a animalelor, tăiat de lemne, activități în pensiune cu evenimente și turnee de darts, table, șah sau cărți, activități gospodărești de a frământa pită sau cozonac sau drumeții în Munții Gutâi până la Creasta Cocoșului sau o experiență de o zi în Breb în cadrul unei stâne alături de miei și oi.

Deși aceste tipuri de activități de team-building nu sunt destul de extinse la nivelul județului Maramureș, există în prezent o serie de Pensiuni care oferă și astfel de servicii precum: Pensiunea Maramureș, Pensiunea Valea Brânzei, Pensiunea Cosău, Complex Turistic Șuior etc. Este însă necesară în continuare o dezvoltare mai mare a unor unități de cazare cu capacități mai ridicate de cazare și care să beneficieze și de alte facilități precum sălile de conferință.

În încheiere, se constată faptul că turismul este considerat o sursă de dezvoltare economică atât la nivel local, cât și la nivel regional. Acesta oferă posibilitatea dezvoltării și creării unui cadru propice pentru valorificarea diverselor oportunități de inițiative antreprenoriale, dar și pentru acțiuni noi din partea administrației publice. În vederea sporirii atractivității destinației turistice este necesară dezvoltarea unor noi produse turistice atractive și o promovare mai accentuată a destinației, astfel încât să atragă un număr cât mai mare de turiști, care să găsească aici diverse oportunități inedite de petrecere a timpului liber.

[173] Conform site-ul oficial al Aeroportului Internațional Maramureș în data de 25.10.2022

În cazul de față, aceste tipologii de turism sunt în prezent accesate de vizitatori care au însă o perioadă relativ scurtă de ședere, însă administrația maramureșeană depune eforturi constante pentru sporirea atractivității destinației și promovarea acesteia mai mult pe plan local și internațional.

4.1.2. STRUCTURI DE PRIMIRE TURISTICE

Infrastructură turistică reprezintă un set de facilități și instituții care constituie baza materială și organizațională pentru dezvoltarea turismului. Este alcătuită din servicii de bază, sistemul rutier, transport, cazare, gastronomie, servicii pentru activități culturale și recreative, o rețea de magazine, servicii de protecție turistică și altele. Atracțiile turistice formează baza principală pentru atragerea turiștilor, oferindu-le un itinerar spațio-temporal. Cu toate acestea, acțiunile care vizează protejarea și adaptarea la aceste atracții sunt necesare pentru a genera mișcarea turistică.

4.1.2.1. STRUCTURI DE PRIMIRE TURISTICĂ CU FUNCȚIUNI DE CAZARE

Dezvoltarea turismului este favorizată de existența posibilităților de cazare a turiștilor. Tocmai de aceea, capacitatea de cazare condiționează în cea mai mare măsură volumul fluxurilor turistice într-o anumită zonă turistică.

Infrastructura turistică ce susține activitățile turistice este alcătuită în primul rând din **unitățile de cazare** existente pe teritoriul județului Maramureș. La nivelul anului 2022, în această zonă sunt clasificate conform datelor de pe site-ul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului un număr total de 888 de structuri de cazare cu o capacitate totală de 14.032 de locuri de cazare.[174]

Din totalul acestor structuri, cea mai mare pondere este reprezentată de camerele de închiriat care însumează un număr total de 346 de structuri disponibile și un număr total de 3.805 locuri disponibile, urmate de pensiunile turistice cu un număr de 248 de structuri disponibile și 3.800 de locuri de cazare. În top după aceste structuri sunt și pensiunile agroturistice, cu un număr total de 139 de astfel de structuri și aproximativ 1.406 de locuri de cazare disponibile.

Industria hotelieră dispune în județul Maramureș de aproximativ 38 de structuri de cazare și 2.793 de locuri de cazare, fiind urmată de un număr de 36 de apartamente de închiriat cu aproximativ 211 locuri de cazare, 20 de hosteluri ce dispun de 857 de locuri de cazare și 15 căsuțe tip camping, respectiv 15 cabane turistice, fiecare cu aproximativ 200 de locuri de cazare.

[174] Date actualizate pe data de 08.07.2022

FIGURA 14. NUMĂRUL DE UNITĂȚI DE CAZARE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, DUPĂ TIPOLOGIA STRUCTURILOR DE PRIMIRE TURISTICĂ, ANUL 2022

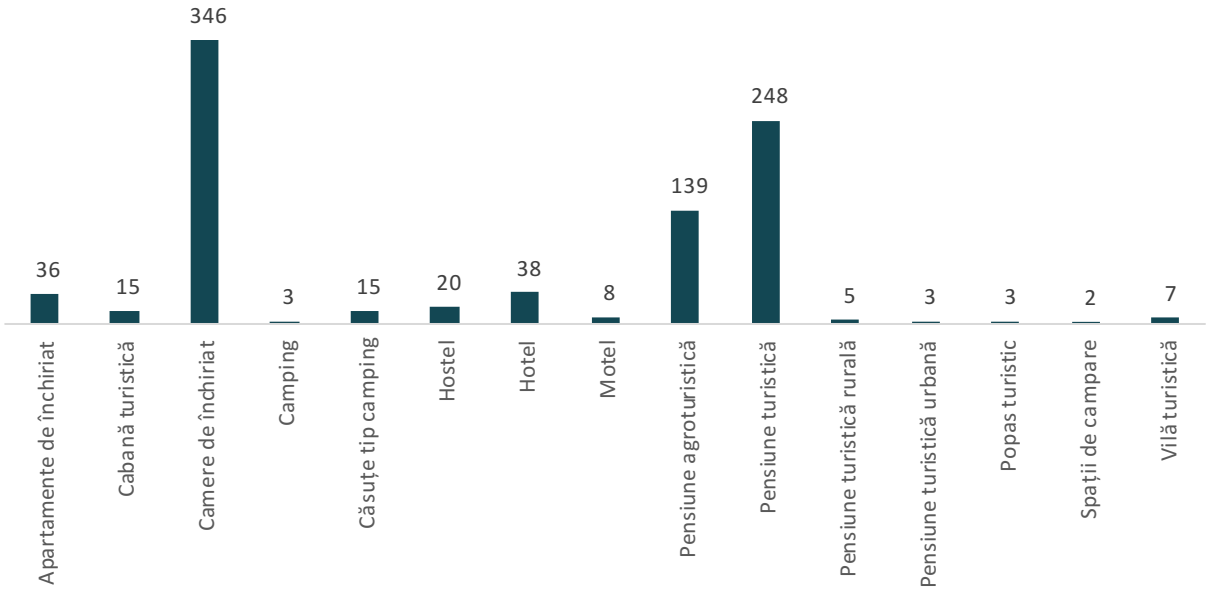

Sursa: Baza de date a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului

Printre cele mai puține structuri de cazare se înregistrează în cazul motelurilor (8 structuri înregistrate), urmate de vile turistice (7 structuri înregistrate), pensiuni turistice rurale (5 structuri înregistrate), pensiuni turistice urbane, popasuri turistice și camping (3 structuri înregistrate de fiecare) și doar 2 spații de campare înregistrate.

FIGURA 15. DISTRIBUȚIA UNITĂȚILOR DE CAZARE PE UAT-URI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ, 2022

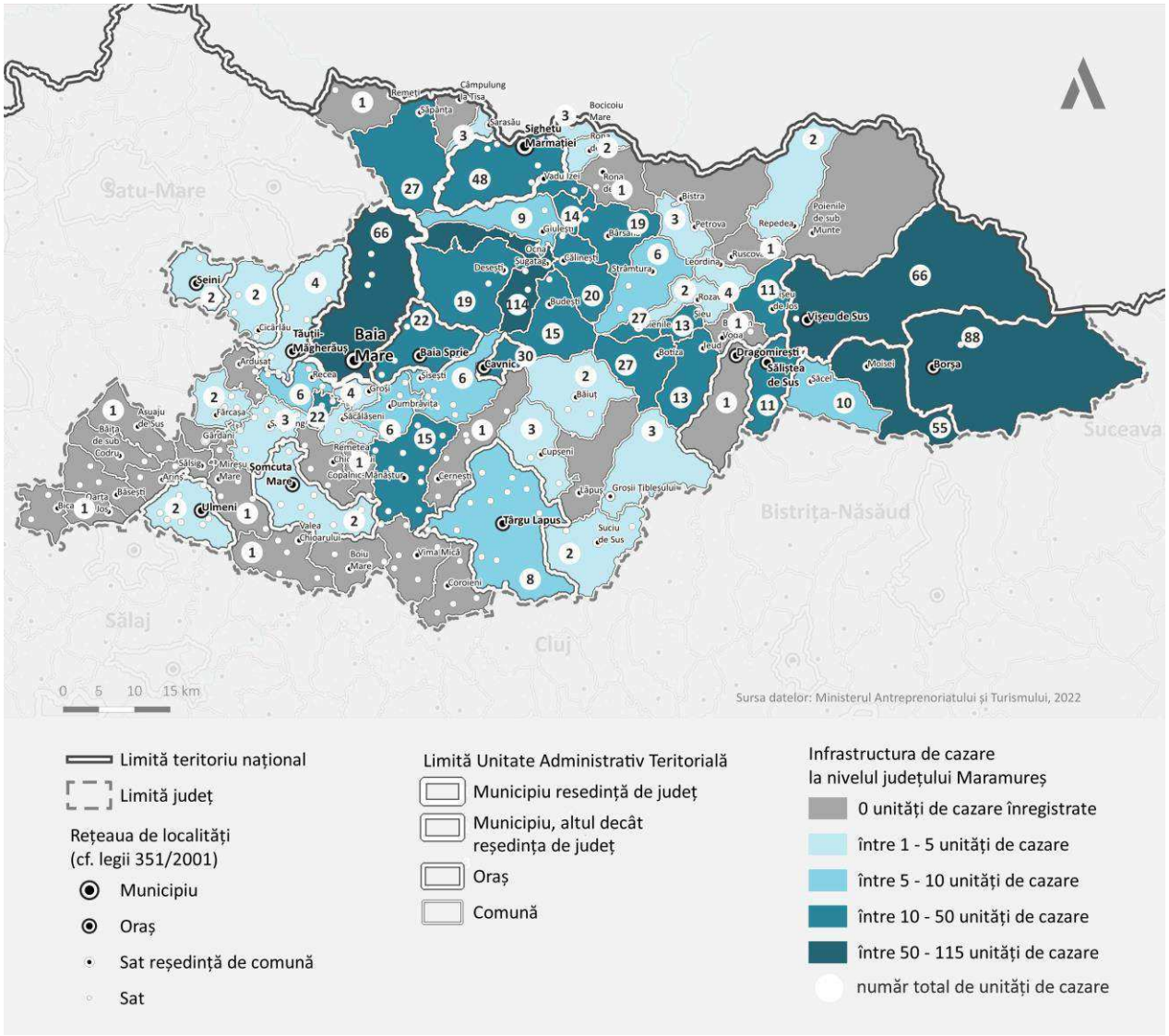

Sursa: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului

În ceea ce privește raportarea infrastructurii de cazare la nivelul județului Maramureș, conform datelor puse la dispoziție de baza de date a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului, se poate observa faptul că cea mai mare concentrare a infrastructurii de cazare din mediul urban se află în orașele Borșa (cu 88 de structuri înregistrate) și Vișeu de Sus (cu 66 de structuri înregistrate), urmate de municipiul Baia Mare (cu 66 de structuri înregistrate). Urmează apoi Sighetu Marmației (48 de structuri), Cavnic (cu 30 de structuri) și Baia Sprie (cu 20 de structuri înregistrate).

Printre cele mai scăzute înregistrări se observă în orașele Dragomirești (1 structură), Ulmeni, Șomcuta Mare și Seini (fiecare cu câte 2 structuri înregistrate), urmate de Tăuții-Măgherăuș (cu 8 structuri înregistrate) și Săliștea de Sus (cu 11 structuri înregistrate).

FIGURA 16. NUMĂRUL DE UNITĂȚI DE CAZARE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, PE UAT-URI ÎN MEDIUL URBAN, ANUL 2022

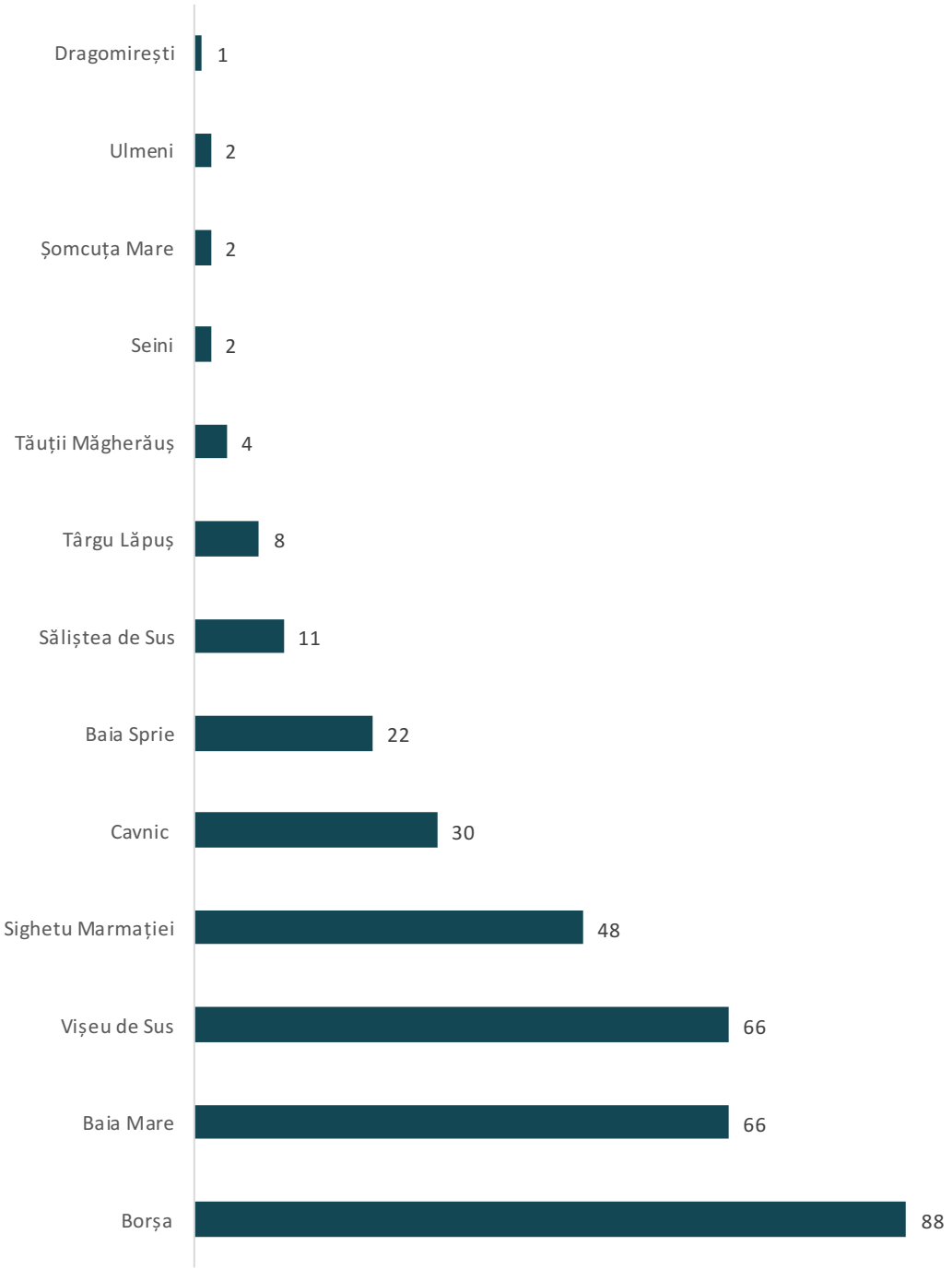

Sursa: Baza de date a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului

Din punct de vedere al unităților de cazare din mediul rural, pe teritoriul județului Maramureș se poate observa faptul că cele mai multe structuri sunt înregistrate la nivel comunei Ocna Șugatag (cu 114 de structuri), urmată de comunele Moisei (cu 55 de structuri), Botiza, Poienile Izei și Săpânța (fiecare cu câte 27 de structuri înregistrate).

FIGURA 17. NUMĂRUL DE UNITĂȚI DE CAZARE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, PE UAT-URI ÎN MEDIUL RURAL, ANUL 2022

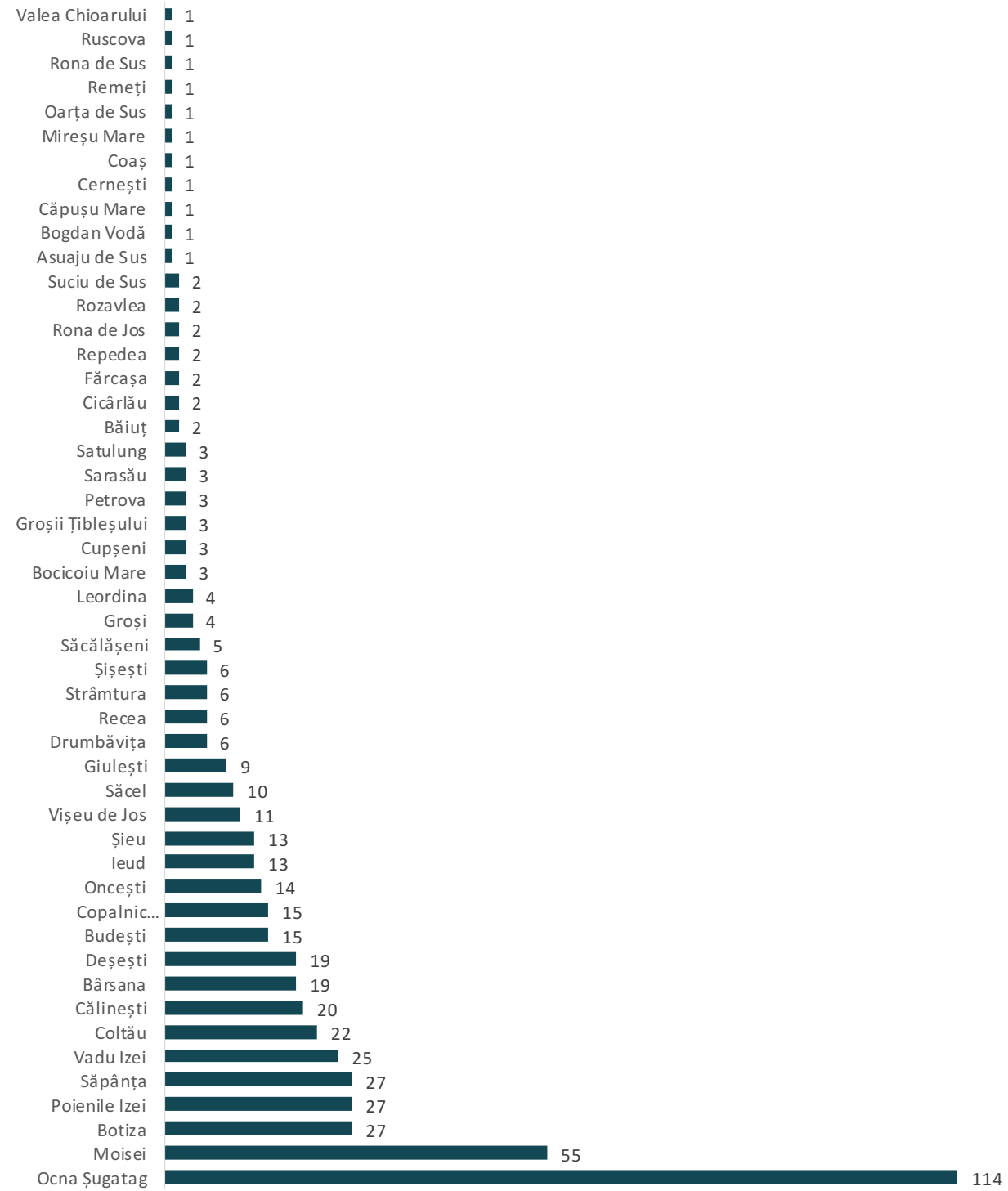

Sursa: Baza de date a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului

Cele mai scăzute înregistrări se observă în zone cu puține obiective turistice promovate sau frecventate de turiști precum Valea Chioarului, Ruscova, Rona de Sus, Remeți, Oarța de Sus, Mireșu Mare, Coaș, Cernești,

Căpușu Mare, Bogdan Vodă sau Asuaju de Sus, pentru care au fost înregistrate câte 1 singură unitate de cazare în fiecare comună.

Totodată, diversitatea ofertei de cazare este vizibilă și la nivelul distribuției unităților de cazare clasificate pe categoriile de confort, în cadrul căreia predomină structurile de 3 stele, respectiv 349 unități de acest fel și 2 stele, cu 188 de unități de acest fel. Sunt urmate de structurile de 3 flori / margarete, cu 177 de structuri și cele de 2 flori / margarete cu un număr total de 96 de structuri.

FIGURA 18. NUMĂRUL DE UNITĂȚI DE CAZARE CLASIFICATE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, PE CATEGORIILE DE CONFORT, ANUL 2022

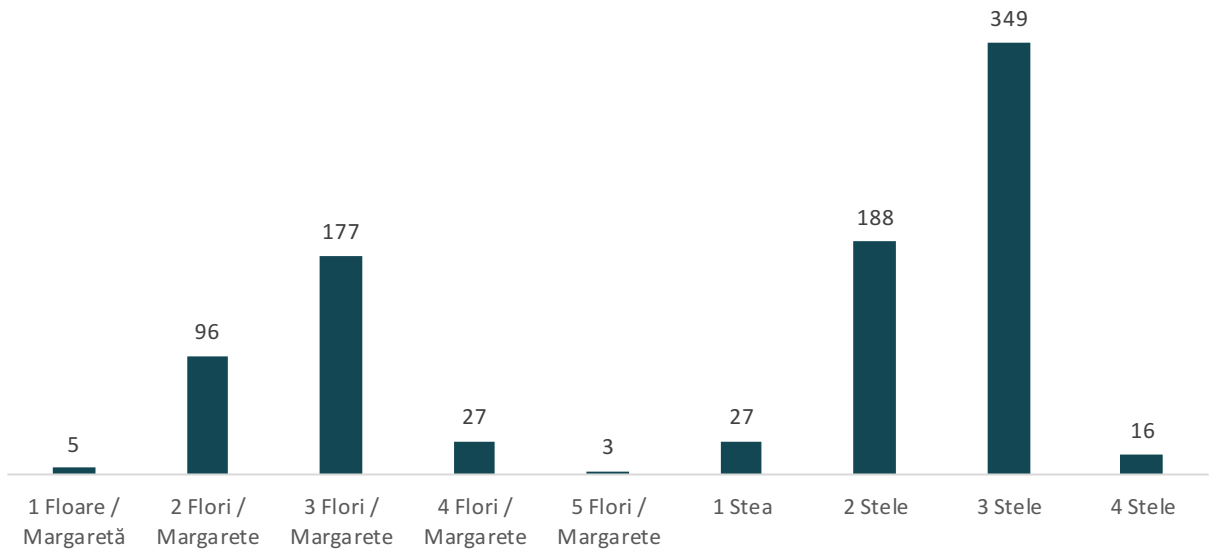

Sursa: Baza de date a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului

Se mai observă în același timp faptul că din punct de vedere al calității infrastructurii turistice, pe teritoriul județului Maramureș se află un număr destul de ridicat de cazări de 4 stele (16 structuri), 4 flori /margarete (27 structuri), ceea ce poate reprezenta un atuu în dezvoltarea experiențelor turistice. Cu toate acestea în prezent, pe teritoriul județului Maramureș nu se înregistrează nicio unitate de cazare de 5 stele, însă sunt prezente structuri de 5 flori / margarete (cu 3 unități de cazare de acest fel).

S-au identificat astfel pe teritoriul județului Maramureș o serie de unități de cazare mai particulare, ce atrag atenția turiștilor care doresc să aibă parte de o experiență diferită și să ia parte la tot ceea ce le poate oferi Maramureșul. Printre acestea se numără: Pensiunea Agroturistică Mountain Pearl, Pensiunea Turistică Paradisul Verde, Pensiunea Turistică Dacii Liberi, Hotel Mirage, Primera Dru Hotel & Spa, Poiana Creasta Cocoșului (sat Breb), Casa lu Ion (o superbă casă tradițională moroșenească, veche de peste 100 de ani în Vișeu de Sus), Magnolia Resort (Vișeu de Sus), Casa Chiria (Vișeu de Sus), Casa Valea Vinului (Valea Vinului), Casa din Vale (sat Breb), Soare-n Maramureș (sat Budești), Casa Moroșenilor (sat Breb), Iz de Maramureș (Șurdești) etc.

Pentru a observa evoluția capacității de cazare de la nivelul județului Maramureș, precum și viitoarele tendințe de dezvoltare ale acestuia am analizat baza de date a Institutului Național de Statistică. Astfel, conform bazei de date colectate, în cadrul județului Maramureș există, pentru anul 2021, un număr de 8.816 de locuri de cazare, cu aproximativ 4.180 de locuri de cazare mai multe față de anul 2014.

Această creștere indică interesul sporit pentru dezvoltarea sectorului turistic din ultimii ani și influența pozitivă pe care a avut-o succesul proiectelor de promovare turistică de la nivelul județului Maramureș.

FIGURA 19. EVOLUȚIA CAPACITĂȚII DE CAZARE TURISTICĂ EXISTENTĂ, PE TIPURI DE STRUCTURI TURISTICE, NUMĂR LOCURI DE CAZARE ÎN PERIOADA 2014-2021, ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

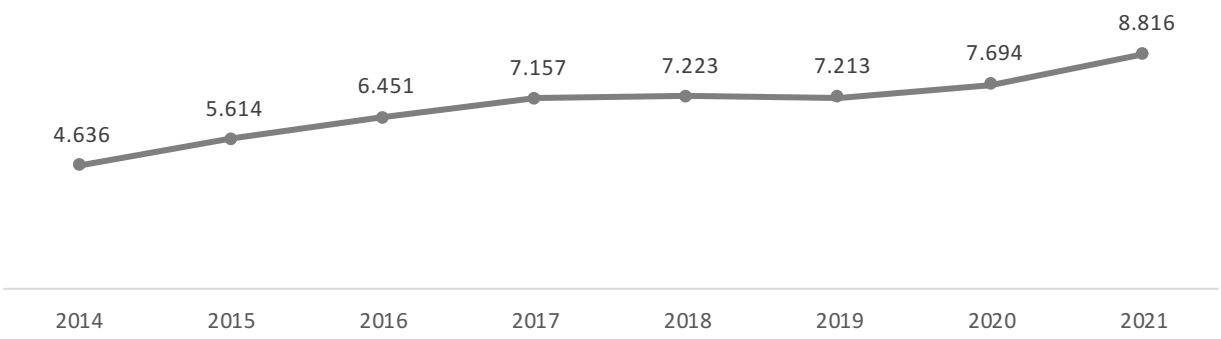

Sursa: Baza de date INS Tempo

Mai mult, conform diagramei de mai sus se poate observa faptul că evoluția capacității de cazare a fost una cu o creștere constantă de-a lungul acestei perioade, înregistrând creșteri semnificative chiar și în contextul pandemiei de COVID-19.

FIGURA 20. NUMĂRUL DE STRUCTURI DE CAZARE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, COPARAȚIE MINISTERUL ANTREPRENORIATULUI ȘI TURISMULUI – INS – BOOKING – AIRBNB, ANUL 2021/2022

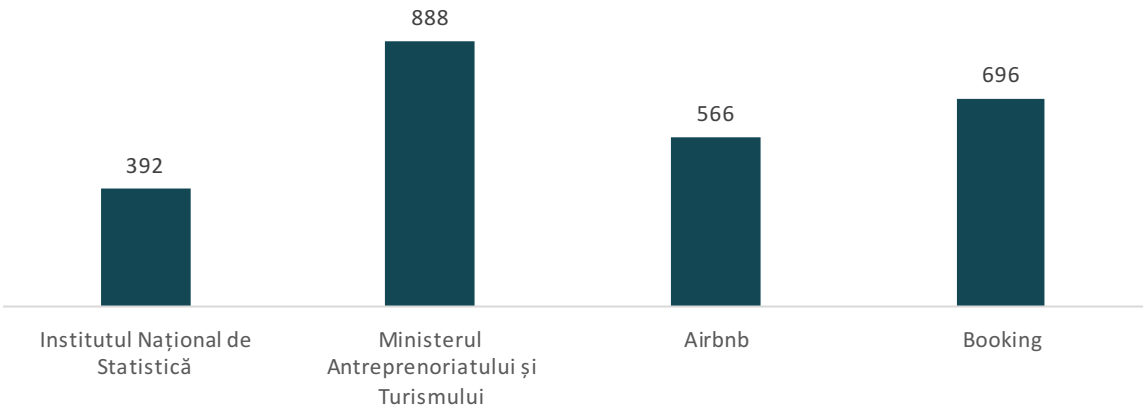

Sursa: Baza de date INS Tempo, baza de date Ministerul Antreprenoriatului și Turismului, Booking și Airbnb

În ceea ce privește **oferta structurilor de cazare** în județul Maramureș, prin sondarea portalurilor web care intermediază servicii de cazare, precum Booking și Airbnb, se constată valori diferite de structuri de cazare înregistrate față de datele disponibile în bazele de date ale Ministerului Antreprenoriatului și Turismului, Airbnb înregistrând un număr de 566 de unități de cazare, iar Booking un număr de 696 de unități de cazare. De asemenea, site-ul Institutului Național de Statistică înregistrează pentru anul 2021 un număr de doar 392 de unități de cazare, aceste diferențe fiind puse pe faptul că la nivelul celorlalte site-uri sondate au fost regăsite mai multe tipuri de structuri de primire turistică.

Aceste date oferă o imagine completă a ofertei de cazare de pe teritoriul județului Maramureș, aceasta fiind variată. Cu toate acestea, se poate observa că există în prezent un număr ridicat de structuri pe site-uri precum Airbnb sau Booking, în acest context multe dintre ele fiind reprezentate de structuri neautorizate. În acest context, Ministerul Antreprenoriatului și Turismului acordă tot suportul necesar proprietarilor de astfel de unități de cazare, pentru a se putea autoriza. Mai mult, la nivelul întâlnirilor organizate în teritoriu, mai mulți proprietari și reprezentanți ai MEAT au propus întâlniri cu localnicii pentru a le prezenta avantajele de a-și autoriza unitățile de cazare sau de a deschide Puncte Gastronomice Locale în cadrul acestora.

4.1.2.1. STRUCTURI CU FUNCȚIUNI DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ

Infrastructura turistică ce susține activitățile turistice este alcătuită și de structurile de primire turistică cu funcțiuni de **alimentație publică**, acestea fiind o componentă importantă a bazei tehnico-materiale a turismului. În timp ce infrastructura de cazare este bine dezvoltată, nivelul de dotare turistică din județul Maramureș înregistrează valori ușor mai scăzute în ceea ce privește structurile cu funcție de alimentație publică clasificate de către Ministerul Antreprenoriatului și Turismului.

FIGURA 21. NUMĂRUL DE STRUCTURI DE PRIMIRE TURISTICĂ CU FUNCȚIUNI DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ, DUPĂ TIPOLOGIA STRUCTURII, ANUL 2022

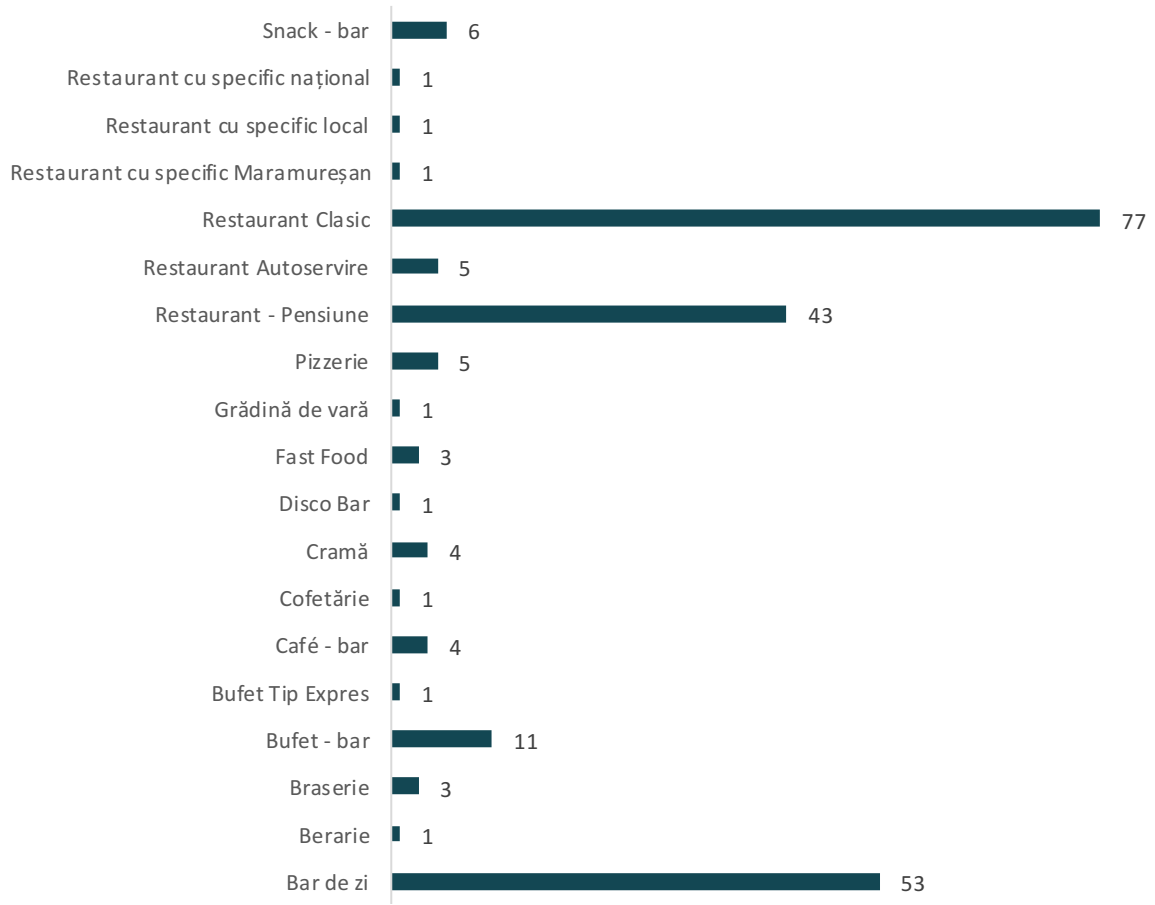

Sursa: Baza de date a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului

Astfel, la nivelul anului 2022, pe teritoriul județului Maramureș se înregistrează doar 222 de unități clasificate cu un număr total de 21.457 de locuri. Din totalul acestor structuri, cea mai mare pondere este

reprezentată de structura restaurantelor clasice, fiind înregistrate 77 de astfel de structuri, cu aproximativ 11.319 locuri disponibile, urmate de structura barurilor de zi, fiind înregistrate 53 de astfel de structuri, cu 2.374 de locuri disponibile.

Pe lângă acestea, mai sunt înregistrate 43 de restaurante-pensiune, cu un total de 4.599 de locuri, 11 bufet-bar-uri cu un total de 570 de locuri, 6 snack-bar-uri cu un total de 435 de locuri, 5 restaurante în regim de autoservire cu un total de 517 locuri disponibile și 5 pizzerii cu un total de 309 locuri disponibile. La acestea se mai adaugă și 4 cafe-bar-uri cu aproximativ 110 locuri, 4 crame cu 128 de locuri în total, 3 braserii cu 220 de locuri și 3 fast-food-uri cu 104 locuri.

Cele mai puține structuri de alimentație publică se înregistrează în cazul berăriilor – 1 unitate cu 70 de locuri, urmată de 1 bufet de tip expres cu 27 de locuri, 1 cofetărie cu 50 de locuri, 1 disco bar cu 50 de locuri, 1 grădină de vară cu 30 de locuri, 1 restaurant cu specific maramureșean cu 120 de locuri, 1 restaurant cu specific local cu aproximativ 200 de locuri și 1 restaurant cu specific național cu 225 de locuri.

În ceea ce privește diversitatea structurilor de alimentație publică, se poate observa faptul că cele mai multe se încadrează la 3 stele, respectiv 108 de astfel de structuri, urmate de categoria de 2 stele cu un număr de 100 de structuri autorizate. Cele mai puține structuri se regăsesc în cadrul categoriei de 1 stea, respectiv 6 astfel de structuri autorizate și categoria de 4 stele care înregistrează un număr de doar 8 structuri de alimentație publică autorizate.

FIGURA 22. NUMĂRUL DE UNITĂȚI DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ CLASIFICATE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, PE CATEGORII, ANUL 2022

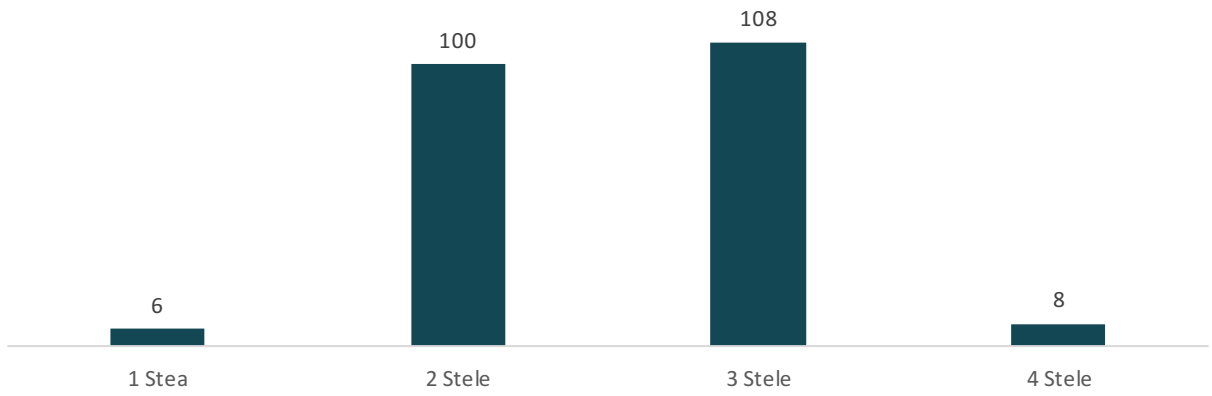

Sursa: Baza de date a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului

În ceea ce privește distribuția infrastructurii de alimentație publică la nivelul județului Maramureș, se remarcă o tendință de concentrare a acesteia preponderent la nivelul municipiului Baia Mare, a orașelor și a zonelor turistice mai cunoscute din județ. Conform datelor existente în baza de date a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului, cele mai multe structuri de alimentație publică se găsesc în municipiul Baia Mare, fiind înregistrate un număr total de 69 de astfel de structuri. Acesta este urmat de municipiul Sighetu Marmației cu 25 structuri înregistrate, Ocna Șugatag cu 21 de structuri înregistrate, Borșa cu 14 structuri înregistrate, Moisei cu 13 structuri înregistrate și Vișeu de Sus cu 12 structuri înregistrate.

Totodată, majoritatea UAT-urilor au în medie între 1 și 5 structuri de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică autorizate, doar Seini înregistrând 6 structuri autorizate și Baia Sprie cu 8 structuri autorizate.

Unul dintre principalele dezavantaje în relația cu facilitățile de alimentație publică se referă la slaba deservire a mediului rural și nu numai, peste jumătate dintre unitățile administrativ teritoriale din județul

Maramureș (41 din 76 de UAT-uri), neavând acces la astfel de dotări clasificate. Trebuie menționat faptul că aceasta nu este neapărat întreaga situație la nivelul județului, fiind posibilă prezența mai multor structuri de acest fel, însă neclasificate. Este astfel foarte important să existe astfel de structuri în zone în care deservirea de acest fel lipsește – un astfel de exemplu este pe Valea Izei, unde în acest moment singurele restaurante la care se poate lua masa, sunt reprezentate în principal de restaurant ele unităților de cazare (motel, hotel sau pensiune).

FIGURA 23. STRUCTURILE DE PRIMIRE TURISTICĂ CU FUNCȚIUNI DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ PE LOCALITĂȚILE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, ANUL 2022

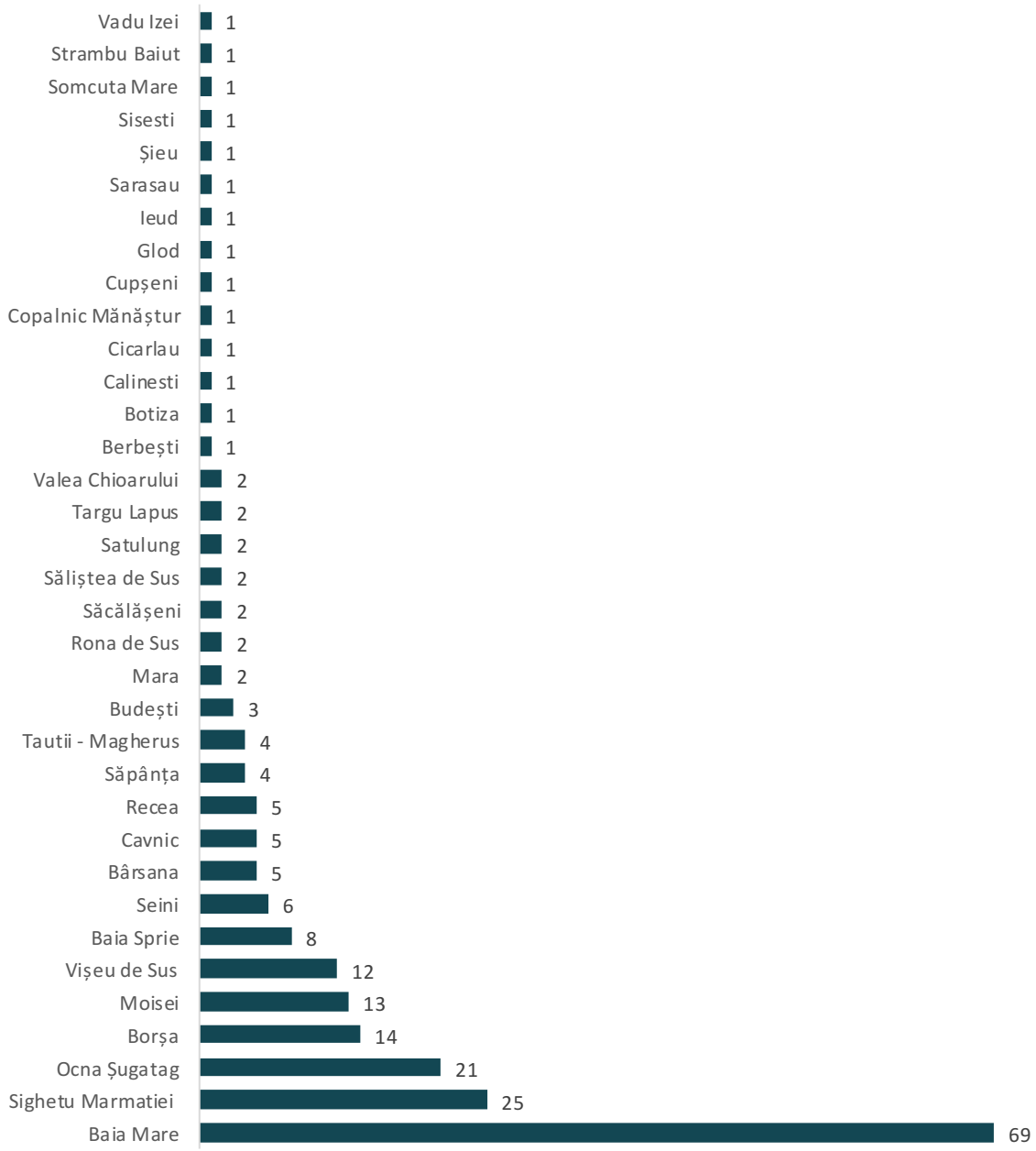

Sursa: Baza de date a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului

Poate cel mai important aspect în relație cu infrastructura de alimentație publică este cel al gastronomiei tradiționale maramureșene, notorietatea județului în această privință bazându-se în special pe bucatele tradiționale locale și pe evenimentele și târgurile cu această tematică care sunt un adevărat festin cu arome specifice și o incursiune în tradițiile culinare. De asemenea, se remarcă un nivel sporit al interesului manifestat pentru introducerea produselor locale în circuitele turistice, care să poată susține o experiență gastronomică de calitate pentru turiști.

Județul Maramureș reprezintă o destinație specială pentru turismul gastronomic, bucurându-se de o ofertă diversificată de restaurante cu specific tradițional românesc. Astfel, în municipiul Baia Mare, cele mai renumite localuri cu specific tradițional românesc sunt: „Bastion", unde se pot mânca plăcinte tradiționale românești; „Hanul Ignis" – unde se pot mânca diferite preparate tradiționale; „Lostrița" este un restaurant din satul Blidari care pune la dispoziție un meniu tradițional cu accent pe produse de pește din păstrăvăria din imediată apropriere; „La Pălincie" – unde pot fi savurate atât băuturi tradiționale, precum pălinca sau horinca, cât și bucate tradiționale, precum supe și ciorbe românești (de burtă, țărănească de vită, etc.), platouri tradiționale, salată de vinete și altele.

În Sighetu Marmației, dintre restaurantele cu specific tradițional românesc amintim: „La Masa Moroșanului", unde există un meniu diversificat de mâncăruri tradiționale (sarmale, mămăligă, ciorbă țărănească, papanași etc.) sau „Casa Iurca de Călinești" – restaurant care pune la dispoziție un meniu cu mămăligă, sarmale, plăcinte sau renumita Plăcintă Creață care este produs tradițional omologat de către doamna Gabriela Canta Mureșan din Șomcuta Mare. Alte restaurante cu renume în bucătăria tradițională românească din județ sunt: „La Cassa" din Vișeu de Sus; „Păstrăvăria Alex" din comuna Desești, unde sunt servite preparate din pește împreună cu tradiționala mămăligă; „Breb 148 Local Food & Garden" în comuna Breb, unde sunt servite plăcinte și ciorbe tradiționale, într-o curte cu grădină amenajată în stil tradițional; „Popasul Vânătorului" din comuna Cernești, unde pot fi gustate diferite mâncăruri tradiționale, cu accentul pe bucate preparate din carne; „Restaurantul Rustic" din Baia Sprie care pune la dispoziție un meniu cu mâncare tradițională specifică mediului rural maramureșean; „Hanul Țentea – Pasul Gutâi" din Baia Sprie – un restaurant cu specific tradițional și „Hanul lu Cobâlă" din Budești – unde mâncarea tradițională maramureșeană este servită într-o locație cu ornamente și design în stil tradițional românesc.

Analizând platforma Trip Advisor, platformă în special utilizată de către turiștii străini pentru a vedea cele mai recomandate locuri / restaurante / destinații din anumite țări, aproximativ 130 de restaurante sunt recomandate de către turiști. Majoritatea dintre acestea au un rating cuprins între 4-5 puncte din cele 5 maxim acordate, iar în topul recomandărilor se află: La Cassa (Vișeu de Sus) cu 4.5 puncte și 91 de recomandări, Casa Iurca (Sighetu Marmației) cu 4 puncte și 297 de recomandări, Restaurantul de la Hotel Castel Transilvania (Baia Mare) cu 4.5 puncte și 106 recomandări, Restaurant Barbarossa (Baia Mare) cu 4 puncte și 146 de recomandări și Il Padrino (Baia Mare) cu 4 puncte și 98 de recomandări.

Alături de acestea, cramele renumite din Maramureș (4 fiind înregistrate în baza de date a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului), precum: Casa Pintea – Baia Mare, Crama Diafan – Baia Mare, Crama Trei Pini – Seini și Crama David's – Sighetu Marmației, adaugă plus valoare experiențelor culinare și pot completa cu succes o vacanță de neuitat pentru orice călător. Acestea completează gama variată de mâncăruri și produse tradiționale maramureșene și prezintă un potențial ridicat de atractivitate care subliniază cultura locală și o oportunitate de a realiza puntea între tradițional și contemporan, prin reinterpretarea rețetelor și recunoașterea pe plan local și național a acestora.

4.1.2.1. STRUCTURI CU FUNCȚIUNI DE AGREMENT

Infrastructura, activitățile, evenimentele și serviciile pentru petrecerea timpului liber reprezintă un mod de a satisface necesitățile comunității locale, implicarea actorilor locali publici și privați fiind deosebit de

importantă în asigurarea unor oportunități de petrecere a timpului liber care să ajute la menținerea unui mediu de viață sănătos și social atractiv pentru comunitatea locală, dar și pentru vizitatori.

Petrecerea timpului liber în natură poate avea multe beneficii atât pentru sănătatea fizică, cât și pentru cea mintală. De altfel, specialiștii susțin faptul că activitățile în natură ajută la reducerea stresului și a anxietății, ajută la îmbunătățirea stării de spirit și la fortificarea sistemului imunitar.

Opțiunile de **PETRECERE A TIMPULUI LIBER ȘI DE AGREMENT** în județul Maramureș sunt numeroase și se află într-un proces de modernizare, majoritatea fiind concentrate în marile municipii și orașe ale județului. Printre cele mai relevante obiective se pot menționa[175]:

- **Domeniul Schiabil Cavnic** – cuprinde Pârtiile „Roata" și „Icoana" (în total 7 pârtii, în lungime de peste 8 km, trasee de snow-tubing, pârtie pentru sănii (neomologată), pârtie pentru începători cu baby-lift, deservite de instalații de iluminare nocturnă și de instalații de transport pe cablu, spații de cazare, centru de închirieri echipamente, cursuri de schi etc.).

  În prezent este funcțional doar domeniul privat, care atrage turiști din mai multe țări, inclusiv Marea Britanie, Australia sau Vietnam. Domeniul schiabil public din zona Gutâiul Doamnei, început în urmă cu circa 10 ani cu fonduri guvernamentale, nu este deschis publicului, acesta nefiind finalizat. Domeniul cuprindea 3 pârtii cu o lungime de 8 km, instalație de tip telegondolă, mașini de bătut zăpada, parcare etc.
- **Domeniul schiabil Șuior** – cuprinde pârtii de schi cu o lungime de 3.600 m, amplasate pe versantul nordic al Masivului Mogoșa. Zonele de dificultate ridicată sunt alternate în mod fericit cu porțiuni mai line, ceea ce face permisibilă practicarea sporturilor de iarnă pentru toate categoriile de persoane.

  În proximitate funcționează o pârtie pentru copii și tubing, cu instalație de producere a zăpezii, instalație nocturnă, telescaun, centru de închiriere echipamente, spații de cazare, de alimentație publică, centru SPA, păstrăvărie, sală de conferințe etc.
- **Domeniul schiabil Mogoșa** – cu o lungime de circa 2.9 km (inclusiv partea superioară a Pârtiei Mogoșa, denumită Moski), este adresată mai ales avansaților, dar deține și pârtii pentru începători și dispune de o instalație de telescaun, respectiv teleschi și spații de cazare.

  Din păcate, domeniul nu dispune de instalații de nocturnă și de producere a zăpezii artificiale. În anul 2020, Cabana Mogoșa, situată la poalele Munților Gutâi, precum și lacul din vecinătate și terenul adiacent au reintrat în circuitul turistic local și național. Consiliul Județean a reabilitat și dat în administrarea Serviciului Public Județean Salvamont o cabană de salvare de pe malul lacului.

  În același timp, Primăria Baia Sprie are în pregătire o investiție publică importantă pentru realizarea unui coridor de mobilitate între oraș și zona turistică Mogoșa-Șuior, care va cuprinde o facilitate de tip Park&Ride cu stații de încărcare, sistem de bike sharing, infrastructură pietonală, achiziția de autobuze electrice pentru transportul turiștilor.
- **Domeniul schiabil Borșa** – cuprinde mai multe pârtii (Brădet, Olimpică, Poiana Știol, Puzdrele, Sub Telescaun, Vârf Știol) cu dificultate medie și ridicată, cu o lungime totală de peste 8 km, instalații pe telescaun și teleschi, cea mai mare trambulină naturală din Europa, spații de cazare.

  În decembrie 2021 a fost inaugurată pârtia olimpică și telegondola. Pârtia olimpică de schi are în dotare instalație de zăpadă artificială, iluminare cu nocturnă și o instalație nouă de telegondolă care să faciliteze timpul de urcare pe munte. Telegondola deservește două noi pârtii de dificultăți diferite, una roșie – de 3 kilometri lungime și una albastră – de 4 kilometri.

[175] Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027

Proiectul a fost finanțat de la bugetul de stat și reprezintă una dintre cele mai mari investiții în turism din România din ultimii ani.

- **Domeniul schiabil Izvoare** – dispune de 5 pârtii (Cora, Poiana Soarelui, Izvoare I și II și Brazi), cu dificultate mică și medie și o lungime totală de 2.5 km, dotate cu instalație de teleschi, snowpark pentru amatorii de snowboard, instalație de nocturnă (parțial) și spații de cazare.

  După o perioadă în care nu a fost funcțională, pârtia Cora s-a redeschis în ianuarie 2022, în urma unei investiții private, existând planuri pentru modernizarea celor 3 cabane montane și pentru amenajarea unei noi pârtii.

- **Băile Ocna Șugatag** – reprezintă o destinație balneară și de agrement cu tradiție cunoscută pentru băile și piscinele cu apă sărată. De asemenea, aici pot fi găsite bazine de apă sărate, atât în exterior cât și în interior, spații de alimentație publică, pensiuni mici dotate cu SPA și multe alte facilități.

  În prezent, în stațiune se derulează proiecte cu fonduri europene și guvernamentale pentru modernizarea străzilor, a sistemului de iluminat public, amenajarea de piste pentru biciclete și alergare, spații publice de relaxare și agrement, parcări etc.

- **Lacurile de agrement Bodi-Mogoșa, Firiza sau Nistru** – sunt frecventate în special de amatorii de pescuit sau pentru petrecerea unei zile liniștite la plajă, acestea dispunând și de minime amenajări pentru cazare și alimentație publică. O societate privată a amenajat gratuit zona de campare de pe malul lacului Nistru din Tăuții-Măgherăuș cu foișoare, mese, bănci, coșuri pentru deșeuri, toalete ecologice, indicatoare turistice, poartă de intrare rustică etc.

  Autoritățile locale din Baia Sprie au investit recent în amenajarea unei zone de promenadă în jurul lacului Mogoșa. Lacul Firiza, care este și principala sursă de alimentare cu apă pentru operatorul regional VITAL S.A., se confruntă cu probleme legate de pescuitul ilegal, poluarea cu ape uzate și deșeuri, tăieri ilegale de arbori pe maluri etc. Aici funcționează momentan doar un club nautic, care oferă posibilitatea de plimbare cu caiacul, paddle board-ul, hidrobicicleta și care dispune și de un bar. Deși au existat mai multe inițiative publice și private de amenajare a zonei într-un complex sportiv și de agrement, acestea nu s-au materializat până în prezent.

- **Stadionul Municipal „Viorel Mateianu”, Sala Sporturilor „Lascăr Pană”, Bazinul Olimpic „Gh. Demeca”** din Baia Mare – în prezent acestea au o infrastructură care nu se aliniază la noile reglementări (de ex. stadionul nu dispune de instalație de nocturnă), în pofida lucrărilor de mentenanță la care au fost supuse.

  Proiectul de reabilitare și modernizare a stadionului se află pe lista de așteptare la CNI de mai mulți ani. O alternativă la finanțarea de la CNI este finanțarea prin surse proprii sau fonduri europene, cu ajutorul cărora autoritățile își doresc realizarea unor lucrări de modernizare a tribunei și vestiarelor.

  Un alt proiect pentru care au fost deja inițiate demersurile de pregătire de către Ministerul Tineretului și Sportului vizează amenajarea unui stadion nou de atletism, singurul din regiune care ar putea găzdui competiții internaționale.

  Bazinul Olimpic ,,Gheorghe Demeca” a fost reabilitat și modernizat în urmă cu circa 10 ani, beneficiind și ulterior de unele intervenții. În spatele acestuia s-a reabilitat, cu fonduri guvernamentale, un bazin de înot descoperit care nu mai funcționa de câțiva ani.

  Sala Polivalentă Sighetu Marmației necesită, la rândul ei, lucrări de reparații și amenajare pentru găzduirea de competiții de volei și baschet la nivel internațional.

- **Piscine și centre SPA** – în acest moment, la nivelul județului funcționează mai multe unități de cazare care dispun de piscine și centre SPA, mai cunoscute fiind cele din Petrova, Vișeu de Sus, Borșa, Mara, Budești, Baia Mare, Recea, Tăuții-Măgherăuș, Dănești sau Cavnic. Totuși, se constată

faptul că la nivel județean nu este niciun Aquapark, spre deosebire de alte județe din regiune (Bihor, Satu Mare) unde astfel de facilități atrag un număr mare de turiști.

În acest sens, Primăria Baia Sprie și Consiliul Județean Maramureș au început în anul 2021 demersurile pentru construcția unui Aquapark în acest oraș, pe un teren de 13 ha. Intenții similare există și la nivelul municipiului Baia Mare (în zona vechiului ștrand), dar și în comuna Mireșu Mare. Consiliul Județean Maramureș are și intenția de a construi un centru SPA în zona Vișeu, în vederea creșterii numărului de turiști.

- **Cinematografe** (2 în Baia Mare, unul în Sighetu Marmației și unul în Borșa) – în Baia Mare funcționa Cinema ,,Dacia", care se află într-o stare degradată și este temporar închis, respectiv Cinema City (6 săli, 5 săli 3D și 1.150 de locuri) care activează în cadrul unui mall. Primăria Baia Mare a realizat demersuri pentru a implementa un proiect de reabilitare și modernizare a clădirii Cinematografului ,,Dacia". În aceeași ordine de idei, autoritățile din Baia Mare doresc să achiziționeze câteva clădiri din zona centrală a orașului, printre care și Cinematograful ,,Minerul" din Piața Libertății, un monument istoric, care după modernizare ar putea găzdui o sală multifuncțională de spectacole, reuniuni, conferințe etc.

  În Sighetu Marmației funcționa Cinema Mara, care s-a închis în luna octombrie a anului 2022. La Borșa funcționează o sală de cinematograf 3D în spațiul Centrului Cultural.

- **Parcurile și spațiile verzi din orașele județului** (Parcul Municipal „Regina Maria" și Parcul Public Central Baia Mare, Parcul Grădina Morii și Parcul Central din Sighetu Marmației etc.) – parcul Municipal Central din Baia Mare a fost inaugurat în anul 2015, acesta se întinde pe 4 ha și cuprinde un labirint verde, o colecție de cactuși și cel mai înalt ansamblu de joacă din România.

  În orașul Baia Sprie, cu fonduri europene, autoritățile implementează proiectul „Amenajare Parc Baia Sprie", care presupune o completare a zonei Sălii de Sport cu pistă de alergare, amfiteatru, spații publice de agrement și sport – teren fotbal și aparate fitness în aer liber. Un proiect similar a fost implementat și în orașul Târgu Lăpuș pe o suprafață de 1,5 hectare aflat pe malul stâng al râului Lăpuș. Acesta este dotat cu tobogane, balansoare, căsuțe din lemn diferit colorate. Pe lângă acestea, în incinta parcului a fost amenajat un lac, unde poate fi practicat pescuitul.

  În orașul Tăuții-Măgherăuș se amenajează cu fonduri POR 2014-2020 un parc de relaxare și agrement în zona Hoșteze, cu alei pietonale, pistă de alergare, locuri de joacă pentru copii, zone de fitness, fântână arteziană, cascadă etc.

  În municipiul Sighetu Marmației se pregătesc lucrări de modernizare a parcului din Piața 1 Decembrie 1918, inclusiv cu sprijinul Consiliului Județean Maramureș, în timp ce Parcul Grădina Morii a fost modernizat în anul 2013.

În acest moment, pe lista C.N.I. (Compania Națională de Investiții) județul Maramureș are în derulare o serie de proiecte: [176]

- Bazine de înot: Construire bazin didactic de înot pe strada Sportului, sat Fărcașa, comuna Fărcașa, Bazin de înot didactic în comuna Recea și Bazin de înot didactic în orașul Vișeu de Sus.
- Complexuri sportive: Construire bază sportivă TIP1 în municipiul Baia Mare, Bază sportivă TIP 1 în comuna Recea, Construire bază sportivă TIP 1 în orașul Vișeu de Sus, Construire bază sportivă TIP 1 în orașul Târgu Lăpuș și Construire Bază sportivă TIP 1 în comuna Bârsana.

Pe lângă proiectele menționate anterior, există și alte proiecte care se află încă pe lista de sinteză și care vor putea primi finanțare în viitorul apropiat. Aceste proiecte vor răspunde unor nevoi actuale ale județului

[176] Compania Națională de Investiții – https://www.cni.ro/proiecte/proiecte

Maramureș, de a suplimenta oferta de dotări sportive omologate pentru mai multe ramuri sportive, de a spori oferta de terenuri pentru practicarea sporturilor în sezonul rece sau sezonul cald, precum și de a asigura servicii superioare de antrenament și organizare de competiții pentru sportivii de performanță.

Din punct de vedere al infrastructurii ce poate susține activitatea de agrement, județul Maramureș dispune inclusiv de 1 aerodrom care funcționează în comuna Săcălășeni pentru aeronave ușoare, de mici dimensiuni, preponderent de agrement.

Alături de acestea, piscinele și ștrandurile din județ – Complex la Nuci, Complex Summer Time, piscina hotelului Castel Transilvania, Mirage Resort sau Hotel Romanița și Secret Garden, Pensiunea Holiday, Pensiunea La Tăticu, Pensiunea Marea Alpină, Piscina Pă Coastă și piscina Hotelului Primera Dru Hotel, oferă turiștilor și alte posibilități de petrecere a timpului liber.

Centrele de echitație, traseele de bicicletă, traseele de drumeție, zborul cu parapanta, patinoarele sau zonele de pescuit de agrement și sportiv, reprezintă de asemenea parte din infrastructura de primire turistică cu funcțiune de agrement de la nivelul județului Maramureș.

4.1.2.1. STRUCTURI CU FUNCȚIUNI DE TRATAMENT BALNEAR ȘI WELLNESS

Datorită condițiilor geologice și hidrologice specifice, Depresiunea Maramureșului adăpostește numeroase surse minerale de diferite tipuri: clorosodice, sulfuroase, feruginoase, carbogazoase etc. Numărul acestora variază în literatura de specialitate între 63 și 276, aceasta dacă ne raportăm numai la Țara Maramureșului, fără a include sursele din nordul fostului comitat cu același nume, aflat azi în Ucraina, ori pe cele din sudul județului.

Acest număr nu spune mare lucru, deoarece majoritatea surselor cu debit mic nu au fost recenzate. Astfel, numărul total al izvoarelor minerale din Maramureș istoric s-ar putea cifra la 1.000 de surse. Apele minerale locale au fost cunoscute și utilizate încă din vechime. În diplomele medievale maramureșene găsim menționate văile sărate de la Slătioara – în anul 1353 și Ocna Șugatag, la 1355, izvorul mineral de la Feredeaua din hotarul Vălenilor la 1390 sau izvorul sărat din hotarul Ronei de Jos în 1418. [177]

Produsele turistice de tratament balneo sau de SPA / wellness oferite în județul Maramureș sunt atractive atât pentru turiștii români, cât și pentru turiștii străini. Cei din urmă sunt atrași de tarifele relativ scăzute, comparativ cu alte oferte. Deși în general persoanele de vârsta a treia sunt cele atrase de astfel de pachete, ofertele balneo sunt relevante și pentru familiile cu copii care doresc să se relaxeze și să profite de serviciile de agrement oferite de unitățile de cazare.

Printre ofertele de cazare din județul Maramureș de tipuri hotel și centru SPA & Wellness se pot menționa următoarele[178]: EuroHotel – Baia Mare, Hotel Gabriela – Vișeu de Sus, Hotel Lostrița – Blidari, Hotel Mara – Baia Mare, Hotel Roman – Borșa, Hotel Romanița – Recea, Hotel Secret Garden – Dănești, Hotel Seneca – Baia Mare, Hotel Superski – Cavnic, Hotel Turist Șuior-Iza, Mara, Igniș – Șuior, Mirage Resort – Vișeu de Sus, Hotel Nord – Borșa, Pensiunea Holday – Ocna Șugatag și Primera Dru Hotel & SPA – Tăuții-Măgherăuș.

Una dintre cele mai cunoscute stațiuni balneare de pe teritoriul județului Maramureș este Stațiunea Ocna Șugatag, stațiune de interes național, alături de Borșa și Vișeu de Sus – atestată în anul 2022 drept stațiune de interes național.

Documentul care atestă stațiunea Ocna Șugatag pomenește de un drum ce ducea către Ținutul Ocnelor de Sare, loc de unde maramureșenii se aprovizionau. Izvoare istorice atestă faptul că, în timpuri străvechi, principala îndeletnicire a populației era exploatarea sării. La finalul secolului al XIX-lea, la Ocna Șugatag

[177] Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/izvoare-minerale-pe-teritoriul-tarii-maramuresului
[178] Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/ro/places?cat_type=-5yjanleezpmia

funcționau un număr de 3 ocne, iar începând cu jumătatea secolului al XX-lea, ocnele au fost infiltrate cu apă dulce, fiind închise, iar mai apoi, s-au format în acel loc, lacuri sărate cu apa curativă. [179]

Clima stațiunii este caracteristică depresiunilor intramontane, cu veri răcoroase și ierni reci. Aerul curat și răcoritor este și el un factor de cură și contribuie la starea de bine a numeroșilor pacienți ce vin aici pentru tratament. Vechile Băi, situate în apropierea lacurilor antroposaline, au devenit zona preferată pentru turiștii veniți cu cortul. Lacul cel mai adânc (33 de metri) este Tăul fără Fund, însă atracția zonei este La cul Gavril (adâncime de 30 de metri), cel mai mare lac antroposalin din România, ce se întinde pe o suprafață de 2,35 hectare. O raritate a lacului este stratul de apă dulce de la suprafață, ce-l face habitatul ideal pentru viețuirea peștilor.

În stațiunea Ocna Șugatag se pot trata afecțiuni reumatismale degenerative și abarticulare, afecțiuni neurologice periferice (pareze) sau afecțiuni ginecologice. Baza de tratament din apropiere permite efectuarea de băi calde în cădițe, electroterapie, hidroterapie, termoterapie, aerohelioterapie și masaj medical. Baza de tratament funcționează de 42 de ani și găzduiește anual mii de turiști. Baza de tratament are cinci bazine cu apă sărată, cu apă încălzită la 37 de grade. Stațiunea dispune de echipamente moderne, pentru a realiza cele mai noi și eficiente proceduri: ape minerale clorurate, sodice și calcinate; două bazine mari și unul mic cu apă minerală rece pentru bai și aerohelioterapie, instalații pentru electroterapie, două bazine și trei văni cu ape minerale încălzite, instalații pentru fizioterapie, împachetări cu parafină, duș subacval și băi galvanice și instalații cu nămol.

Mai puțin cunoscută este Stațiunea Borșa, devenită în anul 2018 stațiune turistică de interes național. Pe lângă sporturile de iarnă care se petrec aici, zona beneficiază și de o serie de izvoare cu apă minerală care sunt folosite pentru practicarea turismului de odihnă. Practicarea acestui tip de turism se realizează prin valorificarea resurselor de ape minerale bicarbonatate, calcice, magneziene, feruginoase de la Râpa Piatra Rea, Pârâul Piatra Rea, Izvorul Cailor sau Cascada Cailor, care sunt utilizate pentru tratarea afecțiunilor renale, în cadrul infrastructurilor de cazare de tip hoteluri și centre SPA&Wellness – ex. Hotel Roman Maramureș (Borșa).

Alte zone din Maramureș care au parte de ape minerale naturale și sunt cel mai des vizitate de bolnavi sunt Dănești (doar bază de tratament) sau Tăuții-Măgherăuș (unități de cazare cu componentă SPA&Wellness). Acestea sunt recomandate anumitor categorii de pacienți care au nevoie de băi. Izvoare de „borcut" se mai găsesc în Breb, Borșa, Cărbunari, Dănești, Săpânța, Stoiceni, Baia Mare, Baia Sprie, Băiuț, Berbești, Botiza, Crasna, Crăciunești, Dragomirești, Glod, Ieud, Coștiui etc., însă nu sunt exploatate.

Din păcate ofertele turistice de tratament sau wellness oferite în județul Maramureș nu sunt suficient de prezente sau atractive pe piața turistică, astfel că mulți turiști nu știu de această componentă turistică a județului. Potențialul balneoclimatic al județului este foarte important, însă pentru exploatarea lui sunt necesare investiții substanțiale.

4.1.3. INFRASTRUCTURA PENTRU TURISMUL DE AFACERI

Turismul de afaceri sau turismul MICE reprezintă acea formă de turism practicată de angajați sau de alte categorii de persoane, în interes de serviciu, în interiorul sau în afara țării de reședință, incluzând: participarea la întâlniri de afaceri, târguri și expoziții, conferințe sau reuniuni. Această tipologie de turism este în prezent accesată de vizitatori care au o perioadă relativ scurtă sau medie de ședere, în special din cauza faptului că infrastructura turistică ce poate susține acest tip de activitate este încă insuficient dezvoltată.

[179] https://statiunibalneare.com/blog/baile-termale-de-la-ocna-sugatag-pentru-tratarea-diverselor-afectiuni/

În același timp, resursele naturale și antropice, precum și diversitatea de oferte turistice și infrastructura de cazare disponibilă în acest sens, pot impulsiona și pot crea cadrul perfect pentru turiștii veniți cu scopuri de business, de a opta pentru petrecerea unui weekend sau a unui sejur mai extins în cadrul destinației turistice Maramureș. Turismul de afaceri poate fi strâns legat de cel festivalier și de evenimente pe fondul oportunităților de afaceri existente pentru diferite categorii de oameni de afaceri care, în colaborare cu instituții cultural-turistice sau cu alte organizații de promovare economică sau firme private, pot organiza manifestări, expoziții de prezentare, demonstrații, întâlniri, congrese, conferințe etc., pentru un public din ce în ce mai larg.

În prezent, infrastructura pentru turismul de afaceri este susținută la nivelul celor mai mari orașe, respectiv municipiul Baia Mare, municipiul Sighetu Marmației, Tăuții-Măgherăuș, Vișeu de Sus, Seini, Săliștea de Sus sau comunele Moisei și Șișești, datorită numeroaselor hoteluri care beneficiază de infrastructura disponibilă pentru un astfel de turism. Dezvoltarea acestei forme de turism este susținută de existența a numeroase structuri de cazare, cu facilități aferente, unde s-au remarcat:

- Hotel Castel Transilvania (Baia Mare) – 4 stele: 1 sală mare de evenimente și 1 sală mică de evenimente, 1 sală de conferințe cu o capacitate de peste 30 de locuri cu conexiune la internet, videoproiector și ecran de proiecție, instalație de climatizare și un flipchart, precum și facilități de relaxare și SPA.
- Hotel Lostrița (Baia Mare) – 4 stele: 1 sală de conferințe dotată cu videoproiector și ecran de proiecție, precum și facilități de relaxare și SPA.
- Hotel Magus (Baia Mare) – 4 stele: 1 sală de conferințe cu o capacitate de 200 de persoane, echipată cu sistem de sonorizare, acces la internet, videoproiector, flipchart și terasă proprie pentru coffee break, precum și facilități de relaxare și SPA.
- Hotel Ivașcu (Moisei) – 4 stele: 1 sală de conferințe cu o capacitate de 80 de persoane, dotată cu sistem de sonorizare, ecran proiecție, flipchart, tablă magnetică, videoproiector, acces la cinema privat (cu 21 de locuri dispuse în 3 alveole), precum și alte facilități de relaxare și SPA.
- Hotel Secret Garden (Dănești) – 4 stele: dispune de o sală ce poate susține evenimente de tipul: team building-uri, nunți, botezuri, mese festive sau petreceri private.
- Hotel Primera Dru Hotel & SPA (Tăuții-Măgherăuș) – 4 stele: dispune de o sală de evenimente, precum și multe servicii de wellness și SPA: piscine, saune, apă sărată, jacuzzi, duș scoțian, tobogane de apă, locuri de joacă și fântână de gheață.
- Hotel Mirage (Vișeu de Sus) – 4 stele: 1 sală de conferințe cu o capacitate de 80 de locuri, dotată cu toată aparatura necesară și acces la AquaPark și dotările de SPA.

Pe lângă acestea, se regăsesc și o serie de pensiuni turistice și vile turistice de 4 stele care dispun de dotări pentru a suporta eventuale evenimente de business: Casa Băimăreană (Baia Mare), La Fontana (Baia Mare), La Fontana II (Baia Mare), Pensiunea Măgura (Baia Mare), Pensiunea Trei Pini (Seini), Pensiunea Casa Iurca de Călinești (Sighetu Marmației), Pensiunea Dora (Șomcuta Mare). Pensiunile de 5 flori / margarete disponibile precum Mountain Pearl din Desești, Paradisul verde din Moisei și Dacii Liberi din Petrova suplimentează oferta de infrastructură disponibilă pentru turismul de afaceri.

De asemenea, județul Maramureș este gazda unor manifestări cultural-artistice de mare importanță pentru patrimoniul maramureșean, care aduc un aport considerabil în cadrul fluxurilor turistice, inclusiv pentru cei ce vin să își promoveze produsele. Evenimentele culturale din cadrul instituțiilor culturale, precum și taberele de creație, festivalurile sezoniere, evenimente anuale precum sărbătorile de iarnă din Maramureș, reprezintă motive pentru care turiștii aleg să vină să petreacă un sejur în Maramureș.

Cu toate acestea, în prezent, se simte nevoia dezvoltării unor noi infrastructuri indoor de mari dimensiuni, pentru a fructifica oportunitățile oferite de dezvoltarea acestei forme de turism și, de asemenea, pentru a atrage grupuri mari de profesioniști.

4.1.4. INFRASTRUCTURA PENTRU TURISMUL MEDICAL (SERVICII MEDICALE OFERITE LA NIVELUL UNITĂȚILOR MEDICALE RELEVANTE DIN JUDEȚ, ACOPERITOARE PENTRU JUDEȚELE DIN ZONA DE NORD A TRANSILVANIEI)

Infrastructura de sănătate din județul Maramureș este diversificată și extinsă, cuprinzând numeroase unități din sectorul public și privat, care oferă o gamă extinsă de servicii cum sunt serviciile de asistență primară sau tratamente specializate.

Conform datelor oficiale de pe platforma Institutului Național de Statistică, în anul 2020, județul Maramureș dispunea de 13 spitale, 3 ambulatorii de specialitate, 9 ambulatorii integrate spitalelor, 1 centru de sănătate, 5 dispensare medicale, 2 centre de sănătate mintală, 1 centru medical de specialitate.

Turismul medical reprezintă călătoriile în scop medical făcute de către o persoană în afara zonei în care locuiește. Acesta face referire la alt oraș, la altă țară sau chiar la alt continent și în funcție de tipul intervenției, pacienții pot îmbina tratamentul cu turismul de wellness sau cel cultural.

Maramureșul este o zonă ce beneficiază pe teritoriul său bogății naturale de neprețuit, care din păcate nu au reușit să fie exploatate în totalitate. Băile cu ape minerale din Maramureș ajută la stimularea organismului pentru refacere și la scăderea dozelor de medicație sau la scăderea duratei de tratament. Folosită de zeci de ani de către localnici, așa-numita apă de „borcut" are proprietăți miraculoase pentru cei care suferă de reumatism sau de cei care au diverse probleme neurologice, respiratorii, ginecologice, renale, endocrine.

Stațiunile maramureșene care au parte de ape minerale naturale și sunt cel mai des vizitate de bolnavi sunt Dănești, Ocna-Șugatag și Borșa. Acestea sunt recomandate anumitor categorii de pacienți care au nevoie de băi. Izvoare de „borcut" se mai găsesc în Breb, Borșa, Cărbunari, Dănești, Săpânța, Stoiceni, Baia Mare, Baia Sprie, Băiuț, Berbești, Botiza, Crasna, Crăciunești, Dragomirești, Glod, Ieud, Coștiui etc.

În prezent, turismul medical nu este unul foarte dezvoltat la nivelul județului Maramureș și se practică doar în stațiunile balneare, acolo unde există deja infrastructură dezvoltată, precum stațiunea Ocna Șugatag – stațiune balneoclimatică cu lacuri sărate, înconjurată de păduri, stațiunea Borșa sau baza de tratament din Dănești. Aici turiștii din țară, dar și de peste hotare, vin special să-și trateze problemele de sănătate și să se bucure peisajele de poveste.

Curele la Ocna Șugatag sunt de asemenea indicate pentru bolnavii cu afecțiuni ginecologice, neurologice, circulatorii periferice, dar și în cazul persoanelor cu spondiloze, artroze, fracturi, entorse și afecțiuni vasculare. De asemenea, baza de tratament din Ocna Șugatag permite efectuarea unor băi calde în cadă, electroterapie, hidroterapie, termoterapie, aerohelioterapie și masaj medical. Apa sărată se extrage dintr-o mină inundată de la 200 de metri adâncime, prin pompare și este adusă pe conductă la stațiune.

Turiștii care ajung aici nu vin însă doar pentru tratamentele cu apă sărată. Există o câteva obiective turistice care pot fi vizitate, cum ar fi Biserica din Lemn, situata în centrul stațiunii, dar și în cele două rezervații naturale: Pădurea Crăiasca și Tăul Morărenilor.

În același context, baza de tratament Secret Garden – Băile Dănești, oferă o gamă largă de proceduri specifice recuperării medicale. „Secret Garden" este un complex hotelier modern de 4 stele din mediul rural romanesc, inaugurat in vara anului 2007. Pe lângă serviciile de SPA și wellness, complexul oferă turiștilor și o gamă de proceduri terapeutice precum: magnetoterapie, curenți diadinamici, curenți interferențiali, baie galvanica, curenți galvanici, reflexoterapie, kinetoterapie, masaj terapeutic, stimulare

nervoasa, curenți trabert, presopunctura, lifting facial, împachetări cu nămol, curent TENS, terapie cu ultrasunete, terapie cu laser, tratament facial cu nămol.

Situate la doar 17 km de Baia Mare, Băile Cărbunari reprezentau un loc de recreere pentru locuitorii zonei. Izvoarele de ape sulfuroase și clorosodice constituiau atracția frumoasei zone, căutate fiind și de oamenii care veneau pentru proprietățile apei curative. Din păcate, după 1989 asemenea majorității băilor de tratament și cea din Cărbunari s-a degradat, în prezent aceasta fiind închisă.

Din păcate, multe din stațiunile de renume din județul Maramureș au fost închise de-a lungul anilor sau au fost lăsate în paragină. Astfel, bolnavii din alte zone ale țării care vin să se trateze nu au unde să se cazeze în baze medicale specializate și recurg la cazarea în pensiuni.

În ceea ce privește infrastructura pentru turismul medical, acesta se poate practica la nivelul Spitalului de Recuperare Borșa, care se află în subordinea Ministerului Sănătății și este unul dintre cele mai mari spitale de recuperare din nordul României. Spitalul pune la dispoziție tratamente și proceduri naturale de recuperare neuromotorie a funcțiilor, cu bază de recuperare, ambulatoriu de specialitate clinică și paraclinică.

Tot în acest sens, Secția Recuperare, Medicină Fizică și Balneologie din cadrul Spitalului Județean de Urgență Dr. Constantin Opriș din Baia Mare oferă servicii medicale specializate de: recuperare medicală după boli neurologice centrale și periferice, după politraumatisme severe, după intervenții de chirurgie plastică (inclusiv sechele după arsuri), coloană operată; recuperare medicală în distrofii musculare; recuperare medicală în artropatiile hemofilice; terapia durerii acute și cronice; recuperare medicală în boli cardiace și respiratorii; recuperare medicală în boli reumatologice, după intervenții ortopedice, osteoporoză; programe de prevenție secundară și de monitorizare terapeutică etc.

Colectivul secției se concentrează pe furnizarea de servicii medicale, de profil recuperare, de calitate, eficiente și eficace tuturor pacienților și oferă pe lângă cele menționate anterior, o serie de dotări de ultimă generație pentru kinetoterapie, hidrotermoterapie și masaj și electroterapie.[180]

În prezent, la nivelul județului Maramureș se dorește construirea unui centru de terapii alternative compus din 7 cabinete medicale pentru terapii specifice, 1 cameră pentru interacțiuni părinți – terapeuți, un parc senzorial și o arenă mare pentru terapia inovatoare cu animale precum cai, ponei și câini.

Proiectul, intitulat „ALTHERA – Alternative Therapies in Maramures and Ivano – Frankivsk" - 1HARD/4.1/37, a fost aprobat pentru finanțare în cadrul Programului Operațional Comun România-Ucraina 2014-2020 obiectiv tematic 8- provocări comune în domeniul siguranței și securității, prioritatea 4.1 Sprijin în dezvoltarea serviciilor de sănătate și acces la sănătate. Proiectul va fi finalizat în anul 2023. Centrul din Maramureș va fi printre cele mai complexe centre de terapii alternative pentru copii cu dizabilități. Terapiile tradiționale precum psihoterapie și diagnostic, ergoterapie, ludoterapie, kinetoterapie, hidroterapie și masaj, vor fi completate cu terapii efectuate cu ajutorul animalelor.

Astfel de proiecte reprezintă pentru județul Maramureș o nouă direcție de dezvoltare în ceea ce privește turismul medical, cu posibilitatea de includere a turismului balnear și de wellness, alături de o serie de proceduri complexe și specializate. Pe lângă acestea, cadrul natural minunat, peisajele nemaiîntâlnite nicăieri în lume, pot oferi turiștilor, dar și celor care vin să se recupereze, un pachet complet de relaxare și recuperare.

[180] https://www.spitaljbm.ro/index.php/structura/sectii-medicale/item/629-sectia-recuperare-medicina-fizica-si-balneologie

4.1.5. INFRASTRUCTURA PENTRU TURISMUL RELIGIOS

Județul Maramureș este recunoscut pentru bogăția patrimoniului pe care îl deține. De-a lungul timpului, maramureșenii au gasit si regăsit legătura cu Dumnezeu datorită bisericilor din lemn, adevărate bijuterii arhitecturale care au scris istorie.

În acest sens, turismul religios este mai amplu și se adresează mai multor categorii de persoane: oameni interesați de arhitectură, persoane atrase de vibrația locului, de semnificația numelui dat acelui monument, de locația respectivă, de legenda auzită despre locul respectiv, tradițiile și obiceiurile care se fac la o anumită dată din calendar.

Datorită poziționării geografice a Maramureșului, aproape de centrul geografic al Europei, acesta a fost populat de o varietate de popoare, cum ar fi români, ucraineni sau maghiari. De-a lungul secolelor, aceste popoare au rămas credincioase propriilor culturi și credințe, iar acest lucru se vede în costumele populare, arhitectură și specialități culinare specifice.

Mai mult, cele mai înalte biserici de lemn din lume se află în nordul României, 7 dintre primele 10 aflându-se în județul Maramureș, astfel: [181]

- Poziția 1 - Biserica mănăstirii ortodoxe Săpânța-Peri, Țara Maramureșului, 75 m înălțime (completată în anul 2013) – cea mai înaltă construcție de lemn din Europa.
- Poziția 2 – Biserica mănăstirii ortodoxe Ieud-Crucișoare, Țara Maramureșului, 60 m (finalizată în 2003).
- Poziția 3 – Biserica ortodoxă Rozavlea-Șesu Mânăstirii, Țara Maramureșului, 58 m (2017).
- Poziția 4 – Biserica mănăstirii ortodoxe Bârsana, Țara Maramureșului, 57 m (2005).
- Poziția 5 – Biserica romano-catolică St Marie din Church Point, Canada, 56,5 m (1905).
- Poziția 6 – Catedrala ortodoxă din Almaty, Kazahstan, 56 m (1907).
- Poziția 7 – Biserica greco-catolică Șurdești (sit UNESCO), sudul județului Maramureș (Țara Chioarului), 54 m (finalizată în anul 1766).

Din ultimele trei poziții care încheie acest Top 10, două aparțin, de asemenea, unor biserici din județul Maramureș. Contrar vocilor care susțineau (fără dovezi) faptul că biserica „Sf. Arhangheli Mihai și Gavriil" din Șurdeștiul Chioarului ar avea 72 m din care doar turnul ar avea 54 m, biserica din Șurdeștiul Chioarului are „doar" înălțimea de 54 m, fiind totuși cea mai înaltă biserică de lemn din lume dintre cele înălțate anterior secolului XX. [182]

Religia ortodoxă predomină în această regiune, dar putem găsi și comunități de romano-catolici și greco-catolici. Monumentele religioase ale Bisericii Ortodoxe din Maramureș sunt spectaculoase, cele mai răspândite monumente fiind bisericile din lemn construite în stil gotic, caracterizându-se prin clopotnițele înalte din lemn. Majoritatea bisericilor de lemn datează din secolele XVII și XVIII, iar din cele aproximativ 100 de biserici din lemn, 8 sunt incluse pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Biserica din Șurdești este a doua cea mai înaltă construcție din lemn, după biserica ansamblului monahal Săpânța-Peri.

La fel ca bisericile de lemn , mănăstirile din Maramureș demonstrează un mare nivel de maturitate artistică și meșteșugărească: sunt înguste, înalte, construite din bușteni având turnuri caracteristice cu unul sau

[181] https://teofil-ivanciuc.weebly.com/home/topul-celor-mai-inalte-biserici-de-lemn-din-lume-despre-adevarata-inaltime-a-bisericii-din-surdesti
[182] https://teofil-ivanciuc.weebly.com/home/topul-celor-mai-inalte-biserici-de-lemn-din-lume-despre-adevarata-inaltime-a-bisericii-din-surdesti

două acoperișuri din șindrilă. Pereții mănăstirilor și bisericilor sunt în general construiți din bușteni de stejar așezați orizontal. Dintre acestea se remarcă:

- Biserica de lemn „Intrarea Maicii Domnului în Biserică" a vechii mânăstiri Bârsana – Termenul „bârsan" denumește un cioban care își ține oile cu lână bogată și lungă, cuvântul devenind un prenume în timpurile medievale. Biserica stă acum pe o colină, înconjurată de o livadă și este una din cele opt biserici aflate pe Lista Moștenirilor Internaționale UNESCO, fiind considerată o minune în ale meșteșugului lemnului.
- Mănăstirea Săpânța – Peri – Este cea mai înaltă din lume, având 78 metri. Istoria spune că inițial mănăstirea a fost construită din piatră în 1391, dar mai târziu a fost distrusă, în 1783. Nepoții lui Bogdan Vodă au dăruit Mănăstirii Peri terenuri și bunuri, fiind ridicată o biserică din piatră. Timp de 312 ani, în această biserică din piatră și-a avut sediul Episcopia Română a Maramureșului.
- Mănăstirea „Schimbarea la Față" din Botiza – Este un așezământ monahal de maici, ridicat în formă de cruce, a cărui construcție a fost demarată la începutul anilor '90. Complexul a fost ridicat din lemn de brad pe temelie de beton și prezintă un decor specific maramureșean. Mănăstirea adăpostește și o icoană despre care se spune că ar fi făcătoare de minuni.
- Mănăstirea „Sfinții Trei Ierarhi" din Ieud – Proporțiile armonioase, turla impunătoare și frumusețea ornamentelor plasează acest monument al tradiției bisericești în topul celor mai apreciate sfinte lăcașuri de lemn din județul Maramureș.

Trebuie menționat inclusiv faptul că pe teritoriul județului Maramureș au apărut aproximativ 60 de biserici de lemn noi în ultimii 60 de ani. În acest sens, *cele mai spectaculoase sunt cele de la Săpânța-Peri, mânăstirea Bârsana, Strâmtura-Valea Satului, Rozavlea-Gura Gârbovei, Șieu, Dragomirești-centru, Ieud-Crucișoare, Biserica de lemn din Vișeu de Sus, Parohia Borșa Complex, hramul „Înălțarea Domnului"* [183] și multe altele.

Alături de cele aproximativ 100 de biserici de lemn, pe teritoriul județului Maramureș există și o serie de biserici de zid, emblematice pentru stilul adoptat și îmbinarea acestora cu elementele naturale ale zonei. Astfel, în foarte multe locuri, atât în sudul cât și în nordul județului, se înalță biserici de zid, vechi și noi, a căror frumusețe și valoare sunt remarcabile. Dintre acestea amintim doar o parte, precum:

- Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Baia Sprie – A fost construită în stil baroc în anul 1793, datare care conferă monumentului istoric statutul de cel mai vechi lăcaș de cult din orașul Baia Sprie.
- Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Copalnic – A fost ridicată în anul 1735, având fundația și zidăria din piatră și suprastructura de lemn. De-a lungul vremii, biserica a trecut prin mai multe etape de restaurare, cea mai recentă având loc în perioada 2011 – 2012.
- Biserica „Cuvioasa Paraschiva" din Cetățele – A fost ridicată în anul 1794, fiind construită din piatră, cu șarpantă de lemn și învelitoare din eternit. Deși a trecut prin numeroase reparații, lăcașul și-a păstrat compartimentarea cu pridvor, pronaos, naos și altar. Biserica adăpostește icoane extrem de valoroase realizate în anii 1754 și 1785.
- Biserica Romano-Catolică „Sfânta Varvara" din Cavnic – Edificiul se remarcă prin turnul înalt de 34 de metri, dar și prin faptul că altarul și amvonul au fost sculptate în sare masivă. Hramul lăcașului nu a fost ales întâmplător, Sfânta Varvara fiind protectoarea minerilor, dar și a prizonierilor, geologilor și arhitecților.

[183] https://teofil-ivanciuc.weebly.com/topul-vechimii-bisericilor-de-lemn-din-354ara-maramure351ului.html

- Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" din Coaș – Datează din anul 1730, având pereții din piatră și acoperișul și turnul din lemn. Edificiul este considerat unul dintre primele lăcașe de cult cu pereții din piatră din această zonă.

În Maramureș, anual, mii/zeci de mii de vizitatori din toate colțurile lumii vizitează Mănăstirea Rohia, destinație care dezvăluie un bogat patrimoniu religios și cultural. Muzeul mănăstirii este amenajat în biserica de lemn cu hramul „Sfânta Ana" și aduce în atenția publicului o colecție cuprinzând peste 100 de exemplare de cărți bisericești, dar și o valoroasă colecție de icoane vechi, pictate pe lemn sau sticlă. Pe lângă acest muzeu care adăpostește exponate de o valoare inestimabilă, vechi de sute de ani, din ansamblul muzeal al mănăstirii mai fac parte și chilia lui Nicolae Steinhardt[184], dar și o bogată biblioteca cuprinzând peste 40.000 cărți de cult și reviste teologice, dar și volume de literatură universală și românească.[185] Turiști sau pelerini, aceștia vin anual la Mănăstire pentru a se ruga, cerceta sau vizita locul și împrejurimile acestuia fiind principalul loc de pelerinaj al credincioșilor din România și nu numai.

O listă detaliată a bisericilor de zid poate fi consultată pe platforma de turism a județului Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/cele-mai-frumoase-biserici-de-zid-din-maramures.

Trebuie menționate inclusiv complexele monahale noi de pe teritoriul județului Maramureș și foarte apreciate de către nenumărați vizitatori. Astfel de exemple sunt mănăstirile Pietroasa, Breaza, Strâmtura, Ruoaia etc.

De exemplu, complexul Mănăstirii Ruoaia, care poartă hramul „Nașterea Maicii Domnului" și a cărei piatră de temelie a fost pusă în anul 1995, cuprinde o biserică în stil maramureșean, un paraclis, un altar de vara și corpuri de chilii. Tradiția bisericească a locului merge în trecut, până în anul 1315, când aici exista un alt lăcaș monahal, care avea să fie distrus mai bine de trei secole mai târziu. În cadrul ansamblului monahal poate fi vizitată Colecția Muzeală Sătească Lăpuș, alcătuită din obiecte, unelte tradiționale și piese vestimentare, care poartă amprenta etnografică a acestei zone.[186]

Situată la 5 km de centrul orașului Borșa, Mănăstirea cu hramul „Tăierea capului Sfântului Prooroc Ioan Botezătorul" sau cunoscută de turiști sub denumirea de mănăstirea Pietroasa-Borșa, este unul din cele 5 locașuri monahale din orașul Borșa, situat în unul din cele mai frumoase locuri din zonă, unic în felul lui, într-un cadru mirific, ce are deasupra sa Vârful Pietrosul Rodnei, oferind ultimul popas înaintea muntelui.

În inima Maramureșului, în comuna Strâmtura, se află o mănăstire de călugări, care poartă hramul Sfintei Cuvioase Parascheva. Turiștii care vizitează Mănăstirea Strâmtura din Maramureș se pot bucura de o priveliște deosebită, pot vizita atelierul unde se pictează icoane și pot afla cum se prelucrează lemnul în atelierul de sculptură în lemn al mănăstirii. De asemenea, credincioșii care trec pragul mănăstirii sunt invitați cu căldură să ia o masă caldă în bucătăria mănăstirii. Mănăstirea Strâmtura se află în circuitul lăcașurilor de cult tradiționale maramureșene construite din lemn, cu turle înalte și impunătoare.

Potențialul atractiv al mănăstirilor și bisericilor din Maramureș constituie elemente care stârnesc curiozitatea turistului pe de-o parte, iar pe de altă parte acestea prezintă pentru localnici locul în care tradițiile și obiceiurile sfinte au loc în același fel în care aveau loc acum mulți ani. Evenimente precum sărbătorile Pascale sau Crăciunul, reprezintă evenimente care pentru maramureșeni se petrec după o veche rânduială, ținând-se cont în aproape toate zonele de vechile tradiții și învățături de la bătrâni.

[184] Nicolae Steinhardt, evreu de origine, s-a convertit la religia ortodoxă în închisoarea de la Jilava, unde ajunsese să-și ispășească pedeapsa pentru că refuzase să depună mărturie împotriva prietenului său, Constantin Noica. Între anii 1979 – 1989, Nicolae Steinhardt a viețuit ca monah al Mănăstirii Rohia

[185] https://www.visitmaramures.ro/ro/places/colectia-muzeala-a-manastirii-rohia

[186] https://www.visitmaramures.ro/ro/places/complexul-manastirii-ruoaia

4.1.6. STRUCTURI DE INFORMARE TURISTICĂ

Județul Maramureș este deservit de mai multe centre / puncte de informare turistică, printre care se evidențiază:

- Centre de Informare Naționale:, Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Baia Sprie, Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Sighetu Marmației, Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Vișeu de Sus, Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Borșa și Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Târgu Lăpuș. [187]
- Centre de Informare Locale: Centrul de Informare și Promovare a Turismului Rural „Țara Codrului", Centrul de Informare și Promovare Turistică Moisei, Centrul Local de Informare Turistică în Comuna Săcălășeni și Proximități, Centrul Local de Informare Turistică Ocna Șugatag, Centrul Local de Informare Turistică Oncești, Centrul Local de Informare Turistică Sarasău.

Deși pe teritoriul județului Maramureș, numărul acestor centre este unul mult mai mare, multe centre locale dispun de un program flexibil, nefiind întotdeauna deschise, fiind disponibile doar centrele din cele mai active zone turistice ale județului. De altfel, există cazuri în care pentru vizitarea bisericilor de lemn, trebuie sunat în prealabil pentru a anunța persoana responsabilă că locația urmează să fie vizitată. Mai mult, în zonele izolate, cel responsabil cu cheile este de multe ori o persoană din sat, care nu este în permanență prezentă la locație.

O analiză a site-urilor de promovare ale Centrelor Naționale de Informare și Promovare Turistică din județul Maramureș scoate în evidență o serie de elemente favorabile:

- Site-urile de promovare pot fi accesate și într-o altă limbă de circulație – engleză, franceză, germană, ucraineană sau italiană.
- Există informații detaliate despre obiectivele turistice de vizitat, informații despre unitățile de cazare cu detalii exacte despre adresa și contactul acestora, hărți, modalități de rent-a-car, shopping, transport etc.
- Se realizează o promovare activă, informațiile despre evenimentele cultural-turistice care se desfășoară la nivelul zonei – evenimente, festivaluri, activități recreaționale, resurse turistice etc.
- CNIPT Târgu Lăpuș și CNIPT Borșa au o prezență foarte activă în social media, promovând constant conținut pe pagina oficială de Facebook a centrelor.

Cu toate acestea, în cazul CIT-urilor s-a constatat și discutat în cadrul grupurilor de lucru de o lipsă a unei conexiuni între acestea (promovarea evenimentelor din mai multe zone, nu doar din zona în care este prezent CIT-ul, proiecte și evenimente desfășurate în parteneriat între acestea, materiale de promovare de la diferite CIT-uri pentru a prezenta turiștilor și alte obiective din alte zone), precum și lipsa unui sistem integrat ce poate oferi informații legate de unitățile de cazare (adresă, număr de telefon, program etc.). Cu mici excepții, pe site-urile CIT-urilor nu pot fi regăsite informații legate de ofertele turistice din cadrul destinației, principalele obiective de vizitat, idei de excursii sau informații despre posibile astfel de programe care să le ofere turiștilor sugestii pentru planificarea excursiilor în cadrul destinației de tipul „Top 10 lucruri de făcut în Maramureș", Top 10 locuri de vizitat din Țara Lăpușului / Țara Chioarului / Țara Codrului / Țara Maramureșului" etc.

Informația joacă un rol fundamental în turism, iar Centrele de Informare și Promovare Turistică au un rol important în acest sens. Activitățile desfășurate de acestea contribuie substanțial la promovarea

[187] https://www.visitmaramures.ro/ro/places?cat_type=zxot0f9joybyka

potențialului local, regional și național, precum și la îmbunătățirea imaginii atât pentru destinația turistică în cauză, cât și pentru România, ca destinație internațională.

Fiind situat la confluența tuturor surselor de informații, Centrul de Informare și Promovare Turistică reprezintă locul unde turiștii vor primi date relevante. Atât prima impresie, cât și serviciile oferite în centru sunt decisive, deoarece vor fi asociate cu restul sejurului petrecut în zonă. Identitatea locală și autenticitatea maramureșeană se reflectă în special în cazul personalului specializat din cadrul unor CIT-uri precum cele din Vișeu, Târgu Lăpuș, Moisei sau Sighet, care oferă servicii de cea mai înaltă calitate către turiști. În același timp, site-urile de promovare ale acestor CIT-uri sunt printre cele mai active, postând aproape zilnic conținut de calitate pe site-urile de promovare, susținând comunitatea locală.

În același timp, în cadrul discuțiilor din teritoriu cu stakeholderii locali, s-a sesizat faptul că se întâlnesc și situații când în cadrul anumitor Centre de Informare și Promovare Turistică nu se găsesc întotdeauna cei mai pregătiți oameni care să întâmpine turiștii, iar faptul că aceștia nu cunosc o a doua limbă de circulație este un dezavantaj atât pentru destinație, cât și pentru turiștii care încearcă să găsească informații.

În același context, din discuțiile avute cu stakeholderii locali, se constată faptul că este în continuare nevoie de dezvoltarea unor noi Centre de Informare și Promovare Turistică în județ, iar printre locațiile care necesită astfel de investiții sunt: Breb, Săpânța sau Bârsana. Trebuie menționat totodată faptul că la Bârsana este CIT care aparține de biserică. Consiliul Județean Maramureș, prin OMDJ MM are în plan preluarea coordonării CIT-urilor din județ (acolo unde primăriile își dau acordul), în vederea operaționalizării acestora. Așa este cazul celor de la Bârsana, Săpânța (la Săpânța există clădirea, dar nu este operațional CIT-ul) și Ocna Șugatag (prin care se va promova și satul Breb).

Tot cu privire la imaginea destinației, în condițiile în care promovarea județului Maramureș este una foarte importantă, participarea acestuia la Târgul de Turism al României sau Târgurile de Turism realizate în străinătate reprezintă un alt mod de a oferi turiștilor noi informații despre destinația turistică Maramureș și de a îi face pe aceștia să aleagă să își petreacă concediile de odihnă într-o locație autentică. La standul Maramureșului sunt prezenți de obicei, pe lângă reprezentanți ai Consiliului Județean Maramureș și reprezentanți din partea Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Populare „Liviu Borlan" Maramureș, Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș, Muzeului Maramureșului din Sighetu Marmației, destinației de ecoturism Eco Maramureș, centrelor de informare turistică și meșterilor populari care oferă demonstrații de olărit și cioplit în lemn, alături de reprezentanți ai ansamblurilor folclorice care reușesc să pună în valoare tradițiile folclorice ale acestor locuri prin muzică și dans.

În momentul de față, prezența județului Maramureș în mediul virtual este una în creștere. Unul dintre principalele aspecte care trebuie menționat în acest caz este existența unui portal turistic la nivel județean care promovează destinația în ansamblu, integrează toate inițiativele locale de promovare și centralizează informații cu privire la obiective turistice, evenimente, programe turistice, structuri turistice existente la nivelul întregului județ și multe altele, acesta fiind realizat la începutul anului 2022 și încă se află în curs de dezvoltare.

Platforma Visit Maramureș este ghidul turistic digital oficial al județului Maramureș, disponibil sub formă de site web și aplicație pentru dispozitive mobile compatibile cu iOS și Android.

Destinat atât turiștilor, cât și localnicilor, ghidul Visit Maramureș este disponibil în română și engleză și cuprinde lista obiectivelor turistice, calendarul evenimentelor culturale și informații utile despre spații de cazare, restaurante, timp liber & agrement, transport și alte servicii turistice din județ. Visit Maramureș este un proiect inițiat de Consiliul Județean Maramureș ce rulează pe platforma Eventya. [188]

[188] https://www.visitmaramures.ro/ro/pages/about

Platforma dispune de secțiuni ce oferă informații detaliate despre:

- Turism verde / Aer liber: Natura în Maramureș, Atracții naturale, Trasee de drumeție, Trasee de bicicletă, Centre de echitație, Pârtii de schi, Sporturi acvatice, Piscine și Ștranduri, Patinoare, Pescuit de agrement și sport, Zbor cu parapanta.
- Cazare / Odihnă: Hoteluri, Case tradiționale, Pensiuni, Vile, Moteluri, Hosteluri, Camping parcuri și rulote, Camere de închiriat.
- Top de Maramureș: 12 motive să vizitezi Maramureșul, Patrimoniul UNESCO, Top 10 atracții turistice, Top puncte de belvedere.
- Gastronomie: Puncte gastronomice locale, Restaurante, Cafenele & ceainării, Cofetării, Pub & Baruri, Producători locali.
- Țara celor 4 țări: Țara Maramureșului, Țara Lăpușului, Țara Chioarului, Țara Codrului, Meșteri Populari.
- Cultură: Teatre, Muzee, Galerii de Artă, Cinematografice, Rute cultural-turistice.
- Turism religios: Biserici de lemn, Mănăstiri, Biserici de zid.
- Turism balneoclimatic: Hoteluri balneo și baze de tratament, Hoteluri și centre SPA & Wellness, Ape minerale, Stațiunea Ocna Șugatag, Stațiunea Tăuții-Măgherăuș.

Tot la nivelul platformei, maramureșenii și turiștii veniți în zonă pot afla cele mai recente noutăți și informații legate de județul Maramureș, fiind dedicată pe platformă o secțiune specială pentru Informații utile. Aceasta centralizează o serie de informații cu caracter general ce țin de: știri, meteo, aeroport, ghizi turistici, agenții de truism, centre de informare turistică, servicii de transport, hărți, cataloage, salvamont, farmacii non-stop și multe altele.

Atât platforma cât și aplicația de mobil Visit Maramureș oferă turiștilor și locuitorilor o cantitate mare de informații utile, este structurată pe categorii clare, unde informația este ușor de parcurs pentru orice tip de utilizator. Deși poate părea ușor încărcată, platforma este plăcută, cu colori vii ce atrag interesul celor care o accesează, conținutul este dinamic, cu informații calitative și cantitative, ce conțin pe alocuri diverse sintagme umoristice ale maramureșenilor.

De menționat este și faptul că atât pagina de Facebook Visit Maramureș [189] cât și cea de Instagram visitmaramures.ro[190] cuprind un centralizator al destinațiilor turistice din județ, prezentând locuri inedite, trasee turistice, postări despre ultimele noutăți sau evenimente viitoare, cu scopul promovării atracțiilor turistice din județ și nu numai, acestea reprezentând și o modalitate de a sta într-un contact permanent cu locuitorii județului și de a afla părerea acestora legat de proiectele realizate de administrația locală, dar reprezintă și un bun marketing județean în ceea ce privește destinația turistică.

De asemenea, există și un canal de YouTube al destinației[191], dar care din păcate nu este foarte activ, pe canal fiind postate puține video-uri care nu au avut un impact așa puternic asupra turiștilor precum platformele menționate anterior. La rândul lor, site-urile instituțiilor de cultură și turism au o prezență activă pe rețelele de socializare, fiecare promovându-și evenimentele locale, fără a avea din păcate vreo conexiune cu evenimentele care se petrec în alte zone din județ.

În final, în ceea ce privește promovarea prin materiale precum broșurile și hărțile, deși acestea sunt realizate la o calitate bună, nu reușesc să influențeze publicul țintă pe o rază de acțiune mare (cu atât mai mult cu cât, în ceea ce privește târgurile, publicul atins nu este întotdeauna cel vizat pentru a fi atras către

[189] https://www.facebook.com/visitmaramurescounty/
[190] https://www.instagram.com/visitmaramuresro/
[191] https://www.youtube.com/channel/UCVailauPIAQBlm0QxzztdA

destinația turistică județul Maramureș). De asemenea, majoritatea materialelor de promovare sunt realizate din anii precedenți, unele dintre acestea nefiind actualizate, iar la nivelul zonelor turistice se constată lipsa unor hărți turistice actualizate sau a unor panouri turistice informative la care turiștii să poată avea acces facil.

Mai mult, aceste materiale nu se regăsesc de foarte multe ori în cadrul dotărilor de interes turistic (hoteluri, restaurante, atracții etc.), fiind dificilă identificarea lor de către vizitatori, iar CNIPT-urile din diferite zone nu beneficiază de multe ori de toate materialele pe care alte centre le realizează.

În același timp, începând cu anul 2022, noi materiale de promovare vor fi realizate cu sprijinul Consiliului Județean Maramureș, prin Biroul de Turism, fiind astfel promovată inclusiv noua identitate vizuală a județului și platforma de promovare a destinației Visit Maramureș. Noile materiale de promovare vor fi distribuite gratuit în Centrele Naționale de Informare și Promovare Turistică din Maramureș și oferă informații actualizate despre atracțiile turistice și culturale ale județului Maramureș, fiind de tipul mini-broșuri tematice pe zonele istorice ale județului Maramureș.

De multe ori, aceste materiale reprezintă chiar suveniruri pe care turiștii doresc să le păstreze după vizita din Maramureș, fiind o modalitate de marketing și de promovare a destinației în sine, în special în contextul în care la nivelul județului Maramureș s-a semnalat o lipsă a unor suveniruri autentice, realizate de meșteșugari locali, care ar putea reprezenta mult mai bine specificul etnografic și moștenirea culturală pe care județul o deține.

Este nevoie în continuare și de promovarea unui concept grafic umbrelă unitar în ceea ce privește identitatea și imaginea destinației turistice Maramureș, la care să poată adera și alți actori interesați ulterior, pentru a păstra o identitate cât mai uniformă a județului. În acest sens, un prim demers a fost realizat deja cu ocazia Studiului prospectiv de promovare și branding, elaborat de Consiliul Județean Maramureș în anul 2018 și care a propus pentru județul Maramureș un nou logo turistic și o nouă identitate vizuală pe baza unor concepte cheie alese de administrație și cetățeni.

Prima versiune de logo turistic a fost realizat în urma unui proces complex de definire a unui brand și a fost realizat în anul 2008 și reprezenta „conturul unei biserici de lemn, în linii simple și folosindu-se de cromatica zadiilor din portul tradițional femeiesc. Respectând fidel zveltețea bisericilor maramureșene, imaginea este aerisită, putând fi ușor întrebuințată pe materialele de promovare turistică ale județului."

Un alt logo interesant propus pentru identitatea turistică a județului Maramureș a fost realizat în anul 2009 în cadrul proiectului „Turism Transcarpatic – Rețea pentru Promovarea Turismului în Regiunile Maramureș, Zakarpatia și Ivano-Frankivsk" . Logo-ul este însoțit și de un slogan „Descoperă adevăratele tradiții" și reia simbolistica bisericii de lemn, pe care o plasează într-un context mai larg, definit de alte două componente explicit precizate: cadrul natural (cu munți și dealuri) și spațiul rural (ilustrat prin claia de fân). De asemenea, logo-ul este înconjurat de un brâu cu forme geometrice și are o formă rotundă, similară celei a unei monede.

Versiunea actuală a logo-ului turistic de promovare a județului Maramureș a fost realizat în anul 2016 și preia simbolistica bisericii de lemn din logo-ul transfrontalier. Prin forma sa grafică, ea încorporează și alte simboluri (de exemplu, conturul alb poate sugera și forma unei porți sau a unei șure maramureșene). De asemenea, cromatica folosită este mult mai variată, sugerând bogăția cadrului natural, precum și adecvarea județului atât pentru turismul estival, cât și cel de agrement hibernal. Acesta este completat de sintagma: Visit Maramureș.[192]

[192] Studiu prospectiv de promovare și branding, 2018. Consiliul Județean Maramureș

4.1.7. PRODUSE TURISTICE EXISTENTE LA NIVEL JUDEȚEAN (PROGRAME, PACHETE, CIRCUITE ETC.)

Județul Maramureș este una dintre destinațiile turistice din România care merită văzută cel puțin o dată în viață. Aceasta este preferată de către turiștii iubitori de natură, liniște și de locuri autentice, pline de tradiții și cultură. Binecuvântat cu abundența vieții sălbatice și peisaje naturale de o rară frumusețe, Maramureșul reprezintă destinația perfectă pentru vizitatorii interesați să descopere și să experimenteze moștenirea vie reprezentată de diversitatea naturală și culturală ce-i conferă identitate. Pentru județul Maramureș, există în prezent o serie de rute cultural-turistice recunoscute de Ministerul Antreprenoriatului și Turismului, la nivel național, regional și transnațional care fac parte din programele și circuitele existente în județ[193]. Dintre acestea amintim:

Rute cultural-turistice dezvoltate pe plan regional:

- Circuitul bisericilor de lemn din Maramureș;
- Drumul patrimoniului muzeal maramureșean;
- Meșteri și Meșteșuguri;
- Civilizația lemnului în Destinația Ecoturistică Eco-Maramureș – zona Mara-Cosău-Creasta Cocoșului din județul Maramureș.

Rute cultural-turistice dezvoltate pe plan național;

- Ruta bisericilor de lemn din România;
- Ruta muzeelor etnografice în aer liber din România;
- Civilizația lemnului în România;
- Ruta orașelor și stațiunilor balneare istorice din România;
- Ruta patrimoniului muzeal din România;
- Ruta patrimoniului material UNESCO din România;
- Ruta caselor memoriale din România;
- Ruta Destinațiilor Europene de Excelență EDEN din România;
- Icoane făcătoare de minuni din România;
- Meșteri populari și meșteșuguri tradiționale din România.

Rute cultural-turistice transnaționale:

- Ruta bisericilor de lemn din România și din Republica Moldova – Ruta transnațională a bisericilor de lemn din România și Republica Moldova, unul dintre cele mai importante proiecte de promovare a turismului din ultima perioadă, dezvoltat de Ministerul Antreprenoriatului și Turismului, în colaborare cu Agenția de Investiții din Republica Moldova, a câștigat locul al II-lea în cadrul concursului „Destinații ale Turismului Cultural Durabil 2021”, organizat de Rețeaua Europeană pentru Turism Cultural, în parteneriat cu Comisia Europeană pentru Turism.

În același context, conform Ministerului Antreprenoriatului și Turismului, la nivelul județului Maramureș sunt omologate (conform listei actualizate în data de 31.08.2022), un număr de 44 de trasee turistice montane care pot fi practicate fie pe tot timpul anului, fie doar vara. Majoritatea acestora sunt în Munții

[193] Situația rutelor actualizată la 30 iunie 2022

Maramureșului (16 trasee omologate), Munții Gutâi (21 trasee omologate) și Munții Rodnei (7 trasee omologate).

În funcție de interesele turiștilor care vizitează destinația Maramureș, au fost create o serie de produse turistice la nivelul județului, pentru ca aceștia să aibă parte de una dintre cele mai complexe destinații. Din păcate, acestea nu se regăsesc întotdeauna centralizate într-un singur loc, ofertele și pachetele turistice disponibile la nivelul județului fiind de multe ori accesibile de pe diferite site-uri de turism sau prin diferite surse, blog-uri și agenții de turism.

PACHETE AXATE PE COMPONENTA CULTURALĂ | Acestea urmăresc mai ales cunoașterea și explorarea patrimoniului cultural. În această categorie putem include pachetele destinate vizitării principalelor atracții din județul Maramureș. Aici sunt incluse recomandări precum, *Top 10 atracții turistice din Maramureș*: Mânăstirea Bârsana, Cimitirul Vesel, Mocănița de pe Valea Vaserului, Cascada Cailor, municipiul Sighetu Marmației, Mânăstirea Sfânta Ana Rohia, Muzeul Țărăncii Române, Muzeul Memorial George Pop de Băsești sau municipiul Baia Mare.[194]

Cu siguranță cele mai atractive atracții culturale din această zonă sunt cele aproape 100 de biserici de lemn. Călătorind prin sate, e ușor să observi că mai toate așezările au vechea lor biserică de lemn, creație a meșterilor locului. Opt dintre acestea au fost incluse în Patrimoniul Mondial UNESCO, putând fi vizitate la Bârsana, Budești, Desești, Ieud, Plopiș, Poienile Izei, Rogoz și Șurdești. Bisericile nu sunt doar obiective turistice: în fiecare duminică și de sărbători, sătenii, mulți dintre ei îmbrăcați în straie tradiționale, vin aici să se închine, iar turiștii pot lua parte inclusiv la aceste evenimente atât de importante pentru localnici.

În sprijinul doritorilor de experiențe culturale, Consiliul Județean Maramureș are atestate o serie de rute cultural-turistice care pot fi accesate de orice turist. În acest sens, ruta "Circuitul Bisericilor de lemn"[195] din Maramureș propune o rută turistică ce cuprinde un număr de 16 biserici de lemn ce pot fi vizitate pe teritoriul județului. De asemenea, în zona Mara-Cosău-Creasta Cocoșului sunt numeroase biserici de lemn ridicate în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, cu picturi vechi, colecții de icoane pe lemn și sticlă și detalii arhitecturale specific maramureșene. Majoritatea sunt biserici-monument, iar două dintre ele au fost incluse în patrimoniul UNESCO. [196] Acest traseu face parte dintr-o serie de trasee și servicii turistice care se regăsesc în cadrul Destinației de ecoturism Eco Maramureș și care pot fi practicate atât în grup, cu ajutorul ghizilor, cât și de cei care călătoresc singuri sau în grupuri restrânse.

În același context, turiștii pot alege să cunoască istoria locului prin vizitarea muzeelor unicat din Maramureș, acestea fiind concentrate în special în jurul municipiilor Baia Mare și Sighetu Marmației. Există astfel muzee dedicate arhitecturii tradiționale și etnografiei, care spun totul despre casele, meșteșugurile, mobilierul țărănesc, portul, ceramica și alte îndeletniciri ale localnicilor.

De la muzee în aer liber, care refac imaginea satului maramureșean, la cele care vorbesc despre istorie, artă, astronomie, științe ale naturii și mineralogie sau case memoriale care duc mai departe amintirea unor mari personalități ale locului, Maramureșul este un adevărat paradis al amatorilor acestui tip de turism. Muzeul de Etnografie și Artă Populară Maramureș, Muzeul de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței sau Casa Memorială Elie Wiesel sunt doar câteva astfel de instituții, care descriu bogata moștenire a acestor meleaguri.

Ruta „Drumul patrimoniului muzeal maramureșean" a fost recunoscută ca rută cultural turistică în anul 2020, în aceasta fiind cuprinse 34 de muzee și case memoriale din întreg județul Maramureș, pe care turiștii le pot integra fie într-un pachet turistic axat numai pe componenta culturală, fie în relație cu alte elemente

[194] Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/top-10-atractii-turistice-din-maramures
[195] Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/ro/places/circuitul-bisericilor-de-lemn-din-maramures
[196] Eco Maramureș – https://www.ecomaramures.com/1-oferta-turistica/1-2-experiente-culturale/vizite-la-bisericile-de-lemn/

ce țin de turismul în natură, ecoturismul sau cel activ. În cadrul concursului „Destinații ale Turismului Cultural Durabil 2021", organizat de Rețeaua Europeană pentru Turism Cultural, în parteneriat cu Comisia Europeană pentru Turism a obținut premiul special al juriului pentru reacția în fața impactului pandemiei COVID-19. Decernarea premiilor a avut loc pe data 21 octombrie la Atena, Grecia, în cadrul celei de-a XIV-a ediții a conferinței „Revitalizarea Turismului European prin Cultură, Patrimoniu și Creativitate". [197]

De asemenea, ruta cultural-turistică „Meșteri și Meșteșuguri" subliniază, prin valoarea culturală, materială și imaterială a acesteia, importanța promovării artei tradiționale. În atelierele meșterilor populari, vizitatori de toate vârstele, dar în special copiii și tinerii sunt inițiați să cunoască tainele prelucrării lemnului și arta tradițională din Maramureș. Aceștia pot fi vizitați în atelierele lor sau cu ocazia evenimentelor culturale care au loc anual în județ: https://www.visitmaramures.ro/ro/places?cat_type=5d989zejagd1vg.

Mai mult, contextul favorabil în care se află județul Maramureș în proiectul „Valorificarea patrimoniului istoric și cultural prin dezvoltarea și promovarea Rutei Culturale Carpatice" în regiunea transfrontalieră România-Ucraina-Ungaria, urmărește efectuarea unei analize antropologice în regiunea proiectului pentru a oferi o perspectivă de ansamblu a cunoștințelor, obiceiurilor și evoluțiilor comunităților, subliniind diferențele și asemănările dintre aceste comunități regionale. Alte două obiective specifice au fost crearea rutei turistice transfrontaliere Via Gastrocarpathia, rută tematică pentru meșteșuguri și gastronomie și dezvoltarea regiunii proiectului ca destinație turistică comună, prin promovarea traseului turistic identificat prin intermediul instrumentelor digitale.

Pe lângă cele menționate anterior, la nivel regional în județul Maramureș există clasificată conform „Situația rutelor cultural-turistice dezvoltate pe plan regional", actualizată la 30 iunie 2022 și Ruta „Civilizația lemnului în Destinația Ecoturistică Eco-Maramureș – zona Mara-Cosău-Creasta Cocoșului din județul Maramureș" propusă de Asociația Ecologic Baia Mare.

În același context, pentru o excursie de o zi pe la meșteșugarii Maramureșului, există actori locali care pot facilita un astfel de tur, incluzând posibilitatea de a învăța, alături de ei, confecționarea unor obiecte care poartă identitatea locului: zgărdane (obiecte de podoabă din portul popular), clopuri maramureșene, obiecte din pănură (păpuci din lână) sau mici sculpturi în lemn, iar obiectele confecționate pot fi luate acasă ca suveniruri în urma zilelor petrecute în Maramureș într-un fel cu totul special. Excursiile organizate includ vizite și lecții la doi meșteri populari, ghidaj și transport, masă de prânz, imagini foto/video ale excursiei pe suport DVD.[198]

Destinația de ecoturism Eco Maramureș oferă turiștilor o gamă variată de pachete turistice, unul dintre acestea fiind axat pe componenta culturală. Pachetul Extinderea Orizontului Cultural este un sejur de 8 zile, cu plecare din Cluj-Napoca spre Maramureș. Acesta este organizat astfel:

- Ziua 1, 2 și 3 – Păduri virgine și urși – Moștenirea Carpaților:
    - Traseu prin Pădurile virgine din Munții Țibleș, ce găzduiesc ultimii giganți din Maramureș – arbori cu vârste de peste 300 de ani îmbrățișând roci masive și pante abrupte, ca acum 1000 de ani, cu specii de plante și animale de mult pierdute în alte zone ale Europei.
    - Incluse în patrimoniul mondial UNESCO, aceste păduri fac parte din ariile naturale protejate în Romania de către WWF. La lăsatul serii, se organizează deplasare la observatorul de la Băiuț, unde se poate urmări activitatea vieții sălbatice.
    - Cazarea se va face la o pensiune din Sociul de Sus.

[197] Ministerul Antreprenoriatului și Turismului. Situația rutelor cultural-turistice dezvoltate pe plan regional actualizată la 30 iunie 2022 – http://turism.gov.ro/web/wp-content/uploads/2022/06/REGIONALE.30.06.pdf
[198] Eco Maramureș – https://www.ecomaramures.com/1-oferta-turistica/1-2-experiente-culturale/vizite-la-mesteri-populari/

- Ziua 4, 5 și 6 – Cultura lemnului în zonele rurale ale Maramureșului:
    - Turiștii vor experimenta direct viața tradițională vizitând gospodăriile țărănești, degustări de „horincă" la o pălincile locală și răsfăț cu mâncare delicioasă făcută în casă.
    - Printr-o plimbare plăcută între sate, în fânețele pline cu flori, există nenumărate oportunități pentru fotografierea naturii și explorarea spectacolului rural și al peisajului cultural.
    - Cazarea se va face la o pensiune din Breb.

- Ziua 7 – Reflecții și amintiri ale trecutului:
    - Călătorie în zona de graniță cu Ucraina, la Săpânța, pentru a vizita Cimitirul Vesel, unde inscripțiile de pe morminte celebrează viața prin picturi frumoase și umor blând. În continuare se vizitează Muzeul Victimelor Comunismului de la Sighetu Marmației.

- Ziua 8 – Cluj Napoca și întoarcerea acasă.

Acest pachet turistic este organizat la cerere, pentru grupuri de 12-14 persoane. Mai multe detalii pot fi găsite pe site-ul oficial al destinației turistice: https://www.ecomaramures.com/1-oferta-turistica/servicii-turistice/pachete-turistice/.

Pachetele turistice oferite sunt standard, dar pot fi personalizate în funcție de nevoi. Aceștia lucrează cu o serie de tur-operatori din județul Maramureș și nu numai, precum Greenway Tour (Ocna Șugatag), Mara International (Baia Mare), DiscoverRomania (Brașov) și Apuseni Experience (Oradea). În aceste pachete, sunt incluși și ghizii turistici[199] specializați pe: drumeții montane, biodiversitate, ecosisteme forestiere, cultură, arhitectură, tradiții, plante medicinale, fotografie, istorie etc.

În același context, există actori locali care oferă turiștilor pachete, excursii turistice și ghidare de foarte bună calitate, cu specializări în elementele și simbolistică și caracteristici ale arhitecturii tradiționale, legendele locului precum și speciile rare și capitalul natural ocrotit din ariile protejate, cunoașterea Maramureșului sau vacanțe adaptate pentru seniori.[200]

În pachetele turistice se folosesc servicii locale, facilitând dezvoltarea durabilă a comunităților din jurul ariilor protejate. De asemenea, aceste pachete culturale se adresează atât turiștilor români, cât și turiștilor străini, fiind personalizate în funcție de dimensiunea grupului și naționalitatea acestora. Mai multe detalii și oferte pot fi descoperite accesând site-ul oficial al agenției: http://www.maramuresgreenways.ro/

Tururile se desfășoară în principal în zonele istorice și în arealele cuprinse în ariile naturale protejate, pentru a putea îmbina cultura cu elementele naturale ale județului Maramureș, turiștii având astfel parte de o experiență complexă.

Unul dintre cele mai importante trasee turistice și de pelerinaj din România, traseul Via Transilvanica ce străbate Transilvania prin 10 județe și se încheie la Drobeta Turnu-Severin, nu trece din păcate și prin județul Maramureș. Proiectul Asociației Tășuleasa Social, inițiat în anul 2018, urmărește marcarea și amenajarea unui traseu turistic și de pelerinaj de peste 1.000 km, cu scopul de a pune în valoare bogățiile culturale, etnice, istorice și naturale ale României, cu reflectare atât în comunitățile locale, cât și cu ecou internațional. Fiind un traseu public, este destinat tuturor iubitorilor de drumeție, natură și sport, care vor putea să îl străbată la pas, cu bicicleta ori călare.

[199] Eco Maramureș – https://www.ecomaramures.com/1-oferta-turistica/servicii-turistice/ghizi-locali/
[200] Greenway Tour – http://www.maramuresgreenways.ro/despre-noi/

Conectarea Maramureșului la acest traseu ar putea fi însă posibilă prin zona Borșa, aceasta aflându-se în apropierea punctelor Ciocănești-Iacobeni din Bucovina, zone aflate pe traseul Via Transilvanica și ar putea reprezenta în viitor o premisă de dezvoltare a acestui traseu turistic, care ar putea să le prezinte turiștilor fascinați de astfel de trasee, bogățiile naturale, culturale, etnice și istorice ale acestui ținut.

PACHETE AXATE PE COMPONENTA DE TURISM RURAL ȘI ECOTURISM | Astfel de pachete se adresează turiștilor dornici să surprindă atmosfera tradițională și să descopere obiceiurile locului, precum și celor cu un spirit mai aventurier.

Printre activitățile propuse turiștilor se numără excursii în comunitățile locale (vizitarea satelor și observarea arhitecturii caselor tradiționale, vizitarea fermelor tradiționale, vizionarea de manifestări cultural tradiționale, consumul de produse alimentare tradiționale, achiziționarea de produse tradiționale non-alimentare etc.), excursii cu bicicleta de-a lungul traseelor amenajate, excursii/drumeții organizate cu ghid, turism ecvestru pe trasee prestabilite, tururi pentru observarea naturii (floră și faună), precum și excursii de experimentare a activităților de conservare a naturii.

Una dintre cele mai populare destinații ecoturistice din județul Maramureș este Destinația Eco Maramureș Mara-Cosău-Creasta Cocoșului. Triunghiul format de Mara, Cosău și Creasta Cocoșului este locul perfect pentru turismul activ: ciclism, escaladă, parapantă și schi – sau pentru a cutreiera munții, pur și simplu, în căutarea pozei perfecte. În cadrul acestei destinații se pot accesa pachete turistice de 1-7 zile, concepute astfel încât turiștii să poată avea parte de o experiență completă în Inima Verde a Maramureșului Istoric. În acest sens, o serie de pachete turistice merită a fi menționate:

- Pachet Povestea Lânii: pachet pentru grup de minim 4 – maxim 20 de persoane ce propune un itinerar pe 2 zile:
    - Ziua 1 – Pe urmele lânii, în natură: Drumeție de o zi la stână, la 1.000 m altitudine, sub emblematicul vârf Creasta Cocoșului din Masivul Gutâi, unde se pot descoperi rețete originale pentru prepararea cașului și a urdei, lecții de creșterea animalelor etc.
    - Ziua 2 – Magia transformării: Se vor explora satele de pe Valea Cosăului, vizitând gospodării și oameni harnici care transformă lâna în piese ale portului popular și în nelipsitele cergi și carpete ce împodobesc gospodăriile localnicilor din Maramureș. Turiștii pot învăța arta torsului și țesutul și pot lua acasă cu ei suveniruri făcute chiar de ei.

- Pachet Povestea Lemnului: pachet pentru grup de minim 4 persoane ce propune un itinerar pe 2 zile:
    - Ziua 1 – Păduri virgine: O zi de drumeție în pădurile virgine care găzduiesc ultimii arbori giganți din Maramureș.
    - Ziua 2 – Civilizația lemnului: Turiștii vor descoperi viața arhaică construită în lemn a Maramureșului, care mai persistă în unele locuri. Aceștia vor parcurge pe jos satele Breb și Budești în explorarea elementelor de identitate arhitecturale ale acestor zone, vor vizita două biserici de lemn folosite și astăzi de localnici: biserica Sf. Arhangheli din Breb (sec XVI) și biserica Sf. Nicolae din Budești (1643) – inclus în patrimoniul mondial UNESCO, precum și participarea la demonstrații de cioplire a lemnului și confecționarea clopurilor de către meșterul popular din Budești.

- Pachet Povestea Fânului: pachet pentru grup de minim 4 persoane ce propune un itinerar pe 2 zile:
    - Ziua 1 – Fânul în viața satului: O zi de tură în care turiștii vor descoperi și fotografia viața rurală integrată în natură, pe valea Râului Mara. Plecarea în drumeție se face de la pensiunea Mara din Desești, de unde vom urca pe terasamentul fostei căi ferate ce străbate zona de livezi și fânețe ale satului Desești. Turiștii vor intra în vorbă cu localnicii

care lucrează pământul și vor afla tainele făcutului de fân – de la cosit, greblat, întors, uscat la soare, înălțat în căpițe, în clăi, la urcat în car, transportat în șopru ori în grajd și dat de hrană animalelor.

- Ziua 2 – Diversitatea de specii a fânețelor: Vizită în satul Breb, unde se va putea descoperi viața la țară autentică și unde se vor putea degusta bucate tradiționale în grădina din Local Food&Garden.

În final, pentru turiștii care doresc să experimenteze o vacanță autentic tradițională, aceștia pot alege cazări tradiționale precum: Breb 222, Breb's Cosy Barn, Casa Chira, Casa de la Mara, Casa de vacanță La Românească, Casa din Susani, Casa din Vale, Casa Irina Bătrânească, Casa lu' Ion, Casa lu' Ștefan, Casa Moroșenilor, Casa Toth din Țipțerai, Domeniul Șesuri, Magnolia Resort, Green Meadows Guest House, Păstrăvăria Alex, Pensiunea Casa Tradițională Borlean, Iz de Maramureș și multe alte astfel de locuri care îi aduc pe turiști înapoi în timp.

Pe lângă experiența de a trăi într-o casă bătrânească de acum 100 de ani, unitățile de cazare pot oferi turiștilor o serie de ateliere de creație. Un astfel de exemplu este domeniul Șesuri, care pe lângă experiența caselor tradiționale și a peisajelor naturale superbe, oferă ateliere de prelucrare a lemnului, ateliere de creștere a animalelor și alte activități gospodărești precum cositul și adunarea fânului.

În acest fel, turiștii sunt invitați să ia parte alături de țărani și oamenii care se ocupă de îngrijirea locului, în treburile lor zilnice, pentru a putea experimenta o zi autentică în Maramureș. Mai mult, maramureșenii sunt cunoscuți pentru bunătatea și omenia lor, astfel că majoritatea proprietarilor de pensiuni găzduiesc pentru turiștii cazați seri festive, ateliere și workshop-uri, plimbări cu căruța și degustare de mâncăruri tradiționale.

PACHETE AXATE PE COMPONENTA NATURALĂ ȘI DE TURISM ACTIV | Prin așezarea geografică și relieful său, județul Maramureș dispune de nenumărate bogății naturale și zone unde se pot desfășura printre cele mai diverse activități în natură: de la observarea animalelor, pescuit sălbatic, drumeții, cicloturism, echitație, zbor cu parapanta și inclusiv schi în sezonul de iarnă.

Destinația oferă turiștilor posibilitatea de a alege pachete turistice de 1-7 zile, în inima Maramureșului. Aceștia propun pachete[201]:

- Pentru exploratorii naturii – sejurul se desfășoară pe o perioadă de 8 zile și include: excursie de o zi prin pădurile virgine din Munții Țibleș și observarea vieții sălbatice la lăsatul serii, o drumeție de o zi spre Creasta Cocoșului, două zile de ciclism pe malul râurilor Mara și Cosău, două zile de drumeție în Maramureș și Munții Rodnei, ghid și interpretare în limba engleză, activități cu biciclete.
- Păduri virgine și observarea vieții sălbatice – o zi de explorarea naturii, drumeție și observarea vieții sălbatice în pădurile virgine din Strâmbu Băiuț. Lungimea totală a traseului de drumeție este de 8 km, din care drumul de acces de 5 km este de dificultate ușoară, poteca din pădurea virgină fiind de dificultate medie.
- Povestea Fermei Haiducului – excursie de o zi ce cuprinde o drumeție în natură și degustare de preparate realizate de familia Dulf, la poalele Masivului Gutâi.

Pentru turiștii pasionați de natură și turism sportiv sau activ există pachete precum „Tainele naturii maramureșene". Pachetul propune un sejur de 5 zile și 4 nopți de cazare, 3 excursii ghidate de câte o zi în ariile naturale protejate din Munții Gutâi, degustare brânzeturi la stână, echipament pentru observarea

[201] Eco Maramureș – https://www.ecomaramures.com/1-oferta-turistica/servicii-turistice/pachete-turistice/

vieții sălbatice, ture în aer liber pe jos și cu bicicleta, escaladă pe pereții stâncoși și ghid specializat asigurat pe tot parcursul excursiilor.

În plus, la nivelul județului Maramureș există o serie de trasee de drumeție și de biciclete omologate, care trec prin punctele turistice importante din județ. Acestea sunt practicate în special în anotimpul cald, respectiv vara, când traseele de drumeții și zonele de agrement oferă un spectacol pentru turiștii pasionați de natură. Dintre acestea amintim următoarele trasee de drumeție pe categorii de dificultate:

GRAD DE DIFICULTATE	NUME TRASEU	DURATĂ	MARCAJ
Dificultate mare	Cariera Limpedea (Ferneziu) - Groapa Chiuzbăii - Platoul Ignișului - Canton Silvic Izvoare	5-6 ore	triunghi roșu
Dificultate medie	Baia Borșa – Vf. Secu - Mina Gura Băii - Refugiul Lucăceasca – Mâcârlău (V. Vaserului)	7-8 ore	triunghi roșu
Dificultate medie	Baia Mare - Culmea Morgău - Șaua Trei Stejari - Vârful Pleștioara	4-4.5 ore	cruce albastră
Dificultate medie	Baia Mare (Parcul Municipal) - Dealu Florilor - Piatra Șoimului	2.5-3 ore	triunghi roșu
Dificultate medie	Baia Mare (Parcul Municipal) - Dealu Florilor – Vf. Pleștioara	3-3.5 ore	cruce galbenă
Dificultate medie	Baia Mare (Parcul Municipal) – Str Minerilor – Valea Vicleanului Mare - Lacul Bodi – Piatra Șoimului	3-4 ore	triunghi roșu
Dificultate medie	Baia Mare - Piatra Virgină - Vârful Pleștioara	3-4 ore	triunghi albastru
Dificultate medie	Baia Mare - Valea Usturoi - Vârful Pleștioara	2.5-3 ore	cruce roșie
Dificultate medie	Baia Sprie (Centru) - Lacul Albastru - Dealul Minei – Preluca - Șaua Iezuri	6.5-7.5 ore	punct roșu
Dificultate medie	Baia Sprie (Flotație) - Lacul Bodi – Mogoșa - Complex Turistic Șuior - Poiana Boului	4 ore	triunghi roșu
Dificultate medie	Baia Sprie (Fosta Flotație) - Fostul Canton 1 - Poiana Șuior - Drumul Mărițiii - Poiana Boului	3-3.5 ore	bandă albastră
Dificultate medie	Baia Sprie - Valea Borcutului - Șaua Poca – Chiuzbaia – Groape	3-4 ore	punct galben
Dificultate medie	Baraj Firiza - Canal Apa - Valea Vicleanul Mare	3.5-4 ore	punct galben
Dificultate medie	Baraj Firiza - Valea Romană - Șaua Dia - Vârful Pleștioara	2-2.5 ore	triunghi albastru
Dificultate medie	Baraj - Tăul Ticerii - Șaua Dia - Brigada Silvică Usturoiu	2-2.5 ore	punct albastru
Dificultate medie	Blidari - V. Crivei - Poiana Soci	2.5-3 ore	triunghi roșu

GRAD DE DIFICULTATE	NUME TRASEU	DURATĂ	MARCAJ
Dificultate medie	Borșa Centru (Spitalul Borșa) – Releu – Custuri – Bobeica - Lacul Măgura - Mănăstirea Vinișoru - Gura Vinișorului	6 ore	triunghi albastru
Dificultate medie	Breb - Tăul Morărenilor - Drumul Măriuței - Masa de Piatră - Rezervația Creasta Cocoșului	3-4 ore	cruce roșie
Dificultate medie	Budești - La Borcut - Măgura Budeștiului - Tăul Chendroaiei - Rezervația Creasta Cocoșului	3.5-4.5 ore	cruce galbenă
Dificultate medie	Cabana Coșnea - Valea Paulic – Stânișoara - Vf. Mihăilescu - Lacul Vinderel	5-6 ore	bandă roșie
Dificultate medie	Complex Borșa - Gura Fântânii - Buza Dealului - Puzdrele - Șaua Laptelui	4.5-5 ore	punct albastru
Dificultate medie	Complex Turistic Borșa - Cascada Cailor - Șaua Știol - Pasul Prislop	4.5-5 ore	triunghi roșu
Dificultate medie	Complex Turistic Borșa - Poiana Știolului - Șaua Știol - Șaua Gărgălău	4-5 ore	bandă albastră
Dificultate medie	Groape - Borcutul Chiuzbăii - Vârful Igniș	2.5 ore	punct albastru
Dificultate medie	Gura Negoescu - Valea Negoescu - Căldarea Glaciară Puzdre - Șaua Galațiului	5-7 ore	triunghi albastru
Dificultate medie	Localitatea Repedea – Chicera - Lacul Vinderel	4-5 ore	bandă albastră
Dificultate medie	Localitatea Repedea – Pietriceaua - Lacul Vinderel	4-5 ore	bandă albastră
Dificultate medie	Localitatea Repedea - Poiana cu narcise Tomnatec Sehleanu - Paltinu	6-7 ore	bandă galbenă
Dificultate medie	Localitatea Valea Vișeului - Canton Silvic Repedea	10-12 ore	triunghi roșu
Dificultate medie	Mara - Valea Crivini - Cheile Tătarului - Poiana Brazilor - Tăul lui Dumitru	7-9 ore	cruce roșie
Dificultate medie	Mara - Valea Hopsia - Masa de Piatră - Rezervația Creasta Cocoșului	4-4.5 ore	cruce albastră
Dificultate medie	Paltinu – Plai - Poiana cu narcise Tomnatec Sehleanu - Valea Tomnatec	5-6 ore	punct albastru
Dificultate medie	Pasul Prislop - Vf. Cearcănul (1874) - Borșa	4 ore	triunghi albastru
Dificultate medie	Spital Borșa - Valea Pietroasa - Stația Meteorologică –Vf. Pietrosu - Vf. Rebra - Tarnița la Cruce - Vf. Cormaia	9-10 ore	bandă albastră

GRAD DE DIFICULTATE	NUME TRASEU	DURATĂ	MARCAJ
Dificultate medie	Stația CFF Bardău - Pietrosul Bardăului - Cabana Coșnea	10-12 ore	bandă roșie
Dificultate medie	Valea Vaserului – Stația Paltin - Punct belvedere Valea Vaserului	40 minute	punct roșu
Dificultate medie	Vf. Rebra - Tarnița Iezer - Șaua Galațiului - Vf. Gărgălău	7-9 ore	cruce roșie
Dificultate mică	Blidari - Piatra Bulzului	1.5-2 ore	bandă albastră
Dificultate mică	Complex Făina - Borcutul Mihoaia	45 minute	punct albastru
Dificultate mică	Refugiul Montan Șuligu - Borcutul Șuligu	30 de minute	punct roșu

Sursa: Visit Maramureș – secțiunea Traseu de drumeție

Cicloturismul este și el foarte promovat în ultima vreme de administrația maramureșeană, fiind puse la dispoziția doritorilor o serie de trasee turistice ce pot fi parcurse cu bicicleta. Mai mult, județul dispune de trasee de bicicletă inedite, acestea trecând prin peisaje superbe în orice anotimp, atât pentru cei ce doresc să parcurgă un traseu liniștit prin pădure, cât și pentru cei ce doresc puțină adrenalină, pe aceste trasee putând fi practicat inclusiv MTB-ul.

Dintre acestea amintim următoarele trasee de bicicletă:

- Blidari – Tăul lui Dumitru – Poiana Soarelui – Poiana Boului – Șuior: traseu cross-country, MTB, care pleacă din Baia Mare către Firiza și Blidari.

  Puncte de interes: Tăul lui Dumitru și priveliști superbe. Starea traseului este una bună, însă lungimea traseului este de 91,74 km, fiind format din tronsoanele Baia Mare - Blidari și Șuior - Baia Mare cu asfalt, restul traseului fiind format din drumuri forestiere.
- Ferneziu – Groapele Chiuzbăii – Chiuzbaia – Pensiune Limpedea – Baia Sprie: traseu cross-country, MTB, care pleacă din Baia Mare către Ferneziu.

  Puncte de interes: Mina Herja, Mina Matei, Muzeul Chiuzbaia. Starea traseului este una bună, de aproximativ 40 de km, cea mai mare parte a traseului este pe drumuri asfaltate, însă există și porțiuni neasfaltate mai dificile.
- Lacul Bodi Ferneziu – Bulat – Tăuții de Sus (din Baia Sprie): traseu cross-country, MTB, care pleacă din Baia Mare până la Lacul Bodi Ferneziu.

  Puncte de interes: Lacul Bodi Ferneziu, Mina Herja, Lacul de Acumulare de la Firiza, peisaje asupra văilor și satelor din zonă. Traseul este compus din drumuri forestiere în cea mai mare parte, cu o scurtă porțiune asfaltată, lungimea acestuia este de 30 km.
- Uzina de Apă: traseu all mountain, MTB hardtail, care pleacă de pe strada Colonia Topitorilor spre Uzina de Apă.

  Traseul este de aproximativ 6 km, fiind compus din drumuri pietruite si poteci. Pe partea de coborâre au fost amenajate de către pasionații de downhill, zone cu kickere și alte elemente.
- Valea Vaserului: traseu de ciclism de aproximativ 20 de km, ce se poate parcurge în 3-5 ore. Traseul urmărește traseul Mocăniței.

- Breb – Mara – Deseşti – Hărniceşti – Sat Şugatag – Mănăstirea – Hoteni – Breb: traseu de ciclism de aproximativ 30 km, ce se poate parcurge în 5-7 ore.
- Vadu Izei - Valea Stejarului – Coştiui – Oncești - Vadu Izei: traseu de ciclism de aproximativ 15 km care se poate parcurge în 3-5 ore.
- Groşi - Chechiş - Cărbunari - Cărpiniş – Dumbrăviţa: traseu cross-country, MTB, care pleacă din Baia Mare către Satul Nou.

  Puncte de interes: izvorul de Borcut de la Cărbunari, peisaje naturale. Traseul de aproximativ 50 km este compus din drumuri sătești, în cea mai mare parte neasfaltate și o porțiune de drum forestier.

Pe lângă cele descrise anterior, site-ul Visit Maramureș prezintă o secțiune detaliată unde se pot găsit toate traseele de bicicletă existente în acest moment pe teritoriul județului Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/ro/places?cat_type=jnw2n4dpwmhwyw. Aici, cei pasionați de MTB și ciclism pot afla mai multe detalii despre traseele de bicicletă, o descriere detaliată a traseului, precum și un scurt video de prezentare.

Alături de platforma Visit Maramureș, pasionații de ciclism găsesc o serie de trasee locale detaliate și pe site-ul Asociației de Ciclism și Ecologie Maramureș Bike – https://maramures-bike.ro/trasee/. Platforma oferă posibilitatea de a alege un traseu personalizat în funcție de dificultate, tipologie, stil, distanță, categorie și zonă.

Mai mult, prin HOTĂRÂREA nr. 441 din 30 martie 2022 privind aprobarea normelor metodologice privind crearea, amenajarea și omologarea traseelor de cicloturism, administrația maramureșeană beneficiază în acest moment de un mecanism legal prin care cicloturismul a fost recunoscut ca fiind o activitate turistică de recreere. Prezenta hotărâre are ca obiect aprobarea normelor metodologice privind crearea, amenajarea și omologarea traseelor de cicloturism, precum și stabilirea instituțiilor responsabile de la nivel central și local cu operaționalizarea, întreținerea și monitorizarea infrastructurii de cicloturism.[202]

Această hotărâre vine în contextul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 155/2020 privind unele măsuri pentru elaborarea Planului național de redresare și reziliență necesar României pentru accesarea de fonduri externe rambursabile și nerambursabile în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență, precum și punctul R2. Crearea cadrului pentru operaționalizarea traseelor cicloturistice la nivel național, pilonul IV. Coeziunea socială și teritorială, partea a II-a componenta 11. Turism și cultură din Planul național de redresare și reziliență al României, aprobat de Consiliul Uniunii Europene în data de 28 octombrie 2021.

În același context, platforma Drumul Maramureșului[203] pune la dispoziția pasionaților de aventură, drumeții și ciclism, peste 700 de km de natură și cultură care pot fi incluși în vacanțele turiștilor. Platforma pune la dispoziția turiștilor aproximativ 43 de trasee de drumeție ce pot fi parcurse pe jos sau cu bicicleta, pe o durată între 1-9 zile, idei de experiențe unice în Maramureș, zone de cazare, atracții principale și un ghid de călătorie. Toate traseele pot fi descărcate în format .gpx pentru a putea fi introduse într-un GPS.

Totodată, zona dispune și de alte atracții precum: centre de echitație, pârtii de schi, piscine și șranduri, zone de pescuit de agrement si sportiv, zone pentru practicarea sporturilor acvatice sau zone în care se poate practica zborul cu parapanta, toate acestea completând oferta pachetelor turistice existente în prezent.

[202] https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/253521
[203] Platforma Drumul Maramureșului – https://www.drumulmaramuresului.ro/

PACHETE AXATE PE COMPONENTA BALNEO ȘI WELLNESS | Pachetele turistice de tratament sau wellness oferite în județul Maramureș nu sunt suficient de prezente sau atractive pe piața turistică, astfel că mulți turiști nu știu de această componentă turistică a județului.

Una dintre cele mai populare destinații din județ care oferă servicii complete în acest sens este Stațiunea Ocna Șugatag, cunoscută pentru apele cloro-sodice utilizate în tratarea unui spectru larg de afecțiuni. Stațiunea balneo-climaterică adăpostește lacul Gavril, renumit datorită formei sale antropomorfe, dar și datorită faptului că în partea de sus dispune de un strat de apă dulce, iar în cea de jos de apă sărată.

Pentru un sejur complet în Ocna Șugatag, turiștii pot alege o unitate de cazare balneo și bază de tratament, precum și accesul la zona naturală din jurul acestei stațiuni, putând astfel să îmbine componenta balneo, cu cea de relaxare și wellness.

Din păcate, turismul medical nu este încă foarte dezvoltat în județul Maramureș, iar izvoarele de „borcut", cunoscute în această zonă pentru beneficiile acestora sunt foarte puțin exploatate, raportat la potențialul lor maxim. Localități precum: Breb, Borșa, Cărbunari, Dănești, Săpânța, Stoiceni, Baia Mare, Baia Sprie, Băiuț, Berbești, Botiza, Crasna, Crăciunești, Dragomirești, Glod, Ieud, Coștiui etc. încă mai beneficiază de aceste izvoare, însă cele mai dezvoltate localități maramureșene care beneficiază de dotări pentru practicarea turismului balneo și wellness rămân în continuare la Dănești, Ocna-Șugatag (singura stațiune balneoclimatică atestată din Maramureș), Tăuții-Măgherăuș și Borșa.

4.1.8. RESURSE UMANE DIN TURISM

Industria ospitalității sau segmentul HoReCa [204] a fost întotdeauna un domeniu de activitate atrăgător pentru mulți întreprinzători, iar în județul Maramureș cu atât mai mult în contextul în care județul se bazează pe ofertele micilor întreprinzători, meșteșugari sau gospodari.

Anul 2020 a fost un an care și-a lăsat adânc urmele negative în economie, însă unul dintre sectoarele economice care au avut cel mai mult de suferit a fost turismul. De la HoReCa, la aeroporturi și companii aeriene, de la transportatorii specializați pe turism și până la agenții de turism, firmele din sistem au fost profund afectate.

TABEL 8. NUMĂRUL MEDIU DE SALARIAȚI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE, JUDEȚUL MARAMUREȘ, %

SALARIAȚI DIN ÎNTREPRINDERILE ACTIVE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Total Județul Maramureș	77.905	80.563	82.429	83.225	83.515	84.821	84.558
Total HoReCa	3.042	3.288	3.449	3.570	3.542	3.649	3.405
Pondere salariați HoReCa din total salariați (nivel județean)	3,90%	4,08%	4,18%	4,29%	4,24%	4,30%	4,03%

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online - INT101O, INT104D, INT102D

Deși județul Maramureș dispune de o vastă ofertă turistică, sectorul HoReCa are o contribuție modestă la economia județului. În anul 2020, ponderea salariaților din HoReCa din totalul salariaților de la nivel județean reprezenta 4,03%, față de 3,90% cât era în anul 2014.

[204] Hoteluri, Restaurante și Cafenele

TABEL 9. EVOLUȚIA NUMĂRULUI MEDIU DE SALARIAȚI DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ PE ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE, ÎN PERIOADA 2014-2020

ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	DINAMICA 2014-2020	DINAMICA 2019-2020
B Industria extractivă	551	606	561	507	528	557	683	24,0%	22,6%
C Industria prelucrătoare	34.060	35.115	35.700	35.472	35.653	35.922	35.032	2,9%	-2,5%
D Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	358	351	357	373	408	378	385	7,5%	1,9%
E Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	1.549	1.451	1.396	1.361	1.378	1.316	1.388	-10,4%	5,5%
F Construcții	8.966	9.416	9.477	8.935	8.546	9.659	10.727	19,6%	11,1%
G Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor	16.468	16.520	16.880	17.488	17.568	17.333	16.826	2,2%	-2,9%
H Transport și depozitare	5.762	6.276	6.762	7.019	6.969	6.857	6.733	16,9%	-1,8%
I Hoteluri și restaurante	3.042	3.288	3.449	3.570	3.542	3.649	3.405	11,9%	-6,7%
J Informații și comunicații	1.264	1.255	1.255	1.263	1.562	1.531	1.503	18,9%	-1,8%
K Intermedieri financiare și asigurări	4.360	4.524	4.791	5.254	5.192	5.202	5.281	21,1%	1,5%
L Tranzacții imobiliare	184	221	185	219	230	292	295	60,3%	1,0%
M Activități profesionale, științifice și tehnice	538	656	742	821	912	981	1.056	96,3%	7,6%
N Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	803	884	874	943	1.027	1.144	1.244	54,9%	8,7%
TOTAL populație activă la nivel județean	77.905	80.563	82.429	83.225	83.515	84.821	84.558	8,5%	-0,3%

ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	DINAMICA 2014-2020	DINAMICA 2019-2020
PONDEREA HoReCa din TOTAL județean	3,90%	4,08%	4,18%	4,29%	4,24%	4,30%	4,03%	3,1%	-6,4%

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online - INT101O, INT104D, INT102D

Conform tabelului anterior se poate observa faptul că sectorul I – Hoteluri și Restaurante (H&R) a înregistrat în perioada 2014-2020 o creștere modestă a numărului mediu de salariați din județul Maramureș de doar 11,9%, spre deosebire de sectoare precum Q – Sănătate și asistență socială (creștere de 93,6%) sau P – Învățământ (cu 60,3%). Totodată, pentru sectorul H&R se poate observa faptul că efectele pandemiei au afectat numărul mediu de salariați, acesta scăzând cu aproximativ -6,7% în 2020 față de anul 2019.

În același context se poate observa faptul că ponderea numărului mediu de salariați din HoReCa din totalul acestora la nivelul județului Maramureș, a crescut în perioada 2014-2020 cu aproximativ 3,1%, însă pe fondul crizei generate de Covid-19, acesta a avut o scădere în perioada 2019-2020 de -6,4%.

De menționat este faptul că, pe lângă locurile de muncă din H&R, turismul generează și un număr de locuri de muncă indirecte în activități precum: activități culturale, de spectacole și recreative, transporturi, construcții, comerț cu amănuntul și alte activități de servicii. Astfel, din perspectiva microeconomică, în județul Maramureș se întâlnesc companii din majoritatea domeniilor de activitate ce fac parte din sectoarele culturale și creative: arhive, biblioteci, carte și presă, arte vizuale, artele spectacolului / arte interpretative, audiovizual și media, software, IT și jocuri, arhitectură, publicitate, patrimoniu cultural, artizanat și meșteșuguri și cercetare.[205]

TABEL 10. EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE ÎNTREPRINDERI ACTIVE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ PE ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE, ÎN PERIOADA 2014-2019

ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	DINAMICA 2014-2020	DINAMICA 2019-2020
A Agricultură, silvicultură și pescuit	349	352	365	413	435	423	429	22,9%	1,4%
B Industria extractivă	68	66	68	57	57	62	69	1,5%	11,3%
C Industria prelucrătoare	1.319	1.342	1.319	1.361	1.437	1.480	1.629	23,5%	10,1%
D Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	18	17	18	18	15	14	14	-22,2%	0,0%
E Distribuția apei; salubritate, gestionarea	54	52	49	49	49	42	49	-9,3%	16,7%

[205] Domenii identificate de Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală în Cartea Albă pentru activarea potențialului economic al sectoarelor culturale și creative din România, 2016.

ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	DINAMICA 2014-2020	DINAMICA 2019-2020
deșeurilor, activități de decontaminare									
F Construcții	1.465	1.447	1.487	1.566	1.581	1.746	1.964	34,1%	12,5%
G Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor	3.091	3.059	3.044	3.167	3.172	3.137	3.203	3,6%	2,1%
H Transport și depozitare	1.107	1.200	1.250	1.326	1.384	1.372	1.463	32,2%	6,6%
I Hoteluri și restaurante	593	616	622	644	693	687	758	27,8%	10,3%
J Informații și comunicații	219	233	244	261	278	294	310	41,6%	5,4%
K Intermedieri financiare și asigurări	107	106	118	122	120	116	120	12,1%	3,4%
L Tranzacții imobiliare	214	204	218	244	249	263	273	27,6%	3,8%
M Activități profesionale, științifice și tehnice	710	725	792	874	917	950	1021	43,8%	7,5%
N Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	259	270	287	311	315	355	389	50,2%	9,6%
P Învățământ	47	50	62	76	70	92	105	123,4%	14,1%
Q Sănătate și asistență socială	105	127	150	180	202	219	248	136,2%	13,2%
R Activități de spectacole, culturale și recreative	71	88	93	116	118	149	166	133,8%	11,4%
S Alte activități de servicii	142	152	169	193	212	256	282	98,6%	10,2%
TOTAL întreprinderi active la nivel județean	9.938	10.106	10.355	10.978	11.304	11.657	12.492	25,7%	7,2%
PONDEREA HoReCa din TOTAL județean	5,97%	6,10%	6,01%	5,87%	6,13%	5,89%	6,07%	1,7%	3,0%

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online - INT101O, INT104D, INT102D

În același timp, din punct de vedere al numărului de întreprinderi active din județul Maramureș, se poate observa faptul că sectorul H&R a avut parte de o creștere de 27,8% în anul 2020 față de anul 2014, fiind cu aproximativ 165 mai multe întreprinderi în această perioadă. De asemenea, se poate observa faptul că

impactul perioadei de pandemie a fost unul minimal, fiind totodată înregistrată o creștere de aproximativ 10,3% în anul 2020 față de anul 2019. Această creștere din sectorul H&R este printre cele mai mari, alături de sectorul E – Distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare (16,07%), P – Învățământ (14,1%), Q – Sănătate și asistență socială (13,2%), F – Construcții (12,5%) și R – Activități de spectacole, culturale și recreative (11,4%).

În același context se poate observa faptul că ponderea numărului de întreprinderi active din domeniul H&R, din totalul întreprinderilor active la nivelul județului Maramureș, a înregistrat în perioada 2014-2020 o creștere modestă de doar 1,7%, iar în perioada 2019-2020, perioada pandemiei de Covid-19, acesta a avut o creștere de 3,0%. Raportându-ne la cifra de afaceri, se poate observa faptul că sectorul H&R a avut în perioada 2014-2020 o creștere de aproximativ 79,4%, fiind una dintre cele mai mari creșteri în această perioadă, alături de F – Construcțiile (85%), Tranzacțiile imobiliare (107,8%), P – Învățământ (175%) și Q – Sănătate și asistență socială (236,1%).

TABEL 11. EVOLUȚIA CIFREI DE AFACERI A ÎNTREPRINDERILOR ACTIVE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ PE ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE, ÎN PERIOADA 2014-2020, MILIOANE LEI RON

ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	DINAMICA 2014-2020	DINAMICA 2019-2020
B Industria extractivă	103	101	75	60	73	83	101	-1,9%	21,7%
C Industria prelucrătoare	5.777	6.187	6.857	7.582	8.207	8.713	8.412	45,6%	-3,5%
D Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	101	109	109	288	110	109	116	14,9%	6,4%
E Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	136	130	131	167	176	197	199	46,3%	1,0%
F Construcții	1.142	1.358	1.266	1.325	1.401	2.005	2.113	85,0%	5,4%
G Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor	5.552	5.942	6.776	7.323	7.940	8.527	8.853	59,5%	3,8%
H Transport și depozitare	1.067	1.252	1.323	1.402	1.502	1.597	1.472	38,0%	-7,8%
I Hoteluri și restaurante	170	214	234	278	328	410	305	79,4%	-25,6%
J Informații și comunicații	199	224	211	245	326	354	340	70,9%	-4,0%

ACTIVITĂȚI ALE ECONOMIEI NAȚIONALE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	DINAMICA 2014-2020	DINAMICA 2019-2020
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	374	412	399	501	607	671	777	107,8%	15,8%
P Învățământ	4	6	6	7	8	11	11	175,0%	0,0%
Q Sănătate și asistență socială	36	54	64	78	96	105	121	236,1%	15,2%
R+S Alte activități de servicii colective, sociale și personale	81	94	108	109	126	141	107	32,1%	-24,1%
TOTAL cifră de afaceri a întreprinderilor active la nivel județean	14.742	16.083	17.559	19.365	20.900	22.923	22.927	55,5%	0,02%
PONDEREA HoReCa din TOTAL județean	1,15%	1,33%	1,33%	1,44%	1,57%	1,79%	1,33%	15,4%	-25,62%

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online - INT101O, INT104D, INT102D

De asemenea, pentru perioada 2024-2020, ponderea cifrei de afaceri din domeniul H&R din totalul acesteia la nivel județean, a înregistrat o creștere de aproximativ 15,4%.

Din păcate, contextul pandemic din anul 2020, a făcut ca sectorul I – Hoteluri și restaurante (H&R) să înregistreze cele mai mari scăderi în ceea ce privește cifra de afaceri, dintre toate activitățile economiei naționale, respectiv -25,6% în anul 2020 față de anul 2019, același lucru fiind observat bineînțeles și la nivelul cifrei de afaceri din domeniul H&R raportat la cifra de afaceri totală a județului Maramureș.

În ansamblu, putem spune că sectoarele creative din județul Maramureș, alături cu sectorul HoReCa, au cunoscut o dezvoltare semnificativă în ultimii ani, fiind astfel înregistrată o creștere în ceea ce privește numărul salariaților, cifra de afaceri și numărul de întreprinderi din aceste sectoare, lucru ce ajută la dezvoltarea resurselor viitoare și la promovarea destinației turistice județul Maramureș prin intermediul acestora.

4.1.9. PRINCIPALELE INSTITUȚII ȘI ORGANIZAȚII CU ROL ÎN DEZVOLTAREA TURISMULUI

În ceea ce privește actorii relevanți în dezvoltarea unui teritoriu, inclusiv în sectorul turistic, modelul de cvadruplu helix oferă baza teoretică pentru inovare în cooperarea actorilor locali, integrând sistemul academic, sistemul politic / administrativ, sistemul economic și reprezentanții comunității.

În funcție de proveniența acestora din domeniul public, privat sau din partea comunității, stakeholderii locali au sau pot avea diverse roluri în procesul de aplicare a planului de acțiuni, de la funcții de decizie și coordonare a acțiunilor, la factori esențiali în implementarea lor și nu în ultimul rând, la utilizatorii finali, fie că este vorba despre locuitorii județului, fie despre vizitatorii destinației sau chiar potențialii investitori.

Pentru a studia acești actori, analiza stakeholderilor locali este un pas cheie în înțelegerea contextului local, în special atunci când vorbim de sectorul turistic, pentru a identifica pe de-o parte factorii relevanți care au sau pot avea un impact semnificativ asupra dezvoltării turistice a județului, iar pe de altă parte pentru a evidenția interesele și nevoile de dezvoltare din partea acestora.

Analiza stakeholderilor reprezintă un proces complex, bazat pe instrumente de cercetare și de dezbatere, care are ca scop identificarea actorilor cheie și a modului de implicare a acestora într-un proces participativ. Există numeroase metodologii de analiză a stakeholderilor, însă aceasta urmează o serie de pa și principali:

- **IDENTIFICAREA STAKEHOLDERILOR** – pe baza unor acțiuni de cercetare, brainstorming și validare este alcătuită o listă exhaustivă a tuturor actorilor din județ din domeniul cultural, urmărind cele patru categorii principale definite în cadrul helixului (mediul de afaceri, mediul universitar și de cercetare, administrația publică și societatea civilă);
- **ANALIZA ȘI MAPAREA STAKEHOLDERILOR** – această etapă presupune evidențierea rolului și interesului actorilor identificați;
- **PRIORITIZAREA STAKEHOLDERILOR** – toți pașii anteriori conduc către prioritizarea / ierarhizarea actorilor locali și identificarea măsurilor viitoare de implicare / adresare a acestora.

În ceea ce privește procesul de **IDENTIFICARE** a actorilor locali, așa cum a fost menționat, acesta a urmărit abordarea de tip cvadruplu helix, fiind identificate următoarele tipologii de stakeholderi din domeniul cultural pentru dezvoltarea județului Maramureș:

MEDIUL ACADEMIC, DE FORMARE ȘI DE CERCETARE

- Inspectoratul Școlar Județean Maramureș.
- Universitatea Babeș-Bolyai, Extensia Sighetu Marmației.
- Centrul Universitar Nord Baia Mare al Universității Tehnice din Cluj-Napoca.
- Grădinițele, școlile, liceele, colegiile și școlile postliceale din UAT-urile din județul Maramureș.
- Centre de formare publice și private.

SOCIETATEA CIVILĂ, COMUNITATEA ȘI UTILIZATORII

- Locuitorii și vizitatorii județului Maramureș.

- Asociații și fundații în domeniul turistic, cultural, social, sportiv, de protecția mediului, mobilitate alternativă, sănătate etc: Ansamblul Folcloric Național „Transilvania”, Ansamblul Folcloric „Tradiții Maramureșene”, Ansamblul Folcloric „Flori din Maramureș”, Asociația rădăcinilor străbune, Mocănița Maramureș, Asociația Grupul de Acțiune Locală Valea Izei-Moisei, Asociația Grupul de Acțiune Locală Mara-Gutâi, Asociația Microregională Mara-Natur, Asociația „Grupul de Acțiune Locală Maramureș Vest, Asociația Culturală Umanitară Reîntregirea, Societatea Ecologistă din Maramureș, Societatea Ecologistă Sighetu Marmației, Uniunea Artiștilor Plastici Filiala Baia Mare, Asociația Ghizilor de Turism Maramureș, Asociația Maramureș Project Link, Asociația de Dezvoltare și Promovare a Turismului Rural Maramureș, Asociația Origini Maramureș, ANTREC Maramureș, Asociația Alternativa Ecofarm Network, Eco Maramureș, Asociația de Geografie Aplicata Sighetu Marmației, Asociația de Ecoturims Opaitul Rodnei Baia Mare, Asociația ECO MONTANA Baia Mare, Asociația Muntzomani, Clubul de Turism Creasta Cocoșului Baia Mare, Asociația Baia Mare în Mișcare, Asociația Neosfera, Asociația Întreprinzătorilor Maramureș, Fundația CDIMM Maramureș etc.
- Ghizi turistici: Lupșa Cornelia, Pop Ramona, Farcaș Cristina, Lazăr Alexandra, Marincean Alina, Lachner Karin, Ioana Godja, Alexandra Puscas, Alin Birda, Cristina Pop, Edita Agneta Pop, Emil Ioan Pop, Florin Mârzac, Georgeta Maria Iuga, Horia Grosu, Ioan Borlean, Ioan Burzo, Rada Pavel, Robert Dobai, Teofil Ivanciuc, Radu Pohaidac, Sorin Apostol, Ioana Brîndău etc.

ENTITĂȚI ECONOMICE PRIVATE

- Companiile ce își desfășoară activitatea pe teritoriul județului Maramureș.
- Agenții de turism: MARA INTERNATIONAL TOUR S.R.L., ,,, STYLE TRAVEL AGENCY S.R.L., DRUMET IN MARAMURES SRL, BUSOLA S.R.L., CASA DELIA SRL, TOURDESIGN SRL, CARPATERRRA TOP TRAVEL S.R.L., SFARA TOURS BAIA MARE SRL, VACANȚE SEJURURI S.R.L., ASOCIATIA PELERIN IN MARAMURES, FILADELFIA TOUROPERARE GO SRL, COMPLEX MARA SA, MAGIC ESCAPE TOUR SRL, MARAMURES INCOMING SRL, NOUA CASA SRL, DESTINO PERFECTO SRL, SC TRAVEL BRANDS SA etc.

ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ, INSTITUȚIILE PUBLICE, ORGANIZAȚII CU ROL ÎN FURNIZAREA DE SERVICII PUBLICE

- Consiliul Județean Maramureș, Direcția Județeană pentru Cultură Maramureș, Camera de Comerț și Industrie Maramureș, OAR Nord-Vest, Serviciu Patrimoniu din cadrul Primăriei Municipiului Baia Mare, Revista de Cultură „Nord Literar”, Serviciul Public Județean SALVAMONT Maramureș, Aeroportul Internațional Maramureș, WWF, Primăriile și Consiliile Locale ale UAT-urilor componente ale județului Maramureș.
- Instituții de cultură, turism și agrement: „Centrul Judetean pentru Conservarea si Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș, Parcul Natural Munții Maramureșului, Parcul Național Munții Rodnei, Direcția pentru Agricultură Județeană Maramureș, Complexul Sportiv Național „Lascăr Pană”, Club Sportiv Școlar Baia Sprie, Direcția Județeană pentru Sport si Tineret Maramureș, Club Sportiv Școlar Baia Mare, Club Sportiv Școlar Sighetu Marmației, Clubul Sportiv STAR TEAM Baia Mare, Filiala A.N.T.R.E.C. Maramureș, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Baia Mare, Muzeul Județean de Artă «Centrul Artistic Baia Mare», Muzeul de Mineralogie Victor Gorduza Baia Mare, Muzeul Satului, Muzeul de Etnografie și Artă Populară, Muzeul ''Florean'', Muzeul de Etnografie și Istorie Vișeu de Sus, Colecția muzeală a Mănăstirii Rohia, Colecția etnografică a familiei Pleș din Ieud, Muzeul Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței Sighetu Marmației, Centrul Documentar-Expozițional al Nobilimii Române Maramureșene, Muzeul evreiesc „Casa Elefant”, Casa Vasile Kazar, Muzeul Memorial „Petöfi Sándor”, Muzeul de Științe Astronomice Baia Mare, Muzeul Judetean de Etnografie

si Arta Populara, Biblioteca Județeană Petre Dulfu Baia Mare, Teatrul Municipal Baia Mare, Teatrul Ararat Baia Mare, Teatrul de Păpuși Baia Mare, Teatrul Dramatic din Baia Mare etc.

- Centre de Informare Turistică: Centru de Informare Turistică Baia Mare, Centru de Informare și Promovare Turistică Borșa, Centru de Informare și Promovare Turistică Călinești, Centru de Informare și Promovare Turistică Baia Sprie, Centru de Informare și Promovare Turistică Ocna Șugatag, Centru de Informare și Promovare Turistică Moisei, Centru de Informare și Promovare Turistică Cavnic, Centru de Informare și Promovare Turistică Sighetu Marmației, Centru de Informare și Promovare Turistică Vișeu de Sus, Centru de Informare și Promovare Turistică Săliștea de Sus, Centru de Informare și Promovare Turistică Târgu Lăpuș, Centru de Informare și Promovare Turistică Săcălășeni, Centru de Informare și Promovare Turistică Seini, Centrul Local de Informare Turistică Șișești, Centrul Local de Informare Turistică Strâmtura, Centrul de Informare și Promovare a Turismului Rural Țara Codrului, Centrul de Informare Turistică Oarța de Jos, Centrul Local de Informare Turistică Fărcașa, Centrul Local de Informare Turistică Tăuții-Măgherăuș, Centrul Local de Informare Turistică Oncești, Centrul de Informare Turistică Ieud Șes (Vale), localitatea Ieud.

Cu privire la **ANALIZA** actorilor locali, în acest context, un rol deosebit de important în acest moment îl au administrația publică, instituțiile publice și actorii cu rol în furnizarea de servicii culturale și turistice, aceștia reprezentând principalii factori de decizie la nivel județean și cu atribuții în dezvoltarea turismului prin inițierea, coordonarea și medierea acțiunilor.

Pentru a putea coordona într-o manieră eficientă și performantă dezvoltarea și cooperarea actorilor la nivelul județului, Consiliul Județean Maramureș trebuie să își întărească permanent capacitatea administrativă care cuprinde sau este influențată de numeroși factori, factori care însă se aplică și celorlalte instituții publice și furnizori de servicii turistice.

Acești factori vizează:

- Un proces eficient și previzibil de luare a deciziilor la nivel instituțional;
- Un nivel optim de responsabilizare a structurilor instituției și a celor subordonate;
- Capacitatea și gradul de pregătire ale resurselor umane;
- Capacitatea de planificare și dezvoltare pe baza datelor actuale din teritoriu;
- Transparența, gradul de acces la informație și nivelul de interacțiune cu cetățenii și actorii de mediul privat și mediul independent;
- Gradul de adoptare a noilor tehnologii și de implementare a transformărilor digitale;
- Managementul resurselor financiare;
- Existența unor relații de cooperare cu alte organizații publice și private din țară sau din străinătate;
- Creșterea capacității actorilor relevanți în domeniul cultural-turistic;
- Încurajarea schimburilor de experiență și a parteneriatelor la nivel local, național și european.
- Susținerea dezvoltării economice a județului Maramureș prin sprijinirea și dezvoltarea sectoarelor culturale și creative, dar și a turismului.
- Încurajarea colaborării între actorii culturali și turistici și corelarea ofertei acestora.

Mai mult, la nivel local, actorii din domeniul educației și formării, al culturii, al turismului în natură sau entitățile economice private vor reprezenta principalii parteneri pentru asumarea și promovarea identității destinației turistice, atât prin dezvoltarea de produse turistice, cât și prin suportul pentru monitorizarea atractivității și performanței turistice a județului Maramureș.

Nu în ultimul rând, vizitatorii și chiar potențialii investitori privați reprezintă publicul țintă pe care destinația turistică își dorește să îl atragă, însă aceștia pot deveni și principalii ambasadori ai destinației prin promovarea propriilor experiențe din județul Maramureș.

În final, în ceea ce privește **PRIORITIZAREA** actorilor locali din sectorul turistic, aceasta pornește de la premisa că prezenta strategie nu stă în responsabilitatea unei singure persoane sau a unei instituții, ci necesită implicarea întregii comunități locale – instituții publice, organizații ale societății civile și mediul de afaceri, printr-o abordare participativă și centrată pe vizitator / utilizator. Implicarea unor astfel de parteneri este necesară atât în designul inițiativelor / proiectelor / serviciilor turistice, în mobilizarea de resurse, în implementare, cât și în monitorizarea și evaluarea implementării de ansamblu a strategiei.

În acest scop, demersul de elaborare a prezentei strategii a fost unul participativ, în care, prin intermediul instrumentelor de consultare s-a urmărit implicarea unei game cât mai variate a actorilor locali din sectorul turistic, fiind atinse aspecte precum elementele de potențial și dezavantajele actuale ale județului în sectorul turistic, precum și sugestii de inițiative și acțiuni viitoare. Demersul participativ a cuprins:

- Realizarea unor **sondaje de opinie** dedicate administrațiilor publice locale, precum și organizațiilor cu rol în dezvoltarea și prestarea de servicii cultural-turistice. Pașii următori constau în identificarea celor mai relevanți actori locali, atât pe baza interesului lor demonstrat pe parcursul procesului de elaborare a prezentei strategii, cât și a rolului pe care îl pot avea în inițierea și implementarea acțiunilor de dezvoltare turistică ale județului în următorii ani, pentru a stabili mecanismele de implicare a acestora în operaționalizarea documentului strategic: ca inițiatori de proiecte, ca parteneri ai Consiliului Județean Maramureș, cu rol în monitorizarea impactului inițiativelor derulate, cu rol consultativ sau ca utilizatori finali.

- **Grupuri de lucru cu stakeholderii locali** pentru dezbaterea temelor de interes în conturarea strategiei. Astfel, în cadrul grupurilor de lucru au fost abordate o serie de teme de discuție printre care:
    - Identitatea turistică a județului Maramureș și cum poate fi aceasta dezvoltată și promovată;
    - Conturarea profilului turistului actual care vizitează destinația județul Maramureș, precum și a profilului unui turist ideal;
    - Provocări, nevoi și elemente de potențial privind resursele și produsele turistice ale județului Maramureș;
    - Stabilirea unei viziuni comune de dezvoltare și promovare a destinației turistice Maramureș și identificarea de soluții și direcții de dezvoltare / proiecte pentru dezvoltarea sectorului turistic din județ.

Toate aceste demersuri au ajutat la formarea unei idei asupra ofertei turistice a județului Maramureș și la formularea unor idei și posibile direcții de dezvoltare a sectorului turistic în județ. În demersul elaborării prezentei strategii, au avut loc astfel o serie de întâlniri în teritoriu atât cu reprezentanți ai Consiliului Județean Maramureș, cât și cu actori din sectorul HoReCa, actori culturali, actori din sectorul turistic, precum și multe alte organizații care s-au implicat activ în procesul de elaborare a Strategiei de Dezvoltare și Promovare a Turismului în Județul Maramureș pentru perioada 2021-2027 și au avut un aport considerabil asupra identificării provocărilor, nevoilor și elementelor de potențial privind dezvoltarea turismului și a resurselor turistice din județul Maramureș.

Principalele planuri de dezvoltare în domeniul turismului ale organizațiilor pentru următorii 5-10 ani se axează pe următoarele aspecte:

- Promovarea Castelului Blomberg din localitatea Gârdani și realizarea unor trasee turistice în UAT Gârdani;
- Dezvoltarea / amenajarea unor zone SPA pentru a extinde durata sejurului turistului (5-6 luni) în cadrul unor unități de cazare;
- Organizarea de către unitățile de cazare a unor pachete care includ spectacole tradiționale cu ocazia sărbătorilor: Sf. Andrei, Sf. Ion, Crăciun, Revelion etc. (anual, în prezența colaboratorilor);
- Consolidarea pe piața incoming dinspre Europa de Vest și pe piața corporate autohtonă;
- Implementarea Strategiei de Turism a Parcului Național Munții Rodnei;
- Crearea unui centru de promovare a Rezervației Biosferei Munții Rodnei;
- Crearea de poteci tematice, senzoriale, cicloturistice în Rezervația Biosferei Munții Rodnei;
- Elaborarea de ghiduri turistice și filme documentare de promovare turistică pentru județul Maramureș;
- Dezvoltarea economică a județului Maramureș cu ajutorul turismului;
- Atragerea unui număr mare de turiști în cadrul instituțiilor culturale publice, prin organizarea de expoziții temporare inedite;
- Propunerea de trasee turistice în geo siturile din județ, inclusiv activități de colectare de eșantioane minerale;
- Promovarea turistică a orașului Vișeu de Sus în mediul online și la târgurile de turism;
- Creșterea fluxului de turiști în zonă prin promovarea obiectivelor turistice, a traseelor montane, organizare de evenimente culturale;
- Dezvoltarea turismului științific (astro-turism) în regiunea Transilvania;
- Creșterea atractivității zonei pentru turiști (programe turistice diversificate pentru grupuri, mobilizarea resurselor locale pentru organizarea de evenimente în comunități, asigurarea accesului la obiectivele turistice naturale din destinație pentru categ orii extinse de turiști);
- Creșterea vizibilității destinației pe piața turismului responsabil;
- Marcarea și omologarea traseelor turistice de pe teritoriul municipiului Sighetu Marmației;
- Elaborarea unor proiecte transfrontaliere cu partenerii ucraineni interesați de dezvoltarea și cooperarea în domeniul turismului (după finalizarea războiului ruso-ucrainean) – în condițiile în care vor fi îndeplinite toate condițiile necesare;
- Promovarea destinației Sighetu Marmației în vederea creșterii gradului de atracti vitate a orașului pe piața turistică națională și internațională;
- Realizarea materialelor promoționale cartografice pentru localitățile din regiunea geografic ă și istorică Țara Maramureșului;
- Atragerea unui număr mai mare de turiști în județul Maramureș pr in prezentarea activă în social media a obiectivelor de interes turistic din județ;
- Investiții în vederea dezvoltării zonei Cavnic;
- Creșterea vizibilității județului pe plan național și internațional (social media și participare târguri turism);
- Organizarea de evenimente de nișă în județ (conferințe științifice, evenimente și festivaluri de gastronomie, evenimente de vizitare a minelor din județ etc.);
- Sprijinirea activităților generatoare de venit prin utilizarea responsabilă a resurselor naturale, în special dezvoltarea și promovarea ecoturismului: calificare ghizi specializați, dezvoltare

infrastructură vizitare, diseminare bune practici pentru turismul durabil, crearea unui model de guvernanță (mecanism financiar/schemă de plăți pentru servicii de mediu) în care beneficiarii serviciilor de turism și alți actori plătesc pentru serviciile furnizate de ecosisteme;

- Atragerea turiștilor în județul Maramureș prin organizarea anuală a Festivalului Internațional de Teatru Atelier;
- Crearea de noi spații și amenajarea unor spatii pentru diverse activități (alpinism, Via Ferrata, zone de picnic, zone de echitație, ATV, moto-cross etc.) în județul Maramureș.

OFERTA TURISTICĂ A JUDEȚULUI MARAMUREȘ

CELE MAI POPULARE OBIECTIVE / LOCURI / EVENIMENTE / ACTIVITĂȚI TURISTICE ÎN RÂNDUL TURIȘTILOR, ÎN ULTIMII ANI

Din perspectiva actorilor relevanți din domeniul turismului, cele mai populare obiective turistice, locuri sau evenimente din ultimii ani în rândul turiștilor sunt prezentate în figura următoare:

FIGURA 24. CELE MAI POPULARE OBIECTIVE, LOCURI, EVENIMENTE ȘI ATRACȚII ÎN RÂNDUL TURIȘTILOR CALE ALEG CA DESTINAȚIE JUDEȚUL MARAMUREȘ

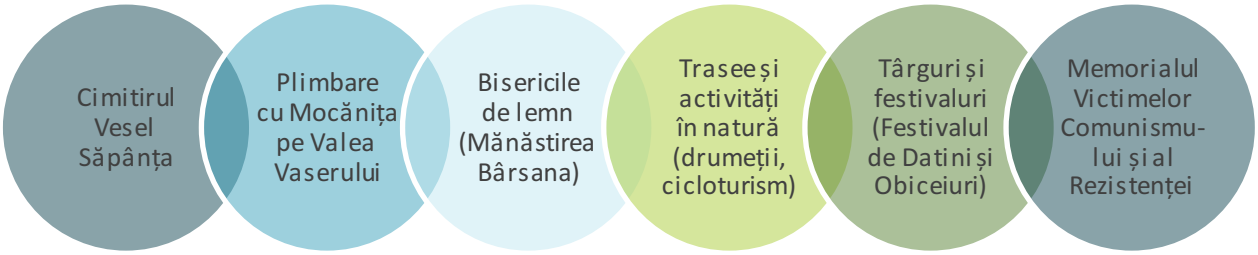

După acestea, alte obiective și evenimente turistice populare în rândul turiștilor sunt: Muzeul de Mineralogie Baia Mare, Muzeul Satului Maramureșean, pârtiile de ski, parcurile de distracții, obiceiuri și tradiții (gastronomie, degustări, meșteșugari, case tradiționale, costume, etc.), Biblioteca Județeană „Petre Dulfu", Muzeul de Artă – Centrul Artistic Baia Mare, Muzeul de Științe Astronomice Baia Mare, diverse târguri și festivaluri (Festivalul Nopți de Sânziene de la Borșa, Festivalul Interjudețean al Cântecului și Dansului Popular din Țara Codrului – Târgul Cepelor, Asuaju de Sus, Festivalul Interjudețean de Folclor Hora la Prislop).

Obiectivele turistice și evenimentele menționate de către administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale ale județului Maramureș sunt următoarele:

- Atracții turistice: Cheile Lăpușului, Peștera de la Vălenii Șomcuței, Biserica de lemn din Frâncenii Boiului, Peștera Boiu Mare, Biserica veche de lemn „Sf. Arhanghel Mihail și Gavril" din 1717, Codrii Seculari de la Strâmbu Băiuț, Izvorul Mineral Pulsatoriu de la Poiana Botizii, Peștera cu Oase, Biserica de lemn din sat Șugatag și Breb, Casele Regelui Charles din Breb, Mocănița, Valea Vaserului, Valea Vinului, Muzeul de Istorie și Etnografie, Centrul Documentar Expozițional al Nobilimii Române Maramureșene, Mănăstirea de pe Valea Scradei, Cimitirul Evreiesc, Castelul Blomberg, Rezervațiile naturale (Pădurea Crăiasca, Tăul Morărenilor, Tăul Chendroaiei, Creasta Cocosului, Tăurile și Turbăriile-Hoteni), Satul Breb, Muntele Șatra, Aldo Camp, Mănăstire Rohia, Mănăstirea Rohița, Biserica UNESCO Rogoz, Casa Muzeu Etnografic Rogoz, Mănăstirea Șatra, Lacurile din zona Zâmbrița, Mănăstirea Maicii Domnului Ruoaia, Necropola „Podul Hotarului", „Podanc", „Podancul Mare", Necropola „Gruiul Târgului" sau Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului".

- Evenimente culturale: Ziua Dacilor Liberi, Festivalul Baloanelor cu aer cald Rogoz, Festivalul Horea în Grumaz, Festivalul de Colinde și Obiceiuri de iarnă, Noaptea Viflaiemurilor, Festivalul Național de Satiră și Umor „Zâmbete în prier", Festivalul Național de Literatură și Folclor „Armonii de primăvară", Ziua Națională a României, Festivalul Național de Colinde și obiceiuri de iarnă „Veniți creștini la Viflaim", Festivalul Rock'n'road Weekend, Parada portului Popular și concursul de dansuri populare din cadrul „Festivalului Mândru-i Danțu pe la noi", Ziua porților deschise a gospodarilor din cadrul evenimentului „Festivalul Gospodarilor", evenimentul „Festivalul Porodicilor", „Festivalul strugurilor" sau concursul de pescuit sportiv organizat la Balta „Doua Veverițe" cu ocazia deschiderii sezonului de pescuit.

ATRACȚIILE TURISTICE CARE AR MERITA SĂ FIE MAI BINE PUSE ÎN VALOARE

Atracțiile turistice cel mai adesea menționate din perspectiva necesității de a fi puse în valoare sunt în ordine, următoarele: Traseele montane turistice; Meșteșugarii tradiționali care contribuie la păstrarea identității locale; Circuitul bisericilor de lemn; Pârtiile de ski; Arhitectura tradițională (gospodării tradiționale din lemn, instalații de tehnică țărănească – moară, vâltoare etc.

Pe lângă acestea, actorii din domeniul turismului care au participat în cadrul procesului de elaborare a prezentei strategii consideră că ar merita să fie mai bine puse în valoare și următoarele atracții: Muzeul Județean de Artă, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței, Mocănița, Muzeul de Științe Astronomice Baia Mare, Turnul Ștefan Baia Mare, centrul istoric al municipiului Sighetu Marmației și Baia Mare, parcuri de distracții, casele memoriale din județ, Muzeul de Etnografie și Artă Populară, Muzeul de Mineralogie Baia Mare, siturile arheologice, lacurile din județ (Lacul glaciar Știol, Lacul Bodi Mogoșa, Lacul de acumulare Firiza etc.) și ariile naturale protejate din județul Maramureș.

La acestea se adaugă și atracții turistice precum: Zona Buteasa —Codrul Butesii, Cheile Lăpușului, Muzeul Nicolae Sabău, Zona de agrement din Lăpușel - lacul denumit Balta „Două Veverițe", peisajul antropic specific zonei rurale, traseele cicloturistice și traseele gastronomice, Biserica din satul Sâlta și Biserica din Șesul Mânăstirii, Biserica de piatră Sfinții Arhangheli „Mihail și Gavril", Codrii Seculari de la Strâmbu Băiuț, Izvorul Mineral Pulsatoriu de la Poiana Botizii, Zona de agrement Valea Strâmbului, Muzeul Florean, Stațiunea balneoclimaterică de interes național, Lacurile cu apă sărată, traseele turistice de pe Valea Vinului, izvoarele de apă minerală (borcuț) sau Castelul Blomberg.

De asemenea, aceștia consideră cu potențial și exploatarea și dezvoltarea turismului cultural, turismului rural și a ecoturismului, a patrimoniului imaterial, a turismului gastronomic, a zonelor naturale și a tradițiilor de la nivelul județului Maramureș.

TRASEE CULTURALE / TURISTICE ÎN CADRUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ SAU ÎNTRE MARAMUREȘ ȘI JUDEȚELE ÎNVECINATE

Traseele culturale și turistice din cadrul județului Maramureș sau între Maramureș și județele învecinate cunoscute de către respondenți sunt:

- Traseu Baia Sprie – Lacul Albastru (marcat și amenajat parțial);
- Traseu Creasta Cocoșului (marcat și amenajat parțial);
- Rețeaua de poteci Eco Maramureș (marcat și amenajat parțial);
- Trasee turistice în zonele montane: Munții Rodnei (parțial existent) / Munții Maramureșului / Munții Gutâi (relativ bine amenajat);
- Pelerinaje religioase;

- Traseul Borșa (Cascada cailor) – Vișeu de Sus (Mocănița) - Sighet (Memorialul Durerii, Muzeul satului Maramureșean) – Săpânța (Cimitirul Vesel, Mânăstirea Săpânța Peri) – Bârsana (Mânăstirea de la Bârsana) – Ieud (Bisericile de lemn) - Dragomirești (Muzeul Țărăncii Romane);
- Traseul Lac Firiza – Poiana lui Dumitru (marcaje existente);
- Traseul Moisei – Săcel (marcaje vechi);
- Trasee pentru drumeții: Mara – Valea Hopșia – Masa de Piatră – Rezervația Creasta Cocoșului, Breb – Tăul Morărenilor – Tăurile Chendroaiei – Drumul Măriuței – Masa de Piatră – Rezervația Creasta Cocoșului, La Fogădău Budești – Borcutul Breb – Măgura Popii – Drumul Mlăci – Groapa Botencii, Breb – culmea Pietrosul – Păltinel – Măguri – Steghie – Biserica Armenilor – Vf. Gutâi, Hoteni – Tăurile de la Hoteni;
- Trasee pentru biciclete: Creasta Cocoșului – Drumul Mlăcii – DJ 109 F – Valea Oanța – Gura Râielor – Budești, Sat Șugatag – Iezerul Mare – Cheile Tătarului – Barajul Runcu – Mara, Breb - Hoteni - Ocna Șugatag – Pădurea Crăiască – Breb, Mara – Desești – Hărnicești – Sat Șugatag, Budești – Mănăstirea Roșia, Budești – Breb;
- Trasee cicloturistice parțial existente, între UAT Valea Chioarului și Boiu Mare, respectiv Șomcuța Mare și Letca din județul Sălaj;
- Trasee turistice marcate: Mara – Cosău – Creasta Cocoșului - Drumul verde – leagă 7 comune (traseu marcat și omologat), Creasta Cocoșului (sub administrația comunei Desești:
- Muzeul de Istorie și Etnografie din Vișeu de Sus a fost inclus in „Ruta Cultural Turistică a Patrimoniului Muzeal din Romania”;
- Traseu de cicloturism clasic Vișeu de Sus – Bogdan Vodă – Vișeu de Sus (existent, grad de dificultate mediu, 54.35 km);
- Traseu montan de dificultate medie, iarna dificil (15 km) Valea Vaserului – Băile Borșa;
- Circuitul destinațiilor europene de excelență;
- Rute: Ruta patrimoniului material UNESCO în România, Ruta caselor memoriale din România, Ruta muzeelor etnografice în aer liber, Ruta civilizația lemnului în România;
- Drumul Maramureșului (parțial existent), Drumul Verde (marcaje existente) și Traseu Drumul Moștenirii Maramureșene.

Referitor la acestea, se observă un grad de marcare și amenajare parțial existent sau inexistent pentru o parte din traseele menționate.

ALTE TRASEE CULTURALE / TURISTICE POTENȚIALE CARE AR PUTEA FI AMENAJATE PE TERITORIUL JUDEȚULUI

O pondere ridicată dintre respondenți nu au propus trasee culturale sau turistice potențiale care ar putea fi amenajate pe teritoriul județului. Totuși, dintre cei care cunosc acest aspect au menționat următoarele potențiale trasee: Parcul Minelor de la Baia Sprie, trasee turistice și tematice în Parcul Național Munții Rodnei și zona limitrofă, trasee pe Cheile Lăpușului, traseul meșterilor populari, al caselor memoriale și al obiceiurilor locale și traseul turistic între Țara Lăpușului și Maramureșul Voievodal.

Alte răspunsuri colectate din partea unităților administrativ teritoriale propun: Cetatea Chioarului – Șomcuta Mare – Buteasa – Codru Butesei; Formațiunea geologică Rozeta de piatră – Ilba; circuite pentru degustarea gastronomiei locale – ex. pentru promovarea Plăcintei Crețe; Drumul Măriuței – cu continuare în județul Satul Mare; Traseele turistice din zona Cheile Lăpușului cu Dealul Corbului, din zona Chioarului; Traseul obiectivelor istorice din Maramureș – traseu eco turistic.

CALITATEA SERVICIILOR ȘI PRODUSELOR TURISTICE EXISTENTE ÎN JUDEȚ

Raportat la percepția față de calitatea serviciilor și a produselor turistice, se remarcă faptul că elementul care dispune de cel mai mare grad de satisfacție este caracterizat de nota 4,11 din 5. Astfel este indicată o necesitate ridicată de intervenții în sectorul turistic pentru sporirea atractivității acestuia și a calității serviciilor oferite. De asemenea, mai multe produse și servicii sunt notate din punctul de vedere al calității cu note de 2 și 3. Media generală a satisfacției față de elementele prezentate în figura următoare este de 3,14, fapt ce subliniază încă o dată un nivel mediu de mulțumire referitor la calitatea serviciilor și produselor turistice.

FIGURA 25. MEDIA NIVELULUI DE SATISFACȚIE PRIVIND CALITATEA SERVICIILOR ȘI PRODUSELOR TURISTICE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ

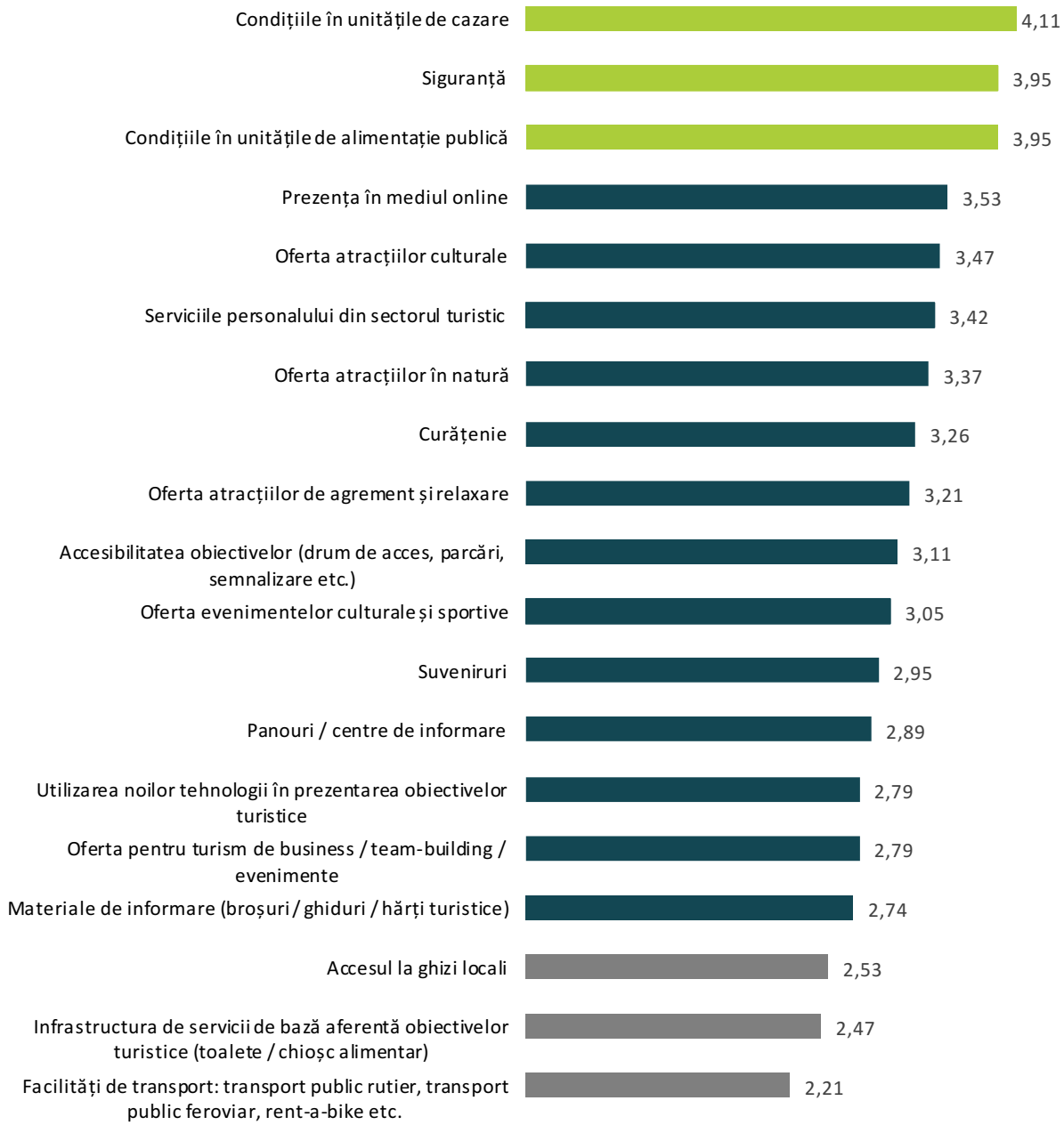

Totuși, elementele față de care s-a manifestat cel mai ridicat nivel de satisfacție sunt: Condițiile în unitățile de cazare (4,11); Condițiile în unitățile de alimentație publică (3,95); Siguranță (3,95); Prezența în mediul online (3,53).

Serviciile și produsele notate ca fiind cele mai nesatisfăcătoare sunt următoarele: Accesul la ghizi locali (2,53); Infrastructura de servicii de bază aferentă obiectivelor turistice (toalete / chioșc alimentar) (2,47); Facilități de transport: transport public rutier, transport public feroviar sau rent-a-bike etc (2,21).

CEREREA TURISTICĂ PENTRU DESTINAȚIA MARAMUREȘ

PRINCIPALELE JUDEȚE DE PROVENIENȚĂ ALE TURIȘTILOR ROMÂNI CARE VIZITEAZĂ JUDEȚUL MARAMUREȘ

Principalele zone de proveniență ale turiștilor români care vizitează județul Maramureș sunt municipiul București, județul Cluj, județul Suceava, județul Constanța și județul Satu Mare. Pe lângă acestea, adesea, mai vizitează județul Maramureș turiști din județele Iași, Timiș, Bihor, Bistrița și Brașov.

PRINCIPALELE ȚĂRI DE PROVENIENȚĂ ALE TURIȘTILOR STRĂINI CARE VIZITEAZĂ JUDEȚUL MARAMUREȘ

Germania și Franța reprezintă după Italia și Spania, țările din care cei mai mulți turiști vizitează județul Maramureș. După aceștia, ierarhizarea țărilor din care turiștii sosiți în județul Maramureș provin, raportat la răspunsurile furnizate de către respondenți este următoarea: Ungaria, Polonia, Cehia, Marea Britanie, Austria, Israel, Slovacia, Olanda, Belgia, România și Ucraina.

PRINCIPALELE MOTIVE PENTRU CARE TURIȘTII VIZITEAZĂ JUDEȚUL MARAMUREȘ

Motivele pentru care turiștii vizitează județul Maramureș sunt ierarhizate în figura următoare.

FIGURA 26. PRINCIPALELE MOTIVE PENTRU CARE TURIȘTII VIZITEAZĂ JUDEȚUL MARAMUREȘ

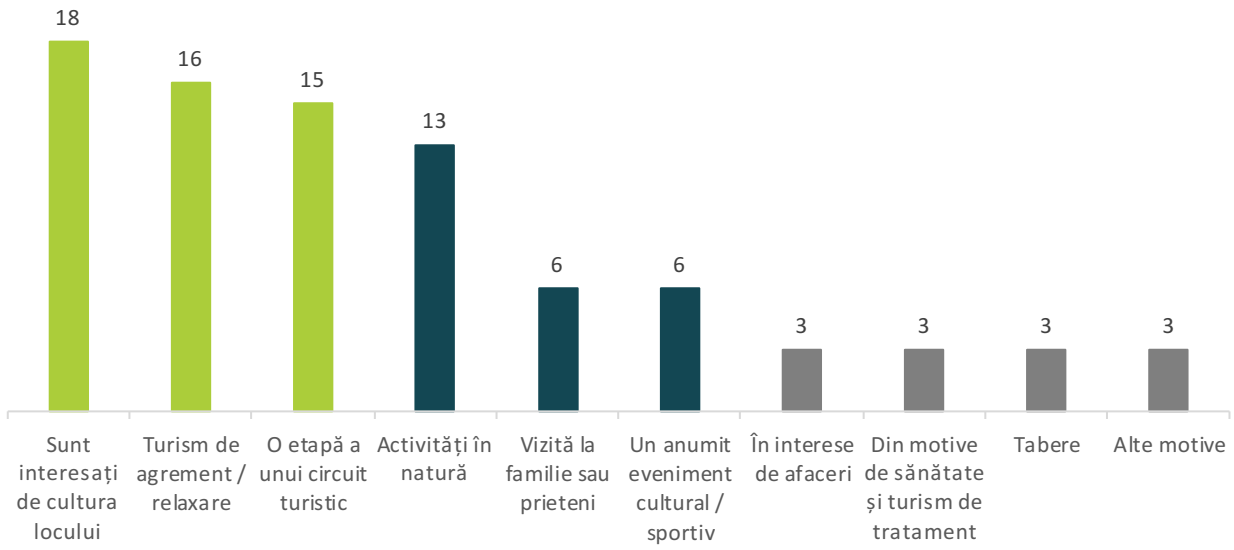

SURSE DE INFORMARE PENTRU TURIȘTI ÎN ALEGEREA SAU PE PARCURSUL ȘEDERII ÎN DESTINAȚIA JUDEȚUL MARAMUREȘ

Se punctează faptul că informațiile postate pe blog-urile și platformele de turism și informațiile din social media sunt principalele surse de informare pentru turiști în alegerea sau pe parcursul șederii în județul Maramureș. După acestea, alte surse de informare pentru turiști în alegerea sau pe parcursul șederii în destinația turistică județul Maramureș sunt informațiile de pe website-uri oficiale, informațiile din vizite anterioare sau informațiile primite de la familie și de la prieteni.

FIGURA 27. PRINCIPALELE SURSE DE INFORMARE PENTRU TURIȘTI ÎN ALEGEREA SAU PE PARCURSUL ȘEDERII ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

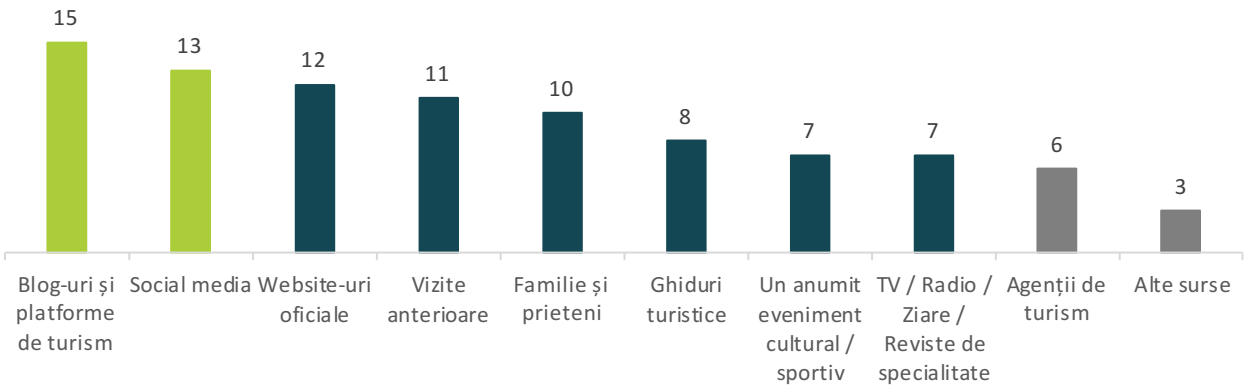

Sub 10% dintre respondenți consideră ghidurile turistice, evenimentele culturale sau sportive, reclamele la TV, la radio, în ziare sau în reviste de specialitate sau agențiile de turism ca surse uzuale de informare pentru turiști în alegerea sau pe parcursul șederii în destinația județul Maramureș.

MĂSURA ÎN CARE TURIȘTII REVIN ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

Din perspectiva respondenților, turiștii revin în județul Maramureș o dată la 1-2 ani – mai mult de jumătate, circa 52% consideră acest lucru. De asemenea, 28% consideră faptul că turiștii revin rareori, respectiv mai rar de o dată la 3 ani în scop turistic în județul Maramureș, iar un număr mai scăzut de respondenți, 16% consideră că se revine de mai multe ori pe an în scop turistic în județul Maramureș.

FIGURA 28. MĂSURA ÎN CARE TURIȘTII REVIN ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

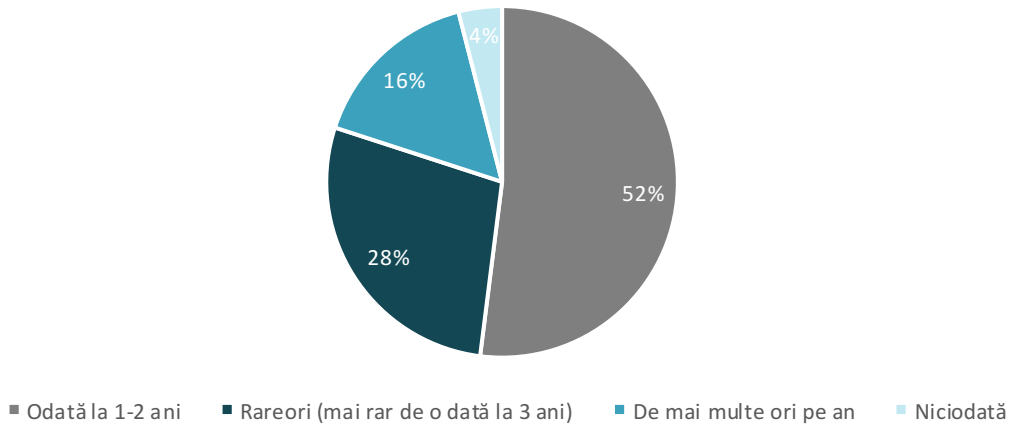

CATEGORIILE DE VÂRSTĂ ÎN CARE SE ÎNCADREAZĂ TURIȘTII CARE VIZITEAZĂ JUDEȚUL MARAMUREȘ

Majoritatea turiștilor care vizitează județul Maramureș fac parte din categoria de vârstă 25 -64 de ani, 65% dintre respondenți considerând acest lucru. Cei mai puțini dintre respondenți, respectiv 35% dintre aceștia consideră că turiștii care vizitează județul Maramureș fac parte din categoria persoanelor cu vârste de peste 65 de ani (19%), categoria 15-24 de ani (10%) și categoria persoanelor cu vârste între 1-14 ani (6%).

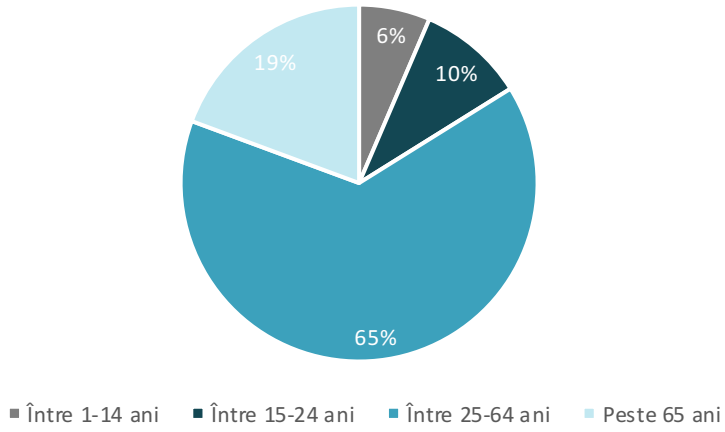

PIEȚE TURISTICE DIN ȚARĂ SAU DIN STRĂINĂTATE CARE AR MERITA ABORDATE ÎN URMĂTORII 5-10 ANI

Piața turismului istoric cultural, piața turismului religios și piața turismului montan sunt considerate interesele de călătorie cu cel mai mare potențial pentru următorii ani, iar țările care respondenții consideră că ar merita abordate sunt în special Franța, Marea Britanie, Germania, Spania, Italia și țările asiatice și nordice.

OPINIA FAȚĂ DE TURISMUL ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

SCHIMBĂRILE ADUSE DE ACTIVITĂȚILE TURISTICE ÎN COMUNITATEA DIN MARAMUREȘ

76% dintre respondenți consideră faptul ca activitățile turistice au adus schimbări în cadrul comunității, iar 10% consideră opusul.

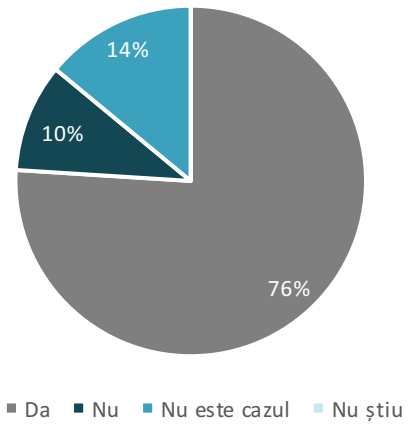

În cadrul comunităților din județul Maramureș, calitatea vieții este influențată de turism în special prin:

- Creșterea veniturilor din activitatea turistică;

- Dezvoltarea unui climat economic favorabil comunităților locale;
- Creșterea calității diferitelor servicii;
- Creșterea nivelului de trai;
- Conservarea identității culturale;
- Creșterea numărului locurilor de muncă;
- Creșterea gradului de conștientizare;
- Dezvoltarea investițiilor în turism.

REACȚIA GENERALĂ FAȚĂ DE ACTIVITĂȚILE TURISTICE DESFĂȘURATE ÎN MARAMUREȘ

90% dintre unitățile administrativ-teritoriale au o reacție pozitivă față de activitățile turistice desfășurate în teritoriu. Astfel, percepția majoritară a comunității din județul Maramureș față de activitățile turistice desfășurate este una favorabilă și oportună unui proces de dezvoltare turistică. Se remarcă faptul că niciun răspuns nu susține o percepție negativă față de activitățile turistice desfășurate în comunitățile județului Maramureș.

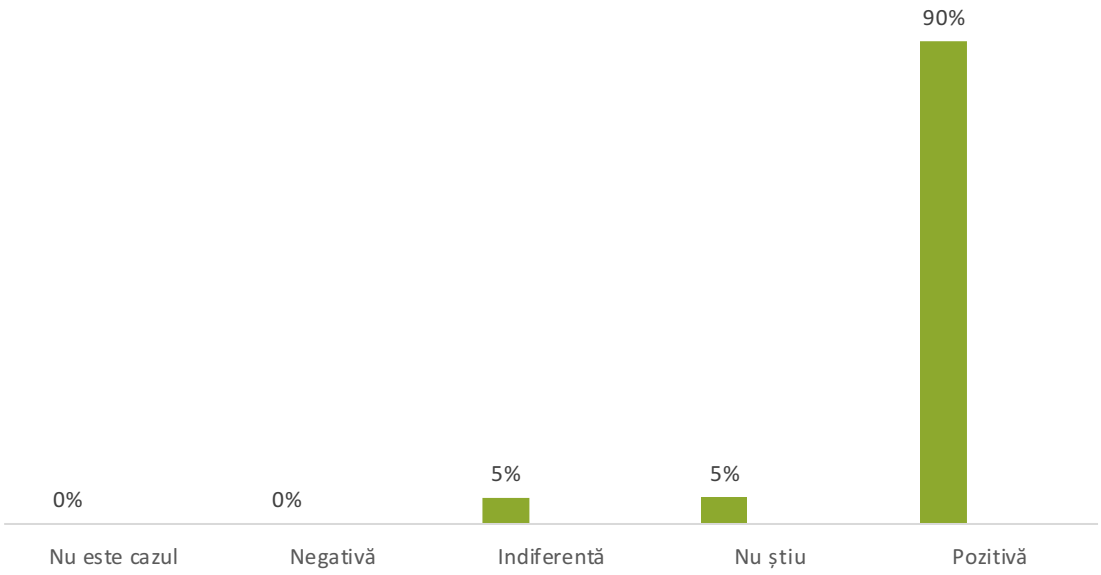

ATRACTIVITATEA DESTINAȚIEI TURISTICE JUDEȚUL MARAMUREȘ

PRINCIPALELE ASPECTE CARE AR DETERMINA UN TURIST SĂ RĂMÂNĂ CÂTEVA ZILE ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

Principalele aspecte care ar determina un turist să rămână câteva zile în județul Maramureș (ierarhizate în funcție de importanța acestora) în opinia actorilor relevanți cu experiență în domeniul turismului sunt reprezentate de: Edificiile religioase (biserici, mănăstiri etc.); Ocupații tradiționale, obiceiuri, așezări frumoase; Evenimente, sărbători locale; Arii naturale protejate, vegetație, faună; Relieful; Edificiile culturale (muzee, colecții, case memoriale, monumente etc.); Edificiile istorice (vestigii arheologice, palate, conace etc.); Infrastructura sportivă şi de agrement; Infrastructura şi serviciile de cazare; Infrastructura şi serviciile de alimentație publică (gastronomie și turism viticol); Lacurile, râurile și Serviciile de wellness.

Se remarcă o prioritizare a elementelor religioase (biserici, mânăstiri etc.), ceea ce reprezintă potențialul crescut al județului din acest punct de vedere. De asemenea, printr-o gestiune eficientă și o promovare crescută, astfel de elemente pot contribui cu o valoare adăugată mare la atractivitatea turistică a județului.

FIGURA 29. PRINCIPALELE ASPECTE CARE AR DETERMINA UN TURIST SĂ RĂMÂNĂ CÂTEVA ZILE ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

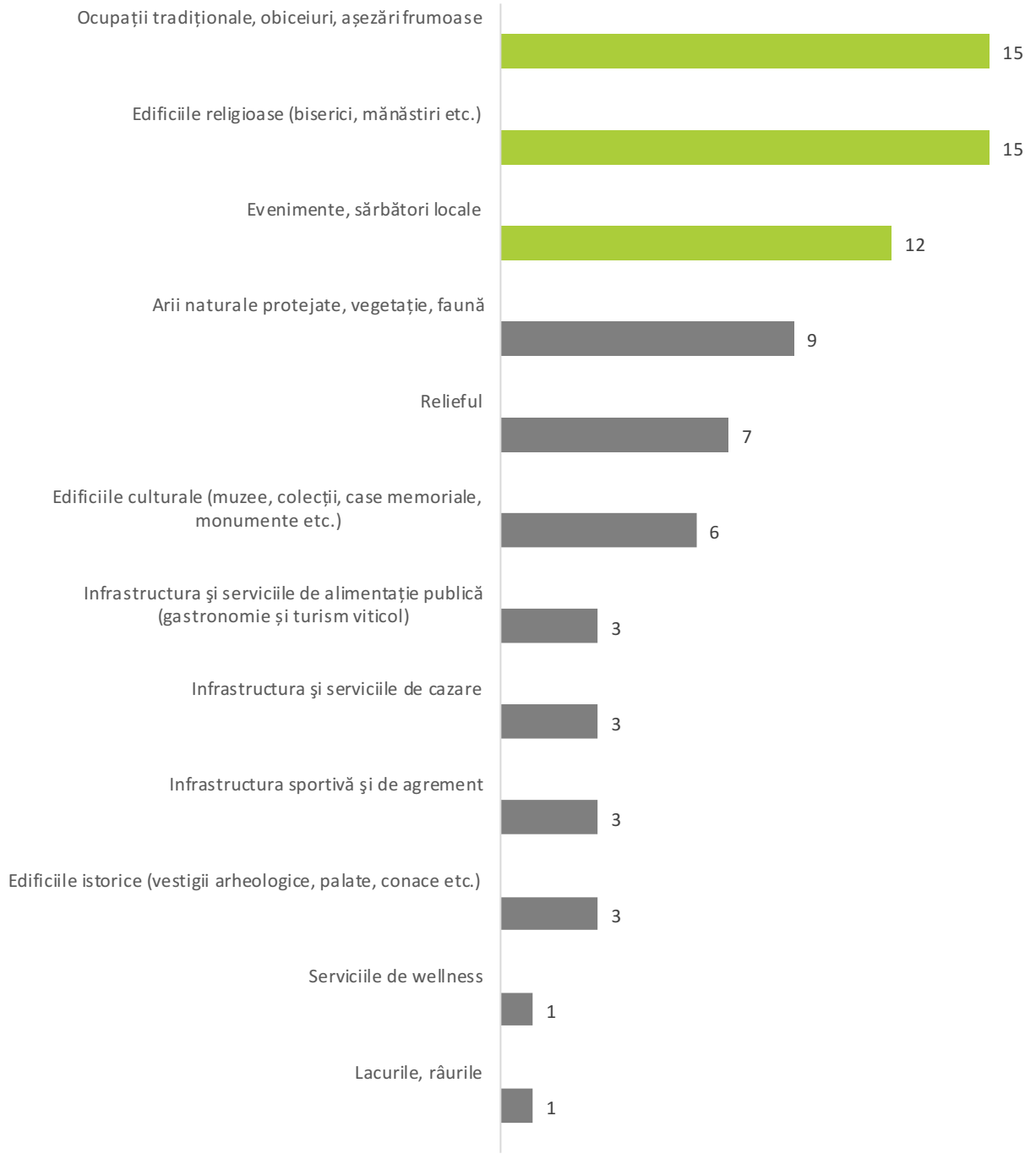

În cadrul discuțiilor, au fost identificate și o serie de **ATUURI ȘI AVANTAJE** ale destinației, care pot aduce valoare județului Maramureș, precum:

Identitatea culturală, tradițiile și obiceiurile populare	Ospitalitatea maramureșenilor	Poziția geografică avantajoasă cu relief variat	Biodiversitate și peisaje naturale unice
Tradiția bisericilor și porților de lemn	Unicitatea experiențelor din mediul rural	Prezența resurselor miniere, a pietrelor prețioase și a galeriilor	Monumentele incluse în Patrimoniul UNESCO
Pachete turistice diverse	Resurse turistice naturale diversificate	Posibilitatea practicării mai multor tipuri de turism și de activități turistice	Prezența Mocăniței

- Maramureș, poartă spre tradiție – reprezintă sloganul actual al județului și oferă turiștilor un prim indiciu despre patrimoniul județului. Se recomandă ancorarea unor motive de vizitare și targetarea unui public țintă pentru dezvoltarea viitoare a turismului în județ.
- Rețeaua Natura 2000 reprezintă un mare potențial de valorificare a turismului natural – un astfel de exemplu este Someșul care ar putea reprezenta un element care să „unească comunitățile" din Maramureș (pretabil pentru proiecte de turism în natură și sportiv precum închiriatul canoei / rafting pe Someș etc.).
- Maramureșul și în special Baia Sprie, au parte de una dintre cele mai importante moșteniri – mineritul și prezenta mineralelor și pietrelor prețioase care atrag anual o serie de cercetători sau oameni interesați de istoria minelor.
- Catedrala din Baia Mare – poate constitui un punct important pentru turismul religios, în acest moment turismul religios fiind foarte căutat în județ.
- Mocănița împreună cu vechiul terasament care încă există – ar putea reprezenta un proiect de reactivare a vechiului drum al Mocăniței de la Sighetu Marmației până la Ocna Șugatag.
- Un alt element foarte căutat de turiști este și Lacul Albastru, împreună cu izvoarele de aici, traseele pe Creasta Cocoșului (pentru alpinism), Valea Ruscova și Valea Repede (pentru caiac și canoe), drumeții în Munții Rodnei (în special turiști maghiari).
- În Budești există singurul ansamblu de copii de dansuri cu taraf – element care ar trebui valorificat.
- În Săcele există ultimul cuptor dacic vechi de 500 de ani care se aprinde și care este folosit de meșteri din mai multe zone – element care ar trebui valorificat.
- Se evidențiază faptul că turiștii caută de multe ori componenta culturală, alături de componenta experiențială și de a avea parte de o vacanță liniștită în inima naturii. Majoritatea turiștilor străini sunt fascinați de turismul rural și de experiența de a sta o perioadă într-o casă tradițională maramureșeană, alături de toate activitățile ce țin de viața la sat.
- Există în prezent o ofertă de pachete turistice pentru județul Maramureș, dar care sunt orientate în special pe perioadele de sărbători de iarnă sau pascale, când turiștii vin pentru seri folclorice, mâncare tradițională și băutură tradițională.

- Turismul de business reprezintă un tip de turism care se dezvoltă treptat în Maramureș – spre exemplu pentru activități de training-uri pentru companii multinaționale din țară și din străinătate care caută să le ofere angajaților o experiență în Maramureș (cele mai multe se petrec toamna).
- Unul dintre elementele de diferențiere care poate fi vizibil în discursul de promovare a destinației este faptul că Sighetu Marmației reprezintă capitala turistică a Maramureșului Istoric.
- Maramureșul este recunoscut în afara țării și nu numai în principal pentru tradițiile în lemn, biserici, case tradiționale (au mai rămas doar aprox. 1.000 de case din cele aprox. 40.000 de mii), costume populare și porțile maramureșene – se propune schimbarea percepției turiștilor asupra Maramureșului și punerea în atenția acestora și a altor elemente distinctive cu care Maramureșul se poate lăuda.
- Se evidențiază faptul că mulți turiști doresc să vadă casele tradiționale, alături de șurele și gospodăriile tradiționale țărănești. Se dau câteva exemple de astfel de locuri: Breb, Oncești, Săpânța, Bârsana, Ocna Șugatag și Rogoz.
- căldura și generozitatea oamenilor din Maramureș și faptul că această calitate a oamenilor ar trebui mult mai bine pusă în valoare. Gazdele contează foarte mult atunci când un turist alege locul în care să se cazeze.
- Maramureșul mai are încă singura cale ferată care încă funcționează din lume pe aburi. De asemenea, în Maramureș există încă cele mai multe locomotive pe abur funcționale din țară.
- Identitatea multiculturală a Vișeului, aici existând în trecut evrei, maghiari, germani și români, această identitate meritând să fie valorificată și promovată.
- De asemenea, se punctează faptul că Maramureșul are în prezent 44 de trasee turistice omologate, dar care din păcate nu sunt întotdeauna amenajate corespunzător, fiind astfel foarte periculoase pentru turiști.
- Turismul de nișă precum: drumeții, ture, workshop-uri, foto în natură, ciclism, mountain-bike etc.
- Evenimente locale organizate de operatori, precum La plăcinte înainte – este nevoie de o continuitate și de organizarea acestora în fiecare an pentru a deveni produse din ce în ce mai cunoscute.

Demersul de elaborare a prezentei strategii a fost unul participativ în care, prin intermediul întâlnirilor de lucru, s-a urmărit implicarea unei game cât mai variate a stakeholderilor locali pentru identificarea viziunii acestora asupra destinației turistice județul Maramureș, fiind identificate o serie de provocări și nevoi ale județului, precum și recomandări cu privire la direcțiile de dezvoltare turistică și acțiuni viitoare.

În opiniile actorilor locali, cele mai des identificate **PROBLEME ȘI DEZAVANTAJE** ale destinației din punct de vedere turistic sunt prezentate astfel:

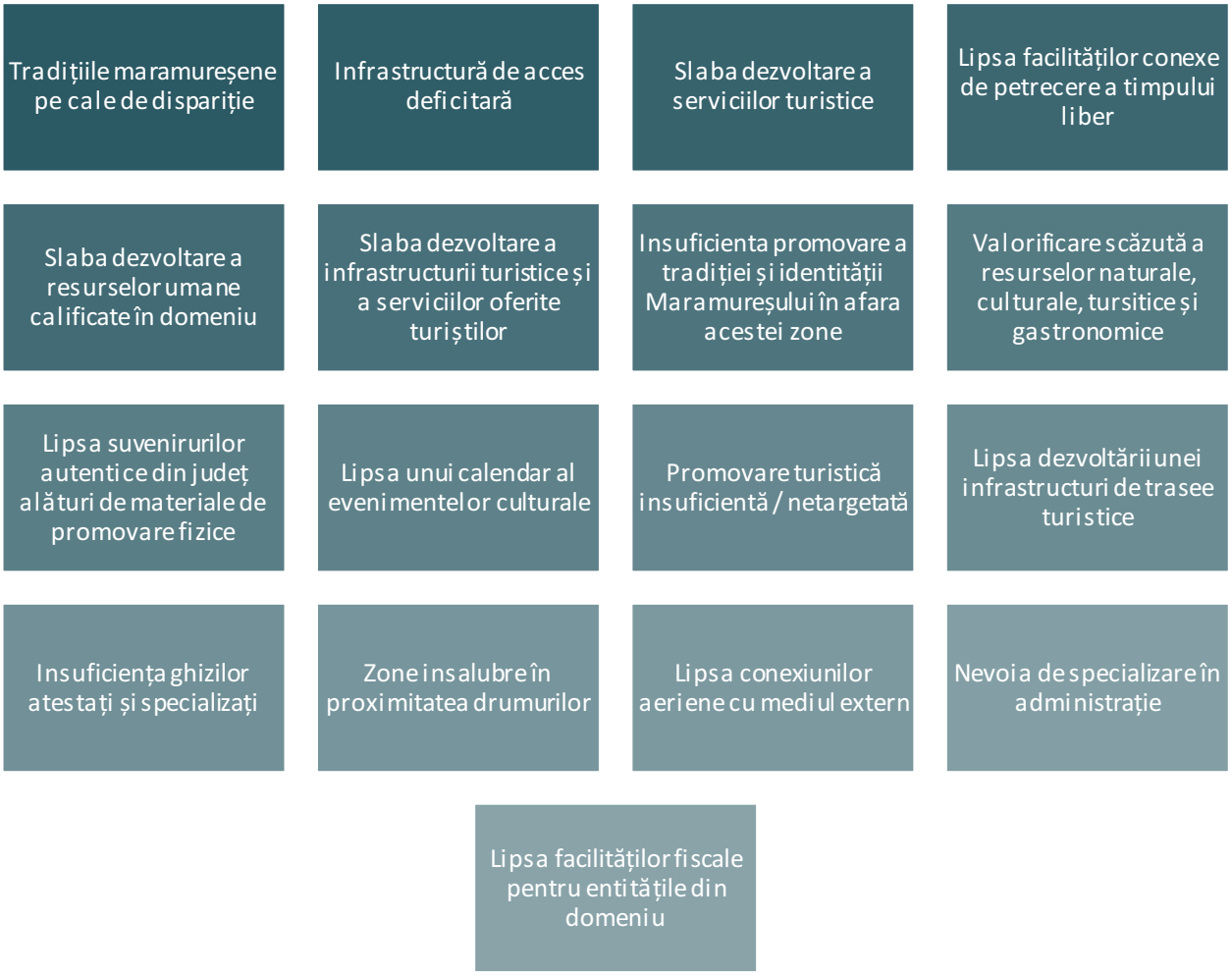

- Tradițiile din județul Maramureș încep să dispară – spre exemplu, cum este cazul dansurilor populare, porturilor populare sau evenimentelor tradiționale.
- S-au adus în discuție și porțile de lemn maramureșene (o identitate aparte a acestui județ), care fără o atenție specială de conservare și protejare, acestea vor dispărea în curând – cea mai mare luptă este de a menține și proteja tradiția maramureșeană.
- Din punct de vedere arhitectural, o serie de clădiri emblematice din Baia Mare se află într-o stare avansată de degradare sau nu pot satisface toate necesitățile funcționale – ex. Casa Tineretului Baia Mare sau Școala de Pictură de la Baia Mare.
- O parte dintre Centrele de Informare Turistică nu funcționează sau nu funcționează după un program stabil – în special Centrele de Informare Turistică Locale, din sate, acolo unde nu există un flux constant de vizitatori.
- Sezonalitatea accentuată în județ.

- Insuficiența spațiului de expunere și de depozitare a obiectelor de artă – în Baia Mare doar 7% din bunuri de patrimoniu sunt expuse, restul sunt depozitate.
- Infrastructura turistică precum și serviciile oferite turiștilor sunt limitate, unii turiști fiind nemulțumiți de activitățile pe care le pot face în județ sau de accesul greu la acestea (drumuri neasfaltate, drumuri forestiere etc.). Tot în acest context, se evidențiază faptul că trebuie alocată o atenție mai mare asupra turiștilor cu dizabilități – în prezent accesul acestora la diferite obiective turistice și/sau naturale este aproape imposibil.
- În cadrul discuțiilor s-a discutat și faptul că Maramureșul reprezintă în acest moment o piatră neșlefuită din punct de vedere turistic. Există foarte multe resurse (naturale, culturale, turistice, gastronomice etc.) care din păcate nu sunt încă organizate și reprezentate la adevărata lor valoare. De asemenea se menționează faptul că este nevoie în continuare de dezvoltarea unor servicii conexe, pentru a putea oferi turiștilor tot ceea ce au nevoie.
- Civilizația lemnului și tradițiile din Maramureș sunt pe cale de dispariție – acestea trebuie protejate și valorificate.
- Insuficienta promovare a tradiției și identității Maramureșului în afara acestei zone.
- Identitatea turistică și platforma Visit Maramureș nu este promovată suficient în mediul online / nu există vizibilitate în spațiul online în acest moment – se propun reclame plătite pe Facebook sau Instagram, reclame la TV, promovare pe site-ul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului etc.
- Insuficiente activități conexe, în special de agrement, care să mențină turiștii în zonă o perioadă mai îndelungată.
- Maramureșul este vizitat doar în perioada sărbătorilor Pascale sau de Crăciun, pentru a putea participa și vedea o parte din tradițiile maramureșene.
- Meșterii populari din județul Maramureș nu sunt suficient de vizibili și promovați către publicul extern. Există femei care țes, meșteri pricepuți în lemn, dar care de multe ori nu doresc să fie vizibili sau care nu sunt suficient sprijiniți de alte autorități.
- Majoritatea turiștilor doresc hărți fizice, pentru a le putea lua acasă drept suvenir. În prezent, harta turistică a județului Maramureș este greu de găsit, uneori chiar lipsind, alături de alte materiale de promovare turistice.
- Lipsa unui cadru de promovare a operatorilor locali pe tema de ecoturism și este nevoie de o planificare integrată pentru a putea valorifica în mod sustenabil această tipologie de turism – în prezent există o serie de pachete de ecoturism.
- Lipsa de evenimente regionale și naționale sau a unor festivaluri pe mai multe zile – ex. Festivalul Baloanelor.
- Lipsa unui calendar al evenimentelor culturale care să poată servi drept un ghid pentru turiști și operatorii turistici (există în prezent aplicația Visit Maramureș în care se regăsesc o serie de evenimente).
- Dificultatea de a accesa drumul de legătură către Botiza, Băiuț și Cavnic, unde pe timpul perioadei de iarnă accesul este restricționat.
- Infrastructura de transport a județului este în continuare deficitară, fiind necesare măsuri de asigurare a unui acces facil la atracțiile turistice din județ.
- Lipsa unui personal calificat la unitățile de cazare și în cadrul CIT-urilor – se propun cursuri de formare pentru personal, cursuri de management turistic.

Totodată, aceste probleme și dezavantaje pe care stakeholderii implicați le-au identificat și discutat, au ajutat la înțelegerea nevoilor pe care comunitatea maramureșeană și pe care sectorul turistic din această

zonă le au. La acestea se adaugă o serie de avantaje pe care județul Maramureș le are și care, împreună cu problemele identificate vor ajuta la conturarea unor recomandări și direcții viitoare de activare și dezvoltare a sectorul turistic.

Ținând cont de atuurile și avantajele, alături de problemele și dezavantajele punctate în cadrul procesului de consultare a stakeholderilor locali, au fost dezbătute o serie de **PROPUNERI ȘI RECOMANDĂRI** privind dezvoltarea și promovarea destinației turistice. Principalele propuneri și recomandări de proiecte sunt:

Promovarea turistică axată și pe alte elemente pe care județul le deține	Atragerea turiștilor străini	Promovarea integrată și echilibrată la nivel de țări	Dezvoltarea unor CIT-uri în zonele cele mai frecventate de turiști - Breb, Săpânța, Bârsana etc.
Valorificarea elementelor naturale precum minereurile neferoase, minele de aur sau izvoarele cu ape minerale	Amenajarea zonelor naturale de interes turistic - zone de popas, panouri informative, marcarea traseelor turistice etc.	Dezvoltarea infrastructurii de transport și sporirea accesului turiștilor străini	Creșterea duratei medii de ședere a turiștilor
Implicarea actorilor locali în acțiunile de dezvoltare și promovare turistică	Protejarea patrimoniului cultural construit din județ	Dezvoltarea de noi activități turistice conexe	Promovarea integrată a destinației turistice județul Maramureș - hărți printate, suveniruri autentice, informații în online etc.

- Atragerea unui public din afara județului.
- Există nevoie de o monografie a județului Maramureș de actualitate, cu informații recente și actualizate (model Hunedoara).
- Re-activarea proiectului de montare a teleschiurilor de pe domeniile schiabile din Maramureș – pentru a facilita accesul practicanților de astfel de sporturi de iarnă, precum și atragerea viitorilor turiști.
- În ceea ce privește activitățile de iarnă, se propune turismul de iarnă în cadrul domeniilor schiabile de la Borșa, Mogoșa, Pietrosu, Puzdrele sau domeniul schiabil de pe vf. Toroiaga – pe modelul domeniului schiabil din Ucraina. În final, se punctează faptul că județul Maramureș poate oferi turism în toate domeniile, inclusiv în alpinism, schi sau speologie, însă toate acestea resurse ar trebui puse mai bine în valoare.
- Este nevoie de o diversificare a ofertelor și serviciilor culturale. Este nevoie de a maximiza potențialul existent în județ, astfel încât turiștii care vin să poată avea parte de cât mai multe facilități, activități și excursii pentru a descoperi cât mai multe locuri interesante – în acest moment nu există în județ sau sunt limitate pachetele precum excursii de 1 zi de exemplu.
- Promovarea turismului și implementarea unui bilet unic pentru toată oferta turistică – ex. bilet unic pentru muzeele care se află în subordinea CJ. În acest moment există un bilet unic doar pentru Complexul Muzeului de la Sighetu Marmației, în cadrul căruia există mai multe muzee ce pot fi vizate pe baza acestui bilet unic.

- Dezvoltarea de noi activități precum: foto safari, turism de observare a faunei în Munții Făgăraș, punct de observare al cocoșului de creastă sau alte pachete turistice oferite către agențiile de turism pentru promovarea acestora în mediul online și către grupurile țintă de turiști.
- Infrastructura rutieră nu ține cont întotdeauna de dezvoltarea turismului – astfel că există zone turistice care nu beneficiază în acest moment de locuri special amenajate pentru popasuri sau parcări, cum ar fi spre exemplu, Pasul Neteda, Valea Izei sau Troița lui Pintea.
- Accent mai mare pe turismul legendar – ex. legenda lui Pintea Viteazul, Valea Vaserului etc.
- Atenție specială inclusiv asupra persoanelor cu dizabilități, pentru a putea avea parte de o ofertă turistică cât mai adaptată și acestora.
- Îmbunătățirea spațiului de expunere – consolidarea și protejarea elementelor de arhitectură degradate. Se caută valoarea istorică și păstrarea identității clădirilor monumente istorice (ex. Castelul Pokol care este neutilizat) și care pot spații dotări gazdă pentru dotări culturale.
- Realizarea unor parcări și locuri de acostament în dreptul punctelor turistice, alături de panouri informative și zone de repaus conforme.
- Realizarea / amenajarea unor galerii de artă, expoziții foto, spații pentru proiecții video, filme etc. în fostele mine de pe teritoriul județului – ex. la Baia Sprie sau halele rămase de la Borșa.
- Dezvoltarea domeniilor schiabile și propunerea unor activități noi precum: schi de tură, cursuri de orientare pe schi, trasee trase cu cai, alpinism pe gheață (Piatra Ciuroi și Cascada Ciuroi), fotografii de natură cu ghețarii etc.
- Majoritatea CIT-urilor nu funcționează și se propune utilizarea lor ca spații de expoziție, în contextul în care una dintre cele mai mari necesități ale actorilor locali este lipsa spațiului de expunere și neutilizarea spațiului existent.
- Realizarea unui circuit turistic al meșterilor populari.
- Punerea în valoare a actului artistic și cultural din județul Maramureș, alături de patrimoniul cultural material și imaterial. În prezent, școlile de pictură sau de artă așteaptă o deschidere către muzee sau către instituțiile de cultură, astfel încât să existe o colaborare între acestea de a oferi spațiu gazdă de expunere.
- În acest moment, Planetariul poate suporta un număr maxim de 50 de vizitatori în cupolă, lucru care îngreunează accesul vizitatorilor în acest loc. Accesul în cupolă se face pe bază de programare prealabilă cu oră și dată stabilită. Se încearcă extinderea clădirii.
- Realizarea / implementarea unei Școli pentru turism sau a altor inițiative precum licențe pe gastronomie, tabere de vară cu dansuri populare, circuit turistic pentru meșteri populari pentru păstrarea tradițiilor și creșterea calificării forței de muncă din domeniu.
- Pentru o promovare adecvată a elementelor distinctive ale județului Maramureș este foarte importantă legătura cu mediul online și valorificarea instrumentelor de acest tip (ex. reportaje, publicitate pe site-uri conexe din străinătate etc.).
- Realizarea unor trasee cu drumuri ușoare prin țările Maramureșene, alături de vizitarea fânețelor specifice acestor zone, poveștile locului, experiențe culinare, tradiționale și în natură.
- Accent mai mare pe turismul natural, turismul cultural, turismul rural, turismul culinar și turismul de aventură în Cheile Lăpușului, precum și realizarea unor oferte și sejururi cuprinse între 5-7 zile care să cuprindă mai multe zone din județ.
- Valorificarea și menținerea unei legături mai bune între agențiile de turism și operatorii de cazări. Există în prezent un număr mai limitat de agenții de turism din Maramureș care oferă pachete locale, personalizate pe tipologia turiștilor.

- Sprijinirea, elaborarea unor ghiduri/regulamente / instrumente pentru construirea gardurilor și a noilor construcții în stil maramureșean sau compatibile cu imaginea de ansamblu din jur.
- Realizarea unui pliant cu principalele informații necesare pentru orientarea în cadrul destinației;.
- Program de bonificații pentru păstrarea porților tradiționale sau a elementelor tradiționale din Maramureș pe noile construcții.
- Realizarea unui internship cu studenții de la geografie sau turism pe timp de vară în cadrul CIT-urilor.
- Promovarea județului pune accent preponderent pe bisericile de lemn din județ – există foarte multe lucruri de făcut și locuri de vizitat pe care mulți turiști nu le știu, fiindcă acestea nu sunt suficient promovate: festivaluri, sărbători tradiționale, activități sportive, activități pe apă etc.
- Accent pe simplitatea și tradiția care încă există în multe zone rurale din județul Maramureș – spre exemplu, satele de pe Valea Izei care încă țin la tradiție și care pot oferi turiștilor experiențe autentice.
- Dezvoltarea unui turism dedicat mineritului – aducerea turiștilor în mine și prezentarea unor experiențe noi.
- Dezvoltarea și promovarea activităților de rafting pe Iza sau pe Cheile Lăpușului (doar pentru profesioniști).
- Investiții în resursa umană, pentru formarea continuă de oameni educați și pregătiți din punct de vedere profesional pentru turiști străini și români care caută informații despre zone din județ – un exemplu de măsură ar putea fi organizarea de internship-uri pentru tineri studenți de la geografie sau de la alte universități.
- Traseu pentru nevăzători în zona Mănăstirii Moisei.
- Promovarea zonei Maramureș prin hărți turistice ale regiunilor care să conțină toate atracțiile turistice și serviciile disponibile. Existența unor panouri informative sau tematice în zonele populate de turiști, alături de recomandări și legende.
- Materiale de promovare fizice, coduri QR pentru telefoane în puncte turistice, pliante și cărți poștale, promovare mai intensă pe social media și la TV.
- Gift Shop lângă obiectivele turistice importante care să conțină suveniruri autentice, de la meșteri locali. La acestea se pot adăuga „colțurile locale", astfel încât în pensiuni / hoteluri / restaurante etc. să poată fi identificat un colț/raft în care să fie vândute produse/suveniruri locale tradiționale.
- Organizarea unei întâlniri lunare între unitățile de cazare și alte asociații / instituții – ex. întâlnire pentru a încuraja oamenii să își autorizeze unitățile de cazare.
- Pârtie de schi în Țara Lăpușului – ex. la Băiuț.
- Produse meșteșugărești locale la fiecare unitate de cazare turistică – pentru promovarea meșterilor locali și a tradițiilor din Maramureș.
- Înființarea unei asociații între actorii locali pentru a putea discuta despre ofertele, provocările și prioritățile din fiecare Țară.
- Dezvoltare zone Via Ferrata pe modelul celor din Zona Crișurilor realizate de CJ Bihor;
- Dezvoltarea unor Târguri de gastronomie cu produse locale autentice – se constată nevoia unui festival al unui produs tradițional care să perceapă inclusiv o taxă mică de intrare.
- Realizarea unui Muzeu în aer liber la Oncești, diversificarea activităților de agrement – rute pentru ATV-uri și motocross, jeep-uri pe Valea Stejarului, trasee turistice montane în Munții Maramureșului omologate și amenajate, promovarea în manieră unitară a celor 4 Țări din

Maramureș, construirea unui parc de aventură în Maramureș, trasee de drumeție prin Maramureș pe modelul Via Transilvanica și care să treacă prin satele tradiționale din Maramureș

De asemenea, este important ca propunerile înaintate pe parcursul procesului de consultare a actorilor locali să fie luate în considerare în perioada următoare și în demersul de dezvoltare turistică a județului Maramureș, întrucât un număr considerabil de propuneri creează deja o bază semnificativă de posibile acțiuni concrete în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii turistice și conexe, precum și a ofertei turistice prin diversificarea produselor oferite de comunitatea locală și resursele naturale existente.

4.1.10. STRUCTURA DE MANAGEMENT A DESTINAȚIEI ȘI PROMOVAREA ACESTEIA

Turismul este o industrie extrem de competitivă, iar ca o destinație să poată concura în mod eficient cu alte destinații este necesar ca vizitatorii să beneficieze de servicii și experiențe de o calitate superioară. Acest fapt este deosebit de important mai ales în contextul actual în care tendințele de călătorie sunt în continuă schimbare.

În acest sens, **MANAGEMENTUL DESTINAȚIEI** reprezintă gestionarea tuturor elementelor ce alcătuiesc destinația (atracții, facilități, acces, marketing și prețuri), recurgând la o abordare strategică. Acesta poate contribui la evitarea dublării eforturilor în ceea ce privește promovarea, serviciile asigurate vizitatorilor, instruirea, sprijinul pentru afaceri etc., eficientizând procesul de planificare a dezvoltării destinației și de implementare a principalelor măsuri strategice.

În acest context, este important ca aspecte precum asigurarea serviciilor publice, a produselor private, modalitatea de interacțiune a comunității, ospitalitatea etc. să fie abordate într-o manieră integrată și să fie coordonate cât mai eficient pentru a permite destinațiilor să maximizeze valoarea turistică pentru vizitatori, asigurând în același timp beneficii locale și sustenabilitate.

În urma gestionării eficiente a destinației rezultă o întreagă serie de beneficii, precum asigurarea unui avantaj competitiv prin stabilirea unei poziții puternice și unice față de alte destinații prin dezvoltarea atracțiilor și a resurselor într-o manieră care să le pună în valoare competențele distinctive și prin asigurarea unor experiențe la standarde înalte de calitate. Un alt avantaj constă în asigurarea turismului durabil, distribuirea beneficiilor turismului, îmbunătățirea randamentului turistic și construirea unei identități puternice și vibrante de care județul Maramureș ar putea beneficia.

Este important de subliniat modul în care o serie de activități specifice poate influența valoarea adăugată oferită turiștilor în raport cu destinația, înainte, în timpul și după călătorie. În acest sens, există două categorii principale de activități care trebuie planificate și gestionate:

- Activități principale care se referă cu precădere la dezvoltarea de produse turistice, marketingul și promovarea destinației și a produselor, distribuție și vânzare, logistica deplasărilor interne și externe, serviciile disponibile în cadrul destinației și activitățile post călătorie;
- Activități complementare aflate în responsabilitatea unei game largi de actori și care contribuie la imaginea de ansamblu a destinației; acestea se referă la planificarea infrastructurii, dezvoltarea resurselor umane, dezvoltarea tehnologică sau gestionarea infrastructurilor conexe.

În prezent, în județul Maramureș sunt implicate o serie de **ORGANIZAȚII, ASOCIAȚII sau GAL-URI** care pe parcursul timpului au încercat să promoveze resursele turistice pe care județul le deține. Dintre acestea amintim: Asociația Grupul de Acțiune Locală Valea Izei-Moisei, Asociația Grupul de Acțiune Locală Mara-Gutâi, Asociația Microregională Mara-Natur, Asociația „Grupul de Acțiune Locală Maramureș Vest, Societatea Ecologistă din Maramureș, Asociația de Dezvoltare și Promovare a Turismului Rural Maramureș,

Asociația Origini Maramureș, Eco Maramureș, Asociația Neosfera, Asociația Maramureșul Istoric, Asociația Maramureș Impact sau Asociația EcoLogic.

Grupurile de Acțiune Locală reprezintă un parteneriat public-privat ce joacă un rol important în special la nivelul mediului rural. GAL-urile sunt organizații non-guvernamentale, care au ca obiectiv specific dezvoltarea zonei în care sunt instituite.

Printre beneficiile aduse de asocierea dintre diferite organizații, asociații și mediul administrativ se numără o mai bună coordonare pentru atingerea rezultatelor și evitarea suprapunerii unor activități, atragerea și gestionarea de investiții și finanțări externe, coerența în planificarea teritorială, posibilitatea angajării unui personal specializat sau un grad mai ridicat de promovare a zonei de interes.

Având în vedere complexitatea factorilor care determină atractivitatea unei destinații turistice în ansamblu, de cele mai multe ori este necesar ca în managementul unei destinații turistice să fie implicat și **MEDIUL PRIVAT**, acesta putând sprijini dezvoltarea zonei atât prin aportul de expertiză, cât și prin posibilitatea atragerii sau mobilizării unor surse suplimentare de finanțare.

Pentru ca o destinație turistică să fie cât mai eficient gestionată și reprezentată, este recomandată dezvoltarea unui organism care are capacitatea necesară pentru utilizarea acelor instrumente integratoare ce vizează adaptarea continuă la tendințele actuale din domeniul turismului, menținerea unui mediu de dezvoltare dinamic, asigurarea comunicării cu și între actorii relevanți și coordonarea acțiunilor de marketing turistic. În acest caz, o **ORGANIZAȚIE DE MANAGEMENT AL DESTINAȚIEI (OMD)** este responsabilă să susțină procesele de dezvoltare și promovare, subliniind și potențând competențele distinctive ale unei destinații. În prezent, județul Maramureș beneficiază de o astfel de organizație, structura principală care se ocupă de promovarea destinației turistice fiind Asociația „Organizația de Management al Destinației Județene Maramureș", ce a fost înființată prin Hotărâre a Consiliului Județean la finalul lunii octombrie 2021. Membrii fondatori ai OMDJ Maramureș sunt Consiliul Județean Maramureș, Asociația Întreprinzătorilor Maramureș, Turist Suior și Saorsa Turism SRL – CFF Vișeu de sus, iar ulterior se vor alătura și alte societăți care doresc să contribuie la dezvoltarea și promovarea turismului Maramureșean.[206]

În același timp, în anul 2022, Guvernul României a adoptat Ordonanța de Urgență pentru modificarea și completarea OG nr. 58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România, care reglementează înființarea și operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinațiilor (OMD).

Intrarea în vigoare a cadrului legislativ care să definească operaționalizarea OMD -urilor reprezintă un jalon îndeplinit în cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență (328 – componenta C11 Turism și Cultură). Actul normativ, așa cum este specificat, include o descriere clară a mecanismului de finanțare pentru sprijinirea rețelei, precum și un model clar de guvernanță strategică.[207]

Astfel, există 4 tipuri de OMD-uri care se pot înființa[208]:

- OMD-ul local se va înființa pe baza asocierii unității/lor administrativ-teritoriale din componența destinației cu plătitori de taxe speciale pentru promovare turistică și/sau alte entități care plătesc cotizație.

[206] https://www.tvsighet.ro/01.02.2022/consiliul-judetean-maramures-a-dat-unda-verde-infiintarii-asociatiei-organizatia-de-management-al-destinatiei-judetene-maramures/

[207] https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/guvernul-reglementeaza-infiintarea-si-operationalizarea-organizatiilor-de-management-al-destinatiilor-omd-s15505/

[208] https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/guvernul-reglementeaza-infiintarea-si-operationalizarea-organizatiilor-de-management-al-destinatiilor-omd-s15505/

- OMD-ul județean se va înființa pe baza asocierii unității administrativ-teritoriale județene din componența destinației cu plătitori ai cotizației de membru conform statutului, inclusiv OMD-urile locale de pe raza județului.
- OMD-ul regional se va înființa prin asocierea formată din unul sau mai multe OMD-uri județene cu unități administrativ teritoriale județene care nu fac parte dintr-un OMD județean și/sau alte entități care nu fac parte dintr-un alt OMD local sau județean din regiune și care plătesc cotizație conform statutului. Regiunile sunt: Banat-Crișana, Bucovina, Dobrogea, Maramureș, Muntenia, Moldova, Oltenia și Transilvania. Aceste OMD-uri vor fi înființate de Guvern.

  În acest context, OMD-ul pentru Regiunea Maramureș va fi diferit de OMD-ul județului Maramureș înființat de Consiliul Județean Maramureș.
- OMD-ul național se va înființa din membri ai autorității administrației publice centrale responsabile în domeniul turismului, ai OMD-urilor regionale, precum și ai altor entități publice și altor organizații private relevante în domeniul turismului, înființate și înregistrate în conformitate cu dispozițiile legale, cu reprezentativitate la nivel național și care nu fac parte dintr-un alt OMD, indiferent de nivel, fiind un organism cu rol în realizarea și implementarea strategiei de dezvoltare și marketing turistic a destinației România.

Toate acestea reprezintă opțiuni viabile pentru eficientizarea procesului de dezvoltare și promovare a unei destinații turistice, întrucât în timp ce actorii publici au puterea de decizie, mediul privat este de multe ori cel responsabil pentru implementarea unor măsuri strategice la nivel teritorial, având de fapt și contact direct cu utilizatorii finali.

Astfel, cooperarea între administrația publică și părțile interesate de la nivel local, regional sau național reprezintă atât o mare provocare, cât și un important element de potențial în vederea creării unei zone turistice atractive și competitive pentru turiștii români și străini.

4.2. ANALIZA CERERII TURISTICE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ

Cererea turistică se poate caracteriza prin numărul total al persoanelor care călătoresc într-o anumită locație, alta decât reședința sau locul de muncă, periodic sau temporar, pentru a beneficia de facilitățile turistice existente.

Prin urmare, cererea turistică din județul Maramureș se reflectă în indicatori ai activității turistice, precum: numărul sosirilor turiștilor în structurile de primire turistică, numărul înnoptărilor în structuri de primire turistică, dar și în durata medie de ședere în structurile de primire turistică ce indică perioada de timp pe care aceștia aleg să o petreacă în județul Maramureș în scop turistic sau recreativ.

Conform Institutului Național de Statistică, indicatorii menționați anterior se definesc astfel:[209]

- **Sosiri ale turiștilor în structuri de primire turistică** – se definesc prin numărul turiștilor cazați în unitățile de cazare turistică ce cuprind toate persoanele, cu cetățenie română sau străină, care călătoresc în afara localităților în care își au domiciliul stabil, pentru o perioadă mai mică de 12 luni și stau cel puțin o noapte într-o unitate de cazare turistică în zona luată ca punct de reper. În acest caz, sunt luate în considerare acele călătorii care nu au ca motiv principal desfășurarea unei activități remunerate în locurile vizitate.
- **Înnoptarea turistică** – reprezintă intervalul de 24 de ore, începând cu ora hotelieră, pentru care o persoană este înregistrată în evidența spațiului de cazare turistică și beneficiază de găzduire în

[209] INS. Baza de date TEMPO Online

contul tarifului aferent spațiului ocupat, chiar dacă durata de ședere efectivă este inferioară intervalului menționat.

- **Durata medie a șederii în structuri de primire turistică** – este raportată la numărul de zile petrecute de către o persoană în scop turistic (nr. zile / persoană).

În același timp, trebuie ținut cont de faptul că dinamica cererii turistice dintr-o anumită zonă geografică este influențată de un șir de factori precum poziționarea geografică, infrastructura și legăturile de transport, imaginea turistică a destinației, resursele turistice naturale și antropice existente, varietatea activităților și oportunităților de agrement sau factori care vizează prețul și infrastructura de cazare existentă. În acest context, dinamica cererii turistice, nivelul de sezonalitate turistică sau durata medie de ședere a turiștilor din județul Maramureș pot fi influențate de factorii menționați anterior și nu numai.

Factorii externi precum contextul epidemiologic cu Sars-Cov2 sau războiul recent din Ucraina au afectat turismul la nivel global și local, în special în perioada 2020-2021, dar și în anul 2022. Conform Parlamentului European, în anul 2020, Uniunea Europeană a primit cu 66% mai puțini turiști în prima jumătate a anului și cu 97% mai puțini în a doua jumătate a anului, comparativ cu anul 2019, ceea ce indică încă o dată faptul că sectorul turistic a fost printre cele mai afectate de pandemia de Covid-19.

Având în vedere acest lucru, pentru a se evidenția o tendință concretă a cererii turistice în județul Maramureș, se propune interpretarea indicatorilor în mod segmentat, după cum urmează: perioada 2014-2019 (înainte de pandemie), respectiv perioada 2020-2021 (perioada de pandemie). Acest fapt ar permite înțelegerea dinamicii cererii turistice la nivel județean în perioada în care sectorul turistic a activat în regim normal (2014-2019) și perioada în care a intervenit pandemia de Covid-19 și restricțiile pandemice ulterioare, fapt care afectat în mod negativ turismul la nivel județean, național și mondial.

4.2.1. EVOLUȚIA ȘI STRUCTURA CERERII TURISTICE

Reieșind din abordarea metodologică menționată mai sus, în perioada 2014-2019, numărul de sosiri ale turiștilor în județ a crescut cu 127,9%, numărul de înnoptări a crescut cu 153% iar durata medie de ședere în structurile de primire turistică a crescut cu 11%. Totuși, impactul pandemiei de Covid-19 a fost unul destul de puternic. Astfel în anul 2020, au fost înregistrate cu 51,8% mai puține sosiri ale turiștilor în structuri de primire turistică, respectiv și cu 51,5% mai puține înnoptări, față de anul 2019. Totuși, durata medie de ședere a înregistrat o creștere nesemnificativă de 0,7% pentru același interval analizat.

TABEL 12. EVOLUȚIA PRINCIPALILOR INDICATORI REFERITORI LA CEREREA TURISTICĂ DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, ÎN PERIOADA 2014-2019 ȘI 2019-2020

INDICATOR	DINAMICA 2014-2019	DINAMICA 2019-2020
Sosiri în structuri de primire turistică	+127,9%	-51,8
Înnoptări în structuri de primire turistică	+153%	-51,5%
Durata medie de ședere în structuri de primire turistică	+11%	+0,7%

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

Dacă în cazul numărului de sosiri și de înnoptări, pandemia a avut un impact negativ, în ceea ce privește durata medie de ședere a turiștilor, se poate observa o ușoară creștere de doar 0,7%. Astfel, dacă în anul 2014 durata medie a unui sejur era de 1,69 nopți/sejur, respectiv în anul 2019 durata medie a unui sejur

era de 1,88 nopți/sejur, pentru anul 2020, durata medie de ședere a turiștilor a ajuns la 1,89 nopți/sejur, ceea ce indică faptul că durate medie de ședere nu a fost influențată foarte mult de restricțiile pandemice.

FIGURA 30. EVOLUȚIA SOSIRILOR ȘI EVOLUȚIA ÎNNOPTĂRILOR ÎN STRUCTURI DE PRIMIRE TURISTICĂ, JUDEȚUL MARAMUREȘ, PERIOADA 2014-2021

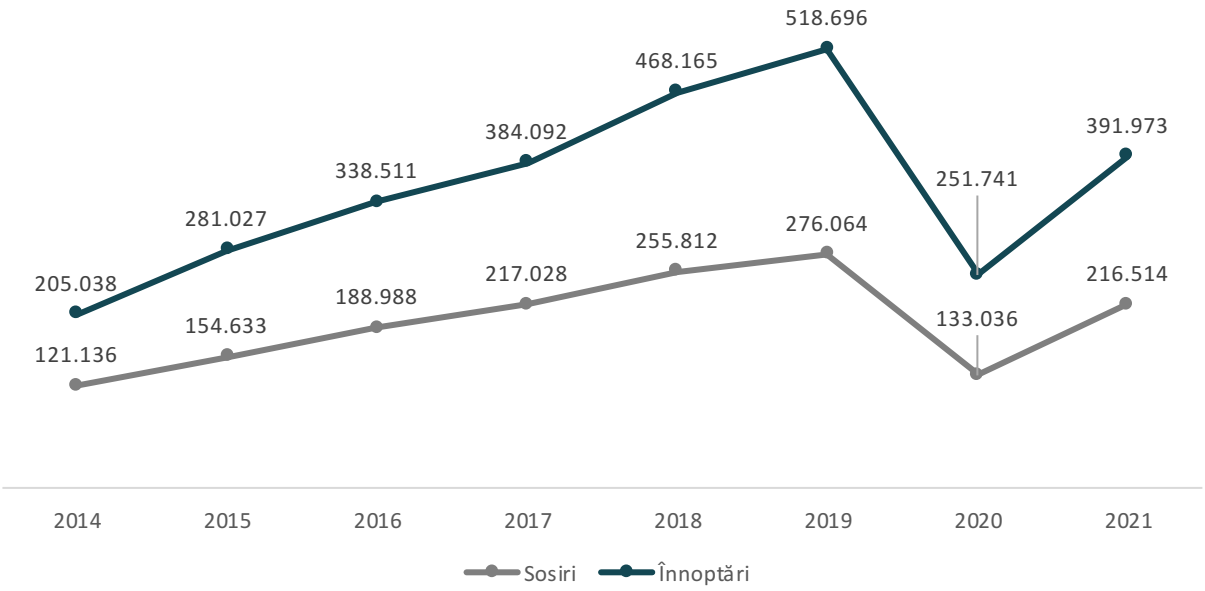

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

Totuși, aceste diferențe sunt minore, iar datele indică faptul că un turist petrece în județul Maramureș mai puțin de 2 zile în scop turistic.

FIGURA 31. EVOLUȚIA DURATEI MEDII DE ȘEDERI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ, ĂERIOADA 2014-2021

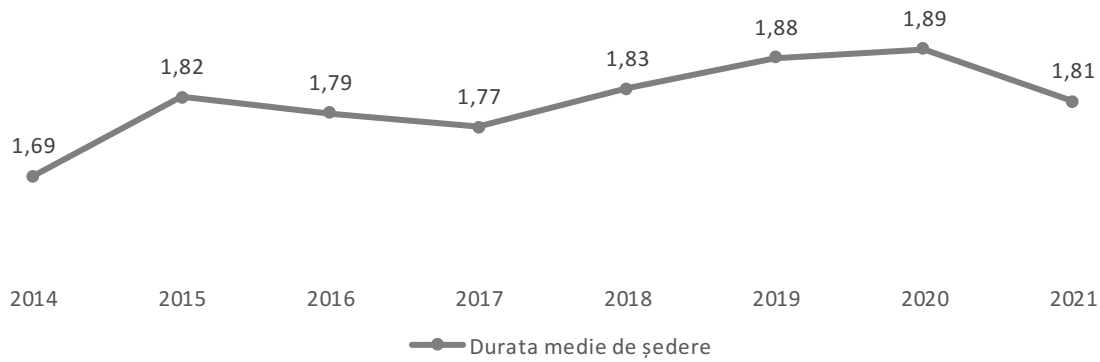

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

SOSIRI ALE TURIȘTILOR | Pentru județul Maramureș în perioada 2014-2019, numărul de sosiri ale turiștilor a crescut semnificativ (+127,9%), creștere care se înregistrează în majoritatea unităților administrativ-teritoriale din județ, cu mici excepții. Astfel, la nivel de unități administrativ-teritoriale, cele mai mari

creșteri ale numărului de sosiri ale turiștilor au fost înregistrate în localitățile: Șieu (+18.625%), Săpânța (+7.513%), Vișeu de Jos (+2.140%), Ieud (+2.023%), Coltău (+683%) și Budești (+573%).

Pe lângă acestea, în cadrul anumitor unități administrativ-teritoriale, conform datelor regăsite la nivelul platformei INS Tempo, pentru anul 2014 nu există date înregistrate conform cărora au existat sosiri în scop turistic, spre deosebire de anul 2019, pentru care sunt înregistrate sosiri turistice, ca urmare a înființării unor unități de cazare turistică. Aceste unități administrativ-teritoriale sunt: orașul Seini, comuna Asuaju de Sus, comuna Băiuț, comuna Bistra, comuna Călinești, comuna Cernești, comuna Giulești, comuna Groșii Țibleșului, comuna Mireșu Mare, comuna Petrova, comuna Rona de Sus, comuna Ruscova, comuna Rozavlea, comuna Satulung, comuna Sarasău sau comuna Suciu de Sus.

Pe de altă parte, pentru perioada 2014-2019 se înregistrează o scădere a numărului de sosiri ale turiștilor în localitățile: Ulmeni (-100%), Cicârlău (-54,5%) și Săcălășeni (-24,6%), ca urmare a unui cumul de factori, precum apariția unor unități de cazare turistică în localitățile apropriate, promovarea turistică slabă sau dispariția unor unități de cazare turistică din localitățile existente.

Continuând analiza la nivel teritorial, se poate observa că municipiul Baia Mare concentrează cea mai mare parte a cererii turistice de la nivel județean, înregistrând în anul 2019 peste 109.600 de sosiri ale turiștilor, respectiv 39,7% din totalul județean. De asemenea, față de anul 2014, numărul de sosiri ale turiștilor din municipiul Baia Mare a crescut cu 79,4%.

Datele disponibile la nivelul bazei de date INS Tempo, arată că și alte unități administrativ-teritoriale au înregistrat în anul 2019 un număr semnificativ de sosiri ale turiștilor precum: municipiul Sighetu Marmației, cu 29.812 de sosiri (respectiv 10,8% din totalul județean), orașul Vișeu de Sus cu 27.311 sosiri (respectiv 9,9% din totalul județean), orașul Borșa cu 21.899 sosiri (7,9% din totalul județean), comuna Ocna Șugatag cu un număr de 11.853 sosiri (respectiv 4,3% din totalul județean) și comuna Recea cu 10.431 sosiri (fiind aproximativ 3,7% din totalul județean).

În ansamblu, prezența unei oferte și cereri turistice în mediul rural indică atât o dezvoltare destul de bună și competitivă a infrastructurii turistice din mediul rural, cât și o promovare pe măsură să concureze cu oferta de cazare turistică din orașele județului.

FIGURA 32. SOSIRI ALE TURIȘTILOR ÎN STRUCTURI DE PRIMIRE TURISTICĂ LA NIVELUL UAT-URILOR COMPONENTE ALE JUDEȚULUI MARAMUREȘ ÎN ANUL 2019 ȘI DINAMICA ACESTORA

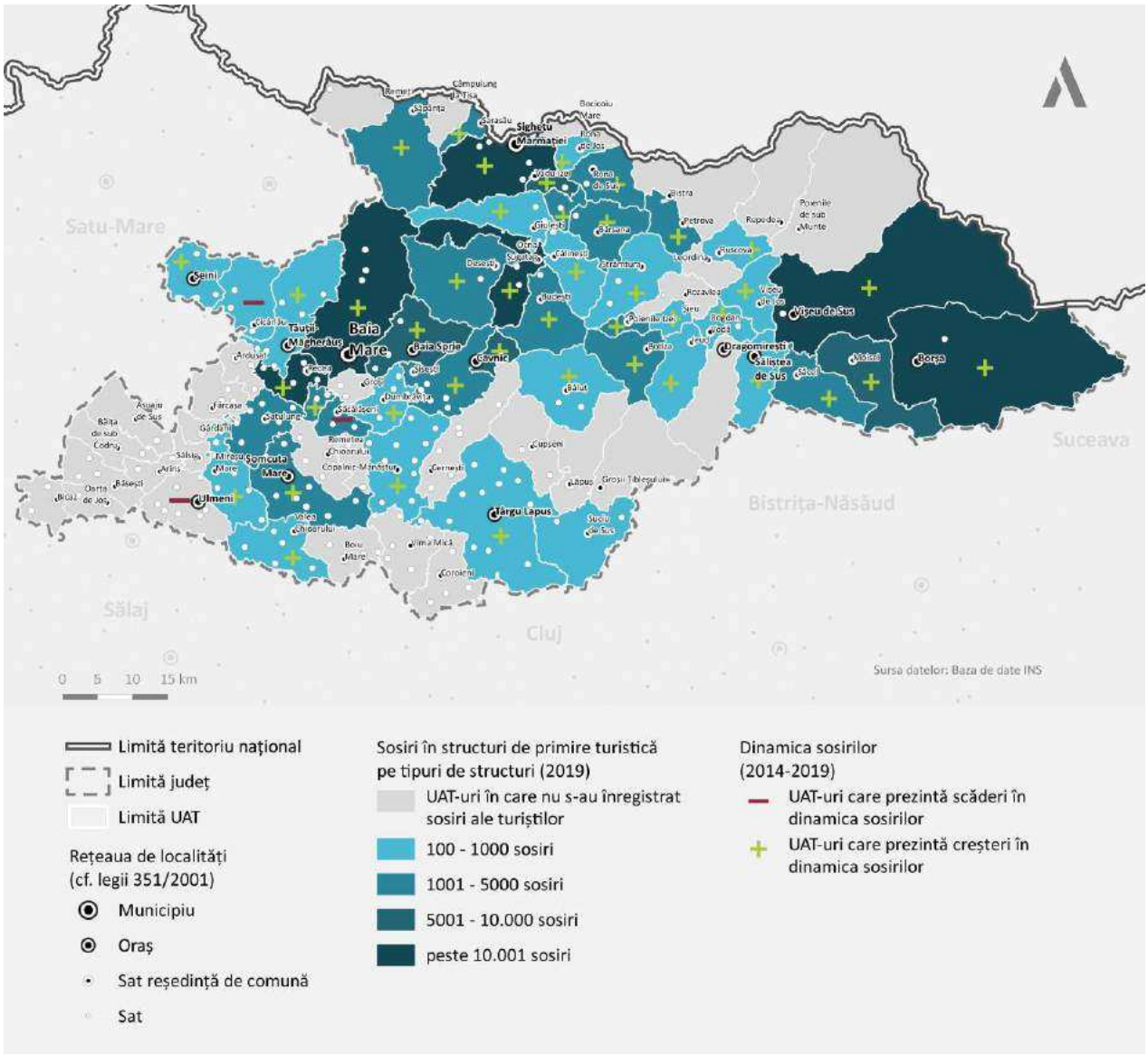

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

În funcție de tipul de structură turistică, cele mai multe sosiri ale turiștilor din anul 2019 au fost înregistrate la nivelul structurilor de tip hoteluri (cu 60,3% din totalul sosirilor din județ), urmate apoi de pensiunile agroturistice (cu 21,2% din totalul sosirilor) și pensiunile turistice (cu 12,6% din totalul sosirilor din județ). Aceste trei tipuri de structuri de primire turistică însumează în total 94,1% din totalul sosirilor din anul 2019 din județul Maramureș.

FIGURA 33. REPARTIȚIA SOSIRILOR TURISTICE PE TIPURI DE STRUCTURI DE PRIMIRE TURISTICĂ, ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ, ÎN ANUL 2019, %

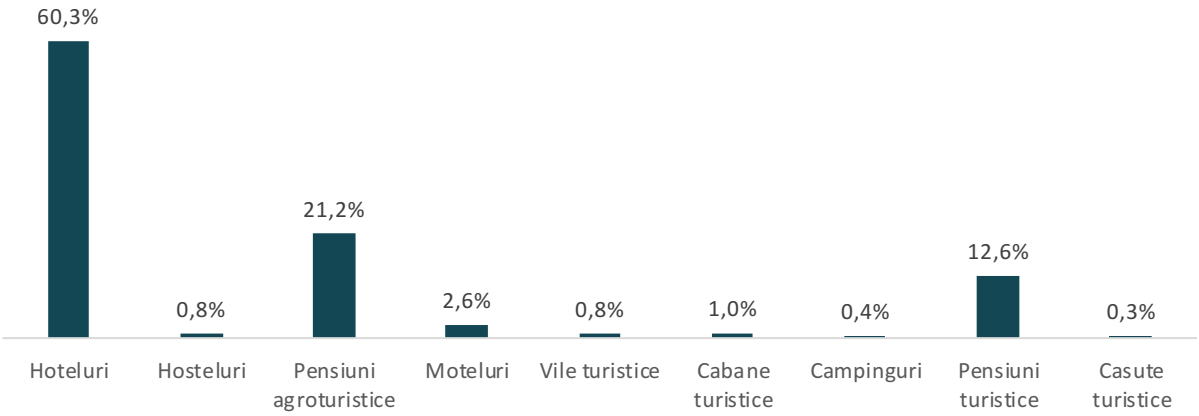

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

Restul de 5,9% din sosirile turiștilor în structurile de primire turistică sunt distribuite în cadrul structurilor de primire turistică, după cum urmează: moteluri (2,6% din totalul sosirilor), cabane turistice (1% din totalul sosirilor), hosteluri (0,8% din totalul sosirilor), vile turistice (0,8% din totalul sosirilor), campinguri (0,4% din totalul sosirilor) și căsuțe turistice (0,3% din totalul sosirilor).

La nivelul anului 2020, deși restricțiile cauzate de pandemia de Covid-19 au îngreunat deplasarea turiștilor și au oprit pentru o perioadă activitatea întreprinderilor din sectorul HoReCa, înregistrările privind numărul de sosiri în tipurile de structuri de primire turistică a rămas în județul Maramureș relativ similară ca și în anul 2019. Astfel pentru anul 2020 se înregistra următoarea situație: hotelurile (62,2% din totalul sosirilor), pensiunile turistice (11,2% din totalul sosirilor) și pensiunile agroturistice (20,9% din totalul sosirilor), toate acestea însumând aproximativ 94,3% din totalul sosirilor din județ, urmate de moteluri, cabane turistice și hotelurile de tip apartament.

ÎNNOPTĂRILE TURIȘTILOR | Conform datelor înregistrate, la nivelul anului 2019 în județul Maramureș au fost înregistrate 518.696 de înnoptări în structurile de primire turistică, fiind astfel remarcată o creștere de 153% față de anul 2014. În plan teritorial, cele mai mari creșteri ale numărului de înnoptări au fost înregistrate în următoarele localități: comuna Șieu (+19.212%), comuna Săpânța (+6.844%), comuna Ieud (+2.065%), comuna Vișeu de Jos (+1.224%), comuna Budești (+951%), comuna Botiza (+814%) și comuna Coltău (+793%).

Pe lângă aceste localități, Institutul Național de Statistică a identificat un șir de unități administrativ-teritoriale care în anul 2014 nu au înregistrat nicio înnoptare a turiștilor, spre deosebire de anul 2019, când au fost înregistrate înnoptări turistice. Aceste unități administrativ-teritoriale sunt: orașul Seini, comuna Asuaju de Sus, comuna Băiuț, comuna Bistra, comuna Călinești, comuna Cernești, comuna Giulești, comuna Groșii Țibleșului, comuna Mireșu Mare, comuna Petrova, comuna Rona de Sus, comuna Rozavlea, comuna Sarasău, comuna Satulung și comuna Suciu de Sus.

În ceea ce privește numărul de înnoptări în structurile de primire turistică în plan teritorial, municipiul Baia Mare găzduia 37,8% din numărul total de înnoptări din anul 2019, în creștere cu 86,5% față de anul 2014. Acesta este urmat de municipiul Sighetu Marmației cu 9,5% (+113,3%), orașul Vișeu de Sus cu 9,2% (+323,3%), comuna Borșa cu 8,2% (+247%), comuna Ocna Șugatag cu 5,6% (+191,7%), orașul Baia Sprie cu 3,6% (+134,7%), comuna Recea cu 3,4% (+369,2%) și orașul Cavnic cu 3% din numărul total de înnoptări, în creștere cu 103,1% față de anul 2014.

FIGURA 34. ÎNNOPTĂRI ALE TURIȘTILOR ÎN STRUCTURI DE PRIMIRE TURISTICĂ LA NIVELUL UAT-URILOR COMPONENTE ALE JUDEȚULUI MARAMUREȘ ÎN ANUL 2019 ȘI DINAMICA ACESTORA

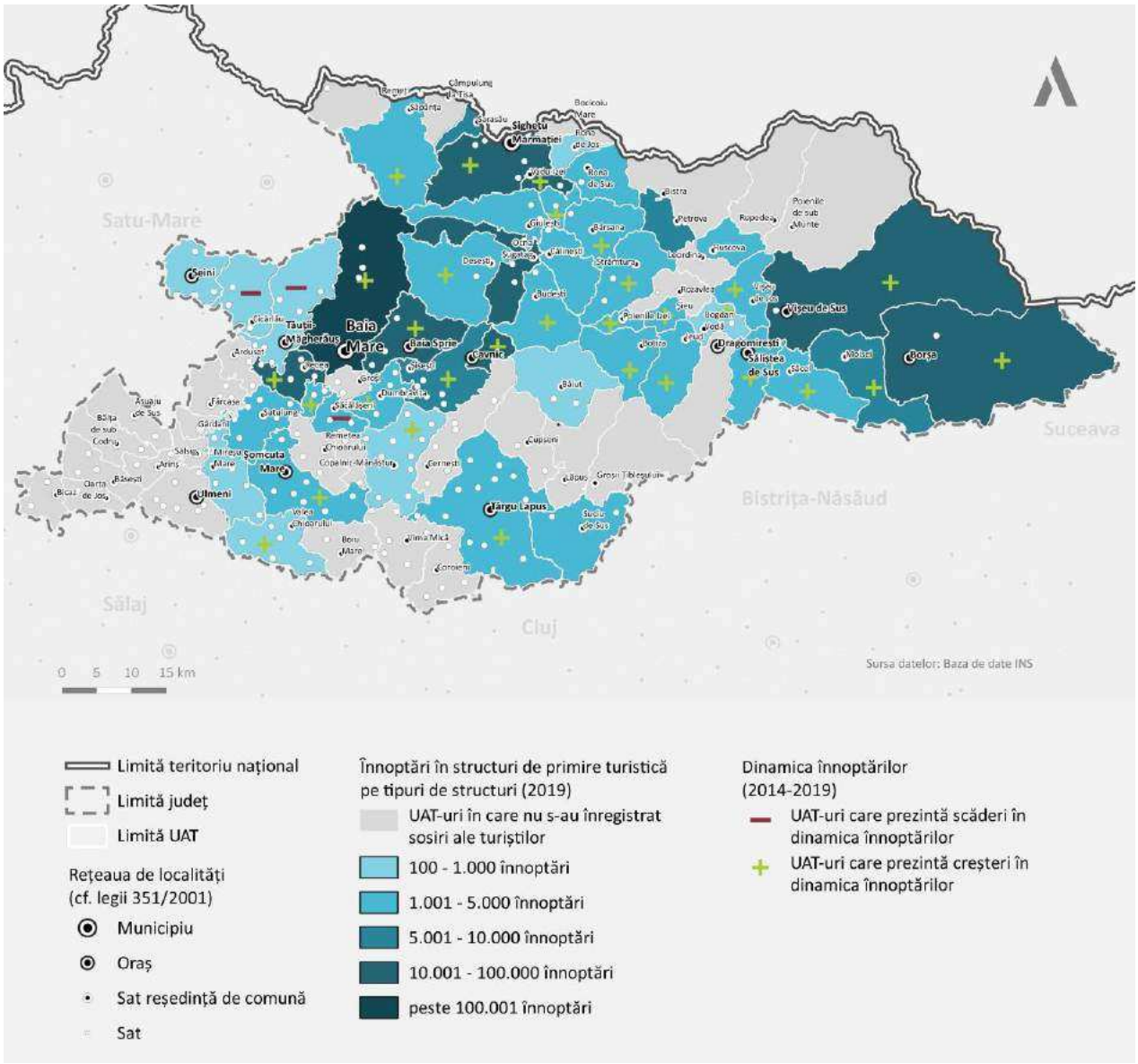

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

În același timp, în perioada 2014-2019 a fost înregistrată o scădere a numărului de înnoptări în doar câteva unități administrativ-teritoriale: orașul Ulmeni (-100%), Cicârlău (-75,2%), orașul Tăuții-Măgherăuș (-10,8%), Săcălășeni (-3,8%).

În anul 2019, mai mult de jumătate din numărul înnoptărilor turistice din județul Maramureș se înregistrează în structurile de cazare de tipul hotelurilor (55,7% din totalul înnoptărilor), acestea fiind urmate de pensiunile agroturistice din județ (cu 23,8% din totalul înnoptărilor) și pensiunile turistice (cu 13,1% din înnoptări), toate însumând 92,3% din totalul înnoptărilor din județ. Un procent de 7,4% din totalul înnoptărilor sunt distribuite astfel: hosteluri (2,6% din totalul înnoptărilor), moteluri (2,1% din totalul înnoptărilor), cabane turistice (1,2% din totalul înnoptărilor), vile turistice (0,7% din totalul înnoptărilor), campinguri (0,4% din totalul înnoptărilor), căsuțe turistice (0,3% din totalul înnoptăr ilor).

Au fost astfel înregistrate creșteri ale numărului de înnoptări în toate tipurile de structuri de primire turistică, cu excepția hostelurilor (-20,2% din totalul înnoptărilor față de anul 2014) și a taberelor de elevi, care nu au mai înregistrat înnoptări începând cu anul 2019. În același timp, cea mai mare creștere a numărului de înnoptări a fost înregistrat în cazul pensiunilor agroturistice (+405,8% față de anul 2014).

FIGURA 35. PONDEREA ÎNNOPTĂRILOR TURISTICE PE TIPURI DE STRUCTURI DE PRIMIRE TURISTICĂ, LA NIVELUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ, ÎN ANUL 2019, %

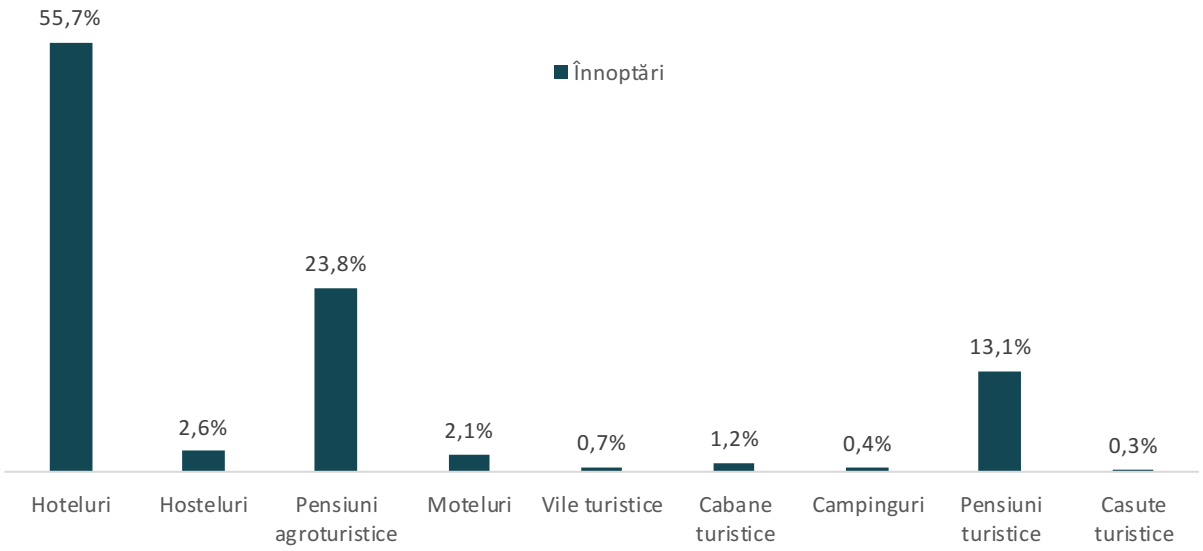

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

DURATA MEDIE DE ȘEDERE | Conform datelor înregistrate pe platforma Institutului Național de Statistică, în perioada 2014-2019, durata medie de ședere în structurile de primire turistică a înregistrat o creștere relativă de 11% a timpului mediu petrecut de către o persoană în județul Maramureș, ajungând la un număr de 1,88 nopți/sejur, față de 1,69 nopți/sejur în anul 2014. În anul 2021, valoarea indicatorului respectiv era de 1,81 nopți/sejur.

În plan teritorial, la nivelul anului 2019, localitățile care au înregistrat cele mai lungi perioade de ședere ale turiștilor sunt: Suciu de Sus (2,74 nopți/persoană), Budești (2,73 nopți/persoană), orașul Târgu Lăpuș (2,73 nopți/persoană), Mireșu Mare (2,64 nopți/persoană), Petrova (2,57 nopți/persoană), Șomcuta Mare (2,54 nopți/persoană), Băiuș (2,51 nopți/persoană), Ocna Șugatag (2,45 nopți/persoană), Sarasău (2,44 nopți/persoană), Rona de Sus (2,42 nopți/persoană) și Strâmtura (2,39 nopți/persoană).

În ceea ce privește evoluția duratei unui sejur în județul Maramureș, în perioada 2014-2019, cele mai semnificative creșteri au fost înregistrate în următoarele localități: Budești (+56,3%), Șișești (+52,1%), Botiza (+50,9%), Dumbrăvița (+45,3%), Valea Chioarului (+40,3%), Șomcuta Mare (+39,7%), Ocna Șugatag (+38,8%), Săcălășeni (+26,2%).

De asemenea, se remarcă și o scădere a acestui indicator la nivelul județului Maramureș. Cele mai mari scăderi ale duratei medii de ședere au fost înregistrate în localitățile: orașul Tăuții-Măgherăuș (-68%), Cicârlău (-46%), Săcel (-42,6%), orașul Cavnic (-41%), Vișeu de Jos (-40,9%), Săliștea de Sus (-29,1%), Oncești (-23,8%), Săpânța (-8,8%), Bogdan Vodă (-4,5%), Copalnic-Mănăștur (-3,2%) și Desești cu o scădere relativă de 1,62%.

FIGURA 36. DURATA MEDIE DE ȘEDERE ÎN STRUCTURILE DE PRIMIRE TURISTICĂ LA NIVELUL UAT-URILOR COMPONENTE ALE JUDEȚULUI MARAMUREȘ ÎN ANUL 2019 ȘI DINAMICA ACESTEIA

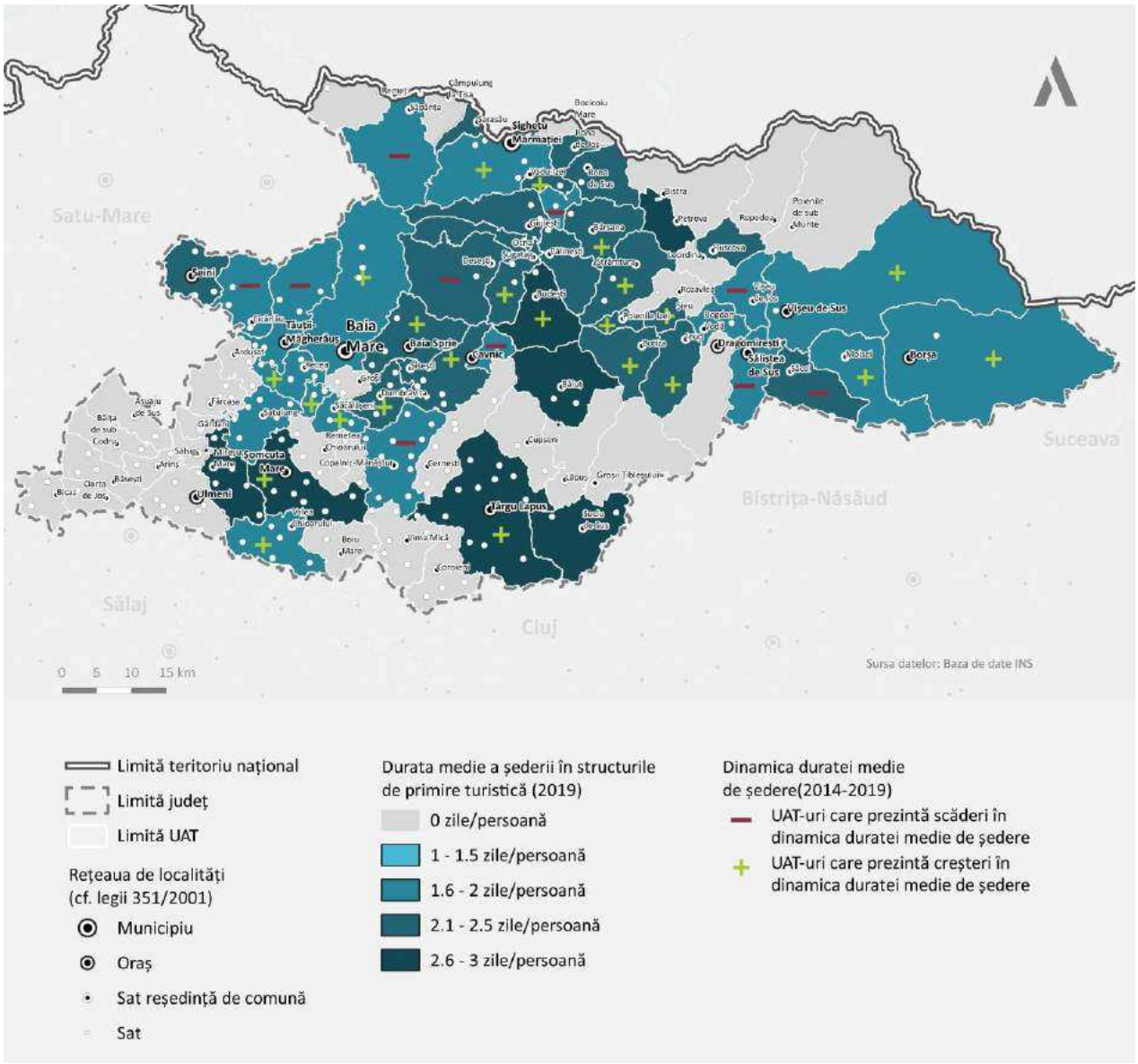

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

Raportând durata medie de ședere la tipul structurilor de cazare, în anul 2019 s-a înregistrat cea mai mare valoare a șederii în cadrul hostelurilor, cu o medie de 6,53 nopți/persoană/sejur. Acestea sunt urmate de cabanele turistice cu o medie de 2,16 nopți/sejur, pensiunile agroturistice cu 2,11 nopți/sejur și campingurile cu o durată medie de 2,02 nopți/sejur. De partea cealaltă, cele mai reduse durate medii au fost înregistrate în moteluri, cu doar 1,54 nopți/sejur, vile turistice cu 1,58 nopți/sejur și căsuțe turistice cu 1,73 nopți/sejur.

În intervalul 2014-2019, cele mai mari creșteri ale duratei medii au fost înregistrate în cadrul hostelurilor (+194,4%), urmând pensiunile turistice (+17,2%), pensiunile agroturistice (+16,3%) și hotelurile (+11,6%). Scăderi ale duratei medii de ședere au fost înregistrate în cazul motelurilor (-2,2%) și a cabanelor turistice (-0,5%).

FIGURA 37. DURATA MEDIE DE ȘEDERE, PE TIPURI DE STRUCTURI CU PRIMIRE TURISTICĂ, ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ, ÎN ANUL 2019 (NOPȚI / PERSOANĂ)

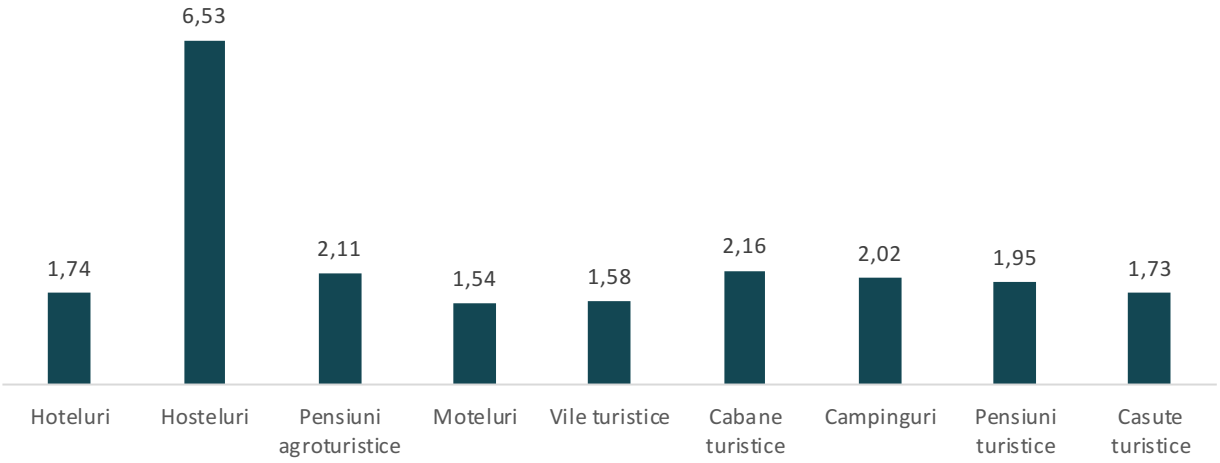

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor din baza de date INS TEMPO Online

PROVENIENȚA TURIȘTILOR | În ceea ce privește structura turiștilor în funcție de originea lor, în anul 2019, aproximativ 86,9% din numărul total de turiști care au sosit în structuri de primire turistică din județul Maramureș erau turiști români și doar 13,1% erau turiști străini. În termeni absoluți, în anul 2019, din cele 276.064 de sosiri, doar 36.217 erau sosiri ale turiștilor străini.

În același timp, față de anul 2014, numărul sosirilor turiștilor străini a crescut cu 68,5% în timp ce numărul turiștilor români a înregistrat un ritm de creștere de 140,7%. Acest fapt explică și ponderea mai redusă a turiștilor străini din anul 2019 (de 13,1%), față de anul 2014 (când era înregistrat un procent de 17,7%). Totuși, dacă e să analizăm anul 2020, în județul Maramureș au sosit cu 84,5% mai puțini turiști străini decât în anul 2019, ponderea acestora în totalul turiștilor sosiți fiind de doar 4,2%. De asemenea, trebuie ținut cont de faptul că anul 2020 a marcat un declin la nivelul turismului internațional, în contextul restricțiilor pandemice, circulația turiștilor fiind astfel îngreunată inclusiv la nivelul județului Maramureș.

FIGURA 38. PONDEREA TURIȘTILOR STRĂINI ȘI PONDEREA TURIȘTILOR ROMÂNI ÎN TOTALUL SOSIRILOR TURISTICE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, ÎN ANII 2014, 2019 ȘI 2020, %

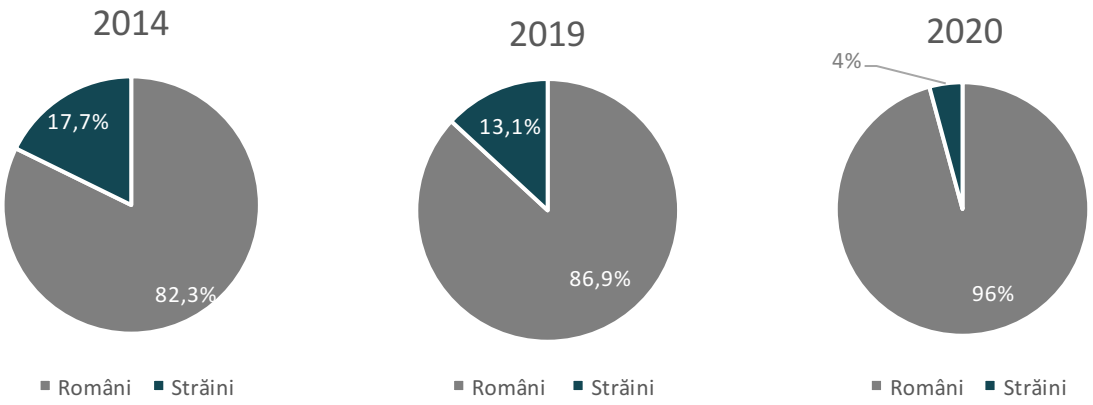

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

În același context, în anul 2019 aproximativ 11,6% din totalul înnoptărilor din structurile de cazare cu primire turistică erau asigurate de către turiștii străini, pondere mai redusă față de anul 2014 când procentul acestora era de 16,9%. Totuși, ca și în cazul sosirilor turistice, în perioada 2014-2019, numărul de înnoptări ale turiștilor străini a crescut cu 74,1%, ritm inferior celui înregistrat în rândul turiștilor români (+169%), ceea ce explică și ponderea mai redusă a turiștilor străini în totalul înnoptărilor din anul 2019.

FIGURA 39. PONDEREA TURIȘTILOR STRĂINI ȘI PONDEREA TURIȘTILOR ROMÂNI ÎN TOTALUL ÎNNOPTĂRILOR TURISTICE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, ÎN ANII 2014, 2019 ȘI 2020, %

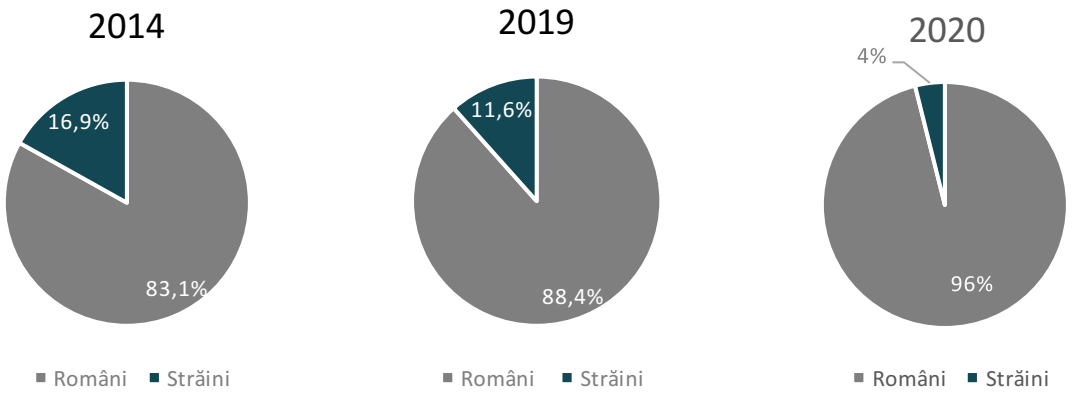

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

Raportându-ne la anul 2020, ponderea turiștilor străini din totalul înnoptărilor a scăzut la 3,9%, numărul efectiv al înnoptărilor fiind cu 83,7% mai mic față de anul 2019. În cazul turiștilor români, numărul de înnoptări a scăzut cu 47,2% în anul 2020, față de anul 2019. De altfel, în termeni absoluți, în anul 2019, din cele 518.696 de înnoptări, doar 60.143 erau efectuate de turiști străini.

Graficele anterioare prezintă în mod foarte clar impactul pandemiei de Covid-19 asupra turismului din județul Maramureș. Astfel, în anul 2020, în județul Maramureș au sosit cu 84,5% mai puțini turiști străini față de anul 2019 (scădere de doar 46,9% pentru turiștii români), iar înnoptările realizate de turiștii străini au scăzut cu 83,7% (scădere de 47,2% pentru turiștii români). De asemenea, turismul internațional este afectat și de criza economică, cauzată pe de-o parte de pandemia de Covid-19, dar și de conflictul militar din Ucraina, care a dus la o creșterea a prețurilor din sectorul energetic.

4.2.2. ELEMENTE LEGATE DE SEZONALITATEA CERERII TURISTICE

Sezonalitatea cererii turistice dintr-un anumit județ este descrisă de numărul de sosiri și de înnoptări ale turiștilor în unitățile de cazare cu primire turistică dintr-o anumită lună, comparativ cu alte luni. În linii generale, sezonalitatea cererii turistice este influențată de un șir de factori, precum: tipul de resurse turistice existente, perioada celor mai populare evenimente care atrag turiști, tipologia ofertei de cazare din județ, precum și alți factori.

Din această perspectivă, județul Maramureș nu prezintă un dezechilibru foarte mare. Raportat la cele 4 sezoane ale anului, se remarcă mici diferențe între sezonul de vară și celelalte sezoane ale anului. Astfel, analizând sezonalitatea cererii turistice a județului Maramureș, se poate observa faptul că perioada de vară este cea mai solicitată, atât din punct de vedere al sosirilor (36% din sosiri) cât și al înnoptărilor (37% din înnoptări). Ulterior, județul Maramureș atrage mulți turiști în toamnă (24% din înnoptări) și cu valori aproape egale (19-20% din înnoptări) – primăvara și iarna.

Cererea turistică crescută în perioada de vară se datorează unui cumul de factori, precum: majoritatea adulților aleg să-și petreacă concediile în perioada de vară, iar cea mai mare vacanță a elevilor și studenților este vara. De asemenea, în perioada verii este o concentrare mai ridicată și a unor manifestări cultural-artistice, sportive etc. de interes inclusiv pentru vizitatori.

FIGURA 40. SEZONALITATEA CERERII TURISTICE DIN PERSPECTIVA SOSIRILOR ȘI ÎNNOPTĂRILOR TURIȘTILOR ÎN UNITĂȚILE DE CAZARE, JUDEȚUL MARAMUREȘ, ANUL 2019, %

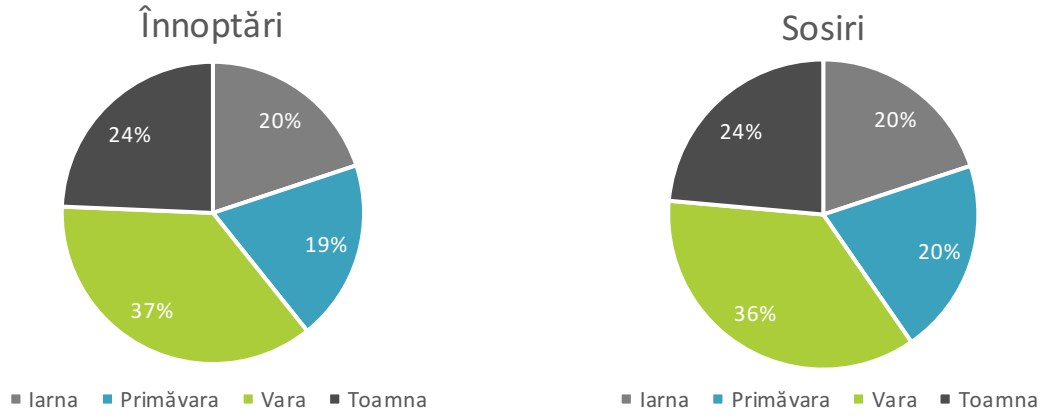

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

De asemenea, luând în considerare și caracterul geografic muntos al județului Maramureș, accesul către obiectivele turistice existente și disponibile permanent cum sunt bisericile de lemn, este mai facil în perioada de vară, comparativ cu perioada de iarnă. Din alt punct de vedere, odată cu realizarea investițiilor în lucrări de modernizare a domeniilor schiabile din județ, (de ex. Pârtia Olimpică de la Borșa), este de așteptat ca în anii următori să crească cererea turistică în perioada de iarnă.

În continuare, în graficele de mai jos sunt prezentate numărul de sosiri și de înnoptări în structurile de primire turistică, pentru fiecare lună din anul 2019. Astfel, din punct de vedere al sosirilor, cea mai mare cerere este înregistrată în lunile iulie și septembrie, situație similară fiind constatată și la nivelul numărului de înnoptări ale turiștilor în unitățile de primire turistică din județul Maramureș.

FIGURA 41. SEZONALITATEA CERERII TURISTICE ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE SOSIRI ALE TURIȘTILOR ÎN UNITĂȚILE DE PRIMIRE TURISTICĂ, ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ, ÎN ANUL 2019

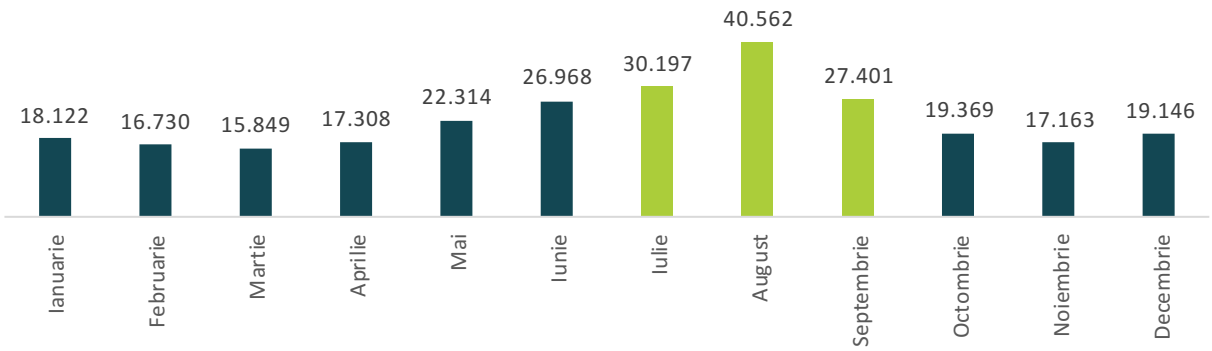

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

La polul opus, cele mai puține sosiri ale turiștilor au fost înregistrate în lunile martie, februarie și noiembrie.

FIGURA 42. SEZONALITATEA CERERII TURISTICE ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE ÎNNOPTĂRI ALE TURIȘTILOR ÎN UNITĂȚILE DE PRIMIRE TURISTICĂ, ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ, ÎN ANUL 2019

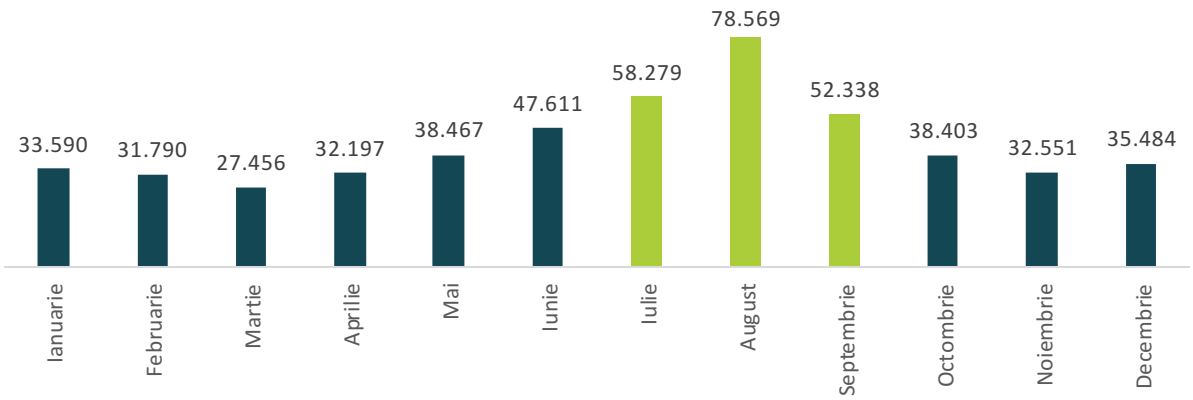

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

În funcție de proveniența turiștilor, în cazul turiștilor străini este înregistrată o tendință similară, cea mai mare cerere fiind înregistrată în luna august (6.407 sosiri ale turiștilor străini), urmând lunile iulie (4.962 sosiri) și iunie (4.762 sosiri). În ceea ce privește sosirile turiștilor străini, se poate observa că perioada caldă a anului, în special mai-septembrie, este cea mai aleasă de către turiștii străini pentru a vizita județul Maramureș.

FIGURA 43. SEZONALITATEA CERERII TURISTICE PE TIPURI DE TURIȘTI, ROMÂNI SAU STRĂINI, ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL SOSIRILOR ÎN UNITĂȚILE DE PRIMIRE TURISTICĂ DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, 2019

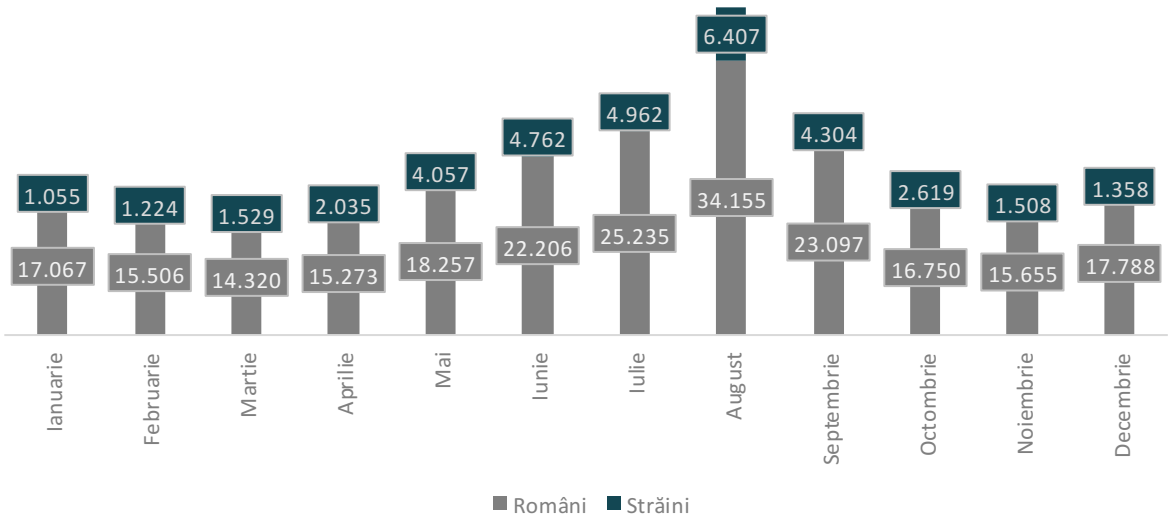

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

În final, diferența dintre valorile minime și maxime, indică o diferență de peste 500% între luna august (6.407 sosiri ale turiștilor străini) și luna ianuarie (1.055 sosiri ale turiștilor străini).

4.3. ANALIZA RAPORTULUI CERERE-OFERTĂ TURISTICĂ (INDICELE DE UTILIZARE NETĂ A LOCURILOR DE CAZARE)

O analiză a raportului dintre cererea turistică și oferta turistică presupune în primul rând analiza celui mai relevant indicator și anume indicele de utilizare netă a locurilor de cazare. Conform Institutului Național de Statistică, acesta se calculează ca un raport al numărului de înnoptări realizate, la capacitatea de cazare turistică în funcțiune dintr-o anumită perioadă.

Astfel, pentru perioada 2015-2019, la nivelul județului Maramureș a fost înregistrată o creștere a indicelui de utilizare netă a locurilor de cazare, respectiv de la 15,4% la 22,3%, urmând ulterior o scădere semnificativă de până la 13,2% în anul 2020 – pusă în contextul pandemiei de Covid-19 și a restricțiilor aferente. Totuși, în anul 2021, deși considerat un an pandemic, indicele de utilizare netă a locurilor de cazare a înregistrat o ușoară revenire de câteva procente, ajungând astfel la un indice de utilizare netă a locurilor de cazare de 16,3%.

FIGURA 44. INDICELE DE UTILIZARE NETĂ A LOCURILOR DE CAZARE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ, ÎN PERIOADA 2015-20121, %

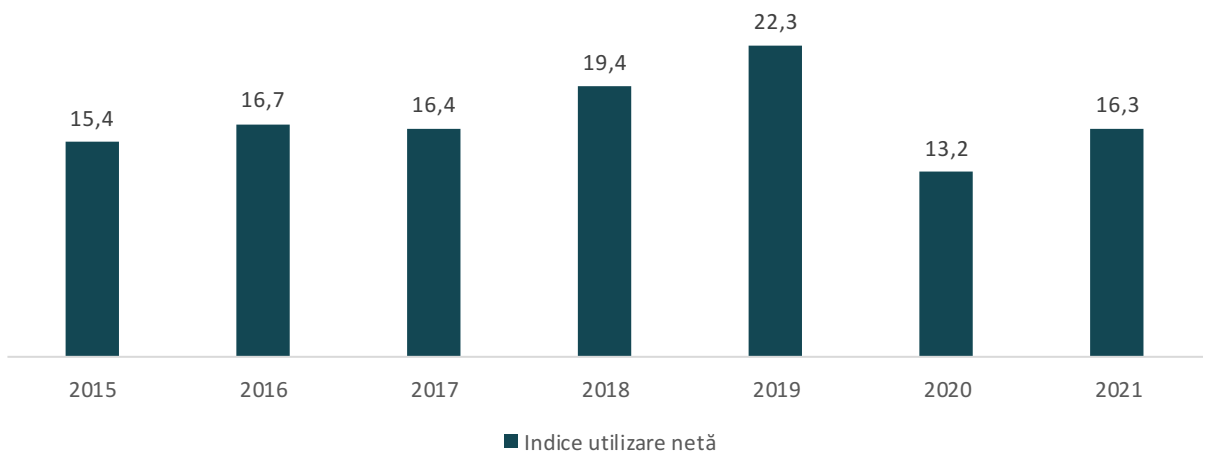

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

Situația indicelui de utilizare netă a locurilor de cazare pe tipuri de structuri de cazare este prezentată în figura următoare, pentru anul 2015 și 2019. Astfel, la nivelul anului 2019, indicele de utilizare netă înregistra valori lipsă pentru taberele de elevi și școlari, popasuri turistice și hoteluri apartament. De asemenea, valori sub 15% au fost înregistrate pentru moteluri (13,9%) și pensiuni turistice (14,7%).

Pentru anul 2019, cele mai înalte valori ale indicelui de utilizare netă a locurilor de cazare era înregistrat pentru următoarele tipuri de structuri de cazare (peste 16%): Hoteluri (33%), Hosteluri (29,2%), Vile turistice (16,8%) și Cabane turistice (16,1%).

Aceste valori prezentate indică faptul că la nivelul județului este nevoie de o promovare turistică mai puternică și de diversificarea produselor și a ofertelor turistice din județ, pentru a putea atrage în zonă mai mulți turiști care să petreacă un timp mai îndelungat (de ex prin dezvoltarea activităților turistice: trasee turistice de 3-4 localități pentru o perioadă de 4-5 zile, cu mai multe obiective turistice sau suplimentarea infrastructurii turistice din mediul rural etc.). Prin acest mod, va putea crește indicele de utilizare netă, respectiv și profitabilitatea afacerilor din domeniu.

FIGURA 45. EVOLUȚIA INDICELUI DE UTILIZARE NETĂ A LOCURILOR DE CAZARE PE TIPURI DE STRUCTURI DE CAZARE ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ, PERIOADA 2015-2019, %

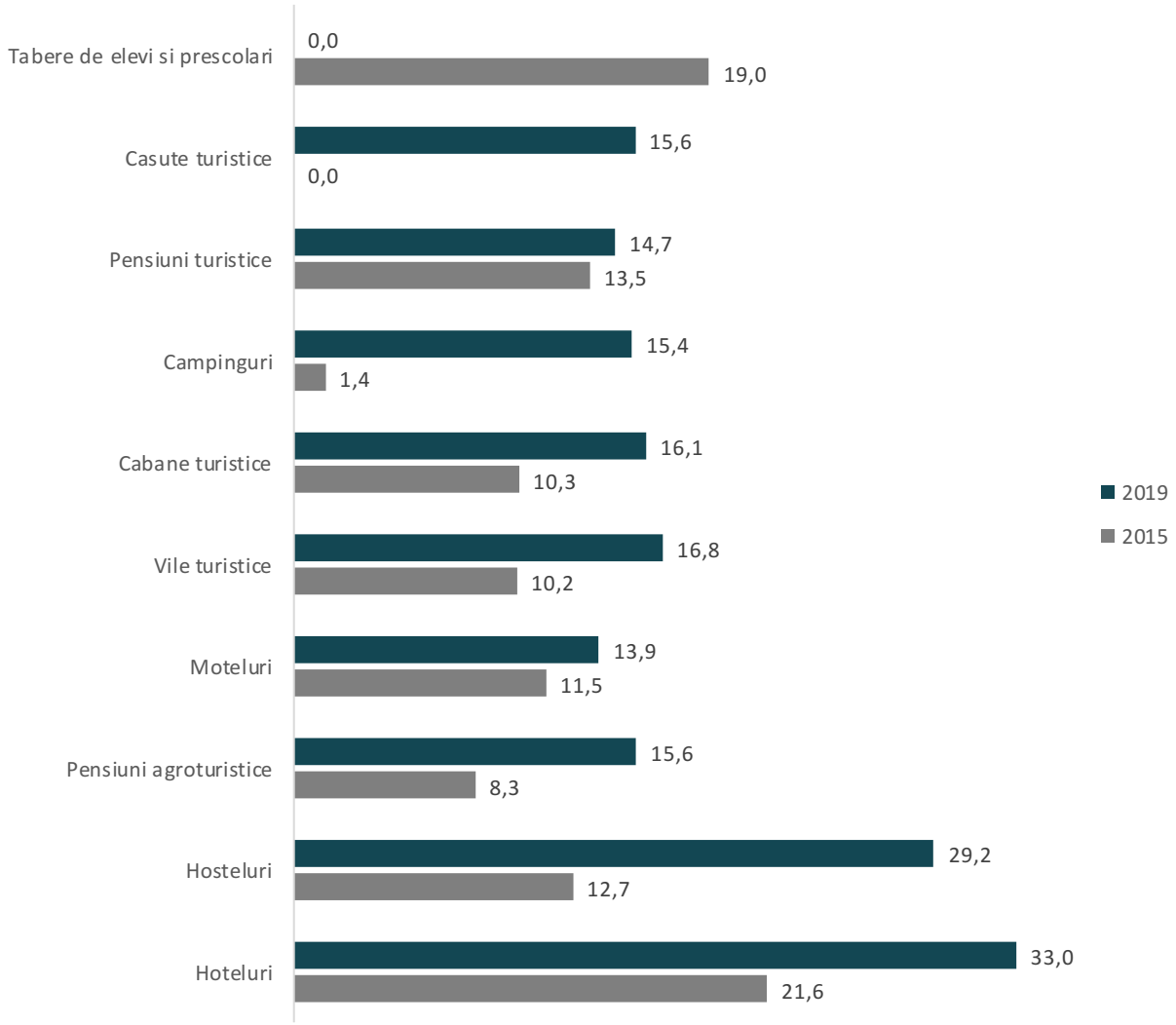

Sursa: Baza de date INS TEMPO Online

Pentru evoluția indicelui de utilizare netă a locurilor de cazare, în perioada 2015-2019 cele mai mari creșteri au fost înregistrate la hosteluri (+16,5%), căsuțe turistice (+15,6%) cu mențiunea că în anul 2015 nu au fost raportate cazări în căsuțe turistice, acestea fiind disponibile în județ ulterior, campinguri (+14%), hoteluri (+11,4%), pensiuni agroturistice (+7,4%), vile turistice (+6,7%), cabane turistice (+5,8%), moteluri (+2,4%), pensiuni turistice (+1,2%).

În final, se poate constata că la nivelul județului Maramureș, în perioada 2015-2019 indicele de utilizare netă a locurilor de cazare a crescut pentru toate tipurile de structuri de cazare existente în județ în anul 2019 (taberele de elevi și preșcolari nu mai sunt funcționale înainte de anul 2019). Acest lucru indică o creștere a vizibilității turistice a județului, atât în mediul urban, cât și în mediul rural, fiind însă nevoie în continuare de o colaborare mai bună în rândul actorilor relevanți și de o promovare turistică mai puternică pe plan internațional.

05.

TENDINȚE ÎN TURISM LA NIVEL REGIONAL, NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL

5. TENDINȚE ÎN TURISM LA NIVEL REGIONAL, NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL

În context global, turismul a avut un impact tot mai ridicat asupra economiei, atât în zonele urbane, cât și la nivelul zonelor rurale. Având în vedere acestea, teritoriile sunt constrânse să fie cât mai competitive, să faciliteze o ofertă de turism cât mai atractivă și o accesibilitate cât mai facilă la obiectivele de interes turistic.

Organizația Mondială a Turismului estimează pentru anul 2025 un număr de aproximativ 1.184 milioane de călătorii turistice internaționale, iar în urma creșterii puternice a cererii turistice din ultimii ani, previziunile pentru 2030 evidențiau un număr de circa 1.800 de milioane de călătorii turistice la nivel mondial. Acestea sunt rezultatul unei creșteri anuale constante de circa 3%-4% a fluxului turistic.

Aceste date pot fi influențate pentru o anumită perioadă de contextul pandemiei cu Sars-Cov2, aspect ce a influențat negativ deplasările turistice, dar exceptând această situație, dinamica turismului la nivel mondial este una pozitivă.

Pe lângă contextul pandemic, turismul prezintă o fluctuație de la an la an și este afectat și de către situația economică și geopolitică. Evenimentele recente de la granița cu Ucraina au arătat faptul că turiștii sunt influențați de ceea ce se petrece pe teritoriul unei țări, iar sentimentul de siguranță este un factor foarte important pentru aceștia în momentul în care își aleg o destinație pentru petrecerea vacanțelor.

Cu toate acestea, turismul atât prin infrastructura existentă, cât și prin fluxul de turiști, reprezintă un domeniu în continuă creștere. Oportunitățile de călătorie și mobilitate sunt tot mai accesate, promovate și cunoscute, iar în consecință, odată cu ameliorarea contextului sanitar sau geopolitic, dinamica turismului este preconizată că va continua pe un trend pozitiv.

5.1. TENDINȚE ALE CERERII ȘI OFERTEI TURISTICE LA NIVEL NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL

Dincolo de șocul imediat, sectorul turismului se confruntă cu alte provocări, pe termen mai lung, legate de transformarea sa verde și digitală, de competitivitatea sa, de sustenabilitatea și de reziliența sa. În acest sens, ghidul elaborat de World Tourism Organization (Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations), a fost realizat pentru a ajuta managerii din turism să obțină și să utilizeze cele mai bune informații posibile pentru a sprijini o mai bună luare a deciziilor cu privire la dezvoltarea durabilă a turismului. Indicatorii sunt propuși ca elemente de bază esențiale pentru turismul durabil și ca instrumente care răspund la problemele cele mai importante pentru managerii destinațiilor turistice. În timp ce obiectivul principal al ghidului este la nivelul destinației, se acordă o oarecare atenție indicatorilor care se concentrează pe probleme la o scară mai largă, fie la nivel regional sau național, în special pentru că aceștia pot afecta destinațiile.[210]

Turismul se referă la activitatea vizitatorilor care efectuează o călătorie către o destinație aflată în afara reședinței lor obișnuite, pentru o perioadă mai mică de un an. Aceasta poate fi în interes de afaceri sau de agrement. Sectorul turismului acoperă o gamă largă de activități economice care furnizează bunuri și servicii solicitate de vizitatori pentru a-și susține, direct sau indirect, activitatea turistică.

[210] Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations (World Tourism Organization, 2004)

Totuși, pentru a putea fi competitivi pe piața națională și internațională, oferta turistică din Maramureș trebuie să se alinieze constant la noile tendințe în materie de turism, în special în contextul în care turismul încearcă în acest moment o adaptare la noile condiții de călătorie, siguranța turiștilor și bunăstarea acestora.

5.1.1. TENDINȚE ALE OFERTEI TURISTICE

TURISMUL SUSTENABIL BAZAT PE SUSȚINEREA COMUNITĂȚILOR LOCALE ȘI PROTEJAREA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR | În contextul accelerării schimbărilor climatice și degradării continue a mediului, sectorul turismului trebuie să se adapteze în permanență la aceste fenomene prin promovarea unei exploatări turistice cu impact cât mai redus asupra cadrului natural și a comunităților locale.

În plus, pe măsură ce noile generații de vizitatori devin din ce în ce mai relevante pe piață, idealurile care conduc deciziile lor de cumpărare creează noi tendințe turistice. Turismul sustenabil este doar un exemplu al acestor tendințe turistice, reflectând o preocupare tot mai mare în rândul călătorilor de astăzi pentru opțiunile de turism etice și durabile. Călătoria sustenabilă include modificări simple, cum ar fi disponibilitatea creditelor de carbon la rezervarea unui zbor sau opțiunea de a închiria un vehicul electric în loc de un vehicul convențional.

Cercetările efectuate de către platforma Booking.com arată că 72% dintre turiști cred că oamenii trebuie să ia măsuri acum și să facă alegeri de călătorie durabile pentru a salva planeta și a o păstra pentru generațiile viitoare.

Acest mod de a practica turismul implică creșterea conștientizării importanței responsabilității turiștilor și furnizorilor de servicii turistice față de județul Maramureș ca destinație turistică. Pentru valorificarea elementelor naturale și a comunităților locale, județul Maramureș trebuie să își dezvolte o serie de produse / pachete turistice atractive către turiști și care să le ofere posibilitatea de a practica un turism sustenabil, bazat pe protejarea mediului înconjurător.

RECONDIȚIONAREA LOCUINȚELOR TRADIȚIONALE | Strâns legată de turismul rural, experiențial și orientat către destinații liniștite este și tendința de conservare / renovare / recondiționare a patrimoniului tradițional – case tradiționale, care se pot transforma în unități de cazare, ce valorifică tradițiile locale. Cazarea turiștilor în astfel de unități de cazare le permite acestora să experimenteze modul de viață al localnicilor, să trăiască experiențe unice și autentice și să se conecteze mai bine cu valorile și elementele de unicitate locale.

În același timp, valorificarea caselor tradiționale permite localnicilor să monetizeze elemente ale tradițiilor locale într-un mod sustenabil. Acest lucru este în special valabil pentru județul Maramureș, fiind locul unde tradițiile și arhitectura tradițională maramureșeană au rămas încă nealterată în unele locuri.

PACHETELE TURISTICE | Cererea pentru călătorii personalizate este în creștere, la fel ca și cererea pentru activități de vacanță experiențiale și active. Acestea pot fi avantajoase atât pentru turiști, cât și pentru furnizorii de servicii turistice și comunitățile din zonă. În acest context, un turism bine dezvoltat este caracterizat de existența pachetelor și circuitelor turistice care permit turiștilor descoperirea atracțiilor, obiectivelor și activităților locale, inclusiv prin facilitarea accesului la mijloacele de transport și cazare, precum și alte facilități incluse și interconectate.

PREZENȚA ÎN SOCIAL MEDIA | Tehnologia și tendințele rețelelor sociale transformă industria călătoriilor, în timp ce site-urile de călătorie schimbă modul în care web-ul este utilizat pentru a lua decizii de călătorie, iar aplicațiile și hărțile pentru telefoane mobile devin instrumentele preferate ale turiștilor.

Un alt aspect important atunci când vine vorba de digitalizare este și tendința de creștere a rezervărilor online. De la rezervări online pentru cazare și transport, până la rezervarea biletelor la obiective și

obținerea de informații despre calitatea restaurantelor locale, prezența elementelor digitale în turism este din ce în ce mai activă în ultimii ani. Accesibilitatea online reprezintă un factor important în materializarea interesului turiștilor pentru diferite experiențe turistice, iar județul Maramureș trebuie să avanseze în adoptarea acestor tehnologii noi pentru a putea face față cerințelor actuale ale vizitatorilor.

În acest context, prezentarea în mediul online a obiectivelor, atracțiilor și activităților turistice a devenit un aspect esențial în atragerea turiștilor, iar din această perspectivă, în județul Maramureș un rol aparte îl deține platforma online și aplicația pentru mobil Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/, ce reprezintă un ghid digital pentru turiștii noi veniți în județ.

Destinat atât turiștilor, cât și localnicilor, platforma și aplicația oferă informații despre: obiectivele turistice și culturale din județul Maramureș, calendarul evenimentelor culturale și informații utile despre spații de cazare, restaurante, timp liber, agrement, transport și alte servicii turistice din județ.

5.1.2. TENDINȚE ALE CERERII TURISTICE

TURISMUL EXPERIENȚIAL | Călătoria experiențială este o formă de turism în care vizitatorii se concentrează pe experiența trăită într-o țară, oraș sau loc anume prin conectarea la istoria, oamenii, natura și cultura locală. Această tendință se referă la posibilitatea de a avea o experiență, o interacțiune sau de a obține o conexiune emoțională cu natura, culturile sau cu diferitele activități pe care un loc le pune la dispoziție, dincolo de experiența clasică ce implică vizitarea unor obiective turistice muzeificate.

Mulți consideră faptul că experiențele de călătorie sunt un mijloc pentru a dobândi noi cunoștințe sau de a le permite să se recalibreze și să dobândească o nouă perspectivă personală sau asupra unui loc. Călătoria experiențială este mai mult un angajament decât călătoria convențională și este considerată a fi mai împlinitoare, lăsând un impact de durată asupra călătorului. Turismul experiențial este în mod special important pentru generațiile tinere, născute după 1980, însă acesta poate fi accesat sub diferite forme de toate tipologiile de turiști.

TURISMUL GASTRONOMIC | Gastronomia a devenit unul dintre elementele fundamentale în alegerea unei destinații turistice și reprezintă o subcategorie a turismului experiențial și cultural.

Mâncarea poate fi cuprinsă în contextul turismului cultural, întrucât experiența gastronomică pe care o oferă fiecare localitate poate fi înțeleasă ca o modalitate de cunoaștere a obiceiurilor și modurilor de viață ale comunității vizitate prin reprezentațiile sale gastronomice. Aceasta evidențiază cultura locală și reprezintă în același timp o modalitate de turism experiențial prin senzațiile și experiențele trăite la degustarea mâncărurilor specifice.

Gastronomia locală reprezintă o resursă turistică importantă, iar acum face parte din moștenirea culturală a zonelor geografice vizitate de turiști. Prin urmare, gastronomia și turismul au o relație foarte strânsă. Organizația Mondială a Turismului consideră că turismul gastronomic este insuficient promovat, acesta fiind pe locul trei printre motivațiile pentru care turiștii decid să viziteze o destinație după interesele în cultură și natură.

INTERES CRESCUT PENTRU ECOTURISMUL ACTIV ȘI TURISMUL RURAL | În contextul unei tendințe de creștere accelerată a turismului românesc, inclusiv în perioada pandemiei (2020 / 2021) când mulți turiști s-au reorientat către destinații autohtone în detrimentul celor externe, s-a înregistrat și o creștere a numărului de turiști români care optează pentru destinații locale și un interes din ce în ce mai mare pentru vacanțele autentice, în localități rurale.

Ecoturismul activ este o altă tendință care a apărut ca răspuns la apelurile pentru un turism mai durabil și mai atent. Acesta încurajează combinarea pasiunii pentru călătorii cu implicarea directă în conservarea și susținerea mediului local.

De pe urma acestei tendințe pot beneficia localitățile situate în zonele montane sau sate micuțe aflate între dealuri și văi, dar și cele care dețin resurse naturale ce pot fi valorificate. În acest sens, infrastructura serviciilor turistice este foarte importantă, însă în acest moment atractivitatea acestor zone este una de stul de redusă, pe fondul unor servicii turistice slab dezvoltate în zonele rurale ale județului (cazare, alimentație publică, parcări etc.).

TURISMUL ÎN NATURĂ, TURISMUL ORIENTAT CĂTRE DESTINAȚII LINIȘTITE | Cererea pentru natură și ecoturism este mare și va continua să crească în toate zonele lumii, acest fenomen fiind accentuat și de contextul pandemic cu Sars-Cov2. Turismul în natură este turismul bazat pe atracțiile naturale ale unei zone și constă în călătorii responsabile pentru a experimenta activitățile în natură, zonele naturale și peisajul, flora și fauna acestora, protejând mediul și îmbunătățind calitatea vieții localnicilor.

Din punct de vedere al conservării, pe măsură ce turismul în natură devine mai important pentru economia locală, comunitățile au un stimulent suplimentar pentru a-și conserva zonele naturale valoroase. În acest sens, județul Maramureș are capacitatea de a satisface cerințele oricărui vizitator care dorește să participe la activități relaxante în aer liber în timpul vacanței, mai ales prin faptul că mersul pe jos sau drumețiile sunt printre cele mai populare activități în rândul vizitatorilor pasionați de natură, la fel cum sunt și activitățile pe apă sau în proximitatea acesteia.

TURISMUL BALNEO, DE RELAXARE ȘI WELLNESS | Călătorii preferă acest tip de turism pentru o experiență relaxantă cu scopul principal de a atinge, promova sau menține un nivel de sănătate și un sentiment de bunăstare și echilibru personal.

Economia turismului de wellness devine tot mai importantă prin dezvoltarea dincolo de destinațiile tipice de wellness, prin dotări cum ar fi SPA-uri, stațiuni de wellness și izvoare termale/minerale. Călătorii de wellness caută să-și continue experiența călătoriei, iar aceasta poate cuprinde alimentația sănătoasă, exerciții de fitness, practici minte-corp, experiențe în natură, conexiuni cu oamenii și cultura locală etc., prin urmare sunt create oportunități pentru dezvoltarea facilităților precum săli de sport și centre de fitness, magazine / piețe de alimente sănătoase, evenimente, arte și meșteșuguri, muzee și multe altele.

BLEISURE TRAVEL | Este o tendință turistică în creștere în cazul în care oamenii extind călătoriile lor de afaceri la activități de agrement. Experții estimează că va continua să crească în forța de muncă mobilă. Deși călătoriile de afaceri au început să-și facă revenirea în 2021, se crede că *bleisure* este viitorul acestora.

Aceste călătorii de afaceri-petrecere a timpului liber pot fi planificate în prealabil, clienții programându-ți vacanța în aceeași perioadă cu cea a unei călătorii legate de locul de muncă. Companiile pot oferi, de asemenea, lucrătorilor lor unele experiențe turistice în timpul călătoriilor de lucru. Există, de asemenea, o tendință de creștere în rândul millennials cunoscută sub numele de fenomenul „nomad digital". Acesta este modul în care lucrătorii online și freelancerii adoptă stilul de viață al călătoriilor în timp ce lucrează.

5.1.2.1. PROFILUL TURISTULUI ACTUAL ȘI IDEAL DIN MARAMUREȘ

Concomitent cu studiul cererii și al ofertei turistice, este foarte important de evaluat și profilul vizitatorilor județului Maramureș, întrucât aceasta este etapa în care poate fi determinat gradul în care resursele existente sunt accesibile vizitatorilor sau posibililor vizitatori.

În vederea studierii profilului turiștilor sosiți în județul Maramureș, în cadrul activităților de consultare a stakeholderilor locali, aceștia au fost invitați să caracterizeze profilul turistului existent și ideal care vizitează județul Maramureș, fiind derulată o cercetare on-line în rândul unităților administrativ teritoriale din județ și a actorilor locali, precum și prin instrumente de colectare individuală și de grup. Numărul aproximativ de răspunsuri pe baza cărora s-a realizat profilul turistului actual și a celui ideal din Maramureș a fost de 75 de răspunsuri.

În urma acestei activități s-a concluzionat faptul că majoritatea turiștilor vin din România și se dorește ca în următoarea perioadă județul să fie vizitat și de turiști din Europa.

De asemenea, în ceea ce privește **PROFILUL TURISTULUI ACTUAL** din Maramureș, au fost identificate următoarele:

- Pe teritoriul județului Maramureș turiștii care aleg această destinație fac parte din toate grupele de vârstă, însă cei mai mulți s-au înregistrat în categoriile Generației X (40-55 de ani) și Generația Y / Millenials (24-39 de ani).
- Preponderent, turiștii veniți au călătorit cu familia sau cu prietenii, iar într-o proporție mai mică au existat și turiști care au venit prin intermediul unei agenții de turism sau în cadrul unei activități de team-building.
- Durata medie de ședere a turiștilor este în general cuprinsă între 1-3 zile, însă se înregistrează și turiști care preferă să stea un timp mai îndelungat (de 7-10 zile) în această zonă pentru a vizita toate obiectivele turistice promovate pe internet.
- Majoritatea turiștilor vin deja pregătiți cu informații despre ceea ce doresc să viziteze și își organizează în prealabil o mini-agendă de călătorie.
- Majoritatea turiștilor străini sunt din țări precum: Polonia, Germania, Franța, Austria, Marea Britanie, Italia, Spania, Israel sau Ungaria, iar majoritatea turiștilor români sunt din București, Constanța, Cluj, Moldova, Brașov, Galați sau din județul Maramureș.

PROFILUL TURISTULUI ACTUAL
JUDEȚUL / ȚARA DE PROVENIENȚĂ
Alte țări: Franța, Italia, Spania, Ungaria, Polonia, Olanda, Germania, Belgia, Israel, Cehoslovacia, Cehia, Austria, Anglia, România: Satu Mare, Maramureș, Cluj, București, Brașov, Buzău, Bistrița-Năsăud, Bihor, Timiș, Iași, Suceava, Sălaj, Prahova, Galați, Ilfov
VÂRSTA
65+ (4%), 51-56 (23%), 30-50 (53%), 18-29 (20%), sub 18 (1%) – conform datelor statistice Eco Maramureș Predominanți: Generația Y / Millennials (24-39 ani), Generația X (40-55 ani), Generația Z (8-23 ani) și Baby Boomers (54-74 ani) – conform datelor chestionarelor aplicate
CU CINE CĂLĂTOREȘTE?
Familia, Calatorii in grupuri organizate, familie sau individual, cu prietenii, în cuplu sau familie, familie cu copii, cu agenții de turism sau pe cont propriu
DURATA ȘEDERII
1-3 zile, 2-3 zile, 5 zile (în destinați Eco Maramureș), 1 zi în trecere sau 7-10 zile pentru team-building-uri sau experiențe autentice

INTERESE ȘI MOTIVAȚII DE CĂLĂTORIE
Zone sălbatice precum Cheile Lăpușului sau bisericile de lemn, Obiective turistice si drumeții montane, circuitul bisericilor de lemn, plimbare Mocănița Vișeu, evenimente culturale, team-building, relaxare în bazinele cu apă sărată, observare floră și faună, vacanță activă (drumeții și biciclete), cultură și tradiții, vizită la prieteni și rude, călătorie în destinația Eco Maramureș, circuit turistic prin România, vizitarea Țării Lăpușului, natură, aventură, aer curat, mâncare tradițională, zone rurale, liniște sau în tranzit spre Moldova

BUGET DE CĂLĂTORIE
între 100-500 euro și maxim 1.000 euro

UNDE SE CAZEAZĂ?
Pensiuni, hoteluri, case de vacanta, camping, cabane turistice, camere de închiriat, la prieteni sau rude

UNDE IA MASA?
Pensiuni, stâne turistice, restaurante, în regim propriu , prânz pe traseu – restaurante în vecinătatea obiectivelor turistice sau prânz la pachet pentru cei care aleg activitățile outdoor

CE VIZITEAZĂ?
Cheile Lăpușului, Șatra, Aldo Camp, Lacul Lighet, biserici de lemn, meșteri, obiective antropice și naturale din localitate si județ, muzee din Sighetu Marmației, Cimitirul Vesel, Mânăstirea Bârsana, Mocănița, sate tradiționale din județ, Pădurea Crăiasca, Iezerul Mare, Creasta Cocoșului, circuite MTB în natură, circuite în sat cu bicicleta, Cheile Tătarului, băile sărate din zona Ocna Șugatag, trasee tematice, obiectivele turistice principale prezentate în online, natura, muzee și case memoriale din județ

Turiștii din România vin în județul Maramureș pentru că îl asociază cu o destinație liniștită, în care se pot conecta cu natura, cultura și gastronomia locală și deconecta de la stresul cotidian timp de un weekend. Sunt interesați mai ales de bisericile și casele de lemn, aceștia căutând să vadă cele mai autentice zone din Maramureș. De asemenea, un număr crescut de turiști sunt interesați în același timp și de componenta ecoturistică a județului, ce cuprinde atât cadrul natural valoros, cât și componenta activă, reprezentată de drumeții, cicloturism sau sporturi active în județ.

Conform datelor furnizate de către Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Vișeu de Sus, pentru anul 2021, din cei 1.332 de turiști înregistrați, 76 dintre aceștia vin din Polonia, 75 din Germania, 48 din Franța și 48 din Republica Cehă, alături de 41 de turiști din Marea Britanie și alți 27 de turiști din SUA, Irlanda, Spania sau Italia. Numărul mare de turiști din țări precum Germania, Polonia sau Franța este validat și de către Asociația Ecologic, Unitate de Management a destinației Eco Maramureș care menționează faptul că în anul 2021, fluxul cel mai mare de turiști înregistrați în zona Mara-Cosău-Creasta Cocoșului au provenit din Germania, Polonia sau Spania.

Datorită contextului geografic favorabil, în urma discuțiilor cu stakeholderii locali s-a constatat faptul că destinația turistică Maramureș este foarte căutată și de către turiștii străini care ajung din Ungaria, prin

aeroportul Budapesta sau prin accesibilitatea pe cale rutieră, alături de turiștii ucraineni sau din Ucraina, ce vin prin punctul de frontieră Sighet-Solotvyno. În acest context, este de mare importanță conectarea Maramureșului cu zonele turistice din Ucraina precum stațiunea Bukovel și Lvov sau Eger Tokai și Budapesta din Ungaria. Această legătură turistică ar putea reprezenta o deschidere mai mare către turiștii veniți din această zonă a Europei. Cunoscut drept cea mai renumită stațiune de schi și SPA din Carpați, Bukovel ar putea reprezenta puntea de legătură între Ucraina și Maramureș prin contextul favorabil ar resurselor naturale date de Munții Carpați în cele două teritorii.

Mai mult, colaborarea dintre județul Maramureș și Regiunea Transcarpatia are o istorie îndelungată, o declarație de intenție de colaborare fiind semnată la data de 19 decembrie 2007. Cooperarea a continuat prin implementarea în parteneriat a numeroase proiecte finanțate prin programul de cooperare transfrontalieră, iar în data de 12 mai 2018, cu ocazia celei de-a IV ediții a Zilei Bunei Vecinătăți la Sighetu Marmației, a fost semnat acordul de înfrățire. Regiunea Transcarpatia include patru regiuni geografico-istorice neoficiale (județe): Ung, Bereg, Ugocsa și Maramureșul de Nord.

În același context, proiectul KRA'GAS lansat în 2020, are drept obiective principale realizarea unei analize antropologie care să scoată în evidență asemănările legate de meșteșuguri și gastronomie din regiunile partenerilor, identificarea și realizarea unei rute turistice transfrontaliere în regiunea proiectului și dezvoltarea regiunii proiectului ca destinație turistică comună, prin susținerea și promovarea traseului turistic transfrontalier ca modalitate de conectare a producătorilor locali la piețele turistice, inclusiv organizarea unui Festival Internațional de Meșteșuguri și Gastronomie.[211] Proiectul KRA'GAS – Promovarea meșteșugurilor și a gastronomiei, ca părți relevante ale patrimoniului cultural al Euroregiunii Carpatica, este co-finanțat prin programul ENI CBC 2014-2020 Ungaria-Slovacia-Romania-Ucraina, liderul de proiect fiind Camera de Comerț și Industrie Maramureș, alături de membrii echipei și de partenerii din România prin Universitatea Babeș-Bolyai, din Ungaria prin Universitatea din Miskolc și Comerț și Industrie Borsod-Abaúj-Zemplén și din Ucraina prin Universitatea Națională din Uzhhorod și Transcarpathian Entreprise Support Fund.

În același timp, turiștii din imediata apropiere de România, în special din Ungaria, sunt tot mai atrași să viziteze în cadrul unui circuit complet zonele Maramureș – Bucovina – Transilvania – Moldova. În acest fel, o posibilă rută turistică Eger – Maramureș – Bucovina – Transilvania și Moldova, ar favoriza dezvoltarea turismului transfrontalier.

În ceea ce privește **PROFILUL TURISTULUI IDEAL** din Maramureș, au fost identificate următoarele:

- Se dorește un accent mult mai mare pe atragerea publicului tânăr, în special pe Generația Z dar și Millenials – cu atenție asupra publicului tânăr care dorește să ia parte la experiențe unice în viață, pregătit pentru aventuri și surprize;
- Județul Maramureș este pregătit pentru orice tip de călător, fie că vine pe cont propriu, cu familia sau cu prietenii, însă se dorește o atenție mai mare spre grupurile mai mari de turiști și pe posibilitatea de cazare și de crearea unui acces la toate activitățile turistice pentru gr upuri mai mari de călători (50-100 călători), care doresc să se cazeze sau să ia parte la diferite activități împreună;
- Se dorește o durată medie de ședere de 5 zile cu posibilitatea de prelungire până la 14 zile, astfel încât turiștii să poată vizita toate bogățiile județului;
- Se dorește atragerea unui public divers de călători, cu experiențe și percepții diferite despre destinație, care să îi poată surprinde. Se pune un mare accent pe atragerea publicului străin din Țările Nordice sau chiar din Statele Unite, fascinați de tradițiile și mediul rural din Maramureș.

[211] Consiliul Județean Maramureș. *Regiunea Transcarpatia (Ucraina)* – https://www.ccimm.ro/abordare-inovatoare-pentru-realizarea-unei-rute-turistice-transfrontaliere/

PROFILUL TURISTULUI IDEAL
JUDEȚUL / ȚARA DE PROVENIENȚĂ
Alte țări: Țările Nordice, Statele Unite ale Americii, marile orașe și capitale ale Europei România: toate marile orașe ale României, cu accent spre zona de sud a României și din Diaspora
VÂRSTA
Grad crescut de atractivitate către Generația Z și Millennials
CU CINE CĂLĂTOREȘTE?
Familia, Calatorii in grupuri organizate, familie sau individual, cu prietenii, în cuplu sau familie, familie cu copii, cu agenții de turism sau pe cont propriu
DURATA ȘEDERII
în medie 5 zile – maxim 14 zile
INTERESE ȘI MOTIVAȚII DE CĂLĂTORIE
Înțelegerea și cunoașterea tuturor zonelor etnografice din Maramureș: Țara Maramureșului, Țara Lăpușului, Țara Chioarului, Țara Codrului și experimentarea culturii și tradițiilor acestora, vizitarea zonelor naturale, rezervațiilor protejate, destinația Eco Maramureș, experimentarea de tradiții, gastronomie, evenimente, locuri neștiute, peșteri, muzee, biserici de lemn
BUGET DE CĂLĂTORIE
peste 1.000 euro
UNDE SE CAZEAZĂ?
Pensiuni tradiționale, case bătrânești restaurate, unități de cazare acreditate și certificate sau la gospodăriile maramureșenilor
UNDE IA MASA?
Pensiuni tradiționale, restaurante tradiționale, în locuri special amenajate în zonele naturale, campinguri, Puncte Gastronomice Locale

CE VIZITEAZĂ?
Obiectivele turistice mai puțin cunoscute din Maramureș, cele 4 Țări, cadrul natural, Circuitul Bisericilor de Lemn, circuite culturale tematice, city-break în orașele din Maramureș, minele de sare și minereuri, pârtiile de schi, izvoarele termale, zonele balneo, apele sărate, atelierele meșteșugarilor, evenimentele culturale de sărbători, petrecerea unui Crăciun în Maramureș etc.

Pentru următorii 5-10 ani, tendințele în ceea ce privește oferta județului Maramureș sunt îndreptate spre turismul de familie, turismul gastronomic, turismul cultural și ecoturismul alături de turismul natural și sportiv, care sunt considerate interesele de călătorie cu cel mai mare potențial de dezvoltare, dar pentru care trebuie să se realizeze o infrastructură turistică care să răspundă cerințelor acestora. De asemenea, turiștii doresc din ce în ce mai mult să aibă parte de un turism experiențial, în care autenticul și viața satului maramureșean să poată fi încercată și de către aceștia.

Circulația turistică internațională continuă să crească, consolidând sectorul turistic ca factor-cheie în dezvoltarea economică. Ca un sector terț de export în lume, turismul este esențial pentru crearea locurilor de muncă și prosperitatea comunităților din întreaga lume.

Dezvoltarea durabilă a sectorului turistic va depinde de capacitatea acestuia de a se adapta tendințelor economice, sociale, politice, climatice, de mediu și tehnologice emergente. Pentru ca turismul să-și realizeze potențialul creșterii durabile, vor trebui implementate politici echilibrate, strategii integrate și structuri interministeriale, precum și mecanisme care să integreze sectorul public și privat, în guvernarea turismului.

5.2. ANALIZA CONCURENȚEI

În acest capitol, județul Maramureș este analizat comparativ în raport cu principalii competitori de la nivel regional și național. Cu toate că în România există mai multe destinații turistice de relevanță națională și internațională, în analiza comparativă au fost alese acele județe care fie fac parte din aceeași regiune de dezvoltare (Regiunea Nord-Vest), fie au caracteristici comune. Astfel, aspectele cu privire la turismul din județul Maramureș vor fi comparate cu județele din Regiunea Nord-Vest: Cluj, Bihor, Satu Mare, Bistrița-Năsăud, Sălaj și cu județe cu caracteristici similare precum: Harghita, Sibiu, Brașov, Neamț și Suceava. Aceste județe au fost alese pe baza următoarelor considerente: prezența unor resurse turistice similare privind turismul în natură, turismul cultural sau turismul religios, încadrarea unora dintre aceste județe în topul destinațiilor turistice din România, condiții similare de accesibilitate etc.

În funcție de principalii indicatori ai performanței turistice: numărul sosirilor turiștilor în structurile de primire turistică, numărul înnoptărilor în structuri de primire turistică, durata medie de ședere în structuri de primire turistică și indicele de utilizare netă a capacității de cazare turistică în funcțiuni, județul Maramureș ocupă următoarele poziții la nivelul regiunii Nord-Vest:

- Al 3-lea județ din Regiunea Nord-Vest în funcție de **sosirile** în unități de cazare turistică, iar în anul 2014 se situa pe același loc;
- Al 3-lea județ din Regiunea Nord-Vest în funcție de **înnoptările** în unități de cazare turistică, iar în anul 2014 se situa pe același loc;
- Al 3-lea județ din Regiunea Nord-Vest în funcție de **durate medie de ședere** în unități de cazare turistică, iar în anul 2014 se situa pe poziția a 5-a;
- Al 4-lea județ din Regiunea Nord-Vest în funcție de **indicele de utilizare netă a capacității de cazare turistică în funcțiune**, iar în anul 2015 se situa pe poziția a 5-a.

În tabelul de mai jos este prezentat clasamentul județelor din Regiunea Nord-Vest și a județelor concurente în funcție de cei 4 indicatori de măsurare a performanței turistice. Astfel, județul ocupă poziții medii în raport cu celelalte județe pentru următorii indicatori: sosiri turistice, înnoptări turistice și durata medie de ședere; și ocupă un loc mai modest (9) în funcție de indicele de utilizare netă a capacității de cazare turistică.

TABEL 13. POZIȚIA JUDEȚULUI MARAMUREȘ RAPORTAT LA INDICATORII DE MĂSURARE A PERFORMANȚEI TURISTICE, COMPARATIV CU JUDEȚELE DIN REGIUNEA NORD-VEST ȘI JUDEȚELE SUCEAVA, SIBIU, BRAȘOV, NEAMȚ ȘI HARGHITA, 2019

NR.	SOSIRI ÎN UNITĂȚI DE CAZARE TURISTICĂ	ÎNNOPTĂRI ÎN UNITĂȚI DE CAZARE TURISTICĂ	DURATA MEDIE DE ȘEDERE ÎN STRUCTURILE DE PRIMIRE TURISTICĂ	INDICELE DE UTILIZARE NETĂ A CAPACITĂȚII DE CAZARE TURISTICĂ
1	Brașov	Brașov	Bihor	Bihor
2	Cluj	Bihor	Harghita	Cluj
3	Sibiu	Cluj	Sălaj	Suceava
4	Bihor	Suceava	Suceava	Sibiu
5	Suceava	Sibiu	Brașov	Brașov
6	Maramureș	Harghita	Maramureș	Bistrița-Năsăud
7	Neamț	Maramureș	Cluj	Neamț
8	Harghita	Neamț	Bistrița-Năsăud	Harghita
9	Bistrița-Năsăud	Bistrița-Năsăud	Neamț	Maramureș
10	Satu Mare	Satu Mare	Sibiu	Satu Mare
11	Sălaj	Sălaj	Satu Mare	Sălaj

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

În dinamică, în perioada 2014-2019, județul Maramureș se remarcă cu cel mai înalt ritm de creștere al numărului de sosiri turistice (+127,9%), urmând la mare distanță județul Harghita, cu un ritm de creștere de 91,1%. De asemenea, județul Maramureș înregistrează cea mai mare creștere a numărului de înnoptări (+153%), urmând județul Cluj cu o creștere a numărului de înnoptări cu 94,1%. O situație similară este înregistrată și pentru durata medie de ședere, care a crescut în perioada 2014-2019 cu 11% în județul Maramureș, ceea ce reprezintă cel mai înalt ritm de creștere dintre județele analizate. Județul Maramureș a înregistrat și cel mai înalt ritm de creștere al indicelui de utilizare netă a capacității de cazare turistică (+45,3%).

Astfel, județul Maramureș este lider între județele analizate în ceea ce privește dinamica indicatorilor de măsurare a performanței turistice în perioada 2014-2019, ceea ce indică o dezvoltare reală a sectorului turistic și un succes al efortului de promovare și valorificare a potențialului turistic.

Analiza numărului de **SOSIRI ÎN UNITĂȚI DE PRIMIRE TURISTICĂ** indică faptul că în anul 2014 județul Maramureș ocupa poziția a 3-a la nivel regional, fiind depășit de județele Bihor și Cluj. Situația se prezintă

la fel și în anul 2019, în contextul în care toate județele din Regiunea Nord-Vest au înregistrat o creștere a numărului de sosiri turistice.

Totuși, datorită faptului că județul Maramureș a înregistrat cea mai mare creștere a numărului de sosiri în perioada 2014-2019, ponderea numărului de sosiri turistice în totalul sosirilor de la nivel regional a crescut, de la 12,5% în anul 2014 la 15,6% în anul 2019.

FIGURA 46. PONDEREA SOSIRILOR TURISTICE ÎN FIECARE DINTRE CELE 6 JUDEȚE DIN REGIUNE – DIN TOTALUL SOSIRILOR LA NIVELUL REGIUNII NORD-VEST, ÎN ANUL 2014, 2019 ȘI 2020

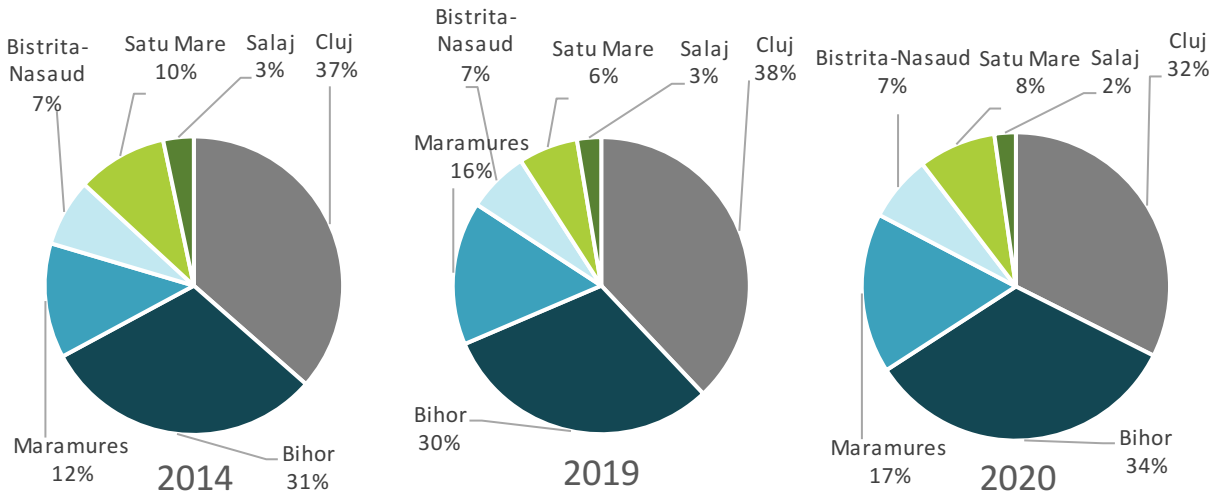

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

Odată cu apariția pandemiei de Covid-19, numărul de sosiri turistice a scăzut în toate județele din Regiunea Nord-Vest, însă județul Maramureș a reușit să-și consolideze ponderea în totalul sosirilor de la nivel regional, ajungând la 16,8%. Această situație indică faptul că județul Maramureș are capacitatea de a-și menține atractivitatea turistică chiar și în perioada pandemiei.

Astfel, analiza numărului de sosiri turistice din anul 2020 față de anul 2019, indică faptul că județul Maramureș ocupă poziția a 3-a la nivel regional, cu o scădere de 51,8%, fiind depășit de județele Satu Mare, cu o scădere de 43,7% și Bihor – 51%. Cea mai mare scădere a numărului de sosiri turistice în perioada 2019-2020 a fost înregistrată în județe Cluj și Bistrița-Năsăud, -61,8% în fiecare.

TABEL 14. EVOLUȚIA SOSIRILOR ÎN UNITĂȚI DE CAZARE TURISTICĂ ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ ȘI ÎN JUDEȚELE CONCURENTE, ÎN PERIOADA 2014-2020

JUDEȚ	2014	2019	2020	2014-2019 (%)	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2014	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2019	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2020
Maramureș	121.136	276.064	133.036	127.9	12.5	15.6	16.8
Cluj	354.820	670.560	256.396	89,0	36,5	38,0	32,4
Bihor	298.275	540.675	264.726	81,3	30,7	30,6	33,5
Bistrița-Năsăud	70.930	118.112	54.884	66,5	7,3	6,7	6,9

JUDEȚ	2014	2019	2020	2014-2019 (%)	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2014	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2019	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2020
Satu-Mare	95.435	114.390	64.350	19,9	9,8	6,5	8,1
Sălaj	32.260	46.488	17.766	44,1	3,3	2,6	2,2
Brașov	865.689	1.421.901	725.471	64,3	-	-	-
Harghita	124.224	237.386	102.890	91,1	-	-	-
Sibiu	355.698	575.545	262.807	61,8	-	-	-
Suceava	260.684	465.921	254.480	78,7	-	-	-
Neamț	176.226	265.055	149.167	50,4	-	-	-

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

Cu privire la tipurile de turiști, în perioada 2014-2019, în toate județele analizate numărul de sosiri ale turiștilor străini a înregistrat un ritm crescător, cu excepția județului Satu Mare, unde numărul de sosiri ale turiștilor străini a scăzut cu 8,3%. În același interval de timp, județul Maramureș a înregistrat o creștere de 68,5% a numărului de sosiri ale turiștilor străini, fiind depășit la nivel regional doar de județul Cluj, care a înregistrat o creștere de 85%.

În anul 2020, față de anul 2019, numărul de sosiri ale turiștilor străini a scăzut considerabil la nivelul tuturor județelor analizate. La nivelul județului Maramureș, a fost înregistrată o scădere de 84,5%, peste ritmul de scădere înregistrat la nivel regional, de -83,4%.

FIGURA 47. EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE SOSIRI TURISTICE ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ ȘI ÎN JUDEȚELE CONCURENTE, 2014-2020

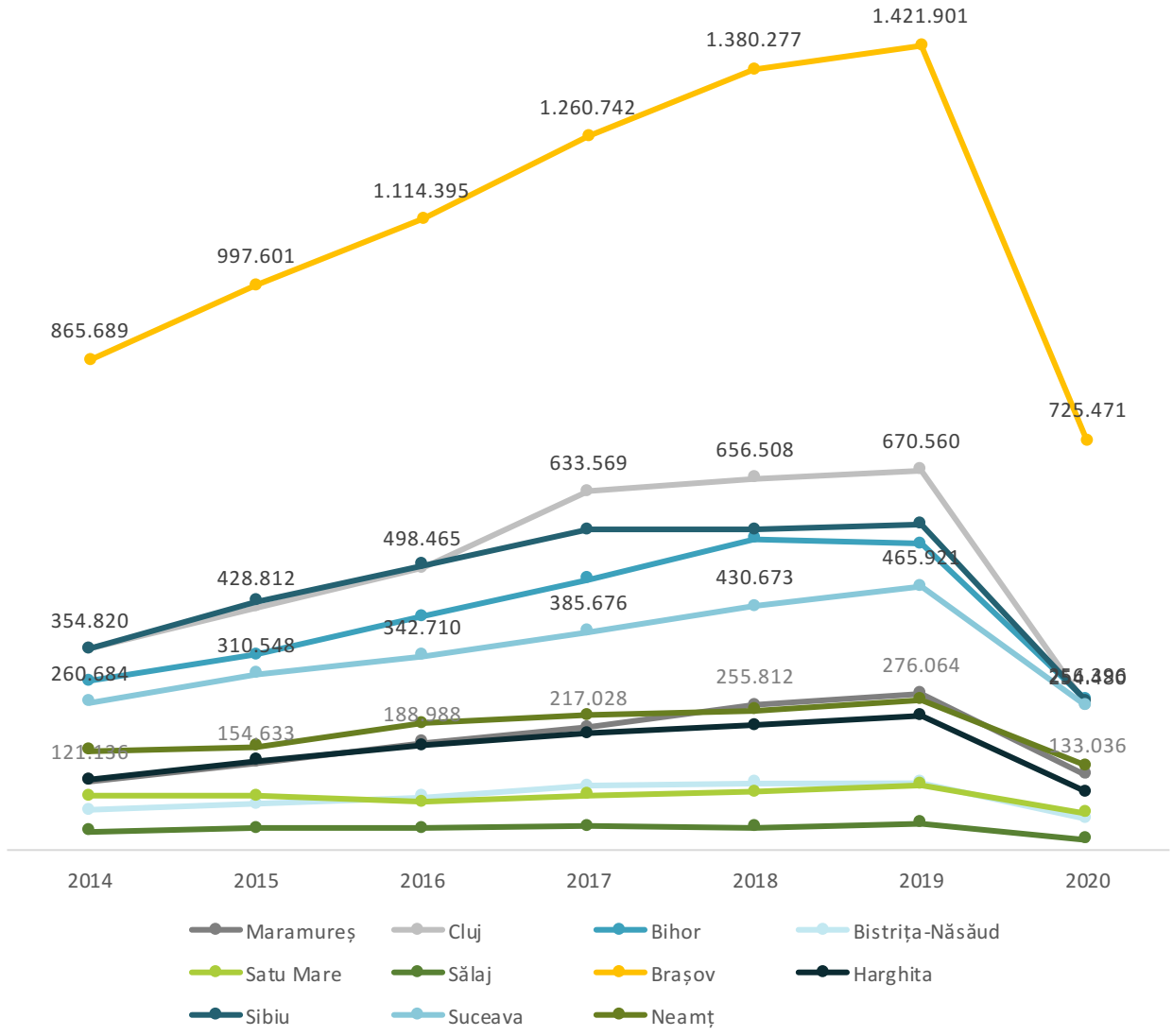

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

În ceea ce privește ponderea turiștilor străini din totalul turiștilor care au sosit în unitățile de cazare turistică, în anul 2019, județul Maramureș ocupă poziția a 3-a la nivel regional, cu o pondere a turiștilor străini de 13,1%, fiind depășit de județele Cluj și Bistrița-Năsăud. Comparativ cu celelalte județe concurente, județul Maramureș ocupă poziția a 6-a.

În dinamică, față de anul 2014, în anul 2019, ponderea sosirilor turiștilor străini în numărul total de sosiri în unitățile de cazare turistică a scăzut pentru toate județele analizate, cu excepția județului Sălaj, unde ponderea turiștilor străini a înregistrat o creștere nesemnificativă. La nivelul județului Maramureș, ponderea turiștilor străini a scăzut cu 4,6%, ceea ce poziționează județul pe locul 5 la nivel regional, depășind doar județul Bistrița-Năsăud, care a înregistrat o diferență între ponderea turiștilor străini din anul 2014 și anul 2019 de 7,3%.

FIGURA 48. PONDEREA TURIȘTILOR STRĂINI DIN TOTALUL SOSIRILOR TURISTICE, ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ ȘI ÎN JUDEȚELE CONCURENTE, ÎN ANII 2014 ȘI 2019

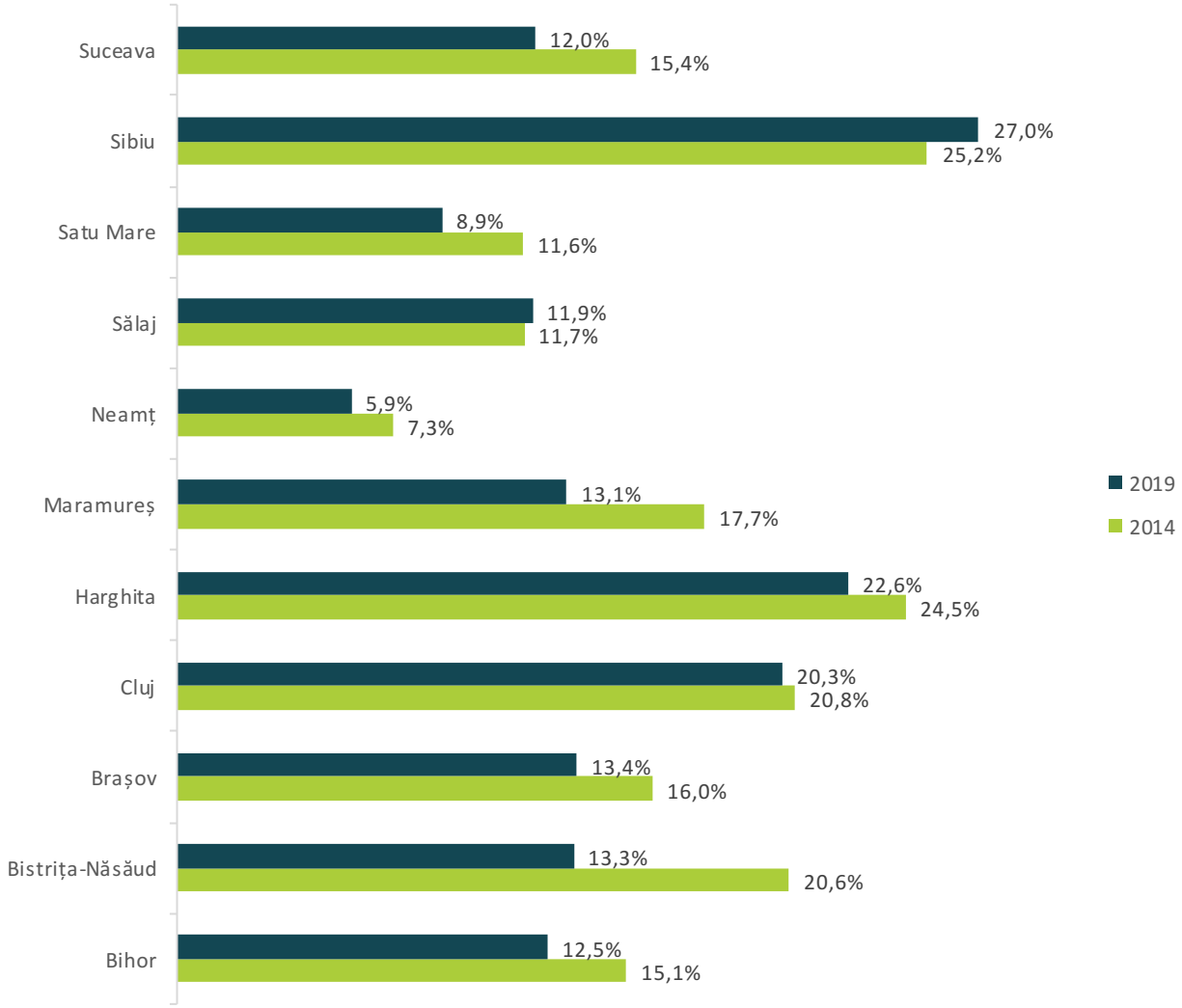

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

Contextul socio-economic impus de către pandemia de Covid-19 a influențat în mod negativ turismul internațional, lucru care s-a resimțit puternic și în România. Astfel, în anul 2020, față de anul 2019, numărul de sosiri ale turiștilor străini a scăzut considerabil la nivelul tuturor județelor analizate. La nivelul județului Maramureș, a fost înregistrată o scădere de 84,5%, sub ritmul de scădere înregistrat la nivel regional, de -83,4%. Județele cu cele mai mari scăderi ale numărului de sosiri ale turiștilor străini în anul 2020, față de anul 2019, sunt: Harghita (cu -90,6% mai puține sosiri ale turiștilor străini în unitățile de primire turistică), Suceava (cu 90,2% mai puține sosiri ale turiștilor străini în unitățile de primire turistică), Neamț (cu 88,9% mai puține sosiri ale turiștilor străini în unitățile de primire turistică), Bistrița-Năsăud (cu 88,3% mai puține sosiri ale turiștilor străini în unitățile de primire turistică).

În ceea ce privește sosirea turiștilor români, județele în care numărul acestora a scăzut cel mai mult în anul 2020 față de anul 2019, sunt: Sălaj (cu 59,7% mai puține sosiri ale turiștilor români în unitățile de primire turistică), Cluj (cu 56% mai puține sosiri ale turiștilor români în unitățile de primire turistică), Bistrița-

Năsăud (cu 48,2% mai puține sosiri ale turiștilor români în unitățile de primire turistică) și Maramureș (cu 46,9% mai puține sosiri ale turiștilor români în unitățile de primire turistică).

Numărul de **ÎNNOPTĂRI DIN STRUCTURILE DE PRIMIRE TURISTICĂ** din județul Maramureș plasează județul pe locul 3 la nivel regional în anul 2014, 2019 și 2020, fiind depășit de județele Cluj și Bihor. Față de anul 2014, numărul de înnoptări din unitățile de cazare turistică a crescut cu 153%, ceea ce reprezintă cea mai înaltă rată de creștere dintre județele analizate. De altfel, județul Maramureș este singurul din cele analizate care a reușit să-și dubleze numărul de înnoptări în perioada 2014-2019.

TABEL 15. EVOLUȚIA ÎNNOPTĂRILOR ÎN UNITĂȚI DE CAZARE TURISTICĂ, ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ ȘI ÎN JUDEȚELE CONCURENTE, ÎN PERIOADA 2014-2020

JUDEȚ	2014	2019	2020	2014-2019 (%)	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2014	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2019	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2020
Maramureș	205,038	518,696	251,741	153.0	9.0	13.7	15.2
Cluj	646,020	1,253,891	455,401	94.1	28.2	33.1	27.5
Bihor	1,058,091	1,547,915	729,449	46.3	46.3	40.8	44.0
Bistrița-Năsăud	142,638	220,105	98,694	54.3	6.2	5.8	6.0
Satu-Mare	157,195	149,085	82,406	-5.2	6.9	3.9	5.0
Sălaj	78,485	102,208	39,301	30.2	3.4	2.7	2.4
Brașov	1,781,818	2,803,759	1,435,264	57.4	-	-	-
Harghita	329,750	530,988	211,087	61.0	-	-	-
Sibiu	581,505	969,147	447,218	66.7	-	-	-
Suceava	583,642	1,014,447	540,165	73.8	-	-	-
Neamț	333,365	487,961	261,124	46.4	-	-	-

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

Ponderea înnoptărilor în scop turistic în județul Maramureș în totalul înnoptărilor înregistrate în Regiunea Nord-Vest a crescut în perioada 2014-2020, situație similară ca în cazul numărului de sosiri turistice. Totuși, față de ponderea numărului de sosiri înregistrate, ponderea numărului de înnoptări înregistrate la nivelul județean în totalul regional este mai mică. Astfel, ponderea înnoptărilor din județul Maramureș în totalul regional se prezintă astfel: 9% din totalul înnoptărilor din Regiunea Nord-Vest în anul 2014, 13,7% din totalul înnoptărilor în anul 2019 și 15,2% din totalul înnoptărilor în anul 2020.

FIGURA 49. EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE ÎNNOPTĂRI ÎN STRUCTURI DE PRIMIRE TURISTICĂ ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ ȘI JUDEȚELE CONCURENTE, ÎN PERIOADA 2014-2020

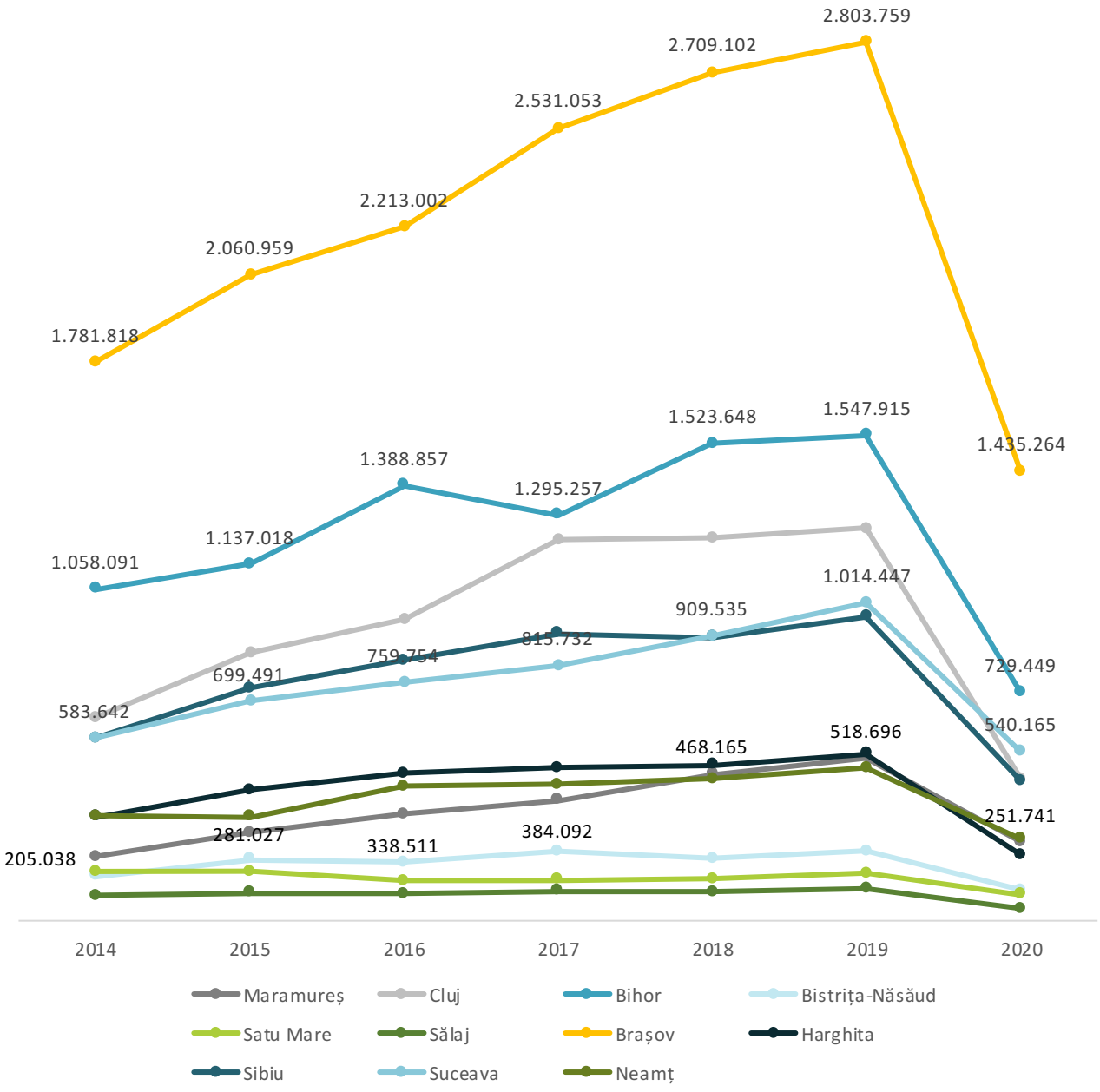

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

În perioada 2014-2019, numărul de înnoptări ale turiștilor străini a crescut la nivelul județului Maramureș cu 74,1%. În funcție de rata de creștere, județul Maramureș se plasează pe locul 2 la nivelul județelor concurente, după județul Cluj, care a înregistrat o rată de creștere de 90,2%. De partea cealaltă, numărul de înnoptări a turiștilor străini a scăzut doar în județul Bistrița-Năsăud cu 0,6% și în județul Satu Mare cu 12,7%.

FIGURA 50. PONDEREA ÎNNOPTĂRILOR ÎN SCOP TURISTIC ÎN JUDEȚELE DIN REGIUNE, DIN TOTALUL ÎNNOPTĂRILOR LA NIVELUL REGIUNII NORD-VEST, 2014, 2019, 2020

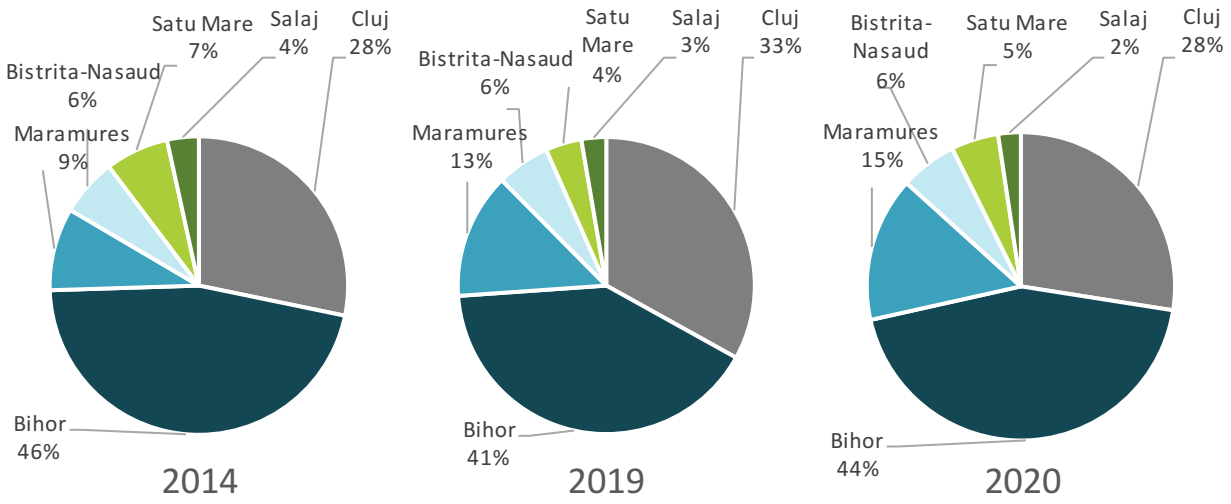

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

În anul 2019, ponderea înnoptărilor turiștilor străini în numărul total de înnoptări din județ era de 11,6%, în scădere față de anul 2014, când ponderea era de 16,9%. În contextul județelor analizate, județul Maramureș înregistrează o pondere medie a numărului de înnoptări a turiștilor străini în numărul total de înnoptări și ocupă locul 4 la nivelul Regiunii Nord-Vest, fiind depășit de județele Cluj (22,9% din totalul înnoptărilor erau realizate de turiștii străini), Satu Mare (13,2% din totalul înnoptărilor erau realizate de turiștii străini), Sălaj (12,6% din totalul înnoptărilor erau realizate de turiștii străini).

Din toate județele analizate, cele mai mici ponderi a numărului de înnoptări ale turiștilor străini în numărul total de înnoptări din anul 2019, erau înregistrate în județele: Neamț (pondere de 5,1%), Suceava (pondere de 8,9%), Bihor (pondere de 9,2%) și Bistrița-Năsăud (pondere de 10,2%).

FIGURA 51. PONDEREA TURIȘTILOR STRĂINI ÎN TOTALUL ÎNNOPTĂRILOR TURISTICE ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ ȘI ÎN JUDEȚELE CONCURENTE, ÎN ANII 2014 ȘI 2019

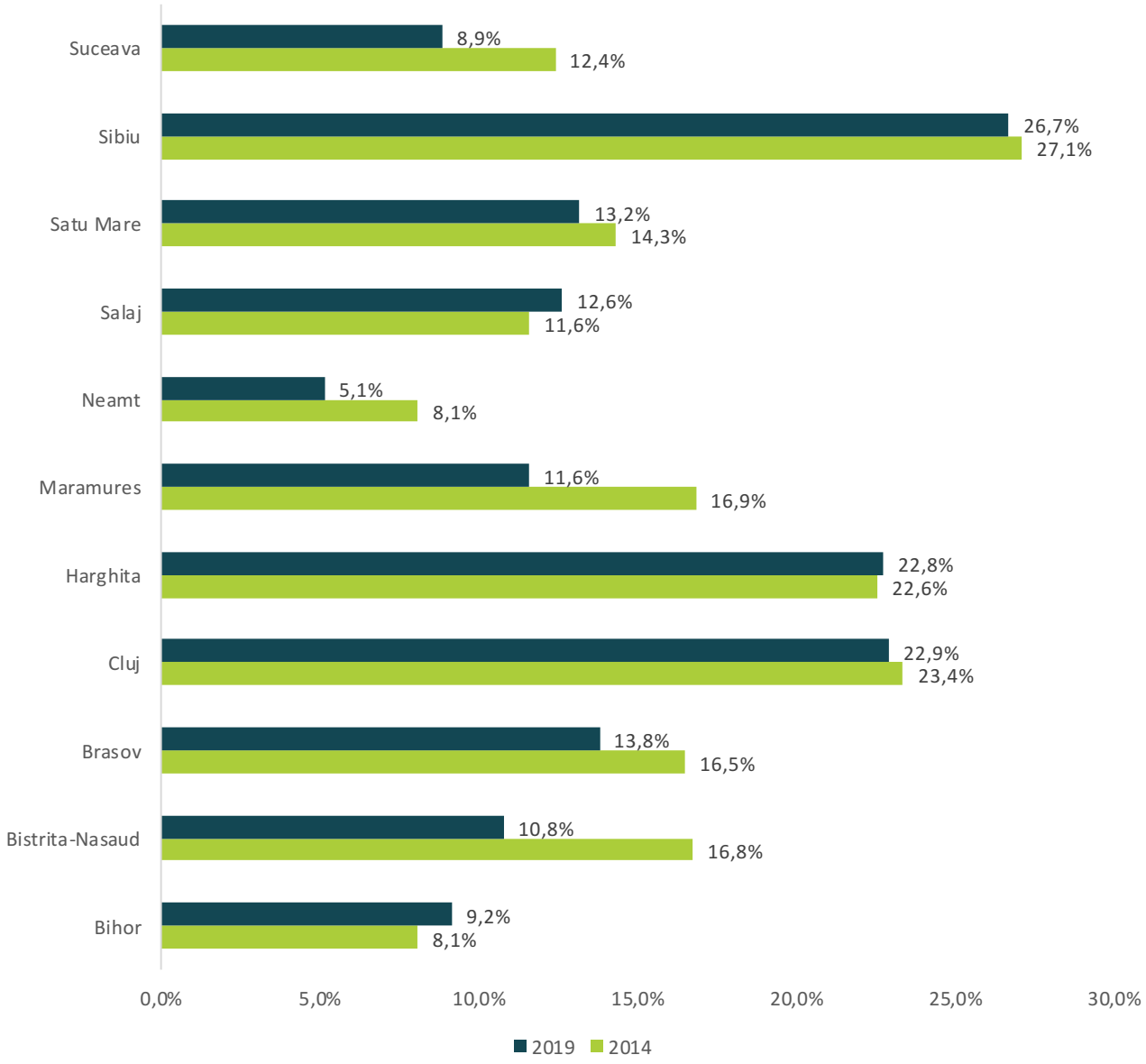

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

În anul 2020, față de anul 2019, numărul de înnoptări ale turiștilor străini a scăzut în toate județele analizate. La nivelul județului Maramureș a fost înregistrată o scădere de 83,7% a numărului de înnoptări a turiștilor străini, ceea ce plasează județul pe locul 4 la nivelul Regiunii Nord-Vest, scăderi mai mari fiind înregistrate în județele Cluj (cu 84,6% mai puține înnoptări ale turiștilor străini în anul 2020 față de anul 2019) și Bistrița-Năsăud (cu 88,1% mai puține înnoptări ale turiștilor străini în anul 2020 față de anul 2019).

În perioada 2014-2019, din toate județele concurente, doar județele Maramureș, Sibiu și Cluj au înregistrat o creștere a **DURATEI MEDII DE ȘEDERE** în unitățile de primire turistică. Județul Maramureș a înregistrat o creștere de 11%, județul Cluj – 2,7% și județul Sibiu – 3%.

La nivelul anului 2019, județul Maramureș a înregistrat o durată medie de ședere în unitățile de primire turistică de 1,88 de zile/persoană, ceea ce plasa județul pe locul 6 între județele concurente și pe locul 3 la nivel regional. La nivelul Regiunii Nord-Vest, valori mai înalte ale duratei medii de ședere au fost înregistrate în județele Bihor – 2,86 zile/persoană (care este și cea mai înaltă valoare înregistrată între toate județele concurente) și Sălaj – 2,20 zile/persoană. De partea cealaltă, la sfârșitul clasamentului se află județele Satu Mare, cu o medie de ședere de 1,30 zile/persoană, Sibiu – 1,68 zile/persoană și Neamț – 1,84 zile/persoană.

În contextul pandemic din anul 2020, față de anul 2019, doar județele Maramureș, Brașov, Sălaj și Sibiu au reușit să înregistreze o creștere a duratei medie de ședere, deși creșterile înregistrate au fost destul de modeste. Celelalte județe concurente au înregistrat scăderi a duratei medii, cea mai mare scădere fiind înregistrată în județul Harghita, unde, în anul 2020, o persoană petrecea cu 8,28% mai puține zile în scop turistic decât în anul 2019.

TABEL 16. DURATA MEDIE DE ȘEDERE ÎN STRUCTURILE DE PRIMIRE TURISTICĂ (ZILE/PERSOANĂ) ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ ȘI ÎN JUDEȚELE CONCURENTE, 2014 VS. 2019 ȘI 2019 VS. 2020

JUDEȚ	2014	2019	2020	2014-2019	2019-2020
Maramureș	1,69	1,88	1,89	11,00	0,71
Bihor	3,55	2,86	2,76	-19,29	-3,75
Bistrița-Năsăud	2,01	1,86	1,80	-7,33	-3,50
Brașov	2,06	1,97	1,98	-4,20	0,33
Cluj	1,82	1,87	1,78	2,70	-5,01
Harghita	2,65	2,24	2,05	-15,73	-8,28
Neamț	1,89	1,84	1,75	-2,68	-4,91
Sălaj	2,43	2,20	2,21	-9,63	0,62
Satu Mare	1,65	1,30	1,28	-20,87	-1,74
Sibiu	1,63	1,68	1,70	3,00	1,06
Suceava	2,24	2,18	2,12	-2,75	-2,51

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

Conform Institutului Național de Statistică, în perioada 2014-2019, **CAPACITATEA DE CAZARE EXISTENTĂ** a crescut în toate județele analizate. În anul 2019, capacitatea de cazare din județul Maramureș era de 7.213 de locuri, ceea ce reprezenta 18% din capacitatea de cazare existentă la nivelul Regiunii Nord-Vest. Astfel, în funcție de capacitatea de cazare existentă, județul Maramureș ocupă locul 3 la nivel regional, fiind depășit de județele Bihor (cu 13.552 de locuri) și Cluj (cu 11.911 locuri) și locul 7 între județele concurente, depășind județele Neamț, Bistrița-Năsăud, Satu Mare și Sălaj.

În dinamică, în perioada 2014-2019, capacitate de cazare a județului Maramureș a crescut cu 55,6%, ceea ce reprezintă a doua cea mai mare creștere în raport cu județele analizate, un ritm superior de creștere fiind înregistrat doar de județul Cluj (56,5%). Cele mai mici creșteri a numărului de locuri disponibile în unitățile de cazare turistică au fost înregistrate în județele Neamț (3,4%), Brașov (12,6%) și Sălaj (12,8%).

FIGURA 52. CAPACITATEA DE CAZARE EXISTENTĂ LA NIVELUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ ȘI LA NIVELUL JUDEȚELOR CONCURENTE, ÎN ANII 2014, 2019 ȘI 2020, NUMĂR LOCURI

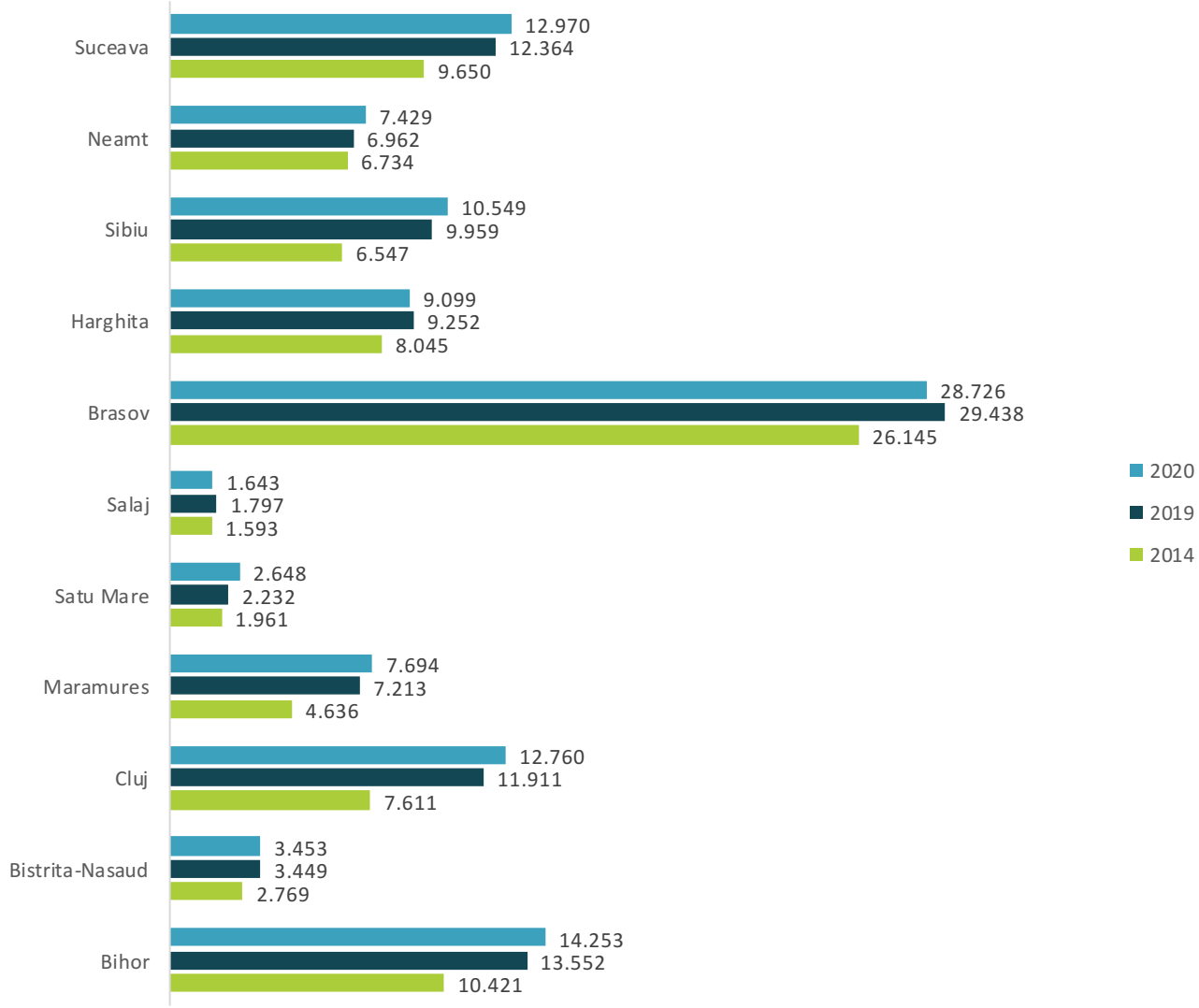

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

Creșterea respectivă a capacității de cazare din județul Maramureș indică un interes al maramureșenilor de a dezvolta turismul din județ, prin creșterea și diversificarea ofertei de cazare din județ.

TABEL 17. RATA DE CREȘTERE A CAPACITĂȚII DE CAZARE EXISTENTE LA NIVELUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ ȘI LA NIVELUL JUDEȚELOR CONCURENTE, ÎN PERIOADA 2014-2019 ȘI PONDEREA CAPACITĂȚII DE CAZARE DIN REGIUNEA NORD-VEST ÎN PERIOADA 2014 VS. 2019

JUDEȚ	2014-2019	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2014	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2019
Maramureș	55.6%	16.0	18.0
Bistrița-Năsăud	24.6%	9.6	8.6

JUDEȚ	2014-2019	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2014	% DIN REGIUNEA NORD-VEST 2019
Cluj	56.5%	26.3	29.7
Bihor	30.0%	35.9	33.8
Satu Mare	13.8%	6.8	5.6
Sălaj	12.8%	5.5	4.5
Brașov	12.6%	-	-
Harghita	15.0%	-	-
Sibiu	52.1%	-	-
Neamț	3.4%	-	-
Suceava	28.1%	-	-

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

Un alt aspect relevant în analiza competitivității turistice a unui areal este reprezentat de **SEZONALITATEA** turistică. Sezonalitatea se află în strânsă legătură cu atractivitatea, diversitatea turistică și capacitatea unui județ de a atrage turiști pe parcursul a cât mai multe luni.

În graficul de mai jos este prezentată performanța turistică a județelor concurente, în funcție de numărul de sosiri turistice, pentru fiecare lună din anul 2019.

FIGURA 53. SEZONALITATEA SOSIRILOR LA NIVELUL JUDEȚULUI MARAMUREȘ ȘI A JUDEȚELOR CONCURENTE, 2019

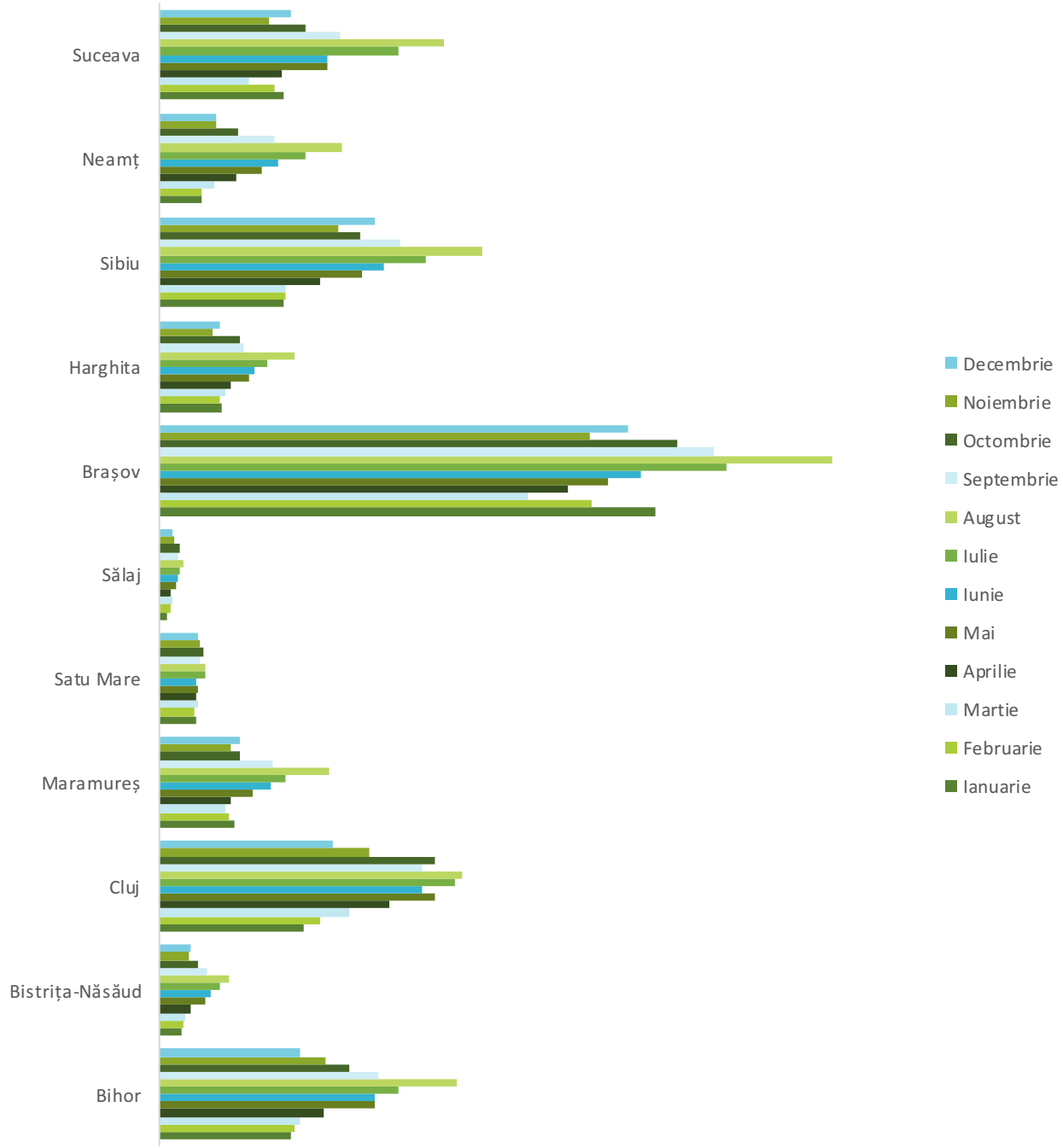

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS. Baza de date TEMPO Online

În anul 2019, la nivelul județelor analizate se poate observa că cea mai performantă lună pentru fiecare județ este luna august, în care majoritatea angajaților preferă să-și petreacă concediile și este luna care coincide cu perioada de vacanță a elevilor și studenților. De altfel, pentru majoritatea județelor cele mai performante luni sunt lunile de vară.

În ceea ce privește diferențele între cea mai performantă lună și cea mai puțin performantă lună, județul Maramureș ocupă locul 7 raportat la județele concurente și locul 4 la nivel regional, cu o diferență de 60,9% a numărului de sosiri din luna august și luna martie. Această valoare depășește media Regiunii Nord-Vest de 54,1% și cea înregistrată la nivel național de 59,4%.

Cele mai mici diferențe dintre cea mai performantă lună și cea mai puțin performantă lună au fost înregistrate în județele: Satu Mare (-22,7%), Brașov (-45,3%), Cluj (-52,5%), Bihor (-56%), în timp ce cele mai mari diferențe au fost înregistrate în județele Neamț (-76,6%), Suceava (-68,5%), Bistrița-Năsăud (-68,1%) și Sălaj (-66,2%).

Diferențele respective descriu oferta turistică dintr-un județ pe parcursul unui an. Astfel, județele cu diferențe mici au o ofertă turistică mai diversificată, reușind să atragă turiști în număr mai mare în mai multe luni din an, comparativ cu județele cu diferențe foarte mari, în care activitatea turistică înregistrează performanțe doar în câteva luni ale anului, în lipsa unor activități sau evenimente majore care să atragă turiști și în alte perioade ale anului.

TABEL 18. DIFERENȚA DINTRE LUNA ÎN CARE SOSESC CEI MAI MULȚI TURIȘTI ȘI LUNA ÎN CARE SOSESC CEI MAI PUȚINI TURIȘTI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ ȘI ÎN JUDEȚELE CONCURENTE, ÎN ANUL 2019

JUDEȚ	DIFERENȚA SOSIRILOR TURISTICE ÎNTRE CEA MAI PERFORMANTĂ LUNĂ ȘI CEA MAI PUȚIN PERFORMANTĂ LUNĂ	CEA MAI PERFORMANTĂ LUNĂ	CEA MAI PUȚIN PERFORMANTĂ LUNĂ
Maramureș	-60,9%	August	Martie
Bihor	-56,0%	August	Ianuarie
Bistrița-Năsăud	-68,1%	August	Ianuarie
Cluj	-52,5%	August	Ianuarie
Satu Mare	-22,7%	August	Februarie
Sălaj	-66,2%	August	Ianuarie
Brașov	-45,3%	August	Martie
Harghita	-60,8%	August	Noiembrie
Sibiu	-61,8%	August	Ianuarie
Neamț	-76,6%	August	Februarie
Suceava	-68,5%	August	Martie

Sursa: Prelucrare proprie pe baza datelor INS, Baza de date TEMPO Online

06.

DIAGNOSTIC EVALUAREA OFERTEI TURISTICE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ

6. DIAGNOSTIC - EVALUAREA OFERTEI TURISTICE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ

Păstrându-și autenticitatea de-a lungul timpului, Maramureșul se numără printre atracțiile turistice din România cu un important repertoriu din punct de vedere natural, cultural, istoric și turistic. Județul, poziționat în nordul țării la granița cu Ucraina, reprezintă destinația turistică care poate asigura turiștilor o vacanță activă, cu obiective turistice impresionante, tradiții și experiențe care merită încercate cel puțin o dată în viață.

Județul Maramureș cuprinde patru zone folclorice vechi, care făceau parte din regiunea istorică Maramureș: Țara Chioarului, Țara Lăpușului, Țara Codrului și Țara Maramureșului, fiecare dintre acestea dispunând de resurse turistice spectaculoase, cultură, tradiții și obiceiuri proprii, cu diferențe considerabile de la o zonă la alta.

PRINCIPALELE ATUURI ȘI OPORTUNITĂȚI

Din punct de vedere al **POTENȚIALULUI TURISTIC**, județul se încadrează în zonele turistice accesibile atât din perspectiva costurilor, cât și a infrastructurii de acces către județ. Unul dintre principalele atuuri din punct de vedere al accesibilității este dat chiar de prezența Aeroportului Internațional Maramureș, care oferă oportunitatea de accesare a acestei zone atât pentru turiștii români, cât și pentru turiștii străini, cu posibilitatea de dezvoltare a unor pachete și sejururi de lungă durată și inclusive.

Aeroportul Internațional Maramureș este un aeroport situat în apropiere de Baia Mare, pe teritoriul orașului Tăuții-Măgherăuș. Operarea curselor regulate și charter de pasageri a fost reluată începând cu anul 2018, cu destinație internă la București, externă în Antalya (charter sezonier 2019 & 2020), iar la momentul actual[212] turiști din destinații precum Londra, Milano, Paris, București pot vizita județul Maramureș, existând rute directe cu aceste destinații. Cu toate acestea, țările țintă pentru turiștii din Maramureș sunt mult mai extinse, iar aceste rute nu sunt cele mai utile pentru deplasarea acestora în și din mediul extern. Turiști care vin din China, Spania, Israel, Germania etc. aleg astfel să aibă rute fie pe Aeroportul din Cluj / Satu Mare și apoi spre București – Maramureș, fie aleg să folosească alte mijloace de transport pentru a ajunge în Maramureș (tren / microbuz / autobuz / mașini închiriate).

Conform MPGT, aeroportul este clasificat drept aeroport regional mic, fiind propusă trecerea acestuia în viitor la categoria de aeroport regional. La nivelul anului 2019, aeroportul a înregistrat un număr de 40.902 pasageri. În anul 2020, numărul total de pasageri a scăzut cu 57.6%, ajungând la 17.344 de pasageri transportați. Aceasta scădere a apărut pe fondul restricțiilor apărute ca urmare a pandemiei de Covid-19, ce au diminuat posibilitățile de călătorie în special la nivel internațional. [213]

Totuși, la nivelul anului 2021, Aeroportul Internațional Maramureș a înregistrat cel mai ridicat număr de pasageri din ultimii 20 ani, respectiv 44.266 pasageri, mare parte dintre aceștia fiind transportați în cursele de tip charter realizate către Hurghada, Egipt și Antalya, Turcia. Aeroportul este însă pe locul 13 la nivel

[212] Conform site-ul oficial al Aeroportului Internațional Maramureș în data de 25.10.2022
[213] Aeroportul Internațional Maramureș, Raport de activitate al R.A. Aeroportul Internațional Maramureș pentru anul 2020, 2021.

național al traficului de pasageri în anul 2021[214]. Pentru anul 2022 însă, destinații precum București, Milano, Londra sau Paris au fost cele care au adus un număr crescut de turiști.

Pentru ameliorarea situației, Comisia Europeană a aprobat în septembrie 2021 o schemă de ajutor pentru companiile care aleg să realizeze zboruri internaționale (cel puțin 2 noi zboruri) de pe Aeroportul Internațional Maramureș, în valoare de 1,2 mil. euro.[215]

În prezent, este planificat proiectul Extindere și Modernizare Terminal pentru Pasageri la Aeroportul Internațional Maramureș, ce vizează extinderea terminalului existent pentru a ajunge la o suprafață de 15.000 m^2, precum și îmbunătățirea capacității de trafic și a utilităților disponibile la nivelul aeroportului. În decembrie 2020 a fost aprobată declanșarea procedurilor de expropriere necesare pentru implementarea proiectului[216]. Această investiție va permite astfel și extinderea gamei de servicii oferite pentru pasageri, contribuind în mod direct la creșterea atractivității.

La nivel local, condițiile geografice favorabile, peisajele și bogățiile naturale, existența unor tradiții meșteșugărești și iscusința oamenilor de a utiliza tot ceea ce natura din această zonă le-a oferit au permis ca județul Maramureș să se dezvolte încă din cele mai vechi timpuri. Acest lucru se mai poate observa și astăzi prin prezența bisericilor de lemn, unele dintre acestea introduse în Patrimoniul UNESCO – datorită importanței lor pentru tradițiile și arhitectura nemaiîntâlnită în România, precum și prin micile cătune risipite prin zonele muntoase ale Maramureșului, care încă își mai păstrează vechile locuințe din lemn sau lut, alături de celelalte elemente ale gospodăriei tradiționale maramureșene.

Peisajele spectaculoase date de resursele turistice naturale sunt diversificate, cuprind arii naturale protejate, lacuri naturale și sărate, păstrăvării, cursuri de apă, păduri etc., care permit practicarea mai multor tipuri de turism și a mai multor tipuri de activități turistice, printre care: schi, alpinism, rafting, cicloturism, drumeții montane, activități turistice balneare și de wellness, pescuit sportiv, echitație, zbor cu parapanta etc. Se poate observa astfel că județul Maramureș este potrivit pentru orice tip de călător, putând oferi acestuia o gamă largă de activități în natură sau în cadrul zonelor urbane și rurale.

S-a observat faptul că în topul preferințelor turiștilor care aleg să viziteze județul Maramureș este pentru a avea parte de o experiență cât mai autentică, într-o casă maramureșeană, într-un loc care să prezinte pentru puțin timp viața maramureșenilor de acum 100 de ani. Alături de această preferință, cadrul natural de excepție, alături de principalele atracții naturale precum Parcul Național Munții Rodnei, Munții Maramureșului, Rezervația Naturală Pietrosu Mare, Cheile Lăpușului, Valea Izei și Dealul Solovan, Valea Vaserului sau Lacul Albastru, reprezintă doar o serie din locațiile care îi atrag pe turiștii pasionați de natură și de sporturi active în județul Maramureș.

Prezenta unui astfel de relief și a unor bogății naturale de acest fel au dus la crearea unor pachete turistice integrate, care să le ofere turiștilor experiențele pe care le caută. Pachetele oferite din cadrul Destinației Ecoturistice Mara-Cosău-Creasta Cocoșului pun la dispoziția turiștilor de pretutindeni oferte personalizate, pline de experiențe culturale și naturale în mijlocul Maramureșului. Alături de ghizi turistici atestați, această zonă este una dintre multele zone în care se pot desfășura activități turistice.

Unicitatea elementelor naturale constituie o competență distinctivă importantă a județului Maramureș pentru care tot mai mulți turiști străini și români amatori de drumeții și petrecerea timpului în natură aleg această destinație. Mai mult, trebuie menționat faptul că Maramureșul se poate mândri cu atestarea a 3 stațiuni turistice de interes național dintre care: Borșa, Ocna Șugatag și Vișeu de Sus, precum și 9 stațiuni

[214] PMUD Maramureș 2020-2030

[215] Euractiv.ro, UE aprobă o schemă de ajutor de 1,2 milioane euro pentru aeroportul din Baia Mare, 2021 - https://www.euractiv.ro/economic/ue-aproba-o-schema-de-ajutor-de-1-2-milioane-euro-pentru-aeroportul-din-baia-mare-25771

[216] CJ Maramureș, HCJ 255/2020.

de interes local: Bârsana, Botiza, Cavnic, Moisei, Onceș ti, Săpânța, Sighetu Marmației, Tăuții-Măgherăuș și zona Șuior-Baia Sprie, toate acestea contribuind la atragerea turiștilor pentru a petrece timp într -o stațiune turistică.[217]

Pe termen lung și mediu, atestarea localităților mai sus menționate ca stațiuni turistice de interes național, respectiv local, va putea crea un impact socio-economic pozitiv. Acestea pot fi promovate conform statutului de stațiuni turistice și pot avea șanse mai mari în atragerea de finanțări nerambursabile. Spre exemplu, investitorii pot accesa finanțări structurale europene pentru construirea de structuri de primire turistice, fapt ce va contribui la creșterea numărului turiștilor de pe piața internă și externă. De asemenea, având în vedere efectul multiplicator al turismului în sectoarele economice conexe, precum transporturile, construcțiile, artizanatul și comerțul cu amănuntul, realizarea unor proiecte de dezvoltare a turismului în localitățile atestate ca stațiuni turistice poate genera efecte benefice pentru dezvoltarea economică și creșterea calității vieții a locuitorilor din aceste zone ale județului.

Din punct de vedere al **IDENTITĂȚII TURSTICE**, județul este recunoscut prin prisma bisericilor de lemn și a tradițiilor legate de prelucrarea lemnului, bunătatea oamenilor din Maramureș, bucatele tradiționale gustoase, plimbările cu Mocănița și faptul că oamenii încă mai poartă portul popular în sfânta zi de Duminică la biserică sau în timpul sărbătorilor anuale.

Județul Maramureș, numit și „tărâmul bisericilor de lemn", adăpostește peste 100 de astfel de edificii, importante pentru bogata moștenire spirituală a acestor locuri. Începând cu anul 1999, opt dintre aceste monumente de arhitectură tradițională au fost incluse pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. Deși imaginea județului este în principal atribuită acestor elemente, județul Maramureș înseamnă mult mai mult de atât. Circuitul bisericilor de lemn de pe teritoriul județului Maramureș rămâne una dintre atracțiile principale ale turiștilor care vin să vadă în special cele 8 edificii înscrise în patrimoniul UNESCO, însă interesul turiștilor ar trebui îndreptat și către celelalte atracții turistice mai puțin cunoscute din județul Maramureș.

Unul din elementele de identitate ale Maramureșului rămâne Valea Vaserului datorită căii ferate forestiere cu o lungime de 48 km, acest tip de transport devenind o atracție turistică mondială datorită numărului redus de astfel de mijloace de transport. Deși în multe țări s-au reconstruit asemenea căi ferate cu scop turistic (Argentina, Ungaria - lângă Debrecen), argumentul forte al atracției Vaserului este faptul că aici turiștii sunt purtați nu de o reconstituire, ci de o cale ferată industrială în funcțiune și acum, care este autentică.

Pe lângă acestea, identitatea turistică ar putea fi axată mai mult și pe minele de sare sau cele de aur și istoria acestora, județul fiind recunoscut în trecut ca fiind una dintre cele mai bogate zone în mine de sare și nu numai. În prezent aceste galerii nu sunt deschise publicului și nu se poate realiza niciun fel de exploatare în scop turistic de pe urma lor, deși există la nivelul județului un studiu care arată ce s -ar putea face cu aceste mine din județ.

Totodată, se observă o promovare disparată a unor inițiative și atracții ale județului, uneori integrate în teme mai largi care vizează turismul național sau târgurile de turism. Proiecte mai recente realizate de Biroul de Turism din cadrul Consiliului Județean Maramureș au făcut ca județul Maramureș să beneficieze în ultima perioadă de o mai mare promovare în mediul online și de o nouă imagine a județului. În acest sens, noua aplicație a destinației turistice Visit Maramureș oferă un cadru centralizat la nivelul județului a tuturor elementelor culturale, turistice, naturale și nu numai, reprezentând totodată un ghid turistic personalizabil pentru orice tip de călător.

[217] Conform Hotărârii nr. 910/2022 pentru aprobarea atestării unor localități ca stațiuni turistice de interes național, respectiv local și privind modificarea anexei nr. 5 la Hotărârea Guvernului nr. 852/2008 pentru aprobarea normelor și criteriilor de atestare a stațiunilor turistice

În prezent, identitatea turistică a județului se bazează pe o serie de elemente cheie: peisajele naturale spectaculoase și nemaiîntâlnite în lume, bunătatea maramureșenilor și căldura lor, bisericile de lemn, porțile tradiționale de lemn și însemnătatea lor, viața la țară, obiceiurile și sărbătorile respectate cu sfințenie în această zonă, meșteșugurile populare, gastronomia locală și bucatele tradiționale, turismul activ, patrimoniul cultural vast reprezentat de muzee unice în lume și singurul Cimitir Vesel din lume – Cimitirul de la Săpânța. Toate aceste elemente creează o imagine complexă a ceea ce înseamnă destinația turistică Maramureș și posibilitățile multiple de petrecere a timpului liber pe care turiștii le pot avea aici.

Județul Maramureș dispune de Centre Naționale de Informare și Promovare Turistică acreditate de către autoritățile centrale, dar care se află în subordinea consiliilor locale, în mai multe localități din județ, printre care Borșa, Seini, Baia Sprie, Târgu Lăpuș, Vișeu de Sus, Sighetu Marmației, Cavnic, Săliștea de Sus sau Biroul de Turism și Promovare de la nivelul Consiliului Județean Maramureș din municipiul Baia Mare. Cu toate acestea, la nivelul județului existau mult mai multe Centre de Informare Turistică, realizate o dată cu proiectul de promovare a turismului din România. Pentru a soluționa deficiențele privind funcționarea centrelor de informare turistică la nivelul județului, Consiliul Județean Maramureș, prin Organizația de Management al Destinației Județene Maramureș, are în vedere preluarea coordonării acestora. Având în vedere infrastructura deja existentă, centrele de informare turistică vor fi re-operaționalizate, primind noi valențe, urmând să deservească turiștii din zonele pe raza cărora funcționează . Acesta este cazul CIT-urilor de la Bârsana, Săpânța (la Săpânța există clădirea, dar nu este operațional CIT-ul) și Ocna Șugatag (prin care se va promova și satul Breb).

În același timp, în cadrul discuțiilor din teritoriu cu stakeholderii locali, s-a sesizat faptul că mai există zone de interes turistic unde ar fi oportună deschiderea unor centre de informare. Astfel de exemple sunt la Breb (satul cunoscut pentru arhitectura vernaculară încă bine păstrată), Săpânța (renumit pentru Cimitirul Vesel și nu numai) sau Bârsana (care deține în patrimoniul său una dintre cele mai frumoase Mănăstiri). În plus, în cadrul anumitor Centre de Informare și Promovare Turistică, o altă provocare constă în faptul că personalul nu este pregătit suficient pentru a putea comunica cu turiști străini/internaționali, acest lucru reprezentând un dezavantaj atât pentru destinație, cât și pentru turiștii care încearcă să găsească informații.

Promovarea identității județului Maramureș se realizează cu precădere în cadrul acestor Centre de Informare și Promovare Turistică, unele dintre acestea fiind foarte implicate atât în desfășurarea și organizarea evenimentelor anuale, cât și prin materialele promovate constant pe social media, putând fi accesate cu ușurință de către orice turist.

Din punct de vedere **CULTURAL** județul Maramureș beneficiază de un bogat patrimoniu construit reprezentativ la nivel județean, regional și național care include 8 biserici de lemn în patrimoniul UNESCO, incluse și în Ruta bisericilor de lemn din România, gospodării tradiționale specifice mediului rural, situri arheologice reprezentative pentru arhitectura de apărare (inclusiv ziduri de apărare și Bastionul Măcelarilor care mai este vizibil încă în Baia Mare), cu zone urbane bine conturate și centre istorice bine păstrate, precum și specificul rural maramureșean cu case răsfirate înconjurate de un gard de nuiele și o poartă de lemn. Componenta culturală reprezintă o gamă largă a potențialului turistic existent în județul Maramureș, cu accent pe arhitectura tradițională, pe monumentele istorice și nu în ultimul rând pe monumentele înscrise în patrimoniul internațional UNESCO.

Există, de asemenea, valori inestimabile, dar care necesită întreținere, restaurare și punere în valoare, pentru a nu pierde ultimele rămășițe de arhitectură tradiționale din județ (ex. Biserica din Buteasa sau exemplul de la Bârsana unde se vizitează intens noua mânăstire, iar biserica UNESCO rămâne în solitudine). În Maramureș, mai pot fi văzute astăzi porți și case vechi din lemn în satele de pe Valea Cosăului , Valea Izei și Valea Marei, pe Tisa, Ronișoara, Vișeu sau Ruscova, precum și în cadrul Muzeul Satului din Baia Mare și Sighet. Muzeele dedicate arhitecturii tradiționale și etnografiei, care spun totul despre casele, meșteșugurile, mobilierul țărănesc, portul, ceramica și alte îndeletniciri ale localnicilor, deși beneficiază de

un amplu repertoriu din punct de vedere al patrimoniului cultural pe care îl deține, sunt puțin cunoscute în lume sau în România.

Proiecte recente de reabilitare a bisericilor de lemn (prin PNRR) sau digitalizarea acestora și realizarea unui portal unde pot fi vizitate în mod digital aproape toate bisericile de lemn din județul Maramureș, oferă noi direcții de dezvoltare pe care județul Maramureș ar trebui să mizeze în viitoare zone de dezvoltare ale sectorului turistic. Patrimoniul imaterial, reprezentat de tradiții, obiceiuri, oameni, evenimente, meșteșuguri, alături de cel material – reprezentat de patrimoniu arhitectural, reprezintă elementele de diferențiere ale județului, pe care acesta își poate consolida identitatea.

De altfel, alături de patrimoniul construit și patrimoniul natural prezintă un potențial semnificativ de susținere a unor activități turistice la nivel județean, acestea având oportunitatea de a fi incluse în trasee turistice culturale la nivel regional și național și de a contribui la conturarea unei identități locale unice care să diferențieze județul Maramureș și infrastructura turistică de care acesta dispune, de alte județe din regiune.

Nu în ultimul rând, o sursă relevantă de evaluare a ofertei turistice din județul Maramureș este reprezentată de **STAKEHOLDERII LOCALI**, inclusiv autoritățile publice locale din cadrul județului.

În acest sens, în urma întâlnirilor și a chestionarelor aplicate actorilor din județ, au fost evidențiate o serie de aspecte relevante, cum ar fi principalele elemente care diferențiază județul Maramureș din perspectiva acestora, care îi oferă județului **AVANTAJE ȘI OPORTUNITĂȚI** competitive la nivel regional și chiar național. Conform opiniei actorilor locali, unele dintre elementele care diferențiază județul din punct de vedere turistic sunt reprezentate de: ospitalitatea locuitorilor, patrimoniul arhitectural, poziția geografică avantajoasă cu relief variat ce oferă un cadru perfect pentru practicarea unei game variate de activități, prezența minelor și a apelor cu proprietăți, existența unor atracții inedite precum arborele de Sequoia de la Ardusat, prezența Someșului, vechi castele și conace care ar putea fi restaurate și reintroduse în circuitul turistic, crucile celtice de la Ariniș, Codrii Seculari, drumul verde din Maramureș care leagă Mara de Ocna Șugatag, biodiversitatea și zona montană ideală pentru drumeții, schi sau mountain bike, obiectivele turistice cu personalitate, gastronomia locală și identitatea culturală reprezentată de tradiții și obiceiuri populare, prezența meșteșugarilor, a portului popular și a muzicii tradiționale maramureșene care încă se păstrează în județ.

FIGURA 54. ELEMENTELE CARE DIFERENȚIAZĂ JUDEȚUL DIN PUNCT DE VEDERE TURISTIC

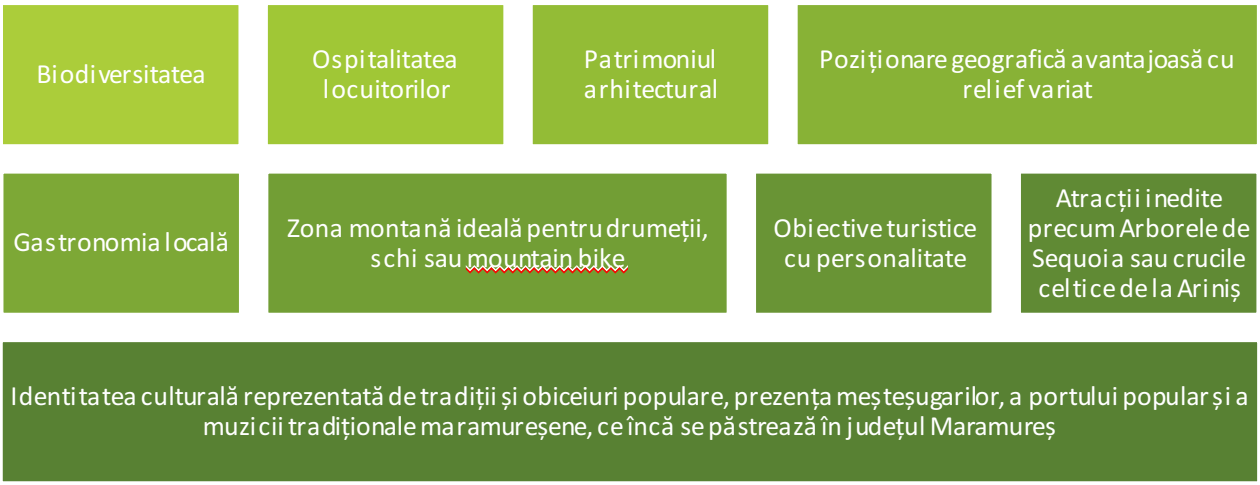

Sursa: Prelucrare sondaje de opinie

Județul Maramureș beneficiază de un bogat și diversificat patrimoniu natural, socio-cultural și economic, cu o istorie bogată, tradiții, obiceiuri, gastronomie, folclor și datini transmise din generație în generație, care oferă turiștilor un loc unic, plin de experiențe și amintiri memorabile.

PRINCIPALELE PROVOCĂRI ȘI AMENINȚĂRI

Din punct de vedere **TURISTIC**, bogățiile județului sunt nenumărate, însă există o serie de provocări în ceea ce privește accesibilitatea turiștilor la aceste bogății turistice.

O astfel de provocare este dată de deplasarea către Aeroportul Internațional Maramureș care se face numai pe cale rutieră, fie cu autovehiculul personal, fie cu serviciile de taxi și/sau transfer. Aeroportul nu este deservit de servicii de transport public, fiind astfel limitate opțiunile de deplasare către acesta. Acest lucru vine în contextul în care posibilitățile turiștilor de a se deplasa în interiorul județului sunt destul de limitate, ajunși în județ fiind constrânși de cele mai multe ori de a avea acces la un vehicul personal. În acest context, limitarea cea mai mare se regăsește la nivelul grupurilor mari de turiști, în special cei străini, care ajung în Maramureș prin resurse proprii. Un bun ghid de orientare pentru aceștia este aplicația Visit Maramureș care oferă o serie de detalii ce țin de transport, însă fără a avea acces la vreun orar pentru mijloacele de transport în comun din marile orașe sau diferite posibilități de a ajunge în alte zone.

Elementele naturale reprezintă o resursă foarte importantă a teritoriului județean, ele având o contribuție deosebit de importantă în definirea identității turistice locale. Din păcate însă, elemente naturale precum minereurile neferoase sau izvoarele cu ape minerale nu sunt resurse la fel de bine valorificate în acest moment la nivelul județului. Deși bogat în astfel de elemente, în acest moment nicio fostă mină nu este deschisă publicului, iar turism de tipul speologic, deși la mare căutare în această zonă, nu este încă promovat și practicat. În același sens, puține zone din județul Maramureș au utilizat apele minerale în scopuri terapeutice sau medicale, una dintre cele mai cunoscute stațiuni balneare de pe teritoriul județului fiind doar Ocna Șugatag – stațiune de interes național. Cu peste 1.000 de izvoare cu ape minerale, în prezent doar foarte puține dintre acestea sunt folosite în scopuri balneare și de wellness – Ocna Șugatag, Borșa sau Dănești. Cu toate acestea, aceste izvoare se regăsesc și la nivelul localităților Breb, Săpânța, Stoiceni, Baia Mare, Baia Sprie, Băiuț, Berbești, Botiza, Crasna, Crăciunești, Dragomirești, Glod, Ieud sau Coștiui, care însă nu sunt valorificate corespunzător.

În același sens, fostele mine de extragere a aurului și zăcămintele prețioase de pe teritoriul județului Maramureș sunt neexploatate deși acestea încă mai beneficiază de resurse în cadrul acestora. Mineritul a fost dintotdeauna una dintre cele mai importante activități în Maramureș. Aici se extrăgeau și se prelucrau, pe vremuri, tone de aur și zeci de tone de argint. Astăzi, mine de aur precum cea de la Baia Sprie, au rămas închise, nefiind valorificate în niciun fel.

În același timp, una dintre provocările majore ale Maramureșului ca destinație turistică – ce a fost semnalată și de către stakeholderii locali, este infrastructura turistică, care este încă slab dezvoltată în anumite locuri comparativ cu fluxul mare de turiști care aleg să își petreacă vacanțele aici. Se regăsesc dispersat în teritoriu o serie de unități de cazare, însă insuficiente pentru a deservi un flux mare de turiști. Având în vedere faptul că zona este recunoscută pentru tradițiile și zonele rurale, în foarte multe zone de acest fel nu există încă unități de cazare acreditate de Ministerul Antreprenoriatului și Turismului sau este limitată oferta unităților de cazare tradiționale care să poată suporta un grup foarte mare de turiști. Pentru valorificarea resurselor turistice și adresarea inclusiv a elementelor care în acest moment dezavantajează județul din punct de vedere turistic, este necesară o atenție sporită către infrastructura turistică și dezvoltarea acesteia (inclusiv în acele zone în care potențialul turistic dat de resursele naturale și cele antropice este favorabil, însă nu există infrastructură turistică), ținând cont de posibilitatea practicării mai multor tipuri de turism și de a beneficia de o accesibilitate crescută către aceste locuri.

În același context, s-a remarcat faptul că există zone în care structurile cu funcțiuni de alimentație publică lipsesc sau sunt insuficiente. Un astfel de exemplu este pe Valea Izei, unde în acest moment singurele restaurante la care se poate lua masa, sunt reprezentate în general de restaurantele unităților de cazare (motel, hotel sau pensiune). Gastronomia maramureșeană este foarte importantă, în special prin rolul pe care aceasta îl poate aduce în dezvoltarea unor astfel de structuri.

Mai mult, Ministerul Antreprenoriatului și Turismului susține persoanele fizice și juridice în deschiderea unor Puncte Gastronomice Locale. Astfel, orice unitate de cazare acreditată poate deveni și Punct Gastronomic Local și poate oferi o masă caldă turiștilor care trec prin zonă. Cu toate acestea, puțini maramureșeni sunt cei care și-au acreditat unitățile de cazare sau care doresc să facă un curs pentru a putea beneficia de această oportunitate, la nivelul județului fiind înregistrate la momentul de față doar 11 Puncte Gastronomice Locale[218].

În același timp, la nivelul județului Maramureș, s-a constatat faptul că atât sosirile, cât și înnoptările și durata medie de ședere a turiștilor au crescut considerabil în ultima perioadă, totuși evenimentele marcante din ultimii 2 ani, precum pandemia de Covid-19 și războiul din Ucraina au avut un impact negativ asupra performanței turistice în ansamblu. În acest context, se poate determina faptul că județul Maramureș s-a resimțit în perioada acesta ca fiind un loc nesigur pentru o parte din turiștii care doreau să vină în această zonă a României și au evitat petrecerea unui sejur îndelungat în această zonă.

Mai mult, deși județul beneficiază de resursele necesare pentru practicarea turismului în absolut toate anotimpurile anului, sezonalitatea accentuată este în special în lunile de vară – iulie, august și septembrie, moment în care județul primește cel mai mare flux de turiști din toată perioada anului. În acest sens, ofertele și pachetele turistice ar trebui adaptate noului context, realizând oferte sau îmbinând mai multe tipuri de turism (ex. wellness cu business) și în alte perioade ale anului.

Din punct de vedere al **IDENTITĂȚII TURSTICE**, la nivelul județului se observă o promovare disparată a atracțiilor turistice, fiind în continuare promovate cu precădere cele mai consacrate și cunoscute obiective, tradiția lemnului alături de bisericile de lemn și porțile maramureșene. În același timp, din păcate, imaginea general promovată a mediului rural de poveste, cu casele tradiționale alături de oamenii locului în portul popular ce participă la activitățile de zi cu zi, nu se reflectă în totalitate și în spațiul real, multe sate și-au pierdut din farmecul tradițional, iar porțile de lemn și gardurile împletite din nuiele au fost înlocuite astăzi cu garduri de beton. O parte din casele tradiționale se mai regăsesc și astăzi răsfirate printre construcțiile noi moderne sau prin micile cătune dintre munți și văi, acolo fiind locuri unde procesul de urbanizare nu a ajuns încă în totalitate.

Marile orașe precum Baia Mare, Sighetu Marmației sau Târgu Lăpuș păstrează în zona istorică elemente distinctive ale vechilor cetăți sau ale elementelor de arhitectură, care însă necesită mai mare atenție din partea autorităților pentru a le proteja și conserva într-un mod adecvat. Exemple de bună practică se regăsesc cu precădere doar la nivelul zonei centrale din Baia Mare, unde centrul istoric și Piața Cetății au avut parte de un proiect amplu de reabilitare.

O altă provocare majoră în ceea ce privește identitatea turistică a destinației, care este semnalată inclusiv de stakeholderii locali din domeniul turistic, este lipsa de centralizare a informațiilor pe care Centrele de Informare și Promovare Turistică o dețin, alături de materialele de promovare turistică care diferă de la centru la centru și de lipsa unui sprijin mai mare din partea unor autorități locale în demararea unor proiecte locale. De altfel, lipsa unor resurse umane calificate și specializate în acest sector este de asemenea una dintre provocările cu care acest domeniu se confruntă în Maramureș, puțini fiind cei care

[218] Sursa: DSVSA Maramureș, situația actualizată la data de 30.06.2022

cunosc foarte bine istoria Maramureșului, datinile, tradițiile, obiceiurile sau care pot oferi informații specializate în domeniul cultural-turistic către turiști români sau străini.

În acest sens, percepția turiștilor despre Maramureș rămâne neschimbată, fiind cunoscute în continuare doar principalele elemente definitorii ale județului, care se regăsesc cu ușurință în mediul online, unele dintre acestea fiind din surse neatestate. Este nevoie astfel de elaborarea unor noi elemente de promovarea a turismului din Maramureș care să reflecte și elemente naturale și culturale mai puțin cunoscute de oameni. Minele de sare, monumentele cu piticii din zona Baia Sprie, izvoarele de „borcut" sau pârtiile de schi amenajate la standarde de cea mai bună calitate, precum și multe alte elemente pe care județul le deține, sunt prea puțin cunoscute de turiști.

Din punct de vedere **CULTURAL**, patrimoniul cultural construit din județ este protejat într-un procent foarte redus, există biserici din lemn monumente istorice care sunt în pericol de a lua foc sau în stare de degradare, precum și patrimoniul cultural slab valorificat din punct de vedere turistic sau cultural (cum sunt vechile castele din județ, cumpărate de proprietari privați). Valorile de patrimoniu sunt mult prea puțin cunoscute la nivel local și regional și insuficient utilizate ca suport pentru activitățile culturale sau turistice care evidențiază tradițiile locale, moștenirea culturală a acestui areal sau elementele care conferă unicitate județului la nivel național.

În acest moment, arhitectura vernaculară este perisabilă, iar materialele uzuale precum lemnul sau lutul din care sunt realizate o parte din casele tradiționale maramureșene necesită întreținerea permanentă. Meșterii sunt din ce în ce mai puțini, cei care știu să lucreze cu tehnici tradiționale sunt și mai puțini, iar cei care au atestarea oficială de a interveni pe monumente istorice sunt aproape inexistenți.

În același timp, percepția stakeholderilor locali nu este întotdeauna una pozitivă, fiind semnalate și o serie de **PROVOCĂRI ȘI DEZAVANTAJE** pe care județul Maramureș le are din punct de vedere turistic.

FIGURA 55. ELEMENTE CARE DEZAVANTAJEAZĂ JUDEȚUL DIN PUNCT DE VEDERE TURISTIC

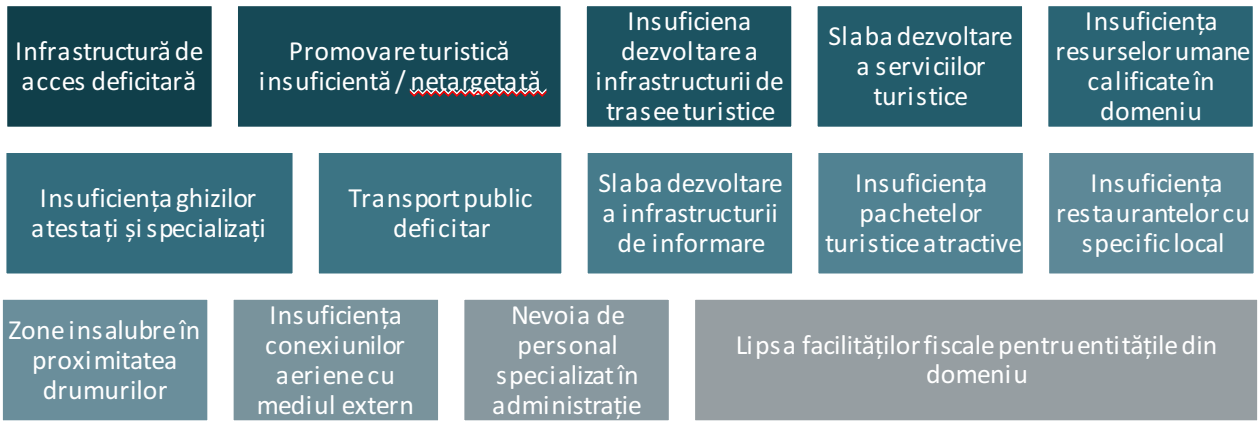

Sursa: Prelucrare sondaje de opinie

Conform opiniei actorilor locali, unele dintre elementele care dezavantajează județul din punct de vedere turistic sunt reprezentate de: promovarea excesivă a bisericilor de lemn, sezonalitatea turistică în perioada de vară și în perioada sărbătorilor Pascale și de Crăciun, infrastructura de acces deficitară, promova rea turistică insuficientă, slaba dezvoltare a serviciilor turistice și lipsa unor activități conexe în județ, durata mică de ședere a turiștilor, slaba vizibilitate a zonei Țara Lăpușului, Țara Chioarului și Țara Codrului în comparație cu Țara Maramureșului sau Maramureșul Istoric, insuficiența personalului calificat, insuficiența ghizilor turistici atestați și specializați, slaba dezvoltare a infrastructurii de informare, insuficiența unor

structuri de alimentație publică dezvoltate în zonele cele mai vizitate de turiști și cu specific tradițional, vizibilitatea scăzută a destinației la nivel internațional, lipsa conexiunilor aeriene cu mediul extern etc.

Se observă astfel că în prezent există la nivelul județului Maramureș o serie de elemente care dezavantajează județul din punct de vedere turistic, dar care pot reprezenta în ace lași timp noi elemente și direcții de dezvoltare care să răspundă nevoilor identificate de către stakeholderi. În acest sens se punctează:

- Posibilitățile turiștilor de a se deplasa în interiorul județului sunt destul de limitate, fiind constrânși de cele mai multe ori de a avea acces la un vehicul personal.
- Elemente naturale precum minereurile neferoase, minele de aur sau izvoarele cu ape minerale, nu sunt resurse valorificate în acest moment la nivelul județului.
- Insuficienta amenajare a zonelor naturale de interes turistic – zone de popas, panouri informative, marcarea traseelor etc.
- Infrastructura turistică încă insuficient dezvoltată în acest moment – chiar dacă oferta de cazare este diversă, încă nu se regăsesc suficiente unități cu grad mai ridicat de confort sau cu capacitate mai mare de cazare.
- Durata medie de ședere a turiștilor încă este relativ scăzută, cu o sezonalitate accentuată, fiind necesare pachete și instrumente de convingere a acestora să petreacă mai mult timp în județ pe tot parcursul anului.
- Reticența de implicare a actorilor locali în acțiunile de dezvoltare și promovare turistică.
- Patrimoniul cultural construit din județ este încă protejat într-un procent relativ redus, există biserici din lemn monumente istorice care sunt în pericol sau într-o anumită stare de degradare, în timp ce și arhitectura vernaculară este în foarte puține cazuri protejată.
- Sunt necesare instrumente de educare și conștientizare a actorilor locali de a păstra și proteja elemente de patrimoniu atât material, cât și imaterial – arhitectura tradițională, portul popular, tradițiile și meșteșugurile etc.
- Circuitul bisericilor de lemn de pe teritoriul județului Maramureș rămâne una dintre atracțiile principale ale turiștilor care vin să vadă în special edificiile înscrise în patrimoniul UNESCO, însă interesul turiștilor ar trebui îndreptat și către celelalte atracții turistice mai puțin cunoscute.
- Numeroase atracții, inclusiv din patrimoniul UNESCO sunt dificil de vizitat mai ales în afara sezonului, acestea nefiind permanent deschise.

În același context, s-a constatat faptul că la nivelul stakeholderilor locali implicați în dezvoltarea și susținerea turismului din județul Maramureș, există din păcate o lipsă de comunicare, însă aceștia își doresc implicarea într-un dialog comun pentru a dezvolta și mai bine resursele turistice pe care județul le deține.

Mai mult, contextul înființării noii OMD pentru județul Maramureș oferă un cadru propice pentru dezvoltarea unui dialog între stakeholderii locali, fiind totodată nevoie ca în timp să adere mai mulți membri la aceasta, cu scopul de a fi o organizație care să împărtășească cât mai mult din opiniile actorilor locali. De asemenea, la nivelul gestionării celor 4 Țări din cadrul județului Maramureș, se observă că ar fi oportună și o formă de management al acestora, cu scopul de prioritiza și gestiona cât mai bine resursele pe care fiecare teritoriu le deține. Pentru ca acest lucru să se poată întâmpla, este însă foarte important să existe o bază de date cu resursele locale la care să poată avea acces toți membrii implicați.

07.

ANALIZA SWOT

7. ANALIZA SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
ANALIZA OFERTEI TURISTICE	
• Păstrarea celor 4 zone etnofolclorice, cu identitate bine conturată – Țara Codrului, Țara Chioarului, Țara Lăpușului și Țara Maramureșului sau Maramureșul Istoric. • Varietate remarcabilă a formelor și tipurilor de relief. • Județul Maramureș dispune de numeroase arii naturale protejate de importanță internațională, comunitară, națională și locală: în total 64 de arii naturale protejate, dintre care 35 sunt de interes național (14 rezervații naturale, 17 monumente ale naturii, 1 parc natural – Parcul Natural Munții Maramureșului, 2 rezervații științifice și 1 parc național) și 22 de arii naturale protejate de interes comunitar (16 situri de importanță comunitară (SCI) și 6 arii de protecție specială avifaunistică (SPA)), 6 arii naturale protejate de interes local și 1 arie naturală protejată de interes internațional. • Lacurile din județ reprezintă atracții turistice importante în special pentru turismul sportiv și de agrement • Identitate turistică conturată pe plan intern și extern a destinației turistice Maramureș. • Resursele turistice existente la nivelul județului conturează un produs turistic complex, diversificat, cu un mare potențial de a satisface nevoile de călătorie ale unor turiști cu interese variate. • Posibilitatea practicării a unui număr mare de tipuri de turism pe tot parcursul anului: turism cultural, turism balneo, turism activ, ecoturism etc. • Atestarea a 3 stațiuni de interes național Borșa, Ocna Șugatag și Vișeu de Sus și 9 de interes local: Bârsana, Botiza, Cavnic, Moisei, Oncești, Săpânța, Sighetu Marmației, Tăuții-Măgherăuș și zona Șuior-Baia Sprie. • Prezența izvoarelor cu ape minerale „borcut” în zona Maramureșul Istoric și în Țara Lăpușului.	• Număr redus de inițiative publice de valorificare a patrimoniului arheologic – aproape niciun sit arheologic nu este promovat și valorificat. • Pierderea identității locale – elementele specifice satelor tradiționale dispar în multe zone din județ. • Insuficienta amenajare a zonelor naturale de interes turistic – zone de popas, panouri informative, marcarea traseelor etc. • Utilizarea insuficientă a resurselor de apă și a izvoarelor minerale existente pe teritoriul județului: Breb, Săpânța, Stoiceni, Baia Mare, Baia Sprie, Băiuț, Berbești, Botiza, Crasna, Crăciunești, Dragomirești, Glod, Ieud sau Coștiui. • Identitatea vizuală a destinației nu este încă preluată și asumată de toate inițiativele locale. • Lipsa unui pachet integrat de activități de turism ecologic, în vederea valorificării și protejării ariilor naturale protejate. • Insuficienta promovare a celorlalte zone etnografice din Maramureș – Țara Chioarului, Țara Lăpușului sau Țara Codrului. • Insuficiența unor pachete turistice la nivelul județului Maramureș pe fondul insuficientei colaborări dintre agențiile de turism, unitățile de cazare și alți actori locali relevanți. • Colaborarea deficitară între actorii de pe piața turistică. • Insuficienta promovare a evenimentelor culturale la nivelul județului Maramureș – multe evenimente sunt recunoscute local, fără o promovare adecvată și în spațiul național. • Lipsa mai multor Puncte Gastronomice Locale. • Insuficienta valorificare și dezvoltare și a altor resurse turistice importante – legendele minerilor, minele de sare sau de aur, turismul speologic etc. • Starea avansată de degradare (colaps / precolaps) a unor monumente istorice și

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Prezența unor demersuri de dezvoltare a turismului medical. • Existența unor domenii schiabile de importanță regională și locală, deja consacrate și care au beneficiat de investiții majore (de ex. Borșa). • Prezența unui număr impresionant de monumente istorice (peste 100 de biserici de lemn – din care 8 în patrimoniul UNESCO, ansambluri urbane și clădiri monumentale, castele, cetăți medievale și alte vestigii arheologice etc.) • Patrimoniu imaterial extrem de bogat (folclor, gastronomie, tradiții, obiceiuri, meșteșuguri etc.) care atrage un număr mare de turiști ce doresc să experimenteze autenticul acestei zone. • Ofertă diversificată de dotări cultural-turistice – muzee unicat, case memoriale etc. • Creșterea substanțială a numărului de locuri de cazare, mai ales la nivelul pensiunilor agroturistice. • Prezența a numeroase Centre / Puncte de Informare și Promovare Turistică în județ. • Înființarea recentă a unei Organizații de Management a Destinației (OMD). • Prezența Aeroportului Internațional Maramureș. • Derularea unor inițiative ale administrației locale și județene de reabilitare / restaurare a patrimoniului construit reprezentativ și de amenajarea unor spații publice pietonale – ex. Piața Cetății. • Existența în mediul rural a unui valoros patrimoniu construit și arhitectură vernaculară reprezentativă acestei zone. • Existența mai multor trasee-turistice (de drumeție și cicloturistice) la nivel județean ce includ obiectivele reprezentative ale județului. • Existența unor pachete turistice dezvoltate împreună cu ghizii turistici din zonă. • Existența aplicației Visit Maramureș – ghid turistic digital de promovare a destinației turistice, care conține maparea celor mai importante informații și resurse turistice. • Existența unor forme asociative care au în vedere protejarea și valorificarea	fondurile insuficiente alocate în acest sens – în mare parte biserici de lemn, castele și alte monumente. • Valorificarea insuficientă a resurselor balneare. • Numărul redus de locuri de cazare clasificate la de 5 stele/flori/margarete care să suporte dezvoltarea turismului business. • Semnalizarea neadecvată a unor trasee turistice. • Scăderea numărului de turiști străini, în special din cauza pandemiei de COVID-19 și a conflictului de la granită. • Sezonalitate relativ accentuată a numărului de turiști pe parcursul anului. • Durată redusă a sejurului turistic și gradul mediu de ocupare al unităților de cazare existente. • Lipsa unor unități de cazare de 4 și 5 stele în zona Sighetu Marmației – Breb – Bârsana – Săpânța sau în județ. • Lipsa unor trasee turistice adaptate pentru cercetări în mediul natural – posibilitatea practicării turismului speologic sau cercetarea minelor de sare sau a minelor de aur. • Deplasarea limitată a turiștilor în interiorul județului (lipsa informațiilor despre mijloacele de transport în comun în special pentru turiștii străini) – aceștia sunt de multe ori constrânși de a avea acces la un vehicul personal. • Insuficienta valorificare a fostelor mine de extragere a aurului și zăcămintele prețioase – ex. mina Baia Sprie. • Lipsa interesului persoanelor fizice și proprietarilor de unități de cazare de a-și acredita structura sau de a deschide un Punct Gastronomic Local în cadrul acestora. • Vizibilitate scăzută a destinației la nivel internațional. • Alte puncte slabe menționate de stakeholderi pe parcursul elaborării strategiei: infrastructura de acces deficitară, promovarea turistică insuficientă, lipsa restaurantelor cu specific tradițional, lipsa personalului specializat în administrație, slaba dezvoltare a serviciilor turistice, insuficiența CIT-urilor în punctele de maxim interes turistic, transport

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
patrimoniului natural al județului – Eco Maramureș etc. • Implicarea activă a Consiliului Județean Maramureș în inițiative de sprijinire a activităților turistice. • Utilizarea noilor tehnologii pentru valorificarea patrimoniului cultural – ex. utilizarea tehnologiilor 3D pentru proiectul mapării bisericilor de lemn și tururile video. • Prezența unor elemente care diferențiază județul față de alte județe din Regiune: arborele de Sequoia de la Ardusat, prezența Someșului, vechi castele și conace, crucile celtice de la Ariniș, statuile de piatră din Negreia, Cetatea Chioarului, bălțile de pescuit, căsuțele acoperite cu paie din Preluca Nouă, cascadele de pe teritoriul județului, peșterile din natură, rezervațiile naturale, atelierele de creație ale meșteșugarilor, mlaștina Tăul Negru, Codrii Seculari, drumul verde din Maramureș care leagă Mara de Ocna Șugatag, evenimente și tradiții căutare de turiști, simplitate și tradiție, cadrul natural, mocănița de pe Valea Vaserului, tradiția lemnului și bisericile de lemn sau multitudinea de trasee și posibilitatea practicării mai multor tipuri de sporturi active. • Alte puncte tari menționate de stakeholderi pe parcursul elaborării strategiei: biodiversitatea, ospitalitatea locuitorilor, patrimoniul arhitectural, poziționarea geografică avantajoasă cu relief variat, gastronomia locală, zona montană ideală pentru drumeții, schi sau MTB, tradițiile și obiceiurile populare, prezența portului popular în cele 4 Țări, muzica tradițională maramureșeană.	public deficitar, insuficienta ghizilor de turism atestați, lipsa conexiunilor aeriene cu mediul extern.
ANALIZA PERFORMANȚEI TURISTICE	
• În perioada 2014-2019, numărul de sosiri ale turiștilor în județ a crescut cu 127,9%, numărul de înnoptări a crescut cu 153% iar durata medie de ședere în structurile de primire turistică a crescut cu 11%. • Județul Maramureș a înregistrat o creștere de 68,5% a numărului de sosiri ale turiștilor străini în intervalul 2014-019. • În perioada 2014-2019, numărul de înnoptări ale turiștilor străini a crescut la nivelul județului Maramureș cu 74,1%	• În anul 2020, au fost înregistrate cu 51,8% mai puține sosiri ale turiștilor în structuri de primire turistică, respectiv și cu 51,5% mai puține înnoptări, față de anul 2019. • Un turist petrece în medie sub 2 zile în județul Maramureș. • Cele mai mari scăderi (perioada 2014-2019) ale duratei medii de ședere au fost înregistrate în localitățile: orașul Tăuții-Măgherăuș (-68%), Cicârlău (-46%), Săcel (-42,6%), orașul Cavnic (-41%), Vișeu de Jos (-40,9%), Săliștea de Sus (-

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Durata medie de ședere a înregistrat o creștere de 0,7% în 2020 – 1,89 nopți/sejur în 2020 față de 1,88 nopți/sejur în 2019. • În anul 2019, ponderea turiștilor străini din totalul turiștilor care au sosit în unitățile de cazare turistică era de 13,1%, județul Maramureș ocupând poziția a 3-a la nivel regional. • În anul 2019, județul Maramureș ocupa poziția a 13-a la nivel național în ceea ce privește numărul de turiști români și străini sosiți (276.064 de mii de turiști). • În anul 2020, ponderea salariaților din HoReCa din totalul salariaților de la nivel județean, reprezenta 4,03%, față de 3,90% cât era în anul 2014. • Sectorul H&R a avut parte de o creștere de 27,8% în anul 2020 față de anul 2014, fiind cu aproximativ 165 de întreprinderi noi. • Sectorul I – Hoteluri și Restaurante a înregistrat în perioada 2014-2020 o creștere a numărului mediu de salariați de 11,9%.	29,1%), Oncești (-23,8%), Săpânța (-8,8%), Bogdan Vodă (-4,5%), Copalnic-Mănăștur (-3,2%) și Desești (-1,62%). • Turismul și sectorul H&R nu sunt în topul contribuitorilor la economia județului Maramureș, în pofida faptului că turismul joacă un rol foarte important pentru județ.

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
ANALIZA OFERTEI TURISTICE	
• Poziționarea județului la graniță ceea ce poate determina dezvoltarea proiectelor transfrontaliere în contexte geo-politice favorabile. • Oportunitatea accesării finanțărilor europene și naționale pentru dezvoltarea și valorificarea resurselor culturale și turistice. • Progresul tehnologic ca factor determinant în utilizarea tehnologiilor smart (aplicații mobile, hărți interactive, ticket online etc.) ce pot spori accesibilitatea ofertei culturale și turistice. • Existența a numeroase platforme online pentru vizualizare 3D, plimbări virtuale prin muzee / locuri din oraș etc., care pot fi adoptate cu ușurință. • Existența a numeroase modele de bună practică în domeniul promovării culturii și turismului care pot fi folosite pentru a crește atractivitatea județului.	• Insuficiența fondurilor publice pentru a investi în obiectivele de patrimoniu construit poate conduce la înrăutățirea stării clădirilor de patrimoniu de pe teritoriul județului. • Realizarea de intervenții private, neautorizate, în zonele istorice conduce la degradarea clădirilor monumente istorice. • Întârzieri apărute în finanțarea, elaborarea și aprobarea planurilor de management ale ariilor naturale protejate pot duce la degradarea unor resurse turistice naturale. • Riscul de degradare a unor valori locale în lipsa unor măsuri de promovare și valorificare a potențialului cultural și turistic. • Întârzieri în dezvoltarea infrastructurii turistice pe fondul unui cadru legislativ nepermisiv. • Accesibilitatea precară a județului pe fondul poziționării geografice și lipsei autostrăzilor de legătură sau a rutelor directe de transport aerian către alte destinații.

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Existența oportunităților de finanțare pentru restaurarea clădirilor monumente istorice. • Existența unui cadru legislativ care sprijină procesul de reabilitare a monumentelor istorice și a construcțiilor amplasate în zonele construite protejate. • Oportunitatea de accesare a finanțării europene și naționale pentru protejarea și valorificarea patrimoniului natural. • Posibilitatea de valorificare a bisericilor de lemn din județ prin includerea acestora în trasee regionale, naționale sau transnaționale.	
ANALIZA CERERII TURISTICE	
• Existența a numeroase modele de bună practică în domeniul promovării turismului care pot fi folosite pentru a crește cererea turistică. • Creșterea interesului turiștilor pentru experiențe de agrement în natură. • Creșterea interesului turiștilor pentru turismul bleisure – de a îmbina turismul wellness și de relaxare cu cel de business. • Tendința de creștere a interesului pentru turismului experiențial în cadrul căruia turiștii caută experiențe memorabile și autentice atunci când aleg următoarea destinație de vizitat. • Interesul în creștere pentru formele de turism activ în principal din partea generației Millenials, dar într-o anumită măsură și Baby Boomers.	• Restricțiile provocate de răspândirea virusului și a evoluției pandemiei de COVID-19 și Războiul din Ucraina. • Riscul ca așteptările vizitatorilor să nu fie îndeplinite, fie pe fondul resurselor turistice existente, fie din cauza infrastructurii conexe. • Lipsa unor eforturi concentrate la nivel național axate pe promovarea României și îmbunătățirea imaginii acesteia printre turiștii străini.

08.

RECOMANDĂRI DE PROIECTE DIN DOMENIUL TURISMULUI

8. RECOMANDĂRI DE PROIECTE DIN DOMENIUL TURISMULUI

Pornind de la cele analizate până în prezent, se constată faptul că dezvoltarea domeniului turistic, alături de valorificarea patrimoniului natural și cultural construit și imaterial, este necesar în vederea sporirii atractivității județului atât pentru locuitori, cât și pentru turiști. Pentru acestea, se propun o serie de recomandări privind dezvoltarea teritoriului pe baza atuurilor și competențelor distinctive care se regăsesc la nivelul județului. Aceste recomandări vor sta la baza dezvoltării unui portofoliu de proiecte coerent și aplicat pe nevoile actuale ale teritoriului.

Recomandări privind **DEZVOLTAREA DESTINAȚIEI |** Pentru a spori calitatea experienței vizitatorilor, prin această componentă se recomandă dezvoltarea infrastructurii și a produselor turistice existente de la nivelul județului:

- Dezvoltarea tipologiilor de turism pretabile la nivelul județului: dezvoltare a cicloturismului, turismului în natură, ecoturismul, turismul de agrement și activ, turismul cultural, turismul de afaceri și evenimente, turismul gastronomic, turismul balneo etc.
- Reabilitarea echipamentelor existente și construirea de noi facilități – ex. construirea unui Aquapark (aflate în faza de proiectare cel puțin 3 astfel de dotări la Baia Mare, Baia Sprie și Vișeu de Sus), unei rezervații de zimbri etc.
- Diversificarea ofertei de produse și servicii turistice – ex. activități conexe în zonele rurale, amenajarea unor zone de aventură, terenuri de sport, zone de echitație, închirieri ATV-uri și motociclete etc., în special de către actorii locali din mediul privat
- Încurajarea dezvoltării / reînvierii unor tradiții și activități tradiționale – ex. promovarea mai bună a diferitelor festivaluri folclorice, recunoașterea meșteșugarilor locali și promovarea acestora, ateliere meșteșugărești etc.
- Dezvoltarea unor evenimente și a unor oferte turistice în afara sezonului sau a evenimentelor majore precum Paștele, Crăciunul sau Revelionul – ex. Festivaluri mari precum Neversea, Electric Castle sau Untold dar cu specific maramureșean și realizarea și promovarea unei Agende Culturale a județului care să creeze cadrul necesar desfășurării unor evenimente culturale de anvergură în mai multe zone din județ.
- Comunicare mai bună între serviciile de cazare – administrația locală/județeană – centrele de turism – agențiile de turism.
- Dezvoltarea unor noi pachete turistice / rute cultural-turistice – ex. amenajarea Drumului lui Pintea sau dezvoltarea de zone Via Ferrata pe modelul celor din Zona Crișurilor.
- Realizarea unui Traseu de ciclism în Țara Lăpușului care să facă legătura și cu celelalte Țări.
- Promovarea ghidurilor de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul local din Județul Maramureș și identificarea de instrumente pentru a convinge locuitorii să le adopte.
- Organizarea de activități diverse de petrecere a timpului liber și de agrement, activități educaționale, activități cultural-științifice, conectarea ariilor naturale protejate prin trasee turistice sau tematice, care să nu pericliteze habitatele naturale din județ.

Recomandări privind **PROMOVAREA DESTINAȚIEI |** Recomandările din cadrul acestei componente urmăresc promovarea, valorificarea și susținerea elementelor distinctive ale județului Maramureș, inclusiv prin susținerea și promovarea brand-ului turistic recunoscut la nivel național și internațional:

- Promovarea unitară a tuturor celor 4 țări – ex. realizarea de materiale de promovare dedicate fiecărei țări și maparea tuturor resurselor turistice din acestea.
- Îmbunătățirea serviciilor de promovare și informare despre obiectivele turistice din județ – ex. Utilizarea unor materiale de promovare fizice, coduri QR pentru telefoane în puncte turistice, pliante și cărți poștale, promovare mai intensă pe social media și la TV.
- Încurajarea utilizării noilor tehnologii XR (VR – Realitate Virtuală, AR – Realitate Augumentată, MR – Realitate Mixtă) pentru îmbogățirea mijloacelor de prezentare / reconstrucție a resurselor culturale – ex. mai multe proiecte de tipul Turnurilor virtuale ale bisericilor din lemn din cele 4 țări ale Maramureșului.
- Promovarea patrimoniului cultural (material și imaterial) al județului Maramureș prin includerea acestuia în circuite turistice la nivel județean și suprateritorial.
- Promovarea în mass-media a informațiilor despre atracțiile culturale și turistice ale județului Maramureș – reclame și sponsorizări la TV, reclame în Aeroporturile românești etc.
- Realizarea unor broșuri tematice care să promoveze gastronomia / tradițiile / obiceiurile / atracțiile culturale / atracțiile turistice din județul Maramureș care să fie publicate și actualizate periodic inclusiv cu experiențe ale turiștilor care au călătorit în Maramureș.
- Maparea resurselor turistice ale fiecărei localități pentru o mai bună cunoaștere a acestora inclusiv de către actorii locali din județ.
- Promovarea zonei Maramureș prin hărți turistice ale regiunilor care să conțină toate atracțiile turistice și serviciile disponibile – ex. existența unor panouri informative sau tematice în zonele populate de turiști, alături de recomandări și legende.
- Realizarea unui concurs de suveniruri – premierea celor mai bune idei pentru suvenirurile autentice maramureșene și introducerea acestora în punctele turistice.
- Realizarea unor campanii de promovare a destinației județul Maramureș în spațiul public la nivel național / regional / internațional.
- Amenajarea unui „colț local" în Centrele de Informare și Promovare Turistică / în recepția unităților de cazare / în restaurantele tradiționale etc. unde să se poată găsi produse locale tradiționale de cumpărat.

Recomandări privind **MANAGEMENTUL DESTINAȚIEI |** Pentru o dezvoltare echilibrată și susținută a sectorului turistic de la nivel județean, componenta de management urmărește consolidarea capacității de management și de marketing al destinației și contribuie la gestionarea performantă a turismului, cu accent pe atingerea unui standard ridicat de calitate a serviciilor turistice:

- Sprijin acordat actorilor locali și specialiștilor în domeniu pentru dezvoltarea de noi produse și servicii turistice – ex. organizarea unor întâlniri lunare între unitățile de cazare și alte asociații / instituții, întâlniri cu comunitatea locală pentru a-i încuraja să își autorizeze unitățile de cazare etc.
- Îmbunătățirea activității de management de la nivelul județului prin organizarea de structuri și instrumente specifice – ex. dezvoltarea Organizației de Management a Destinației.
- Planificare integrată la nivel județean pentru a valorifica în mod sustenabil componenta de ecoturism din Maramureș.

- Adoptarea unui sistem de monitorizare a satisfacției vizitatorilor și a unui sistem de monitorizare a performanței turistice a destinației.
- Implementarea unui certificat a calității serviciilor turistice pentru a le garanta calitatea și a le menține în topul preferințelor turistice.
- Programe de formare a specialiștilor în domeniul ospitalității, internship-uri cu studenții din turism, oferirea unui job de vară în cadrul CIT-urilor etc.

Componentele propuse și recomandările acoperă astfel o gamă variată și un spectru larg de posibile proiecte de dezvoltare pentru județul Maramureș, însă lista nu este exhaustivă, fiind în continuare și alți factori de care se poate ține cont.

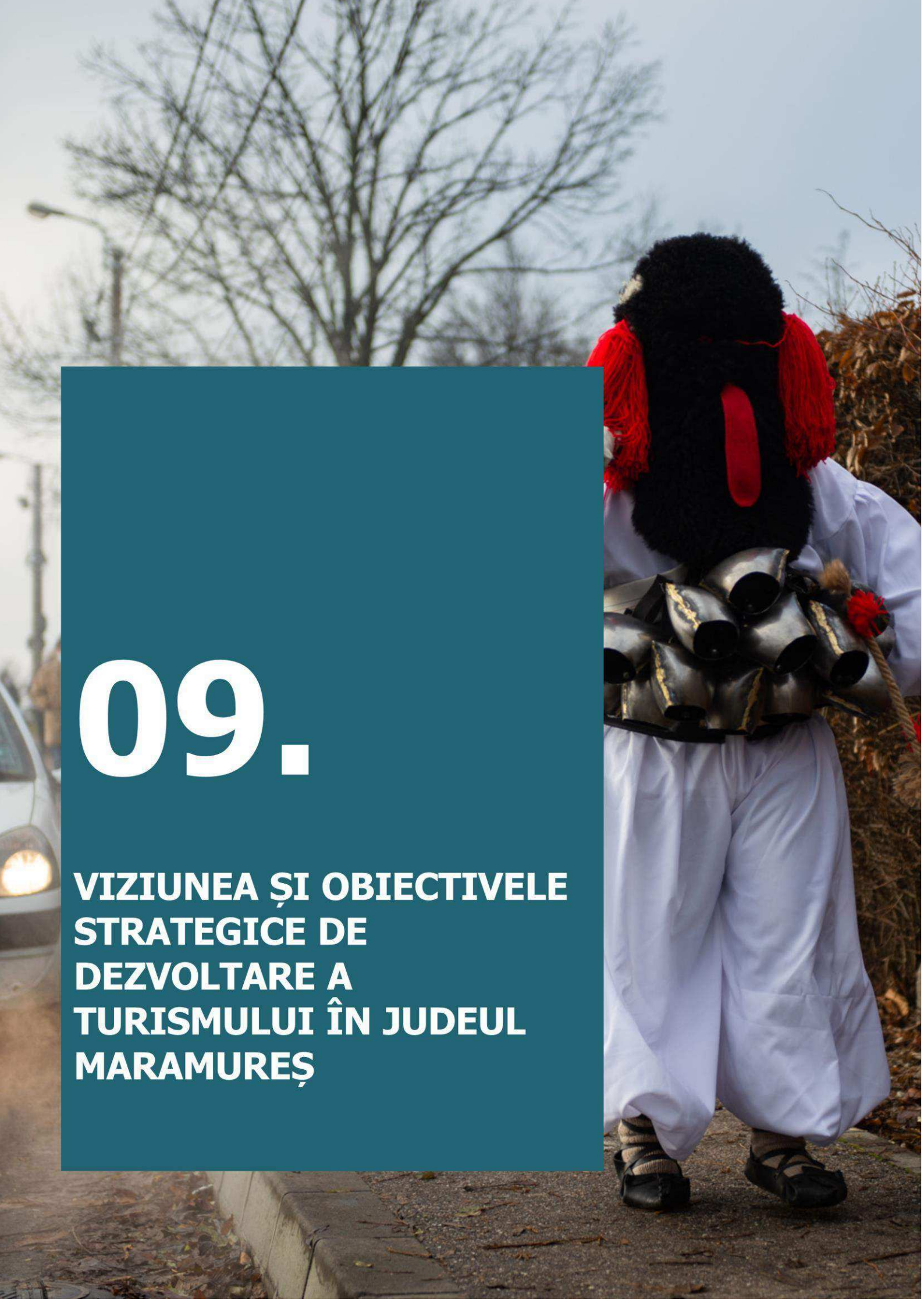

09.

VIZIUNEA ȘI OBIECTIVELE STRATEGICE DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN JUDEUL MARAMUREȘ

9. VIZIUNEA ȘI OBIECTIVELE STRATEGICE DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

9.1. PUBLIC ȚINTĂ

Publicul țintă principal în comunicarea brandului de județ reprezintă totalitatea persoanelor care pot deveni turiști, din sfera locală, națională sau internațională. În acest caz, se utilizează o abordare ce are ca scop atingerea individului prin diferite canale cu acces larg, însă, pentru a alege corect aceste canale și a adapta oferta turistică pentru maximizarea rezultatelor, este importantă segmentarea și definirea acestei categorii de public.

9.1.1. PUBLIC ȚINTĂ PRINCIPAL ȘI SECUNDAR – POSIBILI TURIȘTI DUPĂ GRUPA DE VÂRSTĂ

Astfel, pentru vizitatorii județului s-au identificat trei categorii de public defalcate pe grupe de vârstă, care prezintă interes pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare și promovare a turismului în județul Maramureș. Această împărțire îi poate ajuta pe specialiștii de marketing pentru a ajunge mai eficient la călătorii de pe diverse piețe și din diverse generații, ținând cont în același timp de interesele și motivațiile lor de călătorie.

În acest sens, pentru județul Maramureș, de mare importanță sunt toate categoriile de generații, însă în prezent cea mai mare categorie de public care vizitează județul Maramureș sunt cei ce fac parte din generația Baby-Boomers și Gen X – aceștia fiind în mare parte reprezentați de turiștii care călătoresc împreună cu familia pe o durată relativ medie de timp. Pentru destinația turistică județul Maramureș, principala provocare va consta însă în atragerea publicului tânăr și dezvoltarea unor servicii turistice pentru atragerea acestora în destinație.

GEN X și BABY-BOOMERS | Reprezintă o categorie de public matur – Gen X sunt născuți între 1965-1980, iar Baby-Boomers între 1946-1964. Deși publicul în vârsta este mai puțin dinamic în cazul României, Baby-Boomers sunt o categorie cu potențial pentru produsele turistice specifice Maramureșului, având deschidere către consumul local. Sunt o categorie cu deschidere mai mare pentru concedii, în detrimentul călătoriilor de scurtă durată – deși călătoresc mai puțin, durata de ședere per sejur este mai mare și petrec în general între 2 și 10 zile. Sunt un public concentrat mai mult pe turismul în familie sau în grupuri organizate și apelează de multe ori la programarea unui concediu cu ajutorul unei agenții de turism. Sunt în căutarea unor locuri mai liniștite de vacanță, turismul religios, cultural-istoric și cel rural (sau de tratament) fiind printre preferințe. Alegerile lor se bazează pe informațiile pe care le primesc mai mult din media clasică, mai ales TV sau pe recomandările cunoscuților, iar criteriile legate de costuri sunt mai importante decât în cazul altor categorii.

Deoarece turiștii din această generație au tendința de a călători și în afara sezonului, ei pot oferi un flux turistic relativ stabil. Principalul lor motiv pentru a călători este de a petrece mai mult timp cu prietenii și familia, dar alte motive importante pentru ei să călătorească includ relaxarea, interacțiunile sociale, exercițiile fizice, menținerea sănătății și bunăstării, nostalgia, învățarea și entuziasmul. **În județul Maramureș, cei mai mulți Gen X sau Boomers sunt veniți cu familia sau în grup organizat și au ca interese de călătorie: cultura, aerul curat, mâncarea tradițională, bisericile din lemn din Maramureș și obiectivele turistice importante care se regăsesc în ghidurile turistice.**

MILLENNIALS | Reprezintă o categorie de public tânăr, fiind cel mai mare grup de consumatori din lume în prezent. Millennials marchează categoria născută la începutul anilor '80, până spre sfârșitul anilor '90 și au devenit cea mai amplă categorie de vârstă la nivel mondial. Tendințele și statisticile la nivel global arată că sunt cei mai mari consumatori de experiențe de călătorie autentice, unice și interesante, iar printre cele mai recente trenduri arată că aceștia sunt din ce în ce mai mult în căutarea de călătorii de tip *bleissure* și călătorii durabile. Mulți preferă o vacanță care să le ofere și o latură educațională, din care să învețe lucruri noi, destinații de importanță istorică sau culturală, iar experiențele generatoare de adrenalină sunt printre preferințele lor.

În prezent, Facebook și Instagram reprezintă pentru publicul Millennials una dintre principalele surse de inspirație atunci când își aleg următoarea destinație de vacanță, iar recomandările prietenilor și comentariile și recomandările din mediul digital au o valoare mare în alegerea produselor turistice. În plus, sunt o generație obișnuită cu împărtășirea experiențelor personale în social media, ceea ce poate ajuta la mediatizarea unui loc sau a unei destinații turistice.

În contextul pandemiei, cei din categoria Millennials au redescoperit turismul local și au conștientizat că există locuri care răspund nevoilor lor și în România, iar dinamica spațiului de lucru și libertatea recent apărută de a lucra din orice locație a permis o mobilitate mai mare pentru a descoperi locuri noi. **În județul Maramureș, cei mai mulți Millenials veniți cu familia sau cu prietenii au ales să viziteze următoarele atracții din județ: mânăstirile și bisericile de lemn, muzeele și casele memoriale, traseele montane din zona Lăpușului, natura și obiectivele turistice locale, Cimitirul Vesel din Săpânța și Mocănița.**

GEN Z | Reprezintă o categorie de public foarte tânăr, născut după sfârșitul anilor '90. Sunt o subcategorie cu posibilități mai mici de a călători, mai ales prin prisma bugetului, dar dornici de aventură și experiențe dinamice. Aceștia vizitează locurile interesante și puțin știute de turiști și sunt amatori de experiențe inedite și noi, cunoașterea și experimentarea unei zile în viața satului maramureșean, activități și experiențe noi pe pârtiile de schi sau în natură, pasionați de zbor cu parapanta, echitație, sporturi extreme, MTB etc.

În funcție de interesele de călătorie ale acestei categorii de vizitatori și de profilul turiștilor, aceștia sunt atrași și de cunoașterea patrimoniul construit, de cultura și tradițiile locale, de natură, turismul activ, ecoturismul sau turismul sustenabil. Majoritatea turiștilor din această generație doresc să petreacă cât mai mult timp călătorind și cunoscând tradițiile și obiceiurile locale, fiind totodată interesați să viziteze și cele mai cunoscute și mediatizate locuri de pe rețelele de socializare. **În județul Maramureș, cei mai mulți Gen Z sunt veniti cu familia sau cu prietenii și au ca interese de călătorie: natura, aventura, cultura locului și mâncarea tradițională.**

Valoarea lor în raport cu obiectivele strategiei pentru județul Maramureș o reprezintă ajutorul pe care aceștia îl pot oferi în schimbarea percepției. Fiind mari consumatori de digital, aceștia reprezintă o oportunitate de a pune bazele pentru viitoarea generație de turiști, care cresc cunoscând elementele pozitive despre capacitatea turistică a județului.

9.1.2. PUBLIC ȚINTĂ PRINCIPAL – POSIBILI TURIȘTI DUPĂ INTERESE DE CĂLĂTORIE

Chiar dacă vacanțele sunt asociate cu momente de relaxare și răsfăț de aproape toată lumea, fiecare om are propriile nevoi și preferințe atunci când vine vorba de a pleca într-o călătorie. Unii oameni preferă călătoriile pline de aventuri și peripeții, cu multe obiective turistice interesante de vizitat, pe când alții nu-și doresc decât să aibă parte de liniște, cât mai puțină activitate posibilă și clipe prețioase de reflectare asupra vieții lor. Sunt oameni care, atunci când pleacă în călătorii, își doresc să aibă parte de cât mai multă socializare, vor să cunoască oameni noi, să se împrietenească cu alți turiști sau localnici, dar și persoane care fac tot posibilul pentru a evita interacțiunile, preferând să rămână singuri.

Pe măsură ce brandurile de turism și destinațiile își intensifică marketing ul, există o serie de tipologii de vizitatori care ar trebui integrate în oferta turistică a județului Maramureș:

TURISTUL / CĂLĂTORUL DE AFACERI | Deși nu călătoresc la fel de mult ca înainte de pandemie, industria anticipează o creștere constantă în 2022 și ulterior. Călătorii de afaceri moderni se întind pe toate categoriile de vârstă, dar unul dintre cele mai mari segmente de călători corporativi sunt Millennials. Călătorul de afaceri este unul dintre cei mai pricepuți din punct de vedere tehnologic, motivat social, care poate merge oriunde în lume folosind aplicații și smartphone-ul, fără a se limita la anumite locuri. Acesta călătorește în scop de afaceri, participând la workshop-uri, întâlniri, ședințe, având și nevoia de un spațiu în care să lucreze și dorindu-și totodată să cunoască puțin și din cultura locului.

În județul Maramureș, cei mai mulți turiști din această categorie sunt parte din generația Millennials, călătoresc în scop de serviciu, pe cont propriu sau în cadrul unor grupuri organizate de team building-uri, conferințe sau întâlniri de afaceri.

În cazul acestor turiști, instrumentele de comunicare și informare predominante sunt rețelele de socializare și alte platforme online de prezentare, alături de media tradițională reprezentată de TV sau radio sau evenimente în scop business.

TURISTUL / CĂLĂTORUL MULTICULTURAL | Acești oameni călătoresc cu scopul de a-și îmbogăți universul cultural. Pe lista lor de activități zilnice se regăsesc multe obiective turistice de vizitat, deseori fiind vorba despre monumente istorice, catedrale, muzee, galerii de artă, construcții vechi și arhitecturi care, deși dăinuie de secole, au fost conservate excelent până în prezent. Acest gen de turiști vor să meargă în destinații de vacanță în care istoria se împletește cu actuala cultură locală, oferindu-le o experiență unitară de călătorie.

Turismul cultural este actul călătorilor care vizitează anumite destinații pentru a experimenta și a învăța despre o anumită cultură. Aceasta poate include multe activități, cum ar fi: participarea la evenimente și festivaluri, vizitarea muzeelor și degustarea alimentelor și băuturilor locale. Turismul cultural poate fi, de asemenea, o parte neintenționată a experienței turistice, prin care imersiunea culturală (cu localnicii, limba, obiceiurile, bucătăria etc.) este o parte inevitabilă a vacanței unei persoane.

În județul Maramureș, cei mai mulți turiști din această categorie sunt parte din generația Millennials și Gen Z, fiind interesați de atracțiile turistice inedite, legende locale, gastronomia sau activități turistice specifice zonei. Aceștia călătoresc alături de prieteni sau familie, iar interesele și motivațiile lor de călătorie sunt de a cunoaște cultura și tradiția locului, de a vizita obiectivele vechi din județ sau de a experimenta cultura și viața maramureșeană de zi cu zi. Călătorul multicultural preferă să încerce gastronomia locului, să mănânce în restaurante și pensiuni tradiționale, cu specific maramureșean sau la oamenii locului. Caută să descopere locuri unice, pe care le poate posta și recomanda altor prieteni, precum: muzeele din Maramureș, memorialul din Sighet, Cimitirul Vesel din Săpânța, Mocănița, bisericile de lemn etc. Sunt interesați de asemenea de evenimentele culturale, sportive sau tradiționale din Maramureș, vizitarea instituțiilor

culturale sau participarea la acțiuni conexe precum activități de petrecerea timpului liber, plimbări cu bicicleta, drumeții, observarea faunei și florei etc.

În cazul acestor turiști, instrumentele de comunicare și informare predominante sunt rețelele de socializare și alte platforme online de prezentare în special platforme precum Instagram, Facebook sau TikTok, însă atenția le este atrasă și de media tradițională precum TV, reportaje, ghiduri sau recomandări de la prieteni, bloguri de specialitate, vloguri pe YouTube, articole de tipul *You must see / try / do* etc.

TURISTUL / CĂLĂTORUL DE WELLNESS ȘI RELAXARE | Având în vedere nivelurile ridicate de stres și anxietate cu care s-au confruntat în timpul pandemiei, unii călători caută experiențe care îi pot ajuta să-și reseteze emoțiile și să-și recalibreze bunăstarea mentală. Este genul de turist care va căuta să își petreacă timpul în stațiuni turistice, să meargă în tururi ghidate, activități ce țin de SPA, sănătate, relaxare, yoga sau conectarea cu natura și meditația.

În județul Maramureș, cei mai mulți turiști din această categorie sunt parte din generația Gen X și Baby-Boomers, cu atragere și către publicul din generația Millennials care sunt în căutare de relaxare și deconectare de tehnologie. Acest tip de turist vine singur sau cu familia și este o persoană sănătoasă care dorește să prevină boala prin detensionare sau un stil de viață mai sănătos. Cadrul natural al județului Maramureș alături de stațiunea balneo Ocna Șugatag sunt printre principalele zone de interes ale turiștilor din această categorie, fiind interesați de tratamentele cu ape minerale, băi calde, băi reci, masajele medicale și multe altele. Climatul specific zonei oferă aer curat și odihnitor, iar mulți turiști caută un loc liniștit în mijlocul naturii care să ofere o experiență autentică și completă: cazare, SPA, mâncare tradițională și sănătoasă, activități sportive și drumeții prin zonele naturale protejate, terapii alternative și multe altele.

De asemenea, județul Maramureș dezvoltă în această perioadă inclusiv componenta de turism medical și wellness, lucru demarat prin proiectul de îmbunătățire a serviciilor medicale și ale terapiilor alternative pentru copiii cu dizabilități. Astfel, Centrul pentru Terapii Alternative de la Recea din județul Mara mureș, va dispune de 7 cabinete medicale pentru terapii specifice, un parc senzorial și o arenă mare pentru terapie inovatoare cu animale (cai, ponei și câini) care vor suplimenta infrastructura de wellness și sănătate.

În cazul acestor turiști, instrumentele de comunicare și informare predominante sunt media tradițională, internetul sau recomandările altor prieteni de familie și bloguri de specialitate sau pachete promoționale de la agențiile de turism.

TURISTUL / CĂLĂTORUL AVENTURIER | Este genul de călător care caută experiențe unice, să exploreze destinații turistice și să-și construiască un itinerariu pe care să-l respecte. Este genul de călător care caută să meargă în vacanțe exotice în care să se distreze, dar să descopere în același timp locuri noi, oameni noi și stiluri de viață diferite. Este pasionat de natură, aventură, excursii și experiențe active, sportive și extreme (cățărări pe munte, sărituri cu parașuta, scufundări etc.).

Aventurierul este cel căruia îi place să meargă în excursii și vacanțe în medii naturale sau locații îndepărtate, cu scopul de a face activități fizice, de a trăi noi experiențe și de a explora noi locuri. Acesta este tipul de turist pasionat de călătorii, escapade spontane și amator de city-break-uri, care preferă să exploreze destinații și locuri noi în fiecare weekend.

În județul Maramureș, cei mai mulți turiști din această categorie sunt parte din generația Millennials și Gen Z, fiind pasionați de natură, aventură, sporturi extreme, drumeții și experiențe pe care le pot realiza individual sau în grupuri restrânse cu prietenii. Călătorii din această categorie se bucură de cadrul natural de excepție al județului Maramureș și preferă drumețiile cu rucsacul în spate, neplanificate, bazate strict pe păreri, informații, recomandări primite din partea prietenilor sau experiențele altor persoane din mediul online. Turiștii din această categorie sunt pregătiți în orice tip de sezon și doresc să aibă parte de o vacanță de tipul „do-it-yourself" în care să se aventureze pe cont propriu în natura locului – de ex. în destinația de

ecoturism Eco Maramureș. Majoritatea turiștilor din această categorie sunt spontani și nu își planifică neapărat vacanța, locul de cazare sau locul unde iau masa.

În cazul acestor turiști, instrumentele de comunicare și informare predominante sunt social media, în special platformele de tipul Facebook sau Instagram, bloguri de aventură, vloguri ale altor călători, reportaje sau documentare științifice care să le trezească interesul.

TURISTUL / CĂLĂTORUL EXPERIENȚIAL | Este tipul de turist care învață și creează sens prin experiențele trăite în timpul călătoriei, concentrându-se pe imersiunea cu destinația, cultura, oamenii, obiceiurile și istoriile locului. Turismul experiențial este popular în rândul călătorilor independenți, în special în rândul tinerilor și studenților care caută o experiență de călătorie autentică. Turiștii experiențiali pot aranja o excursie în comunitatea izolată pentru câteva zile sau câteva luni. Călătorii solo, în special, pot explora acele locații mai puțin cunoscute, pentru a trece timpul în care sunt singuri. În această formă distinctă de turism, călătorii pun mare accent pe experiențele în mediul rural, experimentând ideea de a trăi o „vacanță la țară", în care turiștii își petrec o parte semnificativă din timpul liber în cadrul gospodăriilor țărănești.

În județul Maramureș, cei mai mulți turiști din această categorie sunt parte din generația Millennials și Gen Z, fiind pasionați de experiențe unice, alături de prieteni. Interesele lor de călătorie sunt strict legate de a încerca din tradițiile, obiceiurile și viața de zi cu zi a comunității și aleg să se cazeze în zone rurale, puțin cunoscute de turiști, în case cât mai autentice și cu acces cât mai mult la viața satului. Majoritatea turiștilor veniți în județul Maramureș caută experiența autentică a vieții localnicilor și aleg să participe la treburile casnice zilnice ce țin de gospodărie și participarea alături de gazde la munca de pe câmp. Aceștia aleg să ia parte la tradițiile și evenimentele culturale petrecute în inima comunității, să deguste mâncărurile tradiționale și să învețe despre meșteșugurile tradiționale, participând activ la workshop-uri sau activități de acest fel.

În cazul acestor turiști, instrumentele de comunicare și informare predominante sunt social media, în special platformele de tipul Facebook sau Instagram, bloguri de aventură, vloguri ale altor călători, reportaje sau documentare despre zonă, precum și acțiuni în cadrul unor târguri de turism.

TURISTUL / CĂLĂTORUL FAMILIST | Implică toate formele de activitate turistică realizate ca unitate familială. Acesta este tipul de călător care se bucură de relaxare și de vacanță în zone cunoscute cu servicii și facilități atractive. Îi place să se bucure de bucatele culinare tradiționale și de experiențele autentice locale în cadrul unei călătorii planificate în care dispune de tot confortul alături de familie. În județul Maramureș, cei mai mulți turiști din această categorie sunt parte din generația Gen X, Baby-Boomers sau Millennials, cu interese de călătorie axate pe petrecerea unei vacanțe în familie într-o zonă puțin cunoscută, dar care să le ofere tot confortul și toate facilitățile necesare petrecerii unui sejur de maxim 7 zile. Acest tip de călător preferă să se cazeze în locuri cunoscute precum Baia Mare, Moisei, Sighetu Marmației, Vișeu de Sus etc. la o pensiune care să ofere mic dejun și prânz în cadrul sejurului. Preferă să își petreacă tot sejurul în același loc, cu experimentarea atracțiilor turistice cele mai cunoscute din zona în care este cazat. Aceștia aleg să își petreacă fie concediul de vară în inima Maramureșului, fie să participe la cele mai importante sărbători ale anului precum Crăciunul și Revelionul în Maramureș sau Sărbătorile Pascale și să ia parte la toate tradițiile și evenimentele culturale care se desfășoară în această perioadă.

În cazul acestor turiști, instrumentele de comunicare și informare predominante sunt social media, TV sau radio, pachete speciale de la agenții de turism sau recomandările prietenilor și familiei.

TURISTUL / CĂLĂTORUL ACTIV | Fie că este vorba de grupul prietenilor din copilărie sau un grup de cupluri, acești turiști se distrează cel mai bine în compania persoanelor apropiate. Călătoriile au un farmec aparte atunci când ai compania potrivită alături, iar această categorie de turiști nici nu ar visa să plece în destinații turistice pe cont propriu. În județul Maramureș, cei mai mulți turiști din această categorie sunt parte din generația Millennials sau Gen Z, cu accent pe generația tânără care caută să participe la cât mai multe tabere pe perioada verii sau acțiuni de voluntariat. Acest tip de turiști vin în grupuri de 5-10 persoane și

caută să ia parte la activități de grup, majoritatea fiind axate pe practicarea sporturilor de iarnă pe pârtiile de schi din Maramureș, fie atrași de posibilitățile de practicare a turismului activ alături de activități ce țin de: drumeții, vizite în natură organizate cu ghid turistic precum cele organizate în destinația de ecoturism Eco Maramureș, drumeții pe Defileul Lăpușului, observarea faunei și florei etc.

În același timp, zona Maramureșului atrage și foarte multe grupuri de turiști veniți pentru turismul de specialitate, axat pe cel speologic în care grupuri de cercetători vin și studiază roci din teren sau grupuri de team-building care vin să aibă parte de activități ce țin de stimularea și consolidarea muncii în echipă.

În cazul acestor turiști, instrumentele de comunicare și informare predominante sunt social media, TV sau radio, pachete speciale de la agenții de turism sau pachete speciale din cadrul unităților de cazare.

TURISTUL / CĂLĂTORUL DE WEEKEND | Acest tip de turist nu își dorește neapărat să călătorească la mare distanță de casă, ci mai degrabă simte nevoia să-și schimbe locația pentru un weekend, inclusiv de a schimba țara pentru un weekend prelungit – în cazul turiștilor străini amatori de călătorii spontane și cu buget redus.

În județul Maramureș, cei mai mulți turiști din această categorie sunt parte din generația Millennials sau Baby-Boomers și sunt preponderent turiști veniți din județele din împrejurimile Maramureșului sau din diferite zone din Maramureș. Interesele și motivațiile de călătorie pentru această categorie de turiști este de a petrece un weekend într-o zonă familiară, dar nouă, să viziteze principalele obiective turistice și culturale din acea zonă sau să participe la un eveniment cum sunt festivaluri, zilele orașelor sau comunelor, târgurile cu ocazia sărbătorilor sau vizitarea prietenilor și familiei. Acest tip de călător preferă să se cazeze în locuri cunoscute, la o pensiune care să le ofere pentru o perioadă scurtă tot ceea ce este necesar.

În cazul acestor turiști, instrumentele de comunicare și informare predominante sunt social media, TV sau recomandările prietenilor și familiei.

9.1.3. PUBLIC ȚINTĂ PRINCIPAL – POSIBILI TURIȘTI DUPĂ PROVENIENȚĂ

Există multe alte modalități de a clasifica turiștii. Acestea variază de la clasificări demografice și de călătorie simple, până la stilul lor de viață și personalitățile lor, la percepția lor asupra riscului și familiarității și interpretările postmoderne ale consumatorilor și mărfurilor. Cu toate acestea, o abordare cu o relevanță din ce în ce mai mare pentru turismul contemporan este clasificarea turiștilor în funcție de proveniența acestora. În ceea ce privește **PROVENIENȚA TURIȘTILOR**, conform răspunsurilor identificate în cadrul grupurilor de lucru, chestionarelor aplicate și solicitărilor de date transmise către stakeholderii din județul Maramureș pe toată perioada de realizare a prezentei strategii, s-au identificat o serie de piețe țintă pentru turiștii veniți în Maramureș. În ceea ce privește segmentul reprezentat de **turiștii locali din județul Maramureș**, aceștia provin din diverse zone ale României precum: Cluj, Constanța, Satu-Mare, zona de sud a României, Transilvania, București, zona Moldovei, Brașov, Galați, Ilfov și Maramureș. În același timp, segmentul reprezentat de **turiștii străini din județul Maramureș**, provine de cele mai multe ori din țări precum: Franța, Germania, Spania, Ungaria, Italia, Israel, Austria, Marea Britanie, Cehia, Polonia sau chiar SUA, însă cu mare accent pe țările central-europene.

În acest sens, este nevoie de a pregăti o ofertă turistică strategică consolidată și adaptată tuturor tipologiilor de turiști identificați, oferindu-le în același timp și o gamă variată de produse turistice pe care aceștia să le poată accesa și care să pună în același timp destinația Maramureș pe lista celor mai căutate destinații din lume.

9.1.4. PUBLIC ȚINTĂ SECUNDAR – PUBLICUL INTERN

Pe lângă consumatorul direct – posibilul turist, există numeroși alți stakeholderi care pot susține atât dezvoltarea turistică a județului Maramureș, cât și procesul de comunicare și imaginea de ansamblu a județului. Pentru a putea angrena aceste resurse în procesul de dezvoltare și promovare turistică, există o necesitate de dezvoltarea a unor instrumente și procese de comunicare viabile.

Astfel, există o serie de tipologii de **PUBLIC INTERN** care ar trebui integrat în dezvoltarea turistică a județului Maramureș:

SOCIETATEA CIVILĂ | Societatea civilă este ansamblul formelor de organizare care asigură „o solidaritate și o capacitate de reacție spontană a indivizilor și a grupurilor de indivizi față de deciziile statului și, mai în general, față de tot ce se petrece în viața de zi cu zi a țării." [219] Aceasta reprezintă un public cu o mare disponibilitate (uneori chiar nevoie) de a dialoga cu instituțiile publice. Activitatea lor este bazată pe interese / specializări / nevoi pornite dintr-o convingere personală, de aceea au o mare disponibilitate de a dezvolta conținut și proiecte și pot inclusiv susține sau completa obiectivele de dezvoltare turistică instituționale. De asemenea, societatea civilă reprezintă o resursă de know-how pentru temele pe care există nevoi în mediul instituțional datorită gradului de specializare a fiecărei entități. Organizațiile ce compun societatea civilă deja dezvoltă proiecte ce pot contribui la dezvoltarea infrastructurii de turism, însă, de cele mai multe ori, ele rămân la o scară mică și nu sunt suficient de cunoscute sau nu își pot atinge potențialul maxim din lipsă de susținere.

Societatea civilă este cel mai simplu termen pentru a descrie un întreg sistem de structuri care implică cetățeanul în diferitele sale ipostaze de membru într-o organizație neguvernamentală, într-un sindicat sau într-o organizație patronală. Societatea civila este formată din cetățeni, asociații sub diferite forme, care au aceleași interese și care își dedică timpul, cunoștințele și experiența pentru a-și promova și apăra aceste drepturi și interese.

INSTITUȚIILE PUBLICE DIN JUDEȚ ȘI DIN ALTE TRITORII ÎNVECINATE| Dialogul constant cu instituțiile publice din județ este vital, acestea reprezentând principalul instrument de implementare a strategiei în afara Consiliului Județean Maramureș, dar și o sursă de conținut pentru publicul larg. Această categorie poate fi împărțită în mai multe subdiviziuni: instituțiile administrației publice, cele culturale și instituțiile subordonate cu specific turistic, fiecare dintre acestea putând avea parte de o serie de beneficii reale pe urma susținerii procesului strategiei pentru județ. La aceasta se adaugă și alte instituții precum OMD sau alte asociații.

[219] România literară numarul 39 din 2002 – „Societatea Civilă de Nicolae Manolescu" – https://web.archive.org/web/20130614081746/http://www.romlit.ro/societatea_civil și https://www.wikiwand.com/ro/Societate_civil%C4%83

De asemenea, crearea unei legături între diferitele instituții publice poate stimula dezvoltarea și îmbunătățirea inițiativelor și ajută la creșterea valorii lor turistice. Plecând de la o nevoie exprimată în cadrul consultărilor, facilitarea accesului la informații între instituții ar trebui să fie o prioritate în comunicarea internă, iar rolul OMD-ului sau a altui organism similar ar trebui să fie acela de liant.

OPERATORII ECONOMICI | Reprezintă o persoana fizică sau juridică, autorizată, care în cadrul activității sale profesionale fabrică, importă, depozitează, transportă sau comercializează produse ori părți din acestea sau prestează servicii. Avantajul acestui tip de public este dat de experiența acumulată în lucrul direct cu turiștii, respectiv de o capacitate bună de gestionare a zonei de comunicare. De asemenea, acest tip de public reprezintă o sursă constantă de informații referitoare la nevoile consumatorilor finali, ce pot servi ca o resursă în rafinarea obiectivelor turistice.

LOCUITORII JUDEȚULUI MARAMUREȘ | Reprezintă totalitatea rezidenților din județ și nativi care s-au stabilit în alte zone sau țări. Cea mai bună carte de vizită pentru orice oraș sau regiune sunt chiar locuitorii ei, care pot acționa ca ambasadori și promotori ai brandului local. De aceea, creșterea mândriei locale și a încrederii față de autoritatea publică sunt importante în procesul de promovare a destinației turistice. De cele mai multe ori, maramureșenii sunt recunoscuți pentru omenia și bunătatea lor, fiind în sine ambasadori ai județului Maramureș.

În acest sens, așa cum a fost prezentat și în partea de analiză a prezentei strategii, s-a identificat ca fiind necesară sporirea atenției către un public țintă principal și un public țintă secundar, atenția fiind în același timp distribuită și către instrumentele și canalele de diseminare a informațiilor și promovare a destinației turistice Maramureș.

FIGURA 56. PUBLICUL ȚINTĂ DIN MARAMUREȘ ȘI INSTRUMENTELE DE COMUNICARE CU ACEȘTIA

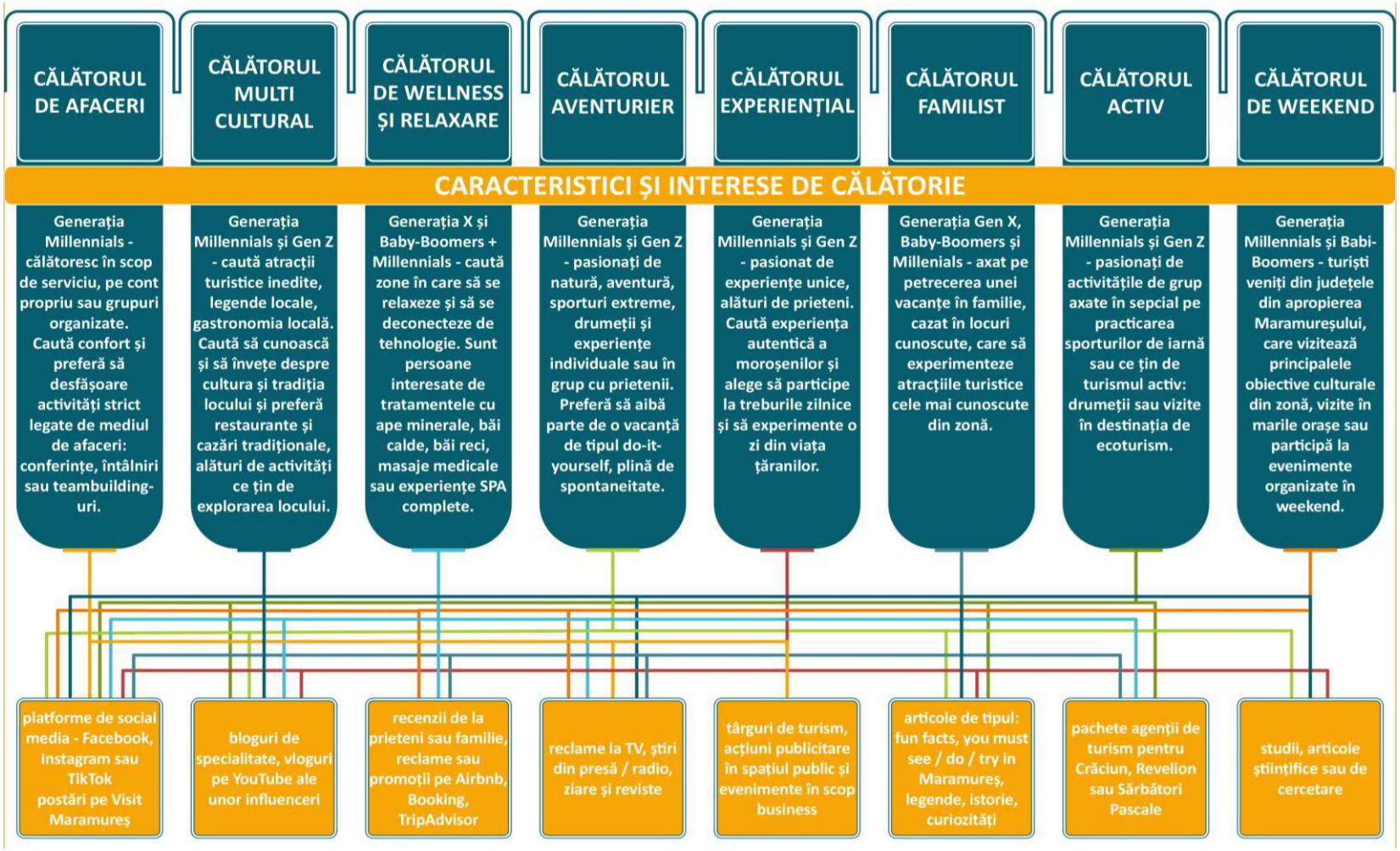

Sursa: Prelucrare proprie

9.2. VIZIUNEA ȘI DEZVOLTAREA TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

Atât viziunea cât și dezvoltarea turismului se va baza pe o serie de „imagini" care prezintă poveștile județului. Ele se referă la memoria colectivă a rezidenților și a vizitatorilor, fiind transpuse în **PILONII STRATEGIEI SAU TEME STRATEGICE** de dezvoltare pe care județul Maramureș le poate adresa în următoarea perioadă, devenind inclusiv tematici pentru promovarea acțiunilor turistice de la nivelul județului.

FIGURA 57. PILONII STRATEGIEI

Sursa: Prelucrare proprie

În general, formarea/perceperea imaginii unui oraș este un proces de durată/complex, ce presupune un set de alte imagini/percepții și anume o percepție a unui individ, fără ca acesta să viziteze „fizic" acel loc), o percepție pe care acesta o are după vizitarea destinației și o percepție după „consumarea experienței" elementelor specifice locului vizitat. [220] În acest sens, rolul „imaginilor" este de a le oferi turiștilor o amintire

[220] Zestrea turistică – dimensiune importantă în evaluarea/modelarea imaginii unui oraș. Economie teoretică şi aplicată Volumul XVIII (2011), No. 4(557), pp. 142-154

care păstrează în ea o emoție sau o stare și pe care aceștia să o poată lua cu ei acasă după vizitarea destinației. Rolul acestor imagini este astfel de a le oferi acestora un prim contact cu destinația, pe care să o poată ulterior experimenta singuri.

Elaborarea viziunii de dezvoltare strategică reprezintă un demers care pleacă atât de la rezultatele Analizei stadiului actual de dezvoltare a turismului în județul Maramureș, cât și de la reperele fixate de diversele abordări strategice regionale, naționale și sectoriale care condiționează contextul județean.

În anul 2030, Maramureșul – Țara celor 4 Țări, este o destinație primitoare, promotoare a turismul experiențial ce valorifică într-un mod sustenabil cultura maramureșeană bogată și diversă. Turismul sustenabil și cel lent/slow tourism orientează călătorii spre a experimenta cât mai mult din Maramureș și a-și crea unele dintre cele mai semnificative amintiri, încurajându-i să călătorească în ritmul lor și să trăiască câte „un pic din Maramureș" în aventurile lor. Județul, recunoscut pentru particularitățile sale din cele 4 zone etnografice, reprezintă un ambasador al tradițiilor și obiceiurilor autentice, precum și al oamenilor primitori și plini de voie bună, care invită călătorii să vină „un pic în Maramureș" și să se conecteze cu localnicii, cultura, mâncarea, tradiția și muzica locului. În anul 2030, județul Maramureș reprezintă una dintre cele mai căutate destinații turistice de la nivel național, dar și de notorietate pe plan internațional, fiind recunoscută pentru diversitatea resurselor turistice naturale și antropice care oferă vizitatorilor o serie de surprize și locuri neașteptate, conturate într-o ofertă dinamică ce susține toate tipurile de turism – gastronomic, rural, cultural, istoric, de relaxare și wellness, de evenimente, activ, sportiv, în natură, de iarnă sau religios.

Pentru județul Maramureș, ***cadrul natural rămâne în continuare un principal atu****, pe care județul a învățat cum să îl valorifice într-un mod sustenabil, profitând la maximum de bogăția resurselor pe care le deține și de atracțiile care atrag din toate colțurile lumii turiști pasionați de tot ceea ce poate oferi acesta. Fie că vorbim despre experiențe în natură, vizite în destinația de ecoturism Eco Maramureș și observarea naturii, a faunei și a florei bogate pe care destinația le deține, drumeții în Munții Maramureșului, Defileul Lăpușului, Munții Gutâi, Munții Rodnei, Munții Țibleș, vizitarea lacurilor și cascadelor unice din Maramureș sau practicarea sporturilor de iarnă pe pârtiile de schi renumite la nivel național și chiar internațional de la Borșa, Cavnic, Izvoare sau Șuior, destinația oferă turiștilor posibilități nenumărate de petrecere a timpului liber și de a experimenta tot ceea ce Maramureșul le poate oferi și multe altele, fiind locul ideal în care poți să încerci „un pic din toate".*

Cadrul natural excepțional, poziția geografică a acestuia și resursele turistice exploatate într-un mod sustenabil, au făcut ca Maramureșul să fie destinația de turism în care se poate practica cu ușurință activități ce țin de turismul activ, sportiv, în natură sau ecoturism în orice tip de anotimp. Traseele de drumeție și biciclete marcate prin păduri, punctele de belvedere amenajate, parcul de aventură, zona de Via Ferrata, pachetele turistice bogate în oferte pentru pasionații de natură și aventură au consolidat imaginea destinației turistice ca fiind un loc plin de experiențe și surprize plăcute la fiecare pas.

Alături de aceste experiențe, liniștea și relaxarea se regăsește și în cadrul renumitei Stațiuni balneo Ocna Șugatag, precum și a altor zone cunoscute pentru faimoasele „izvoare de borcut" valorificate în scopuri de wellness și relaxare – zona lacului Gavril, băile de tratament și divertisment de la Dragomirești, Băile sărate de la Coștiui, Baia Sprie, Băiuț, Botiza, Ieud sau Glod, care atrag an de an turiști concentrați pe deconectarea de tehnologie și de aglomerarea urbană. Mai mult, prezența apelor cu proprietăți au făcut posibilă ***dezvoltarea turismului medical****, acesta fiind la mare căutare în județul Maramureș. Centrul de Terapii Alternative Althera sau alte centre de wellness pentru recuperare/terapie și îngrijire medicală*

oferă personal specializat și activități de recuperare și terapie alternativă la cele mai înalte standarde, fiind astfel unele dintre cele mai căutate astfel de centre din România.

În 2030, cadrul antropic al județului Maramureș este și el valorificat, fiind ***dezvoltată anual o ofertă cultural-turistică diversă a destinației****, investind și promovând constant atracțiile și produsele turistice atât din mediul urban, cât și din mediul rural. Atracții precum muzeele din județ, casele memoriale, galeriile de artă sau circuitele cultural-religioase și istorice precum Ruta Culturală Carpatică, Ruta Bisericilor de Lemn din România, Circuitul Bisericilor de lemn din Maramureș sau Drumul Patrimoniului Muzeal Maramureșean oferă turiștilor posibilitatea de a învăța, vedea și experimenta puțin din cultura și istoria județului. Mai mult, minele deschise din județ, resursele bogate ale solului și legendele mistice despre comorile și bogățiile județului Maramureș atrag anual turiști, cercetători și specialiști în speologie și cercetarea minereurilor prețioase pe care județul le deține. Galerii deschise în cadrul fostelor mine de sare și aur și singurul Muzeu de Mineralogie și Minerit din țară la Baia Sprie oferă turiștilor o experiență unică în viață, alături de unicul Muzeu al Sticlei de la Fărcașa care oferă călătorilor posibilitatea de a învăța singuri să realizeze obiecte din sticlă cu ajutorul meșterilor.*

Oferta culturală diversificată a județului Maramureș, prin rutele cultural-turistice acreditate precum Traseul gastronomiei tradiționale Maramureșene, Maramureș, plai cu bucate din mălai, Drumul lui Pintea sau traseul Izvoarelor minerale din Maramureș, prezintă elemente care atrag anual un număr impresionant de turiști dornici să experimenteze puțin din cultura județului. În același timp, meșteșugurile tradiționale din Maramureș precum țesutul, olăritul, lemnăritul, pielăritul, confecționarea măștilor tradiționale, pictura de icoane pe sticlă, închistritul ouălor sau confecționarea pălăriilor de paie sunt doar câteva dintre activitățile zilnice ale unora dintre cei mai pricepuți meșteri populari din Maramureș și care animă și completează oferta culturală a județului.

Astfel, ***patrimoniul cultural maramureșean este protejat în mod adecvat pentru a conserva trăsăturile culturale specifice acestei zone****. În acest sens și bisericile de lemn constituie în continuare un simbol al județului Maramureș, alături de alte resurse culturale tradiționale autentice promovate în cadrul unor trasee cultural-turistice tematice și valorificate ca elemente ale identității turistice a județului. Acesta reprezintă de asemenea un element de sprijin pentru activitățile culturale și turistice derulate de administrațiile publice și de actorii locali, contribuind la creșterea notorietății turistice și a atractivității culturale a județului, prin multitudinea de evenimente culturale care au atras interesul turiștilor de pe glob – cântece și jocuri tradiționale, tradiții de iarnă și sărbători, gastronomia, oamenii și bunătatea lor.*

În plus, județul Maramureș își orientează toate eforturile pentru a avea parte de o ***dezvoltare cât mai echilibrată în teritoriu****, valorificând în mod egal identitățile și bogățiile pe care cele 4 zone etnografice le dețin. Alături de cadrul natural și bogățiile turistice ale județului, moroșenii, chiorenii, lăpușenii și codrenii își deschid casele lor tradiționale în fața turiștilor pentru a avea parte de o experiență cât mai autentică, într-o casă tradițională, alături de mâncărurile gustoase, nelipsita horincă și voia bună a gazdelor maramureșene. Obiceiurile religioase păstrate cu sfințenie de către aceștia, portul popular special în funcție de Țară și îndeletnicirile maramureșenilor din zonele rurale ale județului îi atrag pe turiști să încerce și să experimenteze și ei traiul domol și liniștit în vacanțele lor, participând la tot ceea ce înseamnă „o zi în viața maramureșenilor de la țară”.*

De altfel, ***infrastructura turistică în anul 2030, este suficient de dezvoltată*** *cât să suporte un flux constant de turiști și un număr crescut al acestora, oferindu-le unele dintre cele mai frumoase și autentice cazări din lume, în unele dintre cele mai spectaculoase zone ale Maramureșului precum: Valea Izei, Borșa, Bârsana, Valea Chioarului, Ardusat, Fărcașa, Desești, Oncești, Vadu Izei, Moisei, Lăpuș, Băiuț și multe alte localități. Această infrastructură dezvoltată le oferă călătorilor posibilitatea de a se caza într-un mediu ospitalier, care să le ofere „un pic din Maramureș” cu fiecare ocazie – mese festive cu mâncăruri tradiționale, dar și adaptate pentru gusturile rafinate și posibili turiști vegani, personal pregătit, seri maramureșene în unele unități de cazare, posibilitatea de a experimenta și ajuta la treburile gospodărești*

din cadrul caselor tradiționale, amenajări tradiționale și elemente de autenticitate în funcție de zona etnografică etc.

Drumurile publice reabilitate, traseele turistice marcate adecvat, serviciul de autobuze turistice care conectează principalele puncte turistice din județ sau rețeaua dezvoltată de Centre Turistice de Informare și Promovare sunt doar câteva dintre elemente care fac din județul Maramureș o destinație îndrăgită și recomandată de vizitatori datorită ușurinței de deplasare între și informare despre atracțiile turistice locale.

*În acest context, în anul 2030, turismul în județul Maramureș contribuie semnificativ la **economia județului**, anual județul atrăgând un număr impresionant de turiști din toate colțurile lumii, care vin special pentru a avea parte de o vacanță tradițională românească. Județul, recunoscut pentru calitatea produselor și serviciilor turistice oferite, alături de o infrastructură turistică dezvoltată și atractivă (cu unități de cazare de 4 și 5 stele) și o forță de muncă calificată permanent prin cursurile și training-urile realizate la nivel local, au făcut ca numărul zilelor petrecute de către turiști în cadrul destinației să crească la un minim de 2 zile, dar de multe ori chiar mai mult, aceștia preferând să petreacă mai mult timp în Maramureș, vizitând și experimentând „un pic" din tot ceea ce le poate oferi acesta – natură, cultură, liniște, relaxare, aventură, bună voie, distracție, experiențe, gastronomie, artă, tradiții, legende și mister.*

*În același timp, județul Maramureș reprezintă în 2030 un **model de management** eficient al destinației, susținut prin măsuri bine conturate în cadrul Organizației de Management a Destinației Maramureș, unde administrația alături de operatori turistici, culturali și alți parteneri sunt implicați constant în acțiuni de colaborare și cooperare pentru a gestiona și dezvolta destinația turistică într-un mod cât mai sustenabil, valorificând autenticitatea socio-culturală a celor 4 Țări și specificul geografic pe care județul îl deține. De asemenea, acțiunile de sprijinire și conservare a patrimoniului cultural construit și imaterial, alături de valorile tradiționale ale celor 4 zone etnografice, sunt discutate împreună cu comunitatea maramureșeană implicată activ în astfel de activități.*

*Mai mult, în anul 2030, **promovarea intensă de la nivel local, regional, național și internațional se realizează în mod unitar**, respectând identitatea turistică a județului Maramureș ce impulsionează atât turistul cât și oamenii locului să ia parte la susținerea unui Produs de Maramureș veritabil pentru cei ce aleg să își petreacă vacanțele aici. Identitatea turistică a județului este promovată constant printr-o serie de campanii care au sporit vizibilitatea destinației. Segmentarea publicului țintă și targetarea călătorilor în funcție de preferințele acestora, au ajutat la identificarea publicului din Maramureș și la crearea unor pachetele turistice care să răspundă nevoilor și preferințelor acestora, făcând din Maramureș destinația perfectă pentru orice tip de călător. Campaniile de marketing și comunicare targetate pe public și pe perioadele anului, campanii și proiecte de atragere a studenților în internship-uri sau pentru relocarea de scurtă durată a profesioniștilor din IT și industrii creative au făcut ca Maramureșul să fie inclusiv o destinație și un loc bun pentru viitori locuitori.*

Nu în ultimul rând, alături de brandul turistic și imaginea județului de a „trăi un pic din toate", Maramureșul a reușit să atragă constant un flux de turiști interesați să descopere surprizele pe care acesta le-a pregătit. Atrași de imaginea unui Maramureș legendar și istoric, al bunăstării, unde traiul este domol sau plin de voie bună, destinația oferă amintiri, emoții și trăiri care îi fac pe turiști să revină de fiecare dată cu același entuziasm și deschiși spre noi experiențe.

Pornind de la viziunea de dezvoltare a județului și integrând elementele de bază ale dezvoltării turismului la nivel național și internațional, alături de ghidurile de dezvoltare și practicile de management în domeniul

turismului sustenabil, se pot defini o serie de **PRINCIPII DE SUSTENABILITATE ESENȚIALE PENTRU DEZVOLTAREA TURISMULUI**. Acestea se referă la aspecte de mediu natural, economice și socio-culturale ale dezvoltării turismului[221]:

- Valorificarea optimă a resurselor de mediu care constituie un element-cheie în dezvoltarea turismului, menținerea proceselor ecologice esențiale și sprijinirea conservării patrimoniului natural și a biodiversității.
- Respectarea autenticității socio-culturale a comunităților-gazdă, conservarea patrimoniului cultural construit și imaterial și a valorilor tradiționale.
- Asigurarea unor activități economice viabile pe termen lung, furnizarea de beneficii socio-economice pentru toți actorii implicați, în mod echitabil, inclusiv în ceea ce privește oportunitățile de angajare stabile și obținerea unui venit.

Dezvoltarea inteligentă a destinației turistice Maramureș implică elaborarea și implementarea unui proces de natură să stimuleze dezvoltarea pe baza planificării inteligente și a unei analize atente, care ar trebui să urmărească o serie de **ELEMENTE FUNDAMENTALE** recunoscute de industria turismului pentru o destinație turistică durabilă.

FIGURA 58. ELEMENTELE FUNDAMENTALE ÎN DEZVOLTAREA SECTORULUI TURISTIC

Sursa: Prelucrare proprie

De asemenea, turismul sustenabil trebuie să mențină un nivel ridicat de satisfacție al turiștilor și să le asigure acestora experiențe semnificative, sporindu-le gradul de conștientizare a aspectelor ce țin de sustenabilitate și promovând practici de turism sustenabil.

9.3. OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

Destinația turistică Maramureș este mai mult decât un teritoriu al bisericilor de lemn. Destinația este un sistem complex în care oamenii diverși, culturile bogate și ecosistemele naturale sunt interdependente și creează împreună un produs turistic complex de care turiștii se pot bucura pe o perioadă lungă de timp.

În același sens, obiectivele de dezvoltare ale turismului în județul Maramureș se pot dezvolta în jurul a **5 DEZIDERATE**:

- **ATRAGEREA DE NOI VIZITATORI:** adaptarea produselor turistice la noua cerere turistică și la tendințele actuale de consum.

[221] Versiunea finală a metodologiei pentru elaborarea documentelor strategice și aplicarea acesteia – Strategia de Dezvoltare Turistică a României. Volumul 2 – Strategia și Planul de Acțiune, 2019

- **CREȘTEREA NUMĂRULUI DE ÎNNOPTĂRI ȘI FRECVENȚA TURIȘTILOR:** exploatarea infrastructurii turistice actuale și dezvoltarea acesteia într-un mod cât mai eficient.
- **CREȘTEREA DURATEI DE ȘEDERE:** dezvoltarea unor noi activități turistice și promovarea unui sejur cât mai îndelungat pentru vizitatori, cu obiective și activități ce pot fi accesate pe o perioadă mult mai lungă.
- **CREȘTEREA VALORII ADĂUGATE:** dezvoltarea destinației ca o destinație *premium*, alături de investiții noi în inovație și digitalizare a turismului.
- **CĂUTAREA UNUI ECHILIBRU SUSTENABIL:** dezvoltarea unui turism sustenabil, alături de o diversificare a turiștilor și a perioadelor de înregistrare a fluxurilor turistice.

În acest sens, obiectivele Strategiei de Turism a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027 vizează **3 OBIECTIVE PRINCIPALE** care corespund dezvoltării teritoriului, pe baza competențelor distinctive care se regăsesc la nivelul județului și care au fost evidențiate pe parcursul strategiei. Aceste obiective sunt cele care permit punerea în practică și atingerea unei destinații turistice cu experiențe autentice, bazată pe resursele turistice pe care le deține, alături de un cadru natural excepțional, oameni primitori și dorință de gestionare cât mai performantă și rezilientă în fața noilor schimbări în teritoriu și în lume.

FIGURA 59. OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

Sursa: Prelucrare proprie

1. MANAGEMENT ȘI COMUNITATE: JUDEȚUL MARAMUREȘ, DESTINAȚIE TURISTICĂ CU O GESTIUNE A DEZVOLTĂRII PERFORMANTĂ, INTELIGENTĂ ȘI REZILIENTĂ ÎN FAȚA SCHIMBĂRILOR, BAZATĂ PE IMPLICAREA ACTIVĂ A COMUNITĂȚII LOCALE PRIMITOARE, DESCHISĂ ȘI RECUNOSCUTĂ PENTRU OMENIA EI

Obiectivul de management urmărește consolidarea capacității de management și de marketing a destinației și contribuie la gestionarea performantă a turismului, în vederea atingerii unei dezvoltări a sectorului turistic cât mai echilibrată și susținută de actorii urbani.

Acest obiectiv urmărește în acest sens să încurajeze și să susțină colaborarea între actorii locali și autoritățile administrației publice maramureșene în dezvoltarea unui sector turistic performant și

echilibrat. Astfel, se promovează o administrație publică proactivă, eficientă și interesată permanent de implicarea în luarea deciziilor strategice de dezvoltare a județului alături de actorii implicați în sectorul turistic. De asemenea, se urmărește ca dezvoltarea economică și socială a județului să se realizeze utilizând resursele turistice, naturale și de patrimoniu existente, alături de acțiuni de protejare și regenerare a cadrului urban și rural din zonă. În acest sens, activitatea prezentului OMD J MM vizează creșterea calității resurselor umane din turism și dezvoltarea produselor, a experienței, dar și a vânzărilor și activităților de marketing.

În același timp, județul Maramureș este recunoscut pentru comunitatea de oameni educați, inventivi, încrezători, ospitalieri, toleranți, harnici, onești, spirituali și cu respect pentru tradiții și istorie. Pentru susținerea dezvoltării destinației, acest palier se axează pe creșterea coeziunii comunitare, activarea comunității locale, precum și pe crearea condițiilor optime pentru implicarea cetățenilor în promovarea destinației turistice. Pornind de la acestea, prezentul obiectiv urmărește consolidarea capitalului uman specializat pe domeniul de activitate, calificat și educat, care să asigure creșterea calității serviciilor din turism și ospitalitate.

2. IDENTITATE, MARKETING ȘI COMUNICARE: JUDEȚUL MARAMUREȘ, DESTINAȚIE TURISTICĂ DE IMPORTANȚĂ EUROPEANĂ ȘI BRAND NAȚIONAL AL ROMÂNIEI, RECUNOSCUT PENTRU EXPERIENȚE, OAMENI, LINIȘTE ȘI AUTENTICITATE

Acest obiectiv urmărește promovarea, valorificarea și susținerea elementelor distinctive ale județului Maramureș, inclusiv prin promovarea brandului turistic și exploatarea potențialului turistic local. Un management eficient al brandingului presupune că produsele și serviciile turistice oferite de destinația turistică sunt cunoscute unui număr crescut de vizitatori. Astfel, obiectivele naturale, antropice, alături de caracteristicile ospitaliere ale Maramureșului, însoțite de cultura, natura, tradițiile, legendele, siguranța și autenticitatea produselor și experiențelor turistice sunt importante pentru consumatori și reprezintă elemente care ar trebui valorificate în promovarea și evidențierea județului Maramureș în topul destinațiilor turistice.

În acest scop, abordarea strategică a prezentului obiectiv este de a valorifica eforturile de marketing și dezvoltarea produselor turistice de până în prezent și posibilitatea dezvoltării acestora în noi direcții pentru a putea maximiza resursele turistice pe care județul le deține. Alături de imaginea deja consacrată a județului de „poartă spre tradiție", comunitatea locală și actorii implicați reprezintă sufletul județului și pot oferi o resursă constantă de promovare și de atragere a turiștilor de pe tot globul.

3. OFERTA TURISTICĂ ȘI EXPERIENȚE: JUDEȚUL MARAMUREȘ, DESTINAȚIE TURISTICĂ CE OFERĂ O VARIETATE DE EXPERIENȚE SURPRINZĂTOARE PENTRU ORICE TIP DE CĂLĂTOR

Pentru o dezvoltare susținută a sectorului turistic în județul Maramureș, prezentul obiectiv urmărește să valorifice într-un mod cât mai sustenabil autenticitatea arhitecturii din lemn, cultura lemnului, arta populară, folclorul, meșteșugurile și tradițiile locale bine conservate, gastronomia, muzeele, precum și unicitatea peisajelor, patrimoniul natural și patrimoniul cultural al județului.

Pentru a spori calitatea experienței vizitatorilor, palierul urmărește dezvoltarea infrastructurii și a produselor turistice existente de la nivelul județului și susținerea unui mod experiențial de accesare a elementelor cheie ale județului – cadrul natural de excepție, patrimoniul cultural, tradițiile, oamenii locului, meșteșugurile, apele naturale etc. Se vor avea în vedere reabilitarea echipamentelor existente și construirea de noi facilități, precum și diversificarea ofertei de produse și servicii turistice în cele 4 zone etnografice ale județului – Țara Maramureșului, Țara Chioarului, Țara Lăpușului și Țara Codrului.

9.4. OFERTA TURISTICĂ STRATEGICĂ

Pornind de la studiile și analizele realizate până în acest moment asupra configurației și dinamicii turistice locale, au fost identificate o serie de **ZONE** și **POLI TURISTICI** pe care județul Maramureș să îi poată dezvolta în următoarea perioadă, devenind inclusiv elemente cadru pentru promovarea acțiunilor turistice la nivel județean. Aceste zone sunt dezvoltate plecând de la analiza realizată anterior și au în vedere accentuarea rolului unor poli turistici principali existenți sau cu potențial de activare, precum și o serie de poli turistici secundari care în acest moment sunt ușor activați sau care ar putea beneficia de o activare mai mare în timp. Alături de aceste elemente, pentru delimitarea teritorială a acestor areale s-a ținut cont în primul rând de delimitarea celor 4 zone etnografice, dar și de evidențierea unor obiective cu potențial turistic din aceste zone, care însă vor necesita mai multe intervenții pentru a fi valorificate.

FIGURA 60. CONCEPTUL DE DEZVOLTARE AL ZONELOR TURISTICE DIN JUDEȚUL MARAMUREȘ

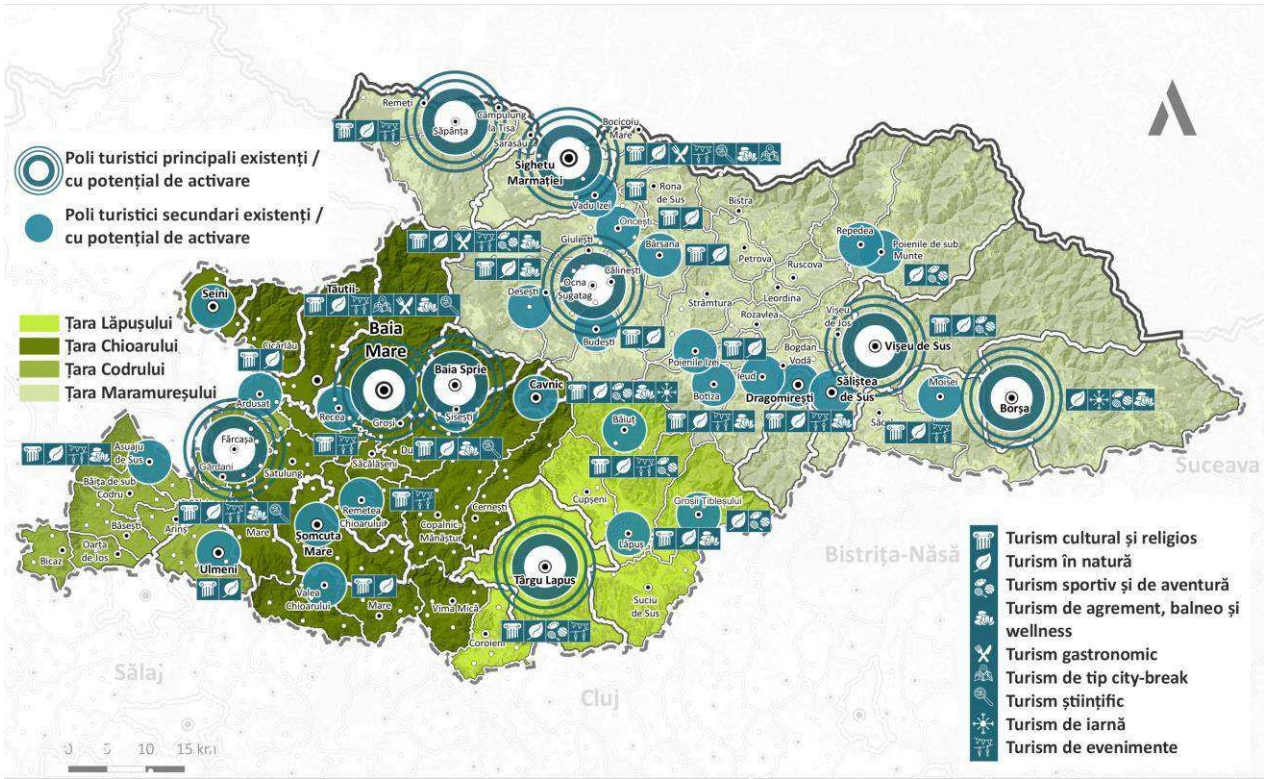

Sursa: Prelucrare proprie

ȚARA LĂPUȘULUI | Țara Lăpușului, situată în nord-vestul României, în sudul județului Maramureș de azi, deține un extraordinar patrimoniu cultural, de la situri arheologice, biserici și case tradiționale, până la elemente de patrimoniu cultural imaterial, expresii culturale tradiționale și multe altele.[222] Zona etnografică Țara Lăpușului beneficiază de un cadru natural deosebit, pretabil pentru orice tip de călător dornic de experiențe inedite. Obiective turistice precum Peștera cu Oase și Piatra Pintii din munții Lăpușului, izvorul cu apă minerală Borcut, Codrii Seculari de la Strâmbu Băiuț, Poiana Botizii, Cheile Babei, tradițiile și legendele faimoase ale lui Pintea Viteazul și comoara acestuia, toate oferă un cadru excepțional pentru vizitarea acestei zone din Maramureș. Principalul pol turistic rămâne orașul Târgu Lăpuș, fiind punctul de plecare al multor drumeții, trasee cicloturistice, în natură sau simple călătorii, alături de 2 poli

[222] https://lapus.culturamm.ro/tara-lapusului/

secundari: Băiuț și Lăpuș, cu un puternic patrimoniu cultural, natural și al expresiilor tradiționale manifestate prin evenimente culturale care atrag an de an turiști în aceste zone.

Alături de acestea, evenimentele culturale tematice, în special evenimentele realizate cu prilejul sărbătorilor și tradițiilor din zonă, animă viața locuitorilor și turiștilor și oferă un bun prilej de a petrece câteva zile în plus în această zonă a Maramureșului și de a-i vedea pe localnici îmbrăcându-se în portul tradițional lăpușnean. Cei ce vin aici în preajma sărbătorilor pascale pot avea parte de adevărate evenimente de tradiție precum împistrirea ouălor de Paște păstrată din generație în generație, de colaci ritualici în formă de cruce cu denumirea de *cocâstrate* sau de faimoasa horincă nelipsită din nicio zonă a Maramureșului. La fel ca în cazul celorlalte Țări, bisericile de lemn din Țara Lăpușului constituie o zestre valoroasă pentru identitatea și spiritualitatea regiunii, fiind prezente aproximativ 31 de biserici de lemn în această zonă etnografică.

Printre cele mai importante atracții turistice din Țara Lăpușului se mai pot aminti și următoarele: Rezervația naturală Cheile Lăpușului (Custura Vimei, Răzoare), Defileul Lăpușului, Peștera Curtea Căpitanului, Muzeul Florean de la Cernești, Muntele Șatra, orașul Târgu Lăpuș, atelierul lui Alexandru Perța-Cuza din Târgu Lăpuș, Centrul de echitație din Târgu Lăpuș, dotări de SPA și agrement în Târgu Lăpuș, Lacul Lighet, Casa părintească Grigore Leșe (Stoiceni), Tăul lui Țuli (Târgu Lăpuș), Colecția muzeală sătească de la Mănăstirea Ruoaia, Muzeul etnografic Casa Lăpușeană din Rogoz, atelierul sculptorului Nicolae Șerban (Rogoz), Trovanții de la Rohia, Mănăstirea Rohia, Chilia-muzeu a lui Nicolae Steinhardt, Mănăstirea Rohița din Boiereni, Mlaștina Tăul Negru (Băiuț), Peștera Ponorul Jitelor (Groșii Țibleșului), Codrul secular Valea Prelucilor (Groșii Țibleșului), Vârful Țibleș sau Grădina Fetei Pădurii din Vârful Arcer.

ȚARA CHIOARULUI | Chioarul cuprinde atât satele ce au aparținut domeniului Baia Mare („fisculaș") și cetății Chioar (așa-numita „Țară a Chioarului"), precum și satele dintre Baia Mare și Seini. Țara Chioarului este un vechi leagăn al culturii și civilizației maramureșene, fiind locul unde tradițiile și arta populară se păstrează cu grijă din generație în generație. Denumită și Poarta de Sud a Maramureșului, Țara Chioarului se află printre destinațiile care au fost desemnate drept Destinații Europene de Excelență ale României în cadrul concursului EDEN realizat în anul 2017, tema ediției fiind turismul cultural tangibil. Bisericile din lemn și piatră sunt bijuteriile acestei zone, o dovadă vie a simțului estetic, armoniei și spiritualității oamenilor din această zonă. Două dintre cele opt biserici UNESCO din Maramureș se află la Chioar: biserica de lemn din Șurdești din 1766 – Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil și Biserica de lemn din Plopiș din 1811 – Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil. Aceste biserici împreună cu alte biserici din Țara Chioarului sunt incluse în Traseul Bisericilor din Transilvania de Nord și în Traseul Bisericilor de Lemn din România și sunt vizitate anual de mii de turiști.

Țara Chioarului este o regiune istorică deosebită ce se remarcă prin tradițiile păstrate din generație în generație, prin portul popular, dar și prin folclorul care însoțește toate evenimentele importante din viața unui om. De asemenea, relieful din această zonă este unul special, atrăgând anual un număr mare de turiști pasionați de natură, drumeții, cicloturism și experiențe sportive active. Principalul pol turistic de atracție este municipiul Baia Mare, fiind locul de plecare al celor mai mulți turiști spre principalele atracții turistice din zonă, însă alături de acesta există și posibilitatea activării polului turistic principal Baia Sprie, cunoscut pentru bogățiile sale naturale. Alături de aceștia, o serie de poli turistici secundari conturează o rețea de zone turistice importante de la nivelul Țării Chioarului precum: Cavnic, Remetea Chioarului, Recea sau Valea Chioarului.

Printre cele mai importante atracții turistice din Țara Chioarului se pot aminti următoarele: vizitarea centrului istoric din Baia Mare, alături de muzeele de pe teritoriul acestuia, bisericile de lemn și zid, Bastionul Măcelarilor din Baia Mare, punctele de belvedere de pe Dealul Groșilor, Turnul Ștefan din Baia Mare, Vârful Mogoșa, Vima Mică, Castelul Teleki, Centrul de permacultură Baza Ulmu, Cetatea Chioarului, Flotația de metale neferoase din Cavnic, Lacul Albastru, Lacul Bodi-Mogoșa, Lacul Nistru, Lacul Firiza,

Mânăstirea Habra, Rezervația Fosiliferă Răzvan Ghivulescu Chiuzbaia, Rezervația Naturală Arboretul de Castan Comestibil Baia Mare, Rezervația Naturală Coloanele de la Limpedea, Rezervația Naturală Pădurea Bavna, Rezervația Naturală Peștera Boiu Mare, Rezervația Naturală Rozeta de Piatră Ilba, Ruinele topitoriei pentru extragerea aurului – Logolda, stațiunea Cavnic (recomandată pentru practicarea sporturilor de iarnă și nu numai) sau stațiunea Mogoșa (una dintre destinațiile favorite ale județului pentru posibilitățile de agrement specifice atât sezonului cald, cât și celui rece).

ȚARA CODRULUI | Se întinde pe o zonă deluroasă a județului Maramureș, având un caracter conservator, cu un puternic accent pe păstrarea valorilor ancestrale, perpetuate cu mare grijă de la o generație la alta. Cu o tradiție semnificativă a artei populare, zona păstrează încă obiceiurile și ocupațiile antice, dar și multe gospodării tradiționale. Poate una dintre cele mai bine conservate zone, Țara Codrului are drept potențial pol turistic principal comuna Fărcașa, alături de alte zone turistice secundare în jurul Ardusat, Asuaju de Sus și Ulmeni. Zona este pretabilă în special turismului experiențial, natural sau multicultural, fiind locul perfect pentru a avea parte de un sejur liniștitor.

Printre cele mai importante atracții turistice din Țara Codrului se pot aminti următoarele: Arborele Sequoia gigantea (din Ardusat), Ruinele conacului Degenfeld (din Ardusat), Castelul Blomberg (Gârdani), Casa muzeu Ion Georgescu Muscel (Lucăcești), orașul Ulmeni, activități sportive pe Râul Someș (Ulmeni), crucile celtice din Ariniș, Balta Ariniș, Pădurea Potoc (Băsești), Casa Memorială „George Pop de Băsești", Teiul Unirii de la Băsești, Muzeul Satului (din Oarța de Sus), Tumulii Dacici (din Oarța de Sus), Ruinele castelului Bornemisza Elemér (din Asuaju de Sus), Ruinele castelului Péchy (Țicău) sau Cheile Țicău de pe râul Someș.

ȚARA MARAMUREȘULUI | Este una dintre cele mai cunoscute și cea mai întinsă zonă etnografică a județului Maramureș. Capitală a Maramureșului Istoric, Sighetu Marmației reprezintă principalul pol turistic existent, alături de Săpânța, Ocna Șugatag, Vișeu de Sus și Borșa ca principali poli turistici cu potențial de activare. Țara Maramureșului este cunoscută pentru cultura tradițională autentică reliefată prin arta prelucrării lemnului, dar și pentru muzeele, mănăstirile, bisericile de lemn aflate în patrimoniul UNESCO, Cimitirul Vesel sau Mocănița de pe Valea Vaserului, acestea fiind doar câteva dintre atracțiile acestei zone. Țara Maramureșului sau Maramureșul Istoric, o zonă de referință pentru moștenirea cultural-tradițional-istorică a României, înglobează jumătatea nordică a județului Maramureș, numită și Maramureșul Istoric. Cultura tradițională autentică răzbate din fiecare colțișor al acestei zone, fiind reliefată în special prin arta prelucrării lemnului și portul tradițional care încă este purtat cu mândrie, dar și prin obiceiurile seculare.[223]

În Sighet se află metropola industrială a lemnului maramureșean și tot aici s-a născut, tot din lemn, Muzeul Satului Maramureșean. Aici are loc de mai bine de 20 de ani Festivalul datinilor și obiceiurilor de iarnă, unică manifestare de gen în Europa, iar zona este cunoscută ca fiind perla turismului nordic, având spații de excepție acoperite cu edificii și monumente de interes arhitectural, istoric și cultural precum și multe spații de odihnă, de tratament și de agrement. Valea Izei, reprezintă, conform poveștilor maramureșene, principala arteră de pătrundere în universul maramureșean, ce poartă călătorii spre cunoașterea tradițiilor maramureșene.

Printre cele mai importante atracții turistice din Țara Maramureșului se mai pot aminti și următoarele: Pasul Gutâi din Munții Gutâi, Tăurile Chendroaiei din Munții Gutâi, Creasta Cocoșului, Drumul verde din Maramureș de la Mara la Ocna Șugatag, Satul Mara, Cheile Tătarului din Munții Gutâi, Barajul Runcu, Tăul Morărenilor, Satul Desești, Tăurile din Hoteni (Valea Cosăului), Satul Breb (fiind în top 20 de la National Geographic), Casa sculptorului Ioan Petric (din Breb), Stațiunea balneară Ocna Șugatag, Lacurile sărate din Ocna Șugatag, Pădurea Crăiască, Turbăria Iezerul Mare, Cascada Șipot, Peștera din Dealul Solovon, Cimitirul

[223] https://www.visitmaramures.ro/ro/regions/tara-maramuresului

Vesel din Săpânța, Cascada Săpânța, Mocănița, Valea Vaserului, Parcul Național Munții Maramureșului, Vârful Pop Ivan, Poiana cu narcise Tomnatec – Sehleanu, Vârful Farcău, Lacul Vinderel, Vârful Toroiaga, Stâncăriile Salhoi – Zâmbroslavele, Izvorul Albastru al Izei, Peștera Izvorul Albastru al Izei, Izvorul Bătrâna sau Ponorul Izei, stațiunile de schi, Lacul Iezer, Lacurile Buhăescu, Peștera din Piatra Rea, Cascada Cailor, Pasul Prislop, precum și multe altele.

Nu în ultimul rând, Țara Maramureșului este pretabilă pentru orice tip de călător, punând la dispoziție o gamă largă de activități și atracții turistice: naturale, gastronomice, sportive, de iarnă, de evenimente, turism speologic, religioase, de tip city-break, de aventură, culturale, balneo, de wellness sau de agrement.

În final, perspectivele de viitor ale turismului sunt puternic influențate de publicul țintă, de investițiile în sustenabilitatea turismului și de dezvoltarea tehnologiilor digitale. Oferta turistică strategică are rolul de a corela resursele turistice ale județului Maramureș și interesele publicului țintă pentru a determina tipologiile de turism și portofoliul de produse turistice prioritare pentru următorii ani. Pe lângă oferta turistică deja existentă în județ, sunt identificate și încurajate noi produse turistice de nișă, precum turismul festivalier, turismul de *bleisure*, turismul speologic și științific / minier sau cel de iarnă.

Pornind de la studiile și consultările realizate până în acest moment asupra ofertei turistice a județului Maramureș, a fost identificată **OFERTA TURISTICĂ STRATEGICĂ DIN PREZENT**, pe care județul Maramureș o poate valorifica în următoarea perioadă, devenind un punct-cheie de plecare pentru promovarea acțiunilor turistice la nivel județean și **OFERTA TURISTICĂ STRATEGICĂ DIN URMĂTORII 10 ANI**, pe care județul Maramureș trebuie să o consolideze prin promovare intensă și produse turistice pe măsură. Aceasta cuprinde o serie de **PRODUSE TURISTICE STRATEGICE** pentru următorii ani.

FIGURA 61. PRODUSE TURISTICE STRATEGICE DIN URMĂTORII 10 ANI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

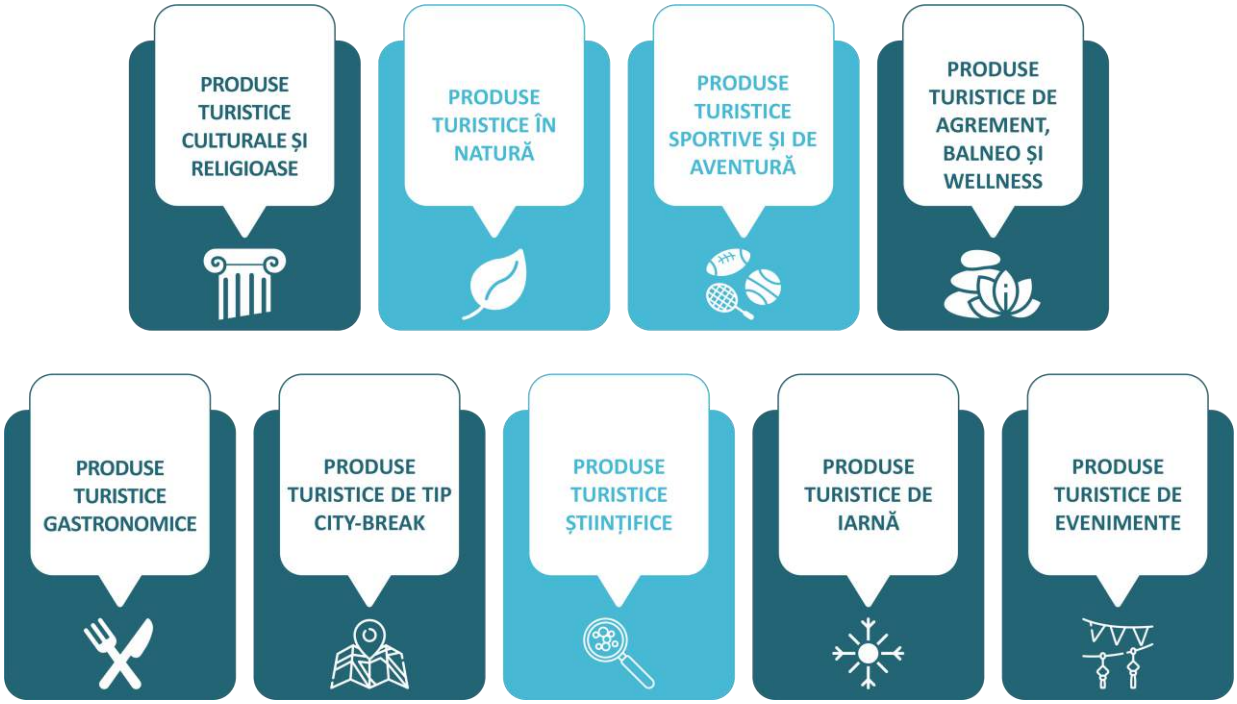

Sursa: Prelucrare proprie

Rolul acestora este de a evidenția acele tipologii de produse prioritare care să fie promovate prin activitatea permanentă de comunicare a destinației și a căror dezvoltare să fie permanent încurajată în rândul actorilor locali. Tendințele actuale au arătat faptul că turiștii doresc să călătorească în ritmul lor, în

timp ce experimentează și degustă cultura locală. În acest sens, patrimoniul cultural și istoric reprezintă o caracteristică definitorie pentru destinația turistică a județului Maramureș, asumată și comunicată publicului țintă.

Obiectivele culturale permanente au un potențial crescut din această perspectivă, prezentând cel mai mare interes pentru turiști, fiind nevoie ca în strategia pe termen mediu și lung a cestea să fie evidențiate. Alături de acestea, resursele turistice naturale, culturale, resursele ecoturistice, peisajul rural autentic și elementele etnografice pe care destinația le deține, pot contura produse turistice noi în zone unde specificul local a rămas nealterat sau în zone în care dezvoltarea și promovarea turismului ar trebui făcută mai intensiv. Pe baza acestor facilități, pot fi create și noi **PRODUSE STRATEGICE ȘI ACTIVITĂȚI TURISTICE** care pot pune în evidență principalele resurse turistice competitive ale județului Maramureș, care să ofere o experiență unică turiștilor și motive noi de a face destinația turistică vizitată pe tot parcursul anului.

În acest context, zona județului Maramureș prezintă o ofertă variată de facilități culturale, ist orice, naturale, de relaxare, de agrement, balneo și wellness, dispunând de areale naturale protejate și zone unice în care specificul local a rămas nealterat și care pot oferi turiștilor o gamă completă de experiențe unice.

PRODUSE TURISTICE CULTURALE ȘI RELIGIOASE | Moștenirea culturală a județului Maramureș, bisericile de lemn, patrimoniul UNESCO, patrimoniul cultural imaterial reprezentat de obiceiuri, festivaluri, datini, tradiții, cultură sau meșteșuguri, oferă cadrul perfect pentru realizarea unor ac tivități diverse care se pot realiza pe tot parcursul anului. De la muzee în aer liber, care refac imaginea satului maramureșean, la cele care vorbesc despre istorie, artă, astronomie, științe ale naturii și mineralogie sau case memoriale care duc mai departe amintirea unor mari personalități ale locului, Maramureșul este adevărat paradis al amatorilor acestui tip de turism. Muzeul de Etnografie și Artă Populară Maramureș, Muzeul de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței sau Casa Memorială „Elie Wiesel" sunt doar câteva astfel de instituții, care descriu bogata moștenire a județului Maramureș.

În prezent, ruta cultural-turistică precum „Drumul patrimoniului muzeal maramureșean" sau ruta „Meșteri și meșteșuguri", oferă călătorului o experiență culturală inedită, oferind acces la unele dintre cele mai valoroase moșteniri culturale pe care județul Maramureș le are. Totodată, alături de patrimoniu l cultural bogat, patrimoniul religios, patrimoniul arheologic și cel istoric vor deține în continuare un rol foarte important în dezvoltarea turismului cultural prin produse turistice precum circuite istorice, muzee și colecții, evenimente culturale periodice și multe altele, care ar trebui dezvoltate în cadrul celor 4 Țări ale județului, alături de particularitățile cultural-istorice și turistice aferente.

Alături de activitățile ce țin de vizitarea obiectivelor culturale importante ale județului Maramureș – muzee, monumente, statui, biserici și mănăstiri sau situri arheologice, turiștii pot avea parte și de alte activități conexe ce țin de experiențe gastronomice, în natură sau educative ce vizează vizitarea ariilor naturale protejate, practicarea unor sporturi în natură, participarea la festivaluri tematice, ev enimente sportive sau tradiționale, experimentarea unei zile maramureșene etc.

Principalele tipuri de produse turistice: tururi organizate de vizitare a bisericilor de lemn de pe teritoriul județului, vizitarea satelor tradiționale, pelerinaje, rute și trasee cultural tematice: meșteșuguri, gastronomie, artizanat, transfrontalier, traseu religios, trasee turistice arhitecturale, circuite istorice în județ, vizitarea obiectivelor culturale importante din județ – muzee, expoziții, monumente, statui, conace, situri arheologice, instalații hidraulice, mine, cursuri de olărit și alte meșteșuguri tradiționale, cursuri de gătit bucate tradiționale maramureșene, vizionări de spectacole populare, tradiționale, cursuri despre tehnici străvechi de fabricare a hainelor din lână, cursuri de olărit alături de artizanii celebri (Daniel Leș sau Vasile Chira) etc.

Principalele modalități de promovare a produselor turistice: articole online pe Facebook / Instagram sau pagina Visit Maramureș (cel puțin un articol pe lună) despre unicitatea și particularitățile zonei ce vizează un subiect, ghiduri, articole de tipul *must see / must do / must try,* articole despre personalități marcante

(meșteșugari, olari, țesătoarele etc.) ale județului, recomandări pentru gestionarea călător iilor pe categorii – pentru cei ce călătoresc în familie, pentru aventurieri, pentru călătorii singuri, recomandări de transport, locuri de luat masa, știri și informații ale lunii etc.

Pentru a crește interesul pentru obiectivele turistice din județ există posibilitatea de a cumpăra spațiu editorial în diferite publicații online sau print. Pentru a avea rezultate bune, articolele ar trebui să aibă un caracter informativ, în stilul publicației alese și se pot realiza în funcție de publicul țintă și tipul de călători. Tipărirea de broșuri și hărți tematice poate ajuta la promovarea obiectivelor turistice și a activităților disponibile. Acestea pot fi distribuite în puncte strategice – aeroport, muzee, galerii de artă etc. – dar și în locații private partenere din mediul HoReCa.[224]

PRODUSE TURISTICE ÎN NATURĂ | Cadrul natural al județului Maramureș permite desfășurarea de diverse activități pe tot parcursul anului: de la observarea naturii, la pescuit sălbatic, drumeții, cicloturism, echitație, zbor cu parapanta, rafting și inclusiv schi în sezonul de iarnă. De asemenea, turiștii pot alege natura și ca spațiu de observare a florei și faunei, pe teritoriul județului regăsindu-se o serie de arii naturale protejate și pachete turistice pe care le pot alege pentru a cunoaște tainele naturii maramureșene din Munții Țibleș, Masivul Gutâi, Creasta Cocoșului, Munții Rodnei, destinația de ecoturism Eco Maramureș etc.

În funcție de pregătirea fizică, turiștii pot alege trasee diverse ca grad de dificultate și tematică, fii nd componente conexe ale unor produse turistice mai complexe. Pentru produsele turistice în natură, infrastructura velo și circuitele turistice cu bicicleta joacă un rol foarte important, la nivelul județului Maramureș existând o serie de trasee de drumeție și de biciclete omologate care trec prin punctele turistice importante din județ.

Tot aici, turismul rural și ecoturismul pot servi drept resurse turistice conexe, ce se adresează turiștilor dornici să cunoască și să descopere obiceiurile locului. Printre activitățile propuse turiștilor se numără excursii în comunitățile locale (vizitarea satelor și observarea arhitecturii caselor, vizionarea de manifestări cultural tradiționale, consumul de produse alimentare tradiționale, achiziționarea de produse tradiționale non-alimentare etc.), excursii cu bicicleta de-a lungul traseelor amenajate sau excursii de experimentare a activităților de conservare a naturii. Unele dintre cele mai frumoase pachete de acest fel sunt realizate de Asociația Eco Maramureș care propune pachete de tipul „Povestea Fermei Haiducului" cu drumeție în natură și degustare de preparate realizate de familia Dulf, „Povestea Fânului" cu o zi petrecută în mediu rural sau „Povestea Lânii" cu explorare în satele de la Valea Cosăului și faimosul sat Breb unde se poate descoperi viața la țară și degustarea de bucate tradiționale.

Principalele tipologii de produse turistice: trasee turistice prin Munții Maramureșului, Munții Țibleș, Masivul Gutâi, Creasta Cocoșului și alte zone naturale, plimbări cu căruța prin satele tradiționale (Breb, Valea Izei, Preluca Nouă, Săpânța, Bârsana etc.), escaladări, camping cu cortul, camping cu autorulote, pescuit de agrement, plimbări cu bicicleta, picnicuri sau brunch-uri în Punctele Gastronomice Locale din Maramureș și în satele tradiționale, cursuri de echitație, cursuri de vânătoare, foto-safari, observarea faunei și florei, degustare de produse gastronomice, vizitarea fermelor tradiționale etc.

Principalele modalități de promovare a produselor turistice: postări și articole (2 postări / săptămână) care să surprindă principalele motive pentru care oricine ar fi bucuros să cunoască și să călătorească în Maramureș. Fiecare postare ar trebui să redea particularitățile și atmosfera reală din mijlocul naturii, alături de surprize sau elemente de tipul „știați că?" sau „curiozități din inima naturii". Pot fi realizate story-uri de câteva secunde fie pe Facebook, Instagram sau chiar TikTok care să atragă publicul spre astfel de

[224] Modalitățile prezentate pot fi aplicate și în cazul promovării celorlalte tipuri de produse turistice enumerate.

locații, marcarea unor „locuri pentru poze de Instagram" sau articole lunare despre unicitatea și particularitățile zonei ce vizează un subiect, ghiduri, articole de tipul *must see / must do / must try*. Pentru o promovare către un public cât mai numeros pot fi realizate colaborări cu *influenceri* locali sau naționali, bloggeri, jurnaliști sau fotografi celebri care pot împărtăși urmăritorilor lor fotografii, videoclipuri și diverse conținuturi despre Maramureș și care poate influența comunitatea sa să ia parte sau să vină să experimenteze și ei locurile promovate de aceștia.

Generarea de conținut de calitate este o prioritate pentru dezvoltarea canalelor proprii de comunicare. Pentru comunicarea vizuală este necesară crearea și actualizarea unei colecții extinse de imagini foto și video. Aceasta poate fi realizată prin colaborări recurente cu creatori de conținut videografic și fotografic, prin parteneriate sau concursuri tematice periodice sau sesiuni de foto-safari axate pe experiențele fotografilor în natură.[225]

PRODUSE TURISTICE SPORTIVE ȘI DE AVENTURĂ | Alături de pachetele și produsele turistice în natură, componenta axată pe sport și aventură oferă turiștilor o ofertă turistică complexă, în care aceștia pot alege sejururi sau weekend-uri pentru practicarea diverselor sporturi (ciclism, pescuit, vânătoare, drumeții, sporturi extreme, alpinism, zbor cu parapanta, zbor în tandem, sporturi acvatice, echitație) și inclusiv participarea la o serie de evenimente sportive importante cum sunt competițiile de MTB, cursele de alergare cum este December Run din Țara Lăpușului, care atrage în fiecare an tot mai mulți participanți sau un potențial festival de tipul cross-country.

Pe lângă pachetele axate pe componenta sportivă, turismul de aventură oferă turiștilor o serie de activități care îi face pe aceștia să iasă în afara zonei lor de confort pentru explorare sau călătorie, județul Maramureș dispunând de o ofertă de petrecere a timpului liber destul de variată ce le oferă pasionaților de aventură o serie de activități. În continuare este necesară dezvoltarea unor pachete și produse turistice mai axate pe această componentă, inclusiv amenajarea unei pârtii de schi la Băiuț sau dezvoltarea unei zone Via Ferrata pentru pasionații de cățărări.

Principalele tipuri de produse turistice: backpacking, camping, drumeții, caiac canoe, birdwatching, călărie, foto-safari, zbor cu parapanta, pescuit sportiv, escaladări, alpinism, plimbare cu bicicleta, activități de iarnă: schi profesionist sau pentru amatori, snowboard, tabere pentru copii, concursuri sportive de schi și snowboard, pârtii special amenajate pentru începători și avansați, lecții și loc de patinaj, observarea faunei și a florei, zbor în tandem cu parapanta cu acrobații sau de durată, zbor privat cu avion, paintball, airsoft etc.

Principalele modalități de promovare a produselor turistice: utilizarea agențiilor de turism pentru diseminarea și crearea de pachete turistice axate pe tematica sportivă și de aventură, participarea la târguri de turism, publicații și articole în mediul online pe platforme precum Facebook, Instagram sau platforma Visit Maramureș, asocierea cu *influenceri* sau sportivi de performanță ce pot promova diferite activități care se pot practica în județ.

O altă modalitate de promovare a produselor turistice de acest tip este prin realizarea unor foto-reportaje cu o echipă de aventurieri care să își filmeze și publice călătoriile și experiențele prin Maramureș (ex. de proiect realizat în România: promovarea traseului Via Transilvanica Maraton alături de Tibi Ușeriu – foto și video personal pe parcursul călătoriei pe Via Transilvanica).

Realizarea unor broșuri de tipul Ghidul Drumețului pot, de asemenea, contribui la promovarea unor resurse mai puțin știute de către aventurieri. În același timp, asocierea cu diferiți parteneri privați pentru

[225] Modalitățile prezentate pot fi aplicate și în cazul promovării celorlalte tipuri de produse turistice enumerate.

dezvoltarea de trasee, amenajarea lor, marcarea și întreținerea acestora poate să crească nivelul de cunoaștere a publicului față de oferta turistică de acest tip. [226]

PRODUSE TURISTICE DE AGREMENT, BALNEO ȘI WELLNESS | În ceea ce privește posibilitățile de relaxare pe care județul Maramureș le oferă turiștilor, cadrul natural de excepție, resursele naturale și antropice valoroase oferă turiștilor o gamă destul de variată de produse turistice din această categorie. Produsele turistice de wellness sunt din ce în ce mai căutate printre turiștii care doresc să aibă parte de un sejur relaxant. Multe oferte de wellness includ activități cu caracter sportiv și de agrement, majoritatea desfășurate în aer liber, în cadrul natural al destinației, practici menite să asigure o bunăstare fizică și spirituală.

Una dintre cele mai cunoscute stațiuni balneo este Stațiunea Ocna Șugatag – renumită pentru faptul că aceasta este o destinație potrivită în orice anotimp, situată în inima Maramureșului Istoric. Aici turiș tii pot găsi ape cloro-sodice utilizate în tratarea unui spectru larg de afecțiuni, dar și multe alte ingrediente pentru un sejur de neuitat. Pe lângă activitățile de relaxare pe care stațiunea le propune turiștilor, în zonă se poate vizita Pădurea Crăiască, Sat Șugatag, Breb, Budești, Călinești, Sighetu Marmației sau Săpânța.

Alături de Ocna Șugatag, stațiunea din Tăuții-Măgherăuș adăpostește o gamă largă de obiective turistice naturale și antropice, fiind desemnată stațiune EDEN pentru turismul de sănătate și relaxare. În plus stațiunile de interes local atestate din județ și cadrul natural variat oferă o gamă variată de activități culturale, naturale, gastronomice și turistice, pentru orice tip de călător.

Principalele tipuri de produse turistice: băi cu minerale și apă sărată, sesiuni de aerosoli cu săruri terapeutice, sesiuni de masaj, saună, zone speciale de relaxare interioare și exterioare, tratamente pentru înfrumusețare, programe speciale dezvoltate pentru copiii – mermaid swimming, cursuri de înot și programe de animație, excursii în județ, experiențe gastronomice, excursii de relaxare și conectare cu natura: cursuri de yoga sau pilates în natură, meditații, activități sportive și de agrement: pescuit sportiv, plimbări cu caiac-canoe, plimbări cu SUP-ul sau hidrobicicleta, cursuri de echitație etc.

Principalele modalități de promovare a produselor turistice: participări la târguri de turism, spoturi și reclame în media, la TV sau radio, reclame în mijloacele de transport din alte orașe sau în aeroporturile din România și din afara țării, articole online pe Facebook / Instagram sau pagina Visit Maramureș (cel puțin un articol pe lună) despre unicitatea și particularitățile zonei, ghiduri, articole de tipul *must see / must do / must try*.

Tipărirea unor broșuri / flyere și difuzarea acestora prin intermediul agențiilor de turism, amplasarea acestora în fiecare unitate de cazare, centru de informare turistică, transmiterea unor newslettere în format online, organizarea unor seminare de prezentare a produselor turistice, organizarea unor concursuri și oferirea unui sejur gratuit în zonă, încheierea de parteneriate cu firme din țară și din străinătate pentru pachete de relaxare / teambuilding pentru angajați etc. [227]

PRODUSE TURISTICE GASTRONOMICE | Gastronomia reprezintă un element conex în oferta turistică a destinației turistice județul Maramureș, recunoscută de altfel pentru bucatele tradiționale și gustoase pe care maramureșenii le prepară cu multă atenție. Mai mult, cultura gastronomică reprezintă o nouă direcție de dezvoltare pentru județul Maramureș, în cadrul acestuia fiind recunoscute o serie de produse

[226] Modalitățile prezentate pot fi aplicate și în cazul promovării celorlalte tipuri de produse turistice enumerate.
[227] Modalitățile prezentate pot fi aplicate și în cazul promovării celorlalte tipuri de produse turistice enumerate.

tradiționale de excepție. Alături de acestea, rutele gastronomice propuse prin PNRR precum: [228] Traseul gastronomiei tradiționale maramureșene: Țara Chioarului și Țara Codrului – „Maramureș, plai cu bucate de mălai" și Traseul gastronomiei tradiționale maramureșene: Țara Maramureșului și Țara Lăpușului – „Maramureș, plai cu bucate de mălai" vor ajuta la perpetuarea și promovarea gastronomiei maramureșene.

Evenimente culturale, târguri sau festivaluri locale și naționale, orice tip de eveniment reprezintă un prilej bun de a încerca și degusta preparatele tradiționale, alături de nelipsita horincă. Asocierea dintre mâncare și turism este tot mai atractivă în ultimii ani, iar produsele maramureșene care dețin eticheta „Bun de Maramureș" primesc din ce în ce mai multă atenție, acestea fiind produse licențiate, recunoscute ca mâncăruri tradiționale din Maramureș.

Principalele tipuri de produse turistice: ateliere gastronomice de producere a pâinii, horincii, dulcețiii, compoturilor și murăturilor sau a altor preparate după rețete vechi, brunch-uri în zone rurale sau la gospodăriile tradiționale, degustări de vin și horincă, evenimente cultural-gastronomice, festivaluri, mese / preparate pregătite cu produse locale în restaurantele maramureșene, demonstrații și cursuri de gătit la piețe și târgurile locale, târguri cu produse locale, circuite gastronomice în județ, weekenduri de gătit împreună cu comunitățile maramureșene etc.

Principalele modalități de promovare a produselor turistice: realizarea unui portal destinat gastronomiei maramureșene (model platforma de Gastronomie de la Sibiu), cu conținut segmentat ce oferă detalii despre ce se poate vedea în zonă, ce ar trebui să se știe despre gastronomia locală, oferte speciale și pachete la Brunch-uri, cursuri și ateliere de gătit. Promovarea acestora poate fi inclusă pe paginile oficiale de Instagram și Facebook prin postări săptămânale, evenimente săptămânale organizate în diferite Puncte Gastronomice Locale sau promovarea tradițiilor maramureșene prin realizarea unor postări de tipul „tradiții maramureșene – știați că?" unde se pot promova săptămânal sau 1-2 ori pe lună rețete tradiționale sau bucate realizate de bunici.

De asemenea, promovarea produselor locale prin adoptarea etichetei „Bun de Maramureș" și certificarea produselor autentice maramureșene sporește în mod constant recunoștința față de zonă, alături de vânzarea produselor tradiționale și susținerea micilor producători locali. [229]

PRODUSE TURISTICE DE TIP CITY-BREAK | În prezent, acest tip de turism are un grad scăzut de sezonalitate, iar prin dezvoltarea infrastructurii necesare se pot identifica mijloace care sa stimuleze practicarea lui pe durata întregului an. Produsele și activitățile turistice adresate vizitatorilor care aleg să petreacă un city-break în Maramureș se bazează pe atragerea și captivarea acestora prin cultura, istoria, gastronomia locului, tradițiile, evenimentele și resursele naturale ale județului. Mai mult, majoritatea turiștilor din această categorie sunt interesați de activități din care pot învăța ceva nou despre destinație, provocându-i astfel prin pachete turistice speciale create pentru fiecare Țară în parte care să ofere activități și evenimente ce ating publicul țintă.

Mai mult, existența mai multor zone specializate pe mai multe tipuri de turism și situate în diferite puncte și zone etnografice ale județului oferă șansa turiștilor de a avea parte de mai multe sejururi în mai multe zone ale județului, fiind atrași de a cunoaște mai multe despre particularitățile și diferențele din fiecare Țară. Rutele turistice, circuitele pentru cicloturism, posibilitatea practicării sporturilor în sezonul rece și cald, vizitarea unora dintre cele mai frumoase atracții de cadru natural, atracții turistice, faimoasele biserici

[228] Agenția de Dezvoltare Regională Nord-Vest – https://www.nord-vest.ro/apel-de-proiecte-pnrr-promovarea-celor-12-rute-turistice-culturale/

[229] Modalitățile prezentate pot fi aplicate și în cazul promovării celorlalte tipuri de produse turistice enumerate.

de lemn și monumentele istorice din cadrul patrimoniului UNESCO, oferă cadrul perfect pentru amatorii de un city-break spontan în Maramureș.

De la muzee în aer liber, care refac imaginea satului maramureșean, la cele care vorbesc despre istorie, artă, astronomie, științe ale naturii și mineralogie, case memoriale care duc mai departe amintirea unor mari personalități ale locului, gastronomie, evenimente și oameni simpli, Maramureșul este locul perfect pentru orice sejur de tip city-break. Fie că se vor alege zone cunoscute din Maramureș precum Baia Mare, Sighet, Baia Sprie, Ocna Șugatag sau Cavnic, ori zone mai puțin cunoscute din mediul rural precum Băiuț, Botiza, Moisei, Săpânța, Vadu Izei, Bârsana etc. fiecare călător se va putea bucura de o ofertă turistică completă, plină de căldura și bunătatea maramureșenilor la care se cazează, peisaje spectaculoase, obiective culturale și turistice unice în lume, mâncare gustoasă și voie bună.

Mai mult, în cadrul capitolului **Produse turistice existente la nivel județean (programe, pachete, circuite etc.)** sunt prezentate o serie de pachete turistice ce pot fi accesate inclusiv de turiștii care aleg să petreacă un sejur scurt în Maramureș, aceștia putând alege dintr-o gamă variată de excursii de 1 zi.

Principalele tipuri de produse turistice: festivaluri și evenimente culturale recunoscute la nivel local, național și internațional, evenimente cu impact sezonier precum festivalurile de Paște, Crăciun sau Anul Nou, excursii de grup în natură, participarea la evenimente sportive, vizitarea elementelor de patrimoniu cultural material și imaterial, vizitarea obiectivelor din împrejurimile orașelor, atelierele meșteșugarilor maramureșeni, vizitarea monumentelor istorice, excursii și sejururi tradiționale: cazare la o casă tradițională, practicarea activităților gospodărești, plimbări cu căruța etc.

Principalele modalități de promovare ale produselor turistice: promovare în online prin intermediul platformelor de Facebook, Instagram, TikTok sau Platforma Visit Maramureș despre principalele obiective turistice care să reflecte motivul pentru care turiștii ar trebui să aibă parte de un city-break în Maramureș, postări despre cultura locului care să redea atmosfera vieții culturale a județului alături de trăsătur ile sale reprezentative, oamenii și tradițiile locului, povești ale oamenilor obișnuiți care pot contribui la îmbunătățirea imaginii județului la nivel național sau ale unor personalități marcante pentru județ cum sunt meșteșugarii, articole și postări despre ce poți să faci într-un weekend, ce poți să vizitezi și experiențele memorabile ale altor turiști veniți aici. [230]

PRODUSE TURISTICE ȘTIINȚIFICE | Recent, turismul științific reprezintă o nișă de turism care oferă activități pe de-o parte specifice învățării și educării turiștilor, dar care poate fi conex activităților specifice ce țin de turismul cultural, în natură, de aventură sau experiențial.

Pentru județul Maramureș, produsele turistice științifice reprezintă o nouă direcție de dezvoltare, acesta dispunând de numeroase centre miniere și mine care încă mai beneficiază de resurse, dar care pot fi dezvoltate și activate în scop turistic. Baia Sprie, alături de alte foste mine de aur și zăcăminte, ar putea fi deschise publicului pentru practicarea turismului științific și ar putea fi dezvoltate produse turistice spre această nișă: activități de cercetare speologică, tabere și excursii pe munți și în mine, un circuit al minelor de sare sau amenajarea acestora în parc de distracții pe modelul salinelor de la Praid, Turda sau Slănic Prahova.

Oferta turistică științifică nu se rezumă doar la activitățile ce țin doar de vizitarea minelor și cercetarea pietrelor prețioase, aceasta fiind extinsă inclusiv la nivelul realizării programelor și activităților educaționale ce țin de patrimoniu, cultură, arte, tradiții, meșteșuguri, gastronomie, natură etc.

Principalele tipuri de produse turistice: sesiuni de comunicări științifice, excursii de cercetare în minele din județ, excursii de cercetare a pietrelor prețioase alături de cercetători, activități cultural-educaționale

[230] Modalitățile prezentate pot fi aplicate și în cazul promovării celorlalte tipuri de produse turistice enumerate.

pentru copii de tipul Școala Altfel, workshop-uri științifice pentru tineri și copii (astronomie, mineralogie etc.), expoziții, ateliere, excursii speologice, tabere pentru tineri și copii de toate vârstele, conferințe științifice etc.

Principalele modalități de promovare a produselor turistice: promovare în online și mediul offline prin realizarea unor broșuri / flyere și diseminarea acestora în cadrul instituțiilor de învățământ, realizarea unor video-uri pe platforma YouTube pentru promovarea unor activități cultural-educaționale pentru copii („micii exploratori din Maramureș"), implicarea Muzeului de Științe Astronomice Baia Mare și a Muzeului Județean de Mineralogie "Victor Gorduza" Baia Mare în realizarea unor broșuri ce cuprind curiozități din Maramureș, realizarea în teritoriu a unor conferințe cu invitați din străinătate sau a unor grupuri de lucru periodice pe tematici științifice, culturale, gastronomice, tradiții etc. [231]

PRODUSE TURISTICE DE IARNĂ | Județul Maramureș este posesorul unui relief montan spectaculos, care permite practicarea turismului montan în sezonul rece. Stațiunile de agrement montan precum Borșa sau Cavnic, dar și posibilitatea dezvoltării unor noi stațiuni la Băiuț și Târgu Lăpuș, oferă turiștilor pasionați de sporturile de iarnă, locuri special amenajate la cele mai înalte standarde pentru practicarea acestor sporturi.

În același timp, ar trebui dezvoltate mult mai bine inclusiv evenimentele sportive pe timpul sezonului de iarnă și alocarea unei mai bune dezvoltări a infrastructurii turistice și amenajărilor conexe în acest sens, inclusiv posibilitatea accesării anumitor zone muntoase pe perioada de iarnă. De asemenea, un factor important pentru dezvoltarea turismului de agrement îl au și unitățile de cazare și proprietarii acestora, care pot dezvolta, împreună cu agențiile de turism, ghizii turistici din județ sau alți factori interesați, o serie de pachete turistice pentru turiștii cazați în unitățile de cazare, astfel încât aceștia ar putea avea parte de activități diverse pe parcursul sejurului, reușind totodată să îi țină în destinație mai mult timp.

Principalele tipuri de produse turistice: schi profesionist sau pentru amatori, snowboard, tabere pentru copii, concursuri sportive de schi și snowboard, pârtii special amenajate pentru începători și avansați, lecții și loc de patinaj etc.

Principalele modalități de promovare a produselor turistice: participări la târguri de turism, spoturi și reclame în media, la TV sau radio, reclame în mijloacele de transport din alte orașe sau în aeroporturile din România și din afara ei, articole online pe Facebook / Instagram sau pagina Visit Maramureș (cel puțin un articol pe lună) despre unicitatea și particularitățile zonei, ghiduri, articole de tipul must see / must do / must try. Tipărirea unor broșuri / flyere și difuzarea acestora prin intermediul agențiilor de turism, amplasarea acestora în fiecare unitate de cazare, centru de informare turistică, transmiterea unor newslettere în format online, organizarea unor seminare de prezentare a produselor turistice, organizarea unor concursuri internaționale de schi sau snowboard etc. [232]

PRODUSE TURISTICE DE EVENIMENTE | În prezent, festivalurile reprezintă un domeniu dinamic, care a cunoscut o ascensiune semnificativă datorită faptului că turiștii sunt din ce în ce mai interesați de a descoperi ceva nou, fiind orientați spre a-și petrece timpul liber într-un mod cât mai diferit decât cel obișnuit.

Județul Maramureș este gazda unora dintre cele mai importante manifestări de aceste tipuri, de la evenimente de afaceri, până la importante evenimente culturale, artistice, de teatru, festivaluri de muzică, manifestări sportive, evenimente gastronomice și multe altele. În acest sens, este foarte important pentru

[231] Modalitățile prezentate pot fi aplicate și în cazul promovării celorlalte tipuri de produse turistice enumerate.
[232] Modalitățile prezentate pot fi aplicate și în cazul promovării celorlalte tipuri de produse turistice enumerate.

destinația turistică să ofere atât turiștilor, cât și oamenilor care aleg să viziteze județul în scop profesional, diverse activități conexe pentru realizarea unui sejur cât mai plăcut. Maramureșul este cunoscut în special prin prisma faptului că tradițiile sunt respectate cu sfințenie, iar în perioada sărbătorilor, turiștii au ocazia de a lua parte la obiceiurile localnicilor și de a le admira portul tradițional.

Cu toate acestea, pentru animarea județului Maramureș pe tot parcursul anului, se simte nevoia de a exista o serie de evenimente majore, inclusiv în perioada de extrasezon, care să aducă un număr mare de turiști în județ. Fie că vorbim de un Festival de Folk sau Festival de tradiții și obiceiuri alături de elemente moderne, este nevoie de astfel de evenimente la nivelul destinației, pentru a diversifica oferta din prezent.

În același timp, activitățile de team-building pot aduce în Maramureș un important flux turistic, acesta oferind în principal o serie de experiențe de tipul outdoor, fiind modalitatea perfectă de a ieși din mediul cotidian și de a petrece momente în echipă. Pachete orientate spre team-building în stil maramureșean, într-un cadru natural, autentic și unic, oferă posibilitatea dezvoltării și creării unui cadru propice pentru valorificarea diverselor oportunități de inițiative antreprenoriale, dar și pentru acțiuni noi din partea acestora.

Principalele tipuri de produse turistice: experiențe și sejururi de tip *corporate wellness* pentru oamenii veniți în scopuri *business*, conferințe business sau evenimente de afaceri, evenimente culturale, artistice, de teatru, festivaluri de muzică, manifestări sportive, târguri de carte, evenimente gastronomice, proiecții de filme, 3D-mapping, expoziții interactive, festivaluri și obiceiuri tradiționale: nunta în Maramureș, Duminica la biserică, spectacole de folclor etc.

Principalele modalități de promovare ale produselor turistice: realizarea unor oferte împreună cu operatorii de turism și agenții pentru promovarea unor pachete turistice orientate spre organizarea unor team-building-uri complete în destinație, în funcție de sezon și cu activități cât mai diverse și promovarea acestora pe paginile oficiale ale operatorilor de turism, la târgurile de turism, oferte promoționale pe paginile de Facebook, Instagram sau pe platforma Visit Maramureș.

Promovarea sporită a evenimentelor în mass-media prin cultivarea unei relații sănătoase cu mass-media locală și națională în vederea creșterii notorietății destinației și creșterii interesului turistic față de județul Maramureș. De exemplu, comunicatele de presă ar trebui să fie concise, clare, scrise într-un limbaj accesibil. Informațiile vitale ar trebui să fie ușor de identificat în primul paragraf al textului, iar titlul să explice cât mai bine conținutul. Este important ca un comunicat de presă să fie însoțit de o reprezentare vizuală (fotografii, logouri, clipuri etc.). De aceea, este recomandat să existe un spațiu virtual unde reprezentanții mass-media să poată găsi toate informațiile și materialele de brand – ex. platforma Visit Maramureș.

10.

DIRECȚIILE STRATEGICE DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

10. DIRECȚIILE STRATEGICE DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

10.1. DIRECȚIILE STRATEGICE DE DEZVOLTARE

În paralel cu analiza turismului în județul Maramureș realizată și prezentată în prezenta Strategie, au fost identificate o serie de direcții strategice de dezvoltare pentru perioada 2021-2027 și post 2027, astfel încât prin atragerea și folosirea judicioasă a oportunităților de finanțare existente în această perioadă de programare, să se poată asigura o dezvoltare durabilă și performantă a turismului în județul Maramureș.

Totodată, aceste direcții strategice au fost dezvoltate plecând de la nevoile reale ale turismului în județul Maramureș și ținând cont de resursele locale existente în prezent.

1. MANAGEMENT ȘI COMUNITATE: JUDEȚUL MARAMUREȘ, DESTINAȚIE TURISTICĂ CU O GESTIUNE A DEZVOLTĂRII PERFORMANTĂ, INTELIGENTĂ ȘI REZILIENTĂ ÎN FAȚA SCHIMBĂRILOR, BAZATĂ PE IMPLICAREA ACTIVĂ A COMUNITĂȚII LOCALE PRIMITOARE, DESCHISĂ ȘI RECUNOSCUTĂ PENTRU OMENIA EI

Acest palier va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor direcții de acțiune:

- D.A. 1.1. Îmbunătățirea activității de management de la nivelul județului prin organizarea de structuri și instrumente specifice pentru creșterea capacității administrative de gestionare a destinației.
- D.A. 1.2. Sprijinirea excelenței în turism și a actorilor locali pentru dezvoltarea de noi produse, servicii și experiențe turistice.
- D.A. 1.3. Dezvoltarea resurselor umane în domeniul turistic și al ospitalității.

Pentru operaționalizarea acestui obiectiv, este nevoie inclusiv de o direcție complementară care să determine modul în care inițiativele/acțiunile realizate în cadrul acestei priorități strategice vor fi promovate:

- D.A. 1.4. Promovarea inițiativelor și activităților realizate în scopul gestionării eficiente a destinației, printr-o serie de măsuri din care menționăm:
    - Kit de comunicare cu presa și mediul online.
    - Sistem digital de tip newsletter lunar care să prezinte proiecte realizate sau viitoare și nevoile de colaborare ale comunității și ale actorilor locali implicați.

2. IDENTITATE, MARKETING ȘI COMUNICARE: JUDEȚUL MARAMUREȘ, DESTINAȚIE TURISTICĂ DE IMPORTANȚĂ EUROPEANĂ ȘI BRAND NAȚIONAL AL ROMÂNIEI, RECUNOSCUT PENTRU EXPERIENȚE, OAMENI, LINIȘTE ȘI AUTENTICITATE

Acest palier va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor direcții de acțiune:

- D.A. 2.1. Promovarea Strategiei de Turism a Județului Maramureș 2021-2027.
- D.A. 2.2. Îmbunătățirea serviciilor de promovare și informare despre obiectivele turistice din județ și promovarea acțiunilor culturale finanțate de Consiliul Județean Maramureș: participări, evenimente etc.

- D.A. 2.3. Inventarierea, cercetarea și promovarea principalelor resurse turistice din județ și dezvoltarea bazelor de date și resurselor de materiale pentru promovarea destinației
- D.A. 2.4. Crearea și dezvoltarea brandului „Produs în Maramureș".
- D.A. 2.5. Revitalizarea și dezvoltarea brandului „Visit Maramureș".
- D.A. 2.6. Extinderea sezonului turistic și diversificarea tipologiilor de turiști.

Pentru operaționalizarea acestui obiectiv, este nevoie inclusiv de o direcție complementară care să determine modul în care inițiativele/acțiunile realizate în cadrul acestei priorități strategice vor fi promovate:

- D.A. 2.7. Promovarea inițiativelor și demersurilor de implementare a brandului turistic și de dezvoltare a destinației turistice, printr-o serie de măsuri din care menționăm:
  - Materiale printate în locații partenere: broșuri, hărți tematice, flyere, newsletter e etc.
  - Asocierea cu personalități cu origini din județ sau *influenceri* cu vizibilitate în social media, ca ambasadori ai brandului turistic al destinației.
  - Utilizarea brandului de destinație pe materialele instituțiilor publice, partenerilor din mediul privat, industriei HoReCa etc.

3. OFERTA TURISTICĂ ȘI EXPERIENȚE: JUDEȚUL MARAMUREȘ, DESTINAȚIE TURISTICĂ CE OFERĂ O VARIETATE DE EXPERIENȚE SURPRINZĂTOARE PENTRU ORICE TIP DE CĂLĂTOR

Acest palier va fi operaționalizat prin intermediul următoarelor direcții de acțiune:

- D.A. 3.1. Dezvoltarea și promovarea unor noi forme de turism și destinații precum și a celor existente.
- D.A. 3.2. Reabilitarea, conservarea și restaurarea patrimoniului construit.
- D.A. 3.3. Dezvoltarea și valorificarea ofertei culturale: cultură, tradiții, gastronomie, evenimente etc.
- D.A. 3.4. Dezvoltarea infrastructurii turistice din județ.
- D.A. 3.5. Dezvoltarea infrastructurii de transport din județ pentru sporirea accesibilității zonelor de interes turistic.
- D.A. 3.6. Dezvoltarea și valorificarea sporturilor de iarnă.
- D.A. 3.7. Dezvoltarea și valorificarea cicloturismului.
- D.A. 3.8. Dezvoltarea, protejarea și valorificarea resurselor naturale.
- D.A. 3.9. Dezvoltarea și valorificarea resurselor balneare și de wellness.
- D.A. 3.10. Dezvoltarea și valorificarea mediului rural și a ecoturismului.
- D.A. 3.11. Dezvoltarea și valorificarea resurselor sportive, de agrement și de aventură.

Pentru operaționalizarea acestui obiectiv, este nevoie inclusiv de o direcție complementară care să determine modul în care inițiativele/acțiunile realizate în cadrul acestei priorități strategice vor fi promovate:

- D.A. 3.12. Promovarea inițiativelor și demersurilor de dezvoltare a ofertei turistice și a experiențelor din destinație, printr-o serie de măsuri din care menționăm:
  - Materiale printate în locații partenere: broșuri, hărți tematice, flyere, newsletter e etc.

- Actualizarea permanentă a platformei Visit Maramureș cu ultimele noutăți, pachete turistice, experiențe noi de încercat, mărturii ale vizitatorilor etc.
- Apariții în spații editoriale, mass-media sau social media pentru a crește interesul pentru obiectivele turistice din destinație – ghiduri turistice, publicații și articole lunare care să stârnească curiozitatea turiștilor.
- Colaborări cu creatori de conținut și fotografi, *influenceri* și personalități cu origini din județ.
- Promovare pe rețelele de socializare: Facebook, Instagram, TikTok (în special pentru atragerea publicului tânăr și a străinilor care utilizează din ce în ce mai des această platformă) sau canal de YouTube.

Direcțiile de acțiune propuse și recomandate acoperă astfel o gamă variată și un spectru larg de acțiuni, vizând teme diverse: creșterea accesului la cultură și dezvoltarea turismului, creșterea calității produselor turistice, promovarea unor experiențe turistice, promovarea resurselor turistice, generarea de parteneriate naționale și internaționale, promovarea celor 4 Țări într-un mod echilibrat și incluziv, dezvoltarea și diversificarea industriei și a ofertei turistice, îmbunătățirea calității serviciilor turistice și nu numai.

Pentru ca acțiunile care se vor desfășura pentru dezvoltarea acestui sector să ducă la realizarea obiectivelor fixate, s-a considerat că sunt necesare măsuri integrate care să ducă la creșterea calității promovării și la conștientizarea asupra potențialului turistic regional.

10.2. INTEGRAREA NOILOR TEHNOLOGII ÎN DEZVOLTAREA UNEI DESTINAȚII TURISTICE INTELIGENTE

Un oraș inteligent sau o regiune inteligentă este un concept de dezvoltare care integrează tehnologii și sisteme pentru a administra în mod eficient și securizat resursele unui teritoriu, în vederea îmbunătățirii calității vieții cetățenilor, dezvoltării comunității și protejării mediului. La începutul anului 2000, Robert E. Hall dădea o definiție orașului inteligent considerând că acesta ar fi: „un oraș care monitorizează și integrează condițiile tuturor infrastructurilor sale critice, inclusiv drumuri, poduri, tuneluri, șine, metrou, aeroporturi, porturi maritime, comunicații, apă, energie electrică, chiar și clădiri majore, poate optimiza mai bine resursele sale, pentru a planifica activitățile sale de întreținere și pentru a monitoriza aspectele de securitate, în timp ce optimizează serviciile oferite cetățenilor.”[233]

Ulterior, una dintre cele mai cunoscute abordări ale conceptului este transpusă de Cohen, sub forma unei diagrame în care cei 6 piloni ai orașului inteligent sunt reprezentați ca fiind cadranele unui cerc și sunt organizate astfel: smart economy / economie inteligentă, smart environment / mediu inteligent, smart governance / guvernanță inteligentă, smart living / locuire inteligentă, smart mobility / mobilitate inteligentă și smart people / cetățeni inteligenți. Această abordare este folosită pentru clasificarea orașelor inteligente și este cunoscută și sub denumirea de „roata orașelor inteligente” / „smart city wheel”.

[233] R.E. Hall, „The Vision of a Smart City.” Proc. of the 2nd International Life Extension TechnologyWorkshop, Paris, France, 2000

FIGURA 62. PILONII SMART CITY

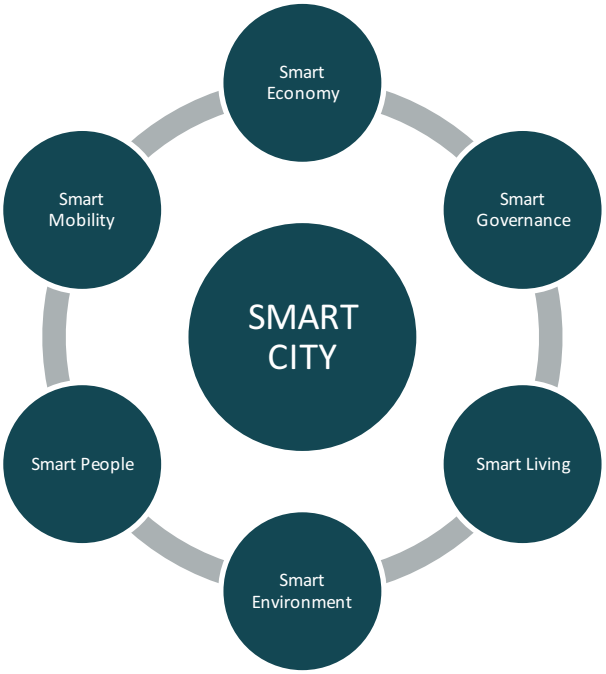

Sursa: Adaptare după B.Cohen, 2015. The Smartest Cities In The World 2015: Methodology

Ceea ce au în comun definițiile orașului inteligent este acest mecanism prin care tehnologia informației și comunicației (TIC) este folosită pentru a crește calitatea vieții în teritoriu și a eficientiza modul de utilizare a resurselor tehnologice, umane și naturale. Ceea ce este însă esențial de reținut este faptul că proiectele specifice unei regiuni inteligente funcționează ca un catalizator care nu are valoare în lipsa unor proiecte tradiționale de infrastructură majoră.

Una dintre provocările majore din prezent cu care se confruntă regiunile urbane este pandemia de COVID-19 care, de la începutul anului 2020, a schimbat cursul firesc de funcționare la nivel mondial ca urmare a măsurilor adoptate împotriva combaterii noului virus. În multe dintre cazuri măsurile au fost concretizate într-o limitare și/sau stopare a activităților de zi cu zi și a celor economice, acest lucru punând presiune pe sistemele existente la nivelul regiunilor urbane. Deși evenimentul este de departe de a se fi terminat, există deja studii și abordări care vizează reziliența teritoriilor urbane în fața unor astfel de pandemii.

Reziliența urbană este definită ca „abilitatea măsurabilă a oricărui sistem urban, împreună cu locuitorii săi, de a menține o continuitate pe parcursul tuturor șocurilor, în timp ce se adaptează și se transformă în mod pozitiv către sustenabilitate" (UN Habitat)[234]. Aceasta vizează capacitatea oricărui teritoriu de a reacționa în fața variilor provocări de natură naturală sau antropică ce pot apărea în mod neașteptat, punând presiune asupra guvernării locale, dar și asupra populației. Printre astfel de evenimente se numără și hazardele naturale, schimbările climatice sau urbanizarea rapidă.

În acest context, ținând cont inclusiv de contextul geopolitic și transformările din teritoriu, județul Maramureș trebuie să înțeleagă cum să gestioneze dezvoltarea acestuia inclusiv din punct de vedere al includerii noilor tehnologii digitale în dezvoltarea și îmbunătățirea standardelor legate de aspectele vieții de zi cu zi a cetățenilor, astfel încât județul să fie unul rezilient în fața unor posibile schimbări. Pentru a atinge acest deziderat, palierul de Smart Living (locuire inteligentă) se traduce ca o tendință ce pune

[234] UN Habitat, City Resilience Profiling Tool Guide

accentul din ce în ce mai mult pe standarde îmbunătățite în mai multe aspecte ale vieții de zi cu zi, de la îmbunătățirea calității locuirii și a modului în care cetățenii au acces la anumite servicii publice, până la inclusiv facilitățile de transport în orașe. Aceste aspecte implică soluții originale și inovatoare, menite să facă viața mai eficientă, mai controlabilă, economică, productivă, integrată și durabilă. [235]

Verticala Smart Living include domenii importante ce prezintă un impact direct asupra calității vieții. Sunt astfel incluse domenii vaste, dar definitorii pentru măsurarea calității vieții care au rolul de a adapta regiunile urbane la necesitățile locuitorilor săi, dar și de a le spori atractivitatea, inclusiv pentru vizitatori. Dimensiunile esențiale în conturarea unui teritoriu atractiv și sigur sunt reprezentate de: **CALITATEA LOCUIRII**, **SIGURANȚĂ ȘI SECURITATE**, **EDUCAȚIE**, **SĂNĂTATE**, **COEZIUNE SOCIALĂ**, **CULTURĂ ȘI TIMP LIBER** și **ATRACTIVITATE TURISTICĂ**.

Principiile unui turism atractiv constau în îmbunătățirea experiențelor turistice, îmbunătățirea eficienței gestionării resurselor, maximizarea competitivității destinației cu accent pe aspecte durabile.

Turismul inteligent este o componentă importantă pentru orice regiune inteligentă, fiind totodată una dintre componentele majore ale creșterii economice pentru comunitățile din întreaga lume. În acest context, turismul inteligent se referă la aplicarea tehnologiei informației și comunicațiilor pentru dezvoltarea de instrumente și abordări inovatoare ce depind de tehnologiile de bază precum TIC[236], comunicații mobile, cloud computing[237], inteligență artificială și realitate virtuală. Turismul inteligent vine în ajutorul destinațiilor prin modalități inovatoare de a colecta și utiliza date derivate din infrastructura fizică, conexiunea socială și sursele organizaționale (atât guvernamentale, cât și neguvernamentale), precum și utilizatorii, în combinație cu tehnologii avansate pentru creșterea eficienței, durabilității și a varietății experiențelor.

Digitalizarea societății moderne a deschis astfel o multitudine de oportunități pentru furnizorii de turism de a împărtăși informații către o gamă largă de tipuri de turiști. Organizațiile de turism alături de instituțiile culturale și cele guvernamentale și neguvernamentale pot utiliza acum aceste noi oportunități pentru a furniza informații înainte, în timpul și după vizita turiștilor, iar metodele promoționale și de marketing pot fi mult mai eficiente pe platformele online.

În contextul actual, accesul la internet și telefoanele mobile permit turiștilor accesul la numeroase surse de informare despre călătorii, destinații și vacanțe. În acest sens, aplicațiile de travel și de promovare a destinației sunt printre cele mai căutate de turiști atunci când doresc să cunoască mai bine o destinație.

În cele ce urmează sunt prezentate o serie de exemple privind noi aplicații / platforme care pot aduce un plus experienței vizitatorilor din județul Maramureș în ceea ce privește mijloacele de informare, accesibilitatea și diversitatea ofertei turistice etc. Un exemplu este în acest caz o aplicație de tipul **SMART GUIDE** sau o hartă digitală interactivă a destinației ce permite vizitatorilor să caute cu ușurință locații, puncte de interes, trasee digitale, atracții culturale și tot ceea ce se află într-o zonă. Se pot evidenția atracțiile și traseele care contează cel mai mult, alături de imagini, videoclipuri, conținut audio și scris care să implice și să educe utilizatorii prin îmbogățirea experienței acestora. Un Smart Guide are rolul de a lăsa turistul să exploreze destinația în propriul ritm și în siguranță, aplicația fiind folosită astfel ca un ghid personal pe telefon ce oferă acces la toate datele necesare și care integrează informațiile din teritoriu, acestea fiind completate de componenta digitală: prezentare video-audio a instituțiilor culturale, povești și legende povestite, pop-up-uri cu informații de tipul „știați că?" sau „curiozități", posibilitatea utilizării

[235] Smart Living – Smart construction products and processes, Business Innovation Observatory
[236] Tehnologia Informației și a Comunicațiilor
[237] Disponibilitatea la cerere a resurselor sistemului informatic, în special stocarea datelor și puterea de calcul, fără a fi gestionată direct de către utilizator. Termenul este utilizat în general pentru a descrie centre de date disponibile pentru mulți utilizatori de pe Internet.

realității augmentate și scanarea unor obiective sau coduri QR care să dezvăluie în telefonul utilizatorului o serie de animații, reconstituiri etc. Smart Guide oferă turiștilor povești audio captivante din fiecare loc, putând identifica locația exactă a utilizatorului și să îi ofere acestuia detalii personalizate în funcție de locație, alături de diferite posibilități de petrecere a timpului liber în zonă.

Aplicațiile pot conține inclusiv jocuri interactive de tip treasure-hunt sau atingerea unor puncte în urma căruia turistul poate primi un bilet gratuit la un muzeu sau o masă la un restaurant tradițional recunoscut din Maramureș, precum și multe alte surprize care pot fi pregătite de către autoritățile locale împreună cu parteneri din mediul local. În același context, pot fi conectate cu o aplicație de tip **CITY/COUNTY-PASS** care să le ofere turiștilor un bilet unic la toate muzeele din județ alături de posibilități de transport, închirieri de biciclete, bilete digitale pentru mijloacele de transport și multe altele.

Un City/County-PASS oferă turiștilor și grupurilor de turiști posibilitatea de a vedea o serie de atracții turistice și de a avea acces la o serie de beneficii la un cost mai redus. Pentru destinații, includerea unui program de tip City/County-PASS este o modalitate de a poziționa destinația ca fiind accesibilă pentru potențiali vizitatori. Foarte practic, City/County-PASS este achiziționat online ca un simplu bilet electronic, transmis pe e-mail. Acesta poate fi afișat direct pe telefonul mobil și poate fi utilizat în cadrul vizitării obiectivelor incluse în abonament, fără a mai sta la cozi sau a procura noi bilete. Acesta poate include și alte avantaje precum acces la un autobuz de tip Hop-on/Hop-of, aplicații de tipul ghid audio în care să fie prezentate atracțiile din județ în mai multe limbi vorbite, reduceri la restaurante sau la vizitarea unor muzee / expoziții / evenimente care se petrec în perioada respectivă în destinație.

SPOTTED BY LOCALS poate reprezenta un alt tip de ghid turistic, oferit de data aceasta de către localnici, astfel fiind prezentate locuri uimitoare știute doar de către localnici, alături de recomandări și secrete locale. Aplicația poate include mini-ghiduri locale din fiecare localitate sau din fiecare Țară din Maramureș, astfel încât turiștii să aibă parte de o experiență mai puțin promovată în ofertele oficiale.

În același timp, aplicațiile dedicate dezvoltării și digitalizării turismului cu ajutorul noilor instrumente inovatoare pot veni și în sprijinul administrațiilor locale sau al Consiliului Județean Maramureș. O aplicație de tipul **CITY INVENTORY / COUNTY INVETORY** ar putea rezolva o serie de probleme de localizare și de gestionare a problemelor legate de patrimoniu, în timp real. Astfel, dacă se sesizează o problemă legată de starea anumitor clădiri de patrimoniu, se poate face o poză care se încarcă automat în aplicație, iar aplicația trimite o sesizare automată către departamentul din cadrul Consiliului Județean Maramureș, putând fi creată astfel o bază concretă și localizată corect în teritoriu. Aplicația poate fi aplicată inclusiv sub forma unui portal de sesizări, aceasta putând prelua probleme și sesizări de la cetățeni legate inclusiv de lipsa unor parcări în locurile turistice, drumuri sau trasee degradate etc.

Alte aplicații dezvoltate în unele județe din România și care pot fi aplicate la nivelul județului Maramureș sunt: **VIRO** (aplicație care permite utilizatorilor să identifice obiectivele turistice dintr-o anumită regiune cu ajutorul telefonului și a inteligenței artificiale), **RANGER HELP** (aplicație prin care se pot gestiona eficient abonamentele de vânătoare și permisele de pescuit) sau **CITY HELPER** (o aplicație care să le vină în ajutor turiștilor și să ofere informații cheie, alături de un număr de telefon sau un chat deschis prin care aceștia să poată comunica direct cu un reprezentant al destinației turistice în cazul în care au întrebări sau nevoie de ajutor).

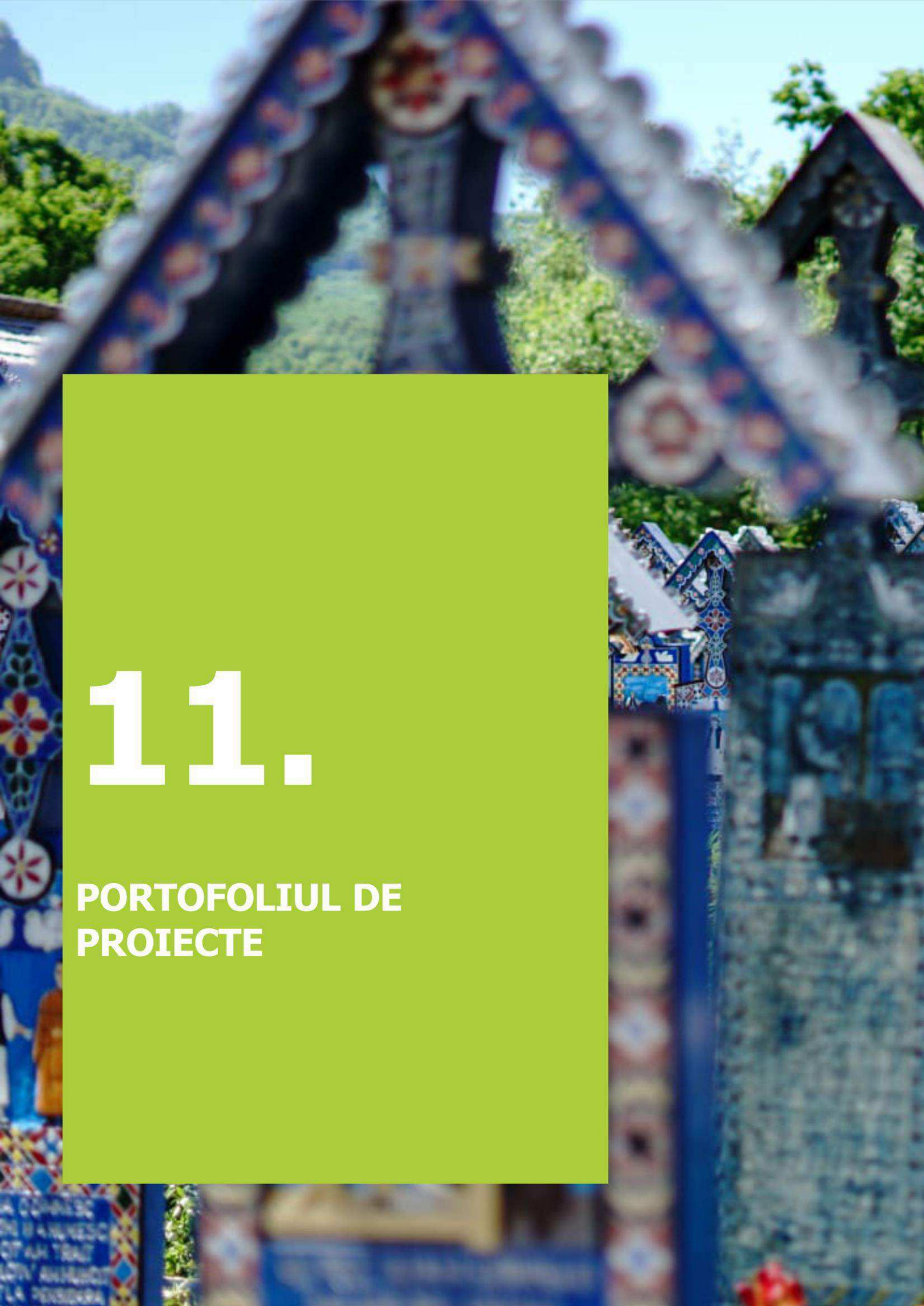

11.

PORTOFOLIUL DE PROIECTE

11. PORTOFOLIUL DE PROIECTE

11.1.1. MANAGEMENT ȘI COMUNITATE

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
1. MANAGEMENT ȘI COMUNITATE: Județul Maramureș, destinație turistică cu o gestiune a dezvoltării performantă, inteligentă și reziliență în fața schimbărilor, bazată pe implicarea activă a comunității locale primitoare, deschisă și recunoscută pentru omenia ei								
D.A. 1.1. Îmbunătățirea activității de management de la nivelul județului prin organizarea de structuri și instrumente specifice p entru creșterea capacității administrative de gestionare a destinației.								
1	Identificarea și realizarea cu prioritate a studiilor urbanistice care conțin reglementări pentru realizarea de investiții HoReCa	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
2	Implementarea prin intermediul instrumentului CRM a unui sistem de raportare cu frecvență lunară pentru entitățile din industria turismului	OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
3	Implementarea unui sistem de măsurare a fluxului de trafic în zonele turistice	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse

[238] Orizont de timp - termen scurt: 2022/2023-2024 / termen mediu: 2024-2025 / termen lung: 2025-2027 și post 2027

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
4	Elaborarea Strategiei de Dezvoltare Locală pentru teritoriul GAL Mara-Gutâi	GAL Mara-Gutâi	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
5	Organizarea unor întâlniri lunare între unitățile de cazare și alte asociații / instituții - ex. proiect pilot de încurajare a operatorilor să își autorizeze unitățile de cazare	Consiliul Județean Maramureș, Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului, Primăriile UAT-urilor, investitori, proprietari de unități de cazare etc.	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse
6	Implementarea Strategiei de Turism a Parcului Național Munții Rodnei	Administrația Parcului National Munții Rodnei (Rezervație a Biosferei), Borșa, Moisei, Săcel	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
7	Organizarea de schimburi de experiență cu Organizații de Management al Destinației de succes din țară și din străinătate	Consiliul Județean Maramureș, organizații și instituții relevante din județ	Idee	50.000,00	245.000,00	2024-2025	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
8	Sistem de monitorizare a competitivității și sustenabilității destinației	Consiliul Județean Maramureș	Idee	15.000,00	73.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
9	Sistem de monitorizare a satisfacției locuitorilor județului Maramureș cu privire la activitățile turistice din destinație	Consiliul Județean Maramureș	Idee	15.000,00	73.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
10	Sistem de monitorizare a satisfacției vizitatorilor județului Maramureș cu privire la activitățile turistice din destinație	Consiliul Județean Maramureș	Idee	15.000,00	73.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
11	Organizarea unor grupuri de lucru periodice dedicate pe fiecare dintre cele 4 Țări componente ale județului pentru elaborarea unor planuri de acțiuni zonale de dezvoltare și promovare a ofertei turistice locale	OMDJ MM	Idee	20.000,00	98.000,00	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
D.A. 1.2. Sprijinirea excelenței în turism și a actorilor locali pentru dezvoltarea de noi produse, servicii și experiențe turistice.								
1	Realizarea unui centru pentru activitatea de instruire în domeniul antreprenoriatului inovației și afaceri în vederea realizării de noi produse și servicii în agricultură, turism, cultură, arhitectură, muzică și film	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul pentru o tranziție justă, InvestEU, CultIN, Orizon Europa, Programul Digital Europe
2	Crearea de lanțuri de aprovizionare pentru producătorii locali din teritoriul GAL Mara-Gutâi	GAL Mara-Gutâi	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul pentru o tranziție justă, InvestEU, CultIN, Orizon Europa
3	Înființare piețe/târguri tradiționale	GAL Valea Izei-Moisei	Idee	N/A	N/A	2022-2023	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027, Fondul European pentru Dezvoltare Rurală (EAFRD)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
4	Realizarea unui platforme MADE IN MARAMUREȘ de tip bursa de mărfuri pentru promovarea si desfacerea produselor micilor producători din diverse domenii	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027, Fondul European pentru Dezvoltare Rurală (EAFRD)
5	Dezvoltarea Pieței Virtuale a producătorilor locali de tip piața online.ro	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027, Fondul European pentru Dezvoltare Rurală (EAFRD)
6	Realizarea unui platforme pentru promovarea evenimentelor culturale si sportive	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027, Fondul European pentru Dezvoltare Rurală (EAFRD)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
7	Elaborarea unor proiecte transfrontaliere de dezvoltare și cooperare în domeniul turismului: rute cultural-turistice comune cu Ucraina, Ungaria, Slovacia, pachete turistice comune etc.	Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Sighetu Marmației	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Lista lungă de proiecte	Programului CBC ENI Ungaria-Slovacia-România-Ucraina 2014-2020
8	Crearea unui incubator de micro-afaceri care să ofere programe de mentorat și facilitare de micro-granturi pentru antreprenori în servicii turistice și conexe (ex: firme de închiriat biciclete sau caiace, turism experențial, artizanat etc.)	Consiliul Județean Maramureș, Camera de Comerț și Industrii Maramureș, instituții bancare, alți actori	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027, Fondul European pentru Dezvoltare Rurală (EAFRD)
9	Dezvoltarea unui birou de lucru care să ofere: - Informare, formare, asistență juridică și economică în atestarea micilor producători și procesatori (min. 50 de producători formați în primii 2 ani de zile) - Informare, formare, asistență juridică și economică pentru	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM, Camera de Comerț și Industrii Maramureș, instituții bancare, alți actori	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027, Fondul European pentru Dezvoltare Rurală (EAFRD)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
	înființarea de puncte gastronomice locale (min. 10 puncte de gastronomie locală funcționale în 2 ani). - Asistență și suport pentru introducerea de soluții de plată cu carduri / digitală în unități de cazare turistice și unități de alimentație publică cu trafic turistic (min. 100 de unități care să adopte această soluție de plată în 2 ani) - Documentarea, centralizarea și promovarea prin hărți fizice și digitale, texte, fotografii, filme, tipărituri a producătorilor locali, micilor antreprenori care oferă servicii conexe, precum și a PGL-urilor							

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
10	Sprijin pentru stimularea parteneriatelor cu scopul valorificării resurselor locale (ex. facilitarea interacțiunii dintre producători agricoli și unități de cazare/alimentație, dezvoltarea de pachete turistice integrate prin colaborări între unități de cazare și prestatori de servicii etc.)	Consiliul Județean Maramureș, Camera de Comerț și Industrii Maramureș, alți actori, GAL-urile din județ, sectorul privat etc.	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027, Fondul European pentru Dezvoltare Rurală (EAFRD)
11	Acordarea de sprijin pentru înființarea unor asociații ale meșteșugarilor locali	Consiliul Județean Maramureș, ONG-uri, UAT-uri, actori locali etc.	Idee	100.000,00	490.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027
12	Promovarea oportunităților de finanțare care sprijină dezvoltarea turismului la nivel de județ	Consiliul Județean Maramureș	Idee	50.000,00	245.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027
13	Organizarea de cursuri de limbi străine pentru dezvoltarea turismului internațional (germană, franceză, engleză, ucraineancă etc.)	Consiliul Județean Maramureș, ISJ Maramureș, ONG-uri, parteneri transfrontalieri	Idee	30.000,00	147.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 6. O regiune educată, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027
14	Realizarea unui concurs anual de idei pentru experiențe și produse turistice inovatoare	Consiliul Județean Maramureș, GAL-	Idee	25.000,00	122.500,00	2025-2027	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
		uri, ONG-uri, OAR, alți actori						
15	Realizarea unei aplicații de tip Smart Guide - hartă digitală interactivă a destinației ce permite vizitatorilor să caute cu ușurință locații, puncte de interes, trasee digitale, atracții culturale și tot ceea ce se află într-o zonă (pot fi introduse inclusiv componente video-audio sau realitatea augumentată)	OMDJ MM, Consiliul Județean Maramureș	Idee	120.000,00	588.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă , European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
16	Realizarea unei aplicații de tip City / County Pass - oferă turiștilor și grupurilor de turiști posibilitatea de a vedea o serie de atracții turistice și de a avea acces la o serie de beneficii la un cost mai redus	OMDJ MM, Consiliul Județean Maramureș	Idee	120.000,00	588.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă , European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
17	Realizarea unei aplicații de tip Spotted by Locals - ghid turistic, oferit de către localnici, ce prezintă locuri uimitoare știute doar de către localnici, alături de recomandări și secrete locale	OMDJ MM, Consiliul Județean Maramureș	Idee	120.000,00	588.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă , European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
18	Realizarea unei aplicații de tip City Inventory / County Inventory - aplicație de sesizări probleme de la cetățeni legate de starea clădirilor de patrimoniu, lipsa unor parcări în zonele turistice, drumuri sau trasee turistice degradate etc.	OMDJ MM, Consiliul Județean Maramureș	Idee	120.000,00	588.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă , European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
19	Realizarea unei aplicații de tip City Helper - aplicație care să le vină în ajutor turiștilor și să ofere informații cheie, alături de un număr de telefon sau un chat deschis prin care aceștia să	OMDJ MM, Consiliul Județean Maramureș	Idee	120.000,00	588.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat, alte surse: Fondul European Social Plus 2021-2027,

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
	poată comunica direct cu un reprezentant al destinației turistice							InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă , European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
20	Operaționalizarea unor centre de informare turistică din județ, prin coordonarea centralizată de către OMDJ MM	OMDJ MM, Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă / Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Buget local, Buget de stat
D.A. 1.3. Dezvoltarea resurselor umane în domeniul turistic și al ospitalității.								
1	Cursuri formare profesională din domeniul turismului	AJOFM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Fondul pentru o tranziție justă
2	Organizarea de internship-uri pentru tinerii studenți de la Universitatea de Geografie sau de la alte universități din Maramureș (lucru la CNIPT, în unități de cazare, în restaurante etc.)	Consiliul Județean Maramureș, CNIPT, unități de cazare, mediul academic, mediul HoReCa etc.	Idee	1.000,00	4.900,00	2025-2027	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
3	Introducerea unor etichete (facultative) de încredere, după un regulament propriu: „Potrivit pentru familii" – unități de cazare, unități de alimentație publică, servicii turistice; „Camere de oaspeți" – închirierea în scop turistic a unor camere aflate în incinta gospodăriilor locuitorilor	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
4	Activități de training pentru personalul din unități de cazare și centre de informare turistică: instruirea pe teren, cu tururi de familiarizare, exemple de bună practică etc.	OMDJ MM, Ministerul Antreprenoriatului și Turismului, ONG-uri, alți actori	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
D.A. 1.4. Promovarea inițiativelor și activităților realizate în scopul gestionării eficiente a destinației.								
1	Kit de comunicare cu presa și mediul online	OMDJ MM, Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
2	Sistem digital de tip newsletter lunar care să prezinte proiecte realizate sau viitoare și nevoile	OMDJ MM, Consiliul Județean Maramureș	Idee	500,00	2.450,00	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[238]	Nivel de prioritate	Surse de finanţare potențiale
	de colaborare ale comunității și ale actorilor locali implicați							

11.1.2. IDENTITATE, MARKETING ȘI COMUNICARE

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
2. IDENTITATE, MARKETING ȘI COMUNICARE: Județul Maramureș, destinație turistică de importanță europeană și brand național al României, recunoscut pentru experiențe, oameni, liniște și autenticitate								
D.A. 2.1. Promovarea Strategiei de Turism a Județului Maramureș 2021-2027.								
1	Eveniment de lansare a noii Strategii de Turism	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2022-2023	Proiect prioritar	Buget local, alte surse
2	Organizarea unor mese rotunde anuale cu actorii locali din județ pentru evaluarea stadiului de implementare a Strategiei de Turism a Județului Maramureș 2021-2027 și actualizarea dacă e cazul a documentului strategic	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	anual	Proiect prioritar	Buget local, alte surse
3	Organizarea unei Gale anuale pentru premierea inițiativelor locale care contribuie la îndeplinirea obiectivelor	OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	anual	Proiect prioritar	Buget local, alte surse

[239] Orizont de timp - termen scurt: 2022/2023-2024 / termen mediu: 2024-2025 / termen lung: 2025-2027 și post 2027

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
	Strategiei de Turism a Județului Maramureș 2021-2027							
D.A. 2.2. Îmbunătățirea serviciilor de promovare și informare despre obiectivele turistice din județ și promovarea acțiunilor cult urale finanțate de Consiliul Județean Maramureș: participări, evenimente etc.								
1	Promovarea meșteșugurilor tradiționale	CJ Maramureș, OMDJ MM, UAT-uri, firme, DJCPN	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă
2	Realizarea de materiale de promovare (format electronic și tipărituri) a Maramureșului - broșuri, pliante, albume, hărți, materiale foto-video	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă
3	Demararea de campanii de promovare la nivel local - Aeroportul Internațional Maramureș, gări și autogări din Maramureș, drumuri județene, sala sporturilor, stațiuni de ski și obiective turistice	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
4	Demararea unei campanii complexe de promovare la nivel local și național – „O picătură de Maramureș”, prin utilizarea de metode și instrumente inovative	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă
5	Amplasarea de monitoare și panouri de afișaj a informațiilor de interes turistic în puncte cheie din județul Maramureș	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă
6	Campanie de promovare zonală a județului Maramureș: Țara Codrului, Țara Chioarului, Țara Maramureșului și Țara Lăpușului	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	20.000,00	98.000,00	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Prioritatea 2. O regiune cu localități smart, Buget local, Buget de stat, alte surse
7	Mini serie de promovare în limba engleză a județului Maramureș (2-4 episoade) - ex. Flavours of Romania publicat pe platformele de streaming Netflix / YouTube	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
8	Realizarea materialelor de promovare cartografice pentru Țara Maramureșului, Țara Lăpușului, Țara Chioarului și Țara Codrului	OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
9	Realizarea unor parteneriate între Consiliul Județean Maramureș și Grupurile de Acțiune Locală / Asociațiile turistice, pentru susținerea acestora în acțiunile ce țin de dezvoltarea mijloacelor de informare turistică la nivel județean (ex. reabilitarea traseelor turistice existente cu marcaje și indicatoare)	Consiliul Județean Maramureș, GAL-uri, UAT-uri	Idee	150.000,00	735.000,00	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, Buget de stat, alte surse
10	Amenajarea unui Centru de Vizitare și Promovare și a unor Puncte de Informare Turistică în cadrul Rezervației Biosferei Munții Rodnei	Administrația Parcului National Munții Rodnei (Rezervație a Biosferei), Borșa, Moisei, Săcel	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
11	Promovarea turismului în comuna Ocna Șugatag	Consiliul Județean Maramureș, UAT Ocna Șugatag	Idee	5.000.000,00	24.500.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă
12	Organizarea de tururi ghidate, periodice (săptămânale, în timpul sezonului, cel puțin lunare în afara lui), gratuite pentru participanți – atât localnici, cât și turiști	OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, alte surse
13	Organizarea de infotripuri tematice, pe diferite categorii de interes: patrimoniul cultural material, gastronomie, meșteșuguri, ecoturism, foto-video	OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Proiect prioritar	Buget local, alte surse
14	Creare de programe turistice tematice și includerea lor în circuite naționale și internaționale, prin pachete targetate	OMDJ MM, Consiliul Județean Maramureș, UAT-uri, actori din mediul privat – ONG-uri, agenții,	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
		ghizi de turism, precum și Facultatea de Geografie din Sighetu Marmației, extensia UBB Cluj Napoca						
D.A. 2.3. Inventarierea, cercetarea și promovarea principalelor resurse turistice din județ și dezvoltarea bazelor de date și resurselo r de materiale pentru promovarea destinației								
1	Documentarea, procesarea informațiilor existente și digitalizarea fondului de hărți, broșuri etc. Punerea la dispoziție a acestora, acolo unde statutul drepturilor de autor permite acest lucru, în format copy-left pentru agenții economici și operatorii din turism	OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanţare potențiale
2	Proiect de creare a unei baze de date și fotografii profesionale, care abordează toate subiectele cu potențial de atractivitate turistică, pentru a fi utilizate în scopuri de promovare a destinației turistice	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	50.000,00	245.000,00	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
3	Program de creare de conținut video cu concept și mesaje actuale	OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	AFCN, buget local, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
4	Povești reconstruite: Program de cercetare și realizare a unor scurte filme documentare despre clădiri monument istoric din Baia Mare și Sighet, vizibile, dar cu istorie cvasi-necunoscută localnicilor, care să se concentreze pe povestea acestora, pe anumite personaje care le-au marcat trecutul; lansarea documentarelor în cadrul unor sesiuni de comunicare informale, unde să aibă loc discuții, rememorări, întrebări și răspunsuri despre trecutul celor două orașe, cu invitați cunoscători ai patrimoniului cultural/istoriei locale și public format din localnici interesați de viața de altădată a acestei urbe	OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Lista lungă de proiecte	AFCN, buget local, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
5	Maramureșul porților de lemn: Program de inventariere a porților de lemn vechi și noi din Maramureșul istoric, cu accent pe povestea lor dar și pe evoluția estetică de-a lungul deceniilor (materiale utilizate, dimensiuni, ornamente). Inventarierea se poate concretiza în material fotografic și interviuri transcrise, redate pe un website/ landing page dedicat sau scurte filme documentare	OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	AFCN, buget local, alte surse
6	Vârsta bisericilor – proiect de cercetare dendrocronologică a bisericilor de lemn pentru care nu s-au identificat științific care sunt vârsta și etapele evolutive ale acestora	OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	AFCN, buget local, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
D.A. 2.4. Crearea și dezvoltarea brandului „Produs în Maramureș”.								
1	Construire piețe tradiționale	Consiliul Județean Maramureș	Parteneriat semnat cu 12 UAT-uri În pregătire SF-uri de către UAT-uri	5.000.000,00	24.500.000,00	2023-2027	Proiect prioritar	AFIR
2	Certificarea produselor producătorilor locali	GAL Valea Izei-Moisei	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, AFIR
3	Promovarea produselor proaspete	GAL Valea Izei-Moisei	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, AFIR

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
4	Crearea unor ghiduri privind produsele de sezon	GAL Valea Izei-Moisei	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, AFIR
5	Organizarea unui eveniment gastronomic local tradițional care să promoveze rețetele de altădată din județul Maramureș	Consiliul Județean Maramureș, fermieri, producători locali etc.	Idee	150.000,00	735.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, AFIR
D.A. 2.5. Revitalizarea și dezvoltarea brandului „Visit Maramureș”.								
1	Rebranding „Visit Maramureș”	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
2	Administrarea și actualizarea permanentă a informațiilor regăsite în cadrul noului website www.visitmaramures.ro	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Europa Creativă,

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
3	Promovarea potențialului turistic al zonelor și culturii rurale	UAT Coaș, UAT Dumbrăvița	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă , European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
4	Promovarea potențialului turistic al zonei Țara Codrului	UAT-urile din Țara Codrului, instituțiile culturale etc.	Idee	50.000,00	245.000,00	2024-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă , European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
5	Promovarea potențialului turistic al zonei Țara Maramureșului	UAT-urile din Țara Maramureșului, instituțiile culturale etc.	Idee	50.000,00	245.000,00	2024-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă ,

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
6	Promovarea potențialului turistic al zonei Țara Lăpușului	UAT-urile din Țara Lăpușului, instituțiile culturale etc.	Idee	50.000,00	245.000,00	2024-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă , European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
7	Promovarea potențialului turistic al zonei Țara Chioarului	UAT-urile din Țara Chioarului, instituțiile culturale etc.	Idee	50.000,00	245.000,00	2024-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă , European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
8	Realizarea de campanii tematice sau sezoniere pentru promovarea destinațiilor turistice de la nivelul județului urmând un concept unitar	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	50.000,00	245.000,00	2024-2025	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
9	Participarea la târguri de turism naționale și internaționale	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	100.000,00	490.000,00	anual	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse
10	Aplicarea pentru obținerea unor titulaturi ale destinației de notorietate internațională: ex. Regiune Gastronomică Europeană, premiile pentru Destinații Sustenabile etc.	Consiliul Județean Maramureș	Idee	100.000,00	490.000,00	2023-2024	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse
D.A. 2.6. Extinderea sezonului turistic și diversificarea tipologiilor de turiști								
1	Campanii de marketing și comunicare micro-targetate de primăvară și toamnă pentru turiștii (naționali și internaționali) de tip backpacker și camperi (autorulote și rulote)	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Europa Creativă, Orizont Europa, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
2	Evenimente și programe dedicate deschiderii și închiderii sezonului pentru motocicliști având ca scop promovarea Maramureșului ca destinație predilectă (trasee, activități, raport preț-calitate)	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Europa Creativă, Orizont Europa, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă
3	Campanii de marketing centrate pe zonele din apropiere cu creștere economică (Cluj, Bihor), pentru atragerea de teambuildinguri și alte forme de turism MICE	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM, actori privați	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Europa Creativă, Orizont Europa, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă
4	Lansarea unui program pilot de pentru relocare de scurtă durată pentru profesioniști și antreprenori (din IT și industrii creative) în Maramureș	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM, actori privați, firme, ONG-uri	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Europa Creativă, Orizont Europa, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă
5	Elaborarea unui calendar anual al evenimentelor din județ, inclusiv actualizarea și promovarea permanentă a acestuia	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	15,000.00 (anual)	75,500.00 (anual)	anual	Proiect prioritar	Europa Creativă, Orizont Europa, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA ** 1 Euro = 4.9 lei*	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[239]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
D.A. 2.7. Promovarea inițiativelor și demersurilor de implementare a brandului turistic și de dezvoltare a destinației turistice.								
1	Materiale printate în locații partenere: broșuri, hărți tematice, flyere, newslettere etc.	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	50.000,00	245.000,00	2023-2024	Proiect prioritar	Europa Creativă, Orizont Europa, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă
2	Asocierea cu personalități cu origini din județ sau influenceri cu vizibilitate în social media, ca ambasadori ai brandului turistic al destinației	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
3	Utilizarea brandului de destinație pe materialele instituțiilor publice, partenerilor din mediul privat, industriei HoReCa etc.	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM, parteneri implicați	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse

11.1.3. OFERTĂ TURISTICĂ ȘI EXPERIENȚE

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
3. OFERTA TURISTICĂ ȘI EXPERIENȚE: Județul Maramureș, destinație turistică ce oferă o varietate de experiențe surprinzătoare pentru orice tip de călător								
D.A. 3.1. Dezvoltarea și promovarea unor noi forme de turism și destinații precum și a celor existente.								
1	Amenajarea zonei turistice și de agrement Maramureș-Vest	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură

[240] Orizont de timp - termen scurt: 2022/2023-2024 / termen mediu: 2024-2025 / termen lung: 2025-2027 și post 2027

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
2	Dezvoltarea silvoturismului prin valorificarea cabanelor din administrare Direcția Silvică Maramureș	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse
3	Dezvoltarea zonei turistice Izvoare	UAT Desești	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură
4	Amenajare zone turistice de interes local	UAT Cicârlău	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse
5	Crearea axei turistice Maramureș-Bucovina prin gândirea de pachete comune care să înglobeze minimum	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă,

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
	șapte zile de ședere în cele două destinații							Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
6	Pregătirea documentației pentru nominalizarea *Țării Maramureșului* pentru IDSP Places	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, Mecanismul pentru interconectarea Europei (MIE), Horizon Europe, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
7	Clasificare oraș Cavnic ca Stațiune de interes național/ Orizont 2025 – monografii / fișe / documentații de atestare	UAT Cavnic	Idee	N/A	N/A	2023-2025	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
8	Dezvoltarea unui turism dedicat mineritului - realizarea unui Muzeu al Mineritului în parteneriat cu CJ Maramureș	Consiliul Județean Maramureș, parteneri privați, Muzeul de Mineralogie	Idee	60.000,00	294.000,00	2023-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, Mecanismul pentru interconectarea Europei (MIE), Horizon Europe, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
9	Dezvoltarea unor zone pentru Via Ferrata în județul Maramureș	Consiliul Județean Maramureș	Idee	25.000,00	122.500,00	2023-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, Mecanismul pentru interconectarea Europei (MIE), Horizon Europe, European Bank

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								for Reconstruction and Development (EBRD)
10	Dezvoltarea turismului științific (astro-turism) în regiunea Transilvania	Muzeul de Științe Astronomice Baia Mare	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, Mecanismul pentru interconectarea Europei (MIE), Horizon Europe, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
D.A. 3.2. Reabilitarea, conservarea și restaurarea patrimoniului construit.								
1	Reabilitare Palat Administrativ	Consiliul Județean Maramureș	SF actualizat Indicatori tehnico economici aprobați	24.000.000,00	117.600.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
2	Reabilitare Casa Tineretului	Consiliul Județean Maramureș	SF aprobat Cerere de finanțare depusă la CNI	15.000.000,00	73.500.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
3	Reabilitare clădiri de patrimoniu (Castel Pribilești)	Consiliul Județean Maramureș	În elaborare DALI	20.000.000,00	98.000.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
4	Reabilitare Muzeul de Etnografie și Artă Populară	Consiliul Județean Maramureș	În elaborare DALI Contract în derulare	5.500.000,00	26.950.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
5	Reabilitare Muzeul Satului	Consiliul Județean Maramureș	În pregătire achiziție elaborare DALI	1.500.000,00	7.350.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
6	Reabilitare Muzeul Județean de Artă – Centrul Artistic Baia Mare	Consiliul Județean Maramureș	În elaborare DALI Contract în derulare	2.000.000,00	9.800.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
7	Reabilitare Muzeul de Istorie și Arheologie	Consiliul Județean Maramureș	În elaborare DALI	10.000.000,00	49.000.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
8	Reabilitare Teatru de Vară - Muzeul Județean de Etnografie și Artă populară	Consiliul Județean Maramureș	DALI existent	1.500.000,00	7.350.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
9	Punerea în valoare a potențialului turistic al obiectivelor turistice și punerea în valoare a Cetății Chioarului	UAT Remetea Chioarului	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
10	Patrimoniul vernacular al satului Breb – introducerea localității în Ruta satelor cu arhitectură tradițională și restaurarea unui ansamblu compus din 12 case tradiționale din Breb	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2021-2027	Proiect prioritar	PNRR - Componenta 11. Turism și cultură
11	Proiecte privind reabilitarea clădirilor de patrimoniu	GAL Valea Izei-Moisei	Idee	N/A	N/A	2024-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
12	Restaurare monumente istorice: Baia Mare – Rezervorul de apă al vechiului apeduct; Baia Sprie-Casa „Stancsek-azi Administrația financiară; Cavnic-Stâlpul Tătar; Sighetu Marmației-„Casa Mihaly de Apsa", Curtea Kahan; Ulmeni/sat Ticău-Curie; Deseși/sat Hărnicești-Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului"; Remetea Chioarului-Casa „Maria Pop"; Satulung/sat Pribilești-Castelul „Geza Teleki"; Săcălășeni-Biserica de lemn „Sf. Nicolae"; Șisești-Foișorul „Izvorul Romanilor"	Direcția Județeană pentru Cultură Maramureș	Idee	N/A	N/A	2024-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
13	Reabilitare în totalitate Clădirea Muzeului Județean de Artă Centrul Artistic Baia Mare (reamenajare vizuale și sistem de iluminat și organizare depozit vizitabil în podul clădirii)	Muzeul Județean de Artă "Centrul Artistic Baia Mare	Idee	N/A	N/A	2024-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
14	Amenajare Muzeul Satului (documentații tehnico-economice)	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Muzeul Satului	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
15	Consolidare, reabilitare, extindere - Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș (documentații tehnico-economice)	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Muzeul Satului	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
16	Consolidarea, reabilitarea, extinderea spațiului la Muzeul de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Muzeul Satului	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN,

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
17	Modernizare și construcții noi pentru activitati de alimentație în Muzeul Satului	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Muzeul Satului	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
18	Adaptarea clădirilor Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș, inclusiv locația Muzeul Satului la nevoile individuale ale persoanelor cu dizabilități	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Muzeul Satului	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
19	Modernizarea și extinderea clădirilor aflate în administrarea Muzeului Județean de Artă „Centrul Artistic Baia Mare”	Muzeul Județean de Artă „Centrul Artistic Baia Mare”, Consiliul Județean Maramureș	SF / DALI	6.938.775,51	34.000.000,00	2021-2027	Lista lungă de proiecte	Finanțat din surse externe de finanțare
20	Gestionarea și promovarea monumentelor istorice, în special a celor înscrise pe lista UNESCO și înființarea unei Asociații de protejare și promovarea obiectivelor UNESCO, includerea lor în circuite turistice și în evenimente artistice (expoziții de artă, spectacole literare sau muzicale, nu neapărat cu caracter etno) și gestionarea mentenanței acestor construcții	Consiliul Județean Maramureș, ONG-uri, OAR, Asociația R.O.S.T.	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, Mecanismul pentru interconectarea Europei (MIE), Horizon Europe, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
D.A. 3.3. Dezvoltarea și valorificarea ofertei culturale: cultură, tradiții, gastronomie, evenimente etc.								
1	Certificare rute turistice și cultural turistice: Traseul gastronomiei tradiționale maramureșene: Țara Chioarului și Țara Codrului - „Maramureș, plai cu bucate din mălai” – PNRR; Traseul gastronomiei tradiționale maramureșene: Țara Maramureșului și Țara Lăpușului - „Maramureș, plai cu bucate din mălai” – PNRR; Izvoare minerale din Maramureș	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2021-2027	Proiect prioritar	PNRR - Componenta 11. Turism și cultură
2	Circuitul muzeelor de artă, istorie, arheologie și etnografie din județul Maramureș	Consiliul Județean Maramureș, instituțiile muzeale din județ	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, European

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
3	Organizarea de evenimente culturale pentru valorificarea și promovarea patrimoniului cultural imaterial al județului	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local
4	Reabilitare/Modernizare și extindere clădire Planetariu	Muzeu de Științe Astronomice	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
5	Preluarea în administrare și reconfigurare spațiu „Extindere Muzeu”	Muzeul județean de Mineralogie „Victor Gorduza”	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, European

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
6	Modernizarea expozițiilor permanente	Muzeul județean de Mineralogie „Victor Gorduza”	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
7	Digitalizare pentru viitor - valorificarea moștenirii culturale locale	Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” din Baia Mare	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
8	Construire Centru Multifuncțional cu Sală de cinema	UAT Fărcașa	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, European

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
9	Înființare complex muzeal „Nicolae Sabău”	UAT Cicârlău	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
10	Amenajare Muzeul Satului	UAT Cicârlău	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
11	Reabilitare și introducere în circuitul turistic cultural a Logoldei-monument istoric (ruine topitorie aur)	UAT Cavnic	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
12	Organizare de festivaluri cu specific local (Brondoș, Lenker, Irod)	UAT Cavnic	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
13	Valorificarea obiceiurilor și tradițiilor populare în creații proprii, prezentarea principalelor tipuri de meșteșuguri populare tradiționale	GAL Valea Izei-Moisei	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
14	Organizare evenimente culturale: Sărbătoarea Sânzienelor	UAT Rona de Jos	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
15	Alcătuirea documentație pentru UNESCO - Lista Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității – *Cultura Crăciunului în Țara Maramureșului*	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
16	Tabăra Națională de Literatură și Artă „Archacus”	Direcția Județeană pentru Cultură Maramureș	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
17	Editare revistă „Archaeus”	Direcția Județeană pentru Cultură Maramureș	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
18	Organizare anuală activitate Zilele revistei „Nord Literar” Acordare premii	Revista de cultură „Nord Literar”	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
19	Editare „Revista Nord Literar”(apariție lunară)	Revista de cultură „Nord Literar”	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
20	Colocviul de literatură	Revista de cultură „Nord Literar”	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
21	Lansări de carte, Întâlniri cu cititorii	Revista de cultură „Nord Literar”	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
22	Participări la manifestări culturale	Revista de cultură „Nord Literar”	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
23	Școala de vară – Geodiversitate în Maramureș - proiect anual (6 ediții)	Muzeul județean de Mineralogie „Victor Gorduza”	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
24	„Zestrea minerală a României” – proiect expozițional de promovare în străinătate (3 locații)	Muzeul județean de Mineralogie „Victor Gorduza”	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
25	Implementare de campanii pentru creșterea gradului de conștientizare a populației asupra rolului valorilor patrimoniului natural și cultural în dezvoltarea județului	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
26	Valorificarea patrimoniului cultural prin intermediul tehnologiilor moderne	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Muzeul Satului	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul Digital Europe
27	Elaborarea unui ghid / regulament pentru construirea gardurilor și a noilor construcții în stil maramureșean	Consiliul Județean Maramureș, DJC Maramureș, OAR	Idee	5.000,00	24.500,00	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
28	Program de bonificații pentru păstrarea porților tradiționale maramureșene sau a elementelor	Consiliul Județean Maramureș, DJC Maramureș, OAR	Idee	2.000,00	9.800,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, , alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
	tradiționale pe noile construcții							
29	Organizarea de spectacole tradiționale cu dansatori locali în unitățile de cazare sau într-un loc special amenajat din centrul orașului / satului recurent	Instituții culturale, cămine culturale, unități de cazare, ONG-uri etc.	Idee	250.000,00	1.225.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
30	Organizarea unor evenimente majore, de renume internațional (ex. festival de folk, festival artă tradițională și new media, FITS, TIFF, Festivalul Internațional de Film Anonim etc.)	Consiliul Județean Maramureș	Idee	150.000,00	735.000,00	2025-2027	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
31	Înscrierea și promovarea Drumului lui Pintea drept Rută Cultural-Turistică	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
32	Realizarea unui Muzeu al Satului la Oncești și valorificarea vechii cetăți dacice	Consiliul Județean Maramureș, DJC Maramureș, UAT Oncești	Idee	10.000,00	49.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
33	Realizarea unui Muzeu al Sticlei în Fărcașa	Consiliul Județean Maramureș, UAT Fărcașa	Idee	10.000,00	49.000,00	2023-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse
34	Pachete turistice integrate: spectacole tradiționale cu ocazia sărbătorilor de Sf. Andrei, Crăciun, Revelion, Sf. Ion etc. realizate împreună cu agențiile de turism și unitățile de cazare	Unități de cazare, agenții de turism	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
35	Ruta cultural-turistică „Pe urmele primilor artiști coloniști la Baia Mare: Paris – München – Budapesta – Baia Mare”	Muzeul Județean de Artă „Centrul Artistic Baia Mare”	Idee	510.204,08	2.500.000,00	2023-2024	Lista lungă de proiecte	În așteptare obținere sursă de finanțare

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
36	Maramureșul atractiv pentru nomazi digitali / culturali	Asociația Rosfera, Consiliul Județean Maramureș	Idee	10.204,08	50.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, Mecanismul pentru interconectarea Europei (MIE), Programul Digital Europe
37	Rută cultural-turistică-gastronomică: „Ruta vinului în satele din nord-vestul Maramureșului: Bârgău, Cicârlău, Ilba, Seini, Tăuți”	Consiliul Județean Maramureș, asociații și agenții de turism	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Lista lungă de proiecte	PNRR - Componenta 11. Turism și cultură
38	Valorificarea patrimoniului istoric și cultural prin dezvoltarea și promovarea Rutei Culturale Carpatice	Fundația Centrul de Dezvoltare pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii Maramureș	Cerere de finanțare aprobată Contract în derulare Anul 2 de implementare	145.806,73	714.453,00	2021-2027	Proiect prioritar	Programului CBC ENI Ungaria-Slovacia-România-Ucraina 2014-2020

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
39	Organizarea Festivalului Seara maramureșeană pentru tineri	Consiliul Județean Maramureș, instituții culturale	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
40	Eveniment cultural: Parada portului cultural în Țările din Maramureș	Consiliul Județean Maramureș, instituții culturale, CIT-uri	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
41	Organizarea unei tabere / școală de sculptură în lemn, creație populară, de olărit și producere a horincii etc.	Consiliul Județean Maramureș, instituții culturale, CIT-uri, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
42	Eveniment - Zilele Europene ale Culturii Evreiești (eveniment anual comemorat)	Consiliul Județean Maramureș, instituții culturale, CIT-uri, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
43	Logo-ul #WeRemember, pe fațada sediilor instituțiilor culturale de Ziua Internațională de Comemorare a Victimelor Holocaustului	Consiliul Județean Maramureș, instituții culturale, CIT-uri, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, alte surse
D.A. 3.4. Dezvoltarea infrastructurii turistice din județ.								
1	Reabilitarea drumurilor turistice	Consiliul Județean Maramureș	Faza identificare topografică	20.000.000,00	98.000.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Prioritatea 5. O regiune accesibilă, Buget local, alte surse
2	Valorificare Valea Vaserului – Mocănița – reabilitare cale ferată îngustă și valorificare cabane silvice	Consiliul Județean Maramureș	Idee	15.000.000,00	73.500.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
3	Marcare, amenajare și reabilitare de trasee turistice pietonale	OMDJ MM, Consiliul Județean Maramureș, UAT-uri	Idee	20.000.000,00	98.000.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Prioritatea 5. O regiune accesibilă, Buget local, alte surse
4	Amenajarea traseelor turistice	GAL Valea Izei-Moisei, UAT Borșa	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE)
5	Amenajare „Drumul Maramureșului” traseu turistic	UAT Rona de Jos	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
6	Amenajare turistică specializată – galerii abataje, filoane de dinereu	UAT Cavnic	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse
7	Amenajare de trasee turistice-marcare, foișoare, puncte de observare, filmare / foto, refugii etc.	UAT Cavnic, Salvamont Maramureș	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE)
8	Realizarea unor tururi virtuale cu obiectivele turistice ale județului	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Europa Creativă, Orizont Europa, AFCN, RO-Cultura, Surse de finanțare ale Ministerului Culturii, Buget local, alte surse: InvestEU, Mecanismul pentru interconectarea Europei (MIE), Programul Digital Europe

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
9	Dezvoltarea și amenajarea infrastructurii turistice din Țara Codrului, Țara Chioarului, Țara Maramureșului și Țara Lăpușului (unități de cazare, unități de alimentație publică, amenajări trasee, drumuri etc.)	Consiliul Județean Maramureș, UAT-uri din Țara Codrului, Țara Chioarului, Țara Maramureșului, Țara Lăpușului	Idee	100.000,00	490.000,00	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: România Atractivă, InvestEU
10	Traseu turistic pentru nevăzători în zona Mânăstirii Moisei	UAT Moisei	Idee	5.000,00	24.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
11	Gift Shop / colțuri locale în punctele turistice importante cu suveniruri autentice de la meșterii locali și cu suveniruri care să promoveze identitatea destinației turistice	OMDJ, MM, Consiliul Județean Maramureș, unitățile de cazare, Centrele de Informare Turistică, industria hotelieră etc.	Idee	2.000,00	9.800,00	2024-2025	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
12	Dezvoltarea și amenajarea unor noi Centre de Informare Turistică în Breb, Săpânța sau Bârsana	Consiliul Județean Maramureș, Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului	Idee	5.000,00	24.500,00	2024-2025	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
13	Trasee turistice în Gârdani	UAT Gârdani	Idee	2.000,00	9.800,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
14	Marcarea si omologarea traseelor turistice de pe teritoriul Municipiului Sighetu Marmației	UAT Sighetu Marmației	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
D.A. 3.5. Dezvoltarea infrastructurii de transport din județ pentru sporirea accesibilității zonelor de interes turistic								
1	Tren metropolitan Baia Mare pe infrastructura feroviară existentă	Consiliul Județean Maramureș, Compania Națională de Căi Ferate CFR	Idee	N/A	N/A	2023-2027	Corelare cu PMUD Județul Maramureș	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 4. O regiune cu mobilitate urbană multimodală sustenabilă, Prioritatea 5. O regiune accesibilă, Buget local, Buget de stat, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
2	Înființarea unei Asociații de Dezvoltare Intercomunitară pentru Transportul Public Turistic	Consiliul Județean Maramureș, UAT-uri de interes turistic major din județ	Idee	N/A	N/A	2022-2023	Corelare cu PMUD Județul Maramureș	N/A
3	Implementarea unei rețele de autobuze turistice de tip Hopp and Off care să conecteze principalele obiective turistice din județul Maramureș (ex. Borșa, Drăgășani, Cavnic, Târgu Lăpuș, Fărcașa etc.)	Consiliul Județean Maramureș, Asociație în domeniul transportului public turistic	Idee	N/A	N/A	2023-2027	Corelare cu PMUD Județul Maramureș	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 4. O regiune cu mobilitate urbană multimodală sustenabilă, Prioritatea 5. O regiune accesibilă, Buget local, Buget de stat, alte surse
4	Digitalizarea serviciilor de transport public județean prin crearea unei aplicații pentru transportul public județean, care va conține informații privind rutele județene și programul de circulație	Consiliul Județean Maramureș	În implementare	N/A	N/A	2023-2027	Corelare cu PMUD Județul Maramureș	Programului ENI CBC HUSKROUA 2014-2020, buget local, alte surse
5	Asigurarea accesibilității cu transportul public județean către Aeroportul Internațional Maramureș	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2027	Corelare cu PMUD Județul Maramureș	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 4. O regiune cu mobilitate urbană multimodală sustenabilă, Prioritatea 5. O

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								regiune accesibilă, Buget local, Buget de stat, alte surse
D.A. 3.6. Dezvoltarea și valorificarea sporturilor de iarnă.								
1	Amenajarea domeniului schiabil Borișe - Izvoare, județul Maramureș	Consiliul Județean Maramureș	SF actualizat Depus la Ministerul Antreprenoriatului și Turismului	42.400.000,00	207.760.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: CNI
2	Modernizare și extindere pârtii de schi și instalații de transport pe cablu	UAT Cavnic	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: CNI
3	Realizare pârtii de schi și instalații aferente	UAT Borșa	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: CNI
4	Amenajare domeniul schiabil „Gutâiul Doamnei”	Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului, UAT Cavnic	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: CNI

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
5	Realizare pârtie de schi în Țara Lăpușului - la Băiuț	Consiliul Județean Maramureș, UAT Băiuț	Idee	25.000.000,00	122.500.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: CNI
6	Amenajare domeniul schiabil în zona Secu	Parteneriat public-privat Primăria Băiuț, Consiliul Județean Maramureș, investitori privați	Demersuri pentru a se trece terenul în domeniul public	N/A	N/A	2022-2024	Lista lungă de proiecte	Parteneriat public-privat
D.A. 3.7. Dezvoltarea și valorificarea cicloturismului.								
1	Amenajare circuit cicloturistic prin Țara Codrului - conectare și cu celelalte Țări din județ	Consiliul Județean Maramureș, UAT-urile din Țara Codrului	Idee	5.000,00	24.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Prioritatea 5. O regiune accesibilă, Buget local, Buget de stat, alte surse
2	Amenajare trasee de bicicletă și trasee ATV prin Pădurea Ardusat, Fărcașa etc.	UAT Ardusat, UAT Fărcașa	Idee	5.000,00	24.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Prioritatea 5. O regiune accesibilă, Buget local, Buget de stat, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
3	Amenajare trasee turistice de bicicletă în zona Arborelui de Sequoia din Fărcașa	UAT Fărcașa	Idee	5.000,00	24.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Prioritatea 5. O regiune accesibilă, Buget local, Buget de stat, alte surse
4	Amenajarea și semnalizarea traseelor de bicicletă și traseelor de drumeție în Munții Rodnei - Platoul Pietrosu - Mânăstirea Moisei	Consiliul Județean Maramureș, Salvamont, UAT-urile	Idee	5.000,00	24.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Prioritatea 5. O regiune accesibilă, Buget local, Buget de stat, alte surse
5	Amenajarea unui traseu de ciclism în Țara Lăpușului - conectare și cu celelalte Țări din județ	Consiliul Județean Maramureș, UAT-urile din Țara Lăpușului	Idee	5.000,00	24.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Prioritatea 5. O regiune accesibilă, Buget local, Buget de stat, alte surse
6	Amenajarea unor poteci tematice, senzoriale și cicloturistice în Rezervația Biosferei Munții Rodnei	Administrația Parcului National Munții Rodnei (Rezervație a Biosferei), Borșa, Moisei, Săcel	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	PNRR - Componenta 11. Turism și cultură
7	Amenajarea și marcarea unor trasee cicloturistice în județul Maramureș spre obiectivele turistice din județ	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	PNRR - Componenta 11. Turism și cultură

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
8	Dezvoltarea infrastructurii de cicloturism, prin amenajarea de trasee ciclabile, crearea de centre de închiriere de biciclete, conceperea și promovarea de programe dedicate cicloturiștilor	OMDJ MM, Consiliul Județean Maramureș, UAT-uri	Idee	20.000.000,00	98.000.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Prioritatea 5. O regiune accesibilă, Buget local, Buget de stat, alte surse
D.A. 3.8. Dezvoltarea, protejarea și valorificarea resurselor naturale.								
1	Înființarea în parteneriat a unui HUB digital de inovare în domeniul utilizării eficiente a resurselor naturale caracteristice zonelor montane	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură
2	Înființare rezervație de zimbri în comuna Băiuț	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură
3	Protejare arii naturale de interes național – Parc național: RONPA 0005-Munții Rodnei	UAT-urile Borșa, Moisei, Săcel	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură
4	Protejare arii naturale de interes național-Parcuri natural: RONPA 0930-Munții Maramureșului	UAT-urile Bistra, Bocicoiu Mare, Borșa, Leordina, Moisei, Petrova, Poienile de sub Munte, Repedea, Rona de Sus, Ruscova, Vișeu de Jos, Vișeu de Sus	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								afaceri maritime, pescuit și acvacultură

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
5	Protejare rezervații științifice monumentelor ale naturii și rezervații naturale: RONPA 0579-Izvorul Bătrâna; RONPA 0580-Pietrosul Mare; RONPA 0581 Lacul Albastru; RONPA 0582-Rezervația fosiliferă Chiuzbaia; RONPA 0583 Peșterea Vălenii Șomcuței; RONPA 0584 Peșterea cu oase; RONPA 0585 Lacul Morărenilor; RONPA 0586 Stâncăriile Sâlhoi-Zimbroslaviile; RONPA 0587 Mlaștina Poiana Brazilor; RONPA 0588 Mlaștinile Vlășchinescu; RONPA 0589 Tăul lui Dumitru; RONPA 0590 Pădurea Ronișoara; RONPA 0591 Pădurea Crăiasca; RONPA 0592 Pădurea Bavna; RONPA 0593 Pădurea de larice Coștiui; RONPA 0594 Creasta Cocoșului; RONPA 0595 Cheile Tătarului; RONPA	UAT-urile Săcel, Borșa, Moisei, Baia Sprie, Baia Mare, Baia Sprie, Șomcuța Mare; Băiuț, Ocna Șugatag, Borșa, Giulești, Desești, Giulești, Petrova, Rona de Sus, Petrova, Rona de Sus, Ocna Șugatag, Satulung, Rona de Sus, Desești, Desești, Ocna Șugatag, Desești, Ocna Șugatag, Coroeni, Borșa, Baia Mare, Baia Sprie, Cicârlău, Tăuții-Măgherăuș, Săcel, Boiu Mare, Coaș, Copalnic Mănăștur, Șomcuța Mare,	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
	0596 Cheile Babei; RONPA0597 Cornu Nedeii-Ciungii Bălășinii; RONPA 0598 Arboreți castani comestibili de la Baia Mare; RONPA 0599 Peștera și izbucul Izvorul Albastru al Izei; RONPA 0600 Cheile Lăpușului; RONPA 0602 Arcer-Țibleș-Bran; RONPA 0603 Vârful Fărcău-lacul Vinderelu-Vârful Mihăilescu; RONPA 0604 Peștera Boiu Mare; RONPA 0605 Poiana cu narcise Tomnatec-Sehleanu; RONPA 0606 Piatra Rea; RONPA 0607 Mlaștina Iezerul mare; RONPA 0608 Coloanele de la Limpedea; RONPA 0609 Rozeta de piatră Ilba; RONPA 0610 Dealul Solovan; RONPA 0611 Mlaștina Tăul Negru;	Remetea Chioarului, Târgu Lăpuș, Vima Mică, Dragomirești, Groșii Țibleșului, Poienile de sub Munte, Repedea, Boiu Mare, Bistra, Repedea, Borșa, Desești, Baia Mare, Cicârlău, Sighetu Marmației, Băiuț						

6	Protejarea ariilor naturale protejate de importanță comunitară: ROSCI 0003 Arborete castani comestibil; ROSCI 0030 Cheile Lăpușului; ROSCI 0089 Gutâi-Creasta Cocoșului; ROSCI 0092 Igniș; ROSCI 0124 Munții Maramureșului; ROSCI 0125 Munții Rodnei; 0192 Peșterea Măgurici; ROSCI 0264 Valea Izei și Dealul Solovan; ROSCI 0275 Bârsău-Șomcuta; ROSCI 0285 Codri Seculari de la Strâmbu-Băiuț; ROSCI0358 Pricop-Huta-Certeze; ROSCI Groșii Țibleșului; ROSCI 0421 Pădurea celor două veverițe; ROSCI 0436 Someșul Inferior;	UAT-urile Baia Mare, Boiu Mare, Coaș, Copalnic Mănăștur, Șomcuța Mare, Remetea Chioarului, Budești, Cavnic, Desești, Șișești, Ocna Șugatag, Baia Mare, Câmpul Lung la Tisa, Desești, Giulești, Ocna Șugatag, Sarasău, Săpânța, Sighetu Marmației, Bistra, Borșa, Leordina, Moisei, Petrova, Poienile de sub Munte, Repedea, Ruscova, Săcel, Vișeu de Jos, Vișeu de Sus, Borșa, Moisei, Săcel, Boiu Marea, Valea Chioarului, Bârsana, Bogdan Vodă, Botiza, Călinești, Dragomirești, Groșii Țibleșului, Șieu, Ieud, Lăpuș,				2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură

		Moisei, Oncești, Poienile Izei, Rozavlea, Săcel, Săliștea de Sus, Sighetu Marmației, Strâmtura, Vadu Izei, Asuaju de Sus, Băița de sub Codru, Fărcașa, Gârdani, Mireșu Mare, Șomcuta Mare, Satulung, Sălsig, Băiuț, Lăpuș, Remeți, Săpânța, Groșii Țibleșului, Recea, Satulung, Ardusat, Cicârlău, Recea, Seini, Tăuții-Măgherăuș						

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
7	Protejarea ariilor de protecție specială avifaunistică ROSPA 0114 Cursul mijlociu al Someșului Mijlociu; ROSPA 0134 Munții Gutâi; ROSPA 0143 Tisa Superioară;	UAT-urile Mireșu Mare, Ulmeni, Valea Chioarului, Baia Mare, Baia Sprie, Budești, Câmpulung la Tisa, Cavnic, Desești, Giulești, Șisești, Ocna Șugatag, Remeți, Sarasău, Săpânța, Sighetu Marmației, Bocicoiu Mare, Câmpulung la Tisa, Remeți, Sarasău, Săpânța, Sighetu Marmației	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură
8	Protecția rezervației biosferei ROMAB0002 Pietrosul Rodnei	Borșa, Moisei, Săcel	Idee	N/A	N/A		Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură
9	Ecologizarea malurilor râului Someș, Văii Mari, Văii Cicârlăuțiului, Văii Negruții și Văii Handal	UAT Cicârlău	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură
10	Realizare parteneriat de cercetare a patrimoniului natural și cultural	Platforma N2000 Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
11	Cluster N2000 – Green Business	WWF	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură
12	Campanie de informare/măsuri luate în vederea reducerii cantității de deșeuri depuse în locurile neamenajate care pot afecta calitatea apei	UAT Leordina	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Buget local, alte surse
13	Reabilitare/Construire baze Salvamont Stabilirea amplasamentelor și construcția de baze Salvamont (4-6) în zona munților Maramureșului, Rodnei, Țibleș.	Consiliul Județean Maramureș, SPJ Salvamont Maramureș	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
14	Înființarea unei rețele transfrontaliere de servicii salvamont în județele Maramureș, Satu Mare, Ivano Frankivsk și Presov	Consiliul Județean Maramureș, Consiliul Regional Zakarpattya, Regiunea Presov Serviciul de Salvare Montană, Serviciul Public Salvamont	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
15	Monitorizarea integrității patrimoniului natural din cadrul ariilor naturale protejate din custodia Consiliului Județean	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Programul ACCES, Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură
16	Dezvoltare și dotare SALVAMONT	Consiliul Județean Maramureș	În discuții elaborare SF și DALI	1.000.000,00	4.900.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, CNI, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE)
D.A. 3.9. Dezvoltarea și valorificarea resurselor balneare și de wellness.								
1	Althera – Construire Centru de Terapii Alternative în județul Maramureș	Consiliul Județean Maramureș	PT + Execuție în implementare	2.500.000,00	12.250.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	Programului Operațional Comun România-Ucraina 2014-2020 prin Obiectivul tematic 8. Provocări comune în domeniul siguranței și securității, Prioritatea 4.1. Sprijin în dezvoltarea serviciilor de sănătate și acces la sănătate
2	Dezvoltarea și modernizarea bazei de turism balneoclimateric zona lacului Gavril (ape sodice și clorurate)	UAT Ocna Șugatag	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, CNI, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								pentru mediu și politici climatice (LIFE)
3	Construire Complex - Bai de tratament, divertisment si agrement	UAT Dragomirești	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, CNI, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE)
4	Reabilitarea Băilor Sărate Coștiui	UAT Rona de Sus	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, CNI, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
5	Amenajare stațiune wellness pentru recuperare / terapie și îngrijire medicală în zona Izvorul Ciurgău, UAT Fărcașa	UAT Fărcașa	Idee	250.000,00	1.225.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, CNI, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE)
6	Amenajare zonă SPA în Vișeu de Sus (Hotel Yara)	UAT Vișeu de Sus	În implementare	150.000,00	735.000,00	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, fonduri private, alte surse
7	Amenajare rustică și activarea zonelor cu izvoare termale și ape sărate din: Breb, Săpânța, Stoiceni, Baia Mare, Baia Sprie, Băiuț, Berbești, Botiza, Crasna, Crăciunești, Dragomirești, Glod, Ieud sau Coștiui	Consiliul Județean Maramureș	Idee	500.000,00	2.450.000,00	2023-2024	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, CNI, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
D.A. 3.10. Dezvoltarea și valorificarea mediului rural și a ecoturismului.								
1	Dezvoltarea și reabilitarea construcțiilor și a instalațiilor vânătorești (Valea Babei, Faina, Rica, Baicu Ieud, Valea Neagră, Băița, Fersig, Strâmbu, Țibleș)	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
2	Sat de vacanță în Gârdani: camping, căbănuțe, infrastructură pentru desfășurarea de activități de agrement, echitație, pescuit etc.	UAT Gârdani	Idee	50.000,00	245.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
3	Activități rurale și ecoturistice în satele de pe Valea Izei	UAT Valea Izei	Idee	2.000,00	9.800,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse
4	Sat de vacanță în Țara lu Pintea	UAT Cupșeni	Idee	50.000,00	245.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
5	Realizare amenajări pentru iubitorii de natură: observator de animale sălbatice, zone de	Consiliul Județean Maramureș	Idee	35.000,00	171.500,00	2024-2025	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
	birdwatching și zone de foto safari							
6	Amenajarea unor locuri de campare / popas turistic în natură - cu zone delimitate, panouri informative, vetre pentru foc, toalete ecologice, loc de andocare bicicletă etc.	Consiliul Județean Maramureș	Idee	2.000,00	9.800,00	2024-2025	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
7	Cunoașterea și promovarea identității și culturii locale rurale: workshop-uri la meșteșugari, prepararea bucatelor tradiționale la cazări cu turiștii etc.	Consiliul Județean Maramureș	Idee	100.000,00	490.000,00	2024-2025	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
8	Centru ecoturistic în destinația Eco Maramureș	Asociația Ecologic – Unitate de Management a destinației Eco Maramureș, Consiliul Județean Maramureș și cele 4 comune ale destinației Ocna Șugatag, Budești,	Idee	408.163,27	2.000.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, CNI, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul România Atractivă, Buget local, alte surse: European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE)

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
		Deseşti şi Călineşti						
9	Amenajare parc Stibina în localitatea Săsar, comuna Recea, Județul Maramureș - în care se va integra un muzeu de tip - gospodărie țărănească, tradițională. Se propune amenajarea și dotarea unei case vechi tradiționale (aceasta fiind deja achiziționată). De asemenea se are în vedere montarea unei construcții tip șură și construirea unui cuptor de pâine, tradițional. În această locație, se are în vedere desfășurarea unor obiceiuri care au făcut parte din viața satului, precum – „Dantul la șură", șezători și gătitul ca pe vremea bunicii în cuptor de lut – „La cuptorul bunicii".	Asociația Pensionarilor Săsar, Asociația Concordia Săsar, UAT Recea	SF / PT	234.073,32	1.146.959,29	2021-2027	Lista lungă de proiecte	În așteptare obținere sursă de finanțare

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
D.A. 3.11. Dezvoltarea și valorificarea resurselor sportive, de agrement și de aventură.								
1	Construire Aqua Park – Mireșu Mare	Consiliul Județean Maramureș	În solicitare teren	25.000.000,00	122.500.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură, Programul România Atractivă
2	Construire Aqua Park în județul Maramureș (Baia Sprie)	Consiliul Județean Maramureș	Pregătire PUZ + SF Contracte elaborare SF și realizare PUZ în derulare	25.000.000,00	122.500.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură, Programul România Atractivă
3	Construire Aqua Park Vișeu de Sus	Consiliul Județean Maramureș	Acord parteneriat încheiat între CJMM și UAT	25.000.000,00	122.500.000,00	2021-2027	Proiect prioritar	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul pentru mediu și politici climatice

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								(LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură, Programul România Atractivă
4	Reabilitare/Construire stadion și o bază sportivă în județul Maramureș	Consiliul Județean Maramureș	Idee	N/A	N/A	2024-2025	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, CNI, alte surse
5	Construire Sala de sport cu tribuna 180 de locuri Construire bază sportivă TIP 2	UAT Fărcașa	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, CNI, alte surse
6	Construire Complex sportiv	UAT Târgu Lăpuș	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, CNI, alte surse
7	Activarea Someșului și dezvoltarea unor servicii conexe de agrement, pescuit sportiv și activități pe apă	Consiliul Județean Maramureș	Idee	3.500,00	17.150,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură, Programul România Atractivă
8	Amenajarea unor trasee pentru ATV și MotoCross în	UAT Gârdani	Idee	1.500,00	7.350,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
	Pădurea de Salcâmi de la Gârdani							
9	Amenajare bălți de pescuit și căbănuțe de cazare în Fărcașa	UAT Fărcașa	Idee	3.500,00	17.150,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură, Programul România Atractivă
10	Activități de tip rafting pe Iza sau Cheile Lăpușului pentru profesioniști	UAT Valea Izei, UAT Târgu Lăpuș	Idee	1.000,00	4.900,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul pentru mediu și politici climatice (LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură, Programul România Atractivă
11	Dezvoltarea și amenajarea unei zone de agrement în comuna Săcălășeni	UAT Săcălășeni	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse: Programul pentru mediu și politici climatice

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
								(LIFE), Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură, Programul România Atractivă
12	Realizarea unei competiții de tip cross-country din centrul orașului Târgu Lăpuș spre zona Lăpușului (competiție de 4-12 km)	UAT Târgu Lăpuș	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
13	Amenajare traseu turistic de drumeție pentru vizitarea bisericilor zidite din Țara Codrului și a vestigiilor proprietăților familiei Degenfeld	Consiliul Județean Maramureș, UAT-urile din Țara Codrului	Idee	5.000,00	24.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	PNRR - Componenta 11. Turism și cultură
14	Amenajare traseu turistic de drumeție a siturilor arheologice din Țara Codrului	Consiliul Județean Maramureș, UAT-urile din Țara Codrului	Idee	5.000,00	24.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	PNRR - Componenta 11. Turism și cultură
15	Traseu de drumeție și cicloturism Tăuții-Măgherăuș - Someș - Curtea Grofului - Fărcașa	UAT Tăuții-Măgherăuș, UAT Fărcașa	Idee	5.000,00	24.500,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	PNRR - Componenta 11. Turism și cultură
16	Trasee de drumeție în geo-siturile din județul	Muzeul Județean de Mineralogie	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
	Maramureș cu activități de colectare de eșantioane minerale	„Victor Gorduza” Baia Mare						atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
17	Amenajare complex de divertisment	UAT Cicârlău	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	POR Nord-Vest 2021-2027 - Prioritatea 7. O regiune atractivă, Buget local, Buget de stat, alte surse
D.A. 3.12. Promovarea inițiativelor și demersurilor de dezvoltare a ofertei turistice și a experiențelor din destinație.								
1	Materiale printate în locații partenere: broșuri, hărți tematice, flyere, newslettere etc.	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	50.000,00	245.000,00	2023-2024	Proiect prioritar	Europa Creativă, Orizont Europa, Buget local, alte surse: InvestEU, CultIN, Programul ACCES, Programul România Atractivă
2	Actualizarea permanentă a platformei Visit Maramureș cu ultimele noutăți, pachete turistice, experiențe noi de încercat, mărturii ale vizitatorilor etc	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
3	Apariții în spații editoriale, mass-media sau social media pentru a crește interesul pentru obiectivele turistice	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	50.000,00	245.000,00	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse

Nr. crt.	Titlu program/proiect	Responsabili și posibili parteneri	Grad de maturitate	Valoare estimată (Euro) cu TVA * 1 Euro = 4.9 lei	Valoare estimată (Lei)	Orizont de timp[240]	Nivel de prioritate	Surse de finanțare potențiale
	din destinație – ghiduri turistice, publicații și articole lunare care să stârnească curiozitatea turiștilor							
4	Colaborări cu creatori de conținut și fotografi, influenceri și personalități cu origini din județ	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2023-2024	Proiect prioritar	Buget local, Buget de stat, alte surse
5	Promovare pe rețelele de socializare: Facebook, Instagram, TikTok (în special pentru atragerea publicului tânăr și a străinilor care utilizează din ce în ce mai des această platformă) sau canal de YouTube	Consiliul Județean Maramureș, OMDJ MM	Idee	N/A	N/A	2025-2027	Lista lungă de proiecte	Buget local, Buget de stat, alte surse

12.

METODOLOGIA DE IMPLEMENTARE ȘI CONTROL

12. METODOLOGIA DE IMPLEMENTARE ȘI CONTROL

12.1. STRUCTURA DE IMPLEMENTARE A STRATEGIEI

12.1.1. ROLUL CONSILIULUI JUDEȚEAN MARAMUREȘ ÎN SUSȚINEREA DEZVOLTĂRII TURISMULUI

Consiliul Județean Maramureș reprezintă entitatea cu rol important în dezvoltarea și promovarea turismului în județul Maramureș prin susținerea unui context favorabil de dezvoltare a diferitelor forme de turism și a serviciilor turistice, precum și prin susținerea dezvoltării infrastructurii de turism și susținerea colaborării și parteneriatelor directe dintre diferitele părți și actori interesați.

În același context, printre obiectivele instituției se mai numără și dezvoltarea diferitelor instrumente de promovare internă și externă, dar și asigurarea cadrului necesar elaborării și punerii în aplicare a diferitelor documentații cu scop turistic, precum strategiile de dezvoltare a turismului local, regional, național și european, ce au ca obiectiv promovarea principiilor turismului durabil.

În conformitate cu Articolul 20 din Ordonanța Guvernului nr.58/1998[241] cu modificările și completările ulterioare, ce prevede organizarea și desfășurarea activităților de turism în România, consiliile județene trebuie să îndeplinească o serie de atribuții în domeniul turismului. În acest sens, **ROLUL CONSILIULUI JUDEȚEAN MARAMUREȘ ÎN SUSȚINEREA DEZVOLTĂRII TURISMULUI** implică următoarele:

- inventarierea principalelor resurse turistice;
- administrează registrele locale ale patrimoniului turistic;
- elaborează propuneri de dezvoltare în domeniul turismului, care stau la baza Programului anual de dezvoltare a turismului;
- participă la omologarea traseelor turistice și a pârtiilor de schi;
- contribuie la creșterea calității produselor turistice;
- urmărește activitățile turistice, în așa fel încât agenții economici cu activitate în domeniul turismului să aibă acces la resursele turistice, cu respectarea normelor de punere în valoare și protecție a acestora;
- organizează centre naționale sau locale de informare și promovare turistică în localitățile turistice;
- hotărăște pentru unitatea administrativ-teritorială asocierea în scopul înființării organizațiilor de management al destinației, cu obligația de a-și asigura o reprezentativitate de minimum 35% în cazul în care virează minimum 70% din taxele speciale pentru promovare turistică colectate la nivel de destinație sau o reprezentativitate proporțional cu suma virată, până la maximum 50% în cazul în care virează 100% din taxele speciale pentru promovare turistică colectate la nivel de destinație;
- asigură sursele de finanțare necesare îndeplinirii atribuțiilor, obiectivelor și funcționării organizației de management al destinației din care face parte, din taxele speciale destinate promovării turistice, stabilite și plătite conform art. 484 din Legea nr. 227/2015, cu modificările și completările ulterioare, până la data de 31 decembrie aferente anului precedent, cel puțin la nivelul de 70% al acestora, precum și/sau din alte sume alocate în buget în scopul promovării și dezvoltării turismului. Sumele colectate din această taxă vor fi virate lunar în contul bancar al

[241] Ordonanța Guvernului nr. 58/1998, cu modificările și completările ulterioare – https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/15492

organizației de management al destinației de către primării până la data de 10 a lunii în curs pentru sumele încasate în luna precedentă.

Pentru îndeplinirea atribuțiilor prevăzute la art. 20, consiliile locale și consiliile județene pot crea servicii de specialitate, potrivit legii. Astfel, în cadrul organigramei Consiliului Județean Maramureș a fost prevăzut, conform HCJ Maramureș nr. 60 din 22.04.2021, o structură subordonată direct Președintelui Consiliului Județean Maramureș, respectiv **BIROUL TURISM ȘI PROMOVAREA JUDEȚULUI**, structură care se ocupă direct de susținerea dezvoltării turismului din județul Maramureș. Principalele atribuții ale acestui birou sunt:

- informarea generală asupra ofertei turistice și atracțiilor turistice locale, regionale sau naționale;
- punerea la dispoziția turiștilor de materiale de promovare locale, regionale sau naționale, în limba română și în cel puțin o limbă de circulație internațională;
- informarea privind oferta locală de cazare, ca serviciu cu titlu gratuit;
- informarea cu privire la posibilitățile de rezervare a biletelor de transport;
- informarea cu privire la ghizi turistici locali, naționali și specializați;
- organizarea sau co-organizarea de activități generale de marketing intern și extern cu rol în creșterea circulației turistice locale și regionale;
- consilierea cu privire la alegerea diverselor produse turistice locale, regionale și naționale, ca serviciu cu titlu gratuit;
- cooperarea cu entitățile locale și regionale, pe probleme de turism (autorități ale administrației publice locale, camere de comerț, agenția pentru dezvoltare regională, organizația de management al destinației, alte centre naționale/locale de informare și promovare turistică etc.);
- cooperarea cu autoritatea administrației publice centrale responsabilă în domeniul turismului și furnizarea, la cererea acesteia, de date statistice referitoare la circulația turistică locală și regională, de date referitoare la evenimente cu rol în creșterea circulației turistice, care se realizează pe plan local și regional, precum și furnizarea altor informații referitoare la activitățile turistice și oferta turistică pe plan local și regional;
- efectuarea de activități de cercetare de piață pe plan local și regional, de analiză, planificare, structurare și elaborare de propuneri de dezvoltare turistică locală și regională și marketing turistic, în colaborare cu autorități ale administrației publice locale și cu autoritatea administrației publice centrale responsabilă în domeniul turismului;
- oferirea de informații cu privire la autoritățile competente în soluționarea reclamațiilor care se înregistrează pe plan local cu privire la calitatea serviciilor turistice;
- elaborarea/realizarea de materiale promoționale în scopul promovării acțiunilor turistice: broșuri de prezentare, panouri de informare, hărți, planuri ale localităților, ghiduri turistice, CD -uri, DVD-uri, postere, website-uri de informare și/sau promovare;
- colaborarea cu voluntari;
- colaborarea cu sectorul privat în îndeplinirea atribuțiilor pentru realizarea de cercetări, realizarea de materiale de promovare, colectarea informațiilor despre structurile de primire turistică etc.;
- inventarierea patrimoniului natural și cultural din destinația turistică, la nivel de comună, oraș, municipiu, județ, regiune (administrativă, etnografică, parc național/natural etc.);
- îndeplinește orice alte atribuții de serviciu încredințate în acest sens, potrivit dispozițiilor legale.

În același timp, în subordinea Consiliului Județean Maramureș, se regăsesc o serie de instituții culturale [242] care au și un rol important în dezvoltarea și promovarea ofertei turistice a județului. În această categorie se pot aminti: Biblioteca Județeană „Petre Dulfu" Baia Mare, Ansamblul Folcloric Național „Transilvania", Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș, Muzeul Județean de Artă „Centrul Artistic Baia Mare", Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan" Maramureș, Revista de Cultură „Nord Literar" și Muzeul de Științe Astronomice Baia Mare.

12.1.2. ROLUL ORGANIZAȚIEI DE MANAGEMENT AL DESTINAȚIEI MARAMUREȘ ÎN SUSȚINEREA DEZVOLTĂRII TURISMULUI

ORGANIZAȚIA DE MANAGEMENT AL DESTINAȚIEI (OMD) JUDEȚENE MARAMUREȘ este forul care va coordona întreaga activitate în domeniul turismului pentru județul Maramureș. Noua asociație, înființată la nivel județean printr-o Hotărâre a Consiliului Județean, va superviza activitatea în turism și va realiza strategia de dezvoltare a acestui sector în Maramureș. De asemenea, OMDJ va fi direct responsabilă de identificarea și atragerea investițiilor destinate realizării proiectelor de dezvoltare a turismului din județul Maramureș.

Obiectivele OMD, indiferent de nivel, sunt reprezentate, printre altele, de creșterea notorietății brandului turistic de destinație, creșterea duratei sejurului/turist și creșterea numărului de turiști din destinație într-un an. În îndeplinirea obiectivelor, OMD, indiferent de nivel, îndeplinesc următoarele activități [243]:

- coordonează procesul de realizare și implementare a brandului destinației;
- coordonează și implementează strategia de dezvoltare și marketing turistic al destinației;
- colaborează cu celelalte organizații de management al destinației în vederea armonizării strategiilor de marketing;
- integrează și coroborează datele statistice la nivelul destinației;
- realizează cercetări de piață și studii în domeniul turismului;
- colaborează cu celelalte instituții competente la corelarea strategiei de marketing turistic cu strategia de dezvoltare turistică;
- contribuie la formarea resurselor umane din turism;
- cooperează cu organisme similare la nivel național și internațional pentru promovarea și creșterea atractivității destinației turistice;
- atrage fonduri naționale și europene prin diverse mecanisme financiare disponibile, rambursabile și nerambursabile, pentru dezvoltarea programelor turistice;
- intră în parteneriate cu alte destinații apropiate geografic sau tipuri de produse turistice, piețe-sursă pentru creșterea competitivității regionale a destinației.

Activitățile OMD nu se limitează doar la cele menționate anterior, pe lângă acestea fiind identificate și alte responsabilități:

- evaluează resursele existente și întocmește o strategie realizabilă de dezvoltare, prin stabilirea unor indicatori de monitorizare contorizabili și realizabili;

[242] https://www.cjmaramures.ro/organizare/institutii-si-servicii-subordonate/institutii-de-cultura
[243] Conform procedurii de avizare a organizațiilor de management al destinației din 08.08.2022 – parte integrantă din Ordinul 1293/2022. Text publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 818 din 19 august 2022

- monitorizează constant cererea și oferta turistică pentru implementarea de programe și acțiuni ce pot diminua inegalitățile și nevoile;
- gestionează resursele existente pentru optimizarea rezultatelor;
- urmărește implementarea corectă a brandingului și comunicării și pregătește pachetele de comunicare necesare implementării;
- gestionează relația cu mass-media pentru a îmbunătăți vizibilitatea și reputația destinației;
- gestionează canalele proprii de comunicare și dezvoltă conținut;
- dezvoltă proiecte proprii pentru îmbunătățirea experienței turistice, a vizibilității și reputației destinației și oferă suport în dezvoltarea și implementarea proiectelor externe;
- gestionează bugetul pentru comunicare și proiecte, urmărește atragerea de fonduri publice și private pentru dezvoltarea turistică și oferă consultanță pentru atragerea de fonduri pentru entități externe în vederea dezvoltării infrastructurii de turism;
- monitorizează indicatorii de performanță pentru realizarea obiectivelor strategice.

12.2. SISTEMUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE PROPUS PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI

Strategia de Dezvoltare și Promovare a Turismului în Județul Maramureș pentru perioada 2021 – 2027 reprezintă un document strategic care setează direcțiile de dezvoltare ale județului în următorii ani în sectorul turistic. Având în vedere faptul că implementarea acestei strategii se întinde pe un orizont scurt și mediu de timp, este necesară stabilirea unei metodologii de implementare și control care să asigure îndeplinirea obiectivelor asumate prin prezentul document.

Consiliul Județean Maramureș este principalul responsabil pentru punerea în practică a Strategiei de Dezvoltare și Promovare a Turismului în Județul Maramureș, însă nu poate avea succes fără formarea unor parteneriate pe tot parcursul procesului de implementare. De aceea, este foarte importantă o abordare integrată pe verticală, pe mai multe niveluri administrative, care să armonizeze acțiunile la nivel local cu cele la nivel județean sau metropolitan / regional. Totodată, la fel de importantă este și abordarea integrată pe orizontală, în care sunt formate parteneriate cu alți actori locali relevanți, precum cei economici sau cei sociali pentru a identifica soluții adecvate la provocările și nevoile județene și locale.

Ținând cont de complexitatea și durata procesului de implementare, monitorizare și evaluare a strategiei, acesta va fi o responsabilitate împărțită a Organizației de Management al Destinației Județene Maramureș, alături de Consiliul Județean Maramureș. Asociația „Organizația de Management al Destinației Județene Maramureș" a fost înființată prin Hotărâre a Consiliului Județean la finalul lunii octombrie 2021. Membrii fondatori ai O.M.D. Maramureș sunt Consiliul Județean Maramureș, Asociația Întreprinzătorilor Maramureș, Turist Suior și Saorsa Turism SRL – CFF Vișeu de Sus, iar ulterior se vor alătura și alte societăți care doresc să contribuie la dezvoltarea și promovarea turismului maramureșean.[244] Această organizație va avea un rol cheie în dezvoltarea și promovarea ofertei turistice, fiind în același timp în contact direct cu actorii relevanți din domeniu pentru a monitoriza impactul măsurilor întreprinse din cadrul strategiei.

Procesul de implementare este însă unul complex și continuu, vizând și atragerea de finanțări externe pentru proiecte majore de infrastructură și monitorizarea stadiului de implementare a acestora, motiv pentru care Consiliul Județean Maramureș este un alt factor cheie în structura responsabilă pentru

[244] https://www.tvsighet.ro/01.02.2022/consiliul-judetean-maramures-a-dat-unda-verde-infiintarii-asociatiei-organizatia-de-management-al-destinatiei-judetene-maramures/

implementarea, monitorizarea și evaluarea strategiei de turism a județului. Monitorizarea progresului obiectivelor strategice și al programelor de către Consiliul Județean poate avea o frecvență semestrială, iar indicatorii de impact și de rezultat pot fi măsurați la o perioadă mai lungă de timp decât indicatorii de realizare imediată. De asemenea, evaluarea procesului de implementare a Strategiei de Dezvoltare și Promovare a Turismului în Județul Maramureș se va putea realiza la intervale regulate de către Compartimentul audit public intern din cadrul Aparatului de Specialitate al Consiliului Județean Maramureș.[245]

În același timp, pentru a asigura îndeplinirea obiectivelor propuse și având în vedere că Strategia de Dezvoltare și Promovare a Turismului în Județul Maramureș pentru perioada 2021 – 2027 propune un portofoliu extins de proiecte, monitorizarea și evaluarea implementării strategiei sunt necesare. Pentru implementarea strategiei, precum și pentru monitorizarea și evaluarea implementării, este recomandată crearea unui Grup de Lucru din care să facă parte o serie de actori care pot fi consultați pe parcursul implementării strategiei și pot fi invitați în cadrul unui Consiliu Consultativ sau care pot face parte din Organizația de Management al Destinației Județene Maramureș.

Coerența și supravegherea permanentă a implementării strategiei de dezvoltare și promovare turistică și a evoluției indicatorilor de performanță sunt esențiale, fiind recomandat ca întreg procesul de monitorizare și evaluare a strategiei să se realizeze de către Consiliul Județean Maramureș alături de OMDJ Maramureș.

Având în vedere importanța economică și socială a destinației turistice județul Maramureș, precum și existența unui bogat patrimoniu natural și cultural, este foarte important ca dezvoltarea, respectiv marketingul turistic al acestei destinații să fie realizate în cadrul unui parteneriat public-privat, în care cele două entități să țină cont de viziunea asupra dezvoltării zonelor particulare din Maramureș, dar și de necesitatea dezvoltării turismului în județ, în general.

12.3. INDICATORII DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE A STRATEGIEI

Implementarea prezentei strategii necesită o monitorizare constantă, însoțită de anumite intervenții de recalibrare. Un sistem de monitorizare este necesar pentru a măsura modul în care sunt atinse obiectivele strategiei, pentru a evalua impactul pe care dezvoltarea turismului îl are la nivel județean și la nivel local. Evaluarea impactului strategiei pentru următorii ani la nivelul județului se realizează pe baza unei grile cadru de indicatori.

În acest context, definirea unui set de indicatori va permite managerilor de turism să monitorizeze situația și să identifice acțiunile care sunt necesare pentru îmbunătățirea nivelului de sustenabilitate în diferitele domenii ale turismului. În 2016, Comisia Europeană a dezvoltat un „Sistem european de indicatori ai turismului" (ETIS), care urmărește să ofere toate instrumentele specifice pentru monitorizarea impactului turismului la nivel local. Sistemul de monitorizare ETIS ajută destinațiile turistice să-și măsoare performanțele în ceea ce privește durabilitatea utilizând o abordare comună și comparabilă. Modelul ETIS este compus din patru piloni și 43 de indicatori de bază, împreună cu un set indicativ de indicatori suplimentari. Rezultatele monitorizării sale se bazează pe autoevaluare, observații, colectare de date și analiza de către destinații.[246]

În acest sens, sistemul de monitorizare presupune definirea încă din faza de planificare a strategiei, a unui set de indicatori care să permită verificarea, în mod obiectiv, a atingerii obiectivelor propuse. Scopul

[245] Planul Strategic Instituțional – Consiliul Județean Maramureș, realizat în cadrul proiectului „MaraStrategy", 2021
[246] European Tourism Indicator System (ETIS) (European Commission, 2016) – https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators_en

procesului de monitorizare și evaluare propus pentru implementarea strategiei vizează astfel utilizarea datelor și informațiilor relevante pentru a îmbunătăți procesul de implementare a strategiei sau, acolo unde este cazul, de a îmbunătăți strategia.

Evaluarea implementării strategiei are rolul de a asigura păstrarea direcțiilor de acțiune și îndeplinirea obiectivelor finale prin verificarea gradului de atingere a țintelor intermediare. Astfel, echipa de implementare are posibilitatea de a ajusta efortul de implementare și obiectivele intermediare în funcție de rezultatele evaluărilor pentru a remedia eventuale probleme de management sau de coerență în derularea activităților. Abordarea metodologică se bazează pe 3 etape:

- Evaluarea intermediară (1), cu scopul de a afla dacă strategia își atinge obiectivele, dacă poate fi îmbunătățit managementul acesteia – un orizont de timp oportun ar fi anul 2023-2024, pentru a se evalua situația proiectelor contractate/în implementare, actualitatea obiectivelor strategice și specifice și eventualele nevoi de actualizare a strategiei actuale;
- Evaluarea intermediară (2), cu scopul de a afla dacă strategia își atinge obiectivele, dacă poate fi îmbunătățit managementul acesteia – un orizont de timp oportun ar fi 2025-2027. La finalul perioadei de programare se va evalua gradul de îndeplinire a indicatorilor propuși pentru orizontul de timp asociat anului 2027 și se vor propune eventuale modificări ale strategiei, țintelor și/ sau portofoliului de proiecte (dacă este cazul);
- Evaluarea ex-post (3), cu scopul de a analiza, care a fost impactul implementării strategiei – post 2027.

Pentru o monitorizare a sectorului turistic, lista indicatorilor de monitorizare poate viza următoarele aspecte:

INDICATOR	VALOARE DE REFERINȚĂ	ȚINTĂ 2027
MANAGEMENT ȘI COMUNITATE		
Capacitatea de cazare disponibilă (în structurile înregistrate la Ministerul Antreprenoriatului și Turismului)	Anul 2022 14.032 locuri de cazare	Anul 2027 25.000 locuri de cazare
Capacitatea unităților de alimentație publică (în structurile înregistrate la Ministerul Antreprenoriatului și Turismului)	Anul 2022 21.457 locuri	Anul 2027 40.000 locuri
IDENTITATE, MARKETING ȘI COMUNICARE		
Număr de vizitatori pe platforma de promovare a destinației „Visit Maramureș”	Anul 2022 -	Anul 2027 10.000 mii persoane (aplicație mobilă) 500.000 mii persoane (website)
Număr de persoane care urmăresc paginile oficiale de Facebook și Instagram ale județului Maramureș „Visit Maramureș”	Anul 2022 6.200 persoane abonate pe Facebook 589 de urmăritori pe Instagram	Anul 2027 15.000 de persoane abonate pe Facebook 10.000 de urmăritori pe Instagram

INDICATOR	VALOARE DE REFERINȚĂ	ȚINTĂ 2027
OFERTA TURISTICĂ ȘI EXPERIENȚE		
Numărul de sosiri ale turiștilor în județul Maramureș	Anul 2019 (înainte de pandemie) 276.064 mii turiști	Anul 2027 414.000 mii turiști
Numărul de înnoptări ale turiștilor în județul Maramureș	Anul 2019 (înainte de pandemie) 518.696 mii turiști	Anul 2027 900.000 mii turiști
Durata medie de ședere a turiștilor în județul Maramureș	Anul 2019 (înainte de pandemie) 1,82 zile	Anul 2027 Min. 2 zile
Ponderea turiștilor străini din totalul sosirilor turistice în județul Maramureș	Anul 2019 (înainte de pandemie) 13,1%	Anul 2027 20%

Abordarea indicatorilor are la bază o viziune transversală a rolului turismului pentru dezvoltare fiind puse în valoare elemente de economie, cultură, mediu natural și construit, patrimoniu, bună guvernare, societate și multiculturalitate. Pe baza acestora, pentru o monitorizare mai detaliată a sectorului turistic, lista indicatorilor de monitorizare poate viza și următoarele aspecte (ce necesită însă surse suplimentare de colectare):

INFRASTRUCTURĂ TURISTICĂ NOUĂ SAU REABILITATĂ:

- Numărul de dotări turistice amenajate în zonele rurale și urbane mici din județul Maramureș;
- Numărul de dotări turistice reamenajate în zonele rurale și urbane mici din județul Maramureș.

COMUNICARE ȘI PERCEPȚIA ASUPRA DESTINAȚIEI TURISTICE MARAMUREȘ:

- Percepția maramureșenilor asupra imaginii de ansamblu a județului evaluată prin sondaje de opinie periodice aplicate locuitorilor județului;
- Percepția turiștilor asupra imaginii de ansamblu a județului evaluată prin sondaje de opinie permanente aplicate vizitatorilor județului;
- Aprecierea atractivității județului ca destinație turistică în presa / publicațiile / topurile locale, naționale și internaționale prin cercetarea calitativă a acestor surse;
- Numărul de articole dedicate evenimentelor culturale din județul Maramureș în presa locală, națională și internațională;
- Numărul de articole / evenimente;
- Numărul de reclame / sponsorizări pe site-uri de promovare Facebook, Instagram, TikTok despre evenimentele culturale sau destinația turistică județul Maramureș;
- Numărul de postări de promovare a identității turistice pe site-uri de promovare Facebook, Instagram sau TikTok;
- Procentul de vizitatori care sunt mulțumiți de experiența lor generală în destinație;
- Procentul de vizitatori care se întorc (în decurs de 5 ani);
- Punctaje acordate în ghiduri sau pe website-uri de profil (pentru destinație și pentru atracții turistice);

- Număr de recenzii în social media sau pe website-uri de profil și ponderea recenziilor pozitive;
- Timpul petrecut pe platforma Visit Maramureș;
- Numărul de descărcări ale aplicației Visit Maramureș pe IOS și Android;
- Numărul de mențiuni în postările și story-urile vizitatorilor în destinația turistică județul Maramureș.

PERFORMANȚĂ TURISTICĂ:

- Indicele prețurilor de consum în turism / indicele costului de călătorie;
- Numărul de parteneri din mediul privat care au intrat în programul de dialog;
- Numărul de parteneri din mediul privat care au difuzat materialele de promovare despre județ;
- Numărul de sponsori.

GUVERNANȚĂ TURISTICĂ:

- Bugetul operatorilor turistici;
- Valoarea investițiilor în patrimoniul construit al localității / județului (% investiție publică în patrimoniul construit al județului Maramureș și % investiție privată în patrimoniul construit al județului Maramureș);
- Aprecierea operatorilor culturali asupra consultării și implicării în procesul decizional în domeniul cultural evaluată prin sondaje de opinie periodice aplicate actorilor locali relevanți;
- Aprecierea operatorilor turistici asupra consultării și implicării în procesul de promovare a ofertei turistice a județului Maramureș evaluată prin sondaje de opinie periodice aplicate actorilor locali relevanți.

MANAGEMENTUL DURABIL AL TURISMULUI ÎN MARAMUREȘ:

- Procentul întreprinderilor / unităților cu activitate turistică din destinație, utilizând o certificare / etichetare verificată voluntar pentru mediu / calitate / durabilitate.

Urmărirea acestor indicatori presupune colectarea anuală de date, completată de evaluări periodice mai substanțiale pentru acei indicatori care presupun măsurarea percepției sau satisfacției cu privire la anumite aspecte ale ofertei turistice maramureșene. Procedurile și indicatorii de evaluare vor surprinde particularitățile județului Maramureș și specificitatea strategiei în perioada 2021-2027.

13.

PREVIZIUNI ȘI MODELE DE BUNE PRACTICI ÎN TURISM

13. PREVIZIUNI ȘI MODELE DE BUNE PRACTICI ÎN TURISM

Pe măsură ce destinațiile din întreaga lume se redeschid, există o conștientizare crescândă în rândul consumatorilor, companiilor și guvernelor cu privire la necesitatea de a sprijini dezvoltarea turismului la nivel global. Turismul intern poate contribui la redresarea pe termen scurt și mediu a acestei indust rii, însă este nevoie de o schimbare radicală pentru a consolida rezistența la ceea ce se întrevede pe viitor în acest sector.

O țară care depinde, într-o proporție mare, de turismul extern devine vulnerabilă la amenințări precum dezastre naturale, terorism sau pandemii, care pot pune în pericol locurile de muncă și comunitățile în general, bazându-se în acest sens pe turismul intern. Cu toate acestea, fiecare destinație se confruntă cu propriul set de provocări pentru a menține mediul sănătos. Crearea de valoare este fundamentală pentru succes, în acest sens. O măsură eficientă este ca suma strânsă din cheltuielile vizitatorilor să fie livrată comunităților locale. Este necesară, de asemenea, stimularea călătorilor de a petrece mai mult timp și de a cheltui mai mult în destinație, precum și promovarea operatorilor locali și abordarea cu seriozitate a turismului de sezon.

În același timp, există o multitudine de criterii pentru alegerea celor mai bune practici în turism. Unul dintre cele mai recente studii realizate de către Comisia Europeană este și competiția Capitala Europeană a Turismului Inteligent (European Capitals of Smart Tourism competition)[247] realizată în 2022 și care a selectat unele dintre cele mai bune modele de bune practici în turism pe 4 teme principale: sustenabilitate, accesibilitate, digitalizare, patrimoniul cultural și creativitate. Pentru cele 4 categorii au fost alese o serie de orașe drept modele de bună practică dintre care menționăm doar o parte[248]:

- **CELE MAI BUNE PRACTICI ÎN SUSTENABILITATE:**
  - Conservarea și îmbunătățirea mediului natural: Dublin, Atena, Palma, Alba Iulia, San Sebastian, Florența, Porto etc.
- **CELE MAI BUNE PRACTICI ÎN ACCESIBILITATE:**
  - Accesibilitatea informațiilor: Atena, Porto, Florența, Valencia etc.
- **CELE MAI BUNE PRACTICI ÎN DOMENIUL DIGITALIZĂRII:**
  - Colectarea de informații pentru o gestionare mai inteligentă: Florența, Veneția, Aarhus, Dubrovnik etc.
  - Accesibilitatea fizică și psihologică prin inovare: Padova, Alba Iulia, Porto, Ljubljana, Copenhaga etc.
- **CELE MAI BUNE PRACTICI ÎN DOMENIUL PATRIMONIULUI CULTURAL ȘI AL CREATIVITĂȚII:**
  - Revigorarea tradițiilor și a patrimoniului cultural în mod durabil: Alba Iulia, Bordeaux, Copenhaga etc.
  - Utilizarea patrimoniului cultural pentru o nouă creativitate: San Sebastian, Dublin, Bordeaux, Florența, Porto, Ljubljana etc.

[247] https://smart-tourism-capital.ec.europa.eu/leading-examples-smart-tourism-practices-europe_en

[248] Listele nu sunt exhaustive, pe site fiind descrise detaliat mai multe orașe.

Pe lângă prezentarea modelelor de bune practici în turism, inițiativa propune să stabilească un cadru pentru schimbul de bune practici între orașe și să creeze oportunități de cooperare și noi parteneriate. Astfel, se urmărește creșterea gradului de conștientizare cu privire la instrumentele, inițiativele și proiectele turistice inteligente, împărtășirea celor mai bune practici în turism implementate de orașe și consolidarea învățării de la egal la egal și a dezvoltării inovatoare a turismului în UE.

O altă inițiativă care aduce împreună unele dintre cele mai noi modele de bune practici în turism este și inițiativa Destinații europene de excelență (EDEN), care și-a propus să promoveze modele durabile de gestionare a destinațiilor turistice în întreaga Europă prin selectarea și promovarea destinațiilor EDEN. Inițiativa EDEN își propune: [249]

- să prezinte cele mai bune realizări în ceea ce privește turismul durabil și practicile de tranziție verde în destinațiile europene mai mici;
- promovarea dezvoltării turismului durabil în destinații, aducând valoare economiei, planetei și oamenilor;
- să stabilească un cadru pentru ca destinațiile participante să facă schimb de bune practici și să creeze oportunități de cooperare și de noi parteneriate.

Scopul inițiativei și a raportului survenit în urma acesteia este de a îmbunătăți și de a facilita schimbul de bune practici în promovarea măsurilor și inițiativelor inovatoare și durabile pentru destinațiile turistice. Raportul urmărește creșterea gradului de conștientizare cu privire la inițiative, instrumente, măsuri și proiecte durabile, împărtășirea celor mai bune practici implementate de destinații și consolidarea învățării de la egal la egal și a dezvoltării durabile a turismului.

Mai jos sunt prezentate unele dintre destinațiile candidate și proiectele lor de excepție pentru dezvoltarea și susținerea sectorului turistic.[250]

Unele dintre cele mai apreciate modele de bună practică pentru categoria ***SUSTAINABLE CULTURE*** sunt:

- **Vukovar, Croația – Galerie în aer liber:** Pe lângă patrimoniul cultural și natural, care este frumos prezentat prin diverse proiecte și creat într-un produs turistic, Vukovar este și o galerie în aer liber. În fiecare an, artiști de artă stradală de renume mondial se adună la festivalul VukovArt și creează încet o nouă identitate vizuală a orașului, urbană, modernă, diferită, revigorantă. Traseul mural este destinat vizitatorilor pe biciclete și se întinde pe 12 kilometri, oferind o combinație de sport, recreere și conținut cultural.

  Pentru a face rutele mai accesibile pentru turiști, acestea au fost urmărite prin GPS și marcate cu indicatoare care conțineau un cod QR cu hartă GPS descărcabilă. Prin implementarea unor astfel de soluții, galeria a fost adaptată nevoilor turiștilor moderni. În timpul pandemiei de COVID-19, echipa de proiect a luat în considerare noi soluții de adaptare la situație – dezvoltarea unei noi forme de turism digital prin crearea galeriei VukovART online și a unui tur VR. Aplicația finală conține toate cele 33 de lucrări de artă fotografiate la 360°. Galeria este disponibilă ca aplicație desktop sau mobilă și adaptată pentru utilizare cu ochelari VR pe telefoanele mobile.
- **Alba Iulia, România – Recuperarea patrimoniului cultural pentru dezvoltare durabilă:** Lucrările de restaurare (cofinanțate din Fonduri Europene) au avut în vedere și valorificarea patrimoniului său cultural excepțional. Acum, cetatea este o scenă în aer liber pentru festivaluri culturale și concerte, în timp ce municipalitatea a dezvoltat și instrumente de promovare și marketing bazate pe noile tehnologii pentru acest loc istoric: campanii digitale de promovare a ofertelor turistice

[249] Comisia Europeană – https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/eden_en
[250] Destinațiile EDEN, 2022 – https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/best-practices-2022-eden-competition-report-now-online-2022-03-17_en

inovatoare, hărți fizice și digitale ale Cetății, ghiduri virtuale în Muzeu, tururi VR în Cetate etc. Toate aceste măsuri au ca scop transformarea Cetății într-un hotspot turistic și sursă durabilă de venit pentru oraș.

- **Ardino, Bulgaria – O zonă transfrontalieră durabilă și adaptată la schimbări:** „Ardino și Didymoticho conectate în trecut și în viitor", este un proiect menit să îmbunătățească accesul la unele dintre cele mai importante monumente antice din municipalitățile Ardino și Didymoticho. Scopul principal al proiectului este de a conserva și proteja moștenirea culturală și istorică din provinciile antice Rhodopi și Evros, inclusiv dezvoltarea turismului în regiunea de graniță - cultural, istoric și eco-turism, precum și sustenabilitate economică.

  Prin implementarea ARDICO, turiștii și vizitatorii celor două municipalități Ardino și Didymoticho vor avea ocazia să cunoască cultura și moștenirea tracilor, obiceiurile și meșteșugurile acestora

Unele dintre cele mai apreciate modele de practică pentru categoria ***SOCIAL SUSTAINABILITY / RESPONSABILITY*** sunt:

- **Cahul, Moldova – Cetățeni implicați în practici ecologice:** „EcoCahul – Cetățean implicat pentru un oraș curat!", care pune la dispoziție peste 900 de pubele gratuite locuitorilor și a organizat o campanie de informare despre deșeuri. În cadrul proiectului, în fiecare an în perioada primăverii și toamnei, Primăria Cahul și cetățenii desfășoară campanii de salubrizare a spațiilor verzi și a râului Frumoasa.
- **Himmerland, Denmark – Parteneriate strategice ca cele mai bune practici pentru schimbare:** Datorită parteneriatelor strategice dintre actorii publici și privați, care conduc la un nivel ridicat de implicare a rezidenților, a turiștilor, a OMD și a municipalităților și autorităților locale în agenda durabilă, Himmerland reprezintă un punct unic de plecare ca pionier pentru destinațiile durabile. Întrucât co-crearea inițiativelor asigură un nivel înalt de schimb de cunoștințe și eforturi inter-municipale pe termen lung, Himmerland și-a asumat responsabilitatea de a asigura și facilita acțiuni și implicare continuă prin: seminare ecologice, certificări de mediu sau informații pentru vizitatori și întreprinderile locale din turism.

  Promovarea implicării întregului lanț valoric sporește colaborările între diverse industrii legate de dezvoltarea durabilă. În plus, are un efect pozitiv asupra economiei locale, a ocupării forței de muncă și a destinației ca loc de locuit sau de vizitat.
- **Kaštela, Croatia – Fabrica Cemex promovează protecția mediului:** fabrica Cemex a introdus numeroase proiecte ecologice și diverse lucrări de atelier pentru conservarea mediului, aerului, mării și ocuparea forței de muncă a populației locale. Ca mijloc de susținere pe termen lung a proiectului eco-școală, Cemex sprijină și permite activități pentru elevii de școală primară.

  Elevii sunt îndemnați să dezvolte conștientizarea importanței protecției mediului, a eliminării adecvate a deșeurilor și a consumului rațional de apă/energie. Ca parte a acestei cooperări, studenții și profesorii lor pot participa la acțiuni comune desfășurate de Cemex. Scopul este de a încuraja copiii să învețe mai multe despre subiecte legate de dezvoltarea durabilă și protecția mediului.

Unele dintre cele mai apreciate modele de practică pentru categoria ***SPREADING THE FLOW*** sunt:

- **Almassora, Spania – Măsuri pentru reducerea sezonalității în turism:** În cazul Almassora, autoritățile au elaborat un plan de turism axat pe crearea de produse „soft" cu valoare adăugată ridicată, respectarea mediului și criterii de durabilitate. Una dintre principalele dezvoltări turistice este „Birding Comunitat Valenciana", un program care oferă o rețea de diferiți furnizori de servicii

care oferă tot felul de experiențe și servicii călătorilor care vizitează regiunea Valencia pentru activitatea fascinantă de observare a păsărilor.

În plus, Almassora pregătește „Birding Almassora", o aplicație inteligentă pentru promovarea turismului natural prin zona naturală Millars. Aplicația oferă o narațiune asupra valorilor naturale ale mediului înconjurător, precum și fotografii la 360 de grade și geolocalizare atât a traseului de ciclism existent, cât și a observației păsărilor.

- **Kotka, Finlanda – Diversitatea sezonului turistic:** Deoarece vara este principalul sezon turistic în Kotka, Organizația Locală de Management al Destinației (OMD) a încercat să reducă sezonalitatea printr-o campanie de marketing pentru sezonul de iarnă.

  Campania evidențiază faptul că turiștii nu trebuie să călătorească departe pentru a se bucura de experiențe noi, ci pot face acest lucru în zonele învecinate, ceea ce ajută la reducerea emisiilor de carbon.
- **Ventspils, Latvia – O ofertă turistică sustenabilă:** Pentru a reduce impactul sezonalității, orașul oferă o serie de obiective turistice care pot fi vizitate pe toată perioada anului, multe dintre atracții având acordate premii de durabilitate (Planetariul, Sala de Concerte, Parcul acvatic, Sala de Gheață etc.).

Unele dintre cele mai apreciate modele de practică pentru categoria ***DATA COLLECTION / RESEARCH*** sunt:

- **Middelfart, Danemarca – Utilizarea sectorului privat ca suport pentru un turism sustenabil:** Pentru a continua dezvoltarea destinației într-o direcție durabilă, Middelfart lucrează la un proiect condus de Centrul de Cercetare Regională a Turismului.

  Orașul încearcă să investigheze modul în care companiile daneze pot contribui la o strategie de dezvoltare a industriei turismului care promovează cooperarea și măsoară efectele dezvoltării regionale durabile în districtele rurale în termeni economici, sociali și de mediu.

Unele dintre cele mai apreciate modele de practică pentru categoria ***SUSTAINABLE GASTRONOMY / AGRICULTURE*** sunt:

- **Ardino, Bulgaria – Mâncare ecologică curată:** În 2021, Municipiul Ardino a organizat „Festivalul Alimentelor Curate", cu o expoziție de alimente ecologice din Rodopi, precum și un bogat program de folclor. Obiectivele principale ale festivalului sunt promovarea producției ecologice curate de alimente, fructe și legume în regiunea Rodopi, oferind în același timp un spațiu de schimb cultural între participanții din diferite regiuni ale Rodopilor, din țară și din străinătate, precum și încurajând schimbul de bune practici în producerea de alimente curate.
- **Vinkovici, Croația – Gastronomia pentru creșterea turismului:** Panonnia Gourmet este un proiect transfrontalier implementat pentru a promova turismul gastronomic regional ca formă alternativă și inovatoare de turism. Proiectul va include dezvoltarea mărcii și a produsului - EatPannonia Brand, inaugurarea unor centre de gastronomie renovate, o grădină bio și o componentă educațională - programul Gourmet Academy care oferă cunoștințe tematice părților interesate.

  Panonnia Gourmet urmărește în primul rând să valorifice mai bine potențialul care provine din producția tradițională a sectorului agroalimentar, prin elaborarea unei oferte gastronomice comune, creșterea capacității și a atractivității globale a regiunii transfrontaliere.
- **Rogla, Slovenia – Brand culinar:** „Tastes of Rogla" este o inițiativă de branding menită să reunească și să păstreze tradițiile culinare ale destinației. Procedând astfel, acest brand ajută la păstrarea tradițiilor culinare autentice, locale și durabile, care se transmit de-a lungul generațiilor.

Cererea turistică se schimbă. Criza climatică pe de o parte și nevoile de securitate a sănătății pe de altă parte redefinesc fluxurile și generează o nouă ordine, pentru care multe destinații se reorientează și încearcă să supraviețuiască. Călătorii doresc să se simtă în siguranță înainte de a ajunge la destinație, sunt atenți atât la durabilitatea mediului, cât și la cea socială din comunitățile care îi găzduiesc și visează la o vacanță care să le aducă fericire și regenerare.

De altfel, oamenii călătoresc mai mult, devin mai conștienți de cultura și de mediul înconjurător în locurile pe care le vizitează, ceea ce se reflectă asupra propriilor lor experiențe și moduri de viață. N oile trenduri și previziuni pentru dezvoltarea destinațiilor turistice vor ține cont în special de crearea unui turism cât mai sustenabil, cât mai prietenos cu mediul, axat pe ecoturism și turism durabil. Păstrarea valorilor culturale pe de-o parte și digitalizarea și trecerea către un mediu creativ și inovativ reprezintă, de asemenea, alte noi tendințe pe care turismul încearcă să le includă din ce în ce mai mult în oferta turistică prezentă.

Astfel, turismul durabil se definește ca fiind turismul care „răspunde nevoilor turiștilor prezenți și ale regiunilor gazdă, protejând și sporind în același timp oportunitățile pentru viitor". În cele din urmă, „obiectivul turismului durabil este de a păstra avantajele economice și sociale ale dezvoltării turismului, reducând sau atenuând în același timp orice impact nedorit asupra mediului natural, istoric, cultural sau social. Acest lucru se realizează prin echilibrarea nevoilor turiștilor cu cele ale destinației." [251]

[251] https://tiac-aitc.ca/cgi/page.cgi/_zine.html/TIAC_Talk_Blog/The_Top_Seven_Best_Practices_of_Sustainable_Tourism_Destination

14.

ANEXE

14. ANEXE

14.1. CALENDARUL EVENIMENTELOR CULTURAL-ARTISTICE DIN MARAMUREȘ – ANUL 2023

EVENIMENTE 2023 - MARAMUREȘ

EVENIMENTE 2023 – LUNA IANUARIE			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Ziua Culturii Naționale	13 ianuarie	Eveniment online	Școala Populară de Artă „Liviu Borlan” Baia Mare
Eveniment dedicat Zilei Culturii Naționale - Proiectul Cultural „La Steaua”	15 ianuarie	Eveniment online	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare
Ziua Unirii Principatelor Române	24 ianuarie	Muzeul Județean de Artă Baia Mare	Muzeul Județean de Artă Baia Mare
Concert de cântece patriotice dedicat Zilei Unirii Principatelor Române	24 ianuarie	Palatul Administrativ Baia Mare	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare
Vis de iarnă	24 - 26 ianuarie	Baia Mare / Târgu Lăpuș / Șomcuta Mare	Palatul Copiilor Baia Mare
Ședință publică, festivă a SGR dedicată aniversării a 70 de ani de viață a d-lui Marinel Kovacs	26 ianuarie	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Eveniment organizat de Sucursala Baia Mare a Societății Geologice a României și găzduit de Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare
Premiera spectacolului „Pietre care vorbesc...pietre care cântă”	28 ianuarie	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Spectacol organizat în parteneriat cu Teatrul ARARAT Baia Mare printr-un proiect finanțat de Consiliul Municipiul Baia Mare
Salonul de Iarnă al Artiştilor Plastici din Maramureș	-	-	Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș (CJCPCT)

EVENIMENTE 2023 – LUNA FEBRUARIE			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Lansarea Concursului „Mineralele din viața noastră”	1 - 3 februarie	Eveniment online	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare

EVENIMENTE 2023 – LUNA FEBRUARIE			
Bradul axis mundi	2 februarie	Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Muzeul Județean Satu Mare
Maramureș Rookie Fest	2 - 5 februarie	Stațiunea Izvoare, comuna Desești	Asociația Club Sportiv Extrem Rivulus
Raliul Voievozilor	10 - 12 februarie	Comuna Repedea	Primăria Repedea
Winter Tour	10 - 12 februarie	Pârtia Olimpică Borșa	Primăria Borșa
Arta actorului și istoria teatrului	11 februarie	Centrul cultural Borșa	Primăria Borșa
Serbările Lenkerului	11 februarie	Orasul Cavnic	Primăria Cavnic
Ziua Națională a Lecturii	15 februarie	Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Șezătoare la Muzeu	16 februarie	Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Iuliu Maniu și Maramureșul	17 februarie	Sighetu Marmației	Gazeta de Maramureș
Romania's Cup - Campionatul național de freeski și snowboard	17 - 19 februarie	Stațiunea Izvoare, comuna Desești	Asociația Club Sportiv Extrem Rivulus
Festival Național al schiului și al snowboardului pentru copii „Trofeul Gutâi”	17 - 19 februarie	Orașul Cavnic	Palatul Copiilor Baia Mare
Ateliere de Mărțișor pentru preșcolari și elevi	20 februarie - 3 martie	Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Campionatul Național de ski alpin (FRSB)	20 - 25 februarie	Pârtia Olimpică Borșa	Primăria Borșa
Snow Ice Race	24 - 26 februarie	Comuna Băiuț	Asociația Club Sportiv Hem
Spectacol Folcloric de „Lăsatu Secului - Dragobetele - Cap de Primăvară”	24 februarie	Sala de evenimente „Gran Gala” Baia Mare	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania”

EVENIMENTE 2023 – LUNA FEBRUARIE			
Dragobetele - În Câșlegi	25 februarie	Casa de Cultură Cavnic	Primăria Cavnic
La săniuș	-	Satul Leorda, comuna Băiuț	Primăria Băiuț

EVENIMENTE 2023 – LUNA MARTIE			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Ziua Mărțișorului	1 martie	Comuna Budești	Primăria Budești
Vernisajul microexpoziției temporare „Minerale clonate”	1 martie	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare, colaborare cu Colegiul de Arte Baia Mare
Zilele mărțișorului	1 - 8 martie	Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș	Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș
Găsește mărțișorul bucuriei	4 martie	Muzeul Satului din Baia Mare	Asociația Energia Mișcării, Baia Mare
Concurs de schi junior „Cupa CSO” Borșa	3 - 5 martie	Telegondola si Pârtia Olimpică Borșa	Primăria Borșa
Spectacol „Mărțișor” organizat cu grupele de copii ale Ansamblului Folcloric Național „Transilvania”	5 martie	Sala de evenimente „Gran Gala” Baia Mare	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare
Campionatul Național FIS	6-9 martie	Pârtia olimpică Borșa	Primăria Borșa
Expoziție de mărțișoare	8 martie	Casa de Cultură Cavnic	Primăria Cavnic
Ziua Internațională a femeii	8 martie	Casa Orășenească de Cultură Seini	Primăria Seini
Ziua femeii - Femeia, viața si activitatea ei de zi cu zi	8 martie	Căminul cultural Budești	Primăria Budești
Ziua femeii	8 martie	Căminul Cultural Botiza	Primăria Botiza
Vernisaj expoziție „Graiul straielor moștenite”	9 martie	Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Complexul Muzeal Bistrița Năsăud
Lansare film „Gata, mama cufărul”	12 martie	Centrul Cultural Borșa	Primăria Borșa

EVENIMENTE 2023 – LUNA MARTIE			
SkiTrab Trophy ediția a 4-a	18 - 19 martie	Pârtia olimpică Borșa	Primăria Borșa
Ziua Mondială a Apei - proiecții de filme documentare	22 martie	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare
Crosul primăverii	23 martie	Baia Mare	Asociația Club Sportiv Maramureș Runners
„Dor de Nichita” – recital de muzică și poezie	24 martie	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare în colaborare cu Colegiul Național „Mihai Eminescu”, Teatrul Ararat și Cenaclul Cultural „Voci eminesciene”
Teatru de păpuși	24 martie	Casa de Cultură Cavnic	Primăria Cavnic
Concert de pricesne si muzica religioasă	26 martie	Casa Orășenească de Cultură Seini	Primăria Seini
Ice race	30 martie - 3 aprilie	Stațiunea Izvoare, comuna Desești	Asociația Club Sportiv Extrem Rivulus, Baia Mare
Trăim într un oraș curat	-	Străzile orașului Seini	Primăria Seini
S.A.V.E. (Concurs interjudețean)	-	-	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă (CSEI) Baia Mare
Bucuria din căniță	-	-	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă (CSEI) Baia Mare
Salonul de Primăvară al Artiştilor Plastici din Maramureș	-	Biblioteca „Petre Dulfu” Baia Mare	Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș (CJCPCT)
Nuanțe de primăvară	-	Festival online	Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș (CJCPCT)
Festivalul concurs „Steaua Nordului”	-	Sala de evenimente „Gran Gala” Baia Mare	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare

EVENIMENTE 2023 – LUNA APRILIE			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Concert pricesne „La porțile cerului”	2 aprilie	Biserica din Buciumi, orașul Șomcuta Mare	Asociația Buciumenii Chioarului
„Postul Mare, Bucuria Învierii”, ediția a III-a	8 aprilie	Casa de cultură Cavnic	Primăria Cavnic

EVENIMENTE 2023 – LUNA APRILIE			
„Lumină din Lumină!”	9 aprilie	Casa de Cultură Vasile Grigore Latiș, Târgu Lăpuș	Primăria și Consiliul Local Târgu Lăpuș / Casa de Cultură Vasile Grigore Latiș
Concert și Festival Concurs de Pricesne „Din suflet de Creștin”	9 aprilie	Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” Baia Mare	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare
Ateliere educaționale pentru preșcolari și elevi	10 - 13 aprilie	Muzeul Satului din Baia Mare / Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Ciocota de pe boci	16 aprilie	Strada Boci, orașul Seini	Primăria Seini
Udătoriu	17 aprilie	Satul Șurdești, comuna Șișești	Primăria Șurdești
A doua zi de paște - joc si muzică populară cu muzicanți din localitate	17 aprilie	Casa de cultură Botiza	Primăria Botiza
Dantul la șură	17 aprilie	Platoul din fața Primăriei Groși	Primăria Groși
Festival folcloric Joc de pe Cosău, ediția a XV-a	17 aprilie	Căminul cultural Sârbi, comuna Budești	Primăria Budești
Ziua Internațională a Pământului	21 aprilie	Eveniment online	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare
Ziua orașului Borșa	20 - 22 aprilie	Parcarea din spatele Centrului Cultural Borșa	Primăria Borșa
Primăvara în Satul de pe Dealul Florilor	23 aprilie	Muzeul Satului din Baia Mare	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Încondeiatul Ouălor	28 aprilie	Căminul cultural Budești	Primăria Budești
Vernisaj expoziție fotografie „Oamenii satelor”- Patricia Toma	29 aprilie	Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Festivalul - Concurs Național de Satiră și Umor Zâmbete în Prier	-	Sala mare de ședințe a Primăriei Vișeu de Sus	Primăria Vișeu de Sus
Păstrăm tradițiile strămoșești	Aprilie - Decembrie	-	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă (CSEI) Baia Mare
Joc de pe Cosău	-	Satul Sârbi, comuna Budești	Comuna Budești / Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș (CJCPCT)

EVENIMENTE 2023 – LUNA APRILIE			
Duminica de Florii Concert de Pricesne ,,Patimile Domnului", ediţia a VIII- a	-	Biserica Ortodoxă din Ciocotiș, comuna Cernești	Primăria Cernești
Mulsul măsurii	-	-	Asociația Maramureș Colț de Rai, Sighetu Marmației
Ruptul sterpelor	-	-	Asociația Maramureș Colț de Rai, Sighetu Marmației

EVENIMENTE 2023 – LUNA MAI			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Cantonament Pre-JWOC 2023	2 - 10 mai	Baia Mare	Club Sportiv Electro Sistem, Baia Mare
Cupa Electro Sistem, concurs internațional Pre-JWOC 2023	5 - 7 mai	Pădurile din Maramureș	Club Sportiv Electro Sistem, Baia Mare
Spectacol aniversar al Ansamblului Folcloric Flori de Mină	13 mai	Casa de Cultură Cavnic	Primăria Cavnic
Noaptea Muzeelor	13 mai	Muzeul Satului din Baia Mare / Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Noaptea Europeană a Muzeelor	13 mai	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare
Noaptea Muzeelor 2023 la Planetariu	13 mai	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare
In Memoriam „Mihali Vasile"	14 mai	Centrul Cultural Borșa	Primăria Borșa
Simpozionul Științific Național „Patrimoniul Natural" – ediția a VI-a, dedicat Zilei Internaționale a Muzeelor	18 - 19 mai	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare în colaborare cu Centrul Universitar Nord din Baia Mare și Societatea Geologică a României
Conferință culturală Astra și universitarii	20 mai	Casa de Cultură Aurel Butean, orașul Șomcuța Mare	Orașul Șomcuta Mare

EVENIMENTE 2023 – LUNA MAI			
Târgul Bun de Maramureș	20 - 21 mai	Muzeul Satului din Baia Mare	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Consiliul Județean Maramureș / Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș (CJCPCT) / Asociația „Bun de Maramureș”
Mândru-i danțul pe la noi	21 mai	Comuna Recea	Primăria Recea
Cupa României și etapa a 3-a a Campionatului Național de Sprint Urban	25 mai	Centrul orașului Cavnic	Primăria Cavnic
Ziua Eroilor	25 mai	Biserica ortodoxă „Sf. Apostoli Petru și Pavel”	Primăria Săcălășeni
Sărbătorirea Zilei Eroilor	25 mai	Monumentul Eroilor, orașul Săliștea de Sus	Primăria Săliștea de Sus
Ziua Eroilor	25 mai	Monumentul Eroilor, orașul Borșa	Primăria Borșa
Vernisajul Expoziției temporare „Zestrea minerală a României”	26 mai	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare în colaborare cu Muzeul Maramureșului, Muzeul Național de Geologie București, Universitatea București, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca și Universitatea „Al. I. Cuza” Iași
Festivalul Național de Literatură și Folclor Armonii de primăvară	28 mai	Casa de Cultură Vișeu de Sus	Primăria Vișeu de Sus
Festivalul de folclor Florile Chioarului	28 mai	Căminul cultural „Gheorghe Lazar” din Ciolt, orașul Șomcuta Mare	Primăria Șomcuta Mare
”Maramureș, țara voievozilor, eroilor și sfinților. Repere cultural-istorice pentru tineri	31 mai	Catedrala Episcopală Sf. Treime din Baia Mare	Gazeta de Maramureș
Concurs național de arte „Enroll for fun 2023, tradition, inovation and creativity”	31 mai - 4 iunie	-	Palatul Copiilor din Baia Mare
Festivalul Primăverii – „Câte flori pe Iza-n sus”, ediția a XXIV-a	-	Orașul Dragomirești	Primăria Dragomirești / Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș (CJCPCT)

EVENIMENTE 2023 – LUNA MAI			
Picătură de cultură	-	-	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă (CSEI) Baia Mare
Cupa off road Seini, ediția a XIV-a	-	Loc picnic, strada Seinel, orașul Seini	Primăria Seini
Ziua Liceului Tehnologic Agricol Alexiu Berinde	-	Liceul Tehnologic Agricol „Alexiu Berinde" Seini	Primăria Seini
Stâna la Budești	-	Comuna Budești	Primăria Budești

EVENIMENTE 2023 – LUNA IUNIE			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Activități dedicate zilei copilului	1 iunie	Muzeul Satului din Baia Mare	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Activități culturale și sportive	1 iunie	Comuna Gârdani	Primăria Gârdani
Ziua copilului	1 iunie	Terenul de fotbal de pe platou, orașul Cavnic	Primăria Cavnic
Ziua Internațională a copilului. Ziua olimpică	1 iunie	Platoul din centrul orașului Seini	Primăria Seini
Ziua copilului	1 iunie	Centrul cultural Borșa	Primăria Borșa
Ziua copilului	1 iunie	Casa de cultură Budești	Primăria Budești
Crosul copiilor	1 iunie	Parcul Central din Baia Mare	Asociația Club Sportiv Maramureș Runners, Baia Mare
Spectacol „Zâmbet de copil”	1 - 3 iunie	Teatrul de Vară Baia Mare	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare
Ziua copilului	2 - 3 iunie	Comuna Băiuț	Primăria Băiuț
Ziua Mondială a Mediului Înconjurător	3 iunie	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Drumeție în masivul Gutâi la aria naturală protejată Creasta Cocoșului
Festivalul ansamblurilor folclorice pentru copii - „Nu vă uitați că-s micuț”	3 - 4 iunie	Casa de cultură - aer liber Ansamblul folcloric „Florile Cosăului”	Primăria Budești
Festivalul Tradiții Chiorene	3 - 4 iunie	Baza Sportivă Săcălășeni	Primăria Săcălășeni
Caravana TIFF, ediția a III-a	3 - 4 iunie	Stadionul Orășenesc Târgu Lăpuș	Primăria și Consiliul Local Târgu Lăpuș / Centrul de Informare Turistică / Consiliul Județean Maramureș

EVENIMENTE 2023 – LUNA IUNIE			
Ziua copilului	3 - 4 iunie	Terenul de fotbal Livada	Primăria Moisei
Festivalul Interjudețean Codrenesc	4 iunie	Vârful Lespezii - limita dintre județul Maramureș și județul Sălaj	Primăria Băsești
Joc cu coșarcă, a doua zi de Rusalii	5 iunie	Eveniment organizat la o gospodărie țărănească din satul Ciocotiș, comuna Cernești	Primăria Cernești
Lansare Spectacol Digital „About Light Pollution”	6 - 8 iunie	Planetariu Baia Mare	Brno Planetarium – Republica Cehă
Festivalul Internațional de Artele Spectacolului Atelier	10 - 17 iunie	Teatrul Municipal Baia Mare	Teatrul Municipal Baia Mare
Tabără de pictură, ediția a 3-a	19 - 24 iunie	Casa de cultură Cavnic	Primăria Cavnic
Târg de Sânziene	22 iunie	Centrul de Informare Turistică Târgu Lăpuș (Strada Liviu Rebreanu, nr. 11)	Primăria și Consiliul Local Târgu Lăpuș / Centrul de Informare Turistică
Maramureș Rookie Tour	22 - 26 iunie	Baia Mare	Asociația Club Sportiv Extrem Rivulus, Baia Mare
„Whispering Earth”	23 iunie	Planetariu Baia Mare	Muzeul Județean de Științe Astronomice Baia Mare
Ziua universală a Iei	23 iunie	Centrul de Informare Turistică al Bisericii de lemn „Adormirea Maicii Domnului”	Primăria Săcălășeni
Clacă la coasă	23 iunie	Valea Mare, Comuna Groși	Primăria Groși
MândrIE Maramureșeană	23 - 25 iunie	Muzeul Satului din Baia Mare	Asociația Development & Progress / Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Zilele Culturale ale orașului Șomcuța Mare	23 - 25 iunie	Parcul Casei de Cultură Șomcuta Mare	Primăria Șomcuta Mare
Eveniment „Cu Iia pe bicicletă”	24 iunie	Punct de pornire - Centrul vechi al municipiului Baia Mare	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare
Festivalul Folcloric „Nopți de Sânziene”	24 - 25 iunie	Parcarea din spatele Centrului Cultural Borșa	Primăria Borșa
Joc și cântec bătrânesc	25 iunie	Casa de cultură Ioan Iuga	Primăria Săliștea de Sus
ROK Supercars meeting	25 iunie	Pasul Prislop	Primăria Borșa

EVENIMENTE 2023 – LUNA IUNIE			
Sărbătoarea de hram Sf. Petru și Pavel a bisericii Nistoreștilor	29 iunie	Biserica Nistoreștilor, orașul Săliștea de Sus	Primăria Săliștea de Sus
Face lucruri care contează	-	-	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă (CSEI) Baia Mare / Colegiul Național „Vasile Lucaciu” Baia Mare
Zâmbet de copil pentru bunicii noștri	-	-	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă (CSEI) Baia Mare
De la suflet la suflet	-	-	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă (CSEI) Baia Mare
În Lumea Cărților	-	-	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă (CSEI) Baia Mare
Clacă la coasă	-	Muzeul Satului din Baia Mare	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Vernisajul Expoziției temporare „Retrospectiva telefoanelor mobile”	-	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare în parteneriat cu firma GSM ZONE din municipiul Iași
Festival Concurs de Folclor „Frații Petreuș”	-	Palatul Administrativ din Baia Mare	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare

EVENIMENTE 2023 – LUNA IULIE			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Expoziție aniversară 45 de ani de la inaugurarea primei expoziții permanente de etnografie și artă populară în Clădirea pavilionară	1 iulie	Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Clacă la coasă	1 iulie	Centrul de Informare Turistică Săcălășeni	Primăria Săcălășeni
Rodnei Sky Race	1 iulie	Complexul turistic Borșa	Primăria Borșa
Târgul Țarinii	1 - 2 iulie	Satul Poiana Botizii, comuna Băiuț	Primăria Băiuț
Campionatul Mondial de Tineret JWOC 2023	1 - 9 iulie	Pădurile din Maramureș	Clubul Sportiv Electro Sistem, Baia Mare
Astronomicus – Tabăra de Știință	2 - 28 iulie	Planetariu Baia Mare	Muzeul Județean de Științe Astronomice, Baia Mare
Tabără de Vară Alpina	3 - 5 iulie	Trasee montane	Primăria Borșa

EVENIMENTE 2023 – LUNA IULIE			
Tabăra de vacanță, ediția a 5-a	3 - 7 iulie	Centrul Cultural și sportiv Pintea Viteazu, orașul Cavnic	Primăria Cavnic
Promovarea tradițiilor și portului popular - Hai la coasă cu codrenii	8 iulie	Eveniment organizat pe ogradă la localnici, orașul Șomcuta Mare	Primăria Șomcuta Mare
„Operă pentru băimăreni” - concert de muzică clasică	8 iulie	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare / Artiști ai Operei Naționale Române din Cluj-Napoca
Clacă de secerat cu ceatără	10 - 15 iulie	Comuna Cernești	Primăria Cernești
Zilele orașului Seini Cetatea Zynir XXIV- a	15 - 16 iulie	Centrul orașului Seini	Primăria Seini
Inscripții maramureșene	15 iulie	Baia Mare / Sighetu Marmației / Baia Sprie	Asociația Social Cultural Creștină Ecreator, Baia Mare
Festivalul Trecui Dealu la Băiuț	16 iulie	Arena de Fotbal, comuna Băiuț	Primăria Băiuț
Recital de pian	24 iulie	Centrul Cultural Borșa	Primăria Borșa
Comemorarea Monumentului cu Cruce din Vf. Țibleșului	20 iulie	Vf. Țibleș	Primăria Groșii Țibleșului
Tabără Internațională de Creație	26 iulie - 5 august	Căminul Cultural Repedea	Primăria Repedea
Festivalul Internațional de Etnografie și folclor Huțulii	29 - 30 iulie	Terenul de fotbal, comuna Repedea	Primăria Repedea
Zilele Orașului Vișeu de Sus	29 - 30 iulie	Orașul Vișeu de Sus	Primăria Vișeu de Sus
Festival Oxi - Zen	29 - 30 iulie	Arena de Fotbal, comuna Băiuț	Comuna Băiuț
Clacă la coasă	30 iulie	Muzeul Satului din Baia Mare	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Ateliere de vacanță	-	Muzeul Satului din Baia Mare	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Dant la șură	-	Muzeul Satului din Baia Mare	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Preparate culinare între tradiție si contemporaneitate	-	-	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă (CSEI) Baia Mare

EVENIMENTE 2023 – LUNA IULIE			
Pelerinaj al tuturor formațiunilor corale ale bisericilor orașului Seini	-	Centrul orașului Seini	Primăria Seini
Clacă de coasă pe Valea Izei	-	Valea Izei	Asociația Maramureș Colț de Rai, Sighetu Marmației

EVENIMENTE 2023 – LUNA AUGUST			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Tabăra de vară Fiii Maicii Domnului	1 - 15 august	Comuna Groși	Primăria Groși
Hramul Bisericii Ortodoxe Ucrainene Repedea	6 august	Biserica Ortodoxă Ucraineană Repedea	Primăria Repedea
Ziua Minerului	6 august	Monument Baia Borșa	Primăria Borșa
Rock N Road festival	12 - 13 august	Arena de Fotbal, comuna Băiuț	Primăria Băiuț
Gastro Fest Borșa	11 - 13 august	Centrul orașului Borșa	Primăria Borșa
Ziua Minerului	13 august	Arena de Fotbal, comuna Băiuț	Primăria Băiuț
Târgul de Sf. Mărie / Dorul pâinii de acasă	13 - 15 august	Muzeul Satului din Baia Mare	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Consiliul Județean Maramureș / Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș (CJCPCT) / Asociația „Bun de Maramureș”
Simpozionul Național Cultură și civilizație românească	14 august	Centrul Cultural Săliștea de Sus	Primăria Săliștea de Sus
Festivalul Porodicilor	15 august	Satul Mocira, comuna Recea	Primăria Recea
Pelerinaj la Mănăstirile din Moisei și Dragomirești organizat de parohiile ortodoxe din localitate	15 august	Cele 2 biserici ortodoxe, orașul Săliștea de Sus	Primăria Săliștea de Sus
Tradiții și modernism în Maramureș	15 august	Baia Mare / Sighetu Marmației / Baia Sprie	Asociația Social Cultural Creștină Ecreator, Baia Mare

EVENIMENTE 2023 – LUNA AUGUST			
Festivalul Național de Literatură și colocviile de istorie George Pop de Băsești, ediția a X-a	15 august	Căminul Cultural Băsești	Primăria Băsești
Kafer Picnic	18 - 20 august	Arena de Fotbal, comuna Băiuț	Localitatea Băiuț
Festivalul Interjudețean de Folclor „Hora la Prislop”	19 - 20 august	Pasul Prislop	Primăria Borșa
Zilele Moiseiului	19 - 20 august	Terenul de fotbal Livada	Localitatea Moisei
Festivalul „Pântru Mândra din Botiza"	19 - 20 august	Centrul comunei Botiza	Primăria Botiza
Festivalul „Stuparilor”, ediţia a XVII-a	19 - 20 august	Comuna Cernești	Primăria Cernești
Școala de vară „Geodiversitate în Maramureș”, ediția a III-a, Târgu Lăpuș	21 - 26 august	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean Maramureș, Liceul teoretic „Petru Rareș” Târgu Lăpuș și Societatea Geologică a României
Joc la Șură în Țara Lăpușului	21 - 31 august	Grosii Țibleșului / Lăpuș / Suciu de Sus	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare
Întâlnire cu Fii Satului, Trecut, Prezent și Viitor	26 august	Căminul Cultural Grosii Țibleșului	Primăria Grosii Țibleșului
Zilele Comunei: Hramul Bisericii Ortodoxe Române - Sfântul Nicolae	27 august	Centrul comunei Grosii Țibleșului	Primăria Grosii Țibleșului
Vernisajul Expoziției temporare „Zestrea minerală a României”	-	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare în colaborare cu Muzeul Național de Geologie București, Universitatea București, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca și Universitatea „Al. I. Cuza” Iași
Festivalul Repere, Mituri, Identități - Seri de teatru la Muzeul Satului	-	Muzeul Satului din Baia Mare	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș/ Teatrul Ararat
Fii satului	-	Satul Viile Apei, orașul Seini	Primăria Seini
Fii satului	-	Comuna Șieu	Primăria Șieu
650 de ani de atestare a localității Șieu	-	Comuna Șieu	Primăria Șieu

EVENIMENTE 2023 – LUNA SEPTEMBRIE			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Maramureș World Cup SK8	1 septembrie	Baia Mare	Asociația Club Sportiv Extrem Rivulus, Baia Mare
Festivalul interjudețean al Cântecului și Dansului Popular din Țara Codrului în cadrul „Târgului Cepelor”	2 - 3 septembrie	-	-
Vin cu drag la mine-n sat	3 septembrie	Comuna Gârdani	Primăria Gârdani
Concert pricesne - O măicuță sfântă	8 septembrie	Biserica ortodoxă, orașul Șomcuta Mare	Primăria Șomcuta Mare
Valori Maramureșene	15 septembrie	Județul Maramureș	Asociația Social Cultural Creștină Ecreator, Baia Mare
Romanian Science Festival, ediția 2023	17 septembrie	Piața Cetății, Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare
Baia Mare Half Marathon, ediția a 3-a	17 septembrie	Parcul Central din Baia Mare	Primăria Baia Mare
Ziua Mondială a Geologilor	18 septembrie	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare în colaborare cu Sucursala Baia Mare a Societății Geologice a României, dedicată Zilei Mondiale a Geologilor 18 septembrie
Concurs național multidisciplinar „Cupa Nordului”	21 - 24 septembrie	Baia Mare	Palatul Copiilor din Baia Mare
În câșlegi - seară tradițională maramureșeană - șezătoare	23 septembrie	Casa de cultură Cavnic	Primăria Cavnic
Festivalul Valentin Băițan	24 septembrie	Centrul Cultural Finteușu Mare, orașul Șomcuta Mare	Primăria Șomcuta Mare
Sărbătoarea Toamnei	24 septembrie	Pășunea de la intrare în comuna Groși	Primăria Groși
„Maramureșul Nobil în Imaginarul Colectiv"	28 - 30 septembrie	Centrul documentar expozițional al nobilimii maramureșene romane de la Vișeu de Sus	„Ion si Livia Piso pentru memoria și pentru redescoperirea trecutului nobilimii maramureșene și a boierilor zărnești”
Festivalul Gospodarului	28 - 29 septembrie	Căminul Cultural Repedea	Primăria Repedea

EVENIMENTE 2023 – LUNA SEPTEMBRIE			
Noaptea Europeană a Cercetătorilor 2023	-	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare în colaborare cu Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca
Toamna în Satul de pe Deal – ateliere interactive de gastronomie tradițională: (prepararea silvoiței / lictar / lecvar)	-	Muzeul Satului din Baia Mare	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș/ Teatrul Ararat
Lansarea cărții „New minerals and mineral varieties from Romania”, autor Paulina Hîrtopanu	-	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare în colaborare cu autoarea lucrării, dr. Paulina Hîrtopanu și Editura Vergiliu București

EVENIMENTE 2023 – LUNA OCTOMBRIE			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Balul Pensionarilor	1 octombrie	Căminul Cultural Băiuț	Primăria Băiuț
Balul Pensionarilor	1 octombrie	Casa de cultură Seini	Primăria Seini
Ziua educației - Ateliere educaționale pentru preșcolari și elevi	5 octombrie	Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș/ Teatrul Ararat
Spectacol Lăsatul secului, ediția a 5-a	7 octombrie	Casa de cultură Cavnic	Primăria Cavnic
Ziua Internațională a Geodiversității	7 octombrie	Aria naturală protejată – sit Natura 2000 SPA0134 Munții Gutâi	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare
Săptămâna Geologiei	8 - 14 octombrie	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare în colaborare cu Societatea Geologice a României
Festival Toamna Chioreană	14 octombrie	Căminul cultural „Gheorghe Lazăr” Ciolt, orașul Șomcuta Mare	Primăria Șomcuta Mare
Festival Concurs de Folclor	14 - 15 octombrie	Centrul Cultural Borșa	Primăria Borșa
Festivalul Strugurilor	15 octombrie	Satul Săsar, comuna Recea	Primăria Recea

EVENIMENTE 2023 – LUNA OCTOMBRIE			
Teatrul Tinerilor	21 octombrie	Asociația Social Cultural Creștină Ecreator, Baia Mare	Baia Mare
Festival „Horea în Grumaz”	21 octombrie	Casa de Cultură „Vasile Grigore Latiș” Târgu Lăpuș	Primăria și Consiliul Local Târgu Lăpuș / Consiliul Județean / Casa de Cultură „Vasile Grigore Latiș” Târgu Lăpuș
Conferința regională Astra	27 - 29 octombrie	Casa de Cultură „Aurel Buteanu” Șomcuta Mare	Șomcuta Mare
Târgul de Sf. Dumitru	28 octombrie	Muzeul Satului din Baia Mare	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Consiliul Județean Maramureș / Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan” Maramureș (CJCPCT) / Asociația „Bun de Maramureș”
Observații Astronomice la Eclipsă	-	Planetariul Baia Mare	Muzeul Județean de Științe Astronomice Baia Mare
Balul Coșărcilor	-	Satul Săbișa, orașul Seini	Primăria Seini
în memoriam M. Cupcea - Simpozion Omagial	-	Biblioteca comunală Budești	Primăria Budești
Festivalul Concurs pentru copii „Cât îi Maramureșu”	-	-	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare

EVENIMENTE 2023 – LUNA NOIEMBRIE			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Balul bobocilor	11 noiembrie	Casa de cultură Cavnic	Primăria Cavnic
Sesiune de comunicări științifice „Valorile satului românesc - trecut, prezent, viitor”	17 - 18 noiembrie	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Consiliul Județean Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Șezătoare Tradițională	23 noiembrie	Centrul de îngrijire bătrâni din satul Coruia, comuna Săcălășeni	Primăria Săcălășeni
Katalin Bal	25 noiembrie	Căminul Cultural Băiuț	Primăria Băiuț

EVENIMENTE 2023 – LUNA NOIEMBRIE			
Broadway Show	26 noiembrie	Centrul Cultural Borșa	Primăria Borșa
Festivalul național de datini și obiceiuri de iarnă „Datini de la străbuni”	30 noiembrie - 3 decembrie	Baia Mare / Târgu Lăpuș / Șomcuta Mare	Palatul Copiilor Baia Mare
Vernisajul Expoziției temporare „Ticlazae din Transilvania”	-	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza” Baia Mare în colaborare cu colecționarul Heinz Peter Schueller din Reghin
Spectacol de Romanțe „Poveste de Toamnă”	-	Sala de evenimente „Gran Gala” Baia Mare	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare

EVENIMENTE 2023 – LUNA DECEMBRIE			
Eveniment	**Perioada**	**Locul de desfășurare**	**Organizator**
Ziua Națională a României	1 decembrie	Casa de cultură Cavnic	Primăria Cavnic
Marea Adunare de la Alba Iulia	1 decembrie	Căminul cultural Budești	Primăria Budești
1 Decembrie. Ziua Națională a României la Șișești	1 decembrie	Comuna Șișești	Primăria Șișești
Târg de Crăciun	1 - 24 decembrie	Platoul din fața Primăriei Groși	Primăria Groși
Crăciun La Poalele Muntelui	6 decembrie	Casa Tradițională a Groșenilor	Primăria Groșii Țibleșului
Concert de Colinde ,,Bucură-te Betleeme”, ediţia a VIII-a	6 decembrie	Biserica Ortodoxă din satul Cernești	Comuna Cernești
Omagiu Martirilor Lăpușeni	7 decembrie	Monumentul din Piața Eroilor, Târgu Lăpuș	Primăria și Consiliul Local Târgu Lăpuș
Concert de colinde Florile Dalbe	10 decembrie	Biserica Ortodoxă Vălenii Șomcutei, orașul Șomcuta Mare	Primăria Șomcuta Mare
Festivalul de Crăciun Sub Ramură de brad, ediția a 7-a	10 decembrie	Casa de cultură Cavnic	Primăria Cavnic
Tradiții si obiceiuri la Groși	15 decembrie	Platoul din fața Primăriei Groși	Primăria Groși

EVENIMENTE 2023 – LUNA DECEMBRIE			
Parada Brondoșilor	15 decembrie	Centrul orașului Cavnic	Primăria Cavnic
Crăciun în Maramureș ediția a XV-a	16 decembrie	Muzeul Satului din Baia Mare	Consiliul Județean Maramureș/ Ansamblul Folcloric Național „Transilvania/ Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan" Maramureș (CJCPCT) / Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș / Organizația de Management al Destinației Județene Maramureș
Târgul de Crăciun - Băiuț	17 decembrie	Centrul Băiuț	Primăria Băiuț
Slobozî-ne gazdă-n casă	17 decembrie	Căminul Cultural Gârdani	Primăria Gârdani
Concert de colinde Florile Dalbe	17 decembrie	Platoul din fața Primăriei Groși	Primăria Groși
Concertul de colinde și muzică religioasă	17 decembrie	Casa de cultură Seini	Primăria Seini
Lacul Lebedelor	17 decembrie	Centrul Cultural Borșa	Primăria Borșa
Festivalul Național de Colinde și Obiceiuri de Iarnă Veniți, creștini, la Viflaim!	17 decembrie	Casa de cultură Vișeu de Sus	Primăria Vișeu de Sus
Târg de Crăciun și Datini De Iarna	18 - 21 decembrie	Centrul orașului Borșa	Primăria Borșa
Concert de colinde - eveniment organizat în cadrul suitei de manifestări „Crăciun în Maramureș"	19 decembrie	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare	Muzeul Județean de Mineralogie „Victor Gorduza" Baia Mare
„Festivalul de Colinde și Obiceiuri de Iarnă	20 decembrie	Casa de Cultură „Vasile Grigore Latiș" Târgu Lăpuș	Primăria și Consiliul Local Târgu Lăpuș / Casa de Cultură „Vasile Grigore Latiș" Târgu Lăpuș
Concert de colinde - obiceiuri de iarnă	23 decembrie	Casa de cultură Ion Iuga	Primăria Săliștea de Sus
Colind pe ulița satului	24 decembrie	Comuna Groși	Primăria Groși

EVENIMENTE 2023 – LUNA DECEMBRIE			
Christmas Family Run	24 decembrie	Baia Mare	Asociația Club Sportiv Maramureș Runners, Baia Mare
Bună ziua lui Crăciun	24 decembrie	Căminul Cultural Săcălășeni	Comuna Săcălășeni
Noaptea Viflaiemurilor	24 decembrie	Platoul casei de cultură Vișeu de Sus	Primăria Vișeu de Sus
În orașul Viflaim	25 decembrie	Căminul cultural Budești	Primăria Budești
Teatru folcloric Viflaemul	25 decembrie	Primăria Botiza	Din casă-n casă prin Botiza
Festivalul Național de Colinde Ioan Horea	26 decembrie	Căminul Cultural Moisei	Comuna Moisei
Promovarea tradițiilor si dansului popular - Danțul coșărcilor	27 decembrie	Căminul cultural Buteasa, orașul Șomcuta Mare	Primăria Șomcuta Mare
Concert de colinde Parada Brondoșilor	27 decembrie	Centrul orașului Cavnic	Primăria Cavnic
Anul nou	31 decembrie	Platoul de lângă sala de sport, orașul Săliștea de Sus	Primăria Săliștea de Sus
Feerie de iarnă	-	Comuna Lăpuș	Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă (CSEI) Baia Mare
Activități tematice de Crăciun	-	Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Concert de Crăciun	-	Clădirea Pavilionară a Muzeului Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș	Muzeul Județean de Etnografie și Artă Populară Maramureș
Concert de colinde „Sus la Poarta Raiului”	-	Catedrala Episcopală „Sfânta Treime” Baia Mare	Ansamblul Folcloric Național „Transilvania” Baia Mare

15.

SURSE BIBLIOGRAFICE

15. SURSE BIBLIOGRAFICE

CĂRȚI ȘI ARTICOLE

- B.Cohen, 2015. The Smartest Cities In The World 2015: Methodology
- Biblioteca Județeană „Petre Dulfu" Baia Mare, Academia Română. Centrul de Cercetare și Documentare Baia Mare, 2018. 100 de personalități maramureșene care au făcut istorie. 100 de ani de la Marea Unire – https://www.bibliotecamm.ro/pdf/100-personalitati-maramuresene.pdf
- Culture 2030 Indicators framework (UNESCO, 2019)
- European Tourism Indicator System (ETIS) (European Commission, 2016) – https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators_en
- FC4EU Action Plan of Maramures – https://projects2014-2020.interregeurope.eu/foodchains4eu/news/news-article/13220/fc4eu-action-plan-of-maramures/
- Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations (World Tourism Organization, 2004)
- Ivanciuc, Teofil, Nomenclatorul ocupațiilor și meșteșugurilor populare din Țara Maramureșului. Memoria Ethnologică, nr. 74 - 75 * ianuarie - iunie * 2020
- Minerit și civilizație în Maramureș, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș; coord.: Carol Kacso, Lucia Pop. Baia-Mare, 2010
- Prof. Dr. Alexandru Filipașcu de Dolha și de Petrova. Istoria Maramureșului, București, editura GUTINUL Baia Mare, 1997
- Revista Zeppelin – https://e-zeppelin.ro/reabilitare-cu-multa-grija-9-optiune-piata-cetatii-baia-mare/
- Studiu prospectiv de promovare și branding, 2018. Consiliul Județean Maramureș
- Teofil Ivanciuc. Diferența dintre Țara Maramureș ului și județul Maramureș, februarie 2014 – https://teofil-ivanciuc.weebly.com/diferen355a-dintre-bdquo354ara-maramure351uluirdquo-351i-bdquojude355ul-maramure351rdquo.html
- Teofil Ivanciuc. Opt țesătoare maramureșene au fost nominalizate pe Lista Patrimoniului Mondial Imaterial UNESCO – https://teofil-ivanciuc.weebly.com/opt-355es259toare-maramure351ene-au-fost-nominalizate-pe-lista-patrimoniului-mondial-imaterial-unesco.html
- Teofil Ivanciuc. A fost consacrată cea mai nouă sinagogă din Europa, Palm Tree Court (Curtea Curmalului) din Sighet – https://teofil-ivanciuc.weebly.com/home/a-fost-consacrata-cea-mai-noua-sinagoga-din-europa-palm-tree-court-curtea-curmalului-din-sighet
- Teofil Ivanciuc. Topul celor mai înalte biserici de lemn din lume. Despre adevărata înălțime a bisericii din Șurdești – https://teofil-ivanciuc.weebly.com/home/topul-celor-mai-inalte-biserici-de-lemn-din-lume-despre-adevarata-inaltime-a-bisericii-din-surdesti
- Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (IUCN), Ghidul privind Aplicarea Categoriilor de Management al Ariilor Protejate, https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAPS-016-Ro.pdf
- R.E. Hall, "The Vision of a Smart City." Proc. of the 2nd International Life Extension TechnologyWorkshop, Paris, France, 2000

- WNWTO. Tourism enjoys strong start to 2022 while facing new uncertainties – https://www.unwto.org/news/tourism-enjoys-strong-start-to-2022-while-facing-new-uncertainties
- UN Habitat, City Resilience Profiling Tool Guide
- World Lifetime Journeys. Județul Maramureș – https://blog.worldlifetimejourneys.com/ro/maramures-ro.html
- Zestrea turistică – dimensiune importantă în evaluarea/modelarea imaginii unui oraș

STUDII ȘI DOCUMENTAȚII

- APM Maramureș. Raportul județean privind starea mediului pentru anul 2020
- Consiliul Județean Maramureș, „Studiu privind dezvoltarea economică locală a Județului Maramureș”
- Consiliul Județean Maramureș, „Studiu prospectiv de promovare și branding”, 2018
- Guvernul României, Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile. Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României Orizonturi 2013-2020-2030, 2008 – https://insse.ro/cms/files/IDDT2012/StategiaDD.pdf
- Master Planul Județean pentru Apă și Apă Uzată Maramureș
- Ministerul Antreprenoriatului și Turismului. Situația rutelor cultural-turistice dezvoltate pe plan regional actualizată la 30 iunie 2022 – http://turism.gov.ro/web/wp-content/uploads/2022/06/REGIONALE.30.06.pdf
- Parlamentul European. Politica în domeniul transportului și turismului – https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/126/tourism
- Plan de acțiune pentru valorificarea patrimoniului cultural în vederea sporirii competitivității sectorului turismului din România – https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2022/03/18270a91105dfcca722c6c5007b4c31a.pdf
- Planul de Amenajare Teritorială al Județului Maramureș, 2008
- Planul de analiză și acoperire a riscurilor, al județului Maramureș, 2018
- Strategia de Dezvoltare a Municipiului Sighetu Marmației
- Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2014-2020
- Strategia de Dezvoltare Durabilă a Județului Maramureș pentru perioada 2021-2027
- Strategia de Dezvoltare Turistică a României. Volumul 2, Versiunea finală a metodologiei pentru elaborarea documentelor strategice și aplicarea acesteia – http://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2020/09/Strategia-de-Dezvoltare-Turistic%C4%83-a-Rom%C3%A2niei-volum-2-Strategia-%C8%99i-Planul-de-Ac%C8%9Biune.pdf
- Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană Târgu Lăpuș 2021-2027
- Strategia națională a României pentru dezvoltarea turismului 2019-2030. Volumul 1 – http://b2b-strategy.ro/b2b/wp-content/uploads/Strategia-na%C8%9Bional%C4%83-a-Rom%C3%A2niei-pentru-dezvoltarea-turismului-Volumul-1.pdf
- Strategia Patrimoniului Cultural European pentru secolul XXI – https://patrimoniu.ro/images/ST21-ROMANA.pdf
- Strategia pentru Dezvoltarea Turismului Balnear – http://bioclima.ro/HG571.pdf

- Strategia Regională de Mobilitate Urbană Durabilă și Orașe Inteligente a Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest 2021-2027 – https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2020/10/SRMUOIRNV-2021-2027-Strategia_Versiune-finala.pdf și https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2020/08/10.-Anexa-2-Fise-orase-Nord-Vest-print.pdf
- Strategia Sectorială de Turism 2021-2027 pentru Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest – https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2022/06/Proiect-Strategie-Sectoriala-de-Turism-2021-2027-pentru-regiunea-Nord-Vest.pdf
- Studiul privind Evaluarea Potențialului Actual al Surselor Regenerabile de Energie din România – Ministerul Economiei
- Studiul de fundamentare pentru identificarea resursei culturale atașate sitului cu urme materiale ale Primului Război Mondial în vederea clasării în Lista Monumentelor Istorice

WEBOGRAFIE

- 2mnews.ro. Știri din Maramureș – https://2mnews.ro/fapt-in-maramures-sunt-atestate-doar-56-de-produse-traditionale-agro-alimentare/
- Baza de date INS Tempo, 2014-2020
- Biblioteca Județeană Petre Dulfu Baia Mare – https://www.bibliotecamm.ro/resurse/100-de-personalitati-maramuresene-care-au-facut-istorie/
- Compania Națională de Investiții – https://www.cni.ro/proiecte/proiecte
- Consiliul Internațional al Muzeelor. Comitetul Național Român ICOM – https://cnr-icom.ro/afiliate.htm
- Consiliul Județean Maramureș – https://www.cjmaramures.ro/organizare/institutii-si-servicii-subordonate/institutii-de-cultura/centrul-judetean-pentru-conservarea-si-promovarea-culturii-traditionale-liviu-borlan-maramures
- Consiliul Județean Maramureș. Comunicate de presă – https://www.cjmaramures.ro/activitate/comunicare/comunicate-de-presa/maramuresenii-i-au-cucerit-pe-americani-cu-portul-folclorul-si-mestesugurile-traditionale-in-cadrul-romanian-weekend-at-the-wharf
- Consiliul Județean Maramureș. Evenimente culturale organizate în Maramureș în anul 2019 – https://www.cjmaramures.ro/attachments/info-utile/evenimente-culturale-2019.pdf
- Consiliul Județean Maramureș. Proiecte în curs de implementare
- Consiliul Județean Maramureș. Regiunea Transcarpatia (Ucraina) – https://www.ccimm.ro/abordare-inovatoare-pentru-realizarea-unei-rute-turistice-transfrontaliere/
- Descoperă Eco-România – https://www.eco-romania.ro/eco-destinatii/eco-maramures/
- Eco Maramureș – https://www.ecomaramures.com/
- EUROSTAT Database, 2018
- Greenway Tour – http://www.maramuresgreenways.ro/despre-noi/
- http://www.rowater.ro/EPRI/EPRI.aspx
- https://www.anat.ro/legislatie/#1551865182082-e2f7e2b5-26b6
- Institutul Național al Patrimoniului – https://patrimoniu.ro/monumente-istorice/lista-patrimoniului-mondial-unesco

- Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial. Publicat în Monitorul Oficial nr. 168 din 5 martie 2008 – http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/90098
- Legea nr. 422 / 2001, privind protejarea monumentelor istorice, republicată – http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/29761
- Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a III-a – zone protejate – http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/21860
- Ministerul Antreprenoriatului și Turismului. Situația rutelor cultural-turistice dezvoltate pe plan regional actualizată la 30 iunie 2022 – http://turism.gov.ro/web/wp-content/uploads/2022/06/REGIONALE.30.06.pdf
- Ministerul Afacerilor Externe, UNESCO – https://www.mae.ro/node/1614#null
- Ministerul Culturii. Tezaure Umane Vii – http://www.cultura.ro/tezaure-umane-vii
- ORDIN nr. 510 din 22 februarie 2022 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice privind eliberarea certificatelor de clasificare a structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică, a licențelor și brevetelor de turism, aprobate prin Ordinul președintelui Autorității Naționale pentru Turism nr. 65/2013 – https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/252243
- Ordinul Arhitecților din România. Ghiduri de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural – https://oar.archi/buna-practica/ghiduri-de-arhitectura/
- ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 86 din 23 iunie 2022 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România publicat în Monitorul Oficial nr. 619 din 24 iunie 2022 – https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/256709
- ORDONANȚĂ nr. 58 din 21 august 1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România publicat în Monitorul Oficial nr. 309 din 26 august 1998 – https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/15492
- Platforma Drumul Maramureșului – https://www.drumulmaramuresului.ro/
- Portal Romsilva Baia Mare – http://baiamare.rosilva.ro/articole/vanatoare__p_272.htm
- Portal Bun de Maramureș – http://www.bundemaramures.ro/
- Portal Crame România – https://www.crameromania.ro/crame
- Portal Episcopia MMSM – https://www.episcopiammsm.ro/
- Portal Maramureș – https://maramures.org/
- Portal Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Baia Mare – https://www.muzeubaiamare.ro/minerit-si-civilizatie-in-maramures/
- Portal Muzeul Maramureșului – http://muzeulmaramuresului.ro/descopera/muzeul-satului-maramuresean/
- Portal Primăria Comunei Săcel – https://sacel-maramures.ro/cultura/traditii/masti/364.html
- Portal Primăria Municipiului Baia Mare – https://www.baiamare.ro/ro/Descopera-Baia-Mare/Orasul-Baia-Mare/Istoria-orasului/Istoria-orasului/
- Portal Visit Maramureș – https://www.visitmaramures.ro/
- Proiectul Circuitul bisericilor de lemn din Transilvania de Nord – http://www.bisericimaramures.eu/#1500144432216-53d37bb7-3a37
- Proiectul Reduces – https://projects2014-2020.interregeurope.eu/reduces/
- România Sălbatică – https://romaniasalbatica.ro/

- UNESCO – https://whc.unesco.org/en/list/904
- Unități Administrativ Teritoriale cu resurse naturale și antropice mari și foarte mari. Ordonanță de urgență 142/2008 – https://lege5.ro/Gratuit/geytsnjsgi/unitati-administrativ-teritoriale-cu-resurse-naturale-si-antropice-mari-si-foarte-mari-ordonanta-de-urgenta-142-2008?dp=gqzdcnrrgq4dg

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin
Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020!

Strategie sectorială - Dezvoltarea și Promovarea Turismului în Maramureș
pentru perioada 2021-2027
în cadrul proiectului:
MaraStrategy
Cod SIPOCA 556 / Cod SMIS 126337
Județul Maramureș
Februarie 2023

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu
poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

Material distribuit gratuit